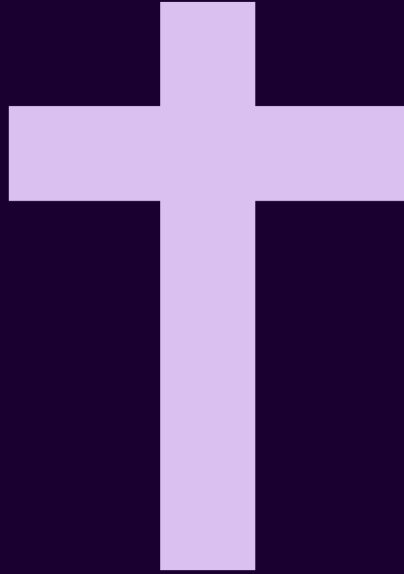

Akabuu Titõï Idei
Ilaao

Monkole New Testament

Akabuu Tit̄i Idei Ilaa
Monkole New Testament

copyright © 2006 SIM International

Language: Monkole (Mokole)

Translation by: SIM International

Monkole, Akabuu Tit̄i Idei Ilaa

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2006.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

Contents

Matie	1
Maaku	37
Luku	59
Zãa	96
Woo Bε Nα	123
Romu	158
Kørenti I	173
Kørenti II	188
Galati	198
Efεzu	204
Filipi	209
Kolosee	213
Tεsalonika 1	217
Tεsalonika 2	220
Timotee I	222
Timotee II	227
Titee	230
Filemω	232
Ebεε	233
Zaaki	245
Piεε 1	249
Piεε 2	253
Zãa 1	256
Zãa 2	260
Zãa 3	261
Zudu	262
Kuyei Zãa	264

Laabaau jiiida iyi Matie í kɔ

*Dimii nyaanzei Jesu Kirisi ña
(Cɔ Luku 3:23-28)*

¹ Dimii nyaanzei Jesu Kirisi ña wee. Jesu Kirisii í je tɔkui Davidi, nɔ Davidi mɔ wa je tɔkui Aburhamu.

² Aburhamui í bɔ́ Izaaki, Izaaki mɔi í bɔ́ Zakɔbu. Zakɔbu mɔi í bɔ́ Zuda do igbãe do ifɛe ña. ³ Zuda do Tamaa aboe aña mɔi à bɔ́ Faresi do Zara. Faresi mɔi í bɔ́ Esiromu. Esiromu mɔi í bɔ́ Aramu. ⁴ Aramu mɔi í bɔ́ Aminadabu. Aminadabu mɔi í bɔ́ Nasɔɔ. Nasɔɔ mɔi í bɔ́ Salamɔɔ. ⁵ Salamɔɔ do Rahabu aboei à bɔ́ Boazi. Boazi mɔi do Rutu aboei à bɔ́ Obedi. Obedi mɔi í bɔ́ Izai. ⁶ Izai mɔi í bɔ́ Davidi iyi í na í je ilaaluu.

Davidiu mɔi í bɔ́ Salomɔɔ. Iyei Salomɔɔui í je aboi Urii iyi Davidi í sou.

⁷ Salomɔɔ mɔi í bɔ́ Roboamu. Roboamu mɔi í bɔ́ Abia. Abia mɔi í bɔ́ Azafu.

⁸ Azafu mɔi í bɔ́ Zozafati. Zozafati mɔi í bɔ́ Zoramu. Zoramu mɔi í bɔ́ Oziasi.

⁹ Oziasi mɔi í bɔ́ Zoatamu. Zoatamu mɔi í bɔ́ Akazi. Akazi mɔi í bɔ́ Ezekia.

¹⁰ Ezekia mɔi í bɔ́ Manasee. Manasee mɔi í bɔ́ Amɔɔ. Amɔɔ mɔi í bɔ́ Zoziasi.

¹¹ Zoziasi mɔi í bɔ́ Zekonia do ifɛe ña si waati iyi ilaalui Babilɔni, ilu nlau, í je inei Izireli ña igũ í neò ña si ilɛɛ.

¹² Si anyii iyi à neò ña ikpa Babilɔni ñai Zekonia í bɔ́ Salateli, nɔ Salateli mɔi í bɔ́ Zorobabeli. ¹³ Nɔ Zorobabeli mɔi í bɔ́ Abiudu. Abiudu mɔi í bɔ́ Eliakimu. Eliakimu mɔi í bɔ́ Azɔɔ. ¹⁴ Azɔɔ mɔi í bɔ́ Sadɔku. Sadɔku mɔi í bɔ́ Akimu. Akimu mɔi í bɔ́ Eliudu. ¹⁵ Eliudu mɔi í bɔ́ Eleazaa. Eleazaa mɔi í bɔ́ Matani. Matani mɔi í bɔ́ Zakɔbu. ¹⁶ Nɔ Zakɔbu mɔi í bɔ́ Zozefu mɔkɔi Maari, nɔ Maari mɔi í je iyei Jesu iyi à ya kpe Kirisi.

¹⁷ Bɛɛɛi si dimi ññau hai waatii Aburhamu wa hee ku naa si waatii Davidi, tɔku ikã ikã maatɛi í weɛ. Hai bi Davidi má ku naa si waati iyi à bɔ̀ò ña Babilɔni tɔku ikã ikã maatɛi í weɛ. Si anyie, hai waati iyi à bɔ̀ò ña Babilɔniu ku naa si waati iyi à bɔ́ Jesu iyi à ya kpe Kirisi tɔku ikã ikã maatɛi í weɛ má.

*Kubí Jesu Kirisi
(Cɔ Luku 2:1-7)*

¹⁸ Yaase bei à biò Jesu Kirisi wee. Hai waati iyi Maari í weɛ mudɛi à mua Zozefu. Amma hee a maa tɔtɔ sɛɛ Maari í ne así do gbugbái Hundei Ilaaɔ. ¹⁹ Zozefu mɔkɔeu wee inɛ dee deei. Kù bi ññu ku dasi Maari anyɔ si bantumá. Na ññi í ce í dasi idɔ ññu ku kɔsiɛ si asii. ²⁰ Si bei wa lasabu bɛɛɛ ññi amalekai Aɔ Lafɛɛ í naa í sɔɔ si ala í ni, Zozefu, awɔ tɔkui Davidi ilaaluu, maà ce ññi i so Maari, mudɛɛ iyi à muɛu. Dasie kpasɛ. Así iyi í ñeu bɛ, do gbugbái Hundei Ilaaɔi. ²¹ Á bɔ́ ama inemɔkɔ nɔ í sɔɔ Jesu. Nñui á faaba inɛɛ ña hai si dulum du ña.

²² Mii ññu ihɛ fei í cei ku ba ide iyi Aɔ Lafɛɛ í tako í sɔ walii Ezai ku sisia inɛ ññu ku kɔ, ²³ iyi í ni, Mudɛɛ gɔ iyi kù mà mɔkɔ á na ku ne así.

Á bɔ́ ama inemɔkɔ,

Nɔ a kpoo Emanuɛli.

Yaasei iriui í je Ilaaɔ í weɛ do awa.

²⁴ Iyi Zozefu í jɔ ññi í ce bei amalekau í sɔɔ, í dasi Maari kpasɛɛ. ²⁵ Amma añaò a kù tɔtɔ sɛɛ hee í koo í biò ama inemɔkɔɛ. Nɔ Zozefu í sɔɔ Jesu.

2

Woo mà ña à naa Jesu ku cɔ hai nunui daakɔ

¹ Á bɔ́ Jesui Betelehemu si ilei Zudee si waatii amanlu Herodu. Si anyii kubie woo mà yaasei andaiya gɔ ña à naa Zeruzalemu hai nunui daakɔ, ² nɔ à bee à ni, iwoi ilaalui Zuifu ña iyi à bɔ́ nseiui í wa. Hai nunui daakɔi à ye andaiyaɛ í fita, ññi à naa ku tɔɔɛ.

³ Iyi amanlu Herodu í gbɔ ideu, ññi inɛɛ í fɔ, bɛɛɛɛ mɔi inei Zeruzalemu ññu fei inɔ ñña í fɔ. ⁴ Nñi í tɔtɔ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ña do woo kɔ inɛ ña si wooda ña fei nɔ í bee ña tengi bii à ni aa bɔ́ Inɛ iyi Ilaaɔ í cicau. ⁵ Nñi à jɛaa à ni, Betelehemui si ilei Zudee domi bɛɛɛɛ walii Misee í tako í kɔɔ wo, ⁶ í ni,

Ilaaɔ í ni,

Inɛ inei Betelehemu ña, si ilei Zudee, Ntɔ ntɔ, ilu ññe kù kere si ilu nlai Zudee ña fei,

Si na iyi í jò hai si ilu n̄ei ilaaluu á fita Ine iyi á gbã in̄ei Izireli, inem ña.

⁷ N̄oi Herodu í jò à kpe woo mà ñau do asii, í bee ña si waati iyi andaiyau í fita dee dee. N̄o à s̄o. ⁸ Iyi í gb̄o b̄eεbe n̄o í s̄o ña í ni a b̄o Betelehemu a koo a bee yaasei amau wa s̄a s̄a. Bii à ȳo n̄o a nyi wa a naa a s̄o n̄ju ku ba n̄ju m̄o n̄ju koo gulea.

⁹ Iyi à gb̄o ideεu à tã, ñoi à dasi kp̄aa. N̄o andaiya iyi à tako à ye hai nunui daak̄ou í nyi í cua n̄ja má hee tengi bii amau í wa, í bei í leek̄i lele be cau. ¹⁰ Iyi à ye andaiyau í leek̄i b̄eεbe, ñoi id̄o n̄ja í d̄o hee í caa. ¹¹ N̄o à l̄o ile be ñoi à ye amau do Maari iyee. N̄o à gule à t̄oε. N̄o à f̄u b̄oḡoi amani n̄ja à nya wura à muua, do tulare iyi à ya jo do ikpo ku d̄o inunu iyi à ya kpe miru.

¹² Si anyie Ilaađ í s̄o ña si ala í ni a maà nyi bi amanlu Herodu má. N̄o à too kp̄aa mmu à neò ilei ide ñja.

Zozefu ña à sa à ne ilei Ezibiti

¹³ Iyi woo mà ñau à to anyi à ne, n̄o amalekai Ađ Laf̄εe í naa bi Zozefu si ala í ni, dede i so amau do iyee i sa i neò ña ilei Ezibiti, domi Herodu á de amau ku kpa. I koo i buba be tit̄a hee aj̄o iyi an na n̄ ni i nyi wa má ña.

¹⁴ Na ñoi í jò Zozefu í dede id̄u í so amau do iyee í neò ña Ezibiti. ¹⁵ Bei à buba hee Herodu í koo í ku. Iyi be í cei ku ba ide iyi Ađ Laf̄εe í s̄o waliie ku sisia ine ñau ku k̄o, si bei í ni, hai Ezibitii n̄ kpe amam wa.

À kpa ama keeke ña

¹⁶ N̄oi amanlu Herodu í ye iyi woo mà andaiya ñau à l̄eε n̄ju, ñoi id̄o í k̄o jiida jiida. N̄oi í ce dooi waati iyi woo mà ñau à ye andaiyau í fita, ñoi í jò à koo à kpa ama inem̄ok̄o kp̄ot̄o ña hee ku koo si do amai ad̄o minji ña fei si ilui Betelehemu do il̄εk̄oε ña fei. ¹⁷ B̄eεbei ide iyi walii Zeremi í f̄ou í ce. Í ni,

¹⁸ À gb̄o anu ku d̄o si ilui Rama.

À gb̄o ine ña à kpata,

À waa cã buubuu.

Asee, Raselii wa kpata na irii amaε ña.

N̄o à b̄o ku leleε,

Amma í k̄o ku gb̄o kuleleu

Si na iyi í jò amaε ña a k̄u w̄eε má.

Zozefu ña à baa hai ilei Ezibiti

¹⁹ Si anyie Herodu í naa í ku, ñoi amalekai Ađ Laf̄εe í naa bi Zozefu si ala ilei Ezibiti be, ²⁰ í ni, dede i so amau do iyee i nyiò ña ilei Izireli. Ine ña iyi à waa de amau ku kpa à ku.

²¹ N̄o Zozefu í dede í so amau do iyee à nyi ilei Izireli má. ²² Amma í gb̄o iyi Aakelausii í je bommai baεε Herodu si ilei Zudee, ñoi wa ce n̄joi ku b̄o ku buba be. N̄o Ilaađ í s̄o si ala má í ni ku b̄o ilei Galilee. N̄oi í tek̄i í b̄o Galilee si bei Ilaađ í s̄o. ²³ N̄o í koo í buba Nazareti. B̄eεbei idei walii ñau í k̄o, si bei à ni aa kpoo in̄ei Nazareti.

3

Waazoi Zãa woo dasi inyi

(C̄o Maaku 1:1-8; Luku 3:1-18; Zãa 1:19-28)

¹ Waati b̄eεbei, Zãa woo dasi inyi í naa wa ce waazo si ḡabuai Zudee. ² Í ni, i kpaasi id̄o n̄je ña domi waati í maai iyi Ilaađ á na ku je bommaε. ³ Idei Zãaui walii Ezai í f̄o wo, si waati iyi í ni, À gb̄o imui ine ḡo wa d̄o anu si ḡabua wa ni,

I teese kp̄aaí Laf̄εe ku te ña.

⁴ Zãa wa dasi ib̄oi ntoi kpookpo, n̄o wa d̄i santikii bata. Ketengbo do nyik̄oi sakoi í je ij̄eε. ⁵ N̄o ine ña à naa bi t̄eε hai Zeruzalem̄u do hai ilei Zudee fei do hai ilu ña iyi à wa cingai idoi Zuud̄εεu fei. ⁶ À ce tuubai dulum du ña n̄o à jò Zãa í dasi ña inyi si idoi Zuud̄εεu.

⁷ Farisi do Sadusi ña m̄o à waa naa bi t̄eε aña nkp̄o nkp̄o ku ba ku dasi ña inyi. Iyi Zãa í ye ña ñoi í s̄o ña í ni, ine ine buu ña bei n̄jo wukuku, yooi í s̄o ñe í ni i saa id̄ok̄oi Ilaađ iyi í maai wa. ⁸ Na n̄ju, i ce kookoosu jiida i nyisiò iyi í kpaasi id̄o ña. ⁹ I maà tamaa mà aa ba faaba ña si na iyi í jò ì ya maa ni ì je t̄okui Aburhamu ña. An s̄o ñe, Ilaađ á ȳok̄o ku so kuta ñau ih̄e ku ce ña t̄okui Aburhamu ña. ¹⁰ Wee dagba wa k̄asi t̄a m̄om a daò icui j̄ii. Na n̄ju, j̄ii iyi k̄u waa so iso jiida fei aa daa a dasi ina. ¹¹ Amu inyii n̄ wa n̄ dasi ñe ku ba ku je

seɛdai idɔ ku kpaasi nɛ, amma ine gɔ á na ku naa si anyim. Í rem do gbugbã ntɔ ntɔ, n kù to baa ñ bɔ baataɛ. Nɛui á da nɛ si Hundei Ilaaɔ do ina. ¹² Wa mu mii ku fe bileeɛ si awɔ, nɔ ku kpã bileeu bii à kpokpɔɛ, nɔ ku ko yɔyɔu ku dasi aka, sakou mɔ ku dasi ina iyi ci ya ku.

Inyi ku dasii Jesu

(Cɔ Maaku 1:9-11; Luku 3:21-22)

¹³ Waati bɛɛbɛ Jesu í naa hai ilei Galilee nɔ í bɔ idoi Zuudɛɛ ku ba Zãa ku dasie inyi. ¹⁴ Iyi í to wa í ni Zãa ku dasi nɛ inyi, nɔi Zãa wa bi ku kɔ, í ni, awɔi ñ nɛ kpãa í dasim inyi, nɔ beirei í ce ñ waa naa bi tom. ¹⁵ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, jò ku ce bɛɛbɛ titã, domi bɛɛbɛi à nɛ ka ce ka ceò mii iyi Ilaaɔ í bi fei. Nɔ Zãa í jɛ. ¹⁶ Iyi í dasi Jesu inyi í tã, bɛ gbakã Jesu í fita wa hai si inɔ inyi. Nɔi lelei Aɔ í cɔ nɔ Zãa í yɛ Hundei Ilaaɔ wa de sie wa bei ankasiidi. ¹⁷ Nɔ à gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele í ni, ine ihɛi í jɛ Amam. Ñ buu jiida jiida, siei inɔ didɔm fei í ya wa.

4

Seetam í lɛɛ Jesu

(Cɔ Maaku 1:12-13; Luku 4:1-13)

¹ Si anyii nɛ, nɔi Hundei Ilaaɔ í bɔɔ Jesu si gɔɔbaa ku ba Seetam ku lɛɛɛ. ² Nɔi Jesu í ce anu ku ði dasã ciiji do idũ ciiji, si anyie nɔ ari wa kpa. ³ Nɔi Seetam woo lɛɛu, í naa sie í ni, bii awɔu Amai Ilaaɔi do ntɔ, jò kuta nɔ ihɛ a kpɔɔ pɛɛ. ⁴ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, kukɔi idei Ilaaɔ í ni, amanɛ ci ya wɛɛ na ije nɛ akã, amma á maa wɛɛi na ide iyi Ilaaɔ wa fɔ fei.

⁵ Nɔ Seetam í bɔɔɛ Zeruzalɛmu, ilu kumá, nɔ í gũðɛ hee si antai ile lelei kpasɛi Ilaaɔu. ⁶ Nɔi í ni má, bii awɔu Amai Ilaaɔi, fo i dingaa ile, domi kukɔi idei Ilaaɔ í ni, Ilaaɔ á na amalekaɛ nɔ wooda na irie a maa degbɛɛ,

Nɔ a maa muɛ si awɔ
Ku ba i maà ti i koosɛ si kuta.

⁷ Nɔ Jesu í jɛaa í ni, amma kukɔi idei Ilaaɔ í ni má, maà ti i sii Aɔ Lafɛɛɛ.

⁸ Si anyii nɛ, Seetam í bɔɔ Jesu hee antai iri kuta nla gɔ má nɔ í nyisie

bomma andunya fei do amboe nɔ. ⁹ Nɔ í ni, bii ñ gule ñ tɔɔm, mii nɔ ihɛ fei an muɛɛ.

¹⁰ Nɔ Jesu í jɛaa í ni, sekeɛ bɛ Seetam. Kukɔi idei Ilaaɔ í ni, Aɔ Lafɛɛɛi aa tɔɔ, nɔ i wɛɛ na irii nɛ akã.

¹¹ Nɔi Seetam í bei í sekeɛ hai bi tɛɛ, nɔ amaleka nɔ à naa à sobie.

Jesu í sinti iceɛ Galilee

(Cɔ Maaku 1:14-15; Luku 4:14-15)

¹² Nɔi Jesu í gbɔ à ni à mu Zãa à dasie piisɔɔ. Nɔ í sinda í nyi ilei Galilee.

¹³ Amma iyi í to Nazareti, kù buba bɛ, Kaperanumui í koo í buba, ilu iyi í wa kɔkɔi tenku iyi à ya kpe Galilee, si ilei Zabulɔ do Nɛfitali. ¹⁴ Iyi bɛ í cei ku ba ide iyi walii Ezai í tako í fɔu ku kɔ waati iyi í ni,

¹⁵ Inei Zabulɔ do inei Nɛfitali nɔ, Anɔ iyi à wa kɔkɔi kpãa iyi wa bɔ Tenku,

Anɔ iyi à wa ikpa icei idoi Zuudɛɛu,
Anɔ iyi à wa ilei Galilee bii dimi mmu nɔ à wa,

¹⁶ Anɔ iyi à wa si ilu kuku wo,

Anɔi à yɛ inya kumá nla nla.

Anɔ iyi à wa si ile bii iku do ilu kuku í wa,

Anɔi inya kumá í naa si.

¹⁷ Hai waati bɛɛbɛi Jesu í sinti ku waaɔ, í ni, i kpaasi idɔ nɛ si na iyi í jò waati í maa wa iyi Ilaaɔ á jɛ bommaɛ.

Jesu í kpe sɔkɔ mɛɛ gɔ nɔ

(Cɔ Maaku 1:16-20; Luku 5:1-11)

¹⁸ Ajɔ nɛ gɔ Jesu wa nɛ si ifi tenku iyi à ya kpe Galilee, nɔi í yɛ sɔkɔ minji gɔ nɔ, Simɔɔ iyi à ya kpe Piese do ifɛ Anderee, à waa le taaɔ si inɔ tenkuu.

¹⁹ Nɔ í sɔ nɔ í ni, i toom wa nɔ, nɔ an ce nɛ woo dɛdɛ ine nɔ iyi aa jɛ ti Ilaaɔ.

²⁰ Bɛ gbakã à jò taaɔ nɔ nɔ à tooɛ.

²¹ Iyi í to waju nɔ í yɛ ine minji gɔ nɔ má, Zaaki do Zãa ifɛ, amai Zebedeɛ nɔ. Ine nɔ à wa si akɔi inyi gɔ do baa nɔ, à waa teese taaɔ nɔ nɔ. Nɔ Jesu í kpe nɔ. ²² Bɛ gbakã anɔ mɔ à jò akɔu do baa nɔ à waa tooɛ.

²³ Nɔ Jesu í dabii si ilei Galilee fei wa kɔ ine nɔ si cio ile bii Zuifu nɔ à ya ce kutɔtɔ nɔ nɔ, wa sisi nɔ laabaau jiida si bei Ilaaɔ wa ce sɔɔlu ku na ku

je bommae, nɔ́ í jò inɛ ɲa à waa ba iri si bɔ́o dimi ikā ikā ɲɲa ɲa fei. ²⁴ Nɔ́ baauɛ í fangaa bii fei si ilei Siri fei, hee inɛ ɲa à wasi ku naaò bɔ́o ɲɲa ɲa wa bi tɛɛ. Inɛ ɲa iyi à nɛ dimii bɔ́o ikā ikā fei do inɛ ɲa iyi à nɛ wahalai ara kuro nkpɔ́ do inɛ ɲa iyi inɛi inɔ́ko ɲa à mu, do inɛ ɲa iyi à waa ce bɔ́oi cukuuna do wɛɛge ɲa, à naaò aɲa fei wa bi tɛɛ, nɔ́ í jò aɲa fei à ba iri. ²⁵ Nɔ́ zamaa nkpɔ́ gɔ́ í too fitie wa hai ilei Galilee do hai ilui Zeruzalemu do ilei Zudee hee do icei idoi Zuudɛɛu bii Ilu Mɛɛwa ɲau à wa fei.

5

Inɔ́ didɔ́ ntɔ́ ntɔ́ (Cɔ́ Luku 6:20-23)

¹ Iyi Jesu í ye zamaau ɲɔ́i í koo í gũ iri kuta gɔ́ í buba. Nɔ́ mɔ́cɔɛ ɲa à naa à tɔ́tɔ́ siɛ. ² Nɔ́ í lɔ́si cio ku kɔ́ ɲa si.

Si cioɛu í ni,

³ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à waa tɔ́o Ilaaɔ́ do ara kukaye,

Domi aɲai à jɛ inɛi bommai Ilaaɔ́ ɲa.

⁴ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à waa kpata, Domi Ilaaɔ́i á tũ idɔ́ ɲɲa.

⁵ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi daa ɲɲa í dɔ́, Domi aɲai aa nɛ ilɛu fei.

⁶ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à waa gbɔ́ ari do agbei mii iyi Ilaaɔ́ wa bee,

Domi Ilaaɔ́ á jò à yo.

⁷ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à ya nɛ araarei inɛ ɲa,

Domi Ilaaɔ́ mɔ́ á nɛ araare ɲɲa.

⁸ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi idɔ́ ɲɲa í má, Domi aa ye Ilaaɔ́.

⁹ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à waa ce icei laakai ku sũ,

Domi Ilaaɔ́ á kpe ɲa amaɛ ɲa.

¹⁰ Ilu inɔ́ didɔ́ ɲai inɛ ɲa iyi à kpã ɲa iju si na iyi í jò à waa ce mii iyi Ilaaɔ́ í bee ɲa,

Domi aɲai à jɛ inɛi bommai Ilaaɔ́ ɲa.

¹¹ Inɛ ilu inɔ́ didɔ́ ɲai, bii à waa bu ɲɛ nɔ́ à waa kpã ɲɛ iju nɔ́ à waa má ɲɛ laalo baa yooma fei na irim. ¹² I jò i nyaanyi i wɛɛò inɔ́ didɔ́ nla nla ɲa si na iyi í jò riba iyi à jile ɲɲɛ leleaɔ́ í la. Ntɔ́ ntɔ́ bɛɛbei à kpã walii ɲa iyi à cua ɲɲɛ ɲau mɔ́ iju.

Mɔ́ndai imu do ti inya kumá (Cɔ́ Maaku 9:50; Luku 14:34-35)

¹³ ɲɔ́i Jesu í sɔ́ ɲa má í ni, inɛi ì jɛ imu si inɔ́ inɛi andunya ɲa. Bii didɔ́i imu í ku, mii aa dasi ku jò ku dɔ́ má. Í gbe de a nikãɛ, nɔ́ inɛ ɲa a tɛɛɛɛ.

¹⁴ Nɔ́ inɛi ì jɛ inya kumá andunya. Ilu iyi à ma si iri kuta kaa manji. ¹⁵ A ci ya má fitila a biiɛ do caka. Amma à ya kɔ́aɛi tengi bii á má inya, inɛi kpasɛ fei ku yeò ilu. ¹⁶ Bɛɛbe mɔ́i i jò inya kumá ɲɲɛ ku má si wajui inɛ ɲa ku ba a ye kookoosu jüida ɲɲɛ ɲa nɔ́ irii Ilaaɔ́ Baa ɲɲɛ iyi í wa lele ku nɛ amboe.

Idei wooda

¹⁷ Jesu í ni má, i maà tamaa bei ñ naa woodai Moizi do cioi walii ɲau ku kpai. Aawo, ñ naa ku kɔ́oi. ¹⁸ Ntɔ́ ntɔ́, hee lele do ile koo tãò, baa wasalii wooda keeke akã kaa gaizia, í gbe fei ndɛɛ ku kɔ́i. ¹⁹ Na ɲɲu, inɛ iyi í kua wooda, baa bii í jɛ icu akã keeke gɔ́i, nɔ́ í sɔ́ inɛ gɔ́ ɲa mɔ́ í ni a ce bɛɛbe, aa kpe lafɛɛ inɛ iyi í kere í re si bommai Ilaaɔ́. Amma inɛ iyi wa jirimɛ nɔ́ wa kɔ́ inɛ gɔ́ ɲa mɔ́ si, aa kpe lafɛɛ inɛ nla si bommai Ilaaɔ́. ²⁰ Ñ wa n sɔ́ ɲɛi, i kaa jɛ inɛi bommai Ilaaɔ́ ɲa bii kù jɛ ì ce mii iyi Ilaaɔ́ í bee ɲɛ ɲa í re woo kɔ́ inɛ ɲa si wooda ɲa do Farisi ɲau.

Idei idɔ́kɔ́

²¹ Jesu í sɔ́ ɲa má í ni, ì gbɔ́ ɲa iyi Moizi í sɔ́ bala ɲɲɛ ɲa í ni, i maà kpa inɛ, nɔ́ inɛ iyi í kpa inɛ fei aa bɔ́òɛ si wajui woo kiiti ɲa a nyisie bɔ́nɛ.

²² Amma amu, an sɔ́ ɲɛ, inɛ iyi wa ce idɔ́kɔ́ do kpaasie aa bɔ́òɛ si wajui woo kiiti ɲa a kpãa iju, nɔ́ inɛ iyi wa cɔ́ kpaasie nfe aa kiitie si wajui inɛ ngbo ɲau, inɛ mɔ́ iyi wa cɔ́ kpaasie nnyei á lɔ́ si ina iyi ci ya kuu. ²³ Na ɲɲu, bii ì naaò amuai Ilaaɔ́ wa bi kuwee nɔ́ bei ì ye gígí iyi kpaasie gɔ́ wa mu taaleɛ, ²⁴ jò amuaɛu bi kuweeu bɛ titã, i koo i teese ideu gbakã, awɔ́ do kpaasie. Si anyie, i bei i nyi wa i cea Ilaaɔ́ amuaɛ.

²⁵ Bii í jɛ inɛ gɔ́ wa bɔ́òɛ ile kiiti na ide i gbese gɔ́, ce kookaai hai kpãa awɔ́ do lafɛɛ i gbɔ́si ɲɛ ku ba ku maà dasie awɔ́i woo kiiti. Bii kù jɛ bɛɛbe, woo kiitiu á dasie si awɔ́i zandaamu, nɔ́

zandaamu mə ku dasiε ile piis̄ō. ²⁶ Ntō ntō n̄ wa n s̄ōi, bii à dasiε piis̄ō, bii i kù s̄ā gbeseu fei i kaa fita. Nk̄āma kaa gaizia si.

Idei sakara

²⁷ Jesu í ni má, ì gb̄o ña iyi Moizi í ni, i maà ce sakara. ²⁸ Amma amu, an s̄ō ñe, aw̄o inem̄k̄o iyi í c̄o inaabo hee binεε í dede, ì ce sakara mbε t̄ā si id̄ε. ²⁹ Na ññu, bii iju n̄j̄ei wa dasiε dulum, nyaa i nȳo ku j̄iie. Á tiaε i nȳo ik̄ō ak̄āi araε ḡo do iyi aa s̄ōsi araε fei si ina iyi ci ya ku. ³⁰ Bii í j̄e aw̄o n̄j̄ei wa dasiε dulum, buu i nȳo ku j̄iie. Á tiaε i nȳo ik̄ō ak̄āi araε ḡo do iyi aa s̄ōsi araε fei si ina iyi ci ya ku.

Idei abo ku k̄asi
(C̄o Matie 19:9; Maaku 10:11-12; Luku 16:18)

³¹ N̄o Jesu í s̄ō ña má í ni, Moizi í ni, inε iyi wa k̄asi aboε á n̄āa tia i n̄j̄e kuk̄asii. ³² Amma amu, n̄ wa n s̄ō ñe, inε iyi í k̄asi aboε n̄o kù j̄e na sakara, m̄ak̄ou í dasiε sakarai. N̄o m̄ak̄o mə iyi í so abo iyi à k̄asiu, í ce sakarai.

I maà ya gbasi do nḡoḡo

³³ Jesu í s̄ō ña má í ni, ì n̄o ì gb̄o iyi Moizi í s̄ō bala ññe ñau í ni, ide iyi ì gbasi si wajui Ās̄ Laf̄ēε ì ni aa ce, j̄ò i coo. ³⁴ Amma amu, n̄ wa n s̄ō ñei, i maà ya ce kugbasi ña pai. I maà ya gbasi do lele ña domi batai bommai Ilaāsi. ³⁵ N̄o i maà ya gbasi do ile ña, domi bi ku lesi is̄ei. N̄o i maà ya gbasi do Zeruzalemu ña domi ilui Ilaās̄ amanlu n̄l̄au. ³⁶ N̄o i maà ya gbasi do iri ññe ña si na iyi í j̄ò ì kaa ȳk̄o ì f̄ūta baa nto i iri ak̄ā ññe hee ma j̄e ì j̄ò ku d̄ū ña. ³⁷ I j̄ò ide ku f̄o ññe ku j̄e nt̄o. Bii ì ni ooi ku j̄e oo do nt̄o, bii aawo m̄oi, ku j̄e aawo. Iyi aa lesi ant̄aε bebei fei ña, hai bi Seetam inε laal̄ui wa naa.

Idei laal̄ ku s̄ā (C̄o Luku 6:29-30)

³⁸ Jesu í s̄ō ña má í ni, ì gb̄o ña iyi Moizi í f̄o wo í ni, inε iyi í nya iju inε ḡo, aa nya ti ññu m̄o. Inε m̄o iyi í ce inyii inε ḡo, aa ce ti ññu m̄oi. ³⁹ Amma amu,

n̄ wa n s̄ō ñei, i maà ya s̄ā inε laal̄o iyi í ce ññe. Bii inε í sambal̄aε si ññe, toa cangau má. ⁴⁰ Bii inε ḡo í b̄òde kiiti ku ba ku gba danzigie, naa kumbooε m̄o má. ⁴¹ Bii inε ḡo í tilasiε i soa ññu aso i neò zakai kilo ak̄ā, so i neaa ku to kilo minji gbak̄ā. * ⁴² Bii inε ḡo í t̄òε mii ḡo, muaa. Bii inε ḡo í n̄āa mii ḡo ku k̄āyε bi t̄εε, maà k̄o.

Idei mbεε ña ku bi

(C̄o Luku 6:27-28, 32-36)

⁴³ Jesu í ni má, ì gb̄o ña iyi Moizi í f̄o wo í ni, bi k̄paasiε, n̄o i cé mbεεε. ⁴⁴ Amma amu, n̄ wa n s̄ō ñei, i ya bi mbεε ññe ña, n̄o i ya cea inε ña iyi à waa k̄p̄ā ññe iju kut̄o ña. ⁴⁵ Bii ì waa ce beεbe ña ì waa nyisi inε ña iyi ì j̄e amai Ilaās̄ Baa ññe iyi í wa lelei, domi Ilaās̄ í j̄ò inunue wa má inya si inε j̄iida do si inε laal̄o ña. N̄o í j̄ò i j̄i wa r̄o inε ña iyi à waa ce id̄oabiε hee do bi inε ña iyi a kù waa coo fei. ⁴⁶ Bii inε ña iyi à bi ññe aña ak̄āi inε m̄o ì bi ña, to, riba yoomai aa ba ña. Baa woo gba fia i lempoo ña m̄o à ya ce dimiε. ⁴⁷ Bii k̄paasi ññe ña aña ak̄āi ì ya ce f̄o ña, to, inε m̄o yooi ì tia ña. Baa hai dasi Ilaās̄ naane ña m̄o à ya ce beεbe. ⁴⁸ Na ññu, i j̄ò j̄iida ññe ku k̄ò bei ti Ilaās̄ Baa ññe iyi í wa lele í k̄o.

6

Idei amua ku cea ilu are ña

¹ Jesu í f̄o má í ni, bii ì waa ce mii iyi Ilaās̄ í j̄ile ññe, i ya ce laakai ña i maà coo si bantuma. Bii ì waa coo si bantuma ku ba inε ña a ȳo, i kaa ba riba k̄āma hai bi Baa ññe iyi í wa lele.

² Na ññu, bii ì waa mua ilu are ña nḡoḡo ña, i maà ti i c̄ā kesεεde bei ilu muafiti ña à ya ce. À ya ce amua ññe ñai si ile bii à ya ce kut̄o ña do si k̄p̄ā ña ku ba inε ña a saabu ña. Nt̄o nt̄o, inε ññu ña à ba riba ññe fei t̄ā. ³ Amma inε, waati iyi ì waa mua ilu are ña nḡoḡo ña, i maà j̄ò aw̄o canga ññe ku mà mii iyi aw̄o ññeu wa ce, ⁴ ku ba amua iyi ì waa ce ña i coo si afei inε minji. N̄o Ilaās̄ Baa ññe iyi wa ye mii fei á s̄ā ññe ribaε.

* **5:41** Bii inε ḡo í tilasiε i soa ññu aso Waati beεbe, inei Romu ñai à waa j̄e inε nḡboi ileu. N̄o akawe ññe ña do sooge ññe ña à ne k̄p̄ā a tilasiò inε ḡo ku so ññe aso.

Idei kutəə
(Cə Luku 11:2-4)

⁵ Jesu í ni, bii ì waa ce kutəə ña i maà ya ce bei ilu muafiti ña à ya ce. À ya bi aña a leeki a ce kutəə ile bii à ya ce kutəə ña do bi tafa ña ku ba inε fei ku ye ña. Ntə ntə, inε nñu ña à ba riba nña fei tã. ⁶ Amma inε, bii ì waa ce kutəə ña, i lə hee ilaawa i cĩmbo ña, i təə Ilaađ Baa nñe be tengi bii inε gə kù waa ye ñe, nə Baa nñe iyi wa ye mii iyi wa manji fei á sã nñe.

⁷ Bii ì waa ce kutəə ña i maà ya fə ide akã i maa sisi ña béi hai mà Ilaađ ña à ya ce. À waa tamaa na ide nkpə ku fəi aña Ilaađ á gbəò kutəəi aña. ⁸ I maà ya jə ña ña, domi hee i maà təə ña, Baa nñe í mà bukaatai mii iyi ì ne tã ña. ⁹ Bei í sĩa i ya ce kutəə ña wee.

Ilaađ Baa nwa iyi í wa lele,
Jə inε fei ku mà iyi awəi ì jε inε kumá.

¹⁰ Naa jε bommaε.

Jə inε fei ku ce idəəbiε si ilεu ihε bei à waa ce lele.

¹¹ Mu nwa ijei ajə fei nwa.

¹² Kpa idei dulum du wa bei awa mə à ya ka kpa idei kurara iyi inε ña à ce nwa.

¹³ Maà ti ì jə ka dasi kulεle,
Amma nya wa hai si awəi Seetam.

[Domi awəi ì ne bomma do gbugbā do amboe hee do ajə fei. Ami.]

¹⁴ Nə í nyi í ni má, bii ì ya kpa idei kurara iyi inε ña à ce nñe, Ilaađ Baa nñe mə á kpa idei kurara nñe. ¹⁵ Amma bii inε mə i ci ya kpa idei kurara iyi inε ña à ce nñe, Baa nñe mə kaa kpa idei kurara nñe.

Idei anu ku dī

¹⁶ Jesu í ni má, bii ì waa ce anu ku dī ña, i maà ya jə waju nñe ku nyisi wahala nñe béi ilu muafiti ña à ya ce. À ya kpaasi waju nña ku ba inε fei ku yəə iyi à waa dī anu. Ntə ntə n wa n sō ñei, inε nñu ña à ba riba nña fei tã.

¹⁷ Amma inε, bii ì waa dī anu, i wεeju sãa sãa ña nə i jəsi waju nñe ikpo ¹⁸ ku ba inε ña a maà mà iyi ì waa dī anu ña, í gbe Ilaađ Baa nñe iyi í wa bii a kù waa yəə. Nə Baa nñe iyi wa ye mii iyi wa manji fei, á sã nñe.

Amanii lele ku dε
(Cə Luku 12:33-34)

¹⁹ Í sō ña má í ni, i maà ti i dεde amani si andunyau ihε, bii tūtū ña aa jəə, do bii á mu ate, do bii ile ña aa lə do gbugbā a koo a ce ileε. ²⁰ Amma i dεde amanii lele bii kaa mu ate nə tūtū ña a kaa yəkə a bejεε, nə ile ña mə a kaa yəkə a lə a ce ileε. ²¹ Ntə ntə, í sĩa i dεde amanii lele ña domi bii amanii inε í wa, be məi laakaε í ya wa.

Inya kumái ara
(Cə Luku 11:34-36)

²² Í ni má, ijui í jε fitilai ara. Bii ijue wa ne baani, araε fei ì wa si inya kumái. ²³ Amma bii ijue kù waa ne baani, araε mə fei í wa si ilu kukui. Na nñu, mii iyi í ne ku ceε inya kumá, bii ilu kukui í ce, ilu kukuu á la ku caa.

Ilaađ ku dasi naane
(Cə Luku 16:13; 12:22-31)

²⁴ Jesu í sō ña má í ni, inε gə kaa yəkə ku cea lafεε minji ice ajə. Ntə ntə, á cé inε akã nə ku bi inε akã, walakə á jirima inε akã nə ku donda inε akã. I kaa yəkə i too Ilaađ do fia ajə ña.

²⁵ Na nñu n wa n sō ñei, i maà ya maa weewea do mii iyi aa jε i maa wεεð ña, walakə do jñε iyi aa dasi ña. Kuwεei amanε í re ije, ara mə í re jñε. ²⁶ I cə yei ña iyi à waa fo lele. A kù waa gbε hee a da ngəgə a dasi suu. Do nñu fei, Baa nñe iyi í wa lele wa wo ña. I kù mà ña iyi beεre nñe í re ti yei ñau be? ²⁷ Yooi si inə nñe na kuweeweaε á yəkə ku kəəsi kusəi adəε baa keeke.

²⁸ To, na mii í ce ì ya maa weewea do idej jñε ña. I cə bei wua ña à ya da koko si inə sako mεε. A kù waa ce ice a ci ya nə a wə acə. ²⁹ Amma n wa n sō ñe, baa Saloməə ilaalu nlaui, do amboe nla nlaε fei kù ne jñε iyi boodaε í to kokoi jñi ñau be baa akã. ³⁰ Fəfə í wεei nnyi do kusiaε amma ala aa dasiε inai. To, bii Ilaađ í mua fəfə ña iyi aa na a dasi ina booda ku sĩa beεbe, kaa yəkə ku mu nñe nyau ku re fəfə ñau be de. I kù ye naane nñei kù la? ³¹ Na nñu, i maà ya weewea i ni ña, mii aa ka jε, mii aa ka mə, walakə mii aa ka biið ara nwa. ³² Hai mà idej Ilaađ ñai à ya maa kpataa mii ñau be fei, amma Baa nñe iyi í wa

lele í mà iyi ì ne bukaatai mii ηau be fei ηa. ³³ Na ηηu, i hanya titā ηa i ce idəbii Ilaađ do bei aa ce i jə bommae ku bə waju. Iyi í gbe bei fei Ilaađi á kđo ηηe si. ³⁴ Ajo fei wahalae í ya tooi. Na ηηu, i maà kpatađ ala ηa, domi ala mại á mà tee.

7

Idei kiiti

(Cə Luku 6:37-38, 41-42)

¹ Jesu wa fə má í ni, i maà ya kiiti inε ηa ku ba Ilaađ mə ku maà kiiti ηηe. ² Ntə ntə, n̄ wa n sđ ηei, do yaase bei ì ya maa kiiti inε ηa, beεbe mại Ilaađ mə á naa ku kiiti ηηe. Nə si gūa bii ì wāađ inε ηa, si be mại aa wāa inε mə. ³ Na mii í ce ì waa ye fəfə keeke iyi í wa si ijui kpaasie nə i kù ye j̄i ite iyi í wa si titεe. ⁴ Beirei aa ce i sđ kpaasie i ni, jə n nyae fəfə si ijue, awə iyi j̄i ite í wa si tee. ⁵ Awə ilu muafitii, jə ì tako i nya j̄i ite iyi í wa si ijue titā ku ba i ye ilu sāa sāa, i bei i nya fəfə iyi í wa si ijui kpaasie. ⁶ I maà nyə lege j̄iida ηηe ηa si wajui kuusəo ηa ku ba a maà teeεeε. Nə i maà ti i na aja ηa mii kumá ηa ku ba a maà na a sinda a ηə ηe*.

Idei kutəo

(Cə Luku 11:9-13)

⁷ Jesu í ni má, i ya təo ηa, aa mu ηηe. I ya dede ηa, aa ba ηa. I ya cā gambo ηa, aa c̄i ηηe. ⁸ Ntə ntə, inε iyi í ya təo fei, aa mua. Inε mə iyi wa dede fei, á ba. Inε mə iyi wa cā gambo fei, aa c̄ia lafēe. ⁹ Yooi í wa si inə ηηe ihē iyi bii amae í təe pēe á so kuta ku naa. ¹⁰ Beεbe mại inε kāma kù wεe iyi bii amae í təe cēe á so njo ku naa. ¹¹ Debei, bii inε iyi ì ya ce laalə ηa ì mà mii j̄iida ku na ama ηηe ηa, ì waa tamaa mà Baa ηηe iyi í wa lele kaa yəkə ku mua inε ηa iyi à waa təe mii j̄iida ku re beεbe ηa?

¹² Na ηηu, mii iyi ì bi inε ηa a ya ce ηηe fei, inε mə i ce ηηa beεbe ηa, domi iyi bei í je icui idei kukəsii walii ηau do ti woodai Moizi.

* **7:6** Yaasei ideui í je, kuwεe j̄iida ηηe iyi ì ne hai bi Ilaađ, i maà ti i fə idee bi inε ηa iyi à ye bei kuusəo ηa iyi a kù bi beεrei ideu ku mà, ku ba a maà teeεeε. Nə i maà ti i fə idee bi inε ηa mə iyi à ye bei aja ηa iyi aa naa a sinda a ηə ηe.

Ande iyi kù c̄i

(Cə Luku 13:24)

¹³ Í sđ ηa má í ni, koofa nla do kpāa ku c̄i gə í wεe, do minjisia ku mongolo gə iyi wa bə ala nwa. Í lə do koofa ku mongolou ηa, domi koofa nlau do kpāa ku c̄iu, bi ikui wa bə, nə inε nkpəi wa too do be. ¹⁴ Amma kpāa iyi wa bə bi kuwεe hai tā í mante, andεε kù c̄i. Nə inε ηa iyi à ye kpāau à waa tooε a kù kpə.

Idei j̄i do isoε

(Cə Luku 6:43-44)

¹⁵ Jesu í ni má, i ya ce laakai ηa do walii ilu ibo ηa. À ya naa bi tu ηei do daa didə bei angudā ηa, amma idə nηa í yei bei idəi mbo ηa. ¹⁶ Aa yəkə i mà ηa ηai si kookoosu nηa ηa bei à ya mà j̄i hai si isoε. A ci ya ka isoε rezēε si agū. Nə a ci ya ka figi si agū fūfū. ¹⁷ J̄i j̄iida fei iso j̄iida í ya so, nə j̄i laalə mə ku so iso laalə. ¹⁸ J̄i j̄iida kaa yəkə ku so iso laalə, beεbe mại j̄i laalə kaa yəkə ku so iso j̄iida. ¹⁹ Nə j̄i iyi kù waa so iso j̄iida fei à ya daai a dasi ina. ²⁰ Si bei à ya mà j̄i hai si isoε, beεbe mại aa mà walii ilu ibo ηa hai si kookoosu ηa.

N kù mà ηe ajo kāma

(Cə Luku 13:25-27)

²¹ Jesu í ni má, kù je inε iyi wa kpem Lafēe Lafēe feii á na ku lə si bommai Ilaađ, bii kù je inε ηa iyi à waa ce idəbii Baam iyi í wa lele. ²² Ajo ηηu be, inε nkpəi á maa ni, Lafēe Lafēe, a kù ce walii do irie? A kù lele inei inəko ηa do irie? A kù ce maamaake nkpə do irie? ²³ Amma an sđ ηa si wajui inε fei n ni, n kù mà ηe ajo kāma. I sekeε hai bi tom, inε iyi i kù ce idəbim ηa.

Idei woo ma ile minji gə ηa

(Cə Luku 6:47-48)

²⁴ Jesu í kpa nηa mənda má í ni, na ηηu, inε iyi í gbə ide iyi n̄ wa n fəu ihē fei nə wa jirimae, á yei bei məkə ilu bisi iyi í ma ileε si kuta. ²⁵ Ij̄i í rə, ido í kđ í nikā, nə fufu nla nla í dede si ileu, amma kù cuku, domi si kutai à maa.

26 Amma awɔ̄ iyi ì gbɔ̄ ide iyi ñ wa n fɔu ihē fei nɔ̄ i kù saaluɛ, aa yei bei mɔkɔ̄ nnyei iyi í koo í ma ileɛ si sãai ido. 27 Iji í rɔ̄, ido í kɔ̄ í nikā, nɔ̄ fufu nla nla í dede si ileu, nɔ̄ í cuku í lege fei.

28 Iyi Jesu í fɔ̄ beɛbe í tã, ñɔ̄i zamaau í bitii do si bei wa kɔ̄ ña si cio. 29 À bitii si na iyi í jò do yiikoi wa kɔ̄ ña si, kù je bei woo kɔ̄ ine ña si wooda ña ña.

8

Jesu í jò dinte gɔ̄ í ba iri

(Cɔ̄ Maaku 1:40-45; Luku 5:12-16)

1 Jesu í sɔ̄ ña ide ñau ihē feii í bei wa kita wa hai si antai kutau. Waati iyi í kita wa ñɔ̄i zamaa nla gɔ̄ wa tooɛ. 2 Nɔ̄ dinte gɔ̄ í naa í sɛɛbata si wajue í ni, Lafēɛ, bii ì bi, aa yɔkɔ̄ i jò n ba iri n je ine iyi í má. 3 Ñɔ̄i Jesu í yɔ̄ awɔ̄ɛ í luu nɔ̄ í ni, ñ bi. Ba iri nɔ̄ i je ine kumá. Be gbakā í ba iri hai si bɔ̄ɔ̄ɛu. 4 Nɔ̄ Jesu í sɔ̄ ñ ni, gbɔ̄, maà sɔ̄ ine gɔ̄ ideu ihē, amma koo nyisi araɛ bi woo weei Ilaaɔ̄u, nɔ̄ i ce kuwee iyi Moizi í jileu. Kuweeu bei á nyisi ña iyi ì je ine iyi í má bebei.

Jesu í jò amaacei ine ngboi sooge gɔ̄ ña í ba iri

(Cɔ̄ Luku 7:1-10; Zãa 4:43-54)

5 Ñɔ̄i Jesu í bɔ̄ Kapɛranumu. Waati iyi í lɔ̄ inɔ̄ iluu ñɔ̄i ine ngboi sooge cɔ̄ gɔ̄ í koo í tɔ̄ɛ ku faaba ñɔ̄u, 6 í ni, Lafēɛ, amaacɛm wa ce bɔ̄ɔ̄ kpasɛ̄, ci ya yɔkɔ̄ ku wu baa awɔ̄, wa kpãa iju ntɔ̄ ntɔ̄. 7 Ñɔ̄i Jesu í ni, í sɔ̄a, an koo n faabaɛ. 8 Amma ine ngboi sooge ñau í jɛaa í ni, Lafēɛ, n kù to i lɔ̄ kpasɛ̄m. Baa hai ihē fɔ̄ ide, amaacɛm nɔ̄u á ba iri. 9 Amu takam, ñ ne ine ngbo ña iyi ñ wa n jirima, nɔ̄ ñ ne sooge gɔ̄ ña mɔ̄ iyi ñ wa n gbã. Ine akã ña iyi ñ be á kooi, ine iyi ñ kpe mɔ̄ á naai, nɔ̄ ice iyi ñ ni amaacɛm ku ce ñɔ̄i í ya ce.

10 Iyi Jesu í gbɔ̄ ideu í bitii nɔ̄ í sɔ̄ ine ña iyi à waa tooɛu í ni, ntɔ̄ ntɔ̄, baa si inɔ̄i inei Izireli ña fei n kù ye ine iyi í yɔkɔ̄ í dasim naane nla bei inɛu ihē. 11 An sɔ̄ ñe, hai je Zuifu nkpɔ̄ á na ku naa hai do bii fei a buba si bommai Ilaaɔ̄. Anai aa je do Aburamu do Izaaki do Zakabu bala ñɛ ña ajɔ̄. 12 Amma inɛ, tɔku ña ña

iyi í jò inɛò ña i wa be aa nyɔ̄ ñe angule si ilu kuku. Tengii bei aa lesi awɔ̄ si iri i maa kpataò ña. 13 Nɔ̄ Jesu í sɔ̄ ine ngboi sooge ñau í ni, bɔ̄ kpasɛ̄ɛ. Fei ndɛɛ á ce si bei ì dasi naaneu. Be gbakã amaacɛu í ba iri.

Jesu í jò bɔ̄ɔ̄ nkpɔ̄ í ba iri

(Cɔ̄ Maaku 1:29-34; Luku 4:38-41)

14 Si anyie, Jesu í bɔ̄ kpasɛ̄i Piɛɛ, í koo í ba iyee aboi Piɛɛ kù waa ne baani, wa sũò ara gbãa. 15 Ñɔ̄i Jesu í lu awɔ̄ɛ nɔ̄ ara gbãau í nya. Nɔ̄ abou í dede í yaaɛ.

16 Iyi ale í le, à naa Jesu ine ña iyi à ne inei inɔ̄ko ña wa nkpɔ̄ nkpɔ̄. Nɔ̄ í lele inei inɔ̄ko ñau do ide ku fɔ̄, nɔ̄ ine ña iyi à waa ce bɔ̄ɔ̄ fei í jò à ba iri. 17 Í ce ñɔ̄u ñau bei ku ba ide iyi walii Ezai í fɔu ku kɔ̄ iyi í ni, ñɔ̄u takaa í so gbugbã hai ne nwa nɔ̄ í nya bɔ̄ɔ̄ nwa ña.

Ine ña iyi à bi Jesu ku too

(Cɔ̄ Luku 9:57-62)

18 Ajɔ̄ ñɔ̄u gɔ̄, zamaa nkpɔ̄ gɔ̄ í kaako Jesu. Iyi Jesu í ye ña ñɔ̄i í sɔ̄ mɔcɔ̄ɛ ñau í ni a bɔ̄ icei tenkuu do ikpa ihɔ̄. 19 Hee a maa ne ñɔ̄i woo kɔ̄ ine ña si wooda gɔ̄ í naa bi tɛɛ nɔ̄ í ni, Mɛɛtu, an tooɛ bii ì waa bɔ̄ fei. 20 Nɔ̄ Jesu í sɔ̄ ñ ni, inɔ̄ ña à ne kolo ña nɔ̄ baa yei ña mɔ̄ à ne bi ku sũ. Amma amu Amai Amanɛ n kù ne bii an koo n sũ n sími. 21 Nɔ̄ ine akãi mɔcɔ̄i Jesu gɔ̄ mɔ̄ í ni, Lafēɛ, jò n koo n si baam wa titã. 22 Amma Jesu í jɛaa í ni, awɔ̄ de toom wa, nɔ̄ i jò iku ña a si iku ña ña.

Jesu í leeki fufu si tenku

(Cɔ̄ Maaku 4:35-41; Luku 8:22-25)

23 Si anyii ñɔ̄u, Jesu í lɔ̄ akɔ̄i inyi nɔ̄ mɔcɔ̄ɛ ña mɔ̄ à lɔ̄ à tooɛ. 24 Iyi à waa ne ñɔ̄i fufu nla gɔ̄ í dede si tenkuu hee kutãngã̄m ndii inyi wa bii akɔ̄u. Amma Jesu wa sɔ̄ njoo. 25 Ñɔ̄i mɔcɔ̄ ñau à koo à jũu à ni, Lafēɛ, faaba wa, à waa bɔ̄ nfe ku ce.

26 Ñɔ̄i Jesu í sɔ̄ ña í ni, naane ku dasi ñɛ kù la. Na mii í ce ì jò njo wa mu ñe ña.

Iyi í fɔ̄ beɛbe í tã, ñɔ̄i í dede í la si inyi do fufuu nɔ̄ à coko sɔ̄m sɔ̄m. 27 Nɔ̄ mɔcɔ̄ ñau fei à bitii à waa ni, ine dimi yoomai ihē. Baa inyi do fufu ña fei à waa jirima ideɛ.

Jesu í lele inei inooko ña hai si in minji gō ña

(Cō Maaku 5:1-20; Luku 8:26-39)

²⁸Iyi Jesu í to icei tenkuu do ikpa ihō si ilei Gadara, ñoi amanē minji gō ña à fita wa hai bi ku si iku ña à kōo wa. Ine ñau à ne inei inooko ku gaabu ntō ntō hee í jò ine gō ci ya je ku too kpāau. ²⁹Nō à dō anu à ni, mii í wa si gāmei awae ña, awō Amai Ilaaō. Ì naa ku kpā wa iju hai waatiu kù toi? ³⁰Nō à hōnne kuusōo gaa gō ña waju à waa je. ³¹Nō inei inooko ñau à tōo Jesu à ni, bii ì waa lele wai, jò kaa mu kuusōo gaa ñau ihō. ³²Ñoi Jesu í sō ña í ni a koo. Nō à fita hai si ine ñau à koo à mu kuusōo ñau. Nō kuusōo gaa ñau fei à sei wa hai antai iri kutau à na à dasi tenkuu, inyi í je ña.

³³Woo degbe kuusōo ñau à sa à ne ino ilu à koo à sisia ine ña ideu fei do bei à cea ine minji ñau. ³⁴Nō inei ino ilu ñau fei à fita à bō Jesu ku cō. Iyi à koo à yōo ñoi à tōoe ku fita hai ilei ide ña.

9

Jesu í jò wēege gō í ba iri

(Cō Maaku 2:1-12; Luku 5:17-26)

¹Iyi ine ñau à tōoe ku fita hai ilei ide ña ñoi Jesu í lō akōi inyi í kua icei tenkuu má. Í ne ilui nñu takae *. ²Ñoi ine gō ña à naa wēege gō wa, wa sū si makēe. Iyi Jesu í ye naanē ku dasi ñau, nō í sō wēegeu í ni, baakōom, maà mōngō temua, ñ kpa idei dulum dēe. ³Wee woo kō ine ña si wooda gō ña à wa bē. Iyi à gbō wa fō bēbe ñoi à waa lasabu si idō ña à waa ni, inēu ihē wa bu Ilaaōi. ⁴Jesu í bei í mà ide iyi à waa lasabu ñoi í ni, na mii í ce ì waa ce lasabu laalō bēbe ña. ⁵Si ide minji ñau ihē, yoomai kufōe í faala í re, ine ku sō ine gō ku ni ñ kpa idei dulum dēe, walakō ku ni ku dede ku ne. ⁶Amma ñ bi i mà ña iyi amu Amai Amanē ñ ne gbugbā ñ kpa idei dulum dii ine ña si andunya.

Iyi í fō bēbe í tā ñoi í sō wēegeu í ni, dede i so makēee i bō kpasē.

* **9:1** ilui nñu takae kù je Betelehemu bii à buu. Kù nō kù je Nazareti bii à biie. Amma Kaperanumui wa fāa, ilu bii í buba wa ceò icēe.

⁷Ñoi wēegeu í dede í ne idee. ⁸Wee ine nkpō nkpōi í wa bē. Iyi à yōo bēbe ñoi njo í mu ña à waa saabu Ilaaō do iyi í na amanē dimii yiikou bē.

Jesu í kpe Matie

(Cō Maaku 2:13-17; Luku 5:27-32)

⁹Ñoi Jesu í dede hai bē í bō ino iluu. Iyi wa ne ñoi í ye mākō gō iyi à ya kpe Matie wa buba ile bi ku gba fi ai lēmpoo. Ñoi í sōo í ni, toom wa. Nō Matie í dede í tooe.

¹⁰Si anyie Jesu wa je kpasēi mākōu, ñoi woo gba fi ai lēmpoo do ine nkpō gō ña má iyi kuwēe ña kù sīa à naa à buba bi Jesu do mōcōe ñau. ¹¹Wee Farisi gō ña à ye ña, nō à bee mōcōe ñau à ni, na mii í ce Mēetu ñe wa je do woo gba fi ai lēmpoo do ine laalō ña. ¹²Iyi Jesu í gbō ide ñau ñoi í ni, ilu baani ña a kù ne bukaatai ilu iwō bii kù je bōo ña. ¹³Ñ wa n sō ñei, ñ kù naa ku kpe ine dee dee ña, amma dulum ñai ñ naa ku kpe. I koo i bee yaasei kukōu iyi í ni, Ilaaō í ni, ñ bi i ce araarei ñe ña ku re i ceem kuwee.

Idei anu ku dī

(Cō Luku 5:33-39; Maaku 2:18-22)

¹⁴Wee Zāa woo dasi inyi mō í ne mōcō ña. Mōcōe ñau à naa bi Jesu nō à beee à ni, na mii í ce awa do Farisi ñau à ya ka dī anu amma awō, mōcōe ña a ci ya dī anu. ¹⁵Nō Jesu í je ña í ni, kpaasii mākō titō ña aa ne ino kufō gō waati iyi mākō titōu í wa ino ñai? Aawo, amma ajō gō wa naa iyi aa nya mākō titōu hai si ino ña. Waati bēbe aa dī anu.

¹⁶Ñoi í kpa ña mōnda í ni, ine gō kaa sō jaae ngbo do titōe ku tōtōe. Bii í ce bēbe, titōu á ga jaae ngbou ku kōosi. ¹⁷Bēbe mōi a ci ya dasi vēe titō iyi wa gba si bōgō bata ngbo ña. Bii ì ce bēbe, bōgō bata ngbo ñau aa gai, nō vēe ku nikā, bōgō ñau mō á ce nfe. À ya dasi vēe titōi si bōgō titō ña. Baa bii wa gba, bōgōu kaa ga.

Idei ama inaaboi Zairusi do inaabo iyi í lu ibōi Jesu

(Cō Maaku 5:21-43; Luku 8:40-56)

18 Si waati iyi Jesu wa sɔ̄ ɲa ideu ihē ɲɔi inɛ ngbo gɔ́ í naa í sɛɛbata si wajue í ni, ama inaabom wee í ku nsei nsei, amma naa le sie awɔ́ ku jì má. 19 Nɔ́ Jesu í dede do mɔ́cɛ ɲa à too mɔ́kɔ́u.

20 Waati iyi à dasi kpāa à waa nɛ, inaabo gɔ́ wa too ɲa. Abou wa ce bɔ́ɔi awɔ́ ku mu hai adɔ́ maateeji wa. ɲɔi í bɔ́ do anyii Jesu í koo í lu itfi ibɔ́ɛ. 21 Í ce bɛɛbei si na iyi í jò í fɔ́ si idɔ́ɛ í ni, baa bii jaai n̄ ba n̄ lu an ba iri. 22 ɲɔi Jesu í sinda í cɔ́ nɔ́ í ni, abooyi, maà mɔ́ngɔ́ temua, naanɛi í faabaɛ. Bɛ gbakā abou í ba iri.

23 ɲɔi Jesu í mɔ́si isɛnɛɛ í to kpasɛ́i inɛ ngbou í yɛ woo fá gaasiai iku ɲa do zamaa nla nla gɔ́ wa dɔ́ anu. 24 Nɔ́ í ni, i fita hai ihē. Ama inaabou kù ku, wa sí njooi, nɔ́ à waa yaakoɛ. 25 ɲɔi Jesu í jò inɛ ɲau à fita nɔ́ í lɔ́ í mu awɔ́i mudɛ́u nɔ́ í dede. 26 Nɔ́ laabaau ideu í fangaa si ilɛu fei.

Jesu í jò fɛɛju minji gɔ́ ɲa à yɛ ilu

27 Nɔ́ Jesu í nɛ hai bɛ. Si isɛnɛɛu fɛɛju minji gɔ́ ɲa à tooɛ à waa dɔ́ sie anu, à waa ni, tɔ́kui ilaalu Davidi, ce araare nwa i jò ka yɛ ilu. 28 ɲɔi Jesu í nɛ hee í to kpasɛ́. Nɔ́ fɛɛju ɲau à naa bi tɛɛ nɔ́ í bee ɲa í ni, i dasi naanɛ ɲa iyi an yɔ́kɔ́ n coo? Nɔ́ aɲa mɔ́ à ni, oo, Lafɛɛ. 29 Nɔ́ Jesu í lu iju ɲɲau í ni, ku ce nɲɛ si bei ì dasi naanɛu ɲa. 30 Nɔ́ à yɛ ilu. Nɔ́ Jesu í sɔ́ ɲa í kɔ́nkɔ́n du ɲa í ni, i gbɔ́ ɲa, i maà sɔ́ inɛ gɔ́ ideu ihē. 31 Amma iyi à sɛkɛɛ gbakā à lɔ́si laabaau Jesuu ku sisi si ilɛu fei.

Jesu í jò dekl̄ gɔ́ í gbɔ́ ide

32 Nɔ́ Jesu do mɔ́cɛ ɲa à nɛ hai bɛ, ɲɔi à naa Jesu inɛ gɔ́ wa. Inɛɛu inɛi inɔ́ko dekl̄ gɔ́ í muu. 33 Nɔ́ Jesu í lele inɛi inɔ́kou. Iyi í leleɛ gbakā nɔ́ mɔ́kɔ́u í lɔ́si ide ku fɔ́. Inɛ ɲa à bitɔ́ à wasi ku ni, a kù yɛ dimie si ilɛi Izireli ajɔ́ kāmá. 34 Amma Farisi ɲau à ni, Seetam ilaalui inɛi inɔ́ko ɲau í muaa gbugbā ku leleò ɲa.

Jesu í ce araarei inɛ ɲa

35 Jesu wa dabii dabii si ilu nla ɲa do si ilɛko ɲa, wa kɔ́ inɛ ɲa si cio ile

bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔ́tɔ́ ɲɲa ɲa, nɔ́ wa sisi laabaau jiidai bommai Ilaaɔ́ nɔ́ í jò bɔ́ɔ ɲa do kɔ́ɔ ɲa fei à ba iri. 36 Iyi í yɛ zamaau, araare fei í muu, domi à wɛɛ do bitɔ́, inɔ́ ɲɲa fei í fɔ́, à wɛɛ ɲɲa bei angudā ɲa iyi a kù nɛ woo degbe. 37 ɲɔi í sɔ́ mɔ́cɛ ɲa í ni, amaaje iyi í jìla í to ku da í kpɔ́, amma woo da ɲau a kù kpɔ́. 38 Na ɲɲu, i tɔ́ ilu ikou ku bɛ woo da ɲa wa má.

10

Irii mɔ́cɔ́ maateeji ɲau

(Cɔ́ Maaku 3:13-19; Luku 6:12-16)

1 Si anyii ɲɲu, Jesu í kpe mɔ́cɔ́ maateejiɛ ɲau í tɔ́tɔ́ ɲa bi tɛɛ. Nɔ́ í mu ɲɲa yiiko a leleò inɛi inɔ́ko ɲa nɔ́ a jò kɔ́ɔ ɲa a ba iri do inɛ ɲa iyi à waa ce bɔ́ɔ dimi ikā ikā fei. 2 Irii woo bɛ maateeji ɲau wee. Sinte, Simɔ́ iyi à ya kpe Piɛɛu do ifɔ́ɛ Anderee, do ama minjii Zebedee ɲa Zaaki do ifɔ́ɛ Zāa, 3 do Filipu do Baatelemi, do Tomaa, do Matie iyi í tako í je woo gba fiaɔ́ lɛmpoo, do Zaaki amai Alifee do Tadee, 4 do Simɔ́ inɛi igbei Zelɔ́tu *, do Zudasi Isikariɔ́ti, inɛ iyi á na ku zambaɛu.

Jesu í bɛ mɔ́cɔ́ maateeji ɲau

(Cɔ́ Maaku 6:7-13; Luku 9:1-6)

5 Jesu í bɛ amanɛ maateeji ɲau nɔ́ í sɔ́ ɲa bei ɲɲu í bi a ce. Í ni, i maà bɔ́ bi dimi mmu ɲa, nɔ́ i maà lɔ́ si ilui inɛi Samari kāmá ɲa. 6 Amma i bɔ́ bi inɛi Izireli ɲa, aɲa iyi à nyɔ́ bei ama angudā ɲa. 7 I koo i waazo ɲa i ni, Ilaaɔ́ í maai ku je bommaɛ. 8 Nɔ́ i jò bɔ́ɔ ɲa a ba iri nɔ́ i jì iku ɲa, i jò dinte ɲa a ba iri a je inɛ kumá, nɔ́ i lele inɛi inɔ́ko ɲa iyi à wa si inɛ ɲa. Si bei ì ba hai nɛ kusā ɲa, inɛ mɔ́ i na hai nɛ kusā. 9 I maà ti i so fia ɲa. 10 I maà ti i so bɔ́gɔ́, i maà ti i so ibɔ́ minjisia, wala baata, wala golo. I maà so mii ɲau bɛ kāmá ɲa si na iyi í jò woo ce ice í nɛ kpāai a náa bukaatai mii iyi í nɛ ku maa wɛɛð.

11 Bii ì to ilu nla walakɔ́ si ilɛko gɔ́, i dɛdɛ inɛ iyi í jesi ku gba ɲɛ, nɔ́ i buba kpasɛ́ɛ bɛ ɲa hee ku to ajɔ́ iyi ì waa nɛ hai si iluu. 12 Bii ì lɔ́ kpasɛ́ gɔ́ i ya ce inɛ

* 10:4 igbei Zelɔ́tu inɛi igbei Zelɔ́tu ɲai à waa jabu ku ba Zuifu ɲa a nɛ ara ɲɲa hai si awɔ́i inɛi Romu ɲa.

ηαυ fɔɔ i ni ηα, laakai ku sū ku wεε do iηε. ¹³ Bii à gba ηε, laakai ku sūu á wεε do aηai, amma bii a kù gba ηε, á baa si ηεi. ¹⁴ Si ilu gɔ wala si kpasē gɔ, bii inε ηαυ à kɔ ku gba ηε, hee má jε a gbɔ ide nηε, i ne hai bε nɔ i gbugbã nηa irurui baata nηε ηα ku ba ku jε nηa sεeda iyi kiitii Ilaađ á naa si ηα. ¹⁵ Ntɔ ntɔ, an sɔ ηε, si aηai kiituu, Ilaađ á ce araarei inei Sodomu do Gɔmɔɔ † ηα ku re inei ilu dimi bεεbe ηαυ be

Ijuukpã iyi á naa

(Cɔ Maaku 13:9-13; Luku 21:12-17)

¹⁶ Jesu í sɔ ηα má í ni, wee ñ wa n be ηε nɔ aa ye ηai bei angudã ηα si inɔi mbo ηα. Na nηu, i jò i ne bisi bei njo ηα, †, nɔ i jε hai ce laalɔ bei ankasiidi ηα. ¹⁷ Nɔ i ce laakai ηα si na iyi í jò inε gɔ ηα aa na a mu ηε a bɔɔ ηε bi ku ce kiiti, aa nɔ a cã ηε ile bi ku ce kutɔtɔɔ nηa ηα. ¹⁸ Aa bɔɔ ηε si wajui ilu ile ηα do bi amanlu ηα na irim, ku ba i jε sεedam si waju nηa ηα do bi dimi mmu ηα. ¹⁹ Amma bii à bɔɔ ηε bi ku kiiti, i maà ti i biti do ide iyi aa fɔ ηα wala do yaase bei aa fɔɔɔ ηα. Bii waatiu í to, Ilaađ á mu nηε ide iyi aa fɔ ηα. ²⁰ Nɔ ide iyi aa fɔ ηα kaa jε ide nηε, á naai hai bi Hundei Ilaađ Baa nηε iyi í wa si ηε.

²¹ Inε gɔ ηα aa zamba ifɔ nηa ηα walakɔ igbã nηa ηα ku ba a kpa ηα. Bεεbe mɔi baa ηα aa maa cea ama nηa ηα. Amu ηα mɔ aa dede si baa nηa ηα ku ba a kpa ηα. ²² Inε fei á cé ηεi na irim, amma inε iyi í temua hee kɔɔ á ba faaba. ²³ Bii à waa kpã ηε iju si ilu gɔ i sa i bɔ ilu mmu. Ntɔ ntɔ, an sɔ ηε, i kaa dabii si ilei Izireliu i kpa irie ηα amu Amai Amanε n to wa.

²⁴ Ama cio ci ya re woo kɔsie, amaace mɔ ci ya re lafēεε. ²⁵ Na nηu, í sɔa ama cio ku jesi a cea nηu bei à cea woo kɔsie. Bεεbe mɔi, í sɔa amaace mɔ ku jesi a cea nηu bei à cea lafēεε. Bii à waa kpe amu ilu kpasēu Seetam, aa sɔ inε inei kpasēε ηαυ iri laalɔ iyi í re bεεbe.

Njoi inε iyi í jò i ce ηα

(Cɔ Luku 12:2-7)

²⁶ Nɔ Jesu í ni má, do nηu fei i maà ce njo nηa ηα, domi ngɔgɔ kù wεε iyi wa manji iyi kaa fita gbugbãa, nɔ asii kãma kù wεε iyi a kãa na a mà. ²⁷ Iyi ñ wa n sɔ ηε si ilu kuku, i fɔɔ si inya kumá ηα. Iyi ñ gbɔ si asii ηα i cã kesεεδεε. ²⁸ I maà ce njoi inε ηα iyi aa kpa ara nηu akã, nɔ a kaa yɔkɔ a kpa hunde. Amma i ce njoi inε iyi á yɔkɔ ku kpa ara do hunde aηai si ina iyi ci ya ku. ²⁹ A ci ya ta ama yei minji súu akã ba. Do nηu fei, Ilaađ wa mà baani nηa. Baa akã nηa ci ya nɔ ku ku iyi kù jε do kumàsie. ³⁰ Inε mɔ, hee do ntoi iri nηε ηα fei Ilaađ í mà jɔa nηa. ³¹ Na nηu, i maà ce njo ηα, bεεε nηε í re yei ηα hee bii í jɔ.

³² Na nηu, inε iyi í fɔ si wajui amane ηα í ni nηu í gban, amu mɔ an gbaa si wajui Baam iyi í wa lele. ³³ Amma inε iyi í kɔsim si wajui amane ηα, amu mɔ an kɔsie si wajui Baam iyi í wa lele.

Kù jε laakai ku sū, ijai

(Cɔ Luku 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ Í sɔ ηα má í ni, i maà tamaa mà laakai ku sūi ñ naa nηε wa si andunya. Aawo, ijai ñ naaɔ wa. ³⁵ Ñ naa ku kosi ama inεmɔkɔ do baaei, ama inaabo mɔ do iyeε, aso mɔkɔ mɔ do iyei mɔkɔε. ³⁶ Inei kpasē nηε ηai aa jε mbεε nηε ηα.

³⁷ Inε iyi í bi baaε walakɔ iyeε í rem, lafēε kù to ku jε inεm. Bεεbe mɔi inε iyi í bi ama inεmɔkɔε walakɔ ama inaaboε í rem, lafēε kù to ku jε inεm. ³⁸ Inε iyi kù jesi nηu ku so jɔi ku gaauε ku toom do wa, kù to ku jε inεm. ³⁹ Inε iyi í bi ku jε kuwεε do idɔɔbie á na ku kuεε. Amma inε iyi í kɔsi kuwεεε na irim, lafēε á na ku báa ntɔ ntɔ.

Idei riba

(Cɔ Maaku 9:41)

⁴⁰ Jesu í ni má, inε iyi í gba ηε í gban nii, nɔ inε iyi í gban í gba inε iyi í bεm wai. ⁴¹ Inε iyi í gba walii si na iyi í jò Ilaađ í bɔɔ wa, Ilaađ á na nηu mɔ ribai walii, nɔ inε iyi í gba amane iyi wa ce idɔɔbii Ilaađ si na iyi í jò í jε dee dee, Ilaađ á na nηu mɔ ribai inε dee dee.

† **10:15** Sodomu do Gɔmɔɔ Ilu minji ηαυ, Ilaađ í tako í lege ηα à kpaɔ bomma si na iyi í jò dulum dii inε nηa ηα í caa. † **10:16** i jò i ne bisi bei njo ηα I cɔ K.A. 3:1. Í ni njo í ne bisi í re inai sako iyi Ilaađ í taka fei.

42 Ine mɔ iyi í mua taaka gɔ baa inyi tūtū si na iyi í jò í je mɔcɔm, n̄ wa n s̄ɔ ɲei, lafɛɛ kaa kua ribae pai.

11

Woo bei Zāa ɲa (Cɔ Luku 7:18-35)

1 Waati iyi Jesu í s̄ɔ mɔcɔ maateejie ɲau ide ɲau fei í t̄a, ɲɔi í ne hai be í koo í dabii si ilui Galilee ɲau í kɔ inɛ ɲa si cio nɔ í ce ɲɲa waazo. 2 Wee waati beɛbe Zāa woo dasi inyi í wa piis̄ɔ. Nɔ hai ile piis̄ɔ be í gbɔ baau ícei Jesu iyi à ya kpe Kirisi. ɲɔi í be sie mɔcɔe gɔ ɲa 3 a koo a beɛ a ni, awɔi ì je inɛ iyi Ilaaɔ á na ku be wau? Mà ka degbe inɛ mmu gɔ. 4 Nɔ Jesu í je ɲɲa í ni, i koo í sisia Zāa mii iyi ì ye do iyi ì gbɔ ɲa. 5 Fɛɛju ɲa à waa ye ilu, woo sukute ɲa à waa ne dee dee, dintɛ ɲa à ba iri à je inɛ kumá, deki ɲa à waa gbɔ ide, iku ɲa à j̄i, nɔ a waa sisia ilu are ɲa laabaau jiida. 6 Ilu inɔ did̄ɔi inɛ iyi kaa nyiò anyi si naane ku dasie na irim.

7 Iyi mɔcɔi Zāa ɲau à gbɔ bei Jesu í fɔ, ɲɔi à sinda à ne. Waati iyi à waa ne, ɲɔi Jesu í lɔsi ku sisia zamaau idei Zāa í ni, mii ì bɔ ku cɔ si gɔbabuau ɲa. Fɔfɔ iyi fufu wa yaya? Aawo. 8 To, mii ì bɔ ku cɔ ɲa. Mà mɔkɔ iyi wa dasi ibɔ ku síau. Aawo, inɛ ɲa iyi à waa dasi ibɔi fia nkpɔ, aɲai à ya wa kabai ilaalu ɲa. 9 To, mii ì bɔ ku cɔ ɲa. Mà waliii ì bɔ ku cɔ ɲa. Oo, ntɔ ntɔ an s̄ɔ ɲe, inɛɛu be í re baa walii. 10 Zāai kukɔi idei Ilaaɔ wa fāa tengi bii í ni, Ilaaɔ í ni, wee ñ be woo sisi idem wa si wajue iyi á teeseɛ kpāae. 11 Ntɔ ntɔ an s̄ɔ ɲe, si inɔi inɛ ɲa iyi inaabo ɲa à bí fei, kāma ɲɲa kù weɛ iyi í re Zāa woo dasi inyi. Amma do ɲɲu fei, baa inɛ iyi í kere í re si bommai Ilaaɔ í roo. 12 Hai waati iyi Zāa í sinti ku waazo hee do nsei fei bommai Ilaaɔ wa bɔ wajui do gɔgbā, nɔ ilu gɔgbā ɲai à ya baa *. 13 Moizi í fɔ idei bommau si woodae. Nɔ walii ɲau mɔ, aɲa fei à fɔ idee hee í koo í to wa si waatii Zāa woo dasi inyi. 14 Ì

gbɔ ɲa iyi à ni Elii á na ku naa. Bii ì jesi í gbɔ idem ɲa, Zāai í je Eliiu. 15 Inɛ iyi í ne it̄i iyi á gbɔò ide, ku gbɔ.

16 Yooi an wāò inɛi nsei ɲau ih̄ɛ. À yei bei amu ɲa iyi à waa buba bantuma à s̄ɔ ɲje à waa ni, 17 à fā ɲɲe yee nɔ i kù jojo ɲa, nɔ à k̄ɔ ɲɲe irii iku ɲa nɔ i kù kpata ɲa. 18 Ñ ni beɛbei si na iyi í jò waati iyi Zāa woo dasi inyi í naa í ya d̄i anu nɔ ci ya mɔ v̄ɛɛ, nɔ à ni í ne inɛi inɔkoi. 19 Nɔ iyi amu Amaí Amanɛ ñ naa, ñ ya n je nɔ n maa n mɔ, nɔ inɛ ɲa à ni ñ bi ije nɔ ñ je woo mɔ at̄ɛ, nɔ ñ je kpaasii woo gba fia lempoo ɲa do ilu dulum ɲa. Do ɲɲu fei, à ye iyi bisii Ilaaɔ í je dee dee na ice ɲa iyi wa ce.

Ilu ɲa bii inɛ ɲa à kɔ ku dasi Jesu naane (Cɔ Luku 10:13-15)

20 Nɔ Jesu í lɔsi ku gɔgɔba si inɛi ilu ɲa bii í ce maamaake nkpɔ nkpɔ ɲau si na iyi í jò a kù kpaasi idɔ. 21 Í ni, inɔ kufɔ nla nlaí á je tu ɲe, inɛ inɛi Kɔrazɛɛ ɲa. Inɛ mɔ inɛi Besaida ɲa, inɔ kufɔ nla nlaí á je tu ɲe. Maamaake ɲa iyi à ce si ilu ɲɲe ɲau ih̄ɛ, bii í je Tii do Sid̄ɔi †. à coo wo, inɛi ilu ɲau aa d̄i saaki a kpataò na irii dulum du ɲa nɔ a kpaasi idɔ hai ku kpe. 22 Na ɲɔi í jò ñ wa n s̄ɔ ɲe iyi si aɲai kiituu ijuukpāi inɛi Tii do Sid̄ɔ ɲa á tia tu ɲe. 23 Inɛ mɔ, inɛi Kaperanumu ɲa, ì waa tamaa ɲa aa so ɲe hee lelei? Aawo, aa keke ɲei hee bi ku wai iku ɲa. Ntɔ ntɔ, maamaake nkpɔ nkpɔ iyi ñ ce si ilu ɲɲe, bii í je Sodomui ñ coo wo, iluu á weɛ baa nnyi. 24 Na ɲɔi í jò ñ wa n s̄ɔ ɲe iyi si aɲai kiituu ijuukpāi inɛi Sodomu ɲa á tia tu ɲe.

I naa wa bi tom i naa i gba kustmi (Cɔ Luku 10:21-22)

25 Waati beɛbe ɲɔi Jesu í ni, Baaba, awɔ iyi ì je Lafɛɛi lele do ile, ñ wa n saabuɛ do iyi ì singaa ilu bisi do woo mà ɲa mii ɲau ih̄ɛ nɔ ì nyisi amu ɲa. 26 Í sía Baaba, si na iyi í jò beɛbei ì bi.

* 11:12 bommai Ilaaɔ...à ya baa Do yaase mmu gɔ iyi inɛ á yɔkɔ ku gbɔò má wee, inɛ ɲa à wasi ku ce kookaai a ba a je inɛi bommai Ilaaɔu. Nɔ inɛ ɲa iyi à waa jabu ntɔ ntɔ, aɲai aa lɔ si. † 11:21 Tii do Sid̄ɔ Ilaaɔ í kpa inɛi ilu ɲau si na iyi í jò kuce ɲɲa ɲa kù sía.

²⁷ Nɔ́ í s̄ɔ́ inɛ ɲa í ni, Baam nii í daam mii fei si aɔwɔ. Inɛ k̄ama kù mà amu Amau bii kù jɛ Baau. Nɔ́ inɛ k̄ama kù mà Baau bii kù jɛ amu Amau do inɛ ɲa iyi ò bi n nyisi ɲa.

²⁸ Inɛ iyi ò gbɛɛji nɔ́ aso wa wɔ ɲɛ fei i naa wa bi tom an mu ɲɛ kusimi. ²⁹ I jesi n lesi ɲɛ zuugum nɔ́ i gba ideci om ɲa, si na iyi í jò amuu amanɛ kurɔ́ do woo kaye arai. Bii ò waa ce beɛbe ɲa, aa ba kusimii hunde ɲɛ ɲa. ³⁰ Ntɔ́ ntɔ́, zuugum nɔ́ kù gaabu nɔ́ aso iyi an k̄a ɲɛ kù wo.

12

Jesu do ajɔi kusimi

(Cɔ́ Maaku 2:23-28; Luku 6:1-5)

¹ Si anyii ajɔ́ minji, ajɔ́i kusimi gɔ́, Jesu do mɔ́cɛ ɲa à waa too kɔ́i ilɛ gɔ́. Nɔ́ wee ari wa kpa mɔ́cɛ ɲau ɲɔ́i à wɔ amaaje iyi à gbɛ́ si ilɛu à nunu ijuɛ si aɔwɔ à waa ɲɔ́. ² Wee Farisi gɔ́ ɲa à wa bɛ. Iyi à yɔ́ ɲɔ́i à s̄ɔ́ Jesu à ni, cɔ́, mɔ́cɛ ɲa à waa ce mii iyi a kù nɛ kp̄ai ku ce si ajɔ́i kusimi. ³ Amma Jesu í jɛ ɲa í ni, i kù cio mii iyi Davidi í ce si waati iyi ari wa kpa ɲɲu do inɛ ɲa? ⁴ Í lɔ́ kpasɛ́i Ilaaɔ́ nɔ́ í so p̄ɛɛ iyi à jilea Ilaaɔ́ í jɛ, ɲɲu do inɛ ɲa. Nɔ́ wee a kù nɛ kp̄ai p̄ɛɛu ku jɛ, í gbe woo weei Ilaaɔ́ ɲa aɲa ak̄a. ⁵ Mà i kù cioɛ si tiai woodai Moizi ɲa iyi si ajɔ́i kusimi woo wee ɲa iyi à ya nɛ icɛ si kpasɛ́i Ilaaɔ́ a kù waa jirima ajɔ́i kusimi? Do ɲɲu fei, a kù jɛ ilu taale ɲa. ⁶ Amma an s̄ɔ́ ɲɛ iyi inɛ gɔ́ í wa ih̄ɛ iyi í nɛ beɛɛɛ í re kpasɛ́i Ilaaɔ́. ⁷ Kukɔ́i ideci Ilaaɔ́ wa fɔ́ í ni, Ilaaɔ́ í ni, ò bi í ce araarei ɲɛ ɲa ku re í ceem kuwee. Bii í jɛ ò mà yaasei ideu bɛ ɲa wo í kaa maa ye taalei hai nɛ taale ɲa. ⁸ Nɔ́ aa mà ɲa iyi amu Amai Amanɛi ò jɛ inɛ ngboi ajɔ́i kusimi.

Inɛ iyi aɔwɔ ak̄aɛ í ku

(Cɔ́ Maaku 3:1-6; Luku 6:6-11)

⁹ Nɔ́ Jesu í nɛ hai bɛ í koo í lɔ́ ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔ́tɔ́u. ¹⁰ Wee mɔ́kɔ́ gɔ́ í wa bɛ, aɔwɔ ak̄aɛ í ku í gbɛ. Nɔ́ inɛ ɲa iyi à wa bɛu à bee Jesu à ni, wooda í na inɛ kp̄aa ku jò inɛ ku ba iri si ajɔ́i

kusimi? À waa fɔ́ beɛbeɛi ku ba a ye taaleɛ. ¹¹ Nɔ́ Jesu í jɛ ɲa í ni, bii inɛ gɔ́ ɲɛ í nɛ angud̄a ak̄a nɔ́ í koo í dasi inɔ́ isa baa bii ajɔ́i kusimii, laf̄ɛɛ kaa nyaa? ¹² Amanɛ í bei í re angud̄a hee bii í j̄i. Na ɲɲu, inɛ í nɛ kp̄aa ku ce mii jiida si ajɔ́i kusimi. ¹³ Nɔ́ Jesu í s̄ɔ́ mɔ́kɔ́u í ni, tɛ aɔwɛ. Iyi í tɔ́ nɔ́ í baa dee dee bei aɔwɔ ak̄au má. ¹⁴ Nɔ́i Farisi ɲau à fita à koo à waa busi ɲɛ bei aa ce a kp̄aɔ́ Jesu. ¹⁵ Amma Jesu í mà si ɲa nɔ́ í nɛ hai bɛ.

Jesui í jɛ woo ce icɛ iyi Ilaaɔ́ í cica

Waati iyi Jesu wa nɛ, zamaa nla nla gɔ́ í tooɛ. Nɔ́ í jò inɛ ɲa iyi à jɛ b̄ɔ́ ɲa fei à ba iri. ¹⁶ Amma í s̄ɔ́ ɲa í kɔ́nkɔ́n du ɲa í ni a maà s̄ɔ́ inɛ gɔ́ inɛ iyi ɲɲu í jɛ. ¹⁷ Í jò à ba iri ku ba ide iyi walii Ezai í fɔ́u ku k̄ɔ́, iyi í ni,

¹⁸ Ilaaɔ́ í ni,

Woo ce icɛm iyi ò cica wee.

ɲɲui ò bi jiida, siɛi inɔ́ did̄ɔ́m fei í ya wa.

An daa si Hundem,

Nɔ́ ku sisia dimi fei dee dee ku jɛm.

¹⁹ Kaa ce kakɔ́ do inɛ gɔ́ hee ku la siɛ.

Beɛbe mɔ́i kaa kosi inɛ ɲa ija si inɔ́ ilu pai.

²⁰ Kaa tambɔ́ ama j̄i iyi í kamba wa bi ku cɛ,

Nɔ́ kaa kpa fitila iyi inya kumáɛ kù la *, Hee waati koo to si bii á jò dee dee ku jɛm ku k̄amia inɛ fei,

²¹ nɔ́ kp̄aa ku cɔ́i dimi fei kú wa siɛ.

Jesu wa kɔ́ɔ́ araɛ

(Cɔ́ Maaku 3:22-30; Luku 11:14-23)

²² Si anyii ɲɲu, à naa Jesu mɔ́kɔ́ gɔ́ wa iyi inɛi inɔ́kɔ́ í jò í fɛɛju nɔ́ í deki.

Nɔ́ Jesu í faaba inɛɛu, í jò wa ye ilu nɔ́ wa fɔ́ ide. ²³ Nɔ́ zamaau fei í biti à waa ni, debei, á jɛ tɔ́kui Davidiu mbe.

²⁴ Amma iyi Farisi ɲau à gbɔ́ ideu, ɲɔ́i à ni, mɔ́kɔ́u ih̄ɛ wa lele inɛi inɔ́kɔ́ ɲai do gbugb̄ai Beelizebuu †. ilaalu ɲa.

²⁵ Si bei Jesu í mà lasabu ɲa, ɲɔ́i í s̄ɔ́ ɲa í ni, bomma iyi inɛɛ ɲa à waa ja aɲa duusɔ́ á na ku gbe ngbe. Beɛbe mɔ́i ilu walakɔ́ kpasɛ́ gɔ́ iyi inɛɛ ɲa à waa ja aɲa duusɔ́ kaa na ku kpɛ. ²⁶ Na ɲɲu, bii

* **12:20** ama j̄i... fitila iyi inya kumáɛ kù la ama j̄i do fitilau inɛ ɲa iyi gbugb̄a ɲa kù lai wa f̄aa. † **12:24** Beelizebuu iri iyi à s̄ɔ́ Seetam nii.

Seetam wa lele arae, wa ce igũ do araei, bommae kaa kpe. ²⁷ Bii í je do gbugbã Bēelizebuui ñ wa n leleò inēi inòoko ña, to, do gbugbã yooi mɔcɔ ññe ña mɔ à waa leleò ña. Debei aña taka ñña aa ye taale ññe. ²⁸ Amma bii do gbugbã Hundei Ilaađi ñ wa n leleò inēi inòoko ñau, ññu be wa nyisi iyi Ilaađ í sinti ku je bommae si anini ññe.

²⁹ Beirei inē á ce ku lɔ kpasēi inē iyi í nē gbugbã ku coo ile bii kù je í tako í dī ilu gbugbãu. Amma bii í dūu á yɔkɔ ku coo ile.

³⁰ Inē iyi kù je tom, mbeem nii. Inē iyi kù waa bam ku tɔtɔ, wa fangaaei. ³¹ Na ñai í ce ñ wa n sɔ ñe, Ilaađ á yɔkɔ ku kpa ideidulum do arabu fei. Amma inē iyi wa bu Hundei Ilaađ, kaa ba a kpa ideidulum deē pai. ³² Bii amanē wa fɔ laalɔi Amai Amanē Ilaađ á yɔkɔ ku kpa ideidulum deē. Amma inē iyi wa fɔ taalei Hundei Ilaađ kaa ba a kpa ideidulum ndēē hai nnyi hee do ala fei.

Jii do isoe

(Cɔ Luku 6:43-45)

³³ Jesu í sɔ ña má í ni, à ya mà jii hai si isoe. Jii jiiida iso jiidai í ya so, amma jii laalɔ, iso laalɔi í ya so. ³⁴ Inē inē buu ñai bei njo wukuku. Inē inē laalɔ ña, beirei aa ce i fɔ ide jiiida ña. Mii iyi wa kɔ si idɔe ññui gelee í ya fɔ. ³⁵ Inē jiiida ide jiidai í ya fɔ. Nɔ ide jiidau í ya naai hai si ide jiiida iyi wa singa si idɔe. Bēebe moi inē laalɔ ide laalɔi í ya fɔ. Nɔ ide laalɔu mɔ í ya naai hai si ide laalɔ iyi wa singa si idɔe. ³⁶ An sɔ ñe, ide nfe iyi inē ña à waa fɔ fei, Ilaađ á na ku bee ña si ajɔi kiitiu, ³⁷ domi hai si ideei Ilaađ á kiitiē, nɔ ku kpeē hai ne taale walakɔ ilu taale.

Inē ña à ni Jesu ku ce maamaake

(Cɔ Maaku 8:11-12; Luku 11:29-32)

³⁸ Nɔi woo kɔ inē ña si wooda do Farisi gɔ ña à sɔ Jesu à ni, Mēetu, à bi í ce maamaake gɔ iyi á nyisi wa iyi Ilaađi í bēē wa. ³⁹ Amma Jesu í je ñña í ni, inē laalɔi nsei ña iyi a kù waa leekɔ do Ilaađ ññu akã, maamaakei à ya maa bi, amma maamaake gɔ kù wēē iyi aa nyisi ña má bii kù je ti walii Zonasi, ⁴⁰ domi si bei Zonasi í ce dasã mēeta do idū

mēeta si inoi cēē nlau, bēebe moi Amai Amanē á ce dasã mēeta do idū mēeta si bale. ⁴¹ Si ajɔi kiitiu, inēi Ninivu ña aa dede si inēi nnyi ña a ye taale ñña, si na iyi í jò à kpaasi idɔ ñña na waazoi Zonasi. Wee nsei inē iyi wa sɔ ñe ideu ihē í re Zonasi. ⁴² Si ajɔi kiitiu, ilaalu inaabo iyi í naa hai awɔ cangai kpāai inunu á dede si inēi nnyi ña ku ye taale ñña, si na iyi í jò hai jiiji í dede í naa ku gbɔ ideidulum Salomɔ, ilaalu nlau. Nɔ wee nsei inē iyi wa sɔ ñe ideu ihē í re Salomɔ.

Kunyii inēi inòoko wa ma

(Cɔ Luku 11:24-26)

⁴³ Nɔi Jesu í kpa ñña mɔndau ihē í ni, bii inēi inòoko í fita si inē, í ya maa dabii si gbaa ñai ku maa de bi ku simi. Bii í kua, ⁴⁴ ñai í ya ni, an nyi inya nwom hai bii ñ fita wai. Waati iyi í nyi wa nɔ í ba inēēu í ye bei ile ngbe iyi à kpã à teeseē sãa sãa, ⁴⁵ á koo ku dede kpaasi laalɔ ña iyi à roo wa má bei aña mēēje, a na a lɔ si inēēu a maa wa be. Waati bēebe kuwēēi takoi inēēu á tia baa ti ankãanyie má. Mii iyi á ba inē laalɔi nsei ña mbe.

Idei iyēi Jesu do ifɔe ña

(Cɔ Maaku 3:31-35; Luku 8:19-21)

⁴⁶ Waati iyi Jesu wa ba zamaau ide ku fɔ, ñai iyee do ifɔe ña à naa à leekɔ waduude, à waa bi a baa ide ku fɔ. ⁴⁷ Nɔ inē gɔ í naa í sɔ Jesu í ni, iyee do ifɔe ña wee, à wa waduude à waa bi a bae ide ku fɔ. ⁴⁸ Amma Jesu í jea inēēu í ni, yooi í je iyem, nɔ yoo ñai à je ifɔm ña. ⁴⁹ Nɔ í tosi mɔcɔe ñau awɔ í ni, inēi ñ je iyem do ifɔm ña. ⁵⁰ Ntɔ ntɔ inē iyi wa ce idɔbii Baam iyi í wa lele, lafēei í je ifɔm wala wecɔm wala iyem.

13

Mɔndai woo gbē

(Cɔ Maaku 4:1-9; Luku 8:4-8)

¹ Si ajɔ akãu be má, Jesu í fita hai kpasē í koo í buba itfi tenku. ² Nɔ zamaa nla nla gɔ í tɔtɔ sie. Nɔi í lɔ akɔi inyi gɔ í buba ku ba ku kɔ ña si cio. Nɔ zamaau fei wa leekɔ itfi tenkuu be.

³ Nɔ í sɔ ña mii nkpɔ do mɔnda. Í ni, mɔkɔ gɔ í fita wa fã dimi. ⁴ Si bei wa fã

dimiu, n̄ai ḡoḡo n̄a à cuku si kp̄aa n̄o yei n̄a à naa à j̄o. ⁵ N̄o ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si ile iyi í n̄e kuta, tengi bii s̄aa kù kp̄o. N̄o í fita be ḡbak̄a si na iyi í j̄ò s̄aa kù la be. ⁶ Amma iyi inunu wa ce, n̄ai í joo n̄o í ḡbe, domi ic̄ae kù mi lele. ⁷ Ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si in̄o aḡũ n̄a. N̄ai aḡũ n̄au à dede sie à biie à kp̄aa. ⁸ N̄o ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si ile jiida n̄o à bí. Ḡoḡo n̄a à n̄e iju c̄o, ḡoḡo n̄a m̄o kita, ḡoḡo n̄a m̄o kuntaa. ⁹ Iyi Jesu í kpa m̄ondau í t̄a n̄ai í ni, in̄e iyi í n̄e it̄i iyi á gb̄òò ide, ku gb̄o.

*Na mii í j̄ò Jesu í ya maa kpa m̄onda
(C̄o Maaku 4:10-12; Luku 8:9-10)*

¹⁰ N̄ai m̄ac̄ae n̄a à naa à beee à ni, na mii í ce ì ya maa s̄o in̄e n̄a ide do m̄onda. ¹¹ N̄o í s̄o n̄a í ni, in̄ei Ilaā ì j̄ò ì m̄a asiii bommae n̄a. Amma kù j̄ò in̄e n̄a iyi à ḡbe n̄au a m̄a. ¹² In̄e iyi í n̄e, n̄hui à ya k̄ōa si, n̄o kuneu ku la. Amma in̄e iyi kù n̄e, baa keeke iyi í n̄eu à ya ḡbaai má. ¹³ In̄e n̄au, à ya maa c̄o ilu amma a kù waa ye, n̄o à waa s̄o n̄a ide amma a kù waa gb̄o yaasee. Na n̄ai í j̄ò ì ya n̄ maa n̄ s̄o n̄a ide do m̄onda. ¹⁴ Mii iyi í ba n̄au be Ezai í tako í ce waliie í ni, Aa ya desi ide it̄i amma ì kaa gb̄o yaasee n̄a, N̄o aa maa c̄o ilu amma ì kaa ye nḡoḡo n̄a.

¹⁵ Id̄o n̄n̄a í baa í le.

À d̄i it̄i n̄n̄a ku ba a maà gb̄o ide ḡo, N̄o à bii iju n̄n̄a ku ba a maà ye nḡoḡo, N̄o id̄o n̄n̄a m̄o ku maà m̄a nḡoḡo. Bii kù je beebe aa naa a sinda wa bi Ilaā ì n̄o ku j̄ò a ba iri.

¹⁶ Amma Jesu í s̄o m̄ac̄ae n̄au í ni, in̄e ilu in̄o did̄o n̄ai, si na iyi í j̄ò iju n̄n̄e wa ye ilu, n̄o it̄i n̄n̄e wa gb̄o ide má. ¹⁷ Nt̄o nt̄o ì wa n̄ s̄o n̄ei, walii do in̄e nk̄p̄o iyi wa jirima ideí Ilaā ì, à bi ān̄a à ye mii iyi ì waa yeu ih̄e n̄a, amma a kù ȳo. N̄o à bi ān̄a a gb̄o mii iyi ì waa gb̄o ih̄e n̄a, a kù n̄o a kù gb̄o.

Yaasei m̄ondai woo gb̄eu

(C̄o Maaku 4:13-20; Luku 8:11-15)

¹⁸ Jesu í s̄o n̄a má í ni, i de it̄i i gb̄o yaasei m̄ondai woo gb̄eu n̄a. ¹⁹ In̄e iyi

wa gb̄o ideí bommai Ilaā ì n̄o kù gb̄o yaasee, í yei bei kp̄aa bii dimiu í cuku. Seetam in̄e laal̄ui, i ya naa ku nya ide iyi à gb̄e si id̄o. ²⁰ In̄e m̄o iyi í ye bei ile kuta bii dimiu í cukuu, bii wa gb̄o ideu ḡbak̄a í ya ḡbaai do in̄o did̄o. ²¹ Amma ci ya j̄ò ideu ku ce ic̄a jiida si id̄o, n̄o kaa ȳk̄o ku leek̄i ku kp̄e. Bii wahala ḡo í dede, walak̄o ijuukp̄a ḡo na irii ideu, í ya f̄usi aw̄ai ḡbak̄a. ²² In̄e m̄o iyi í ḡba ideu bei si ile ku n̄e aḡũ n̄au, wa gb̄o ideu amma lasabu bututui mii n̄a iyi wa bitand̄ie do fia ku bi iyi wa d̄i iju, ān̄ai à waa ganji ideu ku ce ic̄e si in̄e. ²³ In̄e m̄o iyi í ḡba ideu bei si ile jiida, n̄hui í je in̄e iyi wa gb̄o ideu n̄o í gb̄o do yaasee, n̄o í so iso. Bi in̄e ḡo n̄a, dimiu í so iso c̄o, in̄e ḡo n̄a kita, in̄e ḡo n̄a m̄o kuntaa.

M̄ondai f̄of̄o laal̄o

²⁴ N̄o Jesu í kpa n̄n̄a m̄onda má í ni, faaji iyi wa f̄o ideí bommai Ilaā ì wee. M̄ak̄o ḡoi í koo í gb̄e dimi jiida si ile. ²⁵ Amma id̄u si waati iyi in̄e fei wa s̄i njoo, n̄ai mb̄eei m̄ak̄o í naa í gb̄e f̄of̄o laal̄o * si in̄o ilee n̄o í n̄e. ²⁶ N̄o dimi jiidau í fita, wa la, n̄o í bí. F̄of̄o laal̄o m̄o í fita, n̄o ān̄a fei à la āj̄o. ²⁷ N̄ai amaacee n̄au à naa à s̄o à ni, laf̄e, í j̄o dimi jiidai ì gb̄e si ilee ya. To, n̄o hai iwoi f̄of̄o laal̄o ih̄e í fita wa má. ²⁸ N̄oi í s̄o n̄a í ni, mb̄ee ḡoi í coo. N̄o amaacee n̄au à beee à ni, ì bi kaa logoo f̄of̄o laal̄o? ²⁹ N̄o í ni, aawo. Bii ì waa bi i logoo f̄of̄o laal̄o bii i kù laakai n̄a aa na í t̄at̄o i logoo ì dimi jiidau n̄a. ³⁰ I j̄ò ān̄a fei a dede n̄n̄a hee bii kumue í to. Waati beebe an̄ s̄o woo mu n̄au a kpa f̄of̄o laal̄o tit̄a a d̄ũ a dasi ina, a bei a t̄at̄o dimi jiidau a dasi suum.

M̄ondai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi

(C̄o Maaku 4:30-32; Luku 13:18-19)

³¹ N̄o Jesu í kpa n̄n̄a m̄onda ḡo má í ni, bommai Ilaā ì yei bei nḡoi mutaadi iyi in̄e ḡo í so í gb̄e si ile. ³² Nḡbou í kere í re nḡo n̄a iyi à ḡbe fei, amma bii à gb̄o, n̄hui í ya fita ku lá

* **13:25** f̄of̄o laal̄o F̄of̄o í j̄o dimi jiidai mam mam. Amma a ci ya je ijui f̄of̄o, domi bii in̄e í j̄o, á b̄ia b̄o.

ku re ama j̄i fei, hee yei ɲa à ya maa ce ante si amaaɔwɛ ɲa.

Məndai lefee

(Cə Luku 13:20-21)

³³ Nɔ Jesu í kpa ɲa mɔnda gɔ má í ni, bommai Ilaaɔ́ í yei bei lefee iyi abo gɔ í so í dasi iyaf̄ui p̄ɛɛ ḡua m̄ɛeta, nɔ fei í dede í kpante.

Idei mɔnda ɲau

(Cə Maaku 4:33-34)

³⁴ Ide ɲau be fei s̄aa s̄aa do mɔndai Jesu í s̄o zamaau, ci ya f̄o ide iyi kù je do mɔnda. ³⁵ B̄ɛɛbei ide inɛ ak̄ai walii ɲau í ce iyi í ni,

Ilaaɔ́ í ni,

Do mɔndai an ya n s̄o ɲa ide,

Nɔ si bantumai an f̄o mii iyi wa manji hai waati iyi ñ taka andunya.

Jesu í sisi yaasei mɔndai f̄ɔf̄o laalɔu

³⁶ Jesu í j̄ò zamaau nɔ í koo í lɔ kpas̄ɛ. Nɔ mɔcɛɛ ɲau à bɔ bi t̄ɛɛ à ni, sisi nwa yaasei mɔndai f̄ɔf̄o laalɔu. ³⁷ Nɔ í je ɲa í ni, inɛ iyi í gb̄ɛ dimi j̄iidau amu Amai Amanɛi. ³⁸ Ilɛui í je andunya. Dimi j̄iidau mɔ, ɲɲui í je inɛi bommai Ilaaɔ́ ɲa. F̄ɔf̄o laalɔu ɲɲui í je inɛi Seetam ɲa. ³⁹ Mb̄ɛɛ iyi í gb̄ɔɔ ɲɲui í je Seetam. Aj̄ɔi kumuu m̄ɔi í je aj̄ɔ iyi andunya á kpa iri, nɔ woo mu ɲau m̄ɔ aɲai à je amaleka ɲau. ⁴⁰ Nɔ si bei à ya kpa f̄ɔf̄o laalɔu a dasi inau, b̄ɛɛɛ m̄ɔi á je si aj̄ɔ iyi andunya á kpa iri. ⁴¹ Amu Amai Amanɛ, an be amalekam ɲa wa a na a nya inɛ ɲa iyi à waa dasi inɛ ɲa kurara do woo ce laalɔ ɲau a tek̄iɔ ɲa hai tengi bii an na n je bommam, ⁴² nɔ a dasi ɲa ina iyi ci ya ku. Tengɔ bei aa lesi awɔ si iri a kpataɔ. ⁴³ Nɔ waati b̄ɛɛɛ inɛ ɲa iyi à waa dɛ idɔɔbii Ilaaɔ́ ku ce aa maa má inyai bei inunu si bommai Ilaaɔ́ Baa ɲa. Inɛ iyi í ne it̄i iyi á gb̄ɔɔ ide, ku gb̄ɔ.

Məndai amani iyi wa singa

⁴⁴ Nɔ Jesu í ni má, mɔnda gɔ iyi wa f̄o ide bommai Ilaaɔ́ wee. Aj̄ɔ ɲɲu gɔ inɛ gɔ í koo í k̄asi amani iyi wa singa si inɔ ilɛ. Iyi í yɔɔ nɔ í teese í singaɛ ma. Nɔ í ne do inɔ did̄ɔ́ í koo í ta mii iyi í ne fei, nɔ í naa í ra ikou.

Məndai lɛgɛ

⁴⁵ Jesu í ni, bommai Ilaaɔ́ í yei má bei lɛgɛ j̄iida ɲa iyi woo nya s̄ia gɔ wa dɛ.

⁴⁶ Iyi í yɛ ak̄a iyi í je j̄iida ti fia nkpɔ gɔ, nɔ í koo í ta mii iyi í ne fei í naa í raa.

Məndai taao

⁴⁷ Jesu í ni má, bommai Ilaaɔ́ í yei má bei taao iyi à s̄osi inɔ inyi ku mu c̄ɛɛ dimi ik̄a ik̄a fei. ⁴⁸ Bii í mu c̄ɛɛ ɲau í t̄a, s̄ɔkɔ ɲau à ya faa wa icei. Nɔ a buba a cica c̄ɛɛ j̄iida ɲau a dasi k̄alɔ, c̄ɛɛ ɲa iyi a kù ce n̄c̄ɛɛu m̄ɔ nɔ a nik̄a ɲa. ⁴⁹ Nɔ b̄ɛɛɛ m̄ɔi á yɛ si iri ku kpa andunya. Amaleka ɲa aa na a nya inɛ ɲa iyi à waa ce laalɔ hai si inɔi inɛ ɲa iyi à waa ce idɔɔbii Ilaaɔ́, ⁵⁰ a dasi ɲa ina iyi ci ya ku. Bei aa lesi awɔ si iri a kpata.

Amani tit̄ɔ do nwo

⁵¹ Jesu í bee ɲa í ni, ì gb̄ɔ yaasei ideu fei ɲa? Nɔ à je à ni, oo. ⁵² Nɔ í s̄o ɲa í ni, b̄ɛɛɛ m̄ɔi, woo kɔ inɛ ɲa si wooda baa yooma fei iyi í baa í je inɛ iyi í mà ide bommai Ilaaɔ́, í yei bei ilu kpas̄ɛ gɔ iyi wa nya mii tit̄ɔ ɲa do mii nwo ɲa hai si amaniɛ.

Inɛi Nazareti ɲa a kù dasi Jesu naanɛ (Cə Maaku 6:1-6; Luku 4:16-30)

⁵³ Iyi Jesu í kpa ɲa mɔnda ɲau be í t̄a, nɔ í ne hai be. ⁵⁴ Í bɔ ilu bii í je ama. Iyi í to be í l̄osi ku kɔ inɛ ɲa si cio ilɛ bii à ya maa ce kutɔtɔ hee inɛ ɲa iyi à waa gb̄ɔ idee ɲau à na à biti. Nɔ à waa ni, hai iwoi in̄ɛɛu ih̄ɛ í ba dimii bisiu ih̄ɛ wa. Beirei í ce wa ceɔ maamaake ɲau ih̄ɛ. ⁵⁵ Í j̄ɔ amai woo gbe j̄i nɔu mbe ya. Kù je iyeyi à ya kpe Maariu? Zaaki do Zozefu do Simɔɔ do Zudu ɲa si à je if̄ɔɛ ɲa? ⁵⁶ Awaɔ wec̄iɛ ɲa fei si à wa ih̄ɛ ba. Bii b̄ɛɛɛ nɔ hai iwoi í ba gb̄ugb̄au ih̄ɛ fei wa. ⁵⁷ To, lasabu ɲɲu ɲau bei í ganji ɲa a dasiɛ naanɛ. Nɔ Jesu í s̄o ɲa í ni, kù ne bii walii ci ya ne b̄ɛɛɛ bii kù je si ilɛi ideɛ do si kpas̄ɛ. ⁵⁸ Kù nɔ kù ce maamaake nkpɔ be si na iyi í j̄ò a kù dasiɛ naanɛ.

14

Idei ikui Z̄aa woo dasi inyi

(Cə Maaku 6:14-29; Luku 9:7-9)

¹ Si waati b̄ɛɛɛ Herodu, ilaalu Galileeu í gb̄ɔ laabaau Jesu. ² Nɔ í s̄o amaaɛɛ ɲa í ni, in̄ɛɛu be Z̄aa woo dasi

inyiui í jì wa hai si bale. Na n̄oi í jò í ne gbugbā wa ceò maamaake n̄au be.

³⁻⁴ Mii iyi í jò Herodu í fò beebe wee. Herodu í tako í so Herodiasí aboi Filipu, ifòe. N̄oi Zāa í s̄o í ni, kù s̄la í gba aboi ifòe í dasi kpas̄e. Ide iyi Zāa í fò na irii Herodiasiu í jò Herodu í ni a muu a dūu a dasi piis̄o. ⁵ N̄o Herodu wa bi ku kpa, amma wa ce n̄oi ine n̄a si na iyi í jò a n̄a fei à ni Zāa wali.ii.

⁶ N̄oi ajò í naa í to bii Herodu wa ce jingau ku yeò gigii ajò kubie. N̄o ama inaaboi Herodiasí wa jojo si wajui ine n̄a iyi à kpe ku j̄eu. N̄oi í d̄a Herodu si jiida jiida ⁷ hee í ceaa kuwā n̄o í gbasi í ni n̄ju á muua mii iyi í bi fei. ⁸ N̄oi ama inaabou í koo í bee iyee, n̄o í nyi wa í naa í s̄o í ni, ñ bi í muum irii Zāa woo dasi inyiui wa si perenti. ⁹ N̄oi in̄oi ilaalu í fò. Do n̄ju fei í jesi n̄o í ni a koo a bu irii Zāau wa a naa a náa. Í jesi si na iyi í jò í gbasi tā do mii fei si wajui ine njooe n̄au. ¹⁰ N̄o í be ine n̄a ile piis̄o be a koo a bu irii Zāa wa. ¹¹ N̄oi ine n̄au à koo à buu n̄o à lesi perenti wa à naa à na ama inaabou n̄o n̄ju m̄o í koo í na iyee. ¹² N̄oi m̄oc̄oi Zāa n̄au à gbò ideu. N̄o à naa à so ikuu à koo à suu. N̄o à koo à s̄o Jesu.

Jesu í wò aman̄e dubu miu (5.000)

(C̄o Maaku 6:30-44; Luku 9:10-17; Zāa 6:1-14)

¹³ Iyi Jesu í gbò ideu n̄oi í ne hai be. Í l̄o ak̄oi inyi do m̄oc̄oe n̄a n̄o à b̄o ghabua ḡo. Iyi ine n̄a à gb̄o, n̄oi à fita hai in̄o ilu n̄na n̄a à da h̄am̄ee n̄na wa do ise. ¹⁴ Iyi à fita hai si ak̄oi inyiui n̄oi Jesu í ye zamaau. N̄o í ce araare n̄na n̄o í jò b̄o n̄na n̄a à ba iri.

¹⁵ Iyi a l̄e wa l̄e n̄oi m̄oc̄oe n̄au à naa bi t̄ee à ni, si ghabuai à wa ih̄e n̄o wee idū wa dū. Na n̄ju, j̄ò ine n̄au a ne il̄eko n̄a a koo a ra mii iyi aa j̄e. ¹⁶ Amma Jesu í s̄o n̄a í ni, a kù ne bukaatai a ne. In̄e taka n̄je, i na n̄a ije a j̄e. ¹⁷ N̄oi à ni, p̄e iyi à ne ih̄e kù re ara miu do c̄e minji. ¹⁸ N̄o Jesu í ni, i naam wa ih̄e. ¹⁹ N̄o í ni zamaau ku buba si f̄f̄o, n̄o í so p̄e ara miu do c̄e minji, í wu iju lele í saabu Ilaaḍ. N̄o í bububu p̄e n̄au í na m̄oc̄oe n̄au n̄o a n̄a m̄o à kp̄ea zamaau.

²⁰ N̄o a n̄a fei à j̄e à yo hee mb̄oe í gbe. N̄oi m̄oc̄oe n̄au à ko iyi í gbeu hee k̄alo maateeji í k̄o. ²¹ In̄em̄ok̄o n̄a iyi à j̄eu à w̄eei zakai aman̄e dubu miu (5.000), baai inaabo do amu n̄a baasi.

Jesu wa ne si antai tenku

(C̄o Maaku 6:45-52; Zāa 6:15-21)

²² Iyi à tā n̄oi Jesu í ni m̄oc̄o n̄au à l̄o ak̄oi inyiui ku ba a takoe a kua ice ih̄o. Iyi à waa ne n̄o í ni zamaau ku ne. ²³ Waati iyi í jò à ne n̄o í koo í gū iri kuta ḡo ku ba ku ce kut̄o. N̄o idū í dū í b̄aa be n̄ju ak̄ae. ²⁴ Wee waati beebe ak̄oi inyiui í wa si aninii tenkuu tā. N̄o kut̄anḡam̄ dii inyiui í wasi ku tale si na iyi í jò fufu wa ko n̄a ikp̄o. ²⁵ Zakai am̄ejuma n̄oi Jesu wa ne si antai inyiui, wa b̄o bi m̄oc̄oe n̄a. ²⁶ Waati iyi à ȳo wa ne si antai tenkuu wa n̄oi zigi n̄na í da, n̄jo wa mu n̄a, à waa ni, z̄ii. N̄o njou í jò à wasi ku d̄o anu. ²⁷ Be gbak̄a Jesu í ba n̄a ide ku f̄o í s̄o n̄a í ni, i sū laakai n̄je n̄a. Amui Jesu, i maà ce n̄jo n̄a. ²⁸ N̄oi Piee í s̄o í ni, Laf̄e, bii aw̄oi, j̄ò amu m̄o n̄e n̄ naa bi t̄ee si antai inyiui. ²⁹ N̄o Jesu í j̄eaa í ni, naa wa.

N̄o Piee í kita hai si ak̄oi inyiui n̄o í ne si antai inyiui wa b̄o bi Jesu. ³⁰ Amma iyi laakaé í b̄o si fufu iyi wa ce do gbugb̄au, n̄oi n̄jo í muu. N̄o í sinti ku mile. N̄oi í d̄o anu í ni, Laf̄e, faabam. ³¹ N̄o gbak̄a Jesu í ȳo aw̄o í muu n̄o í ni, na mii í ce ì waa sika sika má. Naane kù la.

³² N̄oi a n̄a minji fei à gū ak̄oi inyiui n̄o fufuu í leek̄i. ³³ N̄o ine n̄a iyi à wa si in̄oi ak̄ou à gule si wajui Jesu à ni, nt̄o nt̄o, aw̄ou Amai Ilaaḍi.

Jesu í jò b̄o n̄a à ba iri si ilei Genesareti

(C̄o Maaku 6:53-56)

³⁴ Iyi à kua, n̄o à to ilei Genesareti. ³⁵ Si bei in̄ei be n̄au à mà Jesu, n̄oi à f̄o laabaau bii fei à ni í to wa. N̄o à naa b̄o fei wa. ³⁶ N̄o à t̄oe à ni ku j̄ò a n̄a a lu baa it̄i kumbooe, n̄o ine iyi í luu fei í ya ba irii.

15

Dedembai bala n̄a
(C̄o Maaku 7:1-13)

1 Nɔi Farisi gɔ ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda gɔ ɲa à naa hai Zeruzalemu à bɔ bi Jesu à beɛɛ à ni, 2 na mii í ce mɔcɔɛ ɲa a kù waa too dedemba bala nwa ɲa. Na mii í ce a ci ya wɔɔ a bei a jɛ. 3 Nɔ Jesu í jɛ ɲɲa do ide ku bee í ni, na mii í ce inɛ mɔ dedemba ɲɲɛ ɲa ku too í jò í kù waa jirima woodai Ilaaɔ ɲa. 4 Í mà sãa sãa ɲa iyi Ilaaɔ í ni, i gbɔa iyeò baa ɲɲɛ ɲa i jirima ɲa ɲa. Nɔ í ni má, inɛ iyi wa fɔ laalɔi iyeò baaɛ ɲa a kpa lafɛɛ. 5 Amma inɛ ì waa fɔ ide mmu. Ì waa ni inɛ á yɔkɔ ku sɔ iyeò baaɛ ku ni, fia iyi an yɔkɔ n sobiɛ do, ñ jileaa Ilaaɔ. 6 Nɔ inɛ iyi í fɔ beɛbe kaa sobi iyeò baaɛ má hee ku jirima ɲa. Beɛbei ì waa kpa ideí Ilaaɔ ɲa ku ba í too dedemba iyi à jò ɲɲɛ. 7 Inɛu ilu muafiti ɲai. Hai tako Ezai í ce waliiei dee dee na iri ɲɲɛ waati iyi í kɔ si tiaɛ í ni, Ilaaɔ í ni,

8 Inɛ ɲau ihɛ à waa jirimam nii

Do gɛɛɛ ɲɲu akã.

Amma idɔ ɲɲa í jiiim.

9 À waa tɔɔm nii si ngbɛ.

Woodai amanɛ ɲai à waa kɔ inɛ ɲa si

Nɔ à waa ni woodam nii.

Mii iyi í ya dasi inɛ riisi

(Cɔ Maaku 7:14-23)

10 Nɔi Jesu í kpe zamaau nɔ í ni, i de ití í gbɔ yaasei ideu. 11 Kù jɛ mii iyi wa lɔ hai do gɛɛɛ amanɛi í ya dasiɛ riisi. Amma mii iyi í ya fita hai si gɛɛɛ amanɛi á dasiɛ riisi.

12 Nɔ mɔcɔɛ ɲau à na à sɔɔ à ni, i kù mà ide iyi ì fɔu be í jɛa Farisi ɲau taale?

13 Nɔ Jesu í jɛ ɲɲa í ni, jii baa yooma iyi Baam iyi í wa lele kù lɔ fei, aa tuui.

14 I jò ɲa be. Woo mu golo fɛɛju ɲai. Nɔ bii fɛɛju wa mua fɛɛju golo aɲa minji fei à ya koo a dasi gooi. 15 Nɔi Piɛɛ í ni, sisi nwa yaasei mɔndau be. 16 Nɔ Jesu í ni, inɛ mɔ, i kù nɛ bisɛ ɲai? 17 I kù mà ɲa, mii iyi wa lɔ hai do gɛɛɛ amanɛ fei, si inɛi wa bɔ? Si anyiɛ nɔ ku fita hai si ara. 18 Amma ide iyi í ya fita hai si gɛɛɛ, hai si idɔi wa naa. Nɲu bei wa dasi amanɛ riisi, 19 domi hai si idɔi amanɛi lasabu laalɔ wa naa. Inɛ ku kpa, do sakara, do sɛɛ ku tɔtɔ do mudɛɛ hai ce abɔdɔ, do ile, do ibo, do inɛ ku bejɛ, mii

ɲau be fei hai si idɔi wa naa, 20 nɔ ɲɲu ɲau bei í ya dasi amanɛ riisi. Amma kù jɛ kuje hai wɔɔi á dasi inɛ riisi.

Abo dimi mmu gɔ í dasi Jesu naanɛ

(Cɔ Maaku 7:24-30)

21 Si anyii ɲɲu, Jesu í nɛ hai be í bɔ ikpa Tii do Sidɔɔ. 22 Inaaboí ilei Kanaã gɔ iyi í wa be í naa bi tɛɛ nɔ í dɔ anu í ni, Lafɛɛ, tɔkui Davidi amanlu nlaɔ, ce araarem. Ama inaabom í nɛ inɛi inɔɔko, nɔ wa kpãa iju ntɔ ntɔ.

23 Amma Jesu kù jɛaa ide kãma. Nɔ mɔcɔɛ ɲa à naa à tɔɔɛ à ni, abou ihɛ wa dɔ anu wa too anyi nwa. I kaa lelee?

24 Nɔ í jɛ í ni, bi inɛi Izireli ɲa aɲa akãí à bɛm wa, inɛ ɲa iyi à yɛ bei angudã ɲa iyi à nyɔ.

25 Amma abou í naa í gule si wajue í ni, Lafɛɛ, sobiim. 26 Nɔ Jesu í ni, kù sía a gba ijei amu ɲa a na aja keeke ɲa. 27 Nɔi abou í ni, ntɔi Lafɛɛ.

Amma do ɲɲu fei, aja keeke ɲau à ya wa abei taabu a maa jɛ buubuui ije iyi wa cuku wa hai si taabui lafɛɛ ɲɲa ɲa.

28 Nɔ Jesu í jɛaa í ni, abooyi, naanɛ ku dasiɛ í la. Bɛí ì bi fei á ce. Nɔ gbakã ama inaaboɛu í ba iri.

Jesu í jò bɔɔ nkɔɔ í ba iri

29 Nɔ Jesu í nɛ hai be í too ití tenkui Galilee, í koo í gũ antai kuta gɔ í buba.

30 Nɔ zamaa nla gɔ í naa bi tɛɛ. À naaò ilu kute akã ɲa wa, do fɛɛju ɲa, do wɛɛɛɛ ɲa, do deki ɲa, do bɔɔ nkɔɔ má nɔ à jile ɲa si wajui Jesu, nɔ í jò à ba iri.

31 Nɔi inɛ ɲau à bití iyi à yɛ deki ɲau à waa fɔ ide, wɛɛɛɛ ɲau à ba iri, ilu kute akã ɲau à waa nɛ, fɛɛju ɲa à waa yɛ ilu, nɔ à waa saabu Ilaaɔ Lafɛɛi inɛi Izireli ɲa.

Jesu í wò amanɛ dubu mɛɛ (4.000)

(Cɔ Maaku 8:1-10)

32 Jesu í kpe mɔcɔɛ ɲa í ni, araareí inɛ ɲau ihɛ wa mum, domi ajɔ mɛɛta ɲɲai ihɛ iyi à wa bi tom, nɔ sɔnda kãma kù gbe ɲɲa má. Nɔ n kù bi n jò a nɛò ariu ku ba a maà na a koo a cuku kpãa.

33 Nɔ mɔcɔɛ ɲau mɔ à beɛɛ à ni, to, iwoi aa ka ba ije si gɔabuau ihɛ iyi á yo zamaa nla nlaɔ ihɛ. 34 Nɔ Jesu í bee ɲa í ni, pɛɛ feloi ì nɛ ɲa. Nɔi à ni, pɛɛ ara mɛɛjei do cɛɛ wɛwɛɛ gɔ ɲa. 35 Nɔ

Jesu í ni inε ηau a buba ilε. ³⁶ Nɔ́ í so p̄εε ara mεεjeu do c̄εε ηau, í saabu Ilaaḏ titā í bei í bububue í na m̄ɔc̄εε ηa a kp̄ε n̄ηa. N̄ɔ́i à kp̄εa inε ηau. ³⁷ Nɔ́ aηa fei à jε à yo hee p̄εεu í gbe. N̄ɔ́i à ko p̄εε iyi í gbeu nɔ́ í ce k̄ɔlɔ mεεje. ³⁸ Inε ηa iyi à jεu à w̄εei zakai amanε dubu mεε (4.000), baai inaabo do ama keeke ηa baasi. ³⁹ N̄ɔ́i Jesu í j̄ɔ́ inε ηau à ne í bei í lɔ ak̄ɔi inyi í ne ikpa ilei Magadāa.

16

Farisi do Sadusi ηa à bi Jesu ku ce maamaake

(Cɔ Maaku 8:11-13; Luku 12:54-56)

¹ Si anyii n̄ηu, Farisi do Sadusi ηa à naa bi Jesu a cɔ laakae. À t̄ɔε ku ce maamaake iyi á nyisi iyi gbugb̄ae hai bi Ilaaḏi wa naa. ² N̄ɔ́i Jesu í jε n̄ηa í ni, bii inunu wa bɔ ku lɔ nɔ́ lele í kp̄ā ì ya ni ηa, iju iyi á má ala á d̄s̄. ³ Bii daak̄ɔi í ya ni ηa, ij̄i á rɔ́ domi ij̄i í d̄ū í we mango. Ì waa mà yaasei lele ηa amma i kù waa mà yaasei waati iyi à wa si nsei ηa. ⁴ Inε laalɔi nsei ηa iyi a kù leek̄iò Ilaaḏ n̄ηu ak̄ā, nyindai à ya maa bi ku ye. Amma nyinda gɔ́ kù w̄εε iyi aa nyisi ηa má bii kù jε ide iyi í ba walii Zonasiu.

Iyi Jesu í fɔ́ bεεbe í t̄ā n̄ɔ́i í j̄ɔ́ ηa í ne.

Lefeei Farisi do Sadusi ηa

(Cɔ Maaku 8:14-21)

⁵ Si anyii n̄ηu, Jesu do m̄ɔc̄εε ηau à koo à lɔ ak̄ɔi inyi à waa bɔ ikpa icei tenkuu ikpa ih̄ɔ́. Nɔ́ wee m̄ɔc̄εε ηau à gbeje ku so p̄εε kos̄iá. ⁶ N̄ɔ́i Jesu í s̄ɔ́ ηa í ni, to, i ce laakai do lefeeí Farisi do Sadusi ηau. ⁷ N̄ɔ́i m̄ɔc̄ɔ́ ηau à waa lasabu si id̄ɔ́ n̄ηa à waa ni, na iyi í j̄ɔ́ a kù so p̄εε kos̄iá í j̄ɔ́ wa fɔ́ bεεbe. ⁸ Amma Jesu í mà lasabu n̄ηa iyi à waa ce nɔ́ í bee ηa í ni, na mii í ce ì waa ni ηa, na iyi í j̄ɔ́ inε i kù so p̄εε kos̄iá í j̄ɔ́ ñ wa n fɔ́ bεεbe. Naane n̄ηe kù la. ⁹ I kù gbɔ́ yaaseε hee nsei ηa? I kù waa ye gigii p̄εε ara miu iyi ñ bu ñ kp̄εa amanε dubu miu do jiai p̄εε k̄ɔlɔ iyi í gbe má ηa? ¹⁰ Mà i kù waa ye gigii p̄εε ara mεεje iyi ñ bububu ñ na amanε dubu

mεε ηau do jiai p̄εε k̄ɔlɔ iyi í gbe má ηa? ¹¹ Na mii í ce i kù mà ηa iyi p̄εε si ñ wa n f̄āa. I ce laakai do lefeeí Farisi ηa do Sadusi ηau.

¹² Bεbei m̄ɔc̄ɔ́ ηau à mà iyi kù jε lefee iyi í ya j̄ɔ́ p̄εε ku wui wa f̄āa, amma à mà iyi cioi Farisi do ti Sadusi ηauí wa f̄āa.

Piεε í ni Jesu í jε inε iyi Ilaaḏ í cica

(Cɔ Maaku 8:27-30; Luku 9:18-21)

¹³ Nɔ́ Jesu í to Sezaree si ilei Filipee. Nɔ́ í bee m̄ɔc̄εε ηa í ni, yooi inε ηa à ya ni amu Amai Amanε ñ jε. ¹⁴ N̄ɔ́i à jεaa à ni, inε gɔ́ ηa à ya ni aw̄ɔu Zāa woo dasi inyiui. Inε gɔ́ ηa m̄ɔ́ à ya ni aw̄ɔu Elii walii nlai takoui. Inε gɔ́ ηa m̄ɔ́ à ya ni aw̄ɔu Zeremiii, walakɔ walii mmu gɔ́ má. ¹⁵ Nɔ́ Jesu í bee ηa í ni, inε m̄ɔ́ ni, yooi ì ni ñ jε ηa. ¹⁶ Nɔ́ Sim̄ɔ́ Piεε í jεaa í ni, aw̄ɔu Amai Ilaaḏ n̄ηu iyi í jε irii kuw̄εεui. Aw̄ɔi ì jε inε iyi í cicau. ¹⁷ N̄ɔ́i Jesu í ni, Sim̄ɔ́, amai Zāa, aw̄ɔu ilu in̄ɔ́ did̄ḏi. Kù jε amanεi í s̄s̄ε, bii ku jε Baam iyi í wa lele. ¹⁸ Amui ñ wa n s̄s̄ε iyi aw̄ɔu Piεei, waatɔ́ kuta. Si antai kutauí an jile igbem, nɔ́ baa iku takae kaa ȳɔkɔ́ ku ganji igbeu *. ¹⁹ Aw̄ɔi an na yiiko si kp̄āai bommai Ilaaḏ. Mii iyi ì k̄ɔsi si andunya, lele m̄ɔ́ à k̄ɔsii. Nɔ́ mii iyi ì jesi si andunya, lele m̄ɔ́ á jesií.

²⁰ N̄ɔ́i Jesu í s̄ɔ́ m̄ɔc̄εε ηau do kugaabu í ni a maà na a s̄ɔ́ inε gɔ́ iyi n̄ηu í jε inε iyi Ilaaḏ í cicau.

Jesu wa fɔ́ ideí ikuε do kuj̄te

(Cɔ Maaku 8:31-9:1; Luku 9:22-27)

²¹ Hai waati bεεbei Jesu í sinti ku s̄ɔ́ m̄ɔc̄εε ηa í ni tilasii n̄ηu ku bɔ Zeruzalemu. Tengi bei inε ngbo ηa do inε ngboi woo weei Ilaaḏ ηa do woo k̄ɔ́ inε ηa si wooda ηa aa kp̄ā n̄ηu iju. Aa kpa n̄ηu, amma si aj̄ɔ́ m̄εetasia n̄ηu á j̄i má hai si bale. ²² N̄ɔ́i Piεε í gb̄āa í b̄ɔḏe k̄ɔk̄ɔle í s̄ɔ́ í ni, Ilaaḏ ku waasu ideu, Laf̄εε. Ide dimi bεεbe kaa baε pai. ²³ Amma Jesu í sinda í s̄ɔ́ Piεε í ni, s̄εk̄εε hai bi tom Seetam. Ì waa bi i jεem bi ku koosε, domi i kù waa ce lasabui Ilaaḏ, í gbe ti amanε ηa. ²⁴ Si anyii n̄ηu Jesu í s̄ɔ́ m̄ɔc̄εε ηa í ni, inε iyi wa bi ku toom,

* **16:18** baa iku takae kaa ȳɔkɔ́ ku ganji igbeu Yaasei is̄εεdeu ih̄ε kù má s̄āa s̄āa. Yaase bei inε gɔ́ ηa à gb̄ɔ́ wee. Nk̄āma kaa ȳɔkɔ́ ku ceaa nḡɔ́gɔ́, baa gbugb̄āi iku takae.

ku jò idəəbiε nə ku so jli ku gaauε ku toom wa. ²⁵ Nə inε iyi wa bi ku ba kuwεε do idəəbiε, kaa baa. Amma inε iyi í nyə kuwεεε na irim, lafēε á baa do ntə. ²⁶ Aranfāani yoomai amanε í nε bii í ba amanii andunya fei nə í kua kuwεεε. Mə mii í wεε iyi amanε á kpaasiò kuwεεε. ²⁷ Amu Amai Amanε an nyi wa má dei kam kam do amboei Baam do amalekam ηa ajə. Si waati bεεbei an sāa inε fei si yaase bei í jεò kuwεεε. ²⁸ Ntə ntə n̄ wa n s̄ə ηei, inε ηa iyi à wa ihē, gəgə n̄ηa ηa aa yε amu Amai Amanε n na n jε bommam hee aηa fei a maa ku.

17

Arai Jesu í daana

(Cə Maaku 9:2-13; Luku 9:28-36)

¹ Si anyii ajə mεεfa Jesu í kpe Piεε do Zaaki do Zāa ifəε í nya ηa ikā nə à koo à gū iri kuta nla gə aηa n̄ηa. ² N̄əi à ba wee araε í kpaasi. Wajue wa daana jiida jiida, nə jaεe ηa í fūuta pai pai bei inya kumá. ³ Si anyie n̄əi Moizi do Elii à faata wa anu akā à waa baa ide ku fə. ⁴ N̄əi Piεε í s̄ə Jesu í ni, Lafēε, í s̄la ka maa wa ihē. Bii ì bi, jə ka ce ilei acə mεeta, akā titεε, akā mə ti Moizi, akā mə ti Elii. ⁵ Wa fə ideu kù tā məm nə inya kumá gə í naa si ηa bei bukəə. Nə à gbə ide ku fə gə hai si inəε í ni, inε ihēi í jε amam. N̄ buu jiida jiida, siei inə didəm fei í ya wa. I ya gbə ideε ηa. ⁶ Iyi məcə ηau à gbə ide ku fəu n̄əi n̄jə í mu ηa hee à sεεbata ilε. ⁷ Amma Jesu í naa bi tu ηa í lu ηa í ni, i dede ηa i maà jə n̄jə ku mu ηε. ⁸ Nə à wu iju lele, amma a kù yε inε gə bii kù jε Jesu n̄ηu akā.

⁹ N̄əi à waa kita wa hai antai iri kutau nə Jesu í s̄ə ηa í ni, i maà s̄ə inε gə mii iyi í yeu bε ηa hee amu Amai Amanε n koo n ku nə n jli hai si balε má. ¹⁰ N̄əi məcə ηau à bee Jesu à ni, nə na mii í ce woo kə inε ηa si wooda ηau à ya ni Eliii á tako inε iyi Ilaađ í cicau ku naa. ¹¹ Nə í jε n̄ηa í ni, ntəi Eliii á tako ku naa nə ku teese mii fei sāa sāa. ¹² Amma an s̄ə ηε iyi Elii í naa tā, inε ηa a kù maa, nə à ceaa bei à bi. Bεεbe m̄əi amu Amai Amanε an ba ijuukpā si awə n̄ηa.

¹³ N̄əi məcə ηau à mə bεbei iyi Zāa woo dasi inyii wa fāa.

Jesu í faaba ama gə iyi í nε inεi inəəko *(Cə Maaku 9:14-29; Luku 9:37-43a)*

¹⁴ Iyi à to wa bii zamaa í wau, n̄əi məkə gə í naa í gule si wajui Jesu ¹⁵ í ni, Lafēε, ce araarei ama inεməkəm n̄əu ihē. Inei inəəko gə í səsie b̄əi cukuuna, wa wahalae m̄əi jiida jiida. Ajə gə ηa í ya dasie inə ina walakə inə inyi. ¹⁶ N̄ soo n̄ naaε wa bi məcəε ηau ihē amma à məngə ku faabaε. ¹⁷ Jesu í ni, inε inε laalə hai dasi naane ηa, hee waati yoomai an maa n̄ wa inə n̄ηε. Mə hee waati yoomai an maa n temuaò ηε. I naam amau wa ihē ηa. ¹⁸ Nə à naa Jesu amau wa, n̄əi í la si inei inəəkou nə í fita sie nə amau í ba iri tenji bεu bε.

¹⁹ N̄əi məcəi Jesu ηau à bə bi tεε aηa duusəə à beε à ni, na mii í ce awa a kù yəkə a kù lele inei inəəkou. ²⁰ Nə Jesu í jε n̄ηa í ni, si na iyi í jə naane n̄ηε kù lai. Ntə ntə n̄ wa n s̄ə ηei, bii naane n̄ηε í la í to baa dimii mii ku gbē iyi í kere í re, aa yəkə i s̄ə iri kutau ihē ηa í ni ku dede hai bε ku bə ihə, nə bεεbe m̄əi á dede. Nkāma kù wεε iyi aa məngə ku ce ηa. [²¹ Amma dimii inei inəəko bεεbe ci ya fita bii kù jε do kutəə do anu ku dī.]

Jesu í nyi wa fə idei ikue do kujle má *(Cə Maaku 9:30-32; Luku 9:43b-45)*

²² Ajə n̄ηu gə si bei məcə ηau à tətəə Galilee bε n̄əi Jesu í s̄ə ηa í ni, aa mu amu Amai Amanε a daa inε ηa si awə. ²³ Aa kparam, amma si ajə mεetasia an jli hai si balε má.

N̄əi inəi məcə ηau í fə ntə ntə.

Fia iyi à nε ku sā na icεi kpasēi Ilaađ

²⁴ Si anyii n̄ηu Jesu do məcəε ηa à bə Kaperanumu, n̄əi woo gba fia iyi à nε ku sā na icεi kpasēi Ilaađ ηau à naa bi Piεε à beε à ni, Mεetu n̄ηε ci ya sā fiai kpasēi Ilaađ? ²⁵ Nə Piεε í ni, áá, í ya sā. N̄əi Piεε í nε kpasē. Iyi í lə ile nə Jesu í tako í beε í ni, Siməə, beirei ì waa lasabu. Ilaalui andunya ηau ihē, hai bi yooi à ya gba fiai lempoo. Hai bi amaalu ηa de, mə hai bi inε n̄joo ηa. ²⁶ Nə Piεε í jε í ni, hai bi inε n̄joo n̄əi. N̄əi Jesu í ni, na n̄ηu, amaalu ηa a kaa

sã *. 27 Amma do n̄ju fei, kù s̄ia ka je n̄ja bi ku koose. Na n̄ju, b̄o tenku be i koo i le kootia, c̄eε iyi í tako í muu, la ḡeεε. Aa ye k̄pekele be iyi á to fia ku s̄ai awae fei. Nyaa i koo i s̄a n̄ja.

18

Yooi í je inε ngbo

(C̄o Maaku 9;33-37, 42-48; Luku 9:46-48; 17:1-2)

1 Waati n̄ju, m̄oc̄oi Jesu n̄au à naa bi t̄εε à beεε à ni, si bommai Ilaās̄ yooi í je inε ngbo. 2 N̄oi Jesu í k̄pe ama keeke ḡo í leek̄iε si anini n̄ja. 3 N̄o í ni, nt̄o nt̄o ñ wa n s̄o ñei, bii i kù k̄paasi id̄o n̄je n̄o i kù ye bei ama keeke ña, i kaa l̄o tengi bii Ilaās̄ í je bommaε. 4 Inε iyi á je inε ngbo si bommai Ilaās̄ n̄ju í je inε iyi í k̄aye araε í baa í ye bei amau ih̄ε. 5 Inε iyi í n̄o í ḡba ama keeke bei inε ih̄ε na irim, amui í ḡba.

6 Inε iyi í dasi inε ak̄ai ama keeke ña iyi à dasim naaneu ih̄ε dulum, á tia a d̄ia laf̄εεu al̄o si k̄õõ a tale sie in̄o tenku inyi ku j̄õõ. 7 Ijuukp̄a n̄la n̄lai inei andunya ña aa ye si na iyi í j̄õ à ya maa dasi k̄paasi n̄ja ña dulum. Kù n̄o kù n̄e bei á ce iyi inε ḡo ña a kù dasi k̄paasi n̄ja ña dulum, amma inε iyi í ce beεbe á ye ijuukp̄a nt̄o nt̄o.

8 Bii í je aw̄oε walak̄o isεε wa dasie dulum, buu i nȳõõ ku j̄id̄e. Á tiaε i l̄o si kuw̄εε iyi ci ya t̄a do aw̄o ak̄a walak̄o kute ak̄a do iyi aa n̄e aw̄o minji do kute minjiu fei n̄o a dasie ina iyi ci ya ku. 9 Bii í n̄o í je ijuεi wa dasie dulum, nyaa i nȳõõ ku j̄id̄e. Á tiaε i l̄o si kuw̄εε iyi ci ya t̄a do iju ak̄a do iyi aa n̄e iju minji fei n̄o a dasieò ina iyi ci ya ku.

M̄ondai angud̄a iyi í nȳõ à tasieu

(C̄o Luku 15:3-7)

10 Jesu í s̄õ ña má í ni, i ce laakai i maà donda baa inε ak̄ai amu n̄au ña. Nt̄o nt̄o ñ wa n s̄õ ñei, amaleka woo degbe n̄ja ña à ya maa leek̄i aj̄o fei si wajui Baam iyi í wa lele. [11 Amu Amaí Amanε ñ naa ku faaba inε ña iyi à nȳoi.]

* 17:26 na n̄ju, amaalu ña a kaa s̄a Si fee ñja à ni, amai ñja taka ñja ña a kù n̄e ku s̄a. N̄o do yaase beεbe inε ña aa mà iyi Jesu n̄ju iyi í je Amaí Ilaās̄ kù n̄e ku s̄a. * 18:24 dubu ciwa n̄kp̄o n̄kp̄o Si fee ñja à ni tal̄a dubu m̄εεwa. Tal̄a ak̄a fei fia i ce ad̄o maat̄u iyi à ya s̄aa inε ak̄a.

12 Beirei ñ waa lasabu ña. Bii inε ḡo í n̄e angud̄a c̄iõ n̄o ak̄aε í nȳõ, kaa j̄õ c̄iõ fak̄a kù wa siu tit̄a si geete bii à wau koo d̄ede ak̄a iyi í nȳõu wa? 13 Nt̄o nt̄o ñ wa n s̄õ ñei, bii í ȳõõ, á n̄e in̄o did̄õ n̄la n̄la na irie ku re baa c̄iõ fak̄a kù wa si iyi kù nȳõu. 14 Beεbe m̄oi, Baa n̄je iyi í wa lele kù bi baa inε ak̄ai ama keeke ñau ku nȳõ.

Bei aa ce bii woo dasi naane ḡo í rara

15 Jesu í ni má, bii k̄paasi woo dasi naane ḡo í ce dulum, b̄o bi t̄εε aw̄o ak̄a n̄o í j̄õ ku mà yaasei dulum n̄õu. Bii í ḡb̄o idee, ñ baaε wa má si k̄p̄aa j̄iidai. 16 Amma bii í k̄o ku ḡb̄o idee, d̄ede inε ak̄a wala minji si bei kuk̄oi idei Ilaās̄ wa f̄o. I b̄o bi t̄εε ña, n̄o inε ñau aa je s̄εεdai ideu fei. 17 Bii í k̄o ku ḡb̄o ide n̄ja, s̄õ inei iḡbe ñau. Bii í n̄o í k̄o ku ḡb̄o baa ide inei iḡbe ñau, i dooε bei hai dasi naane walak̄o bei woo ḡba fia lempoo.

18 Nt̄o nt̄o ñ wa n s̄õ ñei, mii iyi ñ k̄osi si andunya fei ña, lele m̄o á k̄osi. N̄o mii iyi ñ j̄esi si andunya fei ña lele m̄o á j̄esi.

19 Ñ wa n s̄õ ñe má iyi bii amane minji í ce anu ak̄a si andunya ih̄ε a t̄õ nḡõḡõ, Baam iyi í wa lele á mu n̄ja, 20 domi tengi bii amane minji wala m̄εεta í t̄õt̄õ à waa ce kut̄õ do irim, ñ wa si anini n̄ja.

Amaace iyi í k̄o ku cea k̄paasie suuru

21 N̄oi Piεε í b̄o bi Jesu í beεε í ni, Laf̄εε, bii k̄paasim í ceem kurara isε feloi an ceaa suuru. Hee isε gb̄εεje? 22 N̄oi Jesu í j̄εaa í ni, aawo. Ñ kaa n s̄õε iyi andi isε gb̄εεjei, amma aa ceaa suurui isε kitaò f̄εεwa tuuba m̄εεje. 23 Sot̄i i ḡb̄o faaji ḡo iyi wa nyisi bei bommai Ilaās̄ í ye. Ilaalu ḡo wa bi ku ce dooi gb̄eseε iyi amaaceε ña à waa mu. 24 Iyi í sinti ku ce dooi gb̄eseu, ñoi à naaò inε ḡo wa be, iyi wa mu gb̄eseε í to baa f̄õõt̄o ciwa n̄kp̄o n̄kp̄o *. 25 Si bei inεεu kù n̄e mii iyi á s̄ãõ gb̄eseu, ñoi laf̄εεε í ni a taa bei aru, n̄ju do aboε do

amae ɲa do mii iyi í ne fei a sãò gbeseu. ²⁶ Ɗɔi amaaceu í gule si wajui lafɛɛu wa tɔɔe suuru í ni, yɔkɔm suuru an sãe mbe fei. ²⁷ Ɗɔ lafɛɛu í ce araaree í kpa gbeseu nɔ í jɔe í ne.

²⁸ Iyi amaaceu í fita hai be gba kã, nɔ í ko amaace kraasie gɔ iyi wa mu gbesee zakai kpekɛle cɔ. Ɗɔi í batae í te kɔɔe í ni, sãam gbeseu iyi ì waa muu. ²⁹ Ɗɔi kraasieu í gule si wajuɛ í tɔɔe suuru í ni, yɔkɔm suuru an sãe gbeseɛ. ³⁰ Amma kù je, nɔ í jò à dasi kraasieu piisɔ hee koo sãò gbeseu fei ku tã. ³¹ Ɗɔi amaace iyi à gbe ɲau à ye bei í ce nɔ inɔ ɲa fei í fɔ, ɲɔi à koo à sisia lafɛɛ ɲa yaasei ideu fei. ³² Ɗɔi lafɛɛu í kpoo í ni, awɔ amaace laalɔ, í jò iyi ì tɔm suuru n̄ kra gbeseu feii mɛɛ. ³³ Awɔ mɔ ì ne í ce araarei amaace kraasiei wo si bei n̄ ceɛ. ³⁴ Nɔ idɔi lafɛɛu í kã, ɲɔi í jò à dasi piisɔ si awɔi woo kpã inɛ ɲa iju hee koo sãò gbeseu fei ku tãu.

³⁵ Ɗɔi Jesu í ni, beɛbe mɔi Baam iyi í wa lele á ce ɲɛ, inɛ iyi í ci ya cea kraasi ɲɛ ɲa suuru do inɔ akã.

19

Jesu wa fɔ ideu n̄e ku kai abo do mɔkɔ
(Cɔ Maaku 10:1-12)

¹ Iyi Jesu í fɔ ideu í tã nɔ í ne hai ilɛi Galilee í bɔ ikpa ilɛi Zudee iyi í wa icei idoi Zuudɛɛu. ² Ɗɔi zamaa nla gɔ wa tooɛ nɔ í jò bɔɔ ɲa à ba iri.

³ Ɗɔi Farisi gɔ ɲa à naa bi tɛɛ ku ba a cɔ laakae. Nɔ à beɛɛ à ni, amanɛ í ne kpãa ku kɔsi aboɛ si ide baa yooma fei? ⁴ Nɔ í je ɲa í ni, i kù cio iyi kukɔi ideu Ilaaɔ wa fɔ ɲa? Í ni, hai sinte, Woo taka í ce ɲai inɛmɔkɔ do inaabo. ⁵ Nɔ í ni má, na ɲɲu, mɔkɔ á jò iyeò baɛɛ nɔ ɲɲu do aboɛ a maa wɛɛ nɔ aɲa minji fei a baa a je ara akã. ⁶ Si beɛbe a kù je aɲa minji má, ara akã dei à je. Na ɲɲu, amanɛ kù ne ku fɛɛfe mii iyi Ilaaɔ í tɔtɔ. ⁷ Nɔ Farisi ɲau à beɛɛ à ni, bii beɛbei, na mii í ce Moizi í na wooda í ni inɛ iyi wa bi ku kɔsi aboɛ ku cea tiai n̄e ku kɔ ku bei ku kɔsie. ⁸ Nɔ Jesu í je ɲa í ni, Moizi í jò ì waa lele abo ɲɛ ɲai na idɔ kulele ɲɛ. Amma waati iyi

Ilaaɔ í taka amanɛ kù je beɛbe. ⁹ An sɔ ɲɛ, inɛ iyi í kɔsi aboɛ nɔ kù je na sakara, nɔ í so mmue, ɲɲu takae í ce sakarai.

¹⁰ Ɗɔi mɔcɔɛ ɲau à sɔɔ à ni, bii beɛbei si gãmei aboò mɔkɔ í tia a maà ya so n̄e. ¹¹ Nɔ Jesu í ni, ide iyi n̄ wa n̄ fɔ n̄sei, kù je inɛ feii á yɔkɔ ku gbɔ yaaseɛ, bii kù je inɛ ɲa iyi Ilaaɔ í mu ɲa gbugbãɛ. ¹² Mii ikã ikã iyi wa ganji inɛ ɲa n̄e ku so í kpɔ. Inɛ gɔ ɲa beɛbei à bí ɲa do, a kaa yɔkɔ dei. Inɛ gɔ ɲa mɔ amanɛ ɲai à ce ɲa beɛbe. Inɛ gɔ ɲa mɔ a kù bi abo ku so ku ba a ce icei bommai Ilaaɔ jiida jiida. Inɛ iyi á yɔkɔ ku gba ideu ku gbaa.

Jesu í weea ama keeke ɲa
(Cɔ Maaku 10:13-16; Luku 18:15-17)

¹³ Si anyii ɲɲu, inɛ ɲa à gbã ama keeke ɲa à naa Jesu wa ku le si ɲa awɔ nɔ ku ce ɲa kutɔ. Amma mɔcɔɛ ɲa à waa gbagba si ɲa. ¹⁴ Ɗɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, í jò amu ɲau a naa bi tom, í maà ganji ɲa, domi bommai Ilaaɔ í je ti inɛ ɲa iyi à jò ɲa. ¹⁵ Ɗɔi í le ɲa awɔ si iri nɔ í ce ɲa kutɔ í bei í ne hai be.

Idei awaasũ ilu fia gɔ
(Cɔ Maaku 10:17-31; Luku 18:18-30)

¹⁶ Ajɔ ɲɲu gɔ mɔkɔ gɔ í naa bi Jesu nɔ í beɛɛ í ni, Mɛɛtu, mii jiida yoomai an ce n̄ baò kuwɛɛ hai tã. ¹⁷ Nɔ Jesu í beɛɛ í ni, na mii í ce ì waa beem ideu jiida ku ce. Ilaaɔ ɲɲu akã í je jiida. Bii ì bi í ba kuwɛɛ iyi ci ya tã, jirima woodai Ilaaɔ ɲau. ¹⁸ Nɔ í beɛɛ Jesu í ni, wooda yooma ɲai. Nɔ í sɔɔ í ni, maà kpa inɛ, maà ce sakara, maà ce ile, nɔ í maà jea inɛ gɔ sɛɛda ibo. ¹⁹ Jirima iyeò baɛɛ, nɔ í bi kraasie bei ì bi araɛ. ²⁰ Nɔ awaasũu í ni, n̄ wa n̄ jirima iyi be fei tã, mii í gbe n̄ ce má. ²¹ Ɗɔi Jesu í sɔɔ í ni, bii ì bi í kɔ dee dee, koo ta mii iyi ì ne fei, nɔ í kpɛa ilu are ɲa fia. Bii ì ce beɛbe aa ba amani jiida lelei Aɔ. Si anyie nɔ í naa í toom. ²² Iyi awaasũu í gbɔ beɛbe ɲɔi í sinda í ne do inɔ kufɔ domi ilu amani nla n̄lai.

²³ Ɗɔi Jesu í sɔ mɔcɔɛ ɲa í ni, ntɔ ntɔ n̄ wa n̄ sɔ ɲɛi, á gaabua ilu fia ku lɔ tengi bii Ilaaɔ í je bommaɛ. ²⁴ Nɔ an sɔ ɲɛ má

iyi á faalaa kpookpo ku lɔ si iwoi abɛɛ do iyi ilu amani á lɔ̀d tengi bii Ilaaɔ́ í je bommaɛ. ²⁵ Iyi mɔ̀cɔ́ ηau à gbɔ́ ideu ηɔ́i à bitɔ́ kaa kaa, nɔ́ à ni, bii bɛɛbɛi, to, yooi á ba faaba. ²⁶ Nɔ́i Jesu í cɔ́ ηa nɔ́ í ni, bi amanɛ ηai kaa ce, amma Ilaaɔ́ á yɔ̀kɔ́ ku ce fei ndɛɛ.

²⁷ Nɔ́i Piɛɛ í sɔ́ɔ́ í ni, wee à j̀d mii fei tã à waa tooɛ. To, yoomai á na ku je tu wa. ²⁸ Nɔ́ Jesu í sɔ́ ηa í ni, ntɔ́ ntɔ́ n̄ wa n sɔ́ ηei, waati iyi Ilaaɔ́ á ce mii fei titɔ́ nɔ́ amu Amai Amanɛ n maa n buba si batai bomma ilu amboem, inɛ amanɛ maateeji iyi ì waa toom ηau ih̄ɛ, inɛ mɔ́ aa buba si batai bommau i kiitiò dimi maateeji inei Izireli ηau. ²⁹ Nɔ́ inɛ baa yooma iyi í j̀d kpas̄ɛ wa, walakɔ́ igbã do ifɔ́e ηa, walakɔ́ wec̄iɛ ηa, walakɔ́ baaɛ, walakɔ́ iyee, walakɔ́ amaɛ ηa, walakɔ́ ikoe ηa na irim, á ba ribaɛ ikɔ́ c̄iɔ́, nɔ́ ku ba kuwɛɛ hai tã má. ³⁰ Amma inɛ ηa iyi à je inei waju ηa si nsei, nkpɔ́ n̄ηa á na ku je inei anyi, nɔ́ inei anyi ηa mɔ́, nkpɔ́ n̄ηa á na ku je inei waju.

20

Mɔ̀ndai ilu kpas̄ɛ do gaanɔ́maɛ ηa

¹ Jesu í kpa n̄ηa mɔ̀ndau ih̄ɛ í ni, ideɔ́ bommai Ilaaɔ́ í j̀d ideɔ́ ilu kpas̄ɛ gɔ́ iyi í fita daadaakɔ́ wa dɛdɛ amaace ku bɔ̀d ηa ikoe. ² Waati iyi í ba amaace ηau aɲaɔ́d ηa à fɔ́ à gbɔ́a nje ku sã n̄ηa si bei à ya sãa woo ce icɛ si ajɔ́ akã, nɔ́ í ni a bɔ́ ikoi n̄ηu a koo a ce icɛ. Nɔ́ à koo. ³ Nɔ́ zakai isɔ́ mɛɛsã́ í fita má í koo í ba inɛ gɔ́ ηa à waa buba si tafa a kù waa ce nkãma. ⁴ Nɔ́ í sɔ́ ηa í ni, inɛ mɔ́, i bɔ́ ikom i koo i ce icɛ ηa. An sã n̄ηe si bei í j̀d. ⁵ Nɔ́i à koo. Nɔ́i ilu kpas̄ɛu í fita má zakai dasã, do aɛ zakai inunu ku sinda ma, nɔ́ ide dimi akãui í ya fɔ́. ⁶ Aɛ zakai isɔ́ miu ηɔ́i í fita nɔ́ í ye inɛ gɔ́ ηa má à waa buba. Nɔ́i í bee ηa í ni, na mii í ce ì waa buba ih̄ɛ ngbɛ ngbɛ hai daakɔ́ ηa. ⁷ Nɔ́i à jɛaa à ni, si na iyi í j̀d inɛ kãma kù dasi wa icɛi. Nɔ́i í ni, to, inɛ mɔ́ i bɔ́ ikom i koo i ce icɛ ηa. ⁸ Iyi í to aɛ zakai kulɔ́i inunu ηɔ́i ilu kpas̄ɛu í kpe inɛ ngboi amaace ηau í sɔ́ɔ́ í ni, kpe gaanɔ́ma ηau wa, sã n̄ηa fia n̄ηa, sinti hai bi inei ankãanyiu ηau

hee ku koo si inɛ sinte ηau. ⁹ Inɛ ηa iyi à sinti icɛ aɛ zakai isɔ́ miu ηau à naa à gba fiái icɛi ajɔ́ akã. ¹⁰ Amma iyi à to si inɛ sinte ηau à tamaa bei ti aɲa á re bɛɛbɛi. Amma fiái icɛi ajɔ́ akãi à sãa aɲa mɔ́. ¹¹ Iyi à ye fiáu bɛɛbɛ ηɔ́i à wasi ku gbagba si ilu kpas̄ɛu. ¹² À waa ni, inɛ ηa iyi à naa ankãanyiu isɔ́ akãi à ce icɛ nɔ́ ì sã n̄ηa bei awa iyi à ce icɛ si inya gbãa hai daakɔ́ hee à gbɛɛji. ¹³ Nɔ́i ilu kpas̄ɛu í sɔ́ inɛ akã n̄ηa í ni, kpaasim, n kù takie, domi ì jɛsi i gba fiái icɛi ajɔ́ akã, mà kù je bɛɛbɛ. ¹⁴ To, gba fiaɛ i nɛ. N̄ bi n sãa inei ankãanyiu ih̄ɛ bei awɔ́ mɔ́. ¹⁵ Kù je bei ñ bii an ceò fiam? Mà ì waa ce igu si na iyi í j̀d ñ ce jiidai.

¹⁶ Nɔ́i Jesu í ni, bɛɛbɛ mɔ́i inei anyi ηa aa na á je inei waju, nɔ́ inei waju ηa mɔ́ a na á je inei anyi ηa.

Jesu wa fɔ́ ideɔ́ ikue do kuj̄ɛ isɛ gbɛɛtasia

(Cɔ́ Maaku 10:32-34; Luku 18:31-34)

¹⁷ Nɔ́i Jesu í dasi kpãa wa bɔ́ Zeruzalɛmu. Nɔ́ í nya mɔ̀cɔ́ maateeji ηau ikã, ηɔ́i í sɔ́ ηa si kpãa í ni, ¹⁸ wee à waa bɔ́ Zeruzalɛmu. Bei aa mu amu Amai Amanɛ a dasim awɔ́i inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ηa do woo kɔ́ inɛ ηa si wooda ηa. Aa ye taalem a ni a kpam. ¹⁹ Si anyie nɔ́ a dasim si awɔ́i dimi mmu ηa, aa yaakom, nɔ́ a tɛɛm kpɔ́tɔ́, nɔ́ a kpakpam si j̄i ku gaau. Nɔ́ si ajɔ́ mɛɛtasia an j̄i má hai si bale.

Mii iyi iyei Zaaki do Zãa í tɔ́ Jesu

(Cɔ́ Maaku 10:35-45)

²⁰ Si anyii n̄ηu ηɔ́i iyei amai Zebedee ηa í naa bi Jesu do amaɛ ηa nɔ́ í gule si wajue ku tɔ́ɛ ngɔ́gɔ́. ²¹ Nɔ́ Jesu í beɛɛ í ni, mii ì bi. Nɔ́i í ni, si waati iyi aa naa i je bomma, j̀d ama minjim ηau ih̄ɛ, inɛ akã ku buba awɔ́ n̄jɛɛ, inɛ akã mɔ́ awɔ́ cangae. ²² Nɔ́i Jesu í sɔ́ mɔ̀cɔ́ minji ηau í ni, i kù mà mii iyi ì waa tɔ́m ηa mɔ́m. Aa yɔ̀kɔ́ i temuaò ijuukpã iyi an ye ηa? Nɔ́ à ni aɲa aa yɔ̀kɔ́. ²³ Nɔ́ í sɔ́ ηa má í ni, ntɔ́i, aa ye ijuukpã iyi an ye ηa. Amma kù je amui an cica inɛ ηa iyi aa buba si canga do n̄jɛm. Bi ku bubau bɛ, inɛ ηa iyi Ilaaɔ́ Baam í cea sɔ́ɔ́lue ηai aa buba si.

24 Nɔi mɔcɔ mɛɛwa iyi à gbe ɲau à gbɔ ideu nɔ idɔ ɲɲa í kɔ̀d minji ɲau. 25 Nɔi Jesu í kpe aɲa fei í sɔ ɲa í ni, inɛ mɔ̀ ì mà ɲa si andunyau ihɛ ilaalu ɲau à ya maa taa inɛ ɲɲa ɲa gbugbãi. Nɔ inɛ ngbo ɲɲa ɲa mɔ̀ a maa nyisi yiiko ɲɲa. 26 Amma bi tu ɲɛ kaa ce beɛbe. Inɛ ɲɲe iyi wa bi ɲɲu ku je inɛ ngbo, ɲɲui á je woo ce ɲɲe ice. 27 Beɛbe mɔ̀i inɛ iyi wa bi ɲɲu ku je woo cua ɲɲe, á je aru ɲɲe. 28 Beɛbe mɔ̀i amu Amai Amanɛ n kù naa inɛ ɲa a ceem ice, amma amui an ce ɲɲa ice, nɔ n na kuwɛem n yaɔ inɛ nkpɔ̀ hai si dulum.

Jesu í jò fɛɛju minji gɔ ɲa à ye ilu
(Cɔ Maaku 10:46-52; Luku 18:35-43)

29 Si isɛɛɛu Jesu do mɔ̀cɔɛ ɲa à to Zeriko nɔ̀ à waa fita hai be. Waati iyi a waa fitau, zamaa nla gɔ wa too ɲa. 30 Wee fɛɛju minji gɔ ɲa à waa buba ití kpãa be, nɔ̀ à gbɔ iyi Jesu wa lɔ. Nɔ̀i à dɔ̀ anu à maa ni, Lafɛɛ, tɔ̀kui ilaalu Davidi, ce araare nwa. 31 Nɔ̀ zamaa u wa la si ɲa wa ni a coko. Amma béi à waa ni a cokou, beɛbe mɔ̀i à ya dɔ̀ anu hee lele à maa ni, Lafɛɛ, tɔ̀kui Davidi, ce araare nwa. 32 Nɔ̀i Jesu í leekí í kpe ɲa í bee ɲa í ni, mii ì bi n ce ɲɲe. 33 Nɔ̀i à jɛaa à ni, Lafɛɛ, à bi ka ye ilui. 34 Nɔ̀ Jesu í ce araare ɲɲa í lu iju ɲɲau. Nɔ̀ gbakã inɛ ɲau à ye ilu nɔ̀ à waa tooɛ.

21

Jesu wa lɔ inɔ̀ ilu Zeruzalem
(Cɔ Maaku 11:1-11; Luku 19:28-40; Zãa 12:12-19)

1 Nɔ̀i Jesu do mɔ̀cɔɛ ɲa à mɔ̀si isɛɛɛɛ ɲɲa nɔ̀ à maai Zeruzalem wa. À to Betifaje si geete iyi à ya kpe Olivie. Nɔ̀ Jesu í be mɔ̀cɔ minji gɔ ɲa 2 í ni, i bɔ̀ ilu iyi í wa waju ɲɲeu be, aa ye bii gbankɛɛ gɔ wa so do amaɛ. I fũ ɲa í naam wa ɲa. 3 Bii inɛ gɔ wa bee ɲɛ ide gɔ, i jɛaa í ni, Lafɛɛi í ne bukaata ɲɲa. Inɛu á jò ì naaɔ ɲa wa ɲa.

4 Nɲu ɲau be í cei ku ba idei waliuu ku kɔ̀ iyi í ni,

5 I sɔ̀ inɛi Siɔ̀ ɲa, i ni,
I cɔ̀ ilaalu ɲɲe wa naa bi tu ɲɛ.

* 21:9 à waa saabuɛ Do feei gereki hozanai à ya ni.

Amanɛ kurɔ̀i.
Si gbankɛɛɛui í gũ,
Si amaɛ.
Mɛɛmu ku so asoi.

6 Nɔ̀ mɔ̀cɔ ɲau à koo à ce bei í sɔ ɲau. 7 À naaɔ̀ gbankɛɛɛu do amaɛ wa, à te aɔ̀ ɲɲa si antaɛ nɔ̀ Jesu í gũu. 8 Nɔ̀ si zamaa inɛ nkpɔ̀ í te ibɔ̀ɛ si kpãau. Inɛ gɔ ɲa mɔ̀ à da amaawɔ̀i jii ɲa à tɔ̀ si kpãau. 9 Inɛ ɲa iyi à waa cua Jesu do inɛ ɲa iyi à waa tooɛ fei à wasi ku dɔ̀ anu à waa ni, tɔ̀kui Davidi, à waa saabuɛ. Aɔ̀ Lafɛɛ ku weɛɛ, awɔ̀ iyi ì waa naa do iriɛ. Ka saabu Ilaaɔ̀ hee lele *.

10 Iyi Jesu í lɔ inɔ̀ ilu Zeruzalem, inɛi iluu fei í biti. Nɔ̀ à wasi ku ni, yooi ihɛ. 11 Nɔ̀i zamaa u í je í ni, Jesu waliuu, inɛi Nazareti si ilei Galilee.

Jesu í wa bantumai kpasɛi Ilaaɔ̀
(Cɔ Maaku 11:15-19; Luku 19:45-48; Zãa 2:13-22)

12 Nɔ̀i Jesu í bɔ̀ bantumai kpasɛi Ilaaɔ̀. Iyi í to be í lele woo ta iwò ɲa do woo ra ɲa iyi à wa be. Í fuka fuka taabui woo kpaasi fia ɲa, do kitãi woo ta ankasiidi ɲa. 13 Nɔ̀ í sɔ ɲa í ni, à kɔ̀ à ni, Ilaaɔ̀ í ni ilei ɲɲu ile bi ku tɔ̀i á je. Amma inɛ weɛ ì coo bi ku tɔ̀i ile ɲa.

14 Nɔ̀i fɛɛju do ilu kute akã gɔ ɲa à naa bi Jesu kpasɛi Ilaaɔ̀ be nɔ̀ í jò à ba iri. 15 Amma inɛ ngboi woo weɛi Ilaaɔ̀ ɲa do woo kɔ̀ inɛ ɲa si wooda ɲau, idɔ ɲɲa í kɔ̀ iyi à ye maamaake ɲa iyi í ce, nɔ̀ à gbɔ amu ɲa à wasi ku dɔ̀ anu à waa ni, tɔ̀kui ilaalu Davidi, à waa saabuɛ. 16 Nɔ̀ à bee Jesu à ni, ì bei ì gbɔ iyi à waa fɔ̀ mbɛ? Nɔ̀ í je ɲɲa í ni, oo. Mii iyi wa ceu ihɛ, i kù cio ideɛ ɲa tengi bii à ni, Ilaaɔ̀ í jò à gbɔ saabuɛ hai si gelei amu ɲa do si gelei ama kpɔ̀tɔ̀ ɲa. 17 Si anyii ɲɲu, í jò ɲa í ne hai ilu be í koo í sũ Betani.

Jesu í ceekpe jii ndii figi
(Cɔ Maaku 11:12-14, 20-24)

18 Iju kumáɛ daadaako Jesu í ne hai Betani wa nyi Zeruzalem, nɔ̀ ari wa kpaa. 19 Nɔ̀i í ye jii ndii figi gɔ ití kpãa be, nɔ̀ í yaa siɛ. Amma iyi í to kɔ̀kɔ̀ɛ í ba weɛ wua ɲai í ne. Nɔ̀i í sɔ̀ jii nɔ̀u í ni, awɔ̀ i kaa so má ajɔ̀ kãma. Nɔ̀ gbakã jii nɔ̀u í gbɛ. 20 Iyi mɔ̀cɔ ɲau à yɔ̀, ɲɔ̀i à

biti. À bee Jesu à ni, beirei í ce j̄i ndii figiu ihē í gb̄e anu akā beεbe. ²¹ N̄oi Jesu í je n̄ja í ni, nt̄o nt̄o ñ wa n s̄o η̄ei, bii ì dasi naane n̄o í kù waa sika η̄a, aa ȳok̄o í ce bei ñ cea j̄i n̄ou ihē η̄a. N̄o kaa je baa iyi be n̄ju akā, aa ȳok̄o í s̄o iri kutau ihē η̄a í ni ku dede hai be koo dásí tenku, á n̄o ku koo. ²² Bii ì dasi naane η̄a, mii iyi ì t̄o Ilaā fei, aa ba η̄a.

Hai iwoi yiiko Jesu wa naa

(C̄o Maaku 11:27-33; Luku 20:1-8)

²³ N̄oi Jesu í to Zeruzalem̄u n̄o í b̄o bantumai kpas̄ei Ilaā má wa k̄o ine η̄a si cio. N̄oi ine ngboi woo weei Ilaā η̄a do ine ngbo η̄a à naa bi t̄εε, à beεe à ni, mii η̄a iyi ì waa ceu ihē, yooi í nae kp̄aa iyi ì waa cooò. Do yiikoi yooi ì waa cooò. ²⁴ N̄oi Jesu í je n̄ja í ni, amu m̄o an bee η̄e ide ḡo. Bii ì ȳok̄o ì j̄εem η̄a, amu m̄o an s̄o η̄e ine iyi í nam yiiko ñ wa n ceò mii η̄au ihē. ²⁵ Hai iwoi Z̄aa í ba yiiko iyi í dasiò ine η̄a inyi. Hai bi Ilaā de, mà hai bi aman̄e η̄a. N̄oi à busi n̄je à waa ni, beirei aa ka j̄εaa. Nsei n̄o, bii à j̄εaa à ni Ilaāi, á bee wa na mii í ce a kù dasi Z̄aa naane. ²⁶ N̄o wee n̄jo kaa j̄ò ka ni hai bi aman̄e η̄ai. Bii à ni hai bi aman̄e η̄ai, zamaau á ye taale nwa si na iyi í j̄ò ine fei í j̄esi iyi Z̄aa waliiii kam kam. ²⁷ N̄oi à j̄εa Jesu à ni, a kù mà. N̄o Jesu m̄o í s̄o η̄a í ni, debei, amu m̄o n kaa n s̄o η̄e yiikoi ine iyi ñ wa n ceò mii η̄au ihē.

M̄ondai ama minji

²⁸ Jesu í kpa n̄ja m̄ondau ihē í ni, beirei ì waa lasabu η̄a. M̄ok̄o ḡo í ne ama in̄em̄ok̄o minji. N̄o í s̄o ine sinteu í ni, amaayi, b̄o ikom i koo i ce ice nnyi. ²⁹ N̄o í ni, n kaa n koo. Amma do ank̄anyi í ce lasabu mmu n̄o í koo. ³⁰ N̄o m̄ok̄o í koo í s̄o ama minjisiaeu m̄o beεbe, n̄o amau í j̄εaa í ni, to, an koo, baaba. Amma kù koo. ³¹ Si ama minji η̄au yoo n̄jai í ce id̄ōbii baεε. N̄oi à ni, ine sinteui. N̄oi Jesu í s̄o η̄a í ni, nt̄o nt̄o ñ wa n s̄o η̄ei, woo gba fiái lempoo do inaabo woo ta icu η̄a aa tako η̄e a l̄o si tengi bii Ilaā í je bomma. ³² Ñ wa n f̄o beεbei si na iyi í j̄ò Z̄aa í naa ku nyisi η̄e kp̄aa jiida, n̄o í kù dasiε naane η̄a.

Woo gba fiái lempoo do woo ta icu η̄ai à dasiε naane. Amma in̄ε, do iyi ì ye id̄ō ku kpaasi n̄ja η̄a fei í kù kpaasi id̄ō n̄je í dasiε naane η̄a.

M̄ondai gaan̄oma laalo η̄a

(C̄o Maaku 12:1-12; Luku 20:9-19)

³³ N̄oi Jesu í s̄o η̄a má í ni, i gb̄o m̄onda ḡo má η̄a. Ilu kpas̄ε ḡo í ce ikoe, n̄o í l̄o si j̄i ndii rez̄εε η̄a n̄o í ce kaa í kaakooεò. N̄o í ce bi ku f̄o inyii isoε. N̄o í c̄a tafa bii ku degbe ikou. N̄oi í so gaan̄oma η̄a í dasi η̄a si ikou a maa logooε, í bei í b̄o ilu koo kp̄ε be. ³⁴ Waati iyi isoi j̄i n̄ou í j̄ia í to ku ka, η̄oi í be amaace η̄a wa bi woo logoo η̄au a koo a gba iyi í je ti n̄ju wa. ³⁵ Amma gaan̄oma η̄au à dede à wo si η̄a, à c̄a ine akā, n̄o à kpa ine akā má, n̄o à ta ine m̄etasiau m̄o kuta à kpa. ³⁶ N̄o ilu ileu í be si η̄a amaace ḡo η̄a wa má. Ine n̄ju η̄a à kp̄o à re baa in̄ei tako η̄au. Do n̄ju fei, à ce n̄ja bei à cea in̄ei tako η̄au. ³⁷ Si anyii aη̄a fei í be si η̄a ama ab̄iε wa, í ni, aa jirima amam. ³⁸ Amma iyi gaan̄oma η̄au à ye amau à f̄o aη̄a duus̄o à waa ni, i c̄o ine iyi á na ku je tubuu. I naa wa ka kpa n̄o ileu ku baa ku je tu wa. ³⁹ N̄oi à muu à fitae hai in̄o kaau à koo à kpa.

⁴⁰ To, waati iyi ilu ileu á naa, beirei á cea gaan̄oma η̄au. ⁴¹ N̄oi à j̄εaa à ni, á kpa ine laalo η̄au kaa ce araare n̄ja n̄o ku de gaan̄oma mmu η̄a ku dasi η̄a si ileu, ine η̄a iyi bii isoi j̄i n̄ou í j̄ia aa ya náa iyi í je t̄εε. ⁴² N̄oi Jesu í bee η̄a í ni, i kù cio iyi ihē si kuk̄oi idei Ilaā η̄a ba. Í ni,

Kuta iyi woo ma η̄a à k̄asiu

N̄ju í baa í je kuta sintei icui ileu.

Ās̄ Laf̄εi í coo, n̄o í mu wa biti.

⁴³ N̄o Jesu í ni má, ñ wa n s̄o η̄ei, Ilaā á gba bommaε hai bi tu η̄e ku na dimi mmu η̄a iyi à waa ce id̄ōb̄iε. [⁴⁴ Ine iyi í cuku si kutau ihē, kutau á leḡεei. Ine iyi í n̄o í bata m̄o á l̄o l̄o laf̄εi nek̄o nek̄o.]

⁴⁵ Iyi ine ngboi woo weei Ilaā η̄au do Farisi η̄au à gb̄o m̄ondai Jesu η̄au, à mà iyi aη̄ai wa f̄aa. ⁴⁶ N̄oi à waa de kp̄aa bei aa ce a muu. Amma à waa ce n̄joi zamaau si na iyi í j̄ò à dasi naane iyi waliiii nt̄o nt̄o.

22

Məndai ijei abəḏḏ (Cə Luku 14:15-25)

¹ Nəi Jesu í sḥ ɲa ide do mənda ɲa má í ni, ² i gbə faaji gə iyi wa nyisi ɲe bei bommai Ilaaḏ í ye. Ilaalu gə wa cea amaə abəḏḏ, ³ nə í be amaacee ɲa í ni a koo a kpe ine ɲa iyi à kpe abəḏḏu wa. Amma ine ɲau a kù waa bi ku naa. ⁴ Nə í be amaace mmu gə ɲa má í ni, i koo i sḥ ine ɲa iyi n̄ kpe ɲau i ni n̄ tā səolu. Keṭe kombo ɲa do məemu ku ne ikpo gə ɲai n̄ kpa nə à ce icei fei ndee à tā, a naa wa bi ku ce abəḏḏu. ⁵ Amma ine ɲa iyi à kpe ɲau a kù saaluə məm, ine fei í ne wūaə. Ine gə ɲa à ne iko ɲa, ine gə ɲa mə à ne sīa ɲa. ⁶ Gəgə ɲa à mu amaace ɲau à cā ɲa à kpa ɲa. ⁷ Nəi idəi ilaalu í kḥ nə í be soogəe ɲa à koo à kpa woo kpa ine ɲau nə à dasi ilu ɲau ina. ⁸ Nəi í sḥ amaacee ɲau má í ni, to, ijei abəḏḏu í jīa, amma ine ɲa iyi n̄ tako n̄ kpe ɲau a kù jəḏ ijeu be má. ⁹ Na ɲɲu, i bə si tafa ɲa i kpe ine ɲa iyi à wa be fei wa ɲa. ¹⁰ Nə amaace ɲau à bə si tafa ɲau à tətəw ine ɲa iyi à wa be fei wa, hai ine jīida do ine laalə ɲa, nə abəḏḏu í kḥ do amanə.

¹¹ Iyi ilaalu í lə ile bi ku ce abəḏḏu, í cə ine ɲa iyi à naa ku jəu, nə i ba wee, ine akā kù waa dasi jīnei abəḏḏ iyi í na ɲa. ¹² Nəi í beee í ni, kpaasi, beirei í ce ì lə wa ihē i kù waa dasi jīnei abəḏḏ. Nə ineeu kù ni ide kāmā. ¹³ Nəi ilaalu í sḥ amaacee ɲa í ni, i dī awəe do isee ɲa nə i soo i nyəw angule si ilu kuku, tengi bii ine ɲa aa lesi awə si iri a kpata. ¹⁴ Nə Jesu í ni má, do iyi Ilaaḏ í kpe ine nkpə fei, ine iyi í cica kù kpə.

Fiai ləmpoo ku sā

(Cə Maaku 12:13-17; Luku 20:20-26)

¹⁵ Waati beəbe Farisi ɲa à koo à tətəw à waa busi nje a ba a lea Jesu taai ide. ¹⁶ Nəi à be məcə ɲa gə ɲa do inəi Herodu gə ɲa bi tē. Iyi à to ɲəi à ni, Məetu, à mə iyi ì ya fə ntə, nə ì waa kə ine ɲa si idei Ilaaḏ do ntə. Beəbe məi i kù waa ce njoi ine gə, domi i ci ya cə ijui amanə ɲa. ¹⁷ Na ɲɲu, sḥ wa bei ì ye. Í sīa ka sā ilaalu Sezaa fiai ləmpoo?

Ma ka maà sāa. ¹⁸ Wee Jesu í mə lasabu ɲa iyi à waa ce tā, ɲəi í sḥ ɲa í ni, inə ilu muafiti ɲa, na mii í ce ì waa leem taai ide ɲa. ¹⁹ I nyisim kpekele iyi ì ya sḥḥ ləmpoo wa ɲa. Nə à nyisie kpekele gə. ²⁰ Nə Jesu í beee ɲa í ni, fotooi yooi í wa si kpekeleu ihē nə irii yooi à kə si. ²¹ Nə à ni, ti Sezaai. Nəi Jesu í sḥ ɲa í ni, to, debəi i sāa Sezaa iyi í je tē ɲa, nə ì sāa Ilaaḏ mə iyi í je tē ɲa.

²² Iyi à gbə ideu beəbe, ɲəi à biti à jəḏ à ne.

Idei kujīi iku ɲa

(Cə Maaku 12:18-27; Luku 20:27-40)

²³ Si ajə akāu Sadusi gə ɲa mə à naa bi Jesu má. Aɲai à ya maa ni iku ɲa a kaa jī. Iyi à to wa bi Jesu ɲəi à beee à ni, ²⁴ Məetu, Moizi í ni bii ine gə í ku í jə aboe nə kù biḏ ama, ifəe ku so jaaḏu ku ba ku bía igbāe ama. ²⁵ Wee si inə nwa ine məeje gə ɲa à wee iyi à je amai baa akā. Igbā ɲa í so abo nə kù biḏ ama nə í ku í jə ifəe jaaḏu. ²⁶ Beəbe inə minjisiau mə í ce, do məetasiau, hee í koo í kāsīə amanə məejesiau. ²⁷ Si anyii aɲa fei nə abou mə í na í ku. ²⁸ To, ajə iyi iku ɲa aa na a jī, aboi yoo ɲai á je, si bei aɲa fei à soo aboi.

²⁹ Amma Jesu í je ɲa í ni, ì waa rara ɲai si na iyi í jə i kù mə gbugbāi Ilaaḏ ɲa hee má je mii iyi kukəi idee wa fə. ³⁰ Ntə ntə, si waati iyi iku ɲa aa naa a jī, waati beəbe ineməkə ɲa do inaabo ɲa a kaa so nje má, amma aa yei bei amaleka ɲa. ³¹⁻³² Iyi í je ti idei kujīi iku ɲa, à kəw wo à ni, Ilaaḏ í ni ɲɲu Ilaaḏ, Lafēi Aburahamui, do ti Izaaki, do ti Zakəbu. I kù cio ideu be ɲa iyi Ilaaḏ í sḥ ɲəi? Ilaaḏ kù je Lafēi iku ɲa, Lafēi ine ɲa iyi à wee.

³³ Nə zamaa iyi í wa be fei í gbə cioi idee nə ideu í tosi ɲa.

Wooda iyi í re

(Cə Maaku 12:28-34; Luku 10:25-28)

³⁴ Nəi Farisi ɲau à gbə iyi Jesu í kāmīa Sadusi ɲau si ideu nə à tətəw má. ³⁵ Ine akā ɲa iyi wa je woo kə ine ɲa si woodau wa bi ku cə laakai Jesu nə í beee í ni, ³⁶ Məetu, si wooda ɲau fei,

yoomai í re. ³⁷ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, bi Aɔ Lafɛɛɛ do idɔɛ fei do lasabuɛ fei. ³⁸ Nɔu bei í jɛ wooda sinte, nɔui í nɔ í re ɔa. ³⁹ Minjisia iyi í too wee. Bi inɛ mmu ɔa bei ì bi araɛ. ⁴⁰ Wooda minji ɔau bei à jɛ icui idei woodai Moizi do ti idei walii ɔa fei.

Davidi do inɛ iyi Ilaaɔ í cica
(Cɔ Maaku 12:35-39; Luku 20:41-44)

⁴¹ Si bei Farisi ɔau à tɔtɔɔ, ɔai Jesu í bee ɔa ideu ihɛ ⁴² í ni, beirei ì waa lasabu si idei inɛ iyi Ilaaɔ í cica ɔa. Tɔkui yooi í jɛ. Nɔi à jɛaa à ni, tɔkui ilaalu Davidii. ⁴³ Nɔ Jesu í bee ɔa í ni, bii bɛɛbei, beirei í ce Davidi wa kpoo Lafɛɛ waati iyi í fɔ do gbugbɔi Hundei Ilaaɔ í ni,

⁴⁴ Aɔ Lafɛɛ í sɔ Lafɛɛm í ni,
Buba si awɔ nɔm ihɛ
Hee n ce mbɛɛɛ ɔa bi ku lesi isɛɛ.

⁴⁵ Nɔ Jesu í ni má, to, bii Davidi wa kpoo Lafɛɛɛ, beirei á ce ku jɛ tɔkuɛ má.

⁴⁶ Nɔ baa inɛ akã nɔa kù yɔkɔ ku jɛaa ide kãma. Nɔ hai waati bɛɛbɛu inɛ gɔ kù bee ide gɔ má.

23

Muafitii Farisi do woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔa

(Cɔ Maaku 12:38-39; Luku 11:43,46; 20:45-46)

¹ Nɔi Jesu í sɔ zamaau do mɔcɔɛ ɔau, ² í ni, woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔau do Farisi ɔau, aɔai à sãsi agbei Moizi à waa sisi woodaɛ. ³ Na nɔu, i ya gbɔ ide nɔa nɔ i ce mii iyi à waa sɔ ɔe fei. Amma i maà ya ce kookoosu bei à waa ce, domi ide iyi à ya fɔ a ci ya ceð icɛ.

⁴ À ya dɔ aso ku wo a maa kãa inɛ ɔa, amma aɔa taka nɔa a ci ya jɛsi a luu baa do amaawɔ akã. ⁵ Kookoosu nɔa iyi à waa ce fei à waa cooi ku ba a ye ɔaɔ. Bɛɛbei à ya dɔ ama tia iyi í la í re ti kpaasi ɔa nɔ a dasi jaba nɔa ikũ sisɔ iyi í re ti kpaasi ɔa si itɔ do ilɛ *. ⁶ Nɔ a ci ya bi kaa inya sinte bi ku jɛ jingau ɔa do kitã inɛ ngbo ɔa ile bii à ya ce kutɔtɔɔ ɔa. ⁷ À ya bi inɛ ɔa a maa ce aɔa

fɔɔ si bantuma do bɛɛɛ nɔ a maa kpe ɔa lafɛɛ. ⁸ Amma inɛ, i maà ya jɔ a kpe ɔe lafɛɛ, domi inɛ fei saa ɔai, nɔ Lafɛɛ akã lege legei ì nɛ ɔa. ⁹ Nɔ i maà kpe inɛ kãma Baaba si ile ihɛ ɔa, domi inɛ akã í jɛ Baa nɔe. Nɔui í wa lele. ¹⁰ Nɔ i maà ya jɔ a kpe ɔe ilaalu ɔa domi ilaalu akã lege legei ì nɛ ɔa, nɔui í jɛ inɛ iyi Ilaaɔ í cica. ¹¹ Inɛ iyi í jɛ inɛ ngbo nɔe nɔui í nɛ ku jɛ woo ce icɛ nɔe. ¹² Inɛ iyi í so araɛ lele, aa kayɛɛi, inɛ mɔ iyi í kayɛ araɛ aa soo lelei.

Jesu í ye taalei Farisi ɔa do woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔa na muafiti ɔa

(Cɔ Maaku 12:40; Luku 11:39-52; 20:45-47)

¹³ Jesu í ni, inɛ woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔa do Farisi ɔa, inɛ ilu muafiti ɔai. Aa ye ijuukpã ɔa, si na iyi í jɔ ì waa cɔmboa inɛ ɔa kpãai bommai Ilaaɔ ɔa. Inɛ taka nɔe, i kù jɛsi i lɔ ɔa, nɔ inɛ ɔa iyi à bi ku lɔ, ì waa ganji ɔa ɔa. [¹⁴ Inɛ woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔa do Farisi ɔa, inɛ ilu muafiti ɔai. Aa ye ijuukpã ɔa, si na iyi í jɔ ì ya maa ce kutɔɔ sisɔ ɔa ku ba inɛ ɔa a ni inɛu inɛ jiida ɔai. Nɔ wee mii iyi jaaɔ ɔa à nɛ fei ì ya gbaa ɔai. Na ɔai í jɔ ijuukpã nɔe á la ku re.]

¹⁵ Inɛ woo kɔ inɛ ɔa si wooda ɔa do Farisi ɔa, inɛ ilu muafiti ɔai. Aa ye ijuukpã ɔa, si na iyi í jɔ ì waa dabii bii fei ɔa, ì waa nɛ si tenku do si ile fei ì waa dɛdɛ baa inɛ ɔa iyi aa ba i kpaasi idɔ nɔa ɔa. Nɔ bii ì ba ɔa ì ya sinda lafɛɛ ɔai ku jɛ inɛ iyi à nɛ a dasiɛ ina iyi ci ya ku ku re baa inɛ taka nɔe isɛ gbɛɛji.

¹⁶ Inɛ fɛɛju ɔai iyi ì waa mu golo fɛɛju ɔa, aa ye ijuukpã ɔa. Ì ya maa ni ɔa, bii inɛ í ceekpe do kpasɛi Ilaaɔ kù jɛ taale baa bii kù kɔɔ. Amma bii í ceekpe do wurai kpasɛu, tilasii ku kɔ ideu. ¹⁷ Inɛ fɛɛju nnyɛi ɔai. Yoomai í la í re. Wurau? Mà kpasɛ iyi í jɔ wurau í jɛ ti Ilaaɔ. ¹⁸ Nɔ ì waa ni má ɔa, bii inɛ í ceekpe do bi kuwee kù jɛ taale baa bii kù kɔɔ, amma bii í ceekpe do inɔai kuweeu, tilasii ku kɔ ideu. ¹⁹ Inɛ fɛɛju ɔai. Yoomai í la í re. Inɔai kuweeu? Mà bi kuwee iyi í jɔ inɔai kuweeu í jɛ

* **23:5** ama tia ama tia iyi à ya dɔu isɛɛde ɔa iyi à wa si tiai idei Ilaaɔi à ya kɔ si, nɔ a dɔu si ikpo nɔa walakɔ si awɔ.

ti Ilaaḍ. ²⁰ Na nḡu, ine iyi í ceekpe do bi kuwee, hee do mii iyi wa lesi feii í ceekpeḍ. ²¹ Ine mḡ iyi í ceekpe do kpasēi Ilaaḍ, hee do Ilaaḍ iyi í wa be feii í ceekpeḍ. ²² Ine mḡ iyi í nḡ í ceekpe do lele, hee do batai bommai Ilaaḍ do Ilaaḍ takae iyi wa buba bei í ceekpeḍ.

²³ Ine woo kḡ ine ḡa si wooda ḡa do Farisi ḡa, ine ilu muafiti ḡai. Aa ye ijuukpā ḡa, si na iyi í jḡ ì waa na Ilaaḍ hee do zakaai nyau aiye ḡa, amma ì waa gbeje mii iyi í la í re si wooda ḡa. Mii ḡau í je idḡbii Ilaaḍ ku ce do araare ku nyisi do ilu naane ku je. Nḡu ḡau bei í jḡ ì ce ḡa, nḡ ì maḡ gbeje iyi í gbe ḡau. ²⁴ Ine fēju ḡai iyi ì waa mu goloi fēju ḡa. Ì waa coo inyi nḡe na kokoo ḡa nḡ ì bei ì waa miḍ kpoockpo ḡa.

²⁵ Ine woo kḡ ine ḡa si wooda ḡa do Farisi ḡa, ine ilu muafiti ḡai. Aa ye ijuukpā ḡa si na iyi í jḡ anyii kḡofu do ti jee ḡai ì ya wie ḡa, amma hai si bine laalḍ do ilei ì baḍ mii ndii inḡe ḡa. ²⁶ Awḡ Farisi fēju, wie inḡi jee titā, anyiu mḡ ku bei ku má.

²⁷ Ine woo kḡ ine ḡa si wooda ḡa do Farisi ḡa, ine ilu muafiti ḡai. Aa ye ijuukpā ḡa, si na iyi í jḡ ì ye ḡai bei bale iyi à jḡsi mii fūfū ku ba anyie ku sia, amma inḡe kūkūi amanḡe do konkombi wa kḡ si. ²⁸ Beebe mḡi inḡe taka nḡe, bii ine ḡa à waa ye nḡe, ine ine jiiida ḡai, amma si idḡ nḡe muafiti do laalḡi wa kḡ.

²⁹ Ine woo kḡ ine ḡa si wooda ḡa do Farisi ḡa, ine ilu muafiti ḡai. Aa ye ijuukpā ḡa, si na iyi í jḡ ì waa teese balei walii ḡau, nḡ ì waa ce booda si ti ine dee dee ḡau mḡ má ḡa. ³⁰ Nḡ ì waa ni ḡa, bii í je si waatii bala nwa ḡai à dede wo a kaa ka dasi baa nwa si walii ḡau ku kpa. ³¹ Ine taka nḡe ì waa nyisi iyi inḡe tḡkui ine ḡa iyi à kpa walii ḡau. ³² To, i hanya i tambḡ laalḡ iyi bala nḡe ḡa à sintiu. ³³ Ine ine buu ḡa bei nḡo wukuku. I kḡ nḡe bei aa ce i saa ina iyi ci ya kuu ḡa. ³⁴ Na nḡu, i de iti i gbḡ, an be nḡe walii ḡa wa do ilu bisi ḡa do woo mà tia ḡa. Si inḡ nḡa aa kpa gḡgḡ ḡa, nḡ ì kpakpa gḡgḡ ḡa mḡ si jii ku gaau, gḡgḡ ḡa mḡ ì te nḡa kpḡtḡo ile bii i

ya ce kutḡtḡo nḡe ḡa, nḡ ì lele ḡa si ilu ḡa fei. ³⁵ Na nḡu, ijuukpāi woo kpa ine dee dee ḡau fei á je si iri nḡei. Abelií í je ine dee dee sinte iyi ì kpa ḡa. Zakari amai Baraki iyi ì kpa si afei kpasēi Ilaaḍ do bi kuwee ḡa, nḡui í je ine ankāanyi iyi ì kpa ḡa. Ikui ine dee dee ḡau be fei, hai Abeli hee ku koo si Zakari, inḡei aa ye ijuukpāe ḡa. ³⁶ Nḡo nḡo, ì wa n sḡ nḡei, ijuukpāi mii ḡau be fei si inḡi nnyi ḡau ihḡi á baa ku je si.

Jesu do Zeruzalemu (Cḡ Luku 13:34-35)

³⁷ Jesu í ni, ine inḡi Zeruzalemu ḡa, inḡe iyi ì ya kpa walii ḡa nḡ ì ta ama abei Ilaaḍ ḡa mḡ kuta i kpa ḡa ḡa. Ise feloi ì ya n bi n tḡtḡo nḡe si abem bei ajee í ya tḡtḡo amaḡe ḡa si ikpae, amma i kḡ je ḡa. ³⁸ Wee nsei Ilaaḍ á fū nḡe kpasē nḡe si awḡ. ³⁹ Nḡo nḡo ì wa n sḡ nḡei, hai nsei i kaa yem má ḡa í gbe hee ajḡ iyi aa ni ḡa, Ilaaḍ ku weea ine iyi wa naa do irii Lafēe.

24

Jesu wa fḡ idei kpasēi Ilaaḍ ku lege (Cḡ Maaku 13:1-2; Luku 21:5-6)

¹ Nḡi Jesu í fita hai kpasēi Ilaaḍ. Iyi wa nḡe nḡi mḡcḡe ḡa à koo à baa à nyisie bei à ma kpasēi Ilaaḍu do ilee ḡa sāa sāa. ² Nḡi í sḡ ḡa í ni, ì waa ye mii ḡau be fei ḡa ya. Nḡo nḡo ì wa n sḡ nḡei, kuta baa akā kaa naa ku maa lesi nḡe be má, aa kekēe mbe fei.

Wahala iyi á naa si waatii ankāanyi (Cḡ Maaku 13:3-13; Luku 21:7-19)

³ Jesu í koo í buba iri kutai Olivie. Nḡi mḡcḡe ḡa à bḡ bi tee aḡa duusḡḡ à beee à ni, sḡ wa waati iyi mii nḡu be á ce. Nyinda yoomai á nyisi kunyie wa do waatii ankāanyi.

⁴ Nḡo Jesu í je nḡa í ni, i ce laakai ḡa ine gḡ ku maḡ naa ku dī iju nḡe, ⁵ domi ine ḡa iyi aa na a maa naa akā akā a maa ni aḡai à je ine iyi Ilaaḍ í cicau aa kpḡ. Aa dī iju inḡe nkpḡ. ⁶ Nḡo aa maa gbḡ ibai igū amee amee do jiiḡi ḡa. I maḡ jḡ ku da zigi nḡe, domi í gbe mii ḡau be fei ku ce. Amma kḡ je waatii ankāanyiu be titā. ⁷ Dimi gḡ ḡa aa ya na a maa ja do dimi mmu ḡa. Ilaalu gḡ ḡa mḡ aa

maa ja do ilaalu mmu ɲa. Nɔ ile á yaya si ilu gɔ ɲa, nɔ ari á ce. ⁸ Ine nɲu be fei á yei bei ara kuro sintei b̄aas̄i ku bei ku bí.

⁹ Si waati nɲu, aa dasi ɲe si awɔi ine ɲa a kp̄a ɲe iju, aa kpa ɲe m̄m. Dimi fei á cé ɲei na irim. ¹⁰ Waati beɛbe, ine nkp̄ɔ á nyið anyi, aa maa zamba ɲje nɔ a cé ɲje. ¹¹ Walii ibo nkp̄ɔ ɲai aa na a naa a maa wa inyii it̄i ine nkp̄ɔ. ¹² Laalɔ ku ce á k̄ɔsi hee ku j̄ɔ ine nkp̄ɔ kaa ne kubii kpaasi ɲa má. ¹³ Amma ine iyi í temua hee k̄ɔɛ á ba faaba. ¹⁴ Aa waazo laabaau jiidai bommai Ilaaɔu si andunya fei ku ba dimi fei ku gbɔɔ, andunya ku bei ku kpa iri.

Faajii mii laalɔ iyi wa riisi kpas̄ɛi Ilaaɔ
(Cɔ Maaku 13:14-23; Luku 21:20-24)

¹⁵ Jesu í ni, walii Danieli í fɔ ideii mii laalɔ gɔ wo iyi á riisi kpas̄ɛi Ilaaɔ. Nɲui aa ye ɲa í wa si inya iyi í je ti Ilaaɔ. Ine iyi wa cio ideii mii laalɔ, ku ce laakai ku gbɔɔ s̄aa s̄aa. ¹⁶ Waati beɛbe ine ɲa iyi á wa ilei Zudee a sa a bɔ iri kuta ɲa. ¹⁷ Nɔ ine iyi í wa antai ile sikifa, bii í kita ile ku ba ku sa ku maà bɔ ngɔgɔ ku so inɔ ileɛ. ¹⁸ Nɔ ine mɔ iyi í wa iko ku maà nyi kpas̄ɛ koo so kumboɔe má. ¹⁹ Waati beɛbe wahalai b̄aas̄i ɲa do ayawo ɲa á caa m̄m. ²⁰ I ce kutɔɔ ɲa ku ba waatii kusau ku maà na ku je sukui t̄t̄t̄ walakɔ aj̄ɔi kus̄imi *. ²¹ Ntɔ ntɔ, waati beɛbe wahala nla nlaí á naa iyi a k̄u ye dimie hai sintei andunya hee do nnyi, nɔ a kaa ka ye dimie má hee do aj̄ɔ fei. ²² Bii Ilaaɔ k̄u jile si nɲu ku kaye kukp̄ɔi aj̄ɔu wo ine gɔ kaa wɛɛ. Amma í kayeɛi na irii ine ɲa iyi í cicau.

²³ Waati beɛbe, bii ine gɔ í s̄ɔ ɲe í ni, i cɔ ine iyi Ilaaɔ í cicau í wa ih̄ɛ, walakɔ ine mmu gɔ ku ni, í wa ih̄ɔ, i maà dasi laf̄ɛɛ naane ɲa. ²⁴ Ine gɔ ɲa aa na a naa ak̄a ak̄a a maa ni aɲai á je ine iyi Ilaaɔ í cicau walakɔ a ni aɲai á je walii ɲa amma iboi. Aa maa ce dobu dobu do maamaake ɲa ku ba a d̄i hee do ijuu ine ɲa iyi Ilaaɔ í cicau bii aa yɔkɔ. ²⁵ Na ɲɔi í j̄ɔ n̄ wa n s̄ɔ ɲe fei ndɛɛ do nɲuma.

²⁶ Na nɲu, bii á na á s̄ɔ ɲe á ni, ine iyi Ilaaɔ í cicau í wa gbabua, i maà koo. Walakɔ bii á s̄ɔ ɲe á ni, wa manji ilaawa, i maà dasi naane. ²⁷ Si bei kunɔi iji í ya má inya hai nunui daakɔ hee ku bɔ nunui aɛ anu ak̄a, beɛbe m̄ɔi kunaai amu Amai Amanɛ á je. ²⁸ Tengii bii iku í wa, bei yembeeku ɲa á ya tɔtɔɔ.

Kunaai Amai Amanɛ
(Cɔ Maaku 13:24-27; Luku 21:25-28)

²⁹ Jesu í ni, si anyii wahalau gbak̄a, nunu á kuku inyai, nɔ cukpa m̄ɔ kaa má inya má, andaiya ɲa aa cuku wa hai lele nɔ gbugb̄ai lele ɲa a yaya. ³⁰ Waati beɛbe nyindai Amai Amanɛ á fita lelei Aɔ. Nɔ dimii andunya ɲa fei aa le awɔ si iri a maa kpata. Aa ye amu Amai Amanɛ n̄ wa n naa si kud̄ui iji do gbugb̄a nla nla do amboe. ³¹ K̄ak̄ak̄i nla nla á d̄ɔ anu nɔ n be amalekam ɲa wa si andunya gonta m̄ɛɛu. Aɲai aa tɔtɔɔ ine ɲa iyi n̄ cica si andunyau fei.

Mii iyi j̄i ndii figi wa kɔ wa si
(Cɔ Maaku 13:28-31; Luku 21:29-33)

³² Jesu í ni, i cɔ mii iyi j̄i ndii figi wa kɔ ɲe si ɲa. Bii ì na ì ye amaawɔɛ ɲa á sinti ku wu wua kp̄ɔtɔɔ, ì ya mà iyi ate í maai wa mbe. ³³ Beɛbe m̄ɔi, bii ì ye mii ɲau be fei wa ce, i mà ɲa iyi kubaai amu Amai Amanɛ kaa kpe má, aj̄ɔu í maai wa m̄m. ³⁴ Ntɔ ntɔ n̄ wa n s̄ɔ ɲei, k̄u je inei nsei ɲa feii aa ku ideu ku bei ku ce. ³⁵ Lele do ile fei á na ku t̄a, amma idem ɲa a kaa t̄a pai.

Ilaaɔ nɲu ak̄ai í mà aj̄ɔu
(Cɔ Maaku 13:32-37; Luku 17:26-30, 34-36)

³⁶ Jesu í s̄ɔ ɲa má í ni, ine k̄ama k̄u mà waatiu hee má je aj̄ɔ iyi mii ɲau á ce, baa amaleka ɲa iyi á wa lele, baa amu Amau, í gbe Ilaaɔ Baaba nɲu ak̄a. ³⁷ Si bei í ce si waatii Noweeu, beɛbe m̄ɔi á ce si waatii iyi amu Amai Amanɛ an nyi wa. ³⁸ Hee kuk̄oi inyi nla ku maa naa, ine ɲa á waa je, á waa m̄ɔ, á waa ce abɔd̄ɔ ɲa, á waa mua ama ɲa ɲa m̄kɔ hee í koo í to si aj̄ɔ iyi Nowee í koo í lɔð ak̄ai inyi. ³⁹ A k̄u waa lasabu

* 24:20 sukui t̄t̄t̄ sukui t̄t̄t̄ ɲa sukui ate, nɔ bii gɔ ku bɔ í ya gaabu.

do wahala dimi beɛbe hee í to kukɔ́i inyi nlaui í je ɲa fei. Beɛbe mɔ́i á je si waati iyi amu Amaí Amane an nyi wa. ⁴⁰ Si waati nɲu, amane minji á wa iko nɔ́ aa so ine akā a jò ine akā. ⁴¹ Inaabo minji á maa lɔ́lɔ́, aa so ine akā a jò ine akā. ⁴² Na nɲu, i weɛð sɔ́lu ɲa, domi i kù mà ajò iyi Lafɛe nɲe á nyi wa. ⁴³ I gbɔ́ iyi ihɛ́ má ɲa. Bii ilu kpasɛ́ í mà idū zaka iyi ile á naa, á wɔ́ nɲoo nɔ́ ku ganjɛ́ ku lɔ́ kpasɛ́. ⁴⁴ Na nɲu, iɲe mɔ́, i weɛð sɔ́lu ɲa, domi amu Amaí Amane an nyi wa si waati iyi i kù waa tamaa ɲa.

Amaace jiiida do amaace laab
(Cɔ́ Luku 12:41-48)

⁴⁵ Í sɔ́ ɲa má í ni, yooi í je amaace ilu naane iyi í ne laakai. Lafɛ́ei í je ine iyi ilu kpasɛ́ gɔ́ í kpe í so amaace kpaasie ɲa í daa si awɔ́ ku maa cɔ́ ɲa ku na ɲa ije si bei í jɔ́. ⁴⁶ Inɔ́ didɔ́i á je ti amaaceu bii lafɛ́ee í bàa í naa í báa wa ce beɛbe. ⁴⁷ Ntɔ́ ntɔ́, lafɛ́eu á daa amaaceu mii ndee fei si awɔ́. ⁴⁸ Amma bii í je amaace laabi, á lasabui ku ni, lafɛ́em kaa baa ɲya má, ⁴⁹ nɔ́ ku dede ku maa cā amaace kpaasie ɲa nɔ́ ku maa je ku maa mɔ́ do woo mɔ́ atɛ́ ɲa ajɔ́. ⁵⁰ Beɛbei, lafɛ́eu á na ku baa si ajɔ́ iyi kù waa cɔ́ kpāae, do si waati iyi kù waa tamaa, ⁵¹ nɔ́ á kpāa iju jiiida jiiida, nɔ́ nɲu do ilu muafiti ɲau fei wahala ɲa á je inya akā. Tengɛ́ bei á le awɔ́ si iri ku maa kpatað.

25

Mɔ́ndai mudɛ́e gɔ́ ɲa

¹ Jesu í ni, ajɔ́ iyi an naa n je bommam á yei bei faajii mudɛ́e mɛ́ewa gɔ́ ɲa iyi à so fitila ɲa ɲa à bɔ́ mɔ́kɔ́ titɔ́ ku ko. ² Si inɔ́ ɲa amane miu í je ilu laakai, amane miu mɔ́ kù ne laakai. ³ Mudɛ́e miu hai ne laakai ɲau à so fitila ɲa ɲa nɔ́ a kù so ikpo kosía. ⁴ Amma ilu laakai ɲau à so fitila ɲa ɲa do ikpo kosía. ⁵ Wee mɔ́kɔ́ titɔ́u kù to wa ɲya. Si bei wa kpe, ɲɔ́i mudɛ́e mɛ́ewa ɲau à siiko à waa sí nɲoo.

⁶ Hee zakai laja ɲɔ́i à gbɔ́ anu ku dɔ́i ine ɲa. À waa ni, mɔ́kɔ́ titɔ́u wee wa to wa, i dede ka kòo. ⁷ ɲɔ́i mudɛ́e mɛ́ewa

ɲau à jì à waa teese fitila ɲa ɲa. ⁸ Hai ne laakai ɲau à tɔ́o ine ihɔ́ ɲau à ni, i mu nwa ikpo domi fitila nwa ɲa à waa ku. ⁹ ɲɔ́i ilu laakai ɲau à ni, aawo, kaa to awa fei. I koo i ra tu ɲe gbakā. ¹⁰ Iyi à bɔ́ ikpou ku ra ɲɔ́i mɔ́kɔ́ titɔ́u í to wa. Ine ngu ɲa iyi à ce sɔ́lu jiiida ɲau à tooe à lɔ́ bi ku ce abɔ́dɔ́u nɔ́ à cɛ́mbo gambou. ¹¹ Si anyie ɲɔ́i woo bɔ́ ikpo ku ra ɲau mɔ́ à to wa, à wasi ku dɔ́ anu à waa ni, lafɛ́e, lafɛ́e, cɛ́ nwa gambo. ¹² Amma mɔ́kɔ́ titɔ́u í ni, ntɔ́ ntɔ́, n kù mà ɲe.

¹³ ɲɔ́i Jesu í ni má, to, na nɲu, i maa cɔ́ kpāa ɲa domi i kù mà ajɔ́ iyi an nyi wa ɲa hee má je waatiu.

Mɔ́ndai amaace mɛ́eta gɔ́ ɲa
(Cɔ́ Luku 19:11-27)

¹⁴ Jesu í sɔ́ ɲa má, í ni, bommai Ilaaɔ́ í yei má bei faajii mɔ́kɔ́ gɔ́ iyi wa bi ku bɔ́ ilu koo kpe be. Nɔ́ í kpe amaace ɲa í so amanie fei í da ɲa si awɔ́. ¹⁵ Í na ine akā fiafi wura kpekele nla miu, ine akā mɔ́ minji, ine mɛ́etasiu mɔ́ akā, í na aɲa feii si bei gbugbāi ine fei í to, í bei í nee. ¹⁶ ɲɔ́i gbakā amaace iyi à na fia kpekele miuu í so fiafi wa ceð sía, nɔ́ í ba riba miu má. ¹⁷ Beɛbe mɔ́i ine iyi à na minjiu mɔ́, í ba riba minji má. ¹⁸ Amma ine iyi à na akāu í koo í tu isai í singa fiafi lafɛ́eu.

¹⁹ Si beɛbe ajɔ́ í koo wa baa ɲɔ́i lafɛ́ei ine ɲau í baa nɔ́ í kpe ɲa a na a sisia nɲu bei à cea fiafi. ²⁰ Amaace iyi í na fia kpekele miuu í naað miu mmue wa má, nɔ́ í sɔ́o í ni, lafɛ́e, fia kpekele miu iyi í nam nɔ́u n ceð sía hee n̄ ba riba miu má. ²¹ ɲɔ́i lafɛ́ee í sɔ́o í ni, í sía, awɔ́u amaace jiiida ilu naane. Si mii keekeu ihɛ́ n̄ ye iyi í je ilu naane, na nɲu, an daae mii nla si awɔ́. Naa wa ka je jingau. ²² Ine iyi í na kpekele minjiu mɔ́ í naa í ni, lafɛ́e, fia kpekele minji iyi í nam nɔ́u, n̄ ba riba minji ma. ²³ Nɔ́ lafɛ́ee í ni, í sía, awɔ́u amaace jiiida ilu naane. Si mii keekeu ihɛ́ n̄ ye iyi í je ilu naane, na nɲu, an daae mii nla si awɔ́. Naa wa ka je jingau. ²⁴ Si anyii nɲu ɲɔ́i amaace iyi í na kpekele akāu mɔ́ í naa í ni, lafɛ́e, n̄ mà iyi awɔ́u ine ku gaabui. Bii i kù gbɛ́ bei í ya da, nɔ́ tengɛ́ bii i kù

fã dimi, bei ì ya mu. ²⁵ Njoi n̄u dei í mum be, n̄ ñ koo ñ si fiaeu ile. To, fiae wee. ²⁶ N̄oi lafẽeu í s̄o í ni, aw̄ou amaace yaam̄o ilu ikai, aw̄oi ì mà iyi ñ ya n da baa bii n kù gbẽ, n̄ bei n kù fã dimi ñ ya n mui. ²⁷ To, iyi ì mà beebe wo, aa na ine ḡo fiam n̄ui, n̄ i daa si inyi. Bii ì ce beebe wo an ye ndom do ribae fei waati iyi ñ baa. ²⁸ Si anyie n̄oi í s̄o amaace kpaasi n̄au í ni, i gba fia kpekele ak̄au í na ine iyi í ne m̄ewau, ²⁹ domi ine iyi í ne, n̄ui à ya k̄oasi si ku ba iyi í neu ku k̄oasi má. Amma ine iyi kù ne, baa keeke iyi í neu má à ya gbaai. ³⁰ Amaace nfeu m̄o, i soo i nȳo angule si ilu kuku tengi bii ine n̄a aa lesi aw̄o si iri a kpata.

Kiitii ank̄aanyi

³¹ N̄oi Jesu í ni má, si waati iyi amu Am̄ai Amane an naa do amboem do amaleka n̄au fei, an buba si batai bomma ilu amboem. ³² Dimii andunya fei á t̄ot̄o si wajum, n̄o an f̄efe ine n̄a bei woo degbe í ya f̄efe angudã do iwo n̄a. ³³ An jile ine dee dee n̄au ikpa aw̄o njem, ine laal̄o n̄au m̄o ikpa aw̄o cangam. ³⁴ Waati beebe amu ilaalu an s̄o ine n̄a iyi à wa aw̄o njem n ni, i naa wa n̄a, in̄e iyi í ba kuweei Baam. I naa i buba si bomma iyi à ce n̄e s̄oluẽ hai waatii kusintii andunya. ³⁵ Bommau tu n̄ei si na iyi í j̄o si waati iyi ari wa kpam, ì muum ije ñ je n̄a. N̄o si waati iyi agbe wa kpam má, ì muum inyi ñ m̄o n̄a. N̄o si waati iyi ñ je ine njoo ì gbam si kpasẽ n̄e n̄a. ³⁶ N̄o si waati iyi ñ wee basí ì bii anyim n̄a. N̄o iyi ñ wa n ce b̄o ì gb̄om n̄a. N̄o si waati iyi ñ wa ile piis̄o ì ya naa ku c̄m n̄a. ³⁷ Waati n̄u, ine dee dee n̄au aa j̄em a ni, Laf̄e, waati yoomai à ye ari wa kpaẽ n̄o à nae ije ì je wala agbe wa kpaẽ à nae inyi ì m̄o. ³⁸ Waati yoomai à ye ì je ine njoo à gbae si kp̄ase nwa, walak̄o à ye basí n̄o à bii anyie. ³⁹ Mà waati yoomai à ye ì waa ce b̄o walak̄o ì wa ile piis̄o n̄o à naa ku c̄e. ⁴⁰ Amu ilaalu an je n̄n̄a n ni, nt̄o nt̄o, bii ì cea ine ak̄ai in̄em n̄a iyi à kere à re n̄au ih̄e beebe n̄a, amui ì cea n̄a.

⁴¹ Si anyii n̄u, n bei n s̄o inei aw̄o cangam n̄au m̄o n ni, i fa ara n̄e hai kak̄am, in̄e iyi Ilaā í ceekpe. I b̄o si ina iyi ci ya ku, iyi à koa Seetam do amalekae n̄a. ⁴² Aa l̄o si ina n̄ai si na iyi í j̄o waati iyi ari wa kpam wo ì kù muum ije n je n̄a. N̄o waati iyi agbe wa kpam ì kù muum inyi n m̄o n̄a. ⁴³ Waati iyi ñ je ine njoo ì kù gbam si kpasẽ n̄e n̄a. N̄o si waati iyi ñ wee basí ì kù bii anyim n̄a. Iyi ñ wa n ce b̄o n̄o ñ wa ile piis̄o, i ci ya naa ku c̄m n̄a m̄m. ⁴⁴ An̄a m̄o aa j̄em a ni, Laf̄e, waati yoomai à ye ari wa kpaẽ, walak̄o agbe, walak̄o í je ine njoo, walak̄o basí, walak̄o si b̄o, walak̄o ile piis̄o n̄o a kù sobie. ⁴⁵ An je n̄n̄a n ni, nt̄o nt̄o ñ wa n s̄o n̄ei, si bei ì kù cea ine ak̄ai ine n̄a iyi à kere à re n̄au ih̄e beebe, amui ì kù cea n̄a. ⁴⁶ Na n̄u, aa ye ijuukp̄a n̄ai si ina iyi ci ya ku. Amma ine dee dee n̄au aa l̄o si kuwee iyi ci ya tã.

26

Ine ngbo n̄au à waa busi n̄je a kpa Jesu (C̄o Maaku 14:1-2; Luku 22:1-2; Z̄aa 11:45-53)

¹ Iyi Jesu í f̄o ide n̄au fei í tã, n̄oi í s̄o m̄oc̄e n̄a í ni, ² ì mà n̄a iyi aj̄o minjii í gbe ka j̄eò jingau Iku ku kua. N̄o waati beeb̄e aa dasi amu Am̄ai Amane si aw̄oi ine n̄a a kpam si j̄ii ku gaau.

³ Waati iyi Jesu wa s̄o m̄oc̄e n̄a ideu, ine ngboi woo weei Ilaā n̄au do ine ngbo n̄au à t̄ot̄o kabai Kaifu woo wee nlau. ⁴ Bei à waa busi n̄je b̄ei aa ce a ba a mu Jesu do bisi a kpaã. ⁵ Amma à waa ni, kù s̄ia ku je si aj̄oi jingauu ku ba hoya hoyo ku maà dede si zamaau.

Abo ḡo í f̄asi irii Jesu tulare (C̄o Maaku 14:3-9; Z̄aa 12:1-8)

⁶ Jesu í wa Betani kpas̄ei Sim̄o iyi í tako í ce b̄oai dint̄eu, ⁷ n̄oi abo ḡo í naa bi t̄e waati iyi à waa j̄e. Wa mu ama caka ku s̄ia ḡo iyi í ne tulare ku ne fia ḡo, n̄o í f̄asi tulareu si irii Jesu. ⁸ Iyi m̄oc̄o n̄au à ȳo, n̄oi id̄o n̄n̄a í k̄o à ni, na mii í ce abou í koo í ce as̄oai tulareu ih̄e. ⁹ Aa ka taai wo fia nkp̄o nkp̄o ka kp̄ea ilu are n̄a fia. ¹⁰ Iyi Jesu í gb̄o à waa f̄o beebe n̄oi í bee n̄a í ni, na mii í

ce i waa ye taalei abou ña. Mii jiidai í ceem be. ¹¹ Ntò ntò, ilu are ña aa maa wεε do inε waati kãma fei, amma amu n kaa n maa n wεε do inε hee do ajò fei. ¹² Abou í fãsi aram tulare do njuma ku ceò sòlui kusim. ¹³ Ntò ntò, tengi bii inε ña aa koo a maa waazo laabaau jiidau si andunyau fei, aa sisi ide iyi abou ihē í ce a maa yeò gigie.

Zudasi á fita anyii Jesu

(Cò Maaku 14:10-11; Luku 22:3-6)

¹⁴ Njoi Zudasi Isikarioti, inε akã inε ngboi mōcō maateeji ñau, í bō bi inε ngboi woo weei Ilaađ ñau, ¹⁵ í bee ña í ni, mii aa muum ña bii ñ da nñe Jesu si awō. Nō à ka fia isō fūfū ara kuntaa à naa. ¹⁶ Hai waati beebi, Zudasi wa de kpāa bēi á ce ku zambaò Jesu ku na inε ñau.

Jesu wa je ijei jingau Iku ku kua do mōcō ña

(Cò Maaku 14:12-21; Luku 22:7-14, 21-23; Zāa 13:21-30)

¹⁷ Si ajò sintei jingau Pēε hai ne lefeeu mōcōi Jesu ñau à naa à beεε à ni, iwoi ì bi kaa ceεε sòlui jingau Iku ku kuau. ¹⁸ Njoi í je nñā í ni, i bō inō ilu bi wāanε kasa i sōō i ni, amu Mεetu ñ ni, waatim í to. Bi tēi an je jingau Iku ku kua do mōcōm ña. ¹⁹ Nō mōcō ñau à ce bei Jesu í sō ña, à ce sòlui jingau.

²⁰ Iyi ale í le Jesu do mōcō maateeji ñau à waa je. ²¹ Waati iyi à waa je ñoi Jesu í ni, ntò ntò, inε akã nñe á zambam. ²² Njoi inōi mōcō ñau í fō ntò ntò, à wasi ku beεε akã akã à waa ni, isa kù je amu ya Lafēε. ²³ Njoi Jesu í je nñā í ni, inε iyi í gūsi pēε si inō jεε awaò ajò, lafēεi á zambam. ²⁴ Amu Amai Amanε an ku si bei kukōi idei Ilaađ wa fō. Amma inε iyi á zambam á ye ijuukpā nla nla. Á tiaa inεeu bii í je a kù buu mōm wo. ²⁵ Zudasi iyi á zambaεu mō í so ide í ni, isa kù nō kù je amu ya Mεetu. Nō Jesu í jεaa í ni, oo, awōi aa coo.

Ije iyi aa ka yeò gigii ikui Jesu

(Cò Maaku 14:22-26; Luku 22:14-20; Kòr. 1, 11:23-35)

²⁶ Waati iyi à waa je, ñoi Jesu í so pēε nō í saabu Ilaađ titā í bei í bububue í na mōcōε ñau, í ni, iyi ihēi í je aram, i gba

i je ña. ²⁷⁻²⁸ Si anyii nñu, nō í so kōofu si bii à dasi vēε í saabu Ilaađ nō í na ña í ni, iyi ihēi í je nñem. Nñui í je nyindai akabuu iyi Ilaađ í ði do amanε ña. An nikāε na irii inε nkpō ku ba n kpa idei dulum du ña. Inε fei, i mō ña. ²⁹ An sō ñe, hai nnyi n kaa n mō atē vēε má í gbe hee ajò iyi awaε ña fei aa ka mō vēε titō si bommai Baam. ³⁰ Si anyie à kō iri ña nō à fita à bō iri kutai Olivieu.

Piεε á jã ku ni nñu ku mà Jesu

(Cò Maaku 14:27-31; Luku 22:31-34; Zāa 13:36-38)

³¹ Njoi Jesu í sō mōcōε ña í ni, idūuyi mōm, inε fei aa nyiò anyi na irim. Bēi Ilaađ í fō si kukōi ideε, beεbei á ce. I ni, á kpa woo degbeu nō angudā ñau a fangaa bii fei. ³² Amma an jì hai si bale nō n cua nñe n bō ilēi Galilee. ³³ Njoi Piεε í sōō í ni, baa bii inε fei wa nyiò anyi na irie, amu n kaa n nyiò anyi pai. ³⁴ Njoi Jesu í sōō í ni, ntò ntò, idūuyi mōm, hee ajεε ku maa kō, aa jã ise gbεeta i ni i kù màm. ³⁵ Amma Piεε í jεaa í ni, n kaa n kōsie pai, baa bii í je an ku do awō ajōi. Nō mōcō ñau mō fei à fō beεbe.

Jesu wa ce kutō Gεsemanee

(Cò Maaku 14:32-42; Luku 22:39-46)

³⁶ Njoi Jesu do mōcōε ña à bō inya gō iyi à ya kpe Gεsemanee. Iyi à to be nō í sō ña í ni, i buba ihē titā ña n koo n ce kutō wa. ³⁷ Njoi í gbā Piεε do ama minjii Zebedee ñau à bō waju. Nō inō kufō í naa sie hee araε fei í rō. ³⁸ Njoi í sō ña í ni, inō kufō í naa sim nla nla hee wa bi ku kpam. I wa ihē, i bam njoo ku wō ña. ³⁹ Iyi í fō beεbe í tã, ñoi í bō waju keeke í koo í seεbata ilε wa ce kutō í ni, Baam, bii á ce, jò wahalau ihē ku jlim. Amma do nñu fei, ku maà ti ku je ti idōabim, jò idōobie ku ce.

⁴⁰ Si anyie ñoi í nyi wa bi mōcō mēeta ñau í ba ña à waa sí njoo. Njoi í bee Piεε í ni, debei, i kù yōkō i kù bam njoo ku wō baa lεeu akã ña? ⁴¹ I wō njoo nō i maa ce kutō ña ku ba i maà dasi kulelei inε ña. Idōi amanε í bi, amma araε í kua gbugbāε.

42 Nɔ́ í j̄lò ña ise gbeejisia má í koo í ce kutɔ́ í ni, Baam, bii ì je wahalau ihē kaa j̄lim, bii í je kù nɛ bei á ce iyi n kù yɔ́i, j̄lò idɔ́bie ku ce. 43 Iyi í ce kutɔ́ í tã ñoi í nyi wa bi tu ña má nɔ́ í ba ña à waa s̄i njoo má, domi njoo wa kpa ña. 44 Jesu í j̄lò ña má, í koo í ce kutɔ́ ise gbɛetasiae si ide akãu. 45 Nɔ́ í nyi wa bi tu ña má í s̄õ ña í ni, ì s̄ũ ì waa s̄imi ñai hee nsei? I cɔ́, waati í gbe keeke iyi aa mu amu Amai Amanɛ a daa ilu dulum ña si awɔ́. 46 Inɛ iyi á zambam wa to wa. I dede kaa kòo ña.

À mu Jesu

(Cɔ́ Maaku 14:43-50; Luku 22:47-53; Zãa 18:3-12)

47 Iyi Jesu wa fɔ́ bɛɛɛ gbakã, ñoi Zudasi, inɛ akãi mɔ́cɔ́ maateeji ñau í to wa. Zamaa nla gɔ́ wa tooɛ wa à waa mu taakuba ña do golo ña. Inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ña do inɛ ngbo ñau à bɛ ña wa. 48 Waati iyi Zudasi í dasi idɔ́ n̄u ku zamba Jesuu, í s̄õ inɛ ñau nyinda gɔ́ iyi n̄u á ce. Í ni, inɛ iyi an koo n ya n baabaɛ, Lafɛɛ mbe, i muu. 49 Hai Zudasi í to wa gbakã, í sekɛi si Jesu í ni, irei ì caale, Mɛɛtu. Nɔ́ í baabaɛ. 50 N̄oi Jesu í s̄õ í ni, kpaasim, iyi ì naa ku ceu, coo.

Nɔ́ inɛ ñau à to Jesu awɔ́ gbakã à muu. 51 N̄oi inɛ akãi mɔ́cɔ́i Jesu ñau í yɔ́ taakubaɛ í café ifi amaacei woo wee nla Ilaaɔ́u í buu. 52 Amma Jesu í s̄õ í ni, sindo taakubaɛ si ankɔ́ɔɛ. Inɛ iyi wa kpa inɛ do taakuba fei, taakubai á na ku kpa lafɛɛ mɔ́. 53 I kù mà iyi bii ñ bi an yɔ́kɔ́ n tɔ́ Baam, nɔ́ gbakã ku sambaam amaleka dubu nkpɔ́ nkpɔ́ wa a naa a sobim? 54 Amma bii ñ ce bɛɛɛ, kukɔ́i idei Ilaaɔ́ iyi í ni mii ñau ihē fei á bam nii kaa kɔ́.

55 N̄oi Jesu í bee zamaau í ni, amui ì naa ku mu bɛ ña do taakuba do golo ña bei woo ce ile? N̄ ya n wa si inɔ́ n̄je ajo fei n maa n kɔ́ inɛ ña si cio kpasɛi Ilaaɔ́, nɔ́ i kù mum ña. 56 Amma n̄u ñau bɛ fei í cei ku ba ide iyi walii ñau à fɔ́ si tiai idei Ilaaɔ́ ku kɔ́.

N̄oi mɔ́cɔ́ ñau fei à j̄lò à sa.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti ña
(Cɔ́ Maaku 14:53-65; Luku 22:54-55, 63-71; Zãa 18:13-14, 19-24)

57 Inɛ ña iyi à mu Jesuu à bɔ́ɔɛ bi Kaifu woo wee nla Ilaaɔ́. Tengi bei woo kɔ́ inɛ ña si wooda ñau do inɛ ngbo ñau à tɔ́tɔ́. 58 Nɔ́ Piɛɛ í wa hee j̄l̄iji wa too Jesu wa do anyi hee í bɔ́ inɔ́ bantumai kpasɛi woo wee nla. N̄oi í buba bɛ do woo degbe andɛ koofa ñau na ku yeò bei ideu á kpaò iri.

59 Waati n̄u inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ña do igbei woo kiiti ñau fei à waa de a má Jesu ide iyi aa yeò taaleɛ ku ba a kpa. 60 Amma a kù ba ide iyi aa yeò taaleɛ baa do iyi ilu sɛɛda ibo nkpɔ́ í naa í máa ide fei. Si anyii n̄u, amanɛ minji gɔ́ ña à naa. 61 À ni, mɔ́kɔ́u ihē í ni n̄u á yɔ́kɔ́ ku lɛge kpasɛi Ilaaɔ́ nɔ́ si afei ajo mɛɛta n̄u ku ma mmue má.

62 N̄oi woo wee nla Ilaaɔ́u í dede í bee Jesu í ni, i kù waa ni ide gɔ́? Ide mii inɛ ñau ihē à waa yeò taaleɛ. 63 Amma Jesu wa cokɔɛ. N̄oi woo wee nla í s̄õ í ni, do irii Ilaaɔ́, fɔ́ bii awɔ́u Amai Ilaaɔ́ inɛ iyi Ilaaɔ́ í cicauí*. 64 N̄oi Jesu í jɛaa í ni, oo, amui, si bei ì fɔ́. Nɔ́ ñ wa n s̄õ ñei, aa ye amu Amai Amanɛ ñ wa n buba awɔ́ ñei Ilaaɔ́ ilu gbugbã fei. Bɛɛɛ m̄oi aa na i yem ña ajo akã n naa si kudũi ij̄i má. 65 N̄oi woo wee nla í ga ibɔɛ ku nyisiò idɔ́kɔ́ɛ. N̄oi í ni, wa bu Ilaaɔ́. A kù waa de ilu sɛɛda kãma má. I gbɔ bei wa bu Ilaaɔ́ ña. 66 Beirei ì ye a cea mɔ́kɔ́u ña. N̄oi aña fei à ye taaleɛ à ni í to a kpa.

67 N̄oi à wasi ku tu si wajui Jesu anto nɔ́ à waa daa kutu, inɛ gɔ́ ña mɔ́ à waa sambalɛ. 68 Nɔ́ à ni, awɔ́ iyi ì waa kpe araɛ inɛ iyi Ilaaɔ́ í cicau, s̄õ wa inɛ iyi í cãɛ.

Piɛɛ í j̄ã í ni n̄u kù mà Jesu
(Cɔ́ Maaku 14:66-72; Luku 22:56-62; Zãa 18:15-18, 25-27)

69 Waati bɛɛɛ Piɛɛ wa buba bantumai kpasɛu. N̄oi mudɛɛ woo ce icɛ gɔ́ í sekɛɛ siɛ wa í ni, awɔ́ mɔ́ ì tako ì wɛɛ do Jesu inɛi Galileeu. 70 Amma í j̄ã si wajui aña fei í ni, n kù mà iyi ì waa fɔ́. 71 Si anyiɛ, nɔ́ í dede í bɔ́

* 26:63 do irii Ilaaɔ́ Do Gereki à ni, do irii Ilaaɔ́ iyi í wɛɛ.

ikpa ande kabau. Nɔi mudɛɛ amaace mmu gɔ í yɔɔ má, nɔ í sɔ́ ine ɲa iyi à wa beu í ni, ineɛu ihɛ́ í tako í weɛ do Jesu inei Nazaretiu. ⁷² Nɔi Piɛɛ í jã má nɔ́ í ceekpe í ni, n kù mà ineɛu be. ⁷³ Iyi í kɔ́ɔsi má, ɲɔi ine ɲa iyi à wa beu à sekeɛ si Piɛɛ à ni, ntɔ́ ntɔ́ awɔ́u ine akã ɲɲai. Ide ku fɔ́ɛ wa nyisi iyi awɔ́u inei Galileei. ⁷⁴ Nɔi í teese í ceekpe í ni, n kù mà mɔ́kɔ́u. Be gɲakã ajɛɛ wa kɔ́. ⁷⁵ Nɔ́ Piɛɛ í ye gigii ide iyi Jesu í sɔ́ɔu wo í ni, hee ajɛɛ ku maa kɔ́ aa jã ise gɲɛeta i ni i kù mà m. Nɔi í fita í koo wa kpata ntɔ́ ntɔ́.

27

À bɔ̀ò Jesu wajui Pilati

(Cɔ́ Maaku 15:1; Luku 23:1-2; Zãa 18:28-32)

¹ Nɔi daadaakɔ́ ine ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲa do ine ngbo ɲa fei à jilɔ́ si aɲa a kpa Jesu. ² Nɔ́ à dũu à koo à daa Pilati ilu ilɛu si awɔ́.

Ikui Zudasi

(Cɔ́ IWB 1:18-19)

³ Zudasi, ɲɲu iyi í zamba Jesuu, í ye bei à ye taaleɛ a kpa, ɲɔi inɔ́ɛ í fɔ́. Nɔ́ í nyiò fiaí isɔ́ fãfã kuntaau bi ine ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲa do ine ngbo ɲau. ⁴ Í sɔ́ ɲa í ni, n ce dulum si bei n zamba ine dee deeu ihɛ́ a kpa. Amma à jɛaa à ni, yoomai í ye wa. Í jɛ ideí iriɛ. ⁵ Nɔi Zudasi í nyɔ́ fiaú si kpasɛ́i Ilaaɔ́ be í nɛɛ. Nɔ́ í koo í dasi kɔ́ɔɛ ikũ lele í kpa araɛ.

⁶ Ine ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲau à tasi fiaú à ni, beirei aa ka ceò fiaú ihɛ́. A kù nɛ kpãa ka dasi kpakoi kpasɛ́i Ilaaɔ́ si na iyi í jò fiaú iyi à sã na a nikãò njei ine gɔ́i. ⁷ Iyi à busi nje à tã, nɔ́ à so fiaú à raò ikoi woo ma caka gɔ́, à ce bi ku si ine njoo ɲa. ⁸ Na ɲɔi í jò à ya kpe ikou ikoi nje baa nnyi. ⁹ Beɛbei ideí Zeremii waliu í ce si bei í ni, à so fiaú isɔ́ fãfã kuntaau, fiaú iyi inei Izireli ɲa à jesi aɲa a sã na iriɛu, ¹⁰ nɔ́ à raò ikoi woo ma cakau, si bei Aɔ́ Lafɛɛ í dasim.

Pilati wa bee Jesu ide ɲa

(Cɔ́ Maaku 15:2-5; Luku 23:3-5; Zãa 18:33-38)

¹¹ Nɔi à koo à leekɪ Jesu si wajui Pilati ilu ilɛu, nɔ́ í beɛɛ í ni, awɔ́i ì jɛ

ilaalui Zuifu ɲa? Nɔ́ Jesu í jɛaa í ni, oo, si bei ì fɔ́. ¹² Si anyii ɲɲu, ine ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲa do ine ngbo ɲau à waa máa ide, nɔ́ kù ni ɲa ide kãma. ¹³ Nɔi Pilati í beɛɛ í ni, i kù waa gbɔ́ ide ɲa iyi ine ɲa à fɔ́ à waa yeò taaleɛ ba. ¹⁴ Amma Jesu kù jɛaa baa gɲakã hee biti í muu.

À ye taalei Jesu a ba a kpa

(Cɔ́ Maaku 15:6-15; Luku 23:13-25; Zãa 18:39-19:16)

¹⁵ Wee si jingauí Iku ku kua fei ilu ilɛu í ya jò inei piisɔ́ akã iyi zamaa í bii. ¹⁶ Wee, waati beɛbe ine gɔ́ í wa ile piisɔ́ be, à ya kpoo Barabaa, nɔ́ ine fei í màa. ¹⁷ Nɔi í jò iyi zamaau í tɔ́tɔ́, Pilati í bee ɲa í ni, yooi ì bi n jò ɲɲɛ, Barabaa de, mà Jesu iyi à ya kpe Kirisiu. ¹⁸ Í fɔ́ beɛbei si na iyi í jò wa mà sã sã iyi na igui í jò à daa ɲɲu Jesu si awɔ́.

¹⁹ Waati iyi Pilati wa bubu bi ku ce kiitiu, ɲɔi aboɛ í be siɛ ine gɔ́ wa í ni, màa dasi ideí ine dee deeu be baa, domi idũ, iyi n wa n sũ, n ye wahala jiida jiida si ala na iriɛ.

²⁰ Amma ine ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲa do ine ngbo ɲau à wasi ku mante zamaau à waa ni à sɔ́ Pilati ku nyaa aɲa Barabaa nɔ́ ku jò a kpa Jesu. ²¹ Nɔ́ Pilati í bee ɲa í ni, si amanɛ minji ɲau be, yoo ɲɲai ì bi n jò ɲɲɛ. Nɔ́ à ni, Barabaa. ²² Nɔ́ Pilati í ni, to, beirei an cea Jesu iyi à ya kpe Kirisiu. Nɔi aɲa fei à ni, kpakpae si jii ku gaau. ²³ Nɔi Pilati í bee ɲa í ni, laalɔ́ yoomai í bei í ce. Amma béi Pilati wa fɔ́ fei, beɛbe mɔ́i ine ɲau à ya dɔ́ anu hee lele a ni, kpakpae si jii ku gaau. ²⁴ Iyi Pilati í ye mii iyi ɲɲu wa ce fei ngbei, wakatau wa kɔ́ɔsi mɔ́m nii, ɲɔi í bu inyi í wɔ́ si wajui zamaau í nyisi iyi baai ɲɲu kù wa si ideu, í ni, njei mɔ́kɔ́ dee deeu ihɛ́ ku nikãɛ kù yem, í jɛ ideí irii ɲɲɛ. ²⁵ Nɔi ine ɲau fei à jɛ à ni, kunikãi njeɛu ku jɛ ideí irii awa do ama nwa ɲa. ²⁶ Nɔi Pilati í jò ɲɲa Barabaa, nɔ́ í jò à tea Jesu kpɔ́tɔ́. Si anyii ɲɲu, nɔ́ í da ɲɲa si awɔ́ a koo a kpakpae si jii.

Sooge ɲa à waa yaako Jesu

(Cɔ́ Maaku 15:16-20; Zãa 19:2-3)

²⁷ Si anyii ɲɲu ɲɔi sooge ɲa à gbã Jesu à lɔ́ɔɛ kabai ilu ilɛu, nɔ́ à tɔ́tɔ́

soogee ña iyi à gbe ñau fei be. ²⁸ À bɔ nyauɛ ña nɔ à daa si ibɔ nkpa sisɔ gɔ. ²⁹ Nɔ à ba fulai agũ à lea si iri, nɔ à naa kpokpoo si awɔ njɛɛ, à bei à gule si wajuɛ à waa yaakoɛ à waa ni, fɔɔ ilaalui Zuifu ña. ³⁰ Nɔi à tu sie antɔ nɔ à gba kpokpoo à cãa si iriɛ. ³¹ Iyi à yaakoɛ à tã, ñɔi à bɔaa ibɔ nkpa à bei à daa si ibɔɛ à gbãa à waa bɔ ku kpakpae si jii ku gaau.

À kpakpa Jesu si jii ku gaau
(Cɔ Maaku 15:21-32; Luku 23:26-43; Zãa 19:17-27)

³² Waati iyi à waa fita hai inɔ iluu ñɔi à ko inɛi Sireni gɔ à ya kpoo Simɔɔ. Nɔi sooge ñau à tilasie à kãa jii ku gaau bii aa kpakpa si Jesuu. ³³ Nɔ à waa bɔ inya gɔ iyi à ya kpe Gɔgɔta, waatɔ inya iyi í jɔ kokoi iri. Waati iyi à to be, ³⁴ à na Jesu atɛ vɛɛ iyi à yɔgɛɛ do alolo. Amma iyi í tieɛ kù bi nɔu ku mɔɔ.

³⁵ Nɔi à kpakpae si jii ku gaau nɔ à ta kpasasi jineɛ ñau à ce ikpɛɛ. ³⁶ Nɔ à buba à waa degbeɛ. ³⁷ Si antai irie do lele, à kɔ ide iyi wa fɔ taale iyi í ce à ni, inɛ ihɛi í je Jesu, Ilaalui Zuifu ña. ³⁸ Nɔi à kpakpa ile minji gɔ ña be má, inɛ akã ikpa awɔ njɛɛ, inɛ akã mɔ ikpa awɔ cangae.

³⁹ Inɛ ña iyi à waa too do be à ya gbugbã irii a maa buu, ⁴⁰ a maa ni, kù je awɔi ì ni aa legɛ kpasɛi Ilaaɔ nɔ i maa má si afei ajɔ mɛeta? To, bii awɔu Amai Ilaaɔi, faaba arae be, kita wa hai si antai jii ku gaau. ⁴¹ Bɛɛbei inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ña do woo kɔ inɛ ña si wooda ña do inɛ ngbo ñau à ya maa yaakoɛ a maa ni, ⁴² í faaba inɛ gɔ ña amma í mɔngɔ ku faaba arae. Kù je í ni nɔu ilaalui inɛi Izireli ñai? To, ku kita wa hai si antai jii nɔu ku ba ka dasie naane. ⁴³ Í dasi Ilaaɔ naane nɔ í ni nɔu Amai Ilaaɔi. Debei, bii Ilaaɔ í ne kubie ntɔ ntɔi ku faabae. ⁴⁴ Bɛɛbe mɔi ile ña iyi à kpakpa do Jesu ajɔu à ya maa yaakoɛ.

Waati iyi Jesu í ku
(Cɔ Maaku 15:33-41; Luku 23:44-49; Zãa 19:28-30)

⁴⁵ Nɔi dasã nkpaɔ ilu í kuku si ile fei hee í koo í to isɔ mɛetai ale. ⁴⁶ Nɔ si isɔ mɛetau Jesu í dɔ anu hee lele í ni, Eli, Eli, lama sabatani, waatɔ Ilaaɔ, Ilaaɔ, na mii í ce ì fũsim awɔ. ⁴⁷ Nɔi inɛ gɔ ña iyi à wa beu à gbɔ ideu. Nɔ à ni, wa kpe Elii. ⁴⁸ Nɔi gbakã inɛ akã ña í sei í koo í dɔ kanya si golo gɔ í sɔsi inyiikã í bei í naa í toa Jesu ku cɔɔcɔɔɛ. ⁴⁹ Amma inɛ ña iyi à gbe ñau à ni, jɔɔ titã, ka cɔ bii Elii á na ku faabae. ⁵⁰ Nɔ Jesu í dɔ anu má hee lele í bei í ku.

⁵¹ Asee, waati bɛɛbe si ilui Zeruzalemu, ridoo iyi í wa kpasɛi Ilaaɔu í ga í kpɛ minji hai lele hee ku bɔ ile, nɔ ile í yaya hee kuta ña à la. ⁵²⁻⁵³ Bale ña à cɔ, nɔ woo dasi Ilaaɔ naane nkpa ña iyi à tako à ku wo à jii má, à fita hai inɔ bale. Si anyii kujji Jesu nɔ à bɔ Zeruzalemu ilu kumáú à tuse ara ña bi inɛ nkpa.

⁵⁴ Nɔi inɛ ngboi sooge ña do inɛ ña iyi à wa bi tee à waa degbe Jesuu à ye kuyayai ileu do mii ña iyi í ce fei ñɔi njo nla nla í mu ña à waa ni, ntɔ ntɔ, inɛɛu ihɛ Amai Ilaaɔi. ⁵⁵ Inaabo nkpa gɔ ña à wa be, à waa cɔ Jesu wa hai jii. À too Jesu wai hai Galilee a naa a gbɔa. ⁵⁶ Si inɔ ña Maari inɛi Madalau do Maari iyei Zaaki do Zozefu, do iyei amai Zebedee ña, aña fei à wa be.

À dasi ikui Jesu bale
(Cɔ Maaku 15:42-47; Luku 23:50-56; Zãa 19:38-42)

⁵⁷ Iyi ale í le, ñɔi mɔkɔ ilu fia gɔ í naa be. À ya kpoo Zozefu, inɛi Arimatee. Wee nɔu mɔ mɔcɔi Jesui wa je. ⁵⁸ Nɔi í bɔ bi Pilati í tɔɔɛ ikui Jesu. Nɔ Pilati í yɔɔdaa í ni a naa. ⁵⁹ Zozefu í so ikuu í woo do acɔ fũfũ titɔ gɔ. ⁶⁰ Nɔ í koo í suu si isai kuta gɔ iyi í jɔ à gbea nɔu takae wo, amma a kù dasi inɛ gɔ titã. Si anyie nɔ í bimbili kuta nla gɔ í dɔ andei baleu í bei í ne. ⁶¹ Maari inɛi Madalau do Maari iyi ihɔu à wa be à waa buba kɔkɔi baleu.

Bale ku degbe

⁶² Iyi ajɔi sɔɔlui kusimiu í kpa iri, ñɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ña do

* **27:62** iyi ajɔi sɔɔlui kusimiu í kpa iri Bi Zuifu ña ajɔ mmu í ya sintii hai isɔ mɛefai ale.

Farisi nau à bɔ bi Pilati ajɔ *. 63 À ni, lafɛɛ, à ye gigii ide iyi ilu ibou í fɔ si waati iyi í wɛɛ si andunya í ni si ajɔ mɛɛtasia nɲu á jɪ hai si bale má. 64 Na nɲu, jɔ a maa degbe baleu hee ku to zakai ajɔ mɛɛta, ku ba mɔcɔɛ na a maà na a nya ikuu, a bei a koo a sɔ inɛ na a ni, í jɪ hai si bale. Waati bɛɛbe iboi ankãanyiu ihɛ á na ku re baa ti takou má. 65 Nɔi Pilati í sɔ na í ni, i gbã sooge nau a koo a degbɛɛ bei ì bi na. 66 Nɔ anɔà na fei à bɔ bi baleu. À ce nyindai amanlu si kutau ku ba inɛ gɔ ku maà cūu. Nɔ à jilɛ sooge na bɛ à waa degbɛɛ.

28

Kujti Jesu hai si bale

(Cɔ Maaku 16:1-10; Luku 24:1-12; Zãa 20:1-10)

¹ Iyi ajɔi kusɪmiu í lɔ, ajɔ amaazuma daadaakɔ Maari inɛi Madalau do Maari iyi ihɔ à bɔ baleu ku cɔ. ² Nɔi gbakã ilɛ kuyaya nla gɔ í dede nɔ amalekai Aɔ Lafɛɛ gɔ í kita wa hai lele í naa í tale kutau wa buba si. ³ Wajue wa daana bei kunɔi iji nɔ nyaue na mɔ wa fūuta bei iwu tafa. ⁴ Nɔi njo í mu woo degbe nau hee à waa yaya nɔ à cuku ilɛ bei iku na. ⁵ Nɔi amalekau í sɔ inaabo nau í ni, inɛ, i maà jɔ njo ku mu nɛ. N̄ ma iyi Jesu inɛ iyi à kpakpa si jɪi ku gaauu ì waa de na. ⁶ Kù wa ihɛ má, í jɪ hai si bale si bei í tako í fɔu. I naa i cɔ bii í tako wa sū wo, ⁷ nɔ i koo n̄ya n̄ya i koo i sɔ mɔcɔɛ na i ni, í jɪ hai si bale. Á cua nɲɛ ikpa Galilee. Bei aa yɔɔ na. Iyi ñ nɛ an sɔ nɛ mbɛ.

⁸ Nɔi à sinda n̄ya n̄ya hai bi baleu do njo. Nɔ baa do iyi à waa ce njo fei à nɛ inɔ didɔ nla nla má. Nɔi à sei à koo à sɔ mɔcɔɛ na laabaauu. ⁹ Nɔi Jesu í kò na í ni, i fɔɔ. Nɔi à sekɛɛ siɛ wa à naa à mu kutɛɛ à sɛɛbata si wajue. ¹⁰ Nɔ Jesu í sɔ na í ni, i maà jɔ njo ku mu nɛ. I koo i sɔ kpaasim na a bɔ Galilee, bei aa yɛm.

Ide woo degbe na

¹¹ Waati iyi à wa si kpãa à waa neu, inɛ gɔ na si woo degbe nau à bɔ inɔ ilu à koo à sisia inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ

na mii iyi í ceu fei. ¹² Nɔ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ nau à ce kutɔtɔ do inɛ ngbo nau à busi nɲɛ nɔ à mua sooge nau fia nkprɔ gɔ, ¹³ à sɔ na à ni, i sɔ inɛ na i ni mɔcɔɛ na à naa idū laja à naa à ce ilei ikuu waati iyi ì waa sɪ njoo na. ¹⁴ Bii ilu ileu í gbɔ ideu, à mà bei aa ka ce ku ba ku maà kpã nɛ iju. ¹⁵ Sooge nau à gba fiaw nɔ à ce bei à tɔɔ nau. Nɔi í jɔ ideu í fangaa si inɔi Zuifu na hee do nnyi fei.

Ice iyi Jesu í jɔa mɔcɔɛ na

(Cɔ Maaku 16:14-18; Luku 24:36-49; Zãa 20:19-23; IWB 1:6-8)

¹⁶ Jesu í bɔ Galilee. Si anyii nɲu nɔ mɔcɔ maatakã nau à koo à baa bɛ si iri kuta bii í tako í sɔ na wou. ¹⁷ Iyi à yɔɔ, nɔi à waa guleaa. Amma gɔgɔ na à waa sika sika. ¹⁸ Nɔi Jesu í sekɛɛ si na wa í ni, yiikoi lele do ti ilɛ fei à nam nii. ¹⁹ Na nɲu, i koo si dimi fei, i ce na mɔcɔm na. Nɔ i dasi na inyi do irii Baaba do ti Ama do ti Hundei Ilaaɔ. ²⁰ Nɔ ide na iyi ñ sɔ nɛ fei, i kɔ na si ide nau ku jirima na. Nɔ an maa n wɛɛ do inɛ ajɔ fei hee kɔi andunya

Laabaau jiiida iyi Maaku í kɔ si tiaɛ

*Waazoi Zāa woo dasi inyi
(Cɔ Matie 3:1-12; Luku 3:1-18; Zāa
1:19-28)*

¹ Kusintii laabaau jiidai Jesu Kirisi Amai Ilaaɔ wee. ² Í sinti si bei Ezai walii í tako í kɔ si tiaɛ í ni, Ilaaɔ í ni, cɔ, an be woo sisi idem wa si wajuɛ, iyi á teeseɛ kpāɛ.

³ Nɛui á dɔ anu si ghabuau ku ni, I teese kpāai Lafɛɛ ku tɛ ɲa.

⁴ Beɛbei Zāa í naa si ghabua wa dasi inɛ ɲa iyi à koo bi tɛɛ inyi. Wa waazoa inɛ ɲa wa ni, i kpaasi idɔ ku ba Ilaaɔ ku kpa ideí kurara nɲɛ nɔ a dasi ɲɛ inyi. ⁵ Nɔ inɛ ɲa à naa bi tɛɛ hai Zeruzalemu do hai ilei Zudee fei. À ce tuubai dulum du ɲa nɔ à jò Zāa í dasi ɲa inyi idoi Zuudɛɛu.

⁶ Zāa wa dasi ibɔi ntoí kpookpo, nɔ wa dɪ santikii bata. Ketengbo do nyikɔi sakoi í je ijɛɛ. ⁷ Wa waazoa zamaa wa ni, inɛ gɔ á naa si anyim iyi í nɛ gbugbā í rem. N kù to baa n bate n fū ikūi baataɛ si kutɛɛ. ⁸ Amu n̄ dasi ɲɛ inyi, amma n̄je Hundei Ilaaɔi á da n̄je si.

*À dasi Jesu inyi nɔ Seetam í leleɛ
(Cɔ Matie 3:13-4:11; Luku 3:21-22;
4:1-13)*

⁹ Waati beɛbe Jesu í dede wa hai Nazareti si ilei Galilee í naa bi Zāa. Iyi í to wa nɔ Zāa í dasi inyi si idoi Zuudɛɛ. ¹⁰ Waati iyi Jesu wa fita wa hai si inyi gbakā ɲɔi í ba lelei Aɔ́ í cɪ. Nɔ Hundei Ilaaɔ́ í de sie wa bei ankasiidi. ¹¹ Nɔ à gbɔ ide ku fɔ wa hai lele í ni, awɔu amam nii, n̄ biɛ jiiida jiiida. Siei inɔ didɔm fei í ya wa.

¹² Nɔi gbakā, Hundeu í tale sie ghabua. ¹³ Bei í ce ajɔ ciiji nɔ Seetam wa leleɛ ku ce laalɔ. Í wa be do in̄ai sako ɲa nɔ amaleka ɲa à sobiɛ.

*Jesu í kpe sɔɔkɔ mɛɛ gɔ ɲa a tooɛ
(Cɔ Matie 4:12-22; Luku 4:14-15;
5:1-11)*

¹⁴ Si anyie ɲɔi à dasi Zāa piisɔɔ. Nɔ waati beɛbe Jesu í bɔ ilei Galilee wa

waazo laabaau jiiida iyi wa naa hai bi Ilaaɔ. ¹⁵ Í ni, awaati í to iyi Ilaaɔ á na ku je bommaɛ. I kpaasi idɔ n̄je nɔ i dasi laabaau jiidau naanɛ ɲa.

¹⁶ Ajɔ n̄ju gɔ Jesu wa too tenku sisɔi Galileeu. Nɔi í ye Simɔɔ do ifɔɛ Anderee, sɔɔkɔ ɲa, à waa le tao si inɔ tenkuu. ¹⁷ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i toom wa ɲa nɔ n ce ɲɛ woo dede inɛ ɲa iyi aa je ti Ilaaɔ. ¹⁸ Nɔi gbakā à jò tao n̄ja ɲa à waa tooɛ.

¹⁹ Nɔi Jesu í nɛ í j̄i keeke nɔ í ye Zaaki do ifɔɛ Zāa, amai Zebedee ɲa. An̄a mɔ à wa si inɔ akɔi inyi n̄ja, à waa teese tao n̄ja ɲa. ²⁰ Nɔi gbakā í kpe ɲa. Nɔ à jò Zebedee baa n̄ja si inɔi akɔi inyi be do woo ce icɛɛ ɲa, nɔ à waa tooɛ.

*Jesu í lele inɛi inɔɔko hai si inɛ gɔ
(Cɔ Luku 4:31-37)*

²¹ Nɔi Jesu do mɔcɔɛ ɲa à bɔ Kapɛranumu. Nɔ ajɔi kusimi Jesu í bɔ ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔu, wa kɔ inɛ ɲa si cioi ideí Ilaaɔ. ²² Wa kɔ n̄ja si cio do yiiko. Kù waa kɔ n̄ja si bei woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa. Nɛui í jò à biti.

²³ Wee inɛ gɔ í wa ile be, í nɛ inɛi inɔɔko. Nɔ í dɔ anu hee lele í ni, ²⁴ mii í wa si gāmei awae ɲa, Jesu, awɔ inɛi Nazareti. Ì naa ku kpa wai? Ì m̄a inɛ iyi ì je. Awɔi ì je Inɛ kumá iyi Ilaaɔ́ í be wa. ²⁵ Nɔi Jesu í la sie í ni, coko, fita hai si inɛɛu be. ²⁶ Nɔi inɛi inɔɔkou í dɔ anu nla nla, í yayae do gbugbā nɔ í fita sie. ²⁷ Nɔ an̄a fei à biti ntɔ ntɔ hee à waa bee n̄je ide à waa ni, dimii mii iyi ihɛ. Inɛɛu wa kɔ wa si cio titɔ do yiiko. Wa jileɛ hee do inɛi inɔɔko ɲa fei ide nɔ à waa jirimae. ²⁸ Nɔi gbakā í nya iri si ilei Galilee fei.

*Jesu í jò b̄ɔ nkpɔ́ í ba iri
(Cɔ Matie 8:14-17; Luku 4:38-41)*

²⁹ Nɔi Jesu í fita hai ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔu, n̄ju do Zaaki do Zāa nɔ à bɔ kpasɛi Simɔɔ do Anderee. ³⁰ Wee iyei aboi Simɔɔ wa sū domi wa ce ara gbāa. Iyi à to wa gbakā ɲɔi à koo à sɔ Jesu à ni abou kù waa nɛ baani. ³¹ Nɔi í sekeɛ sie wa í mu awɔɛ í dedeɛ. Be gbakā ara gbāau í nya nɔ abou í yaɛ ɲa.

³² Alɛ ajɔ nɲu iyi inunu í lɔ ɲɔi inɛ ɲa à naaa Jesu bɔɔ ɲa wa do inɛ ɲa iyi à nɛ inɛi inɔɔko ɲa fei. ³³ Nɔ inɛi ilu ɲau fei à naa à tɔtɔ si andɛ koofau. ³⁴ Í jɔ inɛ nkpɔ í ba iri si bɔɔ ikã ikã ɲa, nɔ í lele inɛi inɔɔko nkpɔ nkpɔ. Amma ci ya jɛ inɛi inɔɔko ɲau a fɔ ide domi à maa.

Jesu í dabii si ilei Galilee

³⁵ Daadaakɔu, hee inya ku maa má, Jesu í dede í fita hai kpasɛu í bɔ si ghabua gɔ, í koo í ce kutɔɔ bɛ. ³⁶ Nɔi Simɔɔ do kpaasie ɲa à wasi ku dɛdɛɛ. ³⁷ Iyi à na à yɔɔ, ɲɔi à sɔɔ à ni, inɛ fei wa dɛdɛɛ. ³⁸ Nɔi í jɛ ɲɲa í ni, ka bɔ waju si ilu mmu ɲa ku ba n waazo ideɪ Ilaaɔ bɛ, domi na ɲɔi í jɔ n naa. ³⁹ Nɔ à koo à dabii si ilei Galilee fei. Í ya maa waazo ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔ ɲau, nɔ í ya maa lele inɛi inɔɔko ɲa.

Jesu í jɔ dinte gɔ í ba iri

(Cɔ Matie 8:1-4; Luku 5:12-16)

⁴⁰ Nɔi dinte gɔ í naa bi Jesu í naa í gule si wajue, wa tɔɔɛ wa ni, bii ì bi, aa yɔkɔ í jɔ n ba iri nɔ n jɛ inɛ iyi í má. ⁴¹ Nɔi Jesu í ce araareɛ. Í yɔ awɔɛ í luu nɔ í ni, n bi. Ba iri nɔ i jɛ inɛ kumá. ⁴² Bɛ gbakã bɔɔi dinteɪ í nya sie nɔ í jɛ inɛ iyi í má. ⁴³⁻⁴⁴ Nɔi Jesu í sɔɔ ide do gbugbã í ni, gbɔ. Maà sɔ inɛ gɔ ideu ihɛ, amma koo nyisi araɛ bi woo weei Ilaaɔu. Nɔ i ce kuwee iyi Moizi í jilɛu. Kuweeu bɛi á nyisi ɲa iyi ì jɛ inɛ iyi í má bɛbɛi. Iyi í sɔɔ bɛɛbɛ í tã nɔ í ni ku nɛ. ⁴⁵ Do nɲu fei inɛɛu, iyi í nɛ, í koo í wasi ku sisi ideu bantuma hee lele, nɲui í jɔ Jesu kù yɔkɔ ku lɔ si inɔ ilu do gaaze má. I ya maa mu araɛi angule si ghabua ɲa. Nɔ inɛ ɲa a ya maa koo bi tɛɛ bɛ hai bii fei.

2

Jesu í jɔ wɛɛgɛ gɔ í ba iri

(Cɔ Matie 9:1-8; Luku 5:17-26)

¹ Iyi í ce ajɔ minji má Jesu í nyi wa Kapɛranumu. Nɔi inɛ ɲa à gbɔ iyi í wa kpasɛ gɔ bɛ. ² Nɔ à tɔtɔ bɛ bututu hee andɛi ileu kaa yɔkɔ ku gba ɲa. Nɔi wa sɔ ɲa ideɪ Ilaaɔ. ³ Nɔ inɛ mɛɛ gɔ ɲa mɔ à naa bi tɛɛ à waa so wɛɛgɛ gɔ wa. ⁴ Wee a kaa ba a to wa bi Jesu na irii zamaau.

Nɔi à gũ antai ileu à lu antai sikifai tengi bii Jesu í wau. Nɔi à to wɛɛgɛu do makɛɛ si bii wa sũ siu hai do ikpa andɛ bii à luò sikifau. ⁵ Iyi Jesu í yɛ naanɛi inɛ ɲau ɲɔi í sɔ wɛɛgɛu í ni, baakɔɔm, n kpa ideɪ dulum dɛɛ. ⁶ Wee woo kɔ inɛ ɲa si wooda gɔ ɲa à waa buba bɛ à waa lasabu si idɔ ɲɲa à waa ni, ⁷ beirei inɛɛu í ce wa fɔ bɛɛbɛ. Wa bu Ilaaɔ. Yooi á yɔkɔ ku kpa ideɪ dulum dii inɛ gɔ bii kù jɛ Ilaaɔ nɲu akã. ⁸ Jesu í mà gbakã si idɔɛ mii iyi à waa lasabu, ɲɔi í sɔ ɲa í ni, na mii í ce ì waa ce dimii lasabuu bɛ si idɔ nɲɛ ɲa. ⁹ Yoomai í faala í re, inɛ ku sɔ wɛɛgɛ ku ni n kpa ideɪ dulum dɛɛ, walakɔ ku ni ku dede ku so makɛɛɛ ku nɛ. ¹⁰ Amma n bi i mà ɲa iyi amu Amai Amanɛ n nɛ gbugbã n kpa ideɪ dulum dii inɛ ɲa si andunya.

Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã ɲɔi í sɔ wɛɛgɛu í ni, ¹¹ dede i so makɛɛɛ i bɔ kpasɛɛ.

¹² Nɔi gbakã wɛɛgɛu í dede í so makɛɛɛ í nɛ wa fita hai inɔ kpasɛu. Fei ndɛɛ í cei si wajui inɛ ɲa hee í mu aɲa fei biti. Nɔ à saabu Ilaaɔ à waa ni aɲa a kù yɛ dimie ajɔ kãma.

Jesu í kpe Levi

(Cɔ Matie 9:9-13; Luku 5:27-32)

¹³ Nɔi Jesu í nyi itii tenkuu má. Nɔi zamaa fei í naa bi tɛɛ. Wa cio ɲɲa ideɪ Ilaaɔ. ¹⁴ Nɔi í gbe wa lɔ kɔkɔi ile bi ku gba fiaɪ lɛmpoo nɔ í yɛ Levi, amai Alifɛɛ wa buba bɛ. Nɔi í sɔɔ í ni, toom wa. Nɔ Levi í dede í tooɛ.

¹⁵ Si anyie Jesu wa jɛ kpasɛi Levi. Nɔ wee, woo gba fiaɪ lɛmpoo do inɛ laalɔ nkpɔ wa jɛ do nɲu do mɔcɔɛ ɲa ajɔ, si na iyi í jɔ aɲa nkpɔ nkpɔi à waa tooɛ. ¹⁶ To, wee Farisi gɔ ɲa à wa bɛ iyi à jɛ woo kɔ inɛ ɲa si wooda. Iyi à yɔɔ wa jɛ do woo gba fiaɪ lɛmpoo ɲa do inɛ laalɔ ɲau nɔ à bee mɔcɔɛ ɲau à ni, beirei í ce wa jɛ nɔ wa mɔ do woo gba fiaɪ lɛmpoo ɲa do inɛ laalɔ ɲau. ¹⁷ Iyi Jesu í gbɔ bɛɛbɛ, ɲɔi í sɔ ɲa í ni, ilu baani ɲa a kù nɛ bukaatai ilu iwɔ bii kù jɛ bɔɔ ɲa. Bɛɛbɛ mɔi n kù naa ku kpe inɛ dee dee ɲa, amma ilu dulum ɲai n naa ku kpe.

Jesu wa fɔ ideɪ anu ku dɪ

(Cɔ Matie 9:14-17; Luku 5:33-39)

18 Ajo nnyu go macai Zaa na do ti Farisi na a waa di anu nni ine go nna na a naa a bee Jesu a ni, beirei i ce macai Zaa do ti Farisi na a ya di anu, no wee macae na a ci ya di anu. 19 Nni Jesu i je nna i ni, kpaasii makotitso na aa yako a di anu waati iyi makotitso i wa ino nna? Nto nto, waati iyi makotitso i wa ino nna fei, a kaa yako a di anu. 20 Amma ajo wa naa iyi aa nya makotitso hai si ino nna. Waati beebi aa di anu.

21 Nto nto, ine go kaa so jaae ngbo do titsoe ku totsoe. Bii i ce beebi, titso a ga jaae ngbou ku kosii. 22 Beebi mai a ci ya dasi vee titso iyi wa gba si bogu bata ngbo na. Bii i ce beebi, bogu bata ngbo nau aa gai, no veeu ku nikaa. No bogu nau do veeu fei ku ce nfe. Amma a ya dasi vee titso si bogu titso na.

Jesu wa fo ide i ajoi kusimi
(Co Matie 12:1-8; Luku 6:1-5)

23 Si ajoi kusimi go Jesu do macae na a waa too kooi ile go. Si isene nna nni macae nau a wo amaaje iyi a gbese si ileu a nunu iju si awo a waa na. 24 Nni Farisi nau a bee Jesu a ni, i ku waa yooi? Na mii i ce a waa ce mii iyi a ku ne kpaa ku ce si ajoi kusimi. 25 No i je nna i ni, i ku cio ajo kama na mii iyi Davidi i ce si waati iyi i wa si wahala no ari wa kpa nnyu do ine na? 26 I lo kpaesi Ilaad no i je psee iyi a jilea Ilaad iyi a ganji ine fei ku je bii ku je woo wee Ilaad na ana aka. Amma Davidi i so psee no i na do ine na fei a je. Waati beebi Abiatai wa je woo wee nlau. 27 No Jesu i so na ma i ni, Ilaad i jile ajoi kusimii na aranfaanii amanee na. Ku je amanee nai aa na a je arui ajoi kusimiu. 28 Na nnyu, i ma na iyi amu Amai Amanee nje ine ngboi ajoi kusimi.

3

Ide ine iyi awo akae i ku
(Co Matie 12:9-14; Luku 6:6-11)

1 Si anyii nnyu nni Jesu i bo ile bii Zuifu na a ya ce kutatsoo ma. Wee ine go i wa be, awo akae i ku i gbe. 2 No ine na iyi a wa be a kasi Jesu iju, a waa co

ma a jo ineu ku ba iri si ajoi kusimi. A waa coo domi a waa bi a ye taalee. 3 Nni Jesu i so ine iyi awae i kuu i ni, dede i leeki si anini nna be. 4 No i bee ine nau i ni, si ajoi kusimi, i sia amanee ku ce jiida de ma laalo, ku faaba ine de, ma ku kpa. Nni ana fei a coko. 5 Nni Jesu wa co ana fei do idokoo, no inoe i fo nto nto domi i ye ido nna i le. Nni i so ineu i ni, te awae. Iyi i too no awo i baa dee dee. 6 Na nnyu, Farisi nau a fita hai ileu be. No a totso do inei Herodu na. A waa busi nje bei aa ce a kpa Jesu.

Zamaa nla go wa naa bi Jesu

7 Nni Jesu do macae na a fa ara nna a bo ikpa tenkui Galilee, no zamaa nla go wa tooe wa hai ilei Galilee. 8 No inei Zeruzalemu na do inei ilu mmu go na iyi a wa si ilei Zudee ma, do inei ilei Idumee na, do inei icei idoi Zuudese na, do inei ilekoi Tii do Sidso na a gbo mii iyi wa ce no a naa bi tee ana nkpo nkpo. 9 Nni i ni maco nau a jilea nnyu akoi inyi na bii zamaa i na wa mantee wa. 10 Ntoi, si bei i jo ine nkpo i ba iri, nnyi i jo bos na fei a ya maa naa bi tee a maa tale nje a ba a luu ku ba a ba iri. 11 No bii ine na iyi a ne inei inoko na a yoo a ya na a gule si wajuie a do anu a maa ni, awoi i je Amai Ilaad. 12 Amma Jesu i ya so inei inoko nau ide do kugaabu ku ba a ma so ine na ine iyi nnyu i je.

Jesu i cica woo be maateji na
(Co Matie 10:1-4; Luku 6:12-16)

13 Si anyii nnyu, Jesu i gu iri kuta go, nni i kpe ine na iyi i bi. No a naa bi tee. 14 Nni i cica amanee maateji ku ba a ya maa wa bi tee, no ku be na a koo a waazo ine na. No i so na woo be na. 15 No i mu nna gbugba a lele inei inoko na. 16 Amanee maateji na iyi i cicau wee. Sinte titso i cica Simoo no i soo Pisee, waato kuta. 17 Si anyii nnyu, nni i cica Zaaki, do Zaa ifoe, amai Zebedee na, no i so na Boanese, waato ine na iyi a jo ibai iji. 18 Si anyii nnyu i bei i cica Anderee, do Filipu, do Baatelemi, do Matie, do Tomaa, do Zaaki amai Aliffee,

* 3:18 igbei Zelotu inei igbei Zelotu nai a waa jabu ku ba Zuifu na a ne ara nna hai si awoi inei Romu na.

do Tadee, do Siməə inei igbei Zelətu *,
19 do Zudasi Isikariəti, inε iyi á na ku
zambaεu.

Nyaanzei Jesu ηa à waa bi a nεòε

20 Nəi Jesu do məcə ηa à bə kpasε. Nə zamaa í tətə be hee a kù ba baa fayai ku je. 21 Nəi nyaanzei Jesu ηa à gbə mii iyi wa ce, nə à waa naa ku muu, domi à ni kù wεε dee dee mai.

Jesu í jεa inε ηa iyi à máa ide

(Cə Matie 12:22-32; Luku 11:14-23; 12:10)

22 Wee, woo kə inε ηa si wooda gə ηa à wa be iyi à naa hai Zeruzalemu. À ni, Beelizebu, waatə Seetam inε ngboi inei inəko ηai í wa siε. Nηui í mua gbugbā wa leleð inei inəko ηa. 23 Nəi Jesu í kpe ηa í bee ηa ide do mənda í ni, beirei Seetam á ce ku lele araε. 24 Bii inei bomma akā ηa à waa jað nje, bommau be kaa yəkə ku bə waju má. 25 Bii inei kpasε akā ηa à waa jað nje, kpasεu be kaa yəkə ku bə waju má. 26 Beεbe məi bii Seetam wa ja do araε, bommaε á kpεi nə kaa bə waju má, á tāi.

27 Inε gə kaa yəkə ku lə kpasεi inε iyi í ne gbugbā ku coo ile, bii kù je í tako í dī lafεε. Amma bii í dūu á yəkə ku coo ile.

28 Ntə ntə an sō ηε, alabu do dulum ηa iyi amanε í ce fei, Ilaađ á yəkə ku cea suuru ku kpa ideu. 29 Amma inε iyi á bu Hundei Ilaađ, Ilaađ kaa kpa idei dulum dii lafεε ajə kāma. Dulum dεeu á maa wεεai hee do ajə fei. 30 Jesu í sō ηa beεbei si na iyi í jə inε ηa à waa ni í ne inei inəko.

Idei iyei Jesu do ifəε ηa

(Cə Matie 12:46-50; Luku 8:19-21)

31 Nəi iyei Jesu do ifəε ηa à to wa à waa leekī waduude. Nə à be inε gə koo kpoo wa. 32 Wee zamaa í buba í kaakoε. Nəi à sōə à ni, cə, iyee do ifəε ηa à wa waduude, à waa kpeε. 33 Nəi Jesu í je nηa í ni, yooi í je iyem, nə yoo ηai à je ifəm ηa. 34 Nə í cə inε ηa iyi à buba à kaakoεu nə í ni, inεi í je iyem do ifəm ηa. 35 Nə í ni má, inε iyi wa ce idəbii Ilaađ fei, lafεei í je ifəm, wala wecīm wala iyem.

4

Məndai woo gbε

(Cə Matie 13:1-9; Luku 8:4-8)

1 Nəi Jesu í ləsi ku cioa inε ηa idei Ilaađ má kəkai tenkuu. Nə zamaa nla gə í naa í tətə siε í kaakoε ηai í jə í gū akai inyiu í buba. Akai inyiu í wa si tenkuu nə zamaau fei wa leekī itfi tenkuu. 2 Wa kə ηa si mii nkpə do mənda. Si bei wa kə ηa si ciou í sō ηa í ni, 3 i sotī i gbə mənda gə ηa. Məkə gə í fita wa fā dimi. 4 Si bei wa fā dimiu, ηai gəgə ηa à cuku si kpāa, nə yei ηa à naa à jə. 5 Nə gəgə ηa mə à cuku si ile iyi í ne kuta, tengi bii sāa kù kpə. Nə í fita be gbakā, amma si bei sāa kù la be, ηai í jə icāε kù ba ku mi lele. 6 Iyi inunu wa ce, ηai í joo nə í gbε, domi icāε kù mi lele. 7 Gəgə ηa mə à cuku si inə agū ηa. Nəi agū ηau à dede siε à biie, nə à ganjiε ku bí. 8 Nə gəgə ηa mə à cuku si ile jiida. Nəi à fita à la, à bí jiida. Dimi gə ηa à so kuntaa, gəgə ηa mə kita, gəgə ηa mə cíə. 9 Iyi Jesu í kpa məndau í tā ηai í ni, inε iyi í ne itfi iyi á gbəð ide, ku gbə.

Mii iyi í jə Jesu í ya maa kpa mənda

(Cə Matie 13:10-17; Luku 8:9-10)

10 Waati iyi Jesu í kpa zamaau mənda nkpə í tā ηai í jə inε ηau à ne. Nə inε ηa iyi à gbe bi tεε do məcə maateji ηau à waa beεε yaasei mənda ηau. 11 Nəi í je nηa í ni, inεi Ilaađ í jə í mą asiii bommaε ηa. Amma inε ηa iyi à gbe fei à waa gbə ideu do məndai.

12 Nə n fə nηa ide do məndai ku ba “Baa bii à cə ilu a maà ye.

Nə baa bii à gbə ide a kaa mą yaaseε. Bii kù je beεbe aa na a sinda wa bi Ilaađ, nə Ilaađ ku kpa idei dulum du ηa.”

Yaasei məndai woo gbε

(Cə Matie 13:18-23; Luku 8:11-15)

13 Nəi Jesu í bee ηa má í ni, debei í kù gbə yaasei məndau be ηa? Nə beirei aa ce í gbə yaasei mənda ηa iyi à gbe fei. 14 Yaaseε wee. Məkəu, idei Ilaađi wa fā. 15 Inε gə ηa à yei bei inya ηa bii ideu i cuku si kpāau. Iyi à gbə ideu gbakā Seetam í naa í nyaa hai si idə nηa. 16 Beεbe məi inε gə ηa à yei bei inya ηa bii ideu í cuku si ile iyi í ne

kuta. Iyi à gbɔ ideu gbakã à gbaai do inɔ didɔ. ¹⁷ Amma a kù jò kù ce icã si idɔ nɔa. Ine dimi bɛɛbɛ nɔa a ci ya leeki ku kɛ. Waati iyi ijuukpã do wahala gɔ í naa si nɔa na irii ideí Ilaaɔ gbakã, à ya fúsi awɔi. ¹⁸ Ine gɔ nɔa mɔ à yɛi bei dimi nɔa iyi à cuku si inɔ agũ nɔa. Anai à jɛ ine nɔa iyi à gbɔ ideí Ilaaɔ, ¹⁹ amma lasabu bututui mii nɔa wa bitandi nɔa. Fia ku bi wa dɛ iju nɔa nɔ à nɛ kɔdɛi mii nkpɔ. Mii nɔa bei wa ganji ideu ku ce icɛ si nɔa. ²⁰ Ine gɔ nɔa mɔ à yɛi bei dimi nɔa iyi à cuku si ilɛ nɛɛɛ. Iyi à gbɔ ideí Ilaaɔ à gbaa nɔ wa so. Si inɔ nɔa ine gɔ nɔa à so kuntaa, ine gɔ nɔa mɔ kita, ine gɔ nɔa mɔ cɔ.

Mɔndai fitila

(Cɔ Luku 8:16-18)

²¹ Nɔi Jesu í sɔ nɔa má í ni, a ci ya má fitila a biiɛ do caka walakɔ a dasi abɛ daayi. Amma si antai taabui à ya lesi. Mà kù jɛ bɛɛbɛ. ²² Mii iyi wa manji fei á fita gbugbãa nɔ asiii ide gɔ mɔ kù wɛɛ iyi a kàa fɔ. ²³ Ine iyi í nɛ ití iyi á gbɔɔ ide, ku gbɔ.

²⁴ Nɔi í sɔ nɔa má í ni, i ce laakai nɔa do ide iyi ì gbɔ nɔa. Si gũa iyi ì wãaɔ kpaasi nɔa nɔa, si bei Ilaaɔ á wãaɔ inɛ mɔ nɔa ku kɔasi má ku re bɛɛbɛ. ²⁵ N̄ wa n sɔ nɔa, ine iyi í nɛ, nɔa à ya na má, amma ine iyi kù nɛ, baa andi iyi í nɛu má à ya gbaai.

Mɔndai kugbɛ iyi wa fita do arae

²⁶ Nɔi Jesu í fɔ má í ni, ide iyi aa ka wãɔ bommai Ilaaɔ wee. Ine gɔ í fã dimi si ikoɛ. ²⁷ Si anyiɛ, baa bii wa sũ walakɔ wa cɔ ilu, alɛɔ daakɔ, waati kãma fei dimiu i fita wa la. Kù mà baa bei wa ce. ²⁸ Ilɛ í ya jò amaajɛ ku fitai do arae. Í ya ce wuai titã, ku bei ku ce así nɔa ku bí. ²⁹ Bii amaajɛu í jã nɔa a muu do kɔma, domi waatii kumui í to.

Mɔndai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi

(Cɔ Matie 13:31-32, 34; Luku 13:18-19)

³⁰ Nɔi Jesu í fɔ má í ni, mii aa ka wãɔ bommai Ilaaɔ. Do mɔnda yoomai aa ka sisiɔ yaaseɛ. ³¹ Í yɛi bei ngboi mutaadi iyi waati iyi à waa gbɔɔ, nɔa í kere í

re ngboi mii ku gbɛ fei si ilɛ. ³² Amma waati iyi à gbɔɔ à tã, nɔa í ya dede ku la ku re ama jii fei. Nɔa í ya ce amaawɔ nla nla hee yɛi nɔa a maa ce antɛ si amaawɔɛ nɔa, nɔa a wa si jijiɛ.

³³ Do mɔnda nkpɔ bɛɛbei Jesu í kɔ ine nɔa si cio, zaka bei à yɔkɔ à gbɔɔ. ³⁴ Ci ya sɔ nɔa ide hai nɛ mɔnda, amma bii í gbe nɔa do mɔcɛ nɔa í ya tuse nɔa fei.

Jesu í leeki fufu si tenku

(Cɔ Matie 8:23-27; Luku 8:22-25)

³⁵ Alɛ ajɔ nɔa, Jesu í sɔ mɔcɛ nɔa í ni, ka bɔ ice ihɔ. ³⁶ Iyi à jò zamaau í nɛ nɔa à lɔ akɔi inyi bii Jesu í tako í wau ku ba a kua ice ajɔ. Nɔa akɔ mmu gɔ nɔa mɔ à waa too nɔa má. ³⁷ Nɔi fufu nla gɔ í dede, í jò inyi wa lɔ inɔ akɔu hee í maai ku kɔ.

³⁸ Amma Jesu wa sí njoo si anyii akɔu, í lesi iriɛ si lɛfɛu gɔ. Nɔi à jũu à beɛ à ni, Mɛɛtu, kù jɛɛ ide kãma bii à waa bi ka ce nfe? ³⁹ Iyi Jesu í ji, nɔa í la si fufuu, nɔa í sɔ tenkuu í ni, í to bɛɛbɛ, i coko. Nɔa fufuu í leeki nɔa inyau í coko cau. ⁴⁰ Nɔi Jesu í bee mɔcɛ nɔa í ni, na mii í ce ì jò njo wa mu nɛ nɔa. Mii í ce ì kù dasim naanɛ nɔa. ⁴¹ Nɔi njo nla nla wa mu nɔa nɔa à sɔ nje à waa ni, ine dimi yoomai ihɛ, iyi fufu do inyi fei wa jirimae.

5

Jesu í jò ine gɔ iyi í nɛ inɛi inɔko í ba iri

(Cɔ Matie 8:28-34; Luku 8:26-39)

¹ Nɔi à to icei tenkuu do ikpa ihɔ si ilei ilui Zerazee. ² Nɔa Jesu í kita wa hai si antai akɔi inyiu. Nɔa gbakã ine gɔ iyi í nɛ inɛi inɔko í fita wa hai ikpa bi ku si iku nɔa wa koo wa *. ³ Bi ku si iku nɔa í jɛ ideɛ. Nɔa wee í nɛ gbugbã hee í jò ine gɔ kaa yɔkɔ ku dũu, baa do sesee.

⁴ À ya daa si kpemkpem, nɔa a dɛ isɛɛ do sesee amma í ya da seseeui nɔa ku ce kpemkpem nɔa. Wee, ine gɔ kù nɛ gbugbã iyi á yɔkɔ ku nɔa. ⁵ Waati kãma fei, dasã do idũ, si aninii iri kuta nɔa do bi ku si iku nɔa í ya wa ku maa dɔ anu, nɔa ku maa mɛɛ arae do kuta nɔa. ⁶ Iyi í yɛ Jesu wa hai jiji nɔa í sei, í koo í gule si wajue. ⁷ Nɔi í dɔ anu hee lele í ni, mii

* 5:2 bi ku si iku nɔa si waati nɔa, si isai kuta nɔa à ya si iku nɔa.

í wa aninii awae, Jesu, awo Amai Ilaađ. Ilaađ í re fei, nɔ̀ n̄ wa n̄ tɔ̀e do irie, mađ wahalam. ⁸ Í fɔ̀ beɛbe si na iyi í jɔ̀ Jesu í ni inei inɔ̀kou kú fita sie. ⁹ Nɔ̀ Jesu í beɛ í ni, irei irie. N̄ɔ̀ í jeaa í ni, irim nii Zamaa, domi à kpɔ̀. ¹⁰ N̄ɔ̀ í tɔ̀ Jesu suuru ku mađ nyɔ̀ aɲa ikpa angule.

¹¹ Wee à ye kusɔ̀ gaa ɲa à waa je ikpa iri kutau be. ¹² N̄ɔ̀ inei inɔ̀ko ɲau à tɔ̀ Jesu à ni, jɔ̀ kaa mu kusɔ̀ ɲau ihɔ̀, ku ba ka maa wa be. ¹³ Nɔ̀ Jesu í yɔ̀da n̄ɲa. N̄ɔ̀ à fita hai si inɛu à koo à mu kusɔ̀ ɲau à tale si ɲa hai antai iri kutau à dasi inyi nɔ̀ inyiú í je ɲa. Kukpɔ̀ n̄ɲa í to dubu minji (2.000).

¹⁴ Woo degbe kusɔ̀ ɲau à sa à koo à waa sisi laabaau ideu si ilu nlau do si ilɛko ɲa. Nɔ̀ inɛ ɲa à fita à bɔ̀ ku cɔ̀ mii iyi í ceu. ¹⁵ Iyi à naa bi Jesu, à ye inɛ iyi í tako í nɛ inei inɔ̀ko bututuu í baa si laakaɛ í dasi j̄inɛ ɲa wa buba. N̄ɔ̀ à biti, n̄ɔ̀ í mu ɲa jiida. ¹⁶ Inɛ ɲa iyi ideu í ce iju n̄ɲa à waa sisia inɛ ɲa. ¹⁷ Nɔ̀ inɛ ɲau à tɔ̀ Jesu ku fita hai ilei ilu n̄ɲa.

¹⁸ Waati iyi Jesu wa lɔ̀ akai inyiú, ɲai inɛ iyi í tako í nɛ inei inɔ̀ko ɲau waa tɔ̀e í ni ku jɔ̀ n̄ɲu ku toɔe. ¹⁹ Amma Jesu í kɔ̀. Nɔ̀ í sɔ̀ í ni, bɔ̀ kpasɛɛ bi inɛ ɲa koo sɔ̀ ɲa mii iyi Lafɛɛ í ceɛ, do yaase bei í ce araare. ²⁰ N̄ɔ̀ inɛu í nɛ, í wasi ku sisia inei ile iyi à ya kpe Ilu Mɛɛwa ɲau mii iyi Jesu í cea n̄ɲu fei. N̄ɔ̀ aɲa fei à biti jiida jiida. Nɔ̀ Jesu mɔ̀ í dede wa hai be.

Idei ama inaaboí Zairusi do inaabo iyi í lu ibɔ̀i Jesu

(Cɔ̀ Matie 9:18-26; Luku 8:40-56)

²¹ Jesu í baa hai ice ikpa ihɔ̀ do akai inyiú. Í wa it̄i tenkuu be nɔ̀ zamaa nla gɔ̀ í naa í tɔ̀tɔ̀ bi tɛɛ. ²² N̄ɔ̀ inɛ gɔ̀ í naa bi tɛɛ. À ya kpoo Zairusi. Inɛ ngboi ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔ̀tɔ̀i. Iyi í ye Jesu, ɲai í seɛbata si wajuɛ. ²³ N̄ɔ̀ í tɔ̀e ku sobi n̄ɲu í ni, ama inaabom wa bi ku ku. N̄ wa n̄ tɔ̀e, i naa i lesie awɔ̀, nɔ̀ ku ba iri ku maa wɛɛ baani. ²⁴ N̄ɔ̀ aɲađ Jesu à waa nɛ. Nɔ̀ zamaa nla gɔ̀ wa toɔe hee à waa manteɛ.

²⁵ Wee si inɔ̀ inɛ ɲau inaabo gɔ̀ í wa be iyi wa ce bɔ̀i awɔ̀ ku mu hai ad̄ maateeji wa. ²⁶ Í wahala jiida si awɔ̀

lokotoro nkpɔ̀ hee andi fia iyi í nɛ fei í jɔ̀, kù nɔ̀ kù ce baa daama, amma bɔ̀ɛu í teese wa kɔ̀sii. ²⁷ Abou í gbɔ̀ laabaau Jesu wo, ɲai í jɔ̀ í naa do anyie si inɔ̀ zamaau í lu jaaɛ. ²⁸ Í ce beɛbei domi í fɔ̀ si idɔ̀e í ni, baa bii jaaɛi n̄ lu an ba iri. ²⁹ N̄ɔ̀ gbakã bɔ̀i awɔ̀ ku muɛu í leeki. N̄ɔ̀ í gbɔ̀ fufui baani si araɛ. ³⁰ N̄ɔ̀ Jesu í mà gbakã iyi gbugbã gɔ̀ í fita hai si arai n̄ɲu nɔ̀ í sinda wa cɔ̀ zamaau nɔ̀ í ni, yooi í lu jaaɛm. ³¹ N̄ɔ̀ mɔ̀cɔ̀e ɲa à sɔ̀ à ni, debɛi i kù waa ye zamaa iyi wa manteɛi, nɔ̀ i waa ni yooi í lue?

³² N̄ɔ̀ Jesu í sinda í cɔ̀ inɛ ɲau ku ba ku ye inɛ iyi í ce beɛbeu. ³³ N̄ɔ̀ abou wa yaya do n̄ɔ̀, domi í mà mii iyi n̄ɲu í ce. N̄ɔ̀ í naa í gule si wajuɛ í sɔ̀ ntɔ̀ si mii iyi í ba n̄ɲu fei. ³⁴ Nɔ̀ Jesu í sɔ̀ í ni, abooyi, naanɛɛi í faabaɛ. Koo wɛɛ si laakaɛ, i ba iri si bɔ̀ɛu mbe.

³⁵ Si bei Jesu wa fɔ̀ ideu, inɛ gɔ̀ ɲa à naa hai kpasɛi Zairusi inɛ ngbou, à sɔ̀ à ni, ama inaaboɛu í ku. Mađ wahala Mɛɛtu má. ³⁶ Amma Jesu kù dasi ide n̄ɲau. Nɔ̀ í sɔ̀ Zairusi í ni, mađ jɔ̀ zigie ku da, awɔ̀ de dasi naanɛ. ³⁷ N̄ɔ̀ í ni inɛ gɔ̀ ku mađ si n̄ɲu kpasɛi Zairusi wa bii kù je Piɛɛ do Zaaki, do Zãa ifɔ̀i Zaaki. ³⁸ Iyi à to nɔ̀ Jesu í ye zamaa nla gɔ̀ be à waa cã kpokpoo, à waa kpata à waa dɔ̀ anu nla nla. ³⁹ N̄ɔ̀ í lɔ̀ kpasɛu í bee ɲa í ni, na mii í ce i waa dɔ̀ anu beɛbe ɲa. Na mii í jɔ̀ i waa kpata ɲa. Amau kù ku mɛɛ, wa s̄i n̄ɔ̀i. ⁴⁰ Nɔ̀ à waa yaakoɛ. N̄ɔ̀ Jesu í jɔ̀ aɲa fei à fita, í gbe baau do iyei amau do mɔ̀cɔ̀ mɛeta ɲa iyi à suu wau, ɲai à lɔ̀ bii amau í wa. ⁴¹ N̄ɔ̀ Jesu í mu awɔ̀ amau í fɔ̀ do feeɛ í ni, talita kumi, waatɔ̀ ama inaabo, dede. Amui, n̄ sɔ̀e. ⁴² N̄ɔ̀ gbakã ama inaabou í dede nɔ̀ wa nɛ. Í nɛ zakai ad̄ maateeji. Iyi inɛ ɲau à yɔ̀ ɲai à biti ntɔ̀ ntɔ̀. ⁴³ N̄ɔ̀ Jesu í sɔ̀ ɲa í ni a náa ije ku je. Nɔ̀ í sɔ̀ ɲa má do kugaabu í ni a mađ jɔ̀ inɛ gɔ̀ ku gbɔ̀ ideu.

6

Inei Nazareti ɲa a kù dasi Jesu naanɛ (Cɔ̀ Matie 13:53-58; Luku 4:16-30)

¹ Nɔi Jesu í ne hai kpasɛi Zairusi be í bɔ ilu bii í je ama. Nɔ mɔcɛe ɲa à suu. ² Iyi ajɔi kusɔmi í naa ɲɔi í lɔsi ku sisia ine ɲa ide ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔu. Nɔi ine nkpɔ nkpɔ í gbɔ ideu nɔ à bití à waa ni, hai iwoi nɲu í ba dimii lasabu jiidau be. Dimii bisi yoomai à mua nɲu. Beirei í ce wa ce dimii maamaakeu ihɛ. ³ Kù je woo gbe jii nɔu mbe ya, amai Maariu mee. Mà kù je igbãi Zaaki do Zozee, do Zudu do Simɔɔ mbe ba. Nɔ weciɛ ɲa a kù wa inɔ nwa ihɛ? To, lasabu nɲu ɲau bei wa ganji ɲa a dasiɛdɔ naane. ⁴ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, kù ne bii walii ci ya ne beere bii kù je si ilei idee do si inɔi inee ɲa do kpasɛe. ⁵⁻⁶ Nɔi Jesu í bití domi a kù dasiɛ naane. Beɛbei kù yɔkɔ kù ce maamaake be, bii kù je bɔɔ gɔ ɲa iyi í lesi awɔ nɔ à ba iri.

Jesu í be mɔcɔ maateeji ɲau minji minji

(Cɔ Matie 10:5-15; Luku 9:1-6)

Si anyie, Jesu í ya maa dabii dabii si ileeko ɲau ku maa sisia ine ɲa idei Ilaaɔ. ⁷ Nɔi í kpe woo be maateeje ɲau nɔ í be ɲa minji minji, í mu nɲa gbugbã a leleɔ inei inɔɔko ɲa. ⁸ Í sɔ ɲa í ni, i maà so nkãma si isene nɲeu. I maà so ije hee má je bɔgɔ, hee má je fia, í gbe golo. ⁹ I dasi baata nɲe amma i maà kpele ibɔ minji. ¹⁰ Nɔi í sɔ ɲa má í ni, bii í to ilu bii í waa bɔ ɲa, í wa kpasɛ bii à dasi ɲe hee i koo i neɔ hai ilu be ɲa. ¹¹ Bii í je bii gɔ ɲa ine ɲa a kù gba ɲe hee má je a gbɔ ide nɲe, i fita hai be ɲa, nɔ i gbugbã nɲa irurui baata nɲe ɲa ku ba ku je nɲa seeda iyi kiitii Ilaaɔ á naa si ɲa. ¹² Nɔ mɔcɔ ɲau à ne nɔ à waa waaZɔa ine ɲa à waa ni a kpaasi idɔ. ¹³ Nɔ à lele inei inɔɔko nkpɔ nkpɔ, nɔ à ya tontooa bɔɔ nkpɔ nkpɔ ikpo si iri. Nɔ à ba iri.

Idei ikui Zãa woo dasi inyi

(Cɔ Matie 14:1-12; Luku 9:7-9)

¹⁴ Ilaalu Herodu í gbɔ baauí Jesu, si na iyi í jɔ irie í fangaa bii fei. Nɔ ine gɔ ɲa à nia Jesu, Zãa woo dasi inyiui í jii hai si bale. Na ɲɔi í jɔ í ne gbugbã wa ceɔ maamaake. ¹⁵ Ine gɔ ɲa mɔ à waa nia Jesu, Elii walii nlaí takoui. Nɔ ine

gɔ ɲa mɔ à waa niaa, nɲu mɔ waliíi bei ti tako ɲauí.

¹⁶ Amma iyi Herodu í gbɔ ideu ɲɔi í ni, Zãa woo dasi inyiui. N jɔ à bu irie wo. Debei nɲui í jii hai si bale. ¹⁷ Mii iyi í jɔ Herodu wa fɔ beɛbe wee. Hai tako Herodu takae í ni a mu Zãa a dũu a dasiɛ piisɔɔ na ku tũdɔ idɔi Herodiasí. Wee Herodu í tako í so Herodiasí aboi Filipu, ifɔe. ¹⁸ Nɔi Zãa í sɔɔ í ni, kù sɔa í gba aboi ifɔe i dasi kpasɛe. ¹⁹ Na ɲɔi í jɔ Herodiasí wa mu Zãa do idɔɔkɔ. Wa bi ku kpaá amma kù ba kpãa ²⁰ si na iyi í jɔ Herodu í mà beereí Zãa. Bii wa gbɔ idee idɔe í ya dedei, amma do nɲu fei í ya bi nɲu ku gbɔɔ. Í mà iyi amanɛ dee deei nɔ kuwɛɛ kù ne taale kãma. Na ɲɔi í jɔ í bii anyie.

²¹ Do nɲu fei, ajɔ nɲu gɔ Herodiasí í ba kpãae. Ajɔ nɲu Herodu í nya jingau nla nla ku yeɔ gigii ajɔi kubíe. Nɔi í kpe akawe nlaɛ ɲa do ine ngboi soogee ɲa, do ine ngboi ilei Galilee ɲa fei. ²² Nɔi ama inaaboi Herodiasí í lɔ ileu wa jojo, ɲɔi í dɔa Herodu si do inee ɲa iyi í kpe wa ɲau fei. Nɔi Herodu í sɔ mudɛeu í ni, tɔm mii iyi í bi fei, an muue. ²³ Nɔ í gbasi do mii fei í ni, mii iyi í tɔm fei, an muue, baa bii í je bubui bommam nii. ²⁴ Nɔi ama inaabou í koo í bee iyee í ni, mii í jɔ n tɔɔe. Nɔi iyee í je í ni, tɔɔe irii Zãa woo dasi inyiui. ²⁵ Nɔi gbakã ama inaabou í naa bi ilaalu í sɔɔ í ni, n bi i muum irii Zãa woo dasi inyiui nsei nsei si perenti. ²⁶ Baa do iyi inɔi ilaalu í fɔ ntɔ ntɔ fei kù bi ku kɔɔ, si na iyi í jɔ í gbasi do mii fei si wajui ine njooe ɲau. ²⁷ Nɔi gbakã í be sooge gɔ koo bù irii Zãa woo dasi inyiui wa. Nɔi soogeu í koo í bu irii Zãa wa hai ile piisɔɔ. ²⁸ Nɔ í naaɔ wa si perentiui í naa í na ama inaabou. Nɔ ama inaabou mɔ í koo í na iyee. ²⁹ Iyi mɔcɔi Zãa ɲa à gbɔ iyi í ku, ɲɔi à naa à soo à koo à suu.

Jesu í wɔ amanɛ dubu miu (5.000)

(Cɔ Matie 14:13-21; Luku 9:10-17; Zãa 6:1-14)

³⁰ Nɔ woo be maateeji ɲa iyi Jesu í tako í be ɲau à baa bi tee à waa sisiaa mii ɲa iyi aɲa à ce fei do cio iyi à kɔ ine ɲa si fei. ³¹ Nɔ ine ɲa à wasi ku naa ku ne hee Jesu do mɔcɛe ɲa a kù ba fayai

ku je. Na n̄ɔi í j̄ò í s̄ò n̄a í ni, i j̄ò ka nya ara nwa ka b̄ò ikpa ḡbabua ku ba i s̄imi keeke n̄a. ³² N̄ɔi à j̄ò in̄e n̄au b̄e, n̄ò à koo à l̄ò ak̄oi inyiu à b̄ò ikpa ḡbabuau.

³³ Amma in̄e n̄kp̄ò í ȳe n̄a waati iyi à waa n̄e, n̄ò à mà n̄a. N̄ɔi à mà tengi bii à waa b̄òu. N̄ò in̄e n̄a à sei wa do ise hai ilu n̄a fei à cua n̄n̄a tengi bii à waa b̄òu.

³⁴ Iyi Jesu í to wa n̄ɔi í fita hai in̄ò ak̄ou. N̄ò í ȳe zamaa n̄kp̄òu. N̄ɔi í ce araare n̄n̄a, domi à ȳei bei angud̄a n̄a iyi a kù n̄e woo degbe. N̄ɔi í l̄osi ku k̄ò n̄n̄a si cio n̄kp̄ò. ³⁵ Si bei al̄e wa l̄e, n̄ɔi m̄òc̄e n̄a à naa bi t̄e à ni, inyau wee ḡbabuai, n̄ò id̄ũ wa d̄ũ. ³⁶ Na n̄n̄u, da in̄e n̄au a b̄ò il̄eko n̄a do in̄ò ilu n̄a iyi à wa am̄e, ku ba a koo a ra mii iyi aa j̄e.

³⁷ Amma í s̄ò n̄a í ni, in̄e taka n̄n̄e í na n̄a ij̄e a j̄e. N̄ɔi à j̄eaa à ni, i kù mà baa bii à so fiaí ic̄ei cukpa m̄ēj̄ò, kaa to ka ra n̄n̄a p̄̄e ka na n̄a a j̄e. ³⁸ N̄ɔi Jesu í bee n̄a í ni, p̄̄e feloi ì n̄e n̄a. I koo i c̄ò wa. Iyi à koo à c̄ò, n̄ɔi à ni, p̄̄e miui à n̄e do c̄̄e minji.

³⁹ N̄ò Jesu í s̄ò m̄òc̄e n̄au í ni a j̄ò in̄e n̄au a buba si f̄òf̄ò t̄ũt̄ũ b̄e ik̄ã ik̄ã. ⁴⁰ N̄ɔi à buba ik̄ã ik̄ã, tuuba ḡò n̄a aman̄e c̄̄ò, tuuba ḡò n̄a m̄ò aman̄e ciitaa. ⁴¹ N̄ɔi Jesu í so p̄̄e miuu do c̄̄e minjiu, n̄ò í wu iju lele í saabu Ilaā. N̄ɔi í bububu p̄̄e n̄ò í na m̄òc̄ò n̄au a kp̄̄e zamaau. N̄ò í kp̄̄e n̄n̄a c̄̄e minjiu m̄ò in̄e fei í ba. ⁴² An̄a fei à j̄e à yo. ⁴³ N̄ɔi à ko p̄̄e do c̄̄e bubu iyi í ḡbeu k̄òl̄ò maateeji í k̄ò. ⁴⁴ In̄em̄òk̄ò n̄a iyi à j̄e p̄̄e à w̄ēi aman̄e dubu miu (5.000) b̄àk̄à inaabo do amu n̄a baasi.

Jesu wa n̄e si antai tenku

(C̄ò Matie 14:22-33; Z̄aa 6:15-21)

⁴⁵ Iyi à t̄a ḡbak̄a n̄ɔi Jesu í j̄ò m̄òc̄e n̄au à l̄ò ak̄oi inyiu ku ba a tak̄oe a kua ice ih̄ò, ikpa Besaida. Iyi à waa n̄e n̄ò í ni zamaau ku n̄e. ⁴⁶ Waati iyi í j̄ò à n̄e n̄ɔi í koo í ḡũ iri kuta ḡò ku ba ku ce kut̄ò. ⁴⁷ N̄ò í wa b̄e hee id̄ũ í koo í d̄ũ, n̄ò ak̄oi inyiu í wa si aninii tenkuu do m̄òc̄ò n̄au n̄ò Jesu m̄ò í wa il̄e n̄n̄u ak̄ã. ⁴⁸ Í ȳe m̄òc̄e n̄au à wa si wahalai ku wai ak̄oi inyiu, domi fufuu wa k̄ò n̄a. Zakai am̄ēj̄um̄á n̄ɔi í maai si n̄a, wa n̄e si antai inyiu wa bi ku cua n̄n̄a.

⁴⁹ Amma waati iyi à ȳò wa n̄e si antai tenkuu n̄ɔi à t̄amaa bei z̄īi, n̄ɔi à waa d̄ò anu. ⁵⁰ An̄a fei à ȳò n̄ɔi n̄jo wa mu n̄a. N̄ɔi ḡbak̄a Jesu í ba n̄a ide ku f̄ò í s̄ò n̄a í ni, i s̄ũ laakai n̄n̄e n̄a. Amui Jesu, i maà ce n̄jo n̄a.

⁵¹ N̄ɔi í l̄ò in̄ò ak̄ou í ba n̄a b̄e, n̄ò fufuu í leek̄i. N̄ɔi zigi n̄n̄a fei í da à biti hee, ⁵² domi a kù ḡb̄ò yaasei maamaakei p̄̄e si na iyi í j̄ò id̄ò n̄n̄a í le.

Jesu í j̄ò b̄ò n̄a à ba iri si il̄e Genesareti

(C̄ò Matie 14:34-36)

⁵³ Iyi à kua tenkuu à t̄a n̄ɔi à to il̄e Genesareti à koo à d̄i ak̄ò n̄n̄a bi ku leek̄i. ⁵⁴ Wee in̄e ḡò n̄a à wa b̄e. Iyi Jesu do m̄òc̄e n̄a à fita hai si ak̄ou ḡbak̄a n̄ɔi in̄e n̄au à mà Jesu. ⁵⁵ N̄ɔi an̄a fei à sei à waa naaò b̄ò n̄a wa hai in̄ò ilu n̄a. À ya so n̄a wai si s̄̄e n̄a a naaò n̄a wa tengi bii à ḡb̄ò í wau. ⁵⁶ Bii Jesu í to fei, hai il̄eko n̄a do ilu n̄a do iko bii in̄e n̄a à waa s̄ũ fei, à ya maa naaò b̄ò n̄a wai si bantuma bii í wau. N̄ɔi à ya t̄òe ku j̄ò an̄a a lu baa it̄i kumboōe. N̄ò in̄e n̄a iyi à luu fei à ya ba irii.

7

Dedembai bala n̄a

(C̄ò Matie 15:1-9)

¹ N̄ɔi Farisi n̄a do woo k̄ò in̄e n̄a si wooda ḡòḡò n̄a à naa hai Zeruzalemu n̄ò à t̄òt̄ò k̄òk̄oi Jesu. ² N̄ɔi à ȳe m̄òc̄e ḡò n̄a à waa j̄e do aw̄ò riisi, waat̄ò a kù w̄ò si bei à ya ce si dedemba n̄n̄a.

³ Wee Farisi n̄a do Zuifu n̄a iyi à ḡbe fei, à waa too dedembai bala n̄n̄a n̄a. Bii kù j̄e à w̄ò s̄ã s̄ã a ci ya j̄e nḡòḡò. ⁴ B̄ēb̄e m̄oi, bii à baa hai aja n̄ò a kù w̄ò a ci ya j̄e. Mii n̄kp̄ò n̄kp̄oi à ya ce má iyi í j̄e dedemba n̄n̄a. Mii n̄au ḡòḡò n̄a wee, k̄òfu ku wie do boonyi do cakai is̄ò n̄kp̄a n̄a.

⁵ To, si bei Farisi n̄a do woo k̄ò in̄e n̄a si wooda n̄au à ȳe m̄òc̄ò n̄au à waa j̄eò aw̄ò riisi n̄ɔi í j̄ò à bee Jesu à ni, na mii í ce m̄òc̄e n̄a a kù waa too dedembai bala nwa n̄a. Na mii í j̄ò à ya j̄e do aw̄ò riisi. ⁶ N̄ò Jesu í j̄e n̄n̄a í ni, in̄e ilu muafiti n̄a, hai tako Ezai í ce waliiei

dee dee na iri nɛ waati iyi í kɔ si tiaɛ í ni,

“Ilaaɔ́ í ni,

Ine ɲau ihɛ̀ à waa ceem beɛrei do gele ɲɲu akã.

Amma idɔ ɲɲa í jlim.

⁷ Kutɔɔ iyi à waa ceem ngbei,

Domi woodai amanɛ ɲai à waa kɔ ine ɲa si nɔ̀ à waa ni woodam nii.”

⁸ ɲɔi Jesu í sɔ́ ɲa má í ni, ì waa jɔ̀ woodai Ilaaɔ́ ɲa nɔ̀ ì waa too dedembai amanɛ ɲa.

⁹ Do ntɔ́ í waa kpa woodai Ilaaɔ́ ɲai ku ba i sãsi dedemba ɲɛ ɲa. ¹⁰ Moizi í ni, “i jirima iyeò baa ɲɛ ɲa”. Nɔ́ í ni má, “ine iyi wa fɔ laalɔi iyeò baaɛ ɲa, a kpa lafɛɛ.” ¹¹ Amma ɲɛ, ì waa fɔ ide mmu. Ì waa ni ine á yɔkɔ ku sɔ́ iyeò baaɛ ku ni fia iyi ɲɲu á sobi ɲa do, ti Ilaaɔ́i. Fiaui ì waa kpe kɔɔbãa ɲa. ¹² Nɔ́ bii ine í dɔ́ beɛbe, í kaa náa kpãa ku sobiò iyeò baaɛ má ɲa. ¹³ Beɛbe, ì waa kpa idei Ilaaɔ́ ɲa nɔ̀ ì waa too dedemba iyi à jɔ̀ ɲɛ ɲa. Nɔ̀ ì waa ce mii laalɔ nkprɔ́ má iyi í jɔ̀ dimi beɛbe ɲa.

Mii iyi í ya dasi ine riisi (Cɔ Matie 15:10-20)

¹⁴ ɲɔi Jesu í kpe zamaau má bi tɛɛ ɲɔi í sɔ́ ɲa í ni, ɲɛ fei i sotí i gbɔ yaasei idem ɲa. ¹⁵ Nkãma kù wɛɛ iyi á lɔ do gelei amanɛ ku dasie riisi. Amma iyi á fita hai si idɔi amanɛ, ɲɲui á dasie riisi. [¹⁶ Ine iyi í ne ití iyi á gbɔò ide, ku gbɔ.]

¹⁷ ɲɔi Jesu í nya arae hai bi zamaau í koo í lɔ kpasɛ. Waati iyi í lɔ kpasɛu ɲɔi mɔcɔɛ ɲau à beɛɛ yaasei mɔndau. ¹⁸ ɲɔi í bee ɲa í ni, i kù nɛ bisi ɲai? I kù mà ɲa mii iyi á lɔ inɔi amanɛ hai waduude kaa dasie riisi? ¹⁹ Kaa dasie riisi, domi ije kaa lɔ si idɔi ine bii kù je si inɔɛ, nɔ ku yó ku bei ku fita. Jesu í fɔ beɛbei ku ba ku sɔ́ ɲa iyi ije kãma kù je iwò. ²⁰ Nɔ́ í ni má, mii iyi wa fita hai si idɔi amanɛi í ya dasie riisi, ²¹ domi hai si idɔi amanɛi lasabu laalɔ do icu ku kɔ, do ile ku ce, do ine ku kpa, ²² do sakara, do kɔdɛɛ, do inɔ ku kã, do takii, do daa iyi í lɔ zaka, do igu, do funei ine ku nya, do faao, do idɔ ku le í ya fita. ²³ Mii laalɔ ɲau be fei hai si idɔi amanɛi wa fita nɔ aɲai à ya dasi ine riisi.

Abo dimi mmu gɔ́ í dasi Jesu naanɛ (Cɔ Matie 15:21-28)

²⁴ Iyi Jesu í fɔ beɛbe í tã ɲɔi í dasi kpãa í bɔ ilɛkoi Tii, ɲɔi í lɔ kpasɛ gɔ. Wee kù waa bi ine gɔ ku mà, amma kaa yɔkɔ ku manji. ²⁵ Abo gɔ́ í wa be, ama inaaboɛ í nɛ inei inɔkɔ. Iyi í gbɔ Jesu í to wa be gbakã, ɲɔi í naa í gule si wajuɛ. ²⁶ Abou í bei í je dimi mmu. À buui Fenisi si ilei Siri. ɲɔi wa tɔɔ Jesu ku lelea ɲɲu inei inɔkɔ hai si amaɛu. ²⁷ Amma Jesu í sɔ́ í ni, jɔ̀ amu ɲa a je a yo titã, domi kù sɛa a gba ijei amu ɲa a na aja keeke ɲa. ²⁸ ɲɔi abou í ni, ntɔi Lafɛɛ. Amma baa do ɲɲu fei, aja keeke ɲau à ya wa abei taabu a maa je buubuui ijei amu ɲa iyi wa cuku wa. ²⁹ ɲɔi Jesu í sɔ́ í ni, na ide iyi ì fɔu be, nɛ. Inei inɔkɔ í fita sie mbe. ³⁰ Iyi í nyi kpasɛɛ ɲɔi í koo í ba amau wa sũ si daayi, inei inɔ ikou í fita sie tã.

Jesu í jɔ dekí gɔ́ í ba iri

³¹ ɲɔi Jesu í dede hai ilɛkoi Tii í too do Sidɔɔ, í bei í bɔ tenkui Galilee si ile iyi à ya kpe Ilu Mɛɛwa ɲau. ³² Iyi í to, ɲɔi ine gɔ ɲa à naaò dekí gɔ wa, iyi ci ya yɔkɔ ku fɔ ide sãa sãa, ɲɔi à tɔɔ Jesu ku lesie awɔ. ³³ ɲɔi Jesu í bɔòɛ hee bii í jɔ̀ zamaau. ɲɔi í dasi amaawɔɛ si itíi dekiu, nɔ́ í tu antɔ, í jɔa si amɛɛ. ³⁴ Nɔ́ í wu iju lele í jile idɔ́ í fɔ do fee ɲa í ni, efata, waatɔ, cí. ³⁵ ɲɔi gbakã itíi mɔkɔu í cí nɔ amɛɛ í tɛ, nɔ́ í sinti ku fɔ ide dee dee. ³⁶ Jesu í sɔ́ ɲa í ni a maà sɔ́ ine gɔ, amma si bei wa sɔ́ ɲau, beɛbe mɔi aɲa mɔ à wasi ku sɔ́ ine ɲa. ³⁷ ɲɔi ine ɲau à biti hee í caa à waa ni, mii iyi wa ce fei í sɛai. Í jɔ̀ baa dekí ɲa à waa gbɔ ide, ine ɲa iyi a ci ya yɔkɔ a fɔ ide wo à waa fɔ bebei.

8

Jesu í wò amanɛ dubu mɛɛ (4.000) (Cɔ Matie 15:32-39)

¹ Iyi í ce ajɔ minji ɲɔi zamaa nla gɔ́ í tɔtɔ bi tɛɛ má. Nɔ́ wee a kù nɛ mii iyi aa je. ɲɔi Jesu í kpe mɔcɔɛ ɲau í sɔ́ ɲa í ni, ² araarei zamaau ihɛ̀ wa mum domi ajɔ mɛɛta ɲɲai ihɛ̀ iyi à wa bi tom, nɔ sɔnda kãma kù gbe ɲɲa má. ³ Bii ò jɔ̀ à nɛò ari aa koo a cuku kpãa, si bei ide

ine gɔ ɲa í j̄i. ⁴ Ɗɔi mɔcɔe ɲau à beee à ni, iwoi aa ka ba p̄ee si gbabuau ih̄e iyi aa je a yoð. ⁵ Ɗɔi Jesu í bee ɲa í ni, p̄ee feloi ì ne ɲa. Ɗɔi à ni, ara meejei.

⁶ Ɗɔi Jesu í ni zamaau fei ku buba ile. Nɔ í so p̄ee ara meejeu í bei í saabu Ilaaɗ, nɔ í bububue í na mɔcɔe ɲau a kp̄e ɲa. Ɗɔi à kp̄e zamaau. ⁷ Wee à ne c̄ee keeke gɔ ɲa be má. Ɗɔi Jesu í saabu Ilaaɗ má, í bei í ni a kp̄e ɲa, nɔ à kp̄e ɲa c̄ee ɲau má. ⁸ Nɔ aɲa fei à je à yo. Ɗɔi à naa à ko bubui p̄ee ɲa iyi í gbeu kɔlɔ meeje. ⁹ Jiai ine ɲau í to zakai aɲa dubu mee (4.000). Ɗɔi Jesu í bei í j̄ò ine ɲau à ne. ¹⁰ Ɗɔi gbakã í koo í lɔ akɔi inyi do mɔcɔe ɲa à bɔ ikpa Daamanuta.

*Farisi ɲa à bi Jesu ku ce maamaake
(Cɔ Matie 16:1-4)*

¹¹ Ɗɔi Farisi gɔ ɲa à naa bi Jesu à wasi ku baa kakɔ ku ce. À cɔ laakaɛ, à tɔɔe ku ce maamaake iyi á nyisi iyi gbugbãe hai bi Ilaaɗi wa naa. ¹² Ɗɔi Jesu í jile idɔe í ni, na mii í ce inei nsei ɲau ih̄e à waa tɔm n ce maamaake. Ntɔ ntɔ, n kaa n nyisi ɲe maamaake kãma gɔ. ¹³ Ɗɔi í j̄ò ɲa í koo í lɔ akɔu do mɔcɔe ɲa a kua do ice ih̄e.

*Lefeei Farisi ɲa do ti inei Herodu ɲa
(Cɔ Matie 16:5-12)*

¹⁴ Wee mɔcɔe ɲau à gbɛje ije ku so, p̄ee akã à ne si akɔu be. ¹⁵ Ɗɔi Jesu í s̄ɔ ɲa í ni, i ce laakai i nya ara ɲɲe hai bi lefee Farisi ɲa do ti inei Herodu ɲa. ¹⁶ Ɗɔi mɔcɔ ɲau à waa s̄ɔ ɲe ide à waa ni, si na iyi í j̄ò a kù ne ijei í j̄ò wa d̄ɔ beɛbe. ¹⁷ Wee Jesu í mà iyi à waa fɔ ɲɔi í ni, na mii í ce ì fɔ ì waa ni ɲa, si na iyi í j̄ò a kù ne p̄ei. Ine mɔ ì kù mà ɲa hee nsei? I kù gbɔ yaasei ideu ɲai? I kù ne bisi ɲai? Idɔ ɲɲe mɔ í lei? ¹⁸ Í j̄ò ì ne iju ɲa mee, i ci ya ye ilu ɲai? I kù ne it̄i ɲa ba. I ci ya gbɔ ide ɲai? I ci ya ye gigi ɲai? ¹⁹ Waati iyi ñ kp̄e amanɛ dubu miu p̄ee ara miuu, p̄ee kɔlɔ feloi búbù iyi í gbeu í ce. Ɗɔi à jɛaa à ni, kɔlɔ maateejii. ²⁰ Ɗɔi Jesu í bee ɲa má í ni, si waati iyi ñ bu p̄ee ara meejeu ñ na amanɛ dubu mee ɲau, p̄ee bubu iyi í gbeu kɔlɔ feloi ì koo ɲa. Ɗɔi à jɛaa à ni,

kɔlɔ meejei. ²¹ Ɗɔi Jesu í s̄ɔ ɲa í ni, i kù gbɔ hee nsei ɲa?

Jesu í j̄ò fɛju gɔ í ba iri Besaida

²² Ɗɔi à to ilu gɔ iyi à ya kpe Besaida, nɔ ine gɔ ɲa à náaa Jesu fɛju gɔ wa, à tɔɔe ku luu. ²³ Ɗɔi í mu awɔi fɛjuu í bɔðe alalai iluu. Ɗɔi í daa antɔ si ijue í lesie awɔ í ni, ì waa ye ngɔgɔ? ²⁴ Ɗɔi fɛjuu í cɔ ilu í ni, ñ wa n ye amanɛ ɲa à waa ne, amma à yei bei j̄i ɲa. ²⁵ Ɗɔi Jesu í lea awɔ si iju má. Iyi ineɛu í cɔ ilu má nɔ í ba wee ɲɲu í ba iri, wa ye ilu wau wau. ²⁶ Ɗɔi Jesu í ni ku ne kpas̄e, amma ku maà too do inɔ ilu má.

*Piɛ í ni Jesu í je ine iyi Ilaaɗ í cica
(Cɔ Matie 16:13-20; Luku 9:18-21)*

²⁷ Ɗɔi Jesu do mɔcɔe ɲa à ne ikpa ilu ɲa iyi à wa kɔkɔi Sezaree, si ilei Filipi. Ɗɔi si kp̄e au í bee mɔcɔe ɲa í ni, yooi ine ɲa à ya ni ñ je. ²⁸ Nɔ à jɛaa à ni, ine gɔ ɲa à ya ni awɔu Zãa woo dasi inyii. Ine gɔ ɲa mɔ à ya ni awɔu Elii walii nlai takoui. Ine gɔ ɲa mɔ à ya ni awɔu ine akã walii ɲai. ²⁹ Ɗɔi Jesu í bee ɲa í ni, ine mɔ ni, yooi ì ni ñ je ɲa. Ɗɔi Piɛ í jɛaa í ni, awɔu Kirisii, ine iyi Ilaaɗ í cica. ³⁰ Ɗɔi Jesu í s̄ɔ ɲa do kugaabu í ni a maà s̄ɔ ine gɔ.

*Jesu wa fɔ ide ikuɛ do kuj̄e
(Cɔ Matie 16:21-28; Luku 9:22-27)*

³¹ Ɗɔi Jesu í sinti ku s̄ɔ mɔcɔe ɲau í ni ɲɲu Amai Amanɛ, í gbe ɲɲu ku ce wahala jiida. Ine ngbo ɲa do ine ngboi woo weei Ilaaɗ ɲa do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲa aa kɔsi ɲɲu a kpa ɲɲu, amma ɲɲu á j̄i hai si bale si ajɔ meetasia. ³² Í fɔ ideui sãa sãa, kù singae. Ɗɔi Piɛ í gbãa í bɔðe kɔkɔle nɔ í ni ku maà fɔ beɛbe. ³³ Amma Jesu í sinda í cɔ mɔcɔe ɲa, nɔ í la si Piɛ í ni, sekee hai bi tom, Seetam, domi i kù waa ce lasabui Ilaaɗ, í gbe ti amanɛ ɲa.

³⁴ Si anyie, í kpe zamaau do mɔcɔe ɲa, í s̄ɔ ɲa í ni, ine iyi wa bi ku toom, ku j̄ò idɔb̄ie nɔ ku so j̄i ku gaauɛ ku toom wa. ³⁵ Nɔ ine iyi wa bi ku ba kuweɛ do idɔb̄ie, kaa baa. Amma ine iyi í nyɔ kuweɛ na irim do na laabaau j̄iidau, laf̄e á baa do ntɔ. ³⁶ Aranfãani yoomai amanɛ í ne bii í ba amanii andunya fei nɔ í kua kuweɛ. ³⁷ Mà mii í weɛ iyi

amanε á kpaasiò kuwεεε. ³⁸ Nɔ Jesu í ni má, inei nsei ηa ilu dulum ηai iyi a kù leekíò Ilaaã nηu akã. Na nηu, inε iyi wa ce anyɔi amu Amai Amanε, walakɔ wa ce anyɔi idem si waju nηa, amu mɔ an ce anyɔi lafɛε waati iyi an nyi wa. Nɔ waati iyi an nyi wa an nyi wai do amboei Baam do amalekaε ηa ajɔ.

9

¹ Nɔi Jesu í sɔ ηa má í ni, ntɔ ntɔ, inε ηa iyi à wa ihɛ si nsei, gɔgɔ nηa ηa aa ye bommai Ilaaã wa naa do gbugbã a bei a ku.

Arai Jesu í daana

(Cɔ Matie 17:1-13; Luku 9:28-36)

² Si anyii ajɔ mεεfa Jesu í kpe Piεε do Zaaki do Zãa í nya ηa ikã nɔ à koo à gũ iri kuta nla gɔ aηa duusɔɔ. Si bei à waa cɔɔ ηɔi à ba araε í kpaasi. ³ Nɔi jaεε ηa wa daana jiiida í fũuta pai pai hee inε gɔ kù wεε si andunya ihɛ iyi á yɔkɔ ku fɔ acɔε ku fũuta bεεbe má. ⁴ Si anyiε ηɔi Elii do Moizi à faata wa à waa baa ide ku fɔ. ⁵ Nɔ Piεε í sɔ Jesu í ni, Mεεtu, á sɔ ka maa wa ihɛ. Jò ka ce ilei acɔ mεeta, akã titeε, akã mɔ ti Moizi, akã mɔ ti Elii. ⁶ Wa fɔ bεεbei si na iyi í jò njo í mu ηa hee í jò kù mà baa bei á ni. ⁷ Nɔi bukɔɔ gɔ í naa í bii ηa, nɔ hai si bukɔɔu à gbɔ ide ku fɔ gɔ í ni, inε ihɛi í je amam, n̄ buu jiiida jiiida. I ya gbɔ ideε ηa. ⁸ Nɔi gbakã mɔcɔε ηau à cɔ bii fei, nɔ a kù ye inε gɔ bii kù je Jesu nηu akã do aηa taka nηa.

⁹ Nɔi à waa kita wa hai iri kutau nɔ Jesu í sɔ ηa í ni a maà sɔ inε gɔ mii iyi à ye hee nηu Amai Amanε koo ku nɔ ku j̄i hai si bale má. ¹⁰ Nɔ à jirima ide iyi í sɔ ηau amma à waa bee nje ide à waa ni, yoomai í je inε ku ku nɔ ku j̄i má. ¹¹ Nɔ à bee Jesu à ni, na mii í ce woo kɔ inε ηa si wooda ηau à ni Elii á tako Kirisi ku naa. ¹² Nɔi í je nηa í ni, ntɔi Eliii á tako ku naa ku teese mii fei sãa sãa. Amma kukɔi idei Ilaaã í ni má, inε ηa aa kpã Amai Amanε iju jiiida nɔ a dondaε, mà iboi. ¹³ Amma n̄ wa n sɔ ηe iyi Elii í naa tã, nɔ inε ηa à wahalae bei à bi, si bei kukɔi idei Ilaaã wa fɔ.

Jesu í faaba ama gɔ iyi í ne inei inɔɔko
(Cɔ Matie 17:14-21; Luku 9:37-43a)

¹⁴ Waati iyi Jesu do mɔcɔ mεeta ηau à waa to wa kɔkɔi mɔcɔ bubu ηau, ηɔi à ye zamaa nla nla gɔ í kaako ηa, do woo kɔ inε ηa si wooda gɔ ηa iyi à waa ba ηa kakɔɔ ku ce. ¹⁵ Iyi inε ηau à ye Jesu gbakã à biti nɔ à sei à koo à coo fɔɔ. ¹⁶ Nɔi Jesu í bee mɔcɔε ηa í ni, kakɔɔi mii ì waa ce inεò ηa. ¹⁷ Nɔi si inɔi zamaau inε akã í jeaa í ni, Mεεtu, n̄ naaε ama inεmɔkɔm wa si na iyi í jò í ne inei inɔɔko iyi í jò ci ya fɔ ide. ¹⁸ Waati iyi í dede sie fei í ya kekεε ilei nɔ gelee ku ce antɔ foko ku maa ηɔ inyi nɔ ku kasãm. Wee n̄ tɔɔ mɔcɔε ηa a leleaa, amma a kù yɔkɔ. ¹⁹ Nɔi Jesu í sɔ ηa í ni, inε hai dasi naanε ηa, hee waati yoomai an maa n wa inɔ nηe. Ma hee waati yoomai an maa n temuaò ηe. I naam amau wa ihɛ ηa. ²⁰ Nɔ à naaε wa. Iyi amau í ye Jesu gbakã, ηɔi inei inɔɔkou í yayae do gbugbã, nɔ amau í cuku ile wa bimbili í ce antɔ foko si gelee. ²¹ Nɔ Jesu í bee baaε í ni, hai waati yoomai inei inɔɔkou ihɛ í muu. Nɔi baau í jeaa í ni, hai waati iyi í weε keekei. ²² Nɔ inei inɔɔkou í ne dɔɔnεei ku dasie inɔ inai walakɔ inɔ inyi ku ba ku kpaε. Amma, bii aa yɔkɔ i ce ngɔgɔ, ce araare nwa, i sobi wa. ²³ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, ì ni bii an yɔkɔ wó. Inε iyi í dasi naanε á yɔkɔ ku ce fei ndεε. ²⁴ Nɔi gbakã baai amau í dɔ anu nla gɔ í ni, n̄ dasi naanε. Sobim ku ba n maà n sika si naanε ku dasim.

²⁵ Iyi Jesu í ye akpɔi inε ηau wa kɔɔsi à sei à waa naa bi ti nηu ηɔi í lasi inei inɔɔkou í ni, awɔ iyi ì ya dasi inε deki ku mɔngɔ ide ku fɔ, amui n̄ ni, fita si amau nɔ i maà nyi wa sie má. ²⁶ Nɔi inei inɔɔkou í dɔ anu nɔ í yaya amau do gbugbã í bei í fita. Nɔi amau í kasãm hee inε nkpɔ í ni í kui. ²⁷ Amma Jesu í mu awɔε í dedeε nɔ amau í leeki.

²⁸ Si anyiε Jesu í lɔ kpasε gɔ, nηu do mɔcɔε ηa aηa duusɔɔ. Nɔi mɔcɔε ηau à beεε à ni, na mii í ce awa a kù yɔkɔ a kù lele inei inɔɔkou. ²⁹ Nɔi Jesu í je nηa í ni, do kutɔ nηu akãi aa yɔkɔ i nyaò dimii inei inɔɔkou bε ηa.

Jesu í nyi wa fɔ idei ikue do kuj̄te má
(Cɔ Matie 17:22-23; Luku 9:43b-45)

³⁰ Si anyie, Jesu do mɔcɔe ɲa à ne hai be nɔ à koo à dabii dabii si ilei Galilee. Wee Jesu kù bi ine ɲa a mà bii nɲu í wa, ³¹ domi wa kɔ mɔcɔe ɲau si cio nɔ í sɔ ɲa í ni, aa mu amu Amai Amane a daa ine ɲa si awɔ. Aa kpam, amma si ajɔ mɛɛtasia an jɪ hai si bale má. ³² Amma mɔcɔe ɲau a kù gbɔ yaasei ideu, nɔ à waa ce nɲoi ku beee.

Yooi í je ine ngbo

(Cɔ Matie 18:1-5; Luku 9:46-48)

³³ Nɲoi à to wa Kaperanumu. Waati iyi à to kpasɛ ɲoi Jesu í bee mɔcɔe ɲa í ni, kakɔi mii í waa ce wa si kpãau be ɲa. ³⁴ Nɲoi à coko, domi hai kpãa à waa ce kakɔ wai aɲa duusɔɔ a ba a mà ine iyi í je ine ngbo. ³⁵ Nɲoi Jesu í buba, nɔ í kpe amanɛ maateji ɲau í sɔ ɲa í ni, ine iyi wa bi nɲu ku je ine sinte, lafɛi á je inei ankãanyii ine fei nɔ ku je woo ce icei ine fei. ³⁶ Nɲoi í so ama keeke gɔ í leeki si anini ɲa, nɔ í so amau si ikpae, í bei í sɔ ɲa í ni, ³⁷ ine iyi í gba ama keeke bei ine ihɛ na irim, amui í gba. Ine mɔ iyi í gbam, kù je amu akãi í gba, ine iyi í bɛm wai í gba.

Ine iyi kù je mbɛɛ nwa ine nwai

(Cɔ Luku 9:49-50)

³⁸ Nɲoi Zãa í sɔɔ í ni, Mɛɛtu, à ye ine gɔ iyi í ya maa lele inei inɔɔko ɲa do irie, nɔ à kɔa domi kù waa tooe kù je ine nwa. ³⁹ Amma Jesu í jeaa í ni, i maà kɔa ɲa. Ine gɔ kaa yɔkɔ ku ce maamaake do irim nɔ bii í tekɛe gbakã ku fɔ laalɔm má. ⁴⁰ Do ntɔ, ine iyi kù je mbɛɛ nwa ine nwai. ⁴¹ Ntɔ ntɔ, ine iyi í mu nɲe inyi ku mɔ na irim, si na iyi í jò ì je titom ɲa, lafɛe kaa kua ribae pai.

Idei dulum

(Cɔ Matie 18:6-9; Luku 17:1-2)

⁴² Nɲoi Jesu í sɔ ɲa má í ni, ine iyi í dasi ine akãi ama keeke ɲa iyi à dasim naaneu ihɛ kurara, í tia a dɪa lafɛe alɔ gɔ si kɔɔe, nɔ a sɔsie si tenku. ⁴³ Bii í je awɔ akãei wa dasie kurara, buu. Á tia i lɔ si kuwɛɛ iyi ci ya tã do awɔ akã do iyi aa ne awɔ minji fei nɔ i lɔ si inyai wahala si ina iyi ci ya ku. [⁴⁴ Tengi be kokoo ku ɲɔ ara ɲa a kaa ku nɔ inau mɔ kaa ku.] ⁴⁵ Bii í je kute akãei wa dasie

kurara, buu. Á tia i lɔ si kuwɛɛ iyi ci ya tã do kute akã do iyi aa ne kute minji fei nɔ i lɔ si inyai wahala. [⁴⁶ Tengi be kokoo ku ɲɔ ara ɲa a kaa ku nɔ inau mɔ kaa ku.] ⁴⁷ Nɔ bii í je iju akãei wa dasie kurara, nya. Á tia i lɔ si bommai Ilaaɔ do iju akã do iyi aa ne iju minji fei nɔ i lɔ si inyai wahala. ⁴⁸ Tengi be kokoo ku ɲɔ ara ɲa a kaa ku nɔ inau mɔ kaa ku.

⁴⁹ Ntɔ ntɔ si bei à ya fãsi ɲa fei imu, beɛbe mɔi ine fei à ye ijuukpã iyi í ye bei ina ku cɔ laakae.

⁵⁰ Imu mii nɛɛi, amma bii didɔi imu í ku, mii aa dasi i jò ku dɔ má ɲa. ⁵¹ Ine fei í sɪa i ye bei imu ɲa, i maa gbɔ si nɲe ɲa.

10

Jesu wa fɔ idei nɲe ku kɔi abo do mɔkɔ

(Cɔ Matie 19:1-12; Luku 16:18)

¹ Nɲoi Jesu í ne hai be í bɔ ilei Zudee. Si anyie nɔ í kua í bɔ ikpa icei idoi Zuudɛɛ. Nɲoi zamaa gɔ í tɔtɔ kɔkɔe má, ɲoi í lɔsi ku kɔ ɲa si cioi idei Ilaaɔ si bei í ne dɔɔnɛi ku ce.

² Nɲoi Farisi gɔ ɲa à naa bi tee ku ba a cɔ laakae, nɔ à beee bii í je amanɛ í ne kpãa ku kɔsi aboe. ³ Nɲoi Jesu í je ɲa í ni, si ideu be, wooda yoomai Moizi í kɔ nɲe wo. ⁴ Nɲoi à ni, Moizi í ni, bii ì waa kɔsi aboe aa ceaa tiai nɲe ku kɔ i bei i kɔsie. ⁵ Nɲoi Jesu í sɔ ɲa í ni, na idɔ ku le nɲei í jò Moizi í kɔ nɲe beɛbe.

⁶ Amma hai sinte, waati iyi Ilaaɔ í taka andunya, í ce inɛmɔkɔi do inaabo. ⁷ Na nɲu, mɔkɔ á jò iyeɔ baase nɔ nɲu do aboe a maa wee ⁸ nɔ aɲa minji fei a baa a je ara akã. Si beɛbe a kù je aɲa minji má, ara akã dei à je. ⁹ Na nɲu, amanɛ ku ne ku fɛɛfe mii iyi Ilaaɔ í tɔtɔ.

¹⁰ Iyi í fɔ beɛbe í tã ɲoi à bɔ kpasɛ nɔ mɔcɔe ɲau à waa beee ide si ide akãu má. ¹¹ Nɲoi Jesu í sɔ ɲa í ni, ine iyi í kɔsi aboe nɔ í so mmue dulum nii í ce bi abo sinteu si na iyi í jò í ce sakara. ¹² Beɛbe mɔi bii inaabo í kɔ mɔkɔe nɔ í so mɔkɔ titɔ í ce sakarai.

Jesu í weea ama keeke ɲa

(Cɔ Matie 19:13-15; Luku 18:15-17)

¹³ Nɲoi ine ɲa à gbã ama keeke ɲa à naaa Jesu wa ku lu ɲa. Amma mɔcɔe

ηαυ à waa lasi ine ηα iyi à naaò ηα wa.
 14 Iyi Jesu í ye mii iyi à waa ceu, ηοί idæ í kō, í sō ηα í ni, i jò amu ηαυ a naa bi tom, i maà ganji ηα. Domi Ilaaō í je ilaalui ine ηα iyi à jò ηα. 15 Ntò ntò, ine iyi kù waa sūa Ilaaō iri ile bei ama keeke, Ilaaō kaa je ilaalui lafēē pai.
 16 Nōi í so amu ηαυ si ikpae í lesi aηa fei awò, nò í wee ηηa.

Idei ilu fia gò

(Cò Matie 19:16-30; Luku 18:18-30)

17 Nōi Jesu í dasi kpāa. Iyi wa ne, ηοί ine gò í sei wa í naa í gule si wajue í ni, Mēetu, awò ine nceē, mii an ce n baò kuwēē hai tā. 18 Nōi Jesu í beēē í ni, na mii í ce ì waa kpem ine nceē. Ine gò kù wēē iyi í je nceē bii kù je Ilaaō ηηu akā.
 19 Ì mà sāa sāa mii iyi wooda í ni. Mii iyi wooda í ni wee, maà kpa ine, maà ce sakara, maà ce ile, maà jea ine gò sēēda ibo, maà takii ine gò, jirima iyeò baaē. 20 Nò ineēu í ni, Mēetu, ñ wa n jirima iyi be fei tā hai keekem. 21 Nōi Jesu í cò ineēu do kubi nò í ni, í gbee mii akā. Koo i ta mii iyi ì ne fei nò í kpēa ilu are ηα fiaυ. Bii ì ce beēbe aa ba amani jiiida lelei Aō. Si anyie nò i naa i toom.
 22 Ide iyi Jesu í fòu kù dōa ineēu si. Nò si bei í je ilu amani nla nla ηοί í sinda wa ne do inò ku fò.

23 Nōi Jesu í cò ine ηα iyi à kaakoεu nò í sō mōcōe ηα í ni, á gaabu hee ku caa ilu fia ku jesi Ilaaō ku je ilaalue. 24 Nōi mōcō ηαυ à bitì do ide iyi Jesu í fòu. Nò Jesu í ni má, kpaasim ηα, á gaabu hee ku caa ine ku jesi Ilaaō ku je ilaalue. 25 Í faalaa kpookpo ku lò si iwoi abee do iyi ilu amani á jesi Ilaaō ku je ilaalue. 26 Nōi mōcōe ηαυ à bitì hee í caa nò à bee nje à waa ni, bii beēbei nò yooi á ba faaba.
 27 Nōi Jesu í cò ηα tii, nò í ni, bi amane ηai kaa ce, amma bi Ilaaō á ce, domi Ilaaō ci ya mōngò ngògò.

28 Nōi Piēē í sōò í ni, wee, à jò mii fei tā à waa tooē. 29 Nōi Jesu í ni, ntò ntò, ine iyi í jò kpasēē wa, walakò igbāe ηα walakò ifòe ηα walakò wecīe ηα, walakò iyeò baaē, walakò amae ηα, walakò ikoe ηα na irim do na laabaau jiidau, 30 baa hai si andunyau ihē á ba mii ηαυ be fei ikò cīò. Á ba kpasē ηα, do igbā do ifòe ηα

do wecī ηα, do iye ηα, do amu ηα, do iko ηα, nò si antae á ba wahala mō má. Nò ala á ba kuwēē iyi ci ya tā. 31 Amma ine ηα iyi à je inei waju ηα si nsei, nkpò nηa á na ku je inei anyi ηα nò inei anyi ηα mō aa na a je inei waju ηα.

Jesu wa fò idei ikue do kujīe ise gbēetasia

(Cò Matie 20:17-19; Luku 18:31-34)

32 Nò Jesu do mōcōe ηα à dasi kpāa má, ηηu takae wa cua ηηa. Á waa bò Zeruzalemu. Nōi njo í mu mōcōe ηαυ nò ine mmu ηα iyi à waa too anyi ηηau, zigi ηηa í da. Nōi Jesu í nya mōcō maateēji ηαυ ikā í lōsi ku sō ηα mii iyi á na ku ba ηηu. 33 Í ni, wee à waa bò Zeruzalemu. Bei aa mu amu Amai Amane a dasim awòì ine ngboi woo weei Ilaaō ηα do woo kò ine ηα si wooda ηα. Aa ye taalem a ni a kpam. Si anyie nò a dasim si awòì dimi mmu ηα, 34 aa yaakom nò a tusim antò, aa tēem kpòtò, nò a kpam. Nò si ajò mēetasia an jì má hai si bale.

Kutōi Zaaki do Zāa
(Cò Matie 20:20-28)

35 Nōi Zaaki do Zāa, amai Zebedee ηα, à bò bi Jesu à sōò à ni, Mēetu, à waa bi í ce nwa mii iyi à waa tōe. 36 Nò í bee ηα í ni, mii ì bi n ce nηe ηα. 37 Nōi à jēaa à ni, waati iyi aa na i je bomma do amboe, jò ka buba ine akā awò njeē, ine akā mō awò cangae. 38 Nò Jesu í ni, i kù mà mii iyi ì waa tōm ηα mōm. Aa yòkò i temuad ijuukpā iyi an ye ηα? Zaka bei ine ηα aa kpām iju á caa. Aa jesi aa ce nηe dimie ηα? 39 Nò à ni aηa aa yòkò. Nò í sō ηα má í ni, ntòì, aa ye ijuukpā iyi an ye ηα. Zaka bei ine ηα aa kpām iju, beēbei aa cea inje mō. 40 Amma kù je amui an cica ine ηα iyi aa buba canga do njem. Bi ku bubau be, ine ηα iyi à cea sòlue, aηai aa buba si.

41 Nōi mōcō mēewa ηαυ à gbò ideu nò idò ηηa í kōò Zaaki do Zāa. 42 Nōi Jesu í kpe ηα í ni, inje mō ì mà ηα si andunyau ihē ilaalu ηα à ya maa taa ine nηa ηα gbugbāi. Nò ine ngbo ηα mō a maa nyisi yiiko ηηa. 43 Amma bi tu ηe kaa ce beēbe. Ine nηe iyi wa bi ηηu ku je ine ngbo, ηηui á je woo ce nηe ice.

⁴⁴ Bεεβε mɔi inε iyi wa bi nηu ku je woo cua nηe, nηui á je arui inε fei. ⁴⁵ Bεεβε mɔi baa amu Amai Amanε n kù naa inε ηa a ceem ice, amma amui an ce nηa ice, nɔ n na kuwεem n yaò inε nkpɔ hai si dulum.

Jesu í jò fεεju gɔ iyi à ya kpe Baatimee í ye ilu

(Cɔ Matie 20:29-34; Luku 18:35-43)

⁴⁶ Si isεnεu Jesu do mɔcɔe ηa à to Zeriko nɔ à waa fita hai bε. Waati iyi à waa fitau zamaa nla gɔ wa too ηa. Wee fεεju woo bara gɔ iyi à ya kpe Baatimee, amai Timee, wa buba ití kpāa wa bara. ⁴⁷ Iyi í gbɔ à ni Jesu inεi Nazaretiui wa lɔ, ηɔi í wasi ku dɔ anu wa ni, Jesu, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁸ Nɔ inε nkpɔ wa la siε à waa ni ku cokou, bεεβε mɔi í ya dɔ anu hee lele ku maa ni, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁹ Nɔi Jesu í leekí í ni a kpoo wa. Nɔ à kpe fεεjuu wa à sɔɔ à ni, maà jò inε ku fɔ, dede wa. Jesu wa kpeε. ⁵⁰ Nɔi fεεjuu í nyɔ kumbooε í dede gbakā í koo bi Jesu. ⁵¹ Nɔ Jesu í beε í ni, mii ì bi n ceεε. Nɔi fεεjuu í jεaa í ni, Mεetu, ñ bi n ye ilui. ⁵² Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, koo. Naanεε í faabaε.

Nɔi gbakā í yɔkɔ í ye ilu, nɔ í too Jesu si isεnεεu.

11

Jesu wa lɔ inɔ ilu Zeruzalemu

(Cɔ Matie 21:1-11; Luku 19:28-40; Zāa 12:12-19)

¹ Jesu do mɔcɔe ηa à maai Zeruzalemu wa. À wa tengii Bεtifaze do Betani, nɔ à to Geetei Olivie ηau. Nɔi Jesu í bε mɔcɔ minjie gɔ ηa, ² í sɔ ηa í ni, i bɔ ilu iyi í wa waju nηeu bε. Bii ì lɔ iluu gbakā ηa aa ye ama gbankεle gɔ wa so bε iyi inε gɔ kù gūu titā. I fūu nɔ i naam wa ihε ηa. ³ Bii inε gɔ í bee ηe í ni, na mii í ce ì waa fūu ηa, i ni Lafēei í nε bukaataε nɔ á sindo wa ihε nsei.

⁴ Iyi Jesu í fɔ bεεβε í tã ηɔi inε ηau à koo. Nɔ à ba ama gbankεleu wa so si andei ile gɔ ití kpāa, ηɔi à fūu wa. ⁵ Nɔ si inɔi inε ηa iyi à wa bεu inε gɔ ηa à bee ηa à ni, mii ì waa ce bε ηa. Beirei í

ce ì waa fū ama gbankεleu ηa. ⁶ Nɔi à je nηa si bei Jesu í fɔu wo. Nɔ inε ηau à jò à nεò. ⁷ Nɔi à naaa Jesu ama gbankεleu wa. Nɔ à té si ibɔ nηa ηa Jesu í bei í gū antaε í buba si. ⁸ Nɔi inε nkpɔ gɔ ηa à te jaaε nηa ηa si kpāa, inε gɔ ηa mɔ à da wua ηa wa hai iko ηa à waa tɔɔ si kpāau. ⁹ Inε ηa iyi à waa cua Jesu do inε ηa iyi à waa tooε fei à wasi ku dɔ anu à waa ni, à waa saabuε. Aɔ Lafēε ku weε, awɔ iyi ì waa naa do irie *. ¹⁰ Ilaaɔ ku weea bomma iyi wa naa. Ku weea bommai Davidi, bala nwa. Ka saabu Ilaaɔ hee lele.

¹¹ Nɔi Jesu í to Zeruzalemu, í koo í lɔ bantumai kpasēi Ilaaɔ. Nɔi í cɔ mii fei í kaakoε. Iyi í ye idū wa dū ηɔi í bɔ Betani do mɔcɔ maateeji ηau.

Jesu í ceekpe j̄i ndii figi

(Cɔ Matie 21:18-19)

¹² Iju kumáε Jesu do mɔcɔe ηa à waa nε hai Betani ku ba a bɔ Zeruzalemu má. Nɔi ari wa kpa Jesu. ¹³ Nɔ í hñnne j̄i ndii figi gɔ do wuaε ηa. Nɔi wa bɔ ku cɔ mà á ba siε iso. Amma iyi í to kɔkɔε í ba wee wua ηai fei domi kù je waatii kusoi figi. ¹⁴ Nɔi í sɔ j̄i nɔu í ni, inε gɔ kaa je isoε má ajɔ kāma.

Nɔ mɔcɔe ηau à gbɔ ideu.

Jesu í wa bantumai kpasēi Ilaaɔ

(Cɔ Matie 21:12-17; Luku 19:45-48; Zāa 2:13-22)

¹⁵ Waati iyi à to Zeruzalemu Jesu í bɔ bantumai kpasēi Ilaaɔ. Nɔ í lɔsi ku lele woo ta iwɔ ηa do woo ra iwo ηa iyi à wa bε. Í fuka fuka taabui woo kpaasi fia ηa do kitāi woo ta ankasiidi ηa. ¹⁶ Kù je inε kāma ku so aso gɔ si inɔ bantumai kpasēi Ilaaɔ bε. ¹⁷ Nɔi í sinti ku kɔ inε ηau si cio í ni, à kɔɔ à ni, Ilaaɔ í ni ilei nηu ile bi ku tɔɔi inε feii á je. Amma inε wee ì coo bi ku tɔɔi ile ηa.

¹⁸ Iyi inε ngboi woo weei Ilaaɔ ηa do woo kɔ inε ηa si wooda ηau à gbɔ ideu bε, ηɔi à waa dε kpāa iyi aa kpaò Jesu, domi à waa ce njoε si na iyi í jò zamaau fei í biti do saabui cioε.

¹⁹ Iyi ale í lε ηɔi Jesu do mɔcɔe ηa à fita hai inɔ iluu.

* **11:9** à waa saabuε do feei gereki hozanai à ya ni.

*Idei Jesu do jii ngbe
(Cɔ Matie 21:20-22)*

²⁰ Nɔi à waa lɔ daakɔ, nɔ à ye jii ndii figiu í gbɛ hee do icāɛ ɲa fei. ²¹ Wee Piɛɛ wa ye gigii mii ɲa iyi í tako í ceu, ɲɔi í sɔ Jesu í ni, Mɛɛtu, cɔ jii iyi ì ceekpeu í gbɛ. ²² Nɔi Jesu í sɔ mɔcɔɛ ɲa í ni, í dasi Ilaaɔ naane ɲa. ²³ Ntɔ ntɔ, bii inɛ ɔ́ í sɔ iri kutau ihɛ́ í ni, dede hai bɛ i koo í dasi tenku nɔ kù waa sika sika si idɔɛ, bii í dasi naane, bɛɛbɛ mɔi á ce. ²⁴ Na iyi ihɛ́ ñ wa n sɔ ɲɛ, mii iyi ì waa tɔɔ si kutɔɔ ɲɛ fei, í dasi naane iyi ì baa tã ɲa nɔ bɛɛbɛ mɔi á ce ɲɛ. ²⁵ Waati iyi ì dede ì leekí ì waa bi í ce kutɔɔ ɲa, bii ì nɛ ide ɔ́ do inɛ ɔ́ ɲa í kpa idei kurara iyi í wa si gāmei inɛ̀ ɲa titã ku ba Baa ɲɛ mɔ iyi í wa lele ku kpa idei dulum du ɲɛ. [²⁶ Amma bii inɛ taka ɲɛ í kù waa kpa idei kurara iyi inɛ ɲa à ce ɲɛ, Baa ɲɛ mɔ iyi í wa lele kaa kpe idei kurara ɲɛ.]

*Hai iwoi yiikoi Jesu wa naa
(Cɔ Matie 21:23-27; Luku 20:1-8)*

²⁷ Nɔi à nyi à bɔ Zeruzalemu má. Iyi Jesu wa dabii si bantumai kpasɛi Ilaaɔ ɲɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau do inɛ ngbo ɲau à naa bi tɛɛ, ²⁸ à beɛɛ à ni, mii ɲa iyi ì waa ceu ihɛ́, yooi í naɛ kpāa iyi ì waa cooð. Do yiikoi yooi ì waa cooð. ²⁹ Nɔi Jesu í jɛ ɲɲa í ni, amu mɔ an bee ɲɛ ide ɔ́. Bii ì yɔkɔ ì jɛem ɲa, an sɔ ɲɛ inɛ iyi í nam yiiko ñ wa n ceð mii ɲau ihɛ́. ³⁰ Hai iwoi Zāa í ba yiiko iyi í dasið inɛ ɲa inyi. Hai bi Ilaaɔ de, ma hai bi amanɛ ɲa. I jɛem ɲa. ³¹ Nɔ à busi nɛ à waa ni, beirei aa ka jɛaa. Nsei nɔɔ, bii à jɛaa à ni hai bi Ilaaɔi, á bee wa beirei í ce a kù dasi Zāa naane. ³² Bii à nɔ à ni hai bi amanɛ ɲai, to. Wee à fɔ bɛɛbei si na iyi í jɔ̀ à waa ce nɔi zamaau, domi zamaau fei í jɛsi iyi Zāa waliii kam kam. ³³ Nɔi í jɔ̀ à jɛa Jesu à ni, a kù mà. Nɔ Jesu mɔ́ í sɔ ɲa í ni, to, debɛi amu mɔ, n kaa n sɔ ɲɛ yiikoi inɛ iyi ñ wa n ceð mii ɲau ihɛ́.

12

*Mɔndai gaanɔɔma laalɔ ɲa
(Cɔ Matie 21:33-46; Luku 20:9-19)*

¹ Si anyii ɲɲu, Jesu í lɔsi ku sɔ ɲa ide do mɔnda. Í ni, inɛ ɔ́ í ce ikoɛ, í lɔ si jii ndii rezɛɛ ɲa nɔ́ í ce kaa í kaakoɛð. Nɔ́ í ce bi ku fɔ inyii isoɛ. Nɔ́ í cã tafa bii ku degbe ikou. Nɔ́ í so gaanɔɔma ɲa í dasi ɲa si ikou a maa logoɔɛ, í bei í bɔ ilu koo kpe bɛ. ² Waati iyi jii nɔu í so í to ku ka ɲɔi í bɛ woo ce icɛ ɔ́ bɔi gaanɔɔma ɲau koo gba iyi í jɛ ti ɲɲu wa. ³ Nɔi à muu à cãa nɔ à lelee í nɛ awɔ ngbɛ. ⁴ Nɔ ilu ikou í bɛ woo ce icɛ mmu má bi tu ɲa. Nɔi à bu ɲɲu mɔ nɔ à cãa si iriɛ. ⁵ Nɔ́ í bɛ amanɛ mɛɛtasia nɔ à cãa à kpa. Bɛɛbei à cea inɛ nkpɔ má. À cã inɛ ɔ́ ɲa nɔ à kpa inɛ ɔ́ ɲa mɔ. ⁶ Nsei í gbɛ ama abii ilu ileu iyi í bi jiida jiida. Nɲui í bɛ do ankãanyi í ni, aa jirima amam. ⁷ Amma waati iyi amaɛu wa to, woo ce icɛ ɲau à fɔ aɲa duusɔɔ à waa ni, í cɔ inɛ iyi á na ku jɛ tubuu. Ka kpa nɔ tubuu ku baa ku jɛ tu wa. ⁸ Nɔi à muu à kpa nɔ à soo à koo à nyɔɔ do alalai kaa.

⁹ Nɔi Jesu í ni, to, bebei beirei ilu ikou takɛ á ce ɲɲa. Á koo ku kpa ɲai nɔ ku de inɛ mmu ɲa ku dasi ɲa ikou. ¹⁰ To, í kù cio kukɔi idei Ilaaɔu ɲa tengi bii í ni, Kuta iyi woo ma ɲa à kɔsiu Nɲui í baa í jɛ kuta sintei icui ileu. ¹¹ Aɔ Lafɛɛi í coo, nɔ́ í mu wa biti. ¹² Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã ɲɔi inɛ ngboi Zuifu ɲau à waa de Jesu ku mu, domi à mà na irii aɲai í kpa mɔnda. Amma si bei à waa ce nɔi zamaau, ɲɔi í jɔ̀ à jɔ̀ à nɛ.

*Fiai lempoo ku sã
(Cɔ Matie 22:15-22; Luku 20:20-26)*

¹³ Nɔi inɛ ngboi Zuifu ɲau à bɛ Farisi ɔ́ ɲa do inɛi Herodu ɔ́ ɲa bi Jesu a koo a lea taai ide. ¹⁴ Iyi à to bi tɛɛ nɔ à sɔɔ à ni, Mɛɛtu, à mà iyi ì ya fɔ ntɔ. Bɛɛbɛ mɔi í kù waa ce nɔi inɛ ɔ́, domi í ci ya cɔ ijui amanɛ ɲa, amma ì waa kɔ inɛ ɲa si idei Ilaaɔ do ntɔ. Í sɛa ka sãa ilaalu Sezaa fiai lempoo? Mà ka mà sãa. ¹⁵ Amma Jesu í mà muafiti ɲɲa, nɔ́ í ni, beirei í ce ì waa leem taai ide ɲa. I naam kpekele akã wa n cɔ ɲa. ¹⁶ Nɔi à naa akã wa. Nɔ Jesu í bee ɲa í ni, fotooi yooi í wa si kpekeleu ihɛ́ nɔ irii yooi à

kɔ si. Nɔi à jɛaa à ni, ti Sezaai. ¹⁷ Nɔi Jesu í sɔ̄ ɲa í ni, to, i sãa Sezaa iyi í je tɛɛ ɲa. Nɔ i sãa Ilaaɔ̄ mɔ iyi í je tɛɛ ɲa. Nɔi inɛ ɲa à bitɪ ntɔ ntɔ do yaase bei í fɔ̀ɔ̄ ide.

Idei kujɪi iku ɲa

(Cɔ̄ Matie 22:23-33; Luku 20:27-40)

¹⁸ Nɔi Sadusi gɔ̄ ɲa à naa bi Jesu. Aɲai à ya maa ni iku ɲa a kaa jɪ. Iyi à to wa bi Jesu ɲɔi à beɛɛ à ni, ¹⁹ Mɛɛtu, tako wo Moizi í kɔ̄ nwa í ni, bii inɛ gɔ̄ í ku í jɔ̀ aboɛ, nɔ̄ nɲu do aboɛu a kù nɛ ama, ifɔ̄ɛ ku so jaaɔ̄u ku ba ku bɪa igbãɛ ama. ²⁰ Wee, inɛ mɛɛje gɔ̄ ɲa à wɛɛ iyi à je amai baa akã. Igbã ɲɲa í so abo nɔ̄ í ku, nɲu do aboɛ a kù nɛ ama. ²¹ Nɔi inɛ minjisiau í so jaaɔ̄u nɔ̄ nɲu mɔ̄ í ku, kù ba ama. Nɔi inɛ mɛɛtasiau mɔ̄ í ce beɛbe má. ²² Nɔ̄ aɲa mɛɛje iyi à so abou fei à kù, baa inɛ akã ɲɲa kù ba ama. Si anyi ɲɲa, ɲɔi abou mɔ̄ í na í ku. ²³ To, aɲɔ̄ iyi iku ɲa aa na a jɪ, aboi yoo ɲɲai á je, si bei aɲa mɛɛjeu fei à soo aboi. ²⁴ Nɔi Jesu í je ɲɲa í ni, ì waa rara ɲai si na iyi í jɔ̀ ì kù mà gbugbãi Ilaaɔ̄ ɲa hee ma je mii iyi kukɔi ideɛ wa fɔ̀. ²⁵ Ntɔ̄ ntɔ̄, si waati iyi iku ɲa aa na a jɪ, waati beɛbe inɛmɔ̄kɔ̄ do inaabo ɲa a kaa so nje má, amma aa yei bei amaleka ɲa. ²⁶ Iyi í je ti ideɪ kujɪi iku ɲa, Moizi í kɔ̄ si tiaɛ tengi bii wa fɔ̀ ideɪ ama jɪi nɔ̄u. Tengi bei Ilaaɔ̄ í sɔ̄ɔ̄ ide gɔ̄. Í ni nɲu Aɔ̄ Lafɛ̄ɛi Aburahamui, do ti Izaaki, do ti Zakɔ̄bu. I kù cio ideu be ɲa? ²⁷ Bii Ilaaɔ̄ í ni nɲu í je Lafɛ̄ɛi inɛ gɔ̄ ɲa iyi à kù, iyi be wa nyisi iyi inɛ ɲau à wɛɛ baa bii à ku. Ntɔ̄ ntɔ̄, Ilaaɔ̄ kù je Lafɛ̄ɛi iku ɲa, Lafɛ̄ɛi inɛ ɲa iyi à wɛɛi. Debei ì kù ye iyi ì wa si kurara nla nla ɲa?

Wooda iyi í re

(Cɔ̄ Matie 22:34-40; Luku 10:25-28)

²⁸ Nɔi inɛ akã wo kɔ̄ inɛ ɲa si wooda ɲau í gbɔ̄ à waa ce kakɔ̄u. Í ye iyi Jesu í jɛa Sadusi ɲau í ce nɛɛ. Nɔi í bɔ̄ bi Jesu í beɛɛ í ni, si wooda ɲau fei yoomai í re. ²⁹ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, wooda iyi í reu wee. I de itɪ ì gbɔ̄, inɛ inɛi Izireli ɲa. Ilaaɔ̄ Lafɛ̄ɛ nwa, nɲu akã í je Lafɛ̄ɛ. ³⁰ Bi Aɔ̄ Lafɛ̄ɛɛ do idɔ̄ɛ fei, do lasabuɛ fei, do gbugbãɛ fei.

³¹ Minjisiau wee. Bi inɛ mmu ɲa bei ì bi araɛ. Wooda gɔ̄ kù wɛɛ iyi í re beɛbe má. ³² Nɔi woo kɔ̄ inɛ ɲa si woodau í sɔ̄ Jesu í ni, í sɪa Mɛɛtu. Ide iyi ì fɔ̄u ntɔi. Ilaaɔ̄ akã í wɛɛ, nɔ̄ Lafɛ̄ɛ gɔ̄ kù wɛɛ má bii kù je nɲu akãu. ³³ Amanɛ ku bi Ilaaɔ̄ do idɔ̄ɛ fei, do lasabuɛ fei, do gbugbãɛ fei, nɔ̄ ku bi inɛ ɲa bei ì bi araɛ, inɛ nɲu bei ì sɪa í re kuwee iyi à ya jo si ina fei sãa sãa do kuwee ɲa iyi à gbe fei. ³⁴ Iyi Jesu í ye í je do lasabu jɪida, ɲɔi í sɔ̄ɔ̄ í ni, í gbe keeke ì jɛsi Ilaaɔ̄ ku je ilaalue.

Si anyii nɲu, inɛ kãma kù je ku bee Jesu ide gɔ̄ má.

Davidi do inɛ iyi Ilaaɔ̄ í cica

(Cɔ̄ Matie 22:41-46; Luku 20:41-44)

³⁵ Si anyii nɲu, Jesu í wasi ku kɔ̄a inɛ ɲa si cio inɔ̄ bantumai kpasɛi Ilaaɔ̄ nɔ̄ í bee ɲa í ni, beirei í ce woo kɔ̄ inɛ ɲa si wooda ɲau à ni inɛ iyi Ilaaɔ̄ í cicau tɔ̄kui ilaaluu Davidii. ³⁶ Davidi takɛ í fɔ̀ do gbugbãi Hundei Ilaaɔ̄ í ni,

Aɔ̄ Lafɛ̄ɛ í sɔ̄ Lafɛ̄ɛm í ni,

Buba si awɔ̄ njɛm,

Hee n ce mbɛɛɛ ɲa bi ku lesi isɛɛ.

³⁷ Nɔ̄ Jesu í ni má, to, bii Davidi takɛ wa kpoo Lafɛ̄ɛ, beirei á ce ku je tɔ̄kue má.

I mu ara ɲɲe do woo kɔ̄ inɛ ɲa si wooda ɲa

(Cɔ̄ Matie 23:1-36; Luku 20:45-47)

Nɔ̄ zamaa nkɔ̄ gɔ̄ wa gbɔ̄ ideɪ Jesu do inɔ̄ didɔ̄. ³⁸ Wa sɔ̄ ɲa si cioɛu wa ni, ì mu ara ɲɲe do woo kɔ̄ inɛ ɲa si wooda ɲau, aɲa iyi à ya bi a maa dabii do jaba ɲau nɔ̄ à bi inɛ ɲa a ya ce aɲa fɔ̀ do jirima si bantuma. ³⁹ À ci ya bi kaa kitãi inɛ ngbo ɲa ile bi ku ce kutɔ̄tɔ̄, do inya sinte bi ku ce jingau ɲa. ⁴⁰ À ya takii jaaɔ̄ ɲa a gba mii ndu ɲa ɲa fei, nɔ̄ à ya maa ce kutɔ̄ sisɔ̄ ku ba a ye ɲa nɲu akã. Na ɲai í jɔ̀ ijuukpã ɲa á la ku caa.

Idei fia iyi abo jaaɔ̄ gɔ̄ í dasi

(Cɔ̄ Luku 21:1-4)

⁴¹ Nɔi Jesu í koo í buba kɔ̄kɔ̄i kpakoi kɔ̄letiu wa cɔ̄ bei inɛ ɲa à waa dasi fia. Ilu fia gɔ̄ ɲa à dasi fia nkɔ̄. ⁴² Nɔi jaaɔ̄ ilu are gɔ̄ mɔ̄ í naa, ɲɔi í dasi kɔ̄kɔ̄e keeke minji gɔ̄ ɲa iyi kù re baa dala. ⁴³ Nɔi Jesu í kɔ̄pɛ mɔ̄cɔ̄ɛ ɲau í sɔ̄ ɲa í ni,

ntɔ ntɔ, jaaɔ ilu areu í dasi fia si kpakoi kɔletiu ihē í re inε fei, ⁴⁴ domi aɲa fei, iyi í lesi antai fia nɲa nɲai à dasi, amma abou baa do iyi í je ilu are, í dasii andi iyi í nε fei, nkāma kù gbea iyi á maa wεεò má.

13

*Jesu wa fɔ idei kpasēi Ilaaɔ ku lege
(Cɔ Matie 24:1-2; Luku 21:5-6)*

¹ Nɔi Jesu wa fita wa hai bantumai kpasēi Ilaaɔ nɔ mɔcɔ akāε gɔ í ni, Mεetu, cɔ bei kpasēi Ilaaɔ ihē í la nɔ à maa do kuta kusia ɲa. ² Nɔi Jesu í ni, ì waa ye ile nla ɲau ihē? Kuta baa akā kaa na ku maa lesi nje be má, aa kεkεε mbe fei.

*Wahala iyi á naa si waatii ankāanyi
(Cɔ Matie 24:3-14; Luku 21:7-19)*

³ Nɔi Jesu í koo í buba si iri kutai Olivieu wa cɔ ikpa kpasēi Ilaaɔ. Nɔi Piεε do Zaaki do Zāa do Anderee à wa bi Jesu aɲa nɲa. Nɔi à beεε à ni, ⁴ sɔ wa waatii iyi mii nɔu be á ce. Nyinda yoomai aa ka ye ka ba ka mà iyi waatiu í to.

⁵ Nɔi Jesu í je nɲa í ni, i ce laakai ɲa inε gɔ ku maà na ku dī iju nɲε, ⁶ domi inε ɲa iyi aa na a maa naa akā akā a maa ni aɲai à je inε iyi Ilaaɔ í cicau aa kpɔ. Aa dī iju inε nkpɔ. ⁷ Bii ì gbɔ ibai igū amεε amεε ɲa do baau i gū ɲa hee jiji ì maà jò idɔ nɲε ku dede, domi í gbe mii ɲau be fei ku cei. Amma kù nɔ kù je waatii ankāanyiu be titā. ⁸ Dimi gɔ ɲa aa ya na a maa ja do dimi mmu ɲa, nɔ ilaalu gɔ ɲa mɔ aa maa ja do ilaalu mmu ɲa. Nɔ ile á yaya si ilu gɔ ɲa, nɔ ari á ce. Nɲu be á yei bei ara kuro sintei bāasī ku bei ku bí.

⁹ Amma inε taka nɲε i ce laakai. Aa na a mu ɲε a koo a na woo kiiti ɲa, nɔ a te nɲε kpɔtɔɔ ile bi kutɔtɔɔ ɲa. Nɔ aa bɔð ɲε bi ilaalu ɲa do bi ilu ile ɲa na irim ku ba i je nɲa sεeda ɲa. ¹⁰ Amma í gbe a waazɔa inε ɲa laabaau jiidai Ilaaɔ si dimi fei waatii ankāanyiu ku bei ku to wa. ¹¹ Waatii iyi à mu ɲε à waa bɔ ku na woo ce kiiti ɲau, i maà ti i bitu do ide iyi aa fɔ ɲa, amma bii awaatiu í to i fɔ ide iyi í naa nɲε si idɔ. Nɔ ide ɲa iyi aa fɔ ɲa kaa je ide nɲε, Hundei Ilaaɔi á fɔɔ. ¹² Inε gɔ ɲa aa zamba ifɔ nɲa ɲa walakɔ

igbā nɲa ɲa ku ba a kpa ɲa. Beεbe mɔi baa ɲa aa maa cea ama nɲa ɲa. Amu ɲa mɔ aa dede si baa nɲa ɲa ku ba a kpa ɲa. ¹³ Inε fei á cé ɲei na irim. Amma inε iyi í temua hee kɔɔ á ba faaba.

*Faajii ide laalɔ iyi í ya beje mii ɲa
(Cɔ Matie 24:15-28; Luku 21:20-24)*

¹⁴ Nɔ Jesu í ni má, aa ye mii laalɔ iyi wa beje mii ɲa tengi bii kù jɔ ku wa ɲa. Inε iyi wa cio idei mii laalɔu ku ce laakai ku gbɔɔ sāa sāa. Waatii beεbe inε ɲa iyi à wa ilei Zudee a sa a bɔ iri kuta ɲau. ¹⁵ Nɔ inε iyi í wa antai ile sikifa, bii í kita ile ku ba ku sa ku maà bɔ ngɔgɔ ku so inɔ ileε. ¹⁶ Nɔ inε mɔ iyi í wa iko ku maà nyi kpasē koo so kumbooε má. ¹⁷ Waatii beεbe wahalai bāasī ɲa do ayawo ɲa á caa mɔm. ¹⁸ I ce kutɔɔ ɲa ku ba ide sāmiiu be ku maà je si sukui tūtū. ¹⁹ Ntɔ ntɔ, ajɔ nɲu wahala nla nlaí á naa iyi a kù ye dimie hai sinte waatii iyi Ilaaɔ í taka andunya hee ku baa nsei. Nɔ a kaa ka ye dimie má hee do ajɔ fei. ²⁰ Nɔ bii Aɔ Lafēε kù jile si nɲu ku kaye kukpɔi ajɔu wo inε gɔ kaa wεε má. Amma í kayeε na irii inε ɲa iyi í cicau.

²¹ Waatii beεbe bii inε gɔ í sɔ ɲε í ni, i cɔ, inε iyi Ilaaɔ í cicau í wa ihē, walakɔ inε mmu gɔ ku ni í wa ihɔ, i maà dasi lafēε naane. ²² Inε gɔ ɲa aa na a naa akā akā a maa ni aɲai à je inε iyi Ilaaɔ í cicau walakɔ a ni aɲai à je walii ɲa amma iboi. Aa maa ce dobu dobu do maamaake ɲa ku ba a dī hee do iju inε ɲa iyi Ilaaɔ í cicau bii aa yɔkɔ. ²³ To, inε, i máa ce laakai ɲa. Na ɲai í ce ñ wa n sɔ ɲε fei ndεε do njuma.

*Kunaai Amai Amanε
(Cɔ Matie 24:29-31; Luku 21:25-28)*

²⁴ Amma si ajɔ nɲu si anyii wahalau, inunu á kuku inya, cukpa mɔ kaa má inya má, ²⁵ andaiya ɲa aa cuku wa hai lele, nɔ gbugbāi lele ɲa a yaya. ²⁶ Waatii beεbe inε ɲa aa ye amu Amai Amanε, ñ wa n naa si kudūi iji do gbugbā nla gɔ do amboe. ²⁷ Si anyii nɲu, an be amaleka ɲa wa si andunya gonta mεεu. Aɲai aa bɔ bii fei a tɔtɔ inε ɲa iyi ñ cicau. Aa tɔtɔ ɲa si andunyau fei.

*Yaase iyi j̄i ndii figi wa nyisi
(Cɔ Matie 24:32-35; Luku 21:29-33)*

²⁸ Jesu í ni, i cɔ mii iyi j̄i ndii figi wa kɔ n̄e si n̄a. Bii ì na ì ye amaawɔe n̄a à sinti ku wu wua kpɔtɔɔ ì ya mà iyi aɛe í maai wa mbe. ²⁹ Beɛbe mɔi, bii ì ye mii n̄au be fei wa ce, i mà n̄a iyi kubaaí amu Amaí Amane kaa kpe má, ajou í maai wa mɔm. ³⁰ Ntɔ ntɔ, ñ wa n s̄o n̄ei, kù je in̄ei n̄ei n̄a feii aa ku ideu ku bei ku ce. ³¹ Lele do il̄e fei á na ku t̄a, amma idem n̄a kaa t̄a pai.

*Ilaaɔ n̄ju ak̄ai í mà ajɔ iyi mii n̄au á ce
(Cɔ Matie 24:36-44)*

³² Jesu í s̄o n̄a má í ni, in̄e k̄ama kù mà waatiu hee ma je ajɔ iyi mii n̄au á ce, baa amaleka n̄a iyi à wa lele, baa amu Amau, í gbe Ilaaɔ Baaba n̄ju ak̄a. ³³ I ce laakai n̄a, i ya maa cɔ kp̄aa n̄o i ya ce kutɔ n̄a si na iyi í j̄ò i kù mà waati iyi ajou á to wa n̄a. ³⁴ Á yei bei in̄e iyi wa b̄o ilu n̄o í j̄ò wo ce ic̄ee n̄a kpas̄eé í na in̄e fei ic̄ee, n̄o í s̄o woo degbe ande koofau ku maa cɔ kpas̄eu. ³⁵ Si na iyi í j̄ò i kù mà n̄a ma alei ilu kpas̄eu á na ku to wa walak̄o id̄u laja, walak̄o waatii kuk̄ai je, walak̄o daadaak̄o, na n̄ju, i máa cɔ kp̄aa n̄a, ³⁶ ku ba ku maà naa ku ba n̄e ì waa sí njoo n̄a, n̄o ku maà naa ku boe n̄e. ³⁷ Ide iyi ñ wa n s̄o n̄eu ih̄e, n̄ju m̄oi ñ wa n s̄o in̄e fei. I máa cɔ kp̄aa n̄a.

14

*In̄e ngbo n̄a à waa busi n̄je a kpa Jesu
(Cɔ Matie 26:1-5; Luku 22:1-2; Z̄aa 11:45-53)*

¹ Si afei ajɔ minji jingauí Iku ku kua do ti P̄e hai n̄e lefee á to wa. N̄oi in̄e ngboi woo weei Ilaaɔ n̄a do woo kɔ in̄e n̄a si wooda n̄au à waa de kp̄aa bei aa ce a mu Jesu do bisi a kp̄aa. ² Amma à waa ni, kù s̄a ku je si ajɔi jingauu ku ba hoya hoya ku maà dede si zamaau.

*Abo gɔ í f̄asi irii Jesu tulare
(Cɔ Matie 26:6-13; Z̄aa 12:1-8)*

³ Jesu í wa Betani kpas̄ei Simɔɔ iyi í tako í ce b̄oi dinteu, n̄oi abo gɔ í lɔ wa bi t̄e waati iyi à waa je. Wa mu ama caka ku s̄a gɔ iyi à ce do abatii, iyi í n̄e tulare ku n̄e fia iyi à ce do ikpoi naadi.

Tulareu í bei í caada. N̄oi í leḡe ama cakau n̄o í f̄asi tulareu si irii Jesu. ⁴ N̄o in̄e gɔ n̄a à wa be. À s̄o n̄je do id̄ok̄ò à waa ni, na mii í ce abou ih̄e í koo í ce as̄oi tulareu ih̄e. ⁵ Aa ka taai wo zakai fiaí ic̄ei ad̄ò ak̄a n̄o ka mua ilu are n̄a. N̄oi à waa la si abou do kugaabu. ⁶ Amma Jesu í ni, i j̄ò abou. Na mii í ce ì waa ye taalee n̄a. Mii jiidai í ceem be. ⁷ Ntɔ ntɔ, ilu are n̄a aa maa wee do in̄e waati k̄ama fei, n̄o waati iyi ì bi fei aa ȳok̄o i ce n̄ja jiida n̄a, amma amu n̄ kaa n̄ na n̄ wee do in̄e hee do ajɔ fei. ⁸ Abou í ce andi gbugb̄aé iyi á ȳok̄o mbe, í f̄asi aram tulare do njuuma béi à ya f̄asi arai iku n̄a a bei a si n̄a. ⁹ Ntɔ ntɔ, tengi bii in̄e n̄a aa koo a maa waazo laabaau jiidau si andunya fei, aa sisi ide iyi abou ih̄e í ce a maa yeò gigie.

Zudasi á fita anyii Jesu

(Cɔ Matie 26:14-16; Luku 22:3-6)

¹⁰ N̄oi Zudasi Isikarioti, in̄e ak̄ai m̄ocɔ maateeji n̄au, í b̄o bi in̄e ngboi woo weei Ilaaɔ n̄au í ni n̄ju á da n̄ja Jesu si aw̄o. ¹¹ Iyi à gb̄o ideu, n̄oi in̄o n̄ja í d̄ò n̄o à ni a n̄a aa muua fia. N̄oi Zudasi wa de kp̄aa béi á ce ku zambaò Jesu ku na in̄e n̄au.

Jesu wa je jingauí Iku ku kua do m̄oc̄e n̄a

(Cɔ Matie 26:17-25; Luku 22:7-14, 21-23; Z̄aa 13:21-30)

¹² Si ajɔ sintei jingauí P̄e hai n̄e lefee, si waati iyi in̄e n̄a à ya saka angud̄ai jingauí Iku ku kua a ceò kuwee, n̄oi m̄oc̄oi Jesu n̄au à beee à ni, iwoi ì bi kaa ceee ijei jingauu. ¹³ N̄oi í be aman̄e minji si in̄oi m̄oc̄e n̄au í s̄o n̄a í ni, i b̄o in̄o ilu, aa ye m̄ok̄o gɔ wa so inyi j̄ò. I tooe. ¹⁴ M̄ok̄ou á koo ku lɔ kpas̄e gɔ. Kpas̄e bii á l̄ou, i koo i s̄o ilu kpas̄eu i ni n̄a, M̄eetu í ni ka beee ile bii n̄ju á je jingauí Iku ku kua do m̄oc̄oi n̄ju n̄a. ¹⁵ M̄ok̄ou á b̄ò n̄e si antai ile ku kpeke gɔ n̄o á nyisi n̄e ilaawa nla gɔ iyi à ce s̄olui fei nd̄e t̄a. Bei aa ce nwa s̄olui jingauu n̄a. ¹⁶ N̄oi m̄oc̄o n̄au à dasi kp̄aa à n̄e. Iyi à to in̄o iluu n̄o à ye ideu í ce bei Jesu í s̄o n̄au, n̄oi à ce ijei jingauu be.

¹⁷ Iyi ale í l̄e, n̄oi Jesu í to wa do m̄oc̄o maateeji n̄au. ¹⁸ Waati iyi à waa je n̄oi

Jesu í ni, ntò ntò, iné akã nñe iyi awòò à waa je, nñui á zambam. ¹⁹ Njoi inói aña fei í fò, nò à wasi ku beee akã akã à waa ni, isa kù je amu ya. ²⁰ Njoi Jesu í je nña í ni, si inói inñe maateejii, iné akã nñe á gũsi pñe si inó jee awòò ajò. Lafñei á zambam. ²¹ Do ntò amu Amai Amane an ku si bei kukoi idei Ilaađ wa fò. Amma iné iyi á zambam á ye ijuukpã nla nla. Á tiaa ineeu bii í je a kù búu mòm wo.

Ije iyi aa kayèò gigii ikui Jesu
(Cò Matie 26:26-30; Luku 22:14-20;
Kòr: 1, 11:23-25)

²² Waati iyi à waa je, njoi Jesu í so pñe í saabu Ilaađ titã í bei í bububue í na məcəe ñau í ni, i gba ña. Iyi ihñi í je aram. ²³ Njoi í so kòofu má si bii à dasi vñe í saabu Ilaađ nò í na ña aña fei à mò. ²⁴ Njoi í sò ña í ni, iyi ihñi í je njem. Nñui í je nyindai akabuu iyi Ilaađ í ði do amané ña. An nikãe na irii dulum dii iné nkpò. ²⁵ Ntò ntò, n kaa n mò atñ vñe má í gbe hee ajò iyi an mò vñe titò si andunya titò Ilaađ. ²⁶ Si anyie à kò iri ña nò à fita à bò iri kutai Olivie ña.

Jesu wafò iyi Piéé á jã ku ni kù mà nñu
(Cò Matie 26:31-35; Luku 22:31-34;
Zãa 13:36-38)

²⁷ Njoi Jesu í sò məcəe ña í ni, inñe fei aa nyiò anyi na irim. Bèi Ilaađ í fò si kukoi idee, beebèi á ce. Í ni nñu á kpa woo degbeu nò angudã ñau a fangaa bii fei. ²⁸ Amma an jì hai si bale nò n cua nñe n bò ilei Galilee. ²⁹ Njoi Piéé í sòò í ni, baa bii iné fei wa nyiò anyi na irie, amu n kaa n nyiò anyi pai. ³⁰ Njoi Jesu í sòò í ni, ntò ntò, nnyi, idũuyi mòm, hee ajee ku maa kò ise gbeeji, aa jã ise gbeeta i ni i kù mà. ³¹ Amma bèi Jesu wa fò, beebèe mòi Piéé í ya fò hee lele ku ni, n kaa n kòsie pai, baa bii í je an ku do awò ajò. Njoi aña fei à fò beebèe.

Jesu wa ce kutòò Gesemanee
(Cò Matie 26:36-46; Luku 22:39-46)

³² Njoi Jesu do məcəe ña à bò inya gò iyi à ya kpe Gesemanee. Iyi à to be nò í sò ña í ni, i buba ihñe titã ña n koo n ce kutòò wa. ³³ Njoi í gbã Piéé do Zaaki do Zãa à bò waju. Nò njo í muu hee arae fei í rò. ³⁴ Njoi í sò ña í ni, inó ku fò í

naa sim nla nla hee wa bi ku kpam. I wa ihñe, i wò njoo ña. ³⁵ Iyi í fò beebèe í tã ñoi í bò waju keeke í koo í seebata ile wa ce kutòò, bii á ce, wahalau ku jìò nñu. ³⁶ Wa ni, Baam, aa yòkò i ce mii fei. Jò wahalau ihñe ku jìim. Amma do nñu fei, ku maà ti ku je ti idòòbim, jò idòòbie ku ce.

³⁷ Si anyie ñoi í nyi wa bi məcə mēeta ñau í ba ña à waa sñ njoo. Njoi í bee Piéé í ni, Simòò, ì waa sñ njooi? Debei, i kù yòkò i kù wò njoo baa leeu akã? ³⁸ I wò njoo nò i maa ce kutòò ña ku ba i maà dasi kulelei iné ña. Idòì amané í bi, amma arae í kua gbugbãe. ³⁹ Njoi í nyi má í koo í ce kutòò si ide akãu. ⁴⁰ Iyi í nyi wa bi tu ña má, nò í ba ña à waa sñ njoo má, domi njoo wa kpa ña. Iyi í jì ña nò a kù mà bei aa sòò má.

⁴¹ Njoi í nyi í koo í ce kutòò má nò í baa bi tu ña ise gbeetasiaie í bee ña í ni, ì sũ ì waa sñmi ñai hee nsei? Í to beebèe. Wee, awaatiu í to tã, iyi aa mu amu Amai Amane, á daa ilu dulum ña si awò. ⁴² Wee, iné iyi á zambam wa to wa. I dede ka kòò ña.

À mu Jesu
(Cò Matie 26:47-56; Luku 22:47-53;
Zãa 18:3-12)

⁴³ Iyi Jesu wa fò beebèe, gbakã ñoi Zudasi, iné akãì məcə maateejii ñau, í to wa. Zamaa nla gò wa tooe wa à waa mu taakuba ña do golo ña. Iné ngboi woo weei Ilaađ ñau do woo kò iné ña si wooda ña do iné ngbo ñau à be ña wa. ⁴⁴ Waati iyi Zudasi í dasi idò nñu ku zamba Jesuu, í sò iné ñau nyinda gò iyi nñu á ce. Í ni, iné iyi an koo n ya n baabaé, lafñe mbe. I muu dim dim iné ña. ⁴⁵ Hai Zudasi í to wa gbakã, í sekee si Jesu í ni, Mēetu. Njoi í baabaé. ⁴⁶ Njoi iné ñau à to Jesu awò à muu. ⁴⁷ Njoi iné akãì məcə ñau í yò taakubaé í cafe itii amaacei woo wee nlai Ilaađu í buu. ⁴⁸ Njoi Jesu í bee ña í ni, amui ì naa ku mu ña do taakuba do golo ña bei woo ce ile? ⁴⁹ N ya n wa si inó nñe ajò fei n maa n kò iné ña si cio kpasèi Ilaađ, nò i kù mum ña. Amma nñu ñau be fei í ce ku ba kukoi idei Ilaađ ku kò. ⁵⁰ Njoi məcə ñau fei à jòò à sa.

⁵¹ Nɔi ama awaasũ gɔ mɔ wa too Jesu, wa kpaka acɔ. Nɔi inɛ gɔ wa dɛ ku muu, ⁵² amma í sa basí í jò acɔu.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti ɲa
(Cɔ Matie 26:57-68; Luku 22:54-44, 63-71; Zãa 18:13-14, 19-24)

⁵³ Nɔi à bɔ̀ Jesu bi woo wee nɔi Ilaaɔu. Tengí bei inɛ ngboi woo wee ɲau do inɛ ngbo ɲau do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à tɔtɔ. ⁵⁴ Nɔ Piɛɛ í wa hee jiji wa too Jesu wa do anyi hee í bɔ inɔ bantumai kpasɛi woo wee nɔi. Nɔi í buba bɛ do woo degbe andɛ koofa ɲau, wa nyia kɔkɔi ina.

⁵⁵ Waati nɲu inɛ ngboi woo wee ɲa do igbei woo kiiti ɲau fei à waa dɛ ide gɔ iyi aa yɛ̀ taalei Jesu a ba a kpaa. Amma a kù ba. ⁵⁶ Inɛ nkɔ́ í wasi ku máa ide, amma ide ɲa kù waa so nje. ⁵⁷ Nɔi inɛ gɔ ɲa à dede à máa ide à ni, ⁵⁸ à gbɔ iyi í ni nɲu á legɛ kpasɛi Ilaaɔu nɔ si afei ajɔ mɛeta nɲu á be ku ma mmue iyi kaa jɛ do awɔi amanɛ. ⁵⁹ Amma baa si bɛ, ide ɲa kù so nje. ⁶⁰ Nɔi woo wee nɔi í dede í leeki si wajui aɲa fei, nɔ í bee Jesu í ni, i kù waa ni ide gɔ? Ide mi inɛ ɲau ihɛ̀ à waa yɛ̀ taaleɛ. ⁶¹ Amma Jesu wa cokoe, kù fɔ ide gɔ. Nɔi woo wee nɔi í beee má í ni, awɔi ì jɛ inɛ iyi Ilaaɔ́ í cica, Amai Ilaaɔ́? ⁶² Nɔi Jesu í jɛaa í ni, oo, amui. Nɔ aa yɛ ɲa amu Amai Amanɛ ñ wa n buba si awɔ ɲɛi Ilaaɔ́ ilu gbugbã fei. Nɔ ajɔ akã aa na i yem ɲa ñ wa n naa si kudui iji má. ⁶³ Nɔi woo wee nɔi í ga ibɔɛ ku nyisiò idɔ̀kɔɛ. Nɔ í ni, a kù waa dɛ siɛ ilu sɛɛda kãma má. ⁶⁴ Ì gbɔ bei wa bu Ilaaɔ́ ɲa. Beirei ì yɛ a cea mɔkɔu ɲa. Nɔi aɲa fei à yɛ taaleɛ à ni a kpaa.

⁶⁵ Nɔi inɛ gɔ ɲa à wasi ku tusi Jesu antɔ gbakã nɔ à bii ijuɛ à bei à waa daa kutu à beee à waa ni, awɔ walii, sɔ wa inɛ iyi í cãɛ. Nɔi sooge ɲau à mu Jesu à wasi ku sambalɛ.

Piɛɛ í jã í ni nɲu kù mà Jesu
(Cɔ Matie 26:69-75; Luku 22:56-62; Zãa 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Waati iyi Piɛɛ í wa bantumai kpasɛu, ɲɔi inɛ akãi ama inaabo woo ce icei woo wee nɔi Ilaaɔu í naa bɛ. ⁶⁷ Iyi í yɛ Piɛɛ wa nyia, ɲɔi í cɔ̀ sɛɛ í

ni, awɔ mɔ, ì tako ì weɛ do Jesu inɛi Nazaretu. ⁶⁸ Amma í jã í ni, n kù màa fɔ, n kù gbɔ ide iyi ì waa fɔ. Nɔi í fita í bɔ ikpa andɛ kabau. Waati bɛɛbei jɛɛ wa kɔ. ⁶⁹ Nɔi ama inaabo woo ce iceu í yɔ̀ bɛ má, ɲɔi í wasi ku sɔ inɛ ɲa iyi à wa beu wa ni, inɛɛu ihɛ̀ inɛ akã ɲɔi. ⁷⁰ Nɔi Piɛɛ í jã má. Iyi í kpɛ keeke, ɲɔi inɛ ɲa iyi à wa beu à sɔ Piɛɛ à ni, ntɔ ntɔ, awɔu inɛ akã ɲɔi, domi awɔ mɔ inɛi Galilei. ⁷¹ Nɔi Piɛɛ í ceekpe í ni, n kù mà mɔkɔ iyi ì waa fãau bɛ ɲa. ⁷² Bɛ gbakã ajɛɛ í kɔ isɛ gbeejisiaɛ. Nɔi Piɛɛ í yɛ gigii ide iyi Jesu í sɔ̀u wo í ni, hee ajɛɛ ku maa kɔ isɛ gbeeji aa jã isɛ gbɛeta í ni i kù màm. Nɔi Piɛɛ í lɔsi ku kpata.

15

À bɔ̀ Jesu si wajui Pilati
(Cɔ Matie 27:1-2, 11-14; Luku 23:1-5; Zãa 18:28-38)

¹ Nɔi daadaakɔ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲau do inɛ ngbo ɲau do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau do inɛ ɲa iyi à gbe si igbei woo kiiti ɲau fei à tɔtɔ à wãa ideu ajɔ. Nɔ à dɔ́ Jesu à koo à daa Pilati si awɔ. ² Nɔi Pilati í beee í ni, awɔi ì jɛ ilaalui Zuifu ɲa? Nɔ Jesu í jɛaa í ni, oo, si bei ì fɔ. ³ Nɔi inɛ ngboi woo wee ɲau à má Jesu ide ikã ikã fei. ⁴ Nɔi Pilati í beee má í ni, i kù waa fɔ ide gɔ? I kù gbɔ bei à waa niɛ? ⁵ Amma Jesu kù jɛ ide kãma má hee biti í mu Pilati.

À yɛ taalei Jesu a ba a kpaa
(Cɔ Matie 27:15-26; Luku 23:13-25; Zãa 18:39-19:16)

⁶ Wee si jingau iku ku kua fei Pilati í ya jò inɛi piisɔ̀ akã iyi zamaa í bii. ⁷ Wee inɛ gɔ í wa ile piisɔ̀ bɛ do kpaasie ɲa si na iyi í jò à kpa inɛ gɔ si waatii ide ku kɔ ɲa. Iriɛi Barabasi. ⁸ Nɔi zamaau í bɔ bi Pilati à waa tɔɛ ku cea aɲa bei í ya ce ɲa adɔ fei si jingauu. ⁹ Nɔi Pilati í bee ɲa í ni, ì bi n jò ɲɛ ilaalui Zuifu ɲau ɲa? ¹⁰ Í fɔ bɛɛbei si na iyi í jò wa mà sãa sãa iyi na igui í jò inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲau à daa nɲu Jesu si awɔ. ¹¹ Amma inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲau à wasi ku mante zamaau à ni a sɔ́ Pilati ku nya ɲa Barabasi. ¹² Nɔ Pilati í bee ɲa má í

ni, to, beirei ì bi n cea ine iyi ì ya maa kpe ilaalui Zuifu ηau. ¹³ N̄oi à d̄o anu à ni, kpakpae si j̄i ku gaau. ¹⁴ N̄o Pilati í bee ηa í ni, laalo yoomai í bei í ce. Amma b̄ei Pilati wa f̄o fei, beebe m̄oi ine ηau à ya d̄o anu hee lele a ni, kpakpae si j̄i ku gaau. ¹⁵ Si na iyi í j̄o Pilati í bi ku ce iyi á d̄o zamaau si, n̄hui í j̄o í nya n̄ha Barabasi n̄o í mu Jesu í j̄o à teaa kp̄ot̄o. Si anyie, n̄o í daa sooge ηa si aw̄o a koo a kpakpae si j̄i ku gaau.

Sooge ηa à waa yaako Jesu

(C̄o Matie 27:27-31; Z̄aa 19:2-3)

¹⁶ N̄oi sooge ηau à gb̄a Jesu à b̄oðe kabai ilaalu, n̄o à t̄ot̄o sooge ηa iyi à gbe ηau fei be. ¹⁷ N̄oi à daa Jesu si ib̄o nkpa sis̄o ḡo, n̄o à ba fulai aḡu à daa si irie. ¹⁸ N̄oi à yaakoε à waa ni, f̄o ilaalui Zuifu ηa. ¹⁹ N̄oi à ya maa c̄aa kpokpoo si irie, a maa tusie ant̄o, n̄o à waa gulea à waa seebata si wajue. ²⁰ Iyi à yaakoε à tā, η̄oi à nyaa ib̄o nkpa à bei à daa si ib̄oε, n̄o à b̄oðe waduude à koo à kpakpae si j̄i ku gaau.

À kpakpa Jesu si j̄i ku gaau

(C̄o Matie 27:32-44; Luku 23:26-43; Z̄aa 19:17-27)

²¹ Wee inei Sireni ḡo iyi à ya kpe Sim̄o wa baa hai iko, n̄o í to wa be. Baai Alesandu do Rufusui. Iyi í to wa n̄o sooge ηau à muu do gbugb̄a à k̄aa j̄i ku gaau bii aa kpakpa si Jesuu. ²² N̄oi à b̄oð n̄hu do Jesu si inya ḡo iyi à ya kpe Ḡooḡata, waato inya iyi í j̄o kokoi iri. ²³ N̄o à ná Jesu at̄e v̄eε iyi à ȳoḡee do iw̄o iyi à ya kpe miru, amma í k̄o ku m̄o. ²⁴ N̄oi à kpakpae si j̄i n̄o. Si anyie sooge ηau à ta kpasa si j̄ineε ηa a ba a ye iyi ine fei á ba. Bebebe à ce ikp̄ei jaaεe ηau. ²⁵ Daako zakai bei is̄o mees̄ai à kpakpae si j̄i n̄o. ²⁶ N̄oi à k̄o kuraraε si j̄i ḡo à masi j̄i bii à kpakpaeu, à ni ilaalui Zuifu ηa. ²⁷ N̄oi à kpakpa ile minji ḡo ηa be má, ine ak̄a ikpa aw̄o n̄jeε, ine ak̄a m̄o ikpa aw̄o cangae. [²⁸ Bebebe kuk̄oi idei Ilaađ í k̄o iyi í ni, à dooae si ine laalo ηa.]

²⁹ Woo l̄o ηa à ya maa gugb̄a iri a buu a maa ni, ah̄a, k̄u je aw̄oi ì ni aa lege kpas̄ei Ilaađu n̄o i maa ma si afei aj̄o m̄eta? ³⁰ To, faaba araε be, kita hai

si antai j̄i ku gaau. ³¹ Bebebe m̄oi ine ngboi woo weei Ilaađ ηau do woo k̄o ine ηa si wooda ηau à waa yaakoε. À s̄o n̄je à waa ni, í faaba ine ḡo ηa amma kaa ȳok̄o ku faaba araε. ³² Bebebe, n̄hu Kirisi ilaalui Izireliu ku kita wa hai si j̄i n̄o ku ba ka ȳo, n̄o ka dasie naane. Bebebe m̄oi, ine ηa iyi à kpakpa do Jesu aj̄o à ya maa yaakoε.

Waati iyi Jesu í ku

(C̄o Matie 27:45-56; Luku 23:44-49; Z̄aa 19:28-30)

³³ N̄oi das̄a nkpa ilu í kuku si ile fei hee í koo í to is̄o m̄etai ale. ³⁴ N̄oi si is̄o m̄etau Jesu í d̄o anu hee lele í ni, Eloi, Eloi, lama sabatani, waato Ilaađ, Ilaađ, na mii í ce ì f̄usim aw̄o. ³⁵ N̄oi ine ḡo ηa iyi à wa beu à gb̄o ideu. N̄o à ni, í gb̄o, wa kpe Elii. ³⁶ N̄oi ine ak̄a n̄ha í sei í koo í d̄i kanya si golo ḡo í s̄osi inyiik̄a í bei í naa í toa Jesu ku c̄ooc̄oε, n̄o í ni, ka leek̄i, ka c̄o ma Elii á naa ku kitae hai si j̄i ku gaau. ³⁷ N̄oi Jesu í d̄o anu hee lele í bei í ku.

³⁸ Asee, waati beebe si ilui Zeruzalemu, ridoo iyi í wa kpas̄ei Ilaađu í ga í kp̄e minji hai lele hee ku b̄o ile. ³⁹ Ine ngboi sooge ηa iyi í wa wajui Jesu í ye yaase bei í ce í bei í ku, n̄o í ni, nt̄o nt̄o, ineεu ih̄e Amai Ilaađi.

⁴⁰ N̄oi inaabo ḡo ηa m̄o à wa be à waa c̄o ilu wa hai j̄ij̄i. Si in̄o n̄ha Maari inei Madalau í wa be do Salomee do Maari, iyei Zozee do Zaaki iyi í je ama awaas̄u. ⁴¹ Wee hai tako, waati iyi Jesu í wa ilei Galilee, an̄ai à tooε à ya maa cea ice. N̄o inaabo nkpa ḡo ηa m̄o à wa be, iyi an̄aò ηa à s̄i Jesu wa iyi wa naa Zeruzalemu.

À dasi ikui Jesu bale

(C̄o Matie 27:57-61; Luku 23:50-56; Z̄aa 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Iyi ale í le, η̄oi Zozefu inei Arimateu í naa be. Í bei í je ilu beere si in̄oi Zuifu woo kiiti ηau, n̄o wa c̄o kp̄aa iyi Ilaađ á na ku je bomma. Wee aj̄oi s̄oolui jingau. Iju kum̄ae aj̄oi kus̄im̄ii á je. Na η̄oi í j̄o Zozefu í b̄o bi Pilati do w̄ok̄o ku t̄oε ikui Jesu. ⁴⁴ N̄oi Pilati í biti do iyi í gb̄o à ni í k̄u tā. N̄oi í kpe ine ngboi sooge ηau í beε ma Jesu í

kú í kpɛ. ⁴⁵ Iyi inɛ ngboi sooge ηau í sisiaa yaase bei Jesu í kuò, ηai í jesi Zozefu koo so ikuu. ⁴⁶ Nɔi Zozefu í koo í ra acɔ fufu, nɔ í nya ikui Jesu wa hai si j̄i ku gaauu, í woo do acɔ. Nɔ í suu si isai kuta gɔ iyi à gbe wo. Si anyie í bimbili kuta nla gɔ í diò andei balɛu. ⁴⁷ Nɔi Maari inɛi Madalau do Maari iyei Zozee à yɛ bii à waa dasi ikui Jesuu.

16

Kuj̄i Jesu hai si bale

(Cɔ Matie 28:1-8; Luku 24:1-12; Z̄aa 20:1-10)

¹ Iyi aj̄oi kus̄imi í lɔ, ηai Maari inɛi Madalau do Salomee do Maari iyei Zaaki, à ra tulare iyi aa koo a f̄asi ikui Jesu. ² Nɔi aj̄o amaazuma daadaakɔu abo ηau à bɔ bi balɛu, ³ ηai à waa bee nje si kp̄au à waa ni, yooi á tale nwa kutau hai si andei balɛu ya. ⁴ À waa f̄ɔ bɛɛbei si na iyi í j̄ò kutau í la í caa. Amma iyi à cɔ waju à yɛ kutau í bimbili. ⁵ Nɔi à lɔ inɔ balɛu nɔ à yɛ awaas̄i gɔ wa buba do awɔ nje bɛ, wa dasi jaba fufu, nɔ njo í mu ηa j̄iida j̄iida. ⁶ Nɔi í s̄ɔ ηa í ni, i maà j̄ò njo ku mu ηɛ. N̄ ma iyi Jesu, inɛi Nazaretiui ì waa dɛdɛ ηa, iyi à kpakpa si j̄i ku gaauu. Í j̄i hai si bale, kù wa ih̄é má. I cɔ tengi bii à dasiɛu wo. ⁷ Amma i koo bɛbei í koo i s̄ɔ mɔcɔɛ ηau do Piɛɛ takɛ i ni, á cua n̄ɛ ku bɔ ilei Galilee. Bei aa koo i yɔɔ ηa si bei í s̄ɔ ηɛ wo.

⁸ Nɔi à fita wa à sa hai bi balɛu do kuyaya domi njo í mu ηa ntɔ ntɔ. A kù nɔ a kù s̄ɔ inɛ gɔ ideu na irii njo iyi í mu ηau.

Jesu í tusea Maari inɛi Madalau arɛ (Cɔ Matie 28:9-10; Z̄aa 20:11-18)

[⁹ Iyi Jesu í j̄i hai si bale aj̄o amaazuma daadaakɔu, bi Maari inɛi Madalau í tako í nyisi arɛ. Maariui Jesu í tako í lelea inɛi inɔ̀kɔ mɛɛje wo. ¹⁰ Nɔi abou í koo í s̄ɔ kpaasie ηa laabaauu. An̄ai à waa too Jesu wo nɔ à wɛɛ̀ò inɔ kufɔ à wasi ku kpata. ¹¹ Iyi í ni Jesu í j̄i má, n̄ɛu í yɔɔ, a kù dasie naanɛ.

Jesu í tusea mɔcɔ minji gɔ ηa arɛ (Cɔ Luku 24:13-35)

¹² Si anyii n̄ɛu, ηai Jesu í tuse arɛ bi mɔcɔ minjie gɔ ηa iyi à waa nɛ si kp̄aa, à waa bɔ ilɛɛko. Amma í kpaasi arɛ si kuyɛ n̄ɛa. ¹³ Nɔi inɛ ηau à baa inɔ ilu nɔ à koo à s̄ɔ inɛ bubu ηau, amma kpaasi ηau a kù dasi an̄a mɔ naanɛ má.

Jesu í tusea mɔcɔ maatak̄a ηau arɛ (Cɔ Matie 28:16-20; Luku 24:36-49; Z̄aa 20:19-23; IWB 1:6-8)

¹⁴ Si anyie Jesu í koo í tuse arɛ bi mɔcɔ maatak̄a ηau bii à waa jɛ. Nɔi í gbagba si ηa na naanɛ hai dasi n̄ɛa do idɔ kule n̄ɛa, si na iyi í j̄ò a kù jesi idei inɛ ηa iyi à yɔɔ í j̄i hai si balɛu. ¹⁵ Nɔi í s̄ɔ ηa í ni, i bɔ si andunya fei, nɔ í waazɔa inɛ baa yooma fei laabaau j̄iida ηa. ¹⁶ Inɛ iyi í dasi naanɛ nɔ í j̄ò à dasie inyi á ba faaba, amma inɛ iyi kù dasi naanɛ, Ilaā́ á yɛ taaleɛ ku kp̄aa iju. ¹⁷ I cɔ maamaake gɔ ηa iyi woo dasim naanɛ ηa aa ce. Aa lele inɛi inɔ̀kɔ ηa do irim, nɔ aa f̄ɔ ide do fee ηa iyi i kù waa gbɔ ηa. ¹⁸ Aa mu njo ηa do awɔ, nɔ baa bii à mɔ kɔ̀tɛ gɔ kaa ce n̄ɛa ide k̄ama. Aa lesi b̄ɔ̀ ηa awɔ nɔ a ba iri.

Jesu í nyi bi Ilaā́ má (Cɔ Luku 24:50-53; IWB 1:9-11)

¹⁹ Iyi Laf̄ɛɛ Jesu í s̄ɔ ηa ideu í t̄a, ηai à soo lele í koo í buba si awɔ n̄ɛi Ilaā́. ²⁰ Nɔi mɔcɔ ηau à koo à waa waazɔa inɛ ηa bii fei. Nɔ Laf̄ɛɛ wa sobi ηa si icɛu, í j̄ò à ya maa ce maamaake ηa ku ba inɛ ηa a mà iyi ide n̄ɛa í jɛ ntɔ.]

Laabaau jiiida iyi Luku í kɔ

Ide Sinte

¹⁻⁴ Baakɔm Teofilu, ilu beere nla, ñ wa n ce fɔɔ.

Í sɔam si n kɔe tiaɔ ihẽ wa n sɔe dee dee mii iyi í ce si anini nwa. Ine ña iyi à yɔɔ hai sinte, nɔ à baa à je woo ce icei ideu, aɲai à sɔ wa. Iyi ine ña à gbɔɔ, ine nkpɔ nkpɔi í ce kookaai ku ba a kɔɔ dee dee. Nɔ í sɔam si amu mɔ n kɔe wa ku ba i mà kam kam iyi ide ña iyi à kɔe siu ntɔi, domi ñ wɔa ideu fei hai sinte.

Amaleka gɔ wa fɔ ideí kubí Zãa woo dasi inyi

⁵ Si waati iyi Herodu í je ilaalui Zudee, woo weei Ilaaɔ gɔ í wa be à ya kpoo Zakari. Si wuai woo weei Ilaaɔ ña iyi í je ti Abiai í wa. Aboei à ya kpe Elizabeti. Si dimii Arɔɔ iyi í je woo wee nla sintei Ilaaɔui í wa. ⁶ Aɲa minji fei à je dee dee si wajui Ilaaɔ nɔ à waa jirima woodai Lafẽe do idee fei mam mam. ⁷ Amma a kù ne ama domi Elizabeti gbendai, nɔ aɲa minji fei à gbo tã.

⁸ Ajɔ nɲu gɔ, Zakari wa ce icei kuwee si wajui Ilaaɔ domi si wuaeí kuwee í to si. ⁹ Wee, à ya ta kpasai ku ba a mà ine iyi á lɔ si kpaséi Ilaaɔ koo jo tulare. Nɔi ajɔ nɲu be, kpasau í so Zakari, nɔi í jè í lɔ inɔ ileu koo jo tulareu. ¹⁰ Nɔ zamaau fei wa ce kutɔɔ waduude si waati iyi wa jo tulareu. ¹¹ Nɔi amalekai Ilaaɔ gɔ í naa siɛ, wa leekí si awɔ njei bi ku jo tulareu. ¹² Iyi Zakari í yɔɔ nɔi zigie í da, nɔ njo í muu hee í caa. ¹³ Amma amalekau í sɔɔ í ni, mà jè njo ku muɛ, Zakari. Ilaaɔ í gbɔ kutɔɔɛ. Elizabeti aboe á bíe ama inemɔkɔ nɔ i sɔɔ Zãa. ¹⁴ Aa ne inɔ didɔ nla nla nɔ ine nkpɔ á weɛ do inɔ didɔ na kubie, ¹⁵ si na iyi í jè ine nlaí á je si wajui Aɔ Lafẽe. Kaa mɔ vɛɛ, hee má je atɛ kulele mmu gɔ. Nɔ á kɔɔ Hundei Ilaaɔ hai inɔi iyee. ¹⁶ Á jè inɛi Izireli nkpɔ ku kpaasi idɔ nɔ a nyi wa bi Aɔ

Lafẽe nɲa. ¹⁷ Nɲui á cuaa Ilaaɔ nɔ ku ye bei Elii walii nlaí takou. Gbugbãe mɔ á yei bei ti Elii. Á jè baa do ama nɲa ña a gbɔsi nje, nɔ á jè hai gbɔ ide ña mɔ a ce lasabu bei ine dee dee ña.

¹⁸ Amma Zakari í sɔ amalekau í ni, amu wee ñ gbo tã nɔ abom mɔ í ce ine ngbo. To, beirei an ce n mà iyi ideu á ce. ¹⁹ Nɔi amalekau í jeaa í ni, amui Gabieli. Amui ñ ya n wa bi Ilaaɔ n maa n ceaa ice. Nɲui í bem wa n na n bæ ide ku fɔ nɔ n sisie laabaau jiidau ihẽ. ²⁰ Amma i kù dasi idem nɔu naane baa do iyi á na ku ce bii waatie í to. Na nɲu, aa deki, i kaa yɔkɔ i fɔ ide má í gbe ajɔ iyi ideu í cei.

²¹ Wee ine ña à waa degbe Zakari, nɔ à biti do iyi wa kpe inɔ kpaséi Ilaaɔ be. ²² Iyi í fita wa, kù yɔkɔ ku ba ña ide ku fɔ má, nɔi à mà iyi í ce kuye gɔi si inɔ ileu be. Wa ba ña ide ku fɔ do awɔ ku nyisi iyi ntɔi, amma kù yɔkɔ ku fɔ ide do gele.

²³ Si anyii kuyeu, Zakari í mɔsi icee má hee í koo í to ajɔ iyi icee í kpa iri inɔ kpasé be. Nɔi í nyi ideɛ. ²⁴ Si anyie, Elizabeti aboe í ba así, nɔ wa singa arae zakai cukpa miu, í ni *, ²⁵ cɔ mii iyi Ilaaɔ í ceem. Í cɔm do iju jiiida nɔ í nyaam anyɔ si wajui amanɛ ña.

Amaleka wa fɔ ideí kubí Jesu

²⁶ Iyi asíi Elizabeti í ba cukpa meefa, nɔi Ilaaɔ í be amaleka Gabieli Nazareti si ilei Galilee. ²⁷ Í bɔɔi bi mudɛɛ gɔ iyi kù mà mɔkɔ, amma à mua awaasɔ gɔ iyi à ya kpe Zozefu, si dimii ilaalu Davidi. Irii mudɛɛui í je Maari. ²⁸ Amalekau í lɔ bi tee í sɔɔ í ni, ñ wa n ceɛ fɔɔ, awɔ iyi Ilaaɔ í cea didɔ. Aɔ Lafẽe í weɛ do awɔ.

²⁹ Nɔi Maari í biti do ideu nɔ wa bee arae ide wa ni, yoomai í je yaasei fɔɔu ihẽ. ³⁰ Nɔi amalekau í sɔɔ í ni, mà jè njo ku muɛ Maari. Ilaaɔ í ceɛ didɔ. ³¹ Aa ba así i bí ama inemɔkɔ nɔ i sɔɔ Jesu. ³² Á na ku je ine nla. Amai Ilaaɔi aa ya kpoo, nɲu iyi kù ne saa. Aɔ Lafẽe á coo ilaalu, á náa bommai Davidi balae.

* **1:24** wa singa arae Ara ku singaɛu kù je na anyɔ. Á yɔkɔ ku je wa bi ku maa wee nɲu aká ku ba ku saabu Ilaaɔ. † **1:33** Zakɔbu Zakɔbui à ya kpe Izireli má. Bii à ni á je bomma si dimii Zakɔbu, si dimii inɛi Izireli ña feii à waa fãa.

33 Nηui á je bomma si dimii Zakəbu do ajə fei. Bommaε kaa ne kəə †. 34 Nəi Maari í bee amalekau í ni, beirei á ce ku ce, si bei n kù mà məkə.

35 Nəi amalekau í jεaa í ni, Hundedi Ilaađi á naa siε, nə gbugbāε ku biiε bei jiji. Nηui í jə aa kpe ama kumá iyi aa na i biu Amai Ilaađ. 36 Elizabeti nyaanzeεu mə iyi à ya maa kpe gbendau, do si agboεu fei, í ne asii ama inεməkə. Í wεε si cukpa mεεfasiaε nsei. 37 Maari, jə í mà iyi nkāma kù wεε iyi Ilaađ í məngə.

38 Nəi Maari í ni, amu woo ce icei Ađ Lafēi. Fei ndεε ku ceem bei í səm nəu. Nəi amalekau í ne.

Maari í bə Elizabeti ku cə

39 Si anyii nηu, ηəi Maari í dede do saasa í dasi kpāa wa ne ikpa geete ηa, í bə ilu gə si ilei Zudee. 40 Iyi í to be ηəi í lə kpasēi Zakari nə í ce Elizabeti fə. 41 Waati iyi Elizabeti í gbə fəi Maariu, ηəi amau í yaga si inəε, nə Elizabeti í kəđ Hundedi Ilaađ. 42 Nə í də anu hee lele í ni, Ilaađ í weεε í re inaabo fei, nə kuweeu á sə si ama iyi aa na i bíu. 43 Yooi n je hee iyei Lafēem í naa bi tom. 44 Waati iyi n gbə fəεu be, ama iyi í wa inəm í yaga do inə didə. 45 Ilu inə didəi awə iyi í dasi naanε iyi mii iyi Ilaađ í sēε á na ku ce.

Iri ku kəi Maari

46 Nə Maari í ni, Idəm wa saabu Ađ Lafēε. 47 Nə n wεεđ inə didə na irii Ilaađ Woo faabam, 48 Si na iyi í jə í kāsım iju jiidεε, amu woo ce iceε iyi n kù je ngəgə. Nə hai nsei inei andunya ηa fei aa maa ni amuu ilu inə didəi, 49 Domi Ilaađ, ilu gbugbā fei í ceem mii nla nla. Iriε í má. 50 Í ya ce araarei inε ηa iyi à waa jirimεε hee do ajə fei. 51 Í ce iceε gbugbā ηa do gbugbāi awəε Nə í fangaa inε ηa iyi lasabui idə nηa í ne faao. 52 Í kekeε ilaaluu ηa si batai bomma nηa ηa, Nə í so ilu are ηa lele.

53 Í jə inε ηa iyi ari wa kpa à je mii jiiida ηa à yo,

Amma í lele ilu fia ηa awə ngbε.

54-55 Í sobi inei Izireli woo ce iceε ηa,

Í ce araare nηa hee do ajə fei

Bei í tako í sə Aburahamu do təkue ηa Anηa iyi à je bala nwa ηa.

56 Iri iyi Maari í kəu mbε. Si anyiε nə í buba bi Elizabeti be zakai cukpa mεeta, í bei í nyi ideε.

Kubí Zāa woo dasi inyiu

57 Awaati í to bii Elizabeti á bí amaε, nə í bí ama inεməkə. 58 Kpaasie ηa do nyaanzeε ηa à gbə iyi Ađ Lafēε í ce araareε ntə ntə, nə anηə ηa à wεεđ inə didə ajə. 59 Si ajə mεejəsia à naa ku dasi amau bango, nə à waa bi à kpoo Zakari, irii baεu. 60 Amma iyeε í so ide í ni, aawo, Zāai aa kpoo. 61 Nəi à səə à ni, si nyaanzeε inε kāma kù ne dimii iriu be.

62 Nə à bee baεε do awə ku ba a mà bei í bi a kpe amau. 63 Nəi Zakari í tə mii gə si bii á kə si, nə í kə í ni, Zāai í je iriε. Nə anηa fei à biti. 64 Nəi gbakā Zakari í yəkə í fə ide do geleε, nə í ləsi ide ku fə wa saabuđ Ilaađ. 65 Nəi njo í mu hee do inε ηa iyi à wa amεε amεε fei. Nə si ilεkoi geetei Zudee ηa fei inε ηa à wasi ku ce faajii ideu. 66 Inε ηa iyi à gbə ideu fei à ya maa muui si idə nηa nə a maa ni, debi, beirei amau ihē á na ku je.

Mii ηa iyi í ceu ihē fei wa nyisi iyi gbugbāi Ilaađ í wεε do nηu.

Iri ku kəi Zakari

67 Nəi Zakari baai amau í kəđ Hundedi Ilaađ, nə í ce walii í ni,

68 Saabui í je ti Ilaađ Lafēi inei Izireli ηa

Si na iyi í jə í naa bi inεε ηa í na í ya ηa.

69 Nə í naa nwa Woo faaba ilu gbugbā wa si nyaanzei ilaaluu Davidi amaacεεu,

70 Si bei í jə walii kumáε ηau à fə wo hai ku kpe.

71 Nηui á faaba wa hai si awəi mbεε nwa ηa,

Do hai bi inε ηa iyi à cé wa fei.

72 Beεbei í nyisi bala nwa ηa araareε, Nə wa yeđ gigii akabuu kumáε.

73 Akabuuui í je kuwā iyi í cea
Aburahamu bala nwa,
74 Í ni n̄ju á nya wa hai si aw̄oi mb̄ee
nwa ŋa,
N̄o n̄ju ku j̄o ka cea n̄ju ice do w̄ōk̄o.
75 N̄o ice iyi aa ka ceau ku je do id̄o
kumá n̄o ka je dee dee si wajue
do aj̄o fei si kuw̄ee nwa.
76 N̄o aw̄o amam, aa kpee waliiii Ilaā,
n̄ju iyi k̄u ne saa,
Domi aa cuaa Laf̄ee i maa teesea kp̄aa,
77 N̄o aa j̄o in̄ee ŋa a mà iyi aŋa aa
ba faaba waati iyi Ilaā á nya
dulum du ŋa.
78 Nt̄o nt̄o, araarei Ilaā Laf̄ee nwa í lá si
wa.
Na saabui araareui í j̄o inya kumá
í naa si wa hai lele bei nunui
daak̄o,
79 Ku ba ku má inya si in̄e ŋa iyi à waa
buba si ilu kuku do si j̄īi iku
Ku maa nēo awa fei si kp̄ai laakai ak̄a.
80 Iri iyi Zakari í k̄o mb̄e. Si anyii
n̄ju amau wa la, n̄o bisie wa k̄ōsi n̄o í
koo í wa ghabua hee í koo í t̄ō aj̄o iyi í
nyisi arāe bantuma si wajui in̄e Izireli
ŋa.

2

Kubí Jesu

(C̄o Matie 1:18-25)

1 Waati b̄eeb̄e, ilaalu n̄lai Romu iyi à
ya kpe Ogusitu í na wooda í ni a ce in̄e
ŋa kuka si il̄ee fei. 2 Kuka sinteu ih̄e à
cooi si waati iyi Kiriniusi wa je ilu ile
si il̄ei Siri. 3 N̄o in̄e fei í ne si ilue koo na
ir̄ie a k̄ō si tia.

4 N̄o Zozefu m̄o í ne hai Nazareti si
il̄ei Galilee, í b̄o il̄ei Zudee si ilui Davidi
iyi à ya kpe Betelehemu, domi n̄ju m̄o
nyaanzei Davidii wa je. 5 Í b̄o ku na
ir̄ie, n̄ju do Maari aboe iyi í ne as̄i*.
6 Si waati iyi à wa b̄e, aj̄o í na í to bii
á bí amāe. 7 N̄o í bí ama sintēe, ama
in̄em̄ok̄o. Í biīe do ac̄o n̄o í t̄ō si bi ku
jei angud̄a ŋa, si na iyi í j̄o inya k̄u w̄ee
bii in̄e njoo ŋa aa s̄o.

Amaleka ḡo ŋa à naa bi woo degbe ŋa

8 Woo degbe ḡo ŋa à wa in̄o sako
b̄e, à waa degbe angud̄a ŋa id̄u. 9 N̄o

* 2:5 Maari aboe à ni Maari í je aboe si na iyi í j̄o aŋāi à w̄ee, amma aŋāo a k̄u t̄ōt̄ō s̄ee hee í koo í bīo
Jesu.

amalekai Āo Laf̄ee ḡo í faata si ŋa wa,
n̄o inya kumá n̄la ḡo í kaako ŋa. Inya
kumá̄u amboei Laf̄eeui. N̄o n̄jo í mu
ŋa j̄iida. 10 Amma amalekau í s̄o ŋa í ni,
i māa j̄o n̄jo ku mu ŋe. Laabaau j̄iida
n̄ naa ku sisi n̄je, iyi á jea in̄e fei in̄o
did̄o n̄la n̄la. 11 Laabaau wee. Nnyii,
si ilui Davidi, à bí n̄je Woo faaba. N̄jui
í je Laf̄ee, in̄e iyi Ilaā í cicau. 12 Yaase
bei aa màau ŋa wee. Aa ye ama kp̄ōt̄ō
ḡo b̄e à biīe do ac̄o, wa s̄u si bi ku jei
angud̄a ŋa.

13 Iyi í f̄o b̄eeb̄e í t̄a n̄o gbak̄a amaleka
mmu ḡo ŋa à naa bi t̄ee aŋa nkp̄o nkp̄o
n̄o à saabu Ilaā à waa ni, 14 ka j̄o ir̄ii
Ilaā ku ne amboe hee lele. N̄o laakai
ku s̄u ku wa si il̄e si in̄e ŋa iyi Ilaā í bi.

Woo degbe ŋau à b̄o Betelehemu

15 N̄o amaleka ŋau à j̄o ŋa à nyi lele.
Si anyii n̄ju, woo degbe ŋau à sabuu
n̄je à waa ni, deb̄ei, ka b̄o Betelehemu,
kaa c̄o mii iyi í ce, iyi Āo Laf̄ee í j̄o à mà.

16 N̄o à ce saasa à sei à koo. N̄o à to n̄o
à ye Maari do Zozefu, do ama kp̄ōt̄ōu
bii wa s̄u si bi ku jei angud̄a ŋa. 17 Iyi à
ȳō, à waa sisi mii iyi amalekau í s̄o ŋa
si ḡamei amau. 18 N̄o in̄e ŋa iyi à gb̄o
idei woo degbe ŋau fei ideu í ya mu
ŋa bitii. 19 Amma Maari n̄je wa mu fei
nd̄ee si id̄e, n̄o wa lasabu si do laakai.
20 N̄o woo degbe ŋau à sinda à waa
ne. N̄o à waa nyisi amboei Ilaā, à waa
saabue na ir̄ii mii iyi à gb̄o do iyi à ye
fei, domi fei nd̄ee í cei si bei amalekau
í sisi ŋa.

À b̄o Jesu kpas̄ei Ilaā

21 Si aj̄o m̄eej̄osia n̄o à s̄o Jesu, iri
iyi amalekau í ni a kpoo hai waati iyi
iyee k̄u ne as̄i. Aj̄o n̄ju b̄e m̄oi aa dasie
banḡo.

22-23 Mii iyi Moizi í k̄o si woodae
wee. Í ni, ama in̄em̄ok̄o iyi à bí sinte
fei aa nyaa ik̄ai ku je ti Āo Laf̄ee. Na
n̄o í j̄o iyi waati í to si bii aa ce kuwee
Maari ku bei ku má si ayawo iyi í
ceu Zozefu do Maari à so amau à b̄o
Zeruzalem̄u ku ba a nyisi Āo Laf̄ee 24 n̄o
a ce kuwee. Kuweeu do kufe minji

wala do ankasiidi minjii à ya cooò si bei à kòò si woodai Aã Lafëe.

²⁵ Wee makò gò í wa Zeruzalému be à ya kpoo Simeõ. Makòu í je iné dee dee nõ í mà bærei Ilaaõ. Wa degbe iné iyi á na ku tũ idai inéi Izireli ña nõ Hundei Ilaaõ í wée do ñju. ²⁶ Hundei Ilaaõu í sõò wo í ni á ye iné iyi Aã Lafëe í cicau ku bei ku ku. ²⁷ Nõ Hundeu í tale sie kpasëi Ilaaõ ku bõ. Iyi iyeò baai Jesu ña à lðe be ku ba a cea bei wooda í fõ, ²⁸ ñõ Simeõ í gbaa í muu si awæ í saabu Ilaaõ wa ni,

²⁹ Lafëe, nsei jò amu woo ce icée n jò andunya do laakai ku sũ si bei ì sòm wo,

³⁰ Domi ijum í ye faabaæ,

³¹ Iyi ì ce sòlue si wajui dimi fei.

³² Nñui í je inya kumá iyi á nyisi dimi mmu ña kpãæ.

Nõ nñui í je amboei iné ña, inéi Izireli ña.

Walii iyi Simeõ í ce

³³ Ide iyi Simeõ wa fõ si gãmei amau í mu iyeò baæ fei biti. ³⁴ Simeõ í wee ña nõ í sõ Maari iyei Jesuu í ni, Ilaaõ í cica amau ihëi ku keke iné nkpò nõ ku dede iné nkpò mò si inó inéi Izireli ña. Nñui Ilaaõ í be wa ku je bei nyinda, amma iné ña aa kò sie. ³⁵ Nõ lasabui idai iné nkpò kú fita gbugbãa. Awò takæ, inó ku fõ á gũe ajò akã si idæ bei taakuba.

Ana walii inaabo

³⁶ Inaabo walii gò mò í wa be à ya kpoo Ana, amai Fanueli si dimii Azee ña. Abou í gbo ntò ntò. Í ce muau zakai adõ meeje makòe kù bei kù na kù wée, ³⁷ nõ í buba jaaõ adõ nkpò nkpò. Nsei abou í ne adõ cine do mee, nõ ci ya fita hai bantumai kpasëi Ilaaõ. Dasã do idũ fei, í ya maa cea Ilaaõ icei do anu kudĩ do kutò. ³⁸ Waati bæbe ñju mò í sekée si ña wa, wa saabu Ilaaõ, nõ í lósi idei amau ku sisia iné ña iyi à waa degbe iné iyi á na ku faaba inéi Zeruzalému ña fei.

³⁹ Waati iyi iyeò baai Jesu ña à tã mii ña iyi woodai Aã Lafëe í ni a ceu fei, ñõ à nyi Nazareti ilu ña si ilei Galilee.

⁴⁰ Nõ amau wa la, gbugbãe wa kòòsi nõ í kòò bisi. Nõ didõi Ilaaõ í wéea.

Jesu í bõ kpasëi Ilaaõ si waati iyi í ne adõ maateeki

⁴¹ Adõ fei iyeò baai Jesu ña à ya bõ jingauí Iku ku kuai Zeruzalému. ⁴² Si waati iyi Jesu í ne adõ maateeki ñõ à bõ jingauu si bei à ne dõnne. ⁴³ Iyi jingauu í tã à waa ne, ñõ Jesu í gbe Zeruzalému be, amma baæ ña a kù mà. ⁴⁴ A waa tamaa bei í wa si inó ññai. Wee à nei zakai ajò akã, ñõ à dèdèe si inó nyaanze ñña ña do kpaasi ñña ña. ⁴⁵ Amma a kù yòò, nõ à sinda à nyi ikpa Zeruzalému à waa dèdèe. ⁴⁶ Si ajò meetasia ñõ à yòò bantumai kpasëi Ilaaõ. Wa buba si aninii woo kò iné ña si wooda ña, wa gbò ide ñña nõ wa bee ña ide. ⁴⁷ Iné ña iyi à waa gbò idee fei à bitiò bisie do si bei wa je ñña ide. ⁴⁸ Iyi baæ ñau à yòò be, ñõ aña mò à biti, nõ iyeé í ni, amam, na mii í ce ì ce nwa bæbe. Amu do baæ wee, à wasi ku dèdèe do inó ku fõ nla nla. ⁴⁹ Nõ í bee ña í ni, na mii í ce ì waa dèdèem ña. I kù mà ña iyi wũai Baam nii ñ ne n ce? ⁵⁰ Amma ide iyi wa sõ ñau a kù gbò yaasee.

⁵¹ Nõ í too ña à ne Nazareti nõ wa gbò ide ñña. Wee iyeu wa mu ide ñau ihë fei si idæ. ⁵² Jesu í lá wa koo nõ bisie mò wa kòòsi nõ wa dõa Ilaaõ si hee do amané ña fei.

3

Waazoi Zãa woo dasi inyi (Cò Matie 3:1-12; Maaku 1:1-8; Zãa 1:19-28)

¹ Iyi ilaalu nlai Romu iyi à ya kpe Tibee í ce adõ maatũ si bommae, waati bæbe Põnsu Pilatii wa je ilu ilei Zudee, nõ Herodu mò wa je iné ngbo si ilei Galilee, nõ Filipu ifæu mò wa je iné ngbo si ilei Iture do Takoniti, nõ Lisania mò wa je iné ngbo si ilei Abileni. ² Ani do Kaifu ña mò à waa je woo wee nlai Ilaaõ. Waati bæbei Ilaaõ í sõ Zãa amai Zakari ide si ghabua. ³ Nõ Zãa í bõ si ilu ña iyi à wa kòkòí idoi Zuudëe fei wa waazo ñña wa ni, i kpaasi idò ku ba Ilaaõ ku kpa ideí

dulum du ηε nɔ a dasi ηε inyi. ⁴ Bεεbei ide iyi walii Ezai í kɔ si tiaεu í ce. Í ni, Imui inε gɔ wa dɔ anu si gɔɔɔ wa ni, I teese kp̄ai Laf̄εε ku tε ηa.

⁵ Nɔ aa d̄i lɔma ηau fei.

Nɔ geete do iri kuta fei á munga anu, Nɔ kp̄aa ku ka ηa fei aa tε, Kp̄aa iyi í s̄ami fei á s̄ia.

⁶ Inε fei á yε b̄ei Ilaaɔ wa faaba wa.

⁷ Zamaa nkp̄ɔ nkp̄ɔi wa koo bi Z̄aa ku dasi ηa inyi. Nɔ í s̄ɔ ηa í ni, inε inε buu ηa bei njo wukuku, yooi í s̄ɔ ηe í ni í saa idɔk̄ɔi kiitii Ilaaɔ iyi á na ku naau.

⁸ Na nηu, i ce kookoosu jiida i nyisiɔ iyi í kpaasi idɔ ηa, nɔ i maà tamaa mà aa ba faaba ηa si na iyi í j̄ɔ ì ya maa ni inε ì je dimii Aburhamu ηa. Ñ wa n s̄ɔ ηe, Ilaaɔ á yɔkɔ ku so kuta ηau ih̄ε ku ce ηa dimii Aburhamu ηa. ⁹ Wee dagba wa k̄a si j̄i t̄a m̄am a daò icue. Na nηu, j̄i iyi kù waa so iso jiida fei aa daa a dasi ina.

¹⁰ N̄ɔi zamaau í beεε wa ni, deb̄ei, beirei aa ka ce. ¹¹ Nɔ í je n̄ɔa í ni, inε iyi í ne ib̄ɔ minji ku so ak̄a ku mua kpaasiε iyi kù ne, nɔ inε m̄ɔ iyi í ne ije ku kp̄ɔɔ do kpaasiε. ¹² Woo gba fīai l̄empoo gɔ ηa m̄ɔ à naa a dasi aηa m̄ɔ inyi, η̄ɔi à beεε à ni, M̄εεtu, beirei aa ka ce. ¹³ N̄ɔi í s̄ɔ ηa í ni, i maà gba ku lɔ zaka bei à da n̄ɔe. ¹⁴ N̄ɔi sooge gɔ ηa m̄ɔ à beεε à ni, awa m̄ɔ ni, beirei aa ka ce. Nɔ í s̄ɔ ηa í ni, i maà ya gba fīai inε gɔ do gbugb̄a ηa, nɔ i maà ya má inε gɔ ide, nɔ i maà ya donda iyi à waa s̄a n̄ɔe.

¹⁵ Inε ηau à waa cɔ kp̄ai inε iyi Ilaaɔ í cicau nɔ à waa lasabu si idɔ n̄ɔa mà Z̄aa í je inεεu. ¹⁶ Nɔ Z̄aa í s̄ɔ aηa fei í ni, inyii amu ñ wa n dasi ηe, amma inε gɔ wa naa iyi í rem do gbugb̄a. N kù to n f̄u baa ik̄ui baataε. N̄ɔi á da n̄ɔe si Hundei Ilaaɔ do ina. ¹⁷ Wa mu kaale ku fε bileεε si awɔ, nɔ ku kp̄a bileeu bii à kpokpɔε, nɔ ku ko yɔyɔu ku dasi aka, sakou m̄ɔ ku dasi ina iyi ci ya ku.

¹⁸ Do faaji nkp̄ɔ gɔ ηa m̄ɔi Z̄aa wa ceaò inε ηa wazoi laabaau jiidau.

¹⁹ Amma hai tako ilaalu Herodu í so Heriodiasi, aboi if̄ɔε, í je aboε, η̄ɔi Z̄aa

í gɔɔɔ siε na ideu do na daa laalɔ ηa iyi í ce fei wo. ²⁰ Si antai laalɔ ηa iyi Herodu wa ce, do ank̄anyi í na í j̄ɔ à mu Z̄aa à dasiε piis̄ɔ má.

Inyi ku dasi Jesu

(Cɔ Matie 3:13-17; Maaku 1:9-11)

²¹ Z̄aa í wasi inε nkp̄ɔ nkp̄ɔ ku dasi inyi si waati iyi a kù dasiε piis̄ɔ, η̄ɔi Jesu m̄ɔ í naa bi tεε, nɔ í dasi Jesu m̄ɔ inyi. N̄ɔi Jesu wa ce kutɔɔ nɔ lelei Āɔ í c̄i, ²² nɔ Hundei Ilaaɔ í de siε wa hai lele do ara gɔ bei ankasiidi. Nɔ à gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele í ni, awɔu amam nii, ñ biε jiida jiida. Siεi inɔ did̄m fei í ya wa.

Balai Jesu ηa

(Cɔ Matie 1:1-17)

²³ Jesu í to ad̄ɔ kuntaa í bei í sinti icεε. Inε ηa à ya maa c̄ɔi bei amai Zozefu *. Balai Zozefu † ηa wee ²⁴ Heli do Matati do Levi do Meliki do Zanai Zozefu, ²⁵ do Matatia do Am̄osu do Naumu do Esili do Nagai, ²⁶ do Maatu do Matatia do Sem̄eni do Zozeki do Zoda, ²⁷ do Zoanani do Reza do Zorobabeli do Salateli do Neri, ²⁸ do Meliki do Adi do Kosamu do Elimadamu do Eε, ²⁹ do Zozue do Eliezεε do Zorimu do Matati do Levi, ³⁰ do Simēɔ do Zuda do Zozefu do Zonamui do Eliakimu, ³¹ do Melea do M̄ena do Matata do Nat̄aa do Davidi, ³² do Izai do Ob̄edi do Boazi do Salum̄ɔ do Nas̄ɔ, ³³ do Aminadabu do Adimi do Aani do Esiromu do Per̄ezi do Zuda, ³⁴ do Zak̄abu do Izaaki do Aburhamu do Tera do Nak̄ɔ, ³⁵ do Seruku do Ragau do Faleki do Eb̄εε do Sala, ³⁶ do Kainamu do Aafasadi do Semu do Nowee do Lam̄eki, ³⁷ do Matusala do En̄oku do Zeredi do Maleleli do Kainamu, ³⁸ do En̄osi do Seti do Adamu do Ilaaɔ.

4

Seetam í l̄εε Jesu

(Cɔ Matie 4:1-11; Maaku 1:12-13)

¹ Jesu í k̄ɔɔ Hundei Ilaaɔ nɔ í baa hai idoi Zuud̄εε. Nɔ Hundeu í b̄ɔɔε si gɔɔɔ. ² Nɔ Seetam í l̄εεε be zakai ājɔ ciiji. Nɔ si ājɔ be fei kù je nk̄ama.

* **3:23** à ya maa c̄ɔi bei amai Zozefu Nt̄ɔ nt̄ɔ Zozefu kù t̄ɔt̄ɔ s̄εε do Maari à bei à bí Jesu. Ilaaɔi í je baac̄.

† **3:23** balai Zozefu Tengi ih̄ε idei balai Maarii à waa f̄ɔ. Bii à ni balai Zozefu, na iyi aηaò Maari à so n̄jei.

Iyi baai n̄ɲu í lɔ, ɲɔi ari wa kpaá. ³ Nɔ Seetam í sɔɔ í ni, bii awɔu Amái Ilaaɔí do ntɔ, jɔ kutau ihē ku kpɔɔ p̄ɛ. ⁴ Nɔ Jesu í j̄eaa í ni, kukɔi ideí Ilaaɔ í ni, amane ci ya w̄e na ije n̄ɲu akā.

⁵ Nɔ Seetam í bɔðe hee antai iri kuta gɔ, í nyisiε bommai andunya fei si iju kām̄e. ⁶ Nɔ í sɔɔ í ni, amboei bomma ɲau fei an muue nɔ an jɔ i ne yiiko si ɲa. Ine iyi ñ bi, laf̄ɛi an mua, si na iyi í jɔ à nam nii. ⁷ Na n̄ɲu, bii ñ naa ñ gule si wajum, fei ndeε á je t̄e. ⁸ Nɔ Jesu í j̄eaa í ni, kukɔi ideí Ilaaɔ í ni, Aɔ Laf̄ɛeí aa gulea, nɔ n̄ɲu akāi aa tɔɔ.

⁹ Nɔ Seetam í gbāa í bɔðe Zeruzalemu nɔ í gūðe hee si antai ile lelei kpas̄i Ilaaɔ nɔ í sɔɔ í ni, bii awɔu amái Ilaaɔí, fo i dinga ile, ¹⁰ domi kukɔi ideí Ilaaɔ í ni, Ilaaɔ á na amalekaε ɲa wooda na iriε a maa degbeε, ¹¹ nɔ a maa muε si awɔ ku ba i maà ti i kooε si kuta. ¹² N̄ɲi Jesu í j̄eaa í ni, kukɔi ideí Ilaaɔ í ni, maà ti i sii Aɔ Laf̄ɛe. ¹³ Iyi Seetam í leleε si bisie ɲau be fei í t̄a, ɲɔi í j̄ɔ tit̄a í ne hee waati mmu gɔ má.

Jesu í sinti icεε Galilee

(Cɔ Matie 4:12-17; Maaku 1:14-15)

¹⁴ Nɔ Jesu í nyi ikpa ilei Galilee do gbugbāi Hundei Ilaaɔ, nɔ iriε í fangaa si il̄eu fei. ¹⁵ Wa kɔ ɲa si cioi ideí Ilaaɔ ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔ ɲa ɲa, nɔ inε fei wa saabuε.

À kasi Jesu Nazareti be

(Cɔ Matie 13:53-68; Maaku 6:1-6)

¹⁶ Nɔ Jesu í bɔ Nazareti ilu bii í je amau. N̄ɲi si aj̄oi kus̄imi í bɔ ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔ si bei í ne d̄ɔnε. N̄ɲi í dede ku cio tia. ¹⁷ N̄ɲi à náa tia iyi Ezai waliu í kɔ. Si bei wa f̄uu ɲɔi í k̄a si kukɔ gɔ iyi wa ni,

¹⁸ Hundei Aɔ Laf̄ɛe í wa sim.

Í cicaam n sisiað ilu are ɲa laabaau j̄iidau.

Í b̄em n koo n s̄i inei piis̄ɔɔ ɲa n ni aa j̄ɔ ɲa a ne

Nɔ n s̄i f̄eju ɲa n ni aa ye ilu má,

Nɔ n j̄ɔ inε ɲa iyi inε ɲa à waa taa gbugbā a ne ara ɲa.

¹⁹ Nɔ n sisia inε ɲa n ni awaatii did̄ɔi Laf̄ɛe í to wa.

²⁰ N̄ɲi Jesu í ka tiau má í sindoa woo ce ic̄eu nɔ í buba. N̄ɲi inε ɲa iyi à t̄ɔtɔ be fei à k̄asiε iju. ²¹ N̄ɲi í sinti ideε ku s̄ɔ ɲa í ni, n̄nyii kukɔi ideí Ilaaɔ iyi ñ gbɔ n̄seiu ɲa í k̄ɔ.

²² N̄ɲi aɲa fei à waa j̄eaa seεda j̄iida, nɔ biti í mu ɲa do ide did̄ɔ iyi wa fita hai si geleεu. À ni, kù je amái Zozefuu mb̄e ya. ²³ Nɔ Jesu í s̄ɔ ɲa í ni, kù ne sika aa kpaam m̄ɔndau ihē í ni ɲa, awɔ lokotoro, faaba araε. Ce ilue ihē mii ɲa iyi à gbɔ ñ ce Kaperanumu fei.

²⁴ Amma an s̄ɔ ɲe, walii k̄ama kù w̄eε iyi í ya ne beεε si ilui n̄ɲu takaε. ²⁵ Ì mà s̄aa s̄aa ɲa iyi ari nla gɔ í ce si il̄eu fei si waatii Elii walii nla. Ij̄i kù rɔ si afei ad̄ɔ m̄eeta do cukpa m̄eεfa, ma irei. Waati beεbe inaabo j̄aaɔ nkp̄oi í wa si ilei Izireli. ²⁶ Do n̄ɲu fei, Ilaaɔ kù be Elii walii nla bi k̄ama ɲa bii kù je bi j̄aaɔ gɔ í wa Sareputa si ilei Sid̄ɔ *. ²⁷ Nɔ d̄inte nkp̄ɔ m̄oi í w̄eε wo si ilei Izireli si waatii Elizee waliu. Do n̄ɲu fei, kù j̄ɔ ḡɔḡɔ ɲa gɔ ku ba iri, bii kù je Naama inei ilei Siriu.

²⁸ Iyi Jesu í fɔ beεbe í t̄a ɲɔi id̄oi inε ɲa iyi à wa ile bii à ya ce kutɔtɔɔ be fei í k̄ɔ. ²⁹ N̄ɲi à dede à leleε hai inɔ iluu à bɔðe hee si antai iri kuta si bii à ma ilu ɲa ku ba a taleε wa ile. ³⁰ Amma í lɔ anini ɲa be í neε.

Jesu í lele inei in̄ɔkoi inε gɔ

(Cɔ Maaku 1:21-18)

³¹ Nɔ Jesu í bɔ Kaperanumu, ilui Galilee gɔ nɔ wa kɔ inε ɲa si cioi ideí Ilaaɔ si aj̄oi kus̄imi. ³² Wa kɔ ɲa si cio do yiiko. N̄ɲui í j̄ɔ ideu í tosi ɲa. ³³ Wee m̄okɔ gɔ í wa ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔ be í ne inei in̄ɔko, ɲɔi í d̄ɔ anu hee lele í ni, ³⁴ mii í wa si ḡamei awae ɲa awɔ Jesu inei Nazareti. Ì naa ku kpa wai? Ñ mà inε iyi ñ je. Awɔi ñ je inε kumá iyi Ilaaɔ í be wa. ³⁵ N̄ɲi Jesu í la sie í ni, coko, fita hai si m̄ok̄u. N̄ɲi inei in̄ɔkou í ta m̄ok̄u ile si anini ɲa, nɔ í fita sie, kù m̄eε. ³⁶ N̄ɲi aɲa fei à biti, à bee nje aɲa duus̄ɔ à waa

* **4:26** Sareputa si ilei Sid̄ɔ Sareputa do Sid̄ɔ fei irii ilu ɲai, amma bii à waa fɔ ideí ilu ɲa iyi à wa k̄ok̄oi Sid̄ɔ, si ilei Sid̄ɔi à ya ni à wa.

ni, ide dimi yoomai ihē. Məkəu wee wa sō inei inəko ŋa ide do yiiko do gbugbā nō à waa fita. ³⁷ Nōi iriē í fangaa si iləkoi iluu fei.

Jesu í jò bōo nkpə í ba iri
(Cə Matie 8:14-17; Maaku 1:29-34)

³⁸ Nōi Jesu í fita hai ile bii à ya ce kutətəu, nō í bō kpasēi Siməu. Wee iyei aboi Siməu wa ce bōoi ara gbāa ntə ntə. Nōi à təe ku jò ku ba iri. ³⁹ Nōi í kamba si abou í la si ara gbāau nō í nya. Nō abou í dede gbakā í yaae ŋa.

⁴⁰ Alei ajə nŋu iyi inunu í lə, ŋəi inə ŋa iyi inə ŋa ŋa à waa ce bōo dimi ikā ikā fei à wasi ku naaə ŋa wa bi tē. Nō í lesi aŋa fei awə í jò à ba iri. ⁴¹ Inei inəko ŋa mə à fita hai si inə nkpə, à dōd anu à waa ni, awəi ì je Amai Ilaađ. Amma Jesu í la si ŋa nō wa ganji ŋa ide ku fə domi à mà iyi nŋuu inə iyi Ilaađ í cicai.

Jesu wa waazo ilei Zudee
(Cə Maaku 1:35-39)

⁴² Iyi iju í má ŋəi Jesu í fita hai inə ilu í bō ghabua. Nōi zamaa nkpə nkpə gə wa dede. Iyi à to bi tē ŋəi à təe suuru ku maà nē ku jò aŋa. ⁴³ Amma í sō ŋa í ni, kù nē bei an ce iyi n kù waazo laabaau jiidai bommai Ilaađ si ilu mmu ŋa má, domi na nŋui à bəm wa. ⁴⁴ Iyi í fə bebe í tā nō í koo í dabii wa ce waazo ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutətəu ŋa ilei Zudee.

5

Jesu wa kpe məcə sinte ŋa
(Cə Matie 4:18-22; Maaku 1:16-20)

¹ Ajə nŋu gə Jesu wa leeki kəkəi tenku iyi à ya kpe Genesareti, nō zamaa nla gə wa mantee ku ba a gbə idei Ilaađ. ² Nō í ye akəi inyi minji itii tenkuu bē. Amma səkə ŋau à fita à waa wiē taaə ŋa ŋa. ³ Nō Jesu í lə inə akəi inyi akā. Akəi inyi iyi í lə siu inə nŋu ti Siməu. Nō í kpe Siməu í təe í ni ku na ku sekəeə akəu hai itii inyi kēke. Nōi í buba si inəi akəu, wa kə zamaa si cio.

⁴ Iyi í fə idee í tā nō í sō Siməu í ni, bəə akəu si bua, nō i le taaə ŋe ŋa si inyi i mu cēe ŋa. ⁵ Nōi Siməu í sō í

ni, Məetu, à ce ice do idū fei a kù mu ngəgə. Amma si bei awəi ì fə, an dasi taaə ŋau inə inyi.

⁶ Nōi à dasi taaə ŋa ŋau inə inyi. Iyi à dasi ŋəi à mu cēe bututu hee taaə ŋa ŋau à waa bi a ga. ⁷ Nō à kpe kpaasi ŋa ŋa iyi à wa si akə minjisiau do awə a naa a sobi ŋa. Iyi aŋa mə à naa nō akə minjiu fei í kō do cēe hee wa bi ku mi. ⁸ Iyi Siməu Piēe í ye mii nəu í ce bebe ŋəi í koo í gule si wajui Jesu í ni, Lafēe, tekēe hai bi tom, domi amuu ilu dulum nii. ⁹ Í fə bebei si na iyi í jò njo í muu, nŋu do kpaasie ŋau fei na cēe nkpə nkpə iyi à muu. ¹⁰ Bebe məi njo í mu kpaasi minjie ŋa, Zaaki do Zāa amai Zebede ŋau. Amma Jesu í sō Siməu í ni, maà jò njo ku muē. Bebei inə ŋa iyi aa toom ŋai aa ya maa dede. ¹¹ Nōi à bəə akəi inyi ice nō à jò fei ndeə à waa too Jesu.

Jesu í jò dinte gə í ba iri
(Cə Matie 8:1-4; Maaku 1:40-45)

¹² Si anyii nŋu Jesu í wa si ilu gə bē, nō məkə gə í naa bi tē. Məkəu wa ce bōoi dinte jiidai. Iyi í ye Jesu ŋəi í naa í seebata si wajue í təe suuru í ni, Lafēe, bii ì bi, aa yəkə i jò n ba iri n je inə iyi í má. ¹³ Nōi Jesu í yə awəe í luu nō í ni, n bi. Ba iri nō i je inə kumá. Bē gbakā bōoi dinte í nya. ¹⁴ Nōi Jesu í sō í ni ku maà sō inə kāmā ideu bē, amma koo nyisi arae bi woo weei Ilaađu. Nō í ni ku ce kuwee iyi Moizi í jileu. Kuwee bei á nyisi inə ŋa iyi ì je inə iyi í má bebei. ¹⁵ Do nŋu fei, iriē í fangaa wa kōsi, nō zamaa nkpə nkpə í ya maa tətə bi tē ku ba a gbə idee nō ku ba a ba iri si bōo ŋa ŋa. ¹⁶ Amma Jesu í ya bə ghabuai nŋu akā koo ce kutəu.

Jesu í jò weege gə í ba iri
(Cə Matie 9:1-8; Maaku 2:1-12)

¹⁷ Ajə nŋu gə Jesu wa kə inə ŋa si cio. Wee Farisi do woo kə inə ŋa si wooda gə ŋa à waa buba bē. À naai hai Zeruzalemu do hai ilu ŋa iyi à wa ilei Zudee do ilei Galilee fei. Nō inə ŋa à waa ye gbugbāi Lafēe Jesu waati iyi í jò bōo ŋa à waa ba iriu. ¹⁸ Nōi inə gə ŋa mə à naa bē à waa so weege gə wa si makēe. Nō à waa dede bei aa ce a ləde ile a koo a

jilɔ si wajui Jesu. ¹⁹ Amma a kù ba do bii aa lɔde na irii zamaau, nɔi à koo à gũ antai ileu, à luu nɔ à kitaae do makɛɛu si aninii zamaau si wajui Jesu. ²⁰ Iyi Jesu í ye naane nɔa nɔi í sɔ weegɛu í ni, mɔkɔyi, n̄ kpa ideɪ dulum deɛ. ²¹ Woo kɔ inɛ nɔa si wooda do Farisi nɔa à wasi ku bee ara nɔa ide à waa ni, yooi inɛɛu ihɛ́ í je iyi wa bu Ilaaɔ. Yooi á yɔkɔ ku kpa ideɪ dulum dii inɛ gɔ bii kù je Ilaaɔ nɔu akã. ²² Amma Jesu í mà lasabui idɔ nɔa, nɔi í bee nɔa í ni, na mii í jò ì waa ce dimii lasabu beɛbe si idɔ nɔa nɔa. ²³ Yoomai í faala í re, inɛ ku sɔ inɛ gɔ ku ni n̄ kpa ideɪ dulum deɛ, walakɔ ku ni ku dede ku nɛ. ²⁴ Amma n̄ bi í mà nɔa iyi amu Amai Amanɛ n̄ nɛ gbugbã n̄ kpa ideɪ dulum dii inɛ nɔa si andunya.

Iyi í fɔ beɛbe í tã nɔi í sɔ weegɛu í ni, dede i so makɛɛɛ i bɔ kpasɛ́. ²⁵ Nɔi gbakã weegɛu í dede si waju nɔa, í so makɛɛ iyi wa sũ siu, nɔa wa nɛ kpasɛ́ wa saabuɔ Ilaaɔ. ²⁶ Nɔi aɔa fei à bitɪ à waa saabuɔ Ilaaɔ. Nɔi í bei wa mu nɔa à waa ni, à ye mii maamaake nnyi.

Jesu í kpe Levi

(Cɔ Matie 9:9-13; Maaku 2:13-17)

²⁷ Si anyii nɔu, Jesu í fita wa nɛ si inɔ ilu. Nɔ í ye woo gba fiaɪ lempoo gɔ à ya kpoo Levi, wa buba ile bi ku ce icɛɛ, nɔ Jesu í sɔɔ í ni, toom wa. ²⁸ Nɔi Levi í dede, í jò mii ndɛɛ fei í tooɛ.

²⁹ Si anyiɛ, í cea Jesu jingau nla gɔ si kpasɛ́ɛ. Woo gba fiaɪ lempoo bututu do inɛ gɔ nɔa mɔ à waa ba nɔa ku je. ³⁰ Wee Farisi gɔ nɔa à wa be do Farisi mmu gɔ nɔa iyi à je woo kɔ inɛ nɔa si wooda nɔa. Anɔai à waa gbagba si mɔcɔi Jesu nɔa à waa ni, na mii í ce ì je ì waa mɔ nɔa do woo gba fiaɪ lempoo do inɛ laalɔ nɔa. ³¹ Iyi Jesu í gbɔ beɛbe nɔi í je nɔa í ni, ilu baani nɔa a kù nɛ bukaataɪ ilu iwɔ bii kù je bɔɔ nɔa. ³² Beɛbe mɔi n̄ kù naa ku kpe inɛ dee dee nɔa, amma ilu dulum nɔi n̄ naa ku kpe a kpaasi idɔ nɔa.

Jesu wa fɔ ideɪ anu ku dɪ

(Cɔ Matie 9:14-17; Maaku 2:18-22)

³³ Nɔi inɛ nɔa à bee Jesu má à ni, beirei í ce mɔcɔi Zãa woo dasi inyi do ti Farisi nɔa à ya dɪ anu a maa ceɔ kutɔɔ,

nɔa wee mɔcɔɛ nɔa a ci ya dɪ anu. À ya maa jei nɔa a maa mɔ. ³⁴ Nɔi Jesu í bee nɔa í ni, aa yɔkɔ í jò kpaasii mɔkɔ titɔ nɔa à dɪ anu si waati iyi mɔkɔ titɔu í wa inɔ nɔa? ³⁵ Amma aɔa wa naa iyi aa nya mɔkɔ titɔu hai si inɔ nɔa. Waati beɛbei aa dɪ anu. ³⁶ Nɔi í kpa nɔa mɔnda gɔ í ni, a ci ya ga ibɔ titɔ a sɔɔ ibɔ ngbo. Bii ì ce beɛbe, ì beje ibɔ titɔu mbe nɔa jaɛ titɔu á weɛi ikã kaa ce si ibɔ ngbou. ³⁷ Inɛ gɔ ci ya nɔa kù dasi vɛɛ titɔ iyi wa gba si bɔgɔ bata ngbo nɔa. Bii í ce beɛbe, vɛɛu á jò bɔgɔ nɔa ku ga, vɛɛu ku nikã nɔa bɔgɔ nɔa ku beje. ³⁸ Amma à ya dasi vɛɛ titɔi si bɔgɔ titɔ nɔa. ³⁹ Nɔa inɛ gɔ kù weɛ iyi á mɔ vɛɛ nwo nɔa ku bi vɛɛ titɔ má, domi á ni nwou í cea nɔu.

6

Jesu wa fɔ ideɪ aɔi kusɪmi

(Cɔ Matie 12:1-8; Maaku 2:23-28)

¹ Si aɔi kusɪmi gɔ Jesu wa too kɔɔi ile gɔ, nɔi mɔcɔɛ nɔa à wɔ amaaje iyi à gbɛ si ileu à nunu ijue si awɔ à waa nɔa. ² Nɔi Farisi gɔ nɔa à bee nɔa à ni, na mii í jò ì waa ce mii iyi a kù nɛ kpãai ku ce si aɔi kusɪmi. ³ Nɔi Jesu í bee nɔa í ni, i kù cio mii iyi Davidi í ce, nɔu do inɛ nɔa, si waati iyi ari wa kpa nɔa? ⁴ Í lɔ kpasɛ́i Ilaaɔ nɔa í so pɛɛ iyi à jileɔ Ilaaɔ í je, nɔu do inɛ nɔa. Wee à ganji inɛ fei ku je pɛɛu be bii kù je woo weɛi Ilaaɔ nɔa aɔa akã. ⁵ Nɔa Jesu í sɔ nɔa má í ni, amu Amai Amanɛ, amui n̄ je inɛ ngboi aɔi kusɪmi.

Inɛ iyi awɔ akãɛ í ku

(Cɔ Matie 12:9-14; Maaku 3:1-6)

⁶ Si aɔi kusɪmi mmu gɔ, Jesu í lɔ ile bii Zuifu nɔa à ya ce kutɔtɔɔu nɔa í wasi ku cea inɛ nɔa cioi ideɪ Ilaaɔ. Wee mɔkɔ gɔ í wa be, awɔ njeɛ í ku í gbɛ. ⁷ Woo kɔ inɛ nɔa si wooda do Farisi nɔa à kãsi Jesu iju, à waa cɔ mà á jò inɛɛu ku ba iri si aɔi kusɪmi. À waa cɔɔ domi à waa bi a ye taaleɛi. ⁸ Amma Jesu í mà lasabu nɔa, nɔi í sɔ mɔkɔ iyi awɔɛ í kuu í ni, dede i leekɪ si anini nɔa be. Nɔa í dede í leekɪ. ⁹ Nɔa Jesu í ni, n̄ wa n bee nɔi, si aɔi kusɪmi, í sɪa amanɛ ku ce jiida de mà laalɔ, ku faaba amanɛ de, mà ku kpa. ¹⁰ Nɔi í cɔ aɔa fei í kaako nɔa, nɔa í

sõ mækəu í ni, tɛ awəɛ. Iyi í tɛ awəu nɔ́i í baa dee dee. ¹¹ Nɔ́i idɔ́ nɔ́a í kɔ́, nɔ́ à waa busi nɔ́e beɪ aa cea Jesu.

Jesu í cica woo bɛ maateeji nɔ́u
(Cɔ́ Matie 10:1-4; Maaku 3:13-19)

¹² Waati bɛɛbɛ Jesu í koo í gũ iri kuta gɔ́ ku ce kutəɔ́. Nɔ́ idũu fei í wasi ku ce kutəɔ́. ¹³ Iyi iju í má í tətəɔ́ məcəɛ nɔ́a nɔ́ í cica amanɛ maateeji si inɔ́ nɔ́a, í sɔ́ nɔ́a woo bɛ nɔ́a. ¹⁴ Iri nɔ́a wee, Siməɔ́ iyi í sɔ́ Piɛɛ, do Anderee ifəɛ, do Zaaki do Zãa do Filipu do Baatelemi ¹⁵ do Matie do Tomaa do Zaaki amai Alifee, do Siməɔ́ inɛi igbei Zelətu *, ¹⁶ do Zudasi amai Zaaki, do Zudasi Isikariəti iyi á na ku zambəɛu.

Didɔ́ do ijuukpã
(Cɔ́ Matie 4:23-25; 5:1-12)

¹⁷ Waati iyi Jesu í cica woo bɛ maateeji nɔ́u í tã nɔ́i aɔ́aɔ́ nɔ́a à kita wa à waa leekɪ si ilɛ ku munga anu gɔ́. Tengi beɪ məcɔ́ nkpəɛ nɔ́u à wa do zamaa nla gɔ́. Inɛ nɔ́u à naai hai ilei Zudee fei do Zeruzalɛmu ilu nlaɛ, do hai Tii do Sidɔ́, ilu nɔ́a iyi à wa ikpa bi inyi dũdũ.

¹⁸ À naa bi tɛɛi ku ba a gbɔ́ ideɛ nɔ́a ba iri si bɔ́ɔ́ nɔ́a. Inɛ nɔ́a iyi inɛi inəko nɔ́a à sinda iri nɔ́a à ba iri. ¹⁹ Nɔ́i inɛ nɔ́u fei à waa dɛ ku luu, domi gbugbã nla nla í ya fita siɛ nɔ́ ku jɔ́ aɔ́a fei a ba iri.

²⁰ Nɔ́i Jesu í cɔ́ məcəɛ nɔ́u í ni, Ilu inɔ́ didɔ́ nɔ́i inɛ ilu are nɔ́a, domi inɛi í jɛ inɛi bommai Ilaaɔ́ nɔ́a.

²¹ Ilu inɔ́ didɔ́ nɔ́i inɛ iyi ari wa kpa si nsei domi Ilaaɔ́ á jɔ́ i yo nɔ́a.

Ilu inɔ́ didɔ́ nɔ́i inɛ iyi í waa kpata si nsei, domi aa na í nyaanyi nɔ́a.

²² Inɛ ilu inɔ́ didɔ́ nɔ́i bii inɛ nɔ́a à cé nɔ́e, nɔ́ à lele nɔ́e hai inɔ́ nɔ́a, nɔ́ à waa bu nɔ́e, nɔ́ à waa sɔ́ nɔ́e iri laalɔ́ na irii amu Amai Amanɛ. ²³ Ajɔ́ nɔ́u, í jɔ́ inɔ́ nɔ́e ku dɔ́, í fo í dingaa do inɔ́ didɔ́, domi riba iyi à jilɛ nɔ́e lelei Aɔ́ í la. Inɛ nɔ́u bɛ, bɛɛbeɪ mɔ́i bala nɔ́a nɔ́a à cea walii nɔ́u wo.

²⁴ Amma inɔ́ kufɔ́i á jɛ ti inɛ ilu fia nɔ́a, domi í ba inɔ́ nɔ́e í tũ tã nɔ́a.

²⁵ Inɔ́ kufɔ́i á jɛ ti inɛ iyi í wa si ayo si nsei, domi ari á na ku kpa nɔ́e.

Inɔ́ kufɔ́i á jɛ ti inɛ iyi í waa nyaanyi si nsei, domi aa na í kpata í maa cã kpokpo nɔ́a.

²⁶ Inɛ ilu inɔ́ kufɔ́ nɔ́i bii inɛ fei wa saabu nɔ́e domi bɛɛbeɪ bala nɔ́e nɔ́a à cea walii ilu ibo nɔ́u wo.

I bi mbɛɛ nɔ́e nɔ́a
(Cɔ́ Matie 5:38-48; 7:12a)

²⁷ Amma inɛ iyi í soti í waa gbɔ́ idem nɔ́a, nɔ́ wa n sɔ́ nɔ́e, í ya bi mbɛɛ nɔ́e nɔ́a, nɔ́ inɛ nɔ́a iyi à cé nɔ́e í ya ce nɔ́a jiida nɔ́a. ²⁸ I weea inɛ nɔ́a iyi à waa ce ikpe nɔ́e, nɔ́ í ya cea inɛ nɔ́a iyi à waa ce nɔ́e laalɔ́ kutəɔ́ nɔ́a. ²⁹ Bii inɛ gɔ́ í sambaləɛ, toa kekele akãɛ má. Inɛ iyi í gba ibɔ́ kumbooɛ, maà ti í kɔ́ ku so danzigie má. ³⁰ Bii inɛ gɔ́ í təɔ́e mii gɔ́, muua. Bii inɛ gɔ́ í so mii ndɛɛ gɔ́i, maà ti í beɛɛ má. ³¹ Dimi iyi í bi inɛ nɔ́a a ce nɔ́e, inɛ mɔ́ í ce nɔ́a dimi nɔ́u.

³² Bii inɛ nɔ́a iyi à bi nɔ́e aɔ́a akãi inɛ mɔ́ í bi nɔ́a, saabu yoomai í nɛ nɔ́a. Baa woo ce laalɔ́ nɔ́a taka nɔ́a à ya bi kpaasi nɔ́a nɔ́a. ³³ Bii inɛ nɔ́a iyi à waa ce nɔ́e jiida, aɔ́a inɛ mɔ́ í waa sãa gbese, saabu yoomai í nɛ nɔ́a. Baa woo ce laalɔ́ nɔ́a taka nɔ́a à ya ce bɛɛbe. ³⁴ Bii í waa wɛa inɛ nɔ́a ngəgə na iyi í jɔ́ í waa tamaa aa na a sã nɔ́e, to, saabu yoomai í nɛ nɔ́a. Baa woo ce laalɔ́ nɔ́a taka nɔ́a à ya wɛa nɔ́e nɔ́a a sã. ³⁵ Amma í bi mbɛɛ nɔ́e nɔ́a, í ce nɔ́a jiida nɔ́a, í ya wɛ nɔ́a í maà cɔ́ kpãai ku sã nɔ́a. Bii í waa ce bɛɛbe nɔ́a, riba nɔ́e á la nɔ́a a jɛ amai Ilaaɔ́ nɔ́a, nɔ́u iyi kù nɛ saa, domi nɔ́u takəɛ wa nyisi amanɛ gudulu nɔ́a do amanɛ laalɔ́ nɔ́a didɔ́ɛ. ³⁶ Í jɔ́ í nɛ araarei inɛ nɔ́a beɪ Baa nɔ́e mɔ́ í nɛ.

Maà kiiti kpaasie
(Cɔ́ Matie 7:1-5)

³⁷ Jesu í sɔ́ nɔ́a má í ni, í maà ya kiiti inɛ nɔ́a, nɔ́ Ilaaɔ́ mɔ́ kaa kiiti nɔ́e. Í maà ya ye taalei inɛ nɔ́a nɔ́ Ilaaɔ́ mɔ́ kaa ye taale nɔ́e. Í ya kpa ideɪ kurarai nɔ́e nɔ́a nɔ́ Ilaaɔ́ mɔ́ á kpa ideɪ kurarai inɛ mɔ́.

³⁸ Í ya mua nɔ́e nɔ́a nɔ́ Ilaaɔ́ mɔ́ á mu nɔ́e. Si gũa nla nlaí á ce nɔ́e amua. Á yagəɛ ku kitigbaɛ ku kɔ́ hee andɛɛ, nɔ́ ku cuu nɔ́e si bəgə. Ntə ntə gũa iyi í

* **6:15** igbei Zelətu inɛi igbei Zelətu nɔ́i à waa jabu ku ba Zuifu nɔ́a a nɛ ara nɔ́a hai si awɔ́i inɛi Romu nɔ́a.

wāaò kpaasi ña, ññui Ìlaaã mǎ á wā ññe do.

³⁹ Nǎ í kpa ñña mǎnda gǎ í ñi, fǎeju á yǎkǎ ku mua fǎeju akpa? Bii fǎeju ña à waa mua ññe akpa aña minji fei a kaa dasi isa? ⁴⁰ Woo kǎkǎ ice ci ya re ine ngboe. Amma ine fei, waati iyi í mà mii iyi ine ngboe í nyisie, ññu mǎ í ya yei bei ine ngbou.

⁴¹ Na mii í ce ì waa ye fǎfǎ keeke iyi í wa si ijui kpaasie nǎ i kù ye jñi ite iyi í wa si titee. ⁴² Beirei aa ce i ñi, kpaasi, jǎ n nyae fǎfǎ si ijuε, nǎ awǎ i kù waa ye jñi ite iyi í wa si titee. Awǎ ilu muafitii, jǎ i tako i nya jñi ite iyi í wa si ijuεu titǎ ku ba i ye ilu sǎa sǎa, i bei i nya fǎfǎ iyi í wa si ijui kpaasie.

À ya mà jñi hai si isoe

(Cǎ Matie 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Nǎi Jesu í sǎ ña má í ñi, jñi jiida kaa so iso laalǎ. Beεbe mǎi jñi laalǎ kaa so iso jiida. ⁴⁴ Ntǎ ntǎ jñi fei hai si isoei à ya màa. A ci ya ka figi si agǔ, beεbe mǎi a ci ya ka rezǎε si agǔ fǔfǔ, mà irei. ⁴⁵ Amanε jiida í ya nya jiida wai hai si mii jiida iyi wa singa si idǎε. Amanε laalǎ mǎ í ya nya laalǎ wai hai si mii laalǎ iyi wa singa si idǎε, domi mii iyi wa kǎ si idǎi amanε, ññui gelee í ya fǎ.

Woo ma ile minji gǎ ña

(Cǎ Matie 7:24-27)

⁴⁶ Nǎ Jesu í sǎ ña má í ñi, na mii í ce ì ya maa kpem Lafǎε, Lafǎε, nǎ i ci ya ceò ide iyi ñ sǎ ñε ice ña. ⁴⁷ Inε iyi í naa bi tom fei nǎ wa gbǎ idem nǎ wa jirimae, an nyisi ñε ine iyi lafǎε í jǎ. ⁴⁸ Í jǎ mǎkǎ gǎ iyi wa ma ile. Mǎkǎu í tu isa titǎ í jñi hee í koo í kǎsi kuta í bei í nyǎ icui ileu. Si anyie ññi í ña í rǎ nǎ ido í kǎ wa nikǎ, wa cǎ ileu, amma kù yǎkǎ ku kekeε domi kumae í sǎa. ⁴⁹ Amma ine iyi í gbǎ idem nǎ kù waa jirimae, í yei bei mǎkǎ gǎ iyi í ma ile nǎ kù nyǎ icue do kuta. Nǎi ido í na í kǎ í nikǎ wa cǎ ileu nǎ gbakǎ í cuku í lege fei.

7

Jesu í jǎ amaacei sooge ine ngbo gǎ í ba iri

(Cǎ Matie 8:5-13)

¹ Iyi Jesu í sǎ ña ideu fei í tǎ, ññi í bǎ Kaperanumu. ² Wee ine ngboi sooge gǎ í wa be. Soogeu í ne amaaceε, nǎ í buui jiida jiida. Amaaceui wa ce bǎo hee wa bi ku ku. ³ Nǎi soogeu í gbǎ baau Jesu, nǎ í be ine ngboi Zuifu gǎ ña bi tee a koo a tǎε ku na ku faaba amaacei ññu. ⁴ Nǎi ine ñau à koo. Iyi à to bi Jesu, ññi à tǎε suuru ntǎ ntǎ à ñi mǎkǎu í to i sobie ⁵ domi í bi dimi nwa. Ññui í nǎ í ma nwa ile bii à ya ka ce kutǎtǎu be.

⁶ Nǎ añaò Jesu ña à dasi kpǎa à waa ne. Iyi à maai kpasǎu ññi soogeu í be kpaasie gǎ ña a koo a sǎo a ñi, Lafǎε, soogeu ññe í ñi i màa taabi araε, domi ññu kù to i lǎ wa kpasǎi ññu. ⁷ Na ññui í ce mǎm í yǎo iyi ññu kù to ññu ku naa bi tee do araε. Amma í ñi i fǎ ide ññu akǎ wa, amaacei ññu á ba iri. ⁸ Nǎ í ñi baa ññu takai ññu, idei ine ngboi ññu ñai ññu wa gbǎ, nǎ ññu mǎ í ne sooge ña iyi wa gbǎ. Bii ññu í sǎ ine akǎ ññu í ñi ku bǎ ihǎ, í ya kooi. Bii ññu í nǎ í kpe ine gǎ ñña í ya naai. Nǎ bii ññu í sǎ amaacei ññu gǎ ññu í ñi ku ce iyi ihǎ í ya cooi.

⁹ Iyi Jesu í gbǎ ideu í biti, nǎ í sinda í sǎ zamaa iyi wa tooεu í ñi, ñ wa n sǎ ñε, baa si inǎi inei Izireli ña fei n kù ye ine iyi í yǎkǎ í dasim naane nla nla bei ineεu ihǎ. ¹⁰ Iyi Jesu í fǎ beεbe í tǎ ññi ama abe ñau à nyi kpasǎ, nǎ à ba amaaceu í ba baani.

Jesu í jñi amai jaaǎ gǎ iyi í ku

¹¹ Si anyie ññi Jesu í bǎ ilu gǎ iyi à ya kpe Nayini. Mǎcǎε ña do zamaa nla gǎ wa tooε. ¹² Waati iyi í maai si gamboi bindii iluu, í ye à so ikui ama awaasǔ gǎ à waa bǎ ku suu. Ama awaasǔu ññu akǎi iyee í bí nǎ iyeu jaaǎi. Inei inǎ ilu nkpǎ nkpǎi wa too fitii abou. ¹³ Iyi Lafǎε í ye abou ññi araare í muu, nǎ í sǎo í ñi, màa kpata. ¹⁴ Nǎi í sekeε si ña í lu kpakoi ikuu nǎ ine ña iyi à waa soou à leeki. Nǎ Jesu í ñi, awǎ awaasǔ, ñ wa n sǎε, dede. ¹⁵ Nǎ awaasǔ iyi í kúu í dede í buba wa fǎ ide. Nǎ Jesu í sindoa iyee. ¹⁶ Nǎi njo í mu aña fei, nǎ à saabu Ìlaaã à waa ñi, walii ilu gbugbǎi í naa

si wa. Nɔ à wa ni má, Ilaaǎ í naa bi inɛɛ ɲa ku ba ku sobi ɲa.

¹⁷ Nɔi ideu í fangaa si ilei Zudee do si ilɛkɔɛ ɲa fei.

*Inɛ ɲa iyi Zǎa woo dasi inyi í bɛ
(Cɔ Matie 11:2-19)*

¹⁸ Nɔi mɔcɔi Zǎa ɲa à koo à baa ile piisɔɔ bɛ à sisiaa mii ɲau bɛ fei. Nɔ í kpe amanɛ minji si inɔ ɲɲa, ¹⁹ í bɛ ɲa bi Lafɛɛ a beɛɛ a ni, a wɔi ì jɛ inɛ iyi Ilaaǎ á na ku bɛ wau? Mà ka degbe inɛ mmu gɔ. ²⁰ Iyi à to wa bi Jesu, ɲɔi à sɔɔ à ni, Zǎa woo dasi inyiui í bɛ wa ka naa ka beɛɛ ka ni, a wɔi ì jɛ inɛ iyi Ilaaǎ á na ku bɛ wau? Mà ka degbe inɛ mmu gɔ.

²¹ Wee si waati ɲɲu bei, Jesu í jɔ bɔɔ nkpɔ do kɔɔ ɲa à waa ba iri, nɔ wa lele inɛi inɔkɔ ɲa hai si inɛ gɔ ɲa, nɔ í jɔ fɛɛju nkpɔ í yɛ ilu má. ²² Nɔ í jɛa ama abɛ ɲau í ni, i koo i sisia Zǎa mii iyi ì yɛ do iyi ì gbɔ ɲa. Fɛɛju ɲa à waa yɛ ilu, woo sukute ɲa à waa nɛ dee dee, dinte ɲa à ba iri à jɛ inɛ kumá, deki ɲa à waa gbɔ ide, iku ɲa à jì, nɔ à waa waazoa ilu are ɲa laabaau jiidau. ²³ Ilu inɔ didɔi inɛ iyi kaa nyidɔ anyi si naanɛ ku dasiɛ na irim.

²⁴ Iyi ama abei Zǎa ɲau à gbɔ bei Jesu í fɔ, ɲɔi à sinda à nɛ. Waati iyi à waa nɛ, ɲɔi Jesu í lɔsi ku sisia zamaau ide i Zǎa í ni, mii ì bɔ ku cɔ gbabuau ɲa. Fɔfɔ iyi fufu wa yaya? Aawo. ²⁵ To, mii ì bɔ ku cɔ ɲa. Mà mɔkɔ iyi wa dasi jaɛ jiidau? Aawo, inɛ ɲa iyi à waa dasi jaɛi fia nkpɔ nɔ à wa si inɔi amani nla nla, aɲai à ya wa kabai ilaalu ɲa. ²⁶ To, mii ì bɔ ku cɔ ɲa. Mà waliii ì bɔ ku cɔ ɲa. Oo, ntɔ ntɔ an sɔ ɲɛ, inɛɛu bɛ í re baa walii. ²⁷ Zǎai kukɔi ide i Ilaaǎ wa fǎa tengi bii í ni, Ilaaǎ í ni, Wee, ñ bɛ woo sisi idem wa si wajue iyi á teeseɛ kpǎaɛ.

²⁸ An sɔ ɲɛ, si inɔi inɛ ɲa iyi inaabo ɲa à bí fei, kǎma ɲɲa kù wɛɛ iyi í re Zǎa. Amma do ɲɲu fei, baa inɛ iyi í kere í re si bommai Ilaaǎ í roo.

²⁹ Nɔ Jesu í ni má, inɛ ɲa iyi à gbɔ ide i Zǎa fei hee do woo gba fi ai lempoo ɲa fei à jɔ Zǎa í dasi ɲa inyi nɔ ɲɲu bɛ wa nyisi iyi à mà iyi Ilaaǎ í jɛ dee dee.

³⁰ Amma Farisi ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si

wooda ɲa a kù jɛ Zǎa ku dasi ɲa inyi. Bɛɛbɛ mɔi à kɔsi mii iyi Ilaaǎ í dasi idɔ ku ce ɲɲa.

³¹ Nɔi Jesu í ni, yooi an wǎɔ inɛi nɛi ɲau ihɛ. Yooi à jɔ. ³² À jɔ amu ɲa iyi à waa buba bantumá, à sɔ ɲɛ à waa ni, à fǎ ɲɲɛ yee nɔ i kù jojo ɲa, nɔ à kɔ ɲɲɛ irii iku ɲa nɔ i kù kpata ɲa. ³³ Ñ ni bɛɛbei si na iyi í jɔ waati iyi Zǎa woo dasi inyi í naa, í ya dǎ anu, ci ya mɔ vɛɛ, nɔ ì ni í nɛ inɛi inɔkɔ ɲa. ³⁴ Nɔ iyi amu Amai Amanɛ ñ naa, ñ ya n jɛ nɔ n maa n mɔ, nɔ í ni ɲa ñ bi ije nɔ ñ jɛ woo mɔ atɛ nɔ ñ jɛ kpaasii woo gba fi ai lempoo ɲa do ilu dulum ɲa. ³⁵ Do ɲɲu fei, à yɛ iyi bisii Ilaaǎ í jɛ dee dee na icɛ ɲa iyi wa ce.

Jesu wa jɛ kpasɛi Farisi gɔ

³⁶ Farisi gɔ í kpe Jesu ku jɛ bi tɛɛ aɲo ɲɲu gɔ. Nɔ Jesu í lɔ ileɛ í buba wa jɛ. ³⁷ Wee, abo à ta icu gɔ í wa si iluu bɛ. Iyi í gbɔ à ni Jesu wa jɛ kpasɛi Farisiu, ɲɔi í naaɔ tulare wa si ama caka ku sǎa gɔ iyi à ce do abatii. ³⁸ Abou í naa í wai do anyii Jesu bi isɛɛ ɲa. Wa kpata nɔ cikǎajue ɲa wa tontoo si isɛɛ hee í cɔɔ, nɔ wa gbǎa do nto i iriɛ ɲa, wa cɔɔcɔɔɛ, í fǎ siɛ tulareu. ³⁹ Farisi iyi í kpe Jesu ku jɛu, iyi í yɔɔ, ɲɔi í fɔ si idɔɛ í ni, mɔkɔu ihɛ, bii waliii, á mà dimii inaabo iyi wa luu ihɛ domi woo ta icui. ⁴⁰ Nɔ Jesu í ni, Simɔɔ, ñ nɛ ide gɔ iyi an sɔɛ. Nɔ í ni, fɔ, Mɛɛtu.

⁴¹ Nɔi Jesu í ni, mɔkɔ gɔ í wɛɛ iyi amanɛ minji wa mu gbeseɛ. Inɛ akǎ wa mu kpekele cǎɔ miu, inɛ akǎ mɔ ciitaa. ⁴² Nɔ wee a kù nɛ mii iyi aa sǎaɔ, nɔ í cea aɲa minji fei suuru. To, si aɲa minjiu, yoo ɲɲai á bi mɔkɔu ku re. ⁴³ Nɔ Simɔɔ í jɛaa í ni, ñ tamaa inɛ iyi gbeseɛ í reui. Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, ntɔi ì fɔ.

⁴⁴ Iyi í ni bɛɛbɛ í tǎ, ɲɔi í sinda si inaabou nɔ í sɔ Simɔɔ í ni, ì yɛ abou ihɛ? Iyi ñ lɔ wa kpasɛɛ i kù muum inyi n wɛɛ kutɛm, amma abou ihɛ í cɔ kutɛm do cikǎajue ɲa, nɔ í gbǎa do nto i iriɛ ɲa. ⁴⁵ I kù cem fɔɔ do kucɔɔcɔɔ amma abou ihɛ, hai waati iyi ñ lɔ wa, kù jɔ kutɛm ku cɔɔcɔɔ. ⁴⁶ Nɔ i kù jɔsi irim ikpo, amma abou ihɛ, í fǎsi isɛm

tulare. ⁴⁷ Na n̄ai í j̄ò ñ wa n s̄e kubi n̄lai abou ih̄e wa nyisi iyi Ilaaḍ í kpa idei dulum d̄eε, baa do iyi í kp̄o fei. Amma in̄e iyi à cea suuru keeke, kubie m̄o keekei. ⁴⁸ N̄ai í s̄o abou í ni, à kpa idei dulum d̄eε. ⁴⁹ In̄e n̄a iyi à waa je aḅaḅ n̄au, à bee n̄je ide à waa ni, dimii aman̄e yoomai ih̄e iyi á ȳok̄o ku kpa idei dulum dii aman̄e n̄a. ⁵⁰ N̄o Jesu í s̄o abou í ni, naan̄eεi í faabaε. Koo n̄e do laakai ku s̄u.

8

Inaabo n̄a iyi à waa too Jesu

¹ Si anyii n̄ju, Jesu í dabii dabii si wangaa n̄a do si il̄eεko n̄a, wa waazo wa sisi laabaau j̄idai bommai Ilaaḍ. N̄o m̄oε maateej̄i n̄au à suu ² do inaabo n̄kp̄o ḡo n̄a. Si in̄ai inaabo n̄au, ḡoḡo n̄a à waa ce b̄ḅo wo, ḡoḡo n̄a m̄o à n̄e in̄ei in̄oεko n̄a wo, n̄o Jesu í j̄ò aḅa fei à ba iri. Inaabo n̄au wee. Maari iyi à ya kpe in̄ei Madala, n̄jui Jesu í lelea in̄ei in̄oεko m̄eεje n̄au, ³ do Zoana aboi Cuza, woo mu amanii ilaalu Herodu, do Suzani do inaabo n̄kp̄o ḡo n̄a ma. Abo n̄au à waa sobi n̄a do aman̄i n̄a.

M̄andai woo gb̄e

(C̄o Matie 13:1-9; Maaku 4:1-9)

⁴ Hai ilu fei in̄e n̄a à wasi ku naa bi Jesu. Si bei zamaa í t̄oḅo n̄ai í kpa n̄n̄a m̄anda.

⁵ Si m̄andau í ni, m̄ok̄o ḡo í fita wa f̄a dimi. Si bei wa f̄a dimiu, n̄ai ḡoḡo n̄a à cuku si kp̄āa, n̄o in̄e n̄a à n̄e si n̄o yei n̄a à j̄o. ⁶ N̄o ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si il̄e iyi í n̄e kuta. Iyi í fita gbak̄ā, í gb̄ei, domi mandi k̄u wa si. ⁷ Ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si in̄o aḡu n̄a. N̄ai aḡu n̄au do dimi j̄idau à fita aj̄o, n̄ai aḡu n̄au à dede à la à bii dimi j̄idau. ⁸ Ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si il̄e j̄ida, n̄o à fita à la à so iso c̄iḅ c̄iḅ.

Iyi Jesu í f̄o b̄eεb̄e í t̄ā, n̄o í la hee lele í ni, in̄e iyi í n̄e it̄i iyi á gb̄oḅo ide, ku gb̄o.

Mii í j̄ò Jesu í ya maa kpa m̄anda

(C̄o Matie 13:10-17; Maaku 4:10-12)

⁹ N̄o m̄oε n̄a à beε yaasei m̄andau. ¹⁰ N̄ai í je n̄n̄a í ni, in̄ei Ilaaḍ í j̄ò ñ m̄a asiii bommaε, amma in̄e n̄a iyi à gbe à waa s̄o n̄ai do m̄anda n̄a ku ba Baa bii à waa c̄o a maà ȳo.

N̄o bii à waa gb̄o a kaa mà yaaseε.

Yaasei m̄andai woo gb̄e

(C̄o Matie 13:18-23; Maaku 4:13-20)

¹¹ Yaasei m̄andau wee. Dimiu, idei Ilaaḍi. ¹² In̄e ḡo n̄a à yei bei kp̄āa tengi bii dimiu í cuku. Aḅai à gb̄o ideu, amma Seetam í naa í nyaa hai si id̄o n̄n̄a ku ba a maà dasi naan̄e a ba faaba. ¹³ In̄e ḡo n̄a m̄o à yei bei il̄e kuta. Aḅai à gb̄o ideu n̄o à gb̄aa do in̄o did̄o. Amma a k̄u j̄ò k̄u ce ic̄ā si id̄o n̄n̄a. Naan̄e ku dasi n̄n̄a í kp̄e keeke amma iyi wahala í naa, à nyiḅo anyi. ¹⁴ In̄e ḡo n̄a m̄o à yei bei inya iyi í n̄e aḡu n̄au. Aḅai à gb̄o ideu, amma si bei à waa n̄e, in̄o ku f̄o do aman̄i do did̄ai andunya n̄ai à bii ideu à kp̄aa, n̄o iso n̄n̄a n̄a k̄u j̄ā. ¹⁵ In̄e ḡo n̄a m̄o à yei bei il̄e j̄idau. Aḅai à gb̄o ideu n̄o à j̄il̄o si id̄o j̄ida hai n̄e muafiti, n̄o à waa temua hee wa so iso.

M̄andai fitila

(C̄o Maaku 4:21-25)

¹⁶ N̄ai Jesu í s̄o n̄a ma í ni, in̄e ḡo ci ya ma fitila ku biiε do caka, walak̄o ku dasi abe daai. Amma à ya k̄oεi lele ku ba in̄e n̄a iyi à waa l̄o wa fei a ye inya kumá. ¹⁷ Si b̄eεb̄e mii iyi wa manji fei á boli, n̄o mii iyi à ce si asii fei á na ku fita gbugb̄āa.

¹⁸ Na n̄ju, i ce laakai n̄a do yaase bei ñ waa gb̄oḅo ide n̄a, domi in̄e iyi í n̄e, n̄jui à ya k̄ḅo si. In̄e m̄o iyi k̄u n̄e, andi iyi wa tamaa siu má à ya gb̄aa.

Iyei Jesu do if̄oε n̄a

(C̄o Matie 12:46-50; Maaku 3:31-35)

¹⁹ Iyei Jesu do if̄oε n̄a à naa bi t̄eε, amma a k̄u ba a k̄u to sie na zamaau. ²⁰ N̄o in̄e n̄a à s̄o à ni, iyeε do if̄oε n̄a à waa leek̄i waduude à waa bi ku yeε. ²¹ Amma í je n̄n̄a í ni, in̄e n̄a iyi à waa gb̄o idei Ilaaḍ n̄o à waa jirimae, aḅai à je iyem walak̄o if̄oε n̄a.

Jesu í leek̄i fufu si tenku

(C̄o Matie 8:23-27; Maaku 4:35-41)

²² Aj̄o n̄ju ḡo Jesu í l̄o ak̄ai inyi n̄ju do m̄oε n̄a, n̄o í s̄o n̄a í ni, ka kua tenkuu ka b̄o ice ikpa ih̄o. N̄o à n̄e. ²³ Si bei à waa n̄eu, Jesu í s̄i njoo. N̄ai fufu n̄la ḡo í dede si tenkuu, n̄o inyi wa k̄ḅ ak̄o. À wa si mbirisi. ²⁴ N̄ai à s̄eεε si Jesu à

jūu à ni, Mæetu, Mæetu, à waa bə nfe ku ce.

Nɔi Jesu í jī nɔ í la si fufuu do kucāi inyiu. Nɔ à dè à coko sōm sōm. ²⁵ Nɔ í bee mɔcɔe ɲa í ni, hee iwoi naane iyi ì dasim í wa.

Nɔ njo í mu ɲa à bitì, à bee nje à waa ni, dimii amanε yoomai ihē, iyi wa ba fufu do inyi ide ku fə nɔ à waa gbə idee.

Jesu í jò inε gə iyi í nε inei inəko í ba iri

(Cə Matie 8:28-34; Maaku 5:1-20)

²⁶ Nɔ Jesu do mɔcɔe ɲau à to ice ikpa ihō, si ilei inei Zerazee ɲa iyi í wa do wajui ilei Galilee. ²⁷⁻²⁹ Nɔi à fita hai inəi akāi inyiu. Iyi à kita ilε ɲai Jesu í ye məkə gə wa naa ku kòo. Məkəu inei ilu bei. Wee í bei í nε inei inəko ɲa. Waati kāma fei à ya maa dede siei. Nɔi inε ɲa à ya dūu do sesee nɔ à dī isεeu do isə ku ba a nɔ. Amma í ya da kudī ɲau fei nɔ inei inəkoε ɲau à bəðe hee si ghabua ɲa. Hai kukpε basīi í ya maa wεε, ci ya buba kpasē. Bi ku si iku ɲai í ya wa.

Iyi məkəu í ye Jesu ɲai í koo í cuku si wajue í dō anu hee lele wa ni, mii í wa aninii awae, Jesu awə Amai Ilaađ. Ilaađ í re fei nɔ ñ wa n təəei, maà wahalam. Wa dō bεεbei si na iyi í jò Jesu í ni inei inəko ɲau a fita sie. ³⁰ Nɔ Jesu í beee í ni, irei iriε. Nɔ í jεaa í ni, Zamaa. Í ni bεεbei si na iyi í jò inei inəko nkpə nkpəi í nε. ³¹ Nɔ inei inəkoε ɲau à waa təə Jesu suuru ntə ntə ku maà dasi aɲa si isa nla hai nε kəəu.

³² Wee, kuusəə gaa nla gə ɲa à wa be à waa je si iri kuta gə. Nɔ inei inəko ɲau à təə Jesu ku jò aɲa a koo a mu kuusəə ɲau ku ba aɲa a maa wa be. Nɔ í yəəda ɲa. ³³ Nɔ inei inəko ɲau à fita hai si məkəu, à koo à mu kuusəə ɲau. Nɔ kuusəə gaa ɲau à sei hai antai iri kutau à dasi tenku nɔ inyiu í je ɲa.

³⁴ Nɔi woo degbe kuusəə ɲau à ye mii iyi í ce, nɔ à sa à koo à waa sisi laabaau i ideu si ilu nlau do si ilεeko ɲa.

³⁵ Nɔ inε ɲa à fita à bə ku cə mii iyi í ceu. Iyi à to bi Jesu, ɲai à ye məkə iyi inei inəko ɲa à fita sieu. Məkəu í baa si laakaε má, nɔ wa buba kəkoi Jesu í dasi jīne ɲa. Nɔi njo í mu ɲa. ³⁶ Inε

ɲa iyi ideu í ce iju ɲa à waa sisia inε ɲa bei inεeu í ce í ba iri. ³⁷ Nɔi inei ilei Zerazee ɲa fei à təə Jesu suuru à ni ku nε hai be, domi njo í mu ɲa ntə ntə. Nɔ Jesu í lə akāi inyiu wa bi ku nε. ³⁸ Nɔi məkə iyi inei inəko ɲa à fita sieu wa təə Jesu ku jò ɲɲu ku tooε. Amma Jesu í ni ku sinda ku ³⁹ nyi ideε, koo sisi mii iyi Ilaađ í cea fei. Nɔ inεeu í nε í koo í wasi ku sisi mii iyi Jesu í cea ɲɲu fei si iluu fei.

Ama inaaboi Zairusi do inaabo iyi í lu ibəi Jesu

(Cə Matie 9:18-26; Maaku 5:21-43)

⁴⁰ Iyi Jesu í baa hai ilei Zerazee nɔ zamaa í wasi ku coo fəə, domi aɲa fei à waa degbee. ⁴¹ Nɔi inε gə í naa bi tεε. Lafēei à ya kpe Zairusi. Inε ngboi ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutətəoi. Iyi í ye Jesu, ɲai í sεebata si wajue nɔ í təəe ku naa kpasēi ɲɲu. ⁴² Wa təə Jesu ku naa kpasēei si na iyi í jò ama inaabo akā lege legeε iyi í nε adō maateeki, wa bi ku ku. Nɔi Jesu wa koo.

Iyi wa koo, nɔ zamaa nla nla wa manteε. ⁴³ Wee abo gə mə í wa be iyi wa ce bəəi awə ku mu hai adō maateeki. Nɔ í je fiaε fei bi lokotoro ɲa, nɔ kāma ɲa kù yəkə kù faabaε. ⁴⁴ Nɔi í sεkεε si Jesu do anyi í koo í lu itīi ibəε. Be gbakā bəəu í tā. ⁴⁵ Nɔ Jesu í bee í ni, yooi í lum. Nɔi aɲa fei à waa jā, ɲai Piεε í ni, Mæetu, zamaau í kaakoε wa manteε. ⁴⁶ Amma Jesu í ni, ñ mà iyi inε gə í lum kam kam si na iyi í jò gbugbām í ce ice. ⁴⁷ Iyi abou í ye iyi Jesu í mà iyi inε gə í luu, ɲai í koo í gule si wajue do kuyaya. Nɔ í fə si wajui zamaau mii iyi í ce í jò ɲɲu í lu Jesu, do bei ɲɲu í ba iri anu akā. ⁴⁸ Nɔ Jesu í səə í ni, abooyi, naaneεi í faabaε, koo nε do laakai ku sū.

⁴⁹ Si bei Jesu wa fə ideu ɲai inε gə í naa hai kpasēi Zairusi inε ngbou í səə í ni, ama inaaboεu kù wεε, maà bitandi Mæetu má. ⁵⁰ Iyi Jesu í gbə ideu nɔ í sə Zairusi í ni, maà jò zigie ku da, awə de dasi naane, á ba iri. ⁵¹⁻⁵³ Nɔi à dasi kpāa má à waa koo. Iyi í to kpasē be, í ba wee, inε fei í wasi ku kpata à waa cā kpokpo na irii amau. Nɔ Jesu í ni, i

maà kpata ña, kù ku, wa sɪ njooi. Nɔi à waa yaakoε domi à mà iyi í kui. Nɔi Jesu kù jε inε gɔ ku lɔ kpasεu do nɔu ajɔ bii kù jε Piεε do Zāa do Zaaki do iyeò baai amau. ⁵⁴ Iyi í to bi ama inaabou ñai í mu awɔε nɔ í fɔ ide hee lele í ni, ama mudεε, dede. ⁵⁵ Nɔ hundeε í baa má, nɔ í dede tengi be gbakā. Nɔ Jesu í sɔ ña í ni a na amau ije. ⁵⁶ Nɔ nyaanzeε ñau à bitɪ ntɔ ntɔ, amma Jesu í sɔ ña í ni a maà sɔ inε gɔ mii iyi í ce.

9

Jesu í be mɔcɔ maateeji ñau
(Cɔ Matie 10:5-15; Maaku 6:7-13)

¹ Jesu í kpe mɔcɔ maateejiε ñau í tɔtɔ ña í mu ñña gbugbā do yiiko a leleò inε inɔko ña fei nɔ a jò bɔɔ ña a ba iri. ² Nɔi í be ña a koo a waazo ideɪ bommai Ilaaɔ nɔ a jò bɔɔ ña a ba iri. ³ Nɔ í sɔ ña í ni, i maà so nkāma si isεne nɔu, baa golo hee má je bɔgɔ, wala ije, wala fia, nɔ i maà so baa ibɔ minjisia. ⁴ Kpasε bii ì sɔ ña, i ya wa be hee i koo i fita hai ilu be ña. ⁵ Ilu bii à kɔ ku gba ñe, i fita hai ilu be ña nɔ i gbugbā ñña irurui baata ñne ña ku jε ñña sεeda iyi kiitii Ilaaɔ á naa si ña. ⁶ Mɔcɔ ñau à dede à dabii si ilεko ñau, à waa sisiò laabaau jiidau nɔ à wasi ku jò bɔɔ ña à waa ba iri bii fei.

Laakai Herodu í dede
(Cɔ Matie 14:1-12; Maaku 6:14-29)

⁷ Wee Herodu ilu ilεu, í gbɔ mii iyi Jesu wa ce fei, nɔ laakaiε í dede. Kù mà baa bei á lasabu má si na iyi í jò inε gɔ ña à waa ni Zāai í jɪ hai si bale, ⁸ inε gɔ ña mɔ à ni Elii walii nlaui í naa má, nɔ inε gɔ ña mɔ à ni inε akāi waliii tako ñau í jɪ hai si bale má. ⁹ Nɔ Herodu í ni, ñ jò à bu irii Zāa. Debei, inε ihε iyi ñ ya maa n gbɔ baauε iyi wa ce dimii mii ñau be, yooi. Nɔi wa de ku yɔɔ.

Jesu í wò amanε dubu miu (5.000)
(Cɔ Matie 14:13-21; Maaku 6:30-44; Zāa 6:1-14)

¹⁰ Nɔ mɔcɔ maateeji ña iyi Jesu í tako í be ñau à baa bi tεε à waa sisiaa mii ña iyi aña à ce fei. Nɔ Jesu í gbā ña ikā í bɔò ña ikpa kəkai ilu gɔ iyi à ya kpe Besaida. ¹¹ Nɔi inε ña à gbɔ ikpa bii à

wa nɔ zamaa nkpɔ gɔ í hāmεε ña be. Nɔ Jesu í gba ña wa sɔ ña ideɪ bommai Ilaaɔ, nɔ í jò inε ña iyi a kù waa ne baani à ba iri.

¹² Iyi inunu wa lɔ ñai woo be maateeji ñau à sekeε siε à sɔɔ à ni, jò inε ñau à ne inɔ ilu walakɔ ilεko ña à de bii aa sū do mii iyi aa jε, domi si gbabuai à wa ihε. ¹³ Nɔi Jesu í sɔ ña í ni, inε taka ñne i na ña ije a jε mεε. Amma à ni, pεε iyi à ne kù re ara miu do cεε minji. Mà ì bi awa taka nwa kaa ra ije iyi inε fei á jεi. ¹⁴ Wee si inɔi inε ñau inεmɔkɔ ña à to zakai amanε dubu miu (5.000). Nɔi Jesu í sɔ mɔcɔε ñau í ni, i jò a buba wua ikā ikā amanε ciitaa ciitaa. ¹⁵ Nɔ à ce beεbe à jò aña fei à buba. ¹⁶ Nɔi Jesu í so pεε miu do cεε minjiu nɔ í wu iju lele í saabu Ilaaɔ nɔ í bububue í na mɔcɔε ñau a kpεa zamaau. ¹⁷ Nɔ aña fei à jε à yo. Nɔ à ko iyi à jε í gbeu, nɔ í kɔ kolɔ maateeji.

Piεε í ni Jesu í jε inε iyi Ilaaɔ í cica
(Cɔ Matie 16:13-19; Maaku 8:27-29)

¹⁸ Ajɔ ñnu gɔ Jesu do mɔcɔε ña à nya ara ñña ikā nɔ wa ce kutɔɔ. Nɔ í bee ña í ni, yooi inε ña à ya ni ñ jε. ¹⁹ Nɔ à jεaa à ni, inε gɔ ña à ya ni awɔu Zāa woo dasi inyii. Inε gɔ ña mɔ à ya ni awɔu Elii walii nlaui tako ñau í jɪ wa hai si bale. ²⁰ Nɔi í bee ña í ni, inε mɔ ni, yooi ì ni ñ jε ña. Nɔi Piεε í ni, awɔi ì jε inε iyi Ilaaɔ í cicau.

Jesu wa fɔ ideɪ ikue do kujte
(Cɔ Matie 16:20-28; Maaku 8:30-9ε1)

²¹ Nɔi Jesu í sɔ mɔcɔ ñau do kugaabu í ni a maà na a sɔ inε gɔ. ²² Í sɔ ña má í ni, amu Amai Amanε, kù ne bei á ce iyi n kù ye ijuukpā ntɔ ntɔ. Inε ngbo ña do inε ngboi woo weei Ilaaɔ ña do woo kɔ inε ña si wooda ña aa kɔsim a kpam, amma an jɪ hai si bale si ajɔ mεetasia. ²³ Nɔ í sɔ aña fei í ni, inε iyi wa bi ku toom, ku jò idɔɔbie nɔ ku so jɪi ku gaue ku toom wa. ²⁴ Nɔ inε iyi wa bi ku ba kuwεεε do idɔɔbie kaa baa. Amma inε iyi í nyɔ kuwεεε na irim, lafεei á baa do ntɔ. ²⁵ Aranfāani yoomai amanε í ne bii í ba amanii andunya fei, nɔ í kua

kuwεεε. ²⁶ Nɔ́ í ni má, ine iyi wa ce anyɔ́i amu Amai Amanε, walakɔ́ wa ce anyɔ́i idem, amu mɔ́ an ce anyɔ́i lafɛε waati iyi an nyi wa. Nɔ́ waati iyi an nyi wa, an nyi wai do amboei Baam do amalekaε ηa ajɔ́. ²⁷ Ntɔ́ ntɔ́, ine ηa iyi à wa ihɛ́ si nsei, gɔ́gɔ́ nηa ηa aa ye bommai Ilaaɔ́ wa naa a bei a ku.

Arai Jesu í daana

(Cɔ́ Matie 17:1-8; Maaku 9:2-8)

²⁸ Iyi Jesu í fɔ́ ideu í tã, iyi í ce zakai ajɔ́ mεεjɔ́ ηɔ́i í kpe Piεε do Zãa do Zaaki à koo à gũ antai iri kuta nla gɔ́ ku ba ku ce kutɔ́. ²⁹ Iyi wa ce kutɔ́ ηɔ́i wajue í kpaasi dimi ikã, nɔ́ jaεε í fũuta pai pai. ³⁰⁻³¹ Nɔ́i gbakã Moizi do Elii à faata wa do amboe à waa baa ide ku fɔ́. À waa fɔ́ ideu ikue iyi á kú Zeruzalemu ku jɔ́d andunya ihɛ́. ³² Wee Piεε do kpaasie ηa à waa siiko ntɔ́ ntɔ́, amma iyi iju nηa í má à ye amboei Jesu nɔ́ à ye amanε minji ηa iyi à waa leeki bi tεεu. ³³ Waati iyi ine ηau à waa jɔ́ Jesu, Piεε í sɔ́o í ni, Mεεtu, á sɛ́a ka maa wa ihɛ́. Jɔ́ ka ce ilei acɔ́ mεεta, akã titeε, akã mɔ́ ti Moizi, akã mɔ́ ti Elii. Í ni beεbei si na iyi í jɔ́ kú mà mii iyi wa fɔ́.

³⁴ Si bei wa fɔ́ ideu, bukɔ́o í naa í bii ηa. Iyi mɔ́cɔ́ ηau à ye bukɔ́ou wa bii ηa ηɔ́i njo í mu ηa. ³⁵ Nɔ́ à gbɔ́ ide ku fɔ́ gɔ́ hai si bukɔ́ou í ni, ine ihɛ́i í je Amam. Nηui n cica. I ya gbɔ́ ideε ηa. ³⁶ Si anyii ide ku fɔ́u, Jesu nηu akãi à ye be. Nɔ́i si waatiu be mɔ́cɔ́ ηau a coko a kú sɔ́ ine kãma mii iyi à ye.

Jesu í faaba ama gɔ́ iyi í ne inei inɔ́ko

(Cɔ́ Matie 17:14-18; Maaku 9:14-27)

³⁷ Iju kumáε iyi à kita wa hai antai iri kutau, zamaa nla gɔ́ í naa í ko Jesu. ³⁸ Nɔ́i si inɔ́i zamaa mɔ́kɔ́ gɔ́ í dɔ́ anu hee lele í ni, Mεεtu, cɔ́ ama inemɔ́kɔ́ akãu ihɛ́i n̄ nε. N̄ wa n̄ tɔ́ε i faabaε ³⁹ domi inei inɔ́ko gɔ́ í ya dede sisi. Nɔ́ waati iyi í dede fei, anu akã amau í ya dɔ́ anui. Nɔ́ inei inɔ́kou í ya gbugbãε jiida, nɔ́ amau í ya maa ce antɔ́ foko ku maa mεε araε, nɔ́ kufitaε í ya gaabu. ⁴⁰ N̄ tɔ́ mɔ́cɔ́ε ηa a lelea, amma à mɔ́ngɔ́. ⁴¹ Nɔ́i Jesu í ni, inε ine laab̄ hai dasi naanε ηa, hee waati yoomai an wa inɔ́ nηε. Mà hee waati yoomai

an maa temuad̄ ηε. Nɔ́i í sɔ́ mɔ́kɔ́u í ni, naad̄ amaεu wa ihɛ́. ⁴² Nɔ́ wa naaε wa. Iyi í toε wa kɔ́kɔ́i Jesu ηɔ́i inei inɔ́kou í kekeε ile í gbugbãε jiida. Amma Jesu í fɔ́ si inei inɔ́kou ide do gbugbã ηɔ́i í fita nɔ́ amau í ba iri. Nɔ́ Jesu í sindoa baaε. ⁴³ Inε ηa iyi à wa be fei à bitu do bei gbugbãi Ilaaɔ́ í la í to.

Jesu í nyi wa fɔ́ ideu ikue do kujɛ má

(Cɔ́ Matie 17:22-23; Maaku 9:30-32)

Si bei ηa fei à wεεd̄ bitiu beεbe do mii iyi Jesu wa ce fei, ηɔ́i Jesu í sɔ́ mɔ́cɔ́ε ηa í ni, ⁴⁴ inε, i de it̄i í gbɔ́ ide iyi n̄ wa n̄ sɔ́ ηeu ihɛ́ sãa sãa ηa. Aa mu amu Amai Amanε a daa ine ηa si awɔ́. ⁴⁵ Amma mɔ́cɔ́ε ηau a kú gbɔ́ yaasei ideu, domi ideu kú má nηa titã, nηui í jɔ́ a kú gbɔ́ yaaseε. Nɔ́ wee à waa ce njo i yaasei ideu ku bee Jesu má.

Yooi í je ine ngbo

(Cɔ́ Matie 18:1-5; Maaku 9:33-37)

⁴⁶ Ajɔ́ nηu gɔ́ mɔ́cɔ́ ηau à waa ce kakɔ́ ku ba a mà ine iyi í re si inɔ́ nηa. ⁴⁷ Wee Jesu í mà lasabui idɔ́ nηa, ηɔ́i í so ama keeke gɔ́ í leekiε kɔ́kɔ́ε, ⁴⁸ nɔ́ í sɔ́ ηa í ni, ine iyi í gba amau ihɛ́ na irim, amu takam nii í gba. Inε mɔ́ iyi í nɔ́ í gbam, ine iyi í bem wai í gba. Inε iyi í kere í re si inɔ́ nηε, nηui í re inε fei.

Inε iyi kú je mbεε nηε ine nηei

(Cɔ́ Maaku 9:38-40)

⁴⁹ Nɔ́i Zãa í ni, Mεεtu, à ye ine gɔ́ í ya maa lele inei inɔ́ko ηa do irie, nɔ́ à ganjie, domi kú wa inɔ́ nwa, kú waa tooε. ⁵⁰ Nɔ́i Jesu í sɔ́o í ni, i maà ganjia ηa, domi ine iyi kú je mbεε nηε, ine nηei.

Inε ηa à kɔ́ ku gba Jesu si ilui Samari gɔ́

⁵¹ Wee waati í maai wa si bii Jesu á jɔ́ andunya ku nyi lele má, ηɔ́i í dasi idɔ́ mam mam nηu ku bɔ́ Zeruzalemu. ⁵² Nɔ́ í be ine gɔ́ ηa a cuaa ku ba a koo a ceaa sɔ́lui bi ku sũ. Nɔ́i ine ηa iyi í be ηau à to ilui Samari gɔ́, ⁵³ amma inei ilu be ηa a kú je ku gbaa si na iyi í jɔ́ Zeruzalemuui wa bɔ́. ⁵⁴ Iyi Zaaki do Zãa à gbɔ́ beεbe, ηɔ́i à beεε à ni, Lafɛε, ì bi ka jɔ́ ina ku kita si ηa wa hai lele ku kpa ηa? ⁵⁵ Amma Jesu í sinda í la si

na do gbugbã. [Í ni, i kù mà iyi ì waa fɔ̀ na mòm. ⁵⁶ Amu Amai Amane n kù naa ku kpa amane na, bii kù je n faaba na.]

Nɔ̀ à bɔ̀ ilu mmu gɔ̀ má.

Ine na iyi à bi Jesu ku too
(Cɔ̀ Matie 8:19-22)

⁵⁷ Si bei à waa ne nɔ̀i ine gɔ̀ í naa í sɔ̀ Jesu í ni, an tooe bii ì waa bɔ̀ fei. ⁵⁸ Nɔ̀i Jesu í sɔ̀ í ni, ina na à ne kolo na, nɔ̀ baa yei na mɔ̀ à ne bi ku sũ. Amma amu Amai Amane n kù ne bii an koo n sũ n sími. ⁵⁹ Nɔ̀ í sɔ̀ ine mmu gɔ̀ í ni, toom wa. Amma ine eu í ni, jɔ̀ n koo n si baam wa titã. ⁶⁰ Nɔ̀i Jesu í sɔ̀ í ni, jɔ̀ iku na a si iku nna na, amma awɔ̀, koo sisi laabaau jiidai bommai Ilaaɔ̀ bii fei. ⁶¹ Nɔ̀ ine gɔ̀ í sɔ̀ má í ni, an tooe Lafɛe, amma jɔ̀ n koo n tɔ̀ inem na sukudɔ̀ titã. ⁶² Nɔ̀ Jesu í sɔ̀ í ni, ine iyi í lesi awɔ̀e si kaakoi kete nɔ̀ í sinda í cɔ̀ anyi, kù jɔ̀ bommai Ilaaɔ̀.

10

Jesu í be amane kitaɔ̀ fɛewa

¹ Si anyii nɔ̀, Lafɛe í cica amane kitaɔ̀ fɛewa mmu má, í be na minji minji a cuaa si ilu na fei do bii nɔ̀ takae á ne ku bɔ̀ fei. ² Nɔ̀ í sɔ̀ na í ni, amaa je iyi í to ku da í kpɔ̀, amma woo da nau a kù kpɔ̀. Na nɔ̀, i tɔ̀ ilu ikou ku be ine na iyi aa ce iceu wa. ³ I dasi kpãa na, n wa n be nei bei ama angudã na si inɔ̀i mɛemu kugaabu na. ⁴ I maà so taalili hee má je bɔ̀gɔ̀, walakɔ̀ baata, nɔ̀ i maà ya leeki kpãa i maà ce ine gɔ̀ fɔ̀ na. ⁵ Kpasɛ bii ì lɔ̀ na i tako i sɔ̀ na na i ni, Ilaaɔ̀ ku mu nne laakai ku sũ. ⁶ Bii ilu laakai ku sũ gɔ̀ í wa be, laakai ku sũ nne á to sie. Bii kù wee mɔ̀i á nyi wa si nei. ⁷ Kpasɛ bii à gba ne, kpasɛ bei aa maa wa na, sɔ̀nda do inyi iyi à na ne fei i ya gba i je na, domi ine kaa máa ce ice iyi kù waa je. I maà ya lɔ̀ kpasɛ do kpasɛ na. ⁸ Ilu iyi ì lɔ̀ fei na bii à gba ne, i je iyi à na ne i ya je na. ⁹ I sɔ̀ inei ilu nau i ni, bommai Ilaaɔ̀ í maai si ne. Nɔ̀ bɔ̀ na iyi à wa be i jɔ̀ a ba iri na. ¹⁰ Amma ilu bii ì lɔ̀ nɔ̀ a kù gba ne, i bɔ̀ bantumai iluu nɔ̀ i ni, ¹¹ wee à waa gbugbã nne hee do irùrui ilu nne iyi í

wa si kute nwa. Do nɔ̀ fei, i mà na iyi bommai Ilaaɔ̀ í maai wa. ¹² Nɔ̀ Jesu í ni má, an sɔ̀ ne iyi si aji kiitiu, ijuukpãi inei Sodomu na ilu nla takou, á tia do ti inei ilu nau.

Inei ilu na iyi à kɔ̀ ku dasi Jesu naane
(Cɔ̀ Matie 11:20-24)

¹³ Nɔ̀ Jesu í ni má, inɔ̀ kufɔ̀ nla nla á je tu ne, ine inei Kɔ̀razɛe na. Ine mɔ̀ inei Besaida na inɔ̀ kufɔ̀ nla nla á je tu ne. Maamaake na iyi à ce si ilu nne nau ihɛ, bii í je si ilu Tii do Sidɔ̀i à coo wo, bii í wa inei ilu nau aa dɛ saaki a kpataɔ̀ na iri dulum du na nɔ̀ a kpaasi idɔ̀ hai ku kpɛ. ¹⁴ Na nɔ̀i í jɔ̀ n wa n sɔ̀ ne iyi si aji kiitiu ijuukpãi inei Tii do Sidɔ̀ na á tia tu ne. ¹⁵ Ine mɔ̀, inei Kaperanumu na, ì waa tamaa na aa so ne hee lelei? Aawo, aa keke nei hee bi ku wai iku na.

¹⁶ Nɔ̀ í sɔ̀ mɔ̀cɔ̀e na í ni, ine iyi í gbɔ̀ ide nne, idem nii í gbɔ̀. Ine mɔ̀ iyi í kɔ̀si ne, amui í kɔ̀si. Ine mɔ̀ iyi í nɔ̀ í kɔ̀sim, ine iyi í bem wai í kɔ̀si.

Kubaai mɔ̀cɔ̀ kitaɔ̀ fɛewa nau

¹⁷ Mɔ̀cɔ̀ kitaɔ̀ fɛewa na iyi Jesu í be nau à baa do inɔ̀ didɔ̀ nɔ̀ à ni, Lafɛe, hee do inei inɔ̀ko na fei à ya jirima wa na irieu. ¹⁸ Nɔ̀ Jesu í sɔ̀ na í ni, n ye Seetam wa cuku wa hai lele bei kunɔ̀i iji. ¹⁹ Ntɔ̀ ntɔ̀ n mu nne yiiko i tɛsɛɔ̀ njo na do cencee na hee do gbugbã iyi Seetam mbeu í ne fei, n nkãma kaa yɔ̀kɔ̀ ku mee ne. ²⁰ Do nɔ̀ fei, i maà jɔ̀ inɔ̀ nne ku dɔ̀ na iyi í jɔ̀ inei inɔ̀ko nau à waa jirima ne, amma i jɔ̀ inɔ̀ nne ku dɔ̀ si na iyi í jɔ̀ à kɔ̀ iri nne lelei Aɔ̀.

Inei Jesu í dɔ̀

(Cɔ̀ Matie 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Si waati akãu, inɔ̀ Jesu í dɔ̀ jiidai jiidai do gbugbãi Hundi Ilaaɔ̀ nɔ̀ í ni, Baaba, awɔ̀ iyi ì je Lafɛe lele do ile, n wa n saabu do iyi ì singaa ilu bisi do woo mà na mii nau ihɛ nɔ̀ ì nyisi amu na. Í sɛa Baaba, si na iyi í jɔ̀ bebei ì bi.

²² Baam nii í daam mii fei si awɔ̀. Ine kãma kù mà amu Amau bii kù je Baau. Nɔ̀ ine kãma kù mà Baau bii kù je amu Amau do ine na iyi ì bi n nyisi na.

²³ Nɔ̀i Jesu í sinda si mɔ̀cɔ̀e nau í sɔ̀ na í ni, ilu inɔ̀ didɔ̀i ine iyi ijuɛ wa ye

mii iyi ì waa ye ña. ²⁴ Ntò ntò an sǒ ñe, waliì do amanlu nkpò à bi aña a ye mii ña iyi ì waa ye ña, a kù nò a kù yòò. À bi aña a gbò iyi ì waa gbò ña, a kù nò a kù gbòò.

Mòndai inè jiidai Samari gò

²⁵ Ajò nñu gò woo kò inè ña si wooda gò í dede ku cǎ idòì Jesu nò í ni, Mèetu, bèirei an ce n baò kuwèè hai tǎ. ²⁶ Njòì Jesu í beèè í ni, mii à kò si woodau. Ide mii ì ya cio si. ²⁷ Njòì í je í ni, bi Aǎ Lafèèè do idòè fei, do gbugbǎè fei, do lasabue fei, nò i bi inè mmu ña bei ì bi araè. ²⁸ Njòì Jesu í ni, ide iyi ì je í sía. Ce bèèbè, aa ba kuwèè.

²⁹ Amma mǎkòu wa bi ku na araè ntò, nò í beèè í ni, yooi í je inè mmu. ³⁰ Nò Jesu í sǒò í ni, mǎkò gò í kita wa hai Zeruzalemu wa bò Zeriko, ñòì í koo í dasi awòì ile ña. Ile ñau à coo ile à cǎa, nò à ne à jòò bè wa kasǎm. ³¹ Wee, woo weei Ilaaǎ gò wa too kpǎau wa. Iyi í ye mǎkòu, ñòì í gbe í lò. ³² Bèèbè mǎi inè gò si dimii Levi í to inyau. Iyi í yòò nò í gbe í lò. ³³ Amma inèi Samari gò mǎ wa bò ilu. Iyi í to bè ñòì í ye mǎkòu nò araare í muu. ³⁴ Nò í sèkèè siè í jòaa ikpo do atè vèè si agbèi kumèè ñau nò í dǔu. Si anyiè nò í lesiè si gbankèlèi nñu takàè í bòòè bi ku sòì inè njoo ña nò í gbòaa. ³⁵ Iju kumáè, nò í so fiai icèi ajò minji, í na inè ngboi bi ku sòì inè njoo ñau, nò í ni, gbòà inèèu ihè. Iyi ì je í lesi na iriè, an sǎaè waati iyi an baa. ³⁶ Njòì Jesu í ni, si amanè mèeta ñau bè, yoo nñai ì tamaa í je kpaasii inè iyi í dasi awòì ile ñau. ³⁷ Njòì inèèu í ni, inè iyi í ce araareèu. Njòì Jesu í ni, debèi, awò mǎ, koo ce bèèbè.

Jesu í bò bi Maata do Maari

³⁸ Ajò nñu gò Jesu do mǎcǎè ñau à waa ne nò à to ilu gò. Wee inaabo gò í wa ilu bè, à ya kpoo Maata. Nñui í gba ña si kpasèè. ³⁹ Abou í ne ifòè gò iyi à ya kpe Maari. Ifòu wa bubai kǎkòì Lafèèè wa gbò ideè. ⁴⁰ Amma Maata nñu í wasi ku mante araè do caka ku teke. Njòì í naa í ni, Lafèèè, kù jèè si ide kǎma iyi ifòm í jòòm icèu amu akǎ? I kaa jò ku naa ku sobim? ⁴¹ Njòì Lafèèè í jèaa í ni, Maata, Maata, ì waa mante araè ì

waa weewea na mii nkpò. ⁴² Amma bukaatai mii akǎi amanè í ne. Nñui Maari ñjè í cica bè, nò inè kǎma kaa gbaa siè má.

11

Idei kutòò

(Cò Matie 6:9-13; 7:7-11)

¹ Ajò nñu gò Jesu wa ce kutòò bii gò. Iyi í tǎ ñòì mǎcǎ akǎè í ni, Lafèèè, kò wa si bei aa ka ya ce kutòò, bei Zǎa í kò mǎcǎè ña si. ² Njòì Jesu í sǒ ña í ni, bii ì waa ce kutòò ña í ya ni, Baaba, jò inè fei ku mà iyi awòì ì je inè kumá.

Naa je bommaè.

³ Mu nwa ijei ajò fei nwa.

⁴ Kpa ideì dulum du wa, domi awa mǎ à ya ka kpa ideì kurara iyi inè ña à ce nwa.

Maà ti ì jò ka dasi kulelè.

⁵ Nò í sǒ ña má í ni, á yǎkò ku je nsei inè gò nñe í ba inè njoo idù laja. Bii kù ne ije iyi á naa, á bò bi kpaasiei ku ni, wèèm pèè mèeta wa, ⁶ domi kpaasim gò í naa bi tom hai ilu gò. Nò wee, n kù ne ngògò iyi an naa. ⁷ Kpaasieu á yǎkò ku jèaa hai inò ile ku ni, maà mantem, amu ñ sǎkò tǎ, amu do amam ña fei à waa sǔ. N kaa n yǎkò n dede n nae pèè. ⁸ N wa n sǒ ñeì, baa bii kù bi ku dede ku náa si na iyi í jò ì je kpaasie, á yǎkò ku dede ku naa bukaatai mii iyi í bi fei si na iyi í jò wa mantèè. ⁹ Na nñu, ñ wa n sǒ ñeì, ì ya tǎò ña, aa mu nñe. I ya dede ña aa ba ña. I ya cǎ gambo ña, aa cǐ nñe. ¹⁰ Ntò ntò, inè iyi wa tǎò fei, Ilaaǎ á muaa. Inè mǎ iyi wa dede, Ilaaǎ á jò ku ba. Inè mǎ iyi í nò wa cǎ gambo, Ilaaǎ á cǐaa. ¹¹ Yooi í wa si inò nñe ihè iyi [bii amaè í tǎòè pèè á so kuta ku naa. Walakò] bii í tǎòè cèè ku so njo ku naa. ¹² Walakò bii í tǎòè njei ajèè á naa cencee? Aawo, kaa ce. ¹³ Inè iyi ì ya ce laalò ña ì mà mii jiidai ku na ama nñe ña, mà irei. To, Ilaaǎ Baa nñe iyi í wa lele kaa ce ku re zakà bèèbè? Kaa so Hundèè ku na inè ña iyi à waa tǎòè?

Jesu í jèa inè ña iyi à máa ide

(Cò Matie 12:22-30; Maaku 3:22-27)

14 Si anyii n̄ɲu, à naa Jesu m̄akɔ ɔɔ wa. M̄akɔu í n̄e in̄ei in̄ɔkɔ ɔɔ iyi í j̄ò í deki. Nɔ Jesu í lele in̄ei in̄ɔkɔu. Iyi í fita ɲɔi m̄akɔu í l̄osi ide ku fɔ, nɔ zamaa fei í biti. 15 Amma in̄e ɔɔ ɲa à ni, in̄e ngboi in̄ei in̄ɔkɔ ɲa iyi à ya kpe B̄elizebui í mua Jesu gbugb̄a wa leleò in̄ei in̄ɔkɔ ɲa. 16 Nɔ in̄e ɔɔ ɲa m̄ɔ à waa bi a c̄a id̄e a c̄ɔ. Nɔ à s̄ɔ à ni ku ce maamaake ku nyisi iyi yiikɔe wa naai hai lele. 17 Si bei Jesu í m̄a lasabu ɲɲa ɲɔi í ni, bomma iyi in̄e ɲa à waa ja aɲa duus̄ɔ, bommau á na ku kpaò bomma nɔ kpas̄e ɲa ku cuku. 18 B̄eɛbe m̄ɔi bii Seetam wa ja do araɛ, beirei bommae á ce ku bɔ waju. N̄ ni b̄eɛbei si na iyi í j̄ò í waa ni do gbugb̄ai B̄elizebui n̄ wa n leleò in̄ei in̄ɔkɔ ɲa. 19 Bii do gbugb̄ai B̄elizebui n̄ wa n leleò in̄ei in̄ɔkɔ ɲa, to, do gbugb̄ai yooi m̄ɔcɔ ɲɲe ɲa m̄ɔ à waa leleò ɲa. Na ɲɔi í ce aɲa taka ɲɲa aa nyisi iyi í rara ɲa. 20 Amma bii do gbugb̄ai Ilaaɔi n̄ wa n leleò in̄ei in̄ɔkɔ ɲau, ɲɲu b̄e wa nyisi iyi Ilaaɔi í sinti ku je bommae si anini ɲɲe.

21 Bii ilu gbugb̄a jiida ɔɔ í n̄e j̄in̄ei igũ nɔ wa degbe kpas̄e, amanie á w̄eɛi si laakai. 22 Amma bii ilu gbugb̄a ɔɔ m̄ɔ iyi í roo í naa í j̄ɔ igũ, ɲɲe á kɔ j̄in̄ei igũ iyi wa naan̄eui fei nɔ ku ce ikp̄ei aman̄iu m̄ɔ.

23 In̄e iyi kù je tom, m̄b̄eem nii. In̄e iyi kù waa bam ku t̄ɔt̄ɔ, wa fangaaei.

Kunyii in̄ei in̄ɔkɔ wa má
(Cɔ Matie 12:43-45)

24 ɲɔi Jesu í kpa ɲɲa m̄ɔndau ih̄e í ni, bii in̄ei in̄ɔkɔ í fita si in̄e, í ya maa dabii si gbaa ɲai ku maa de bi ku sími. Bii í kua, ɲɔi í ya ni, an nyi in̄ya nwom hai bii n̄ fita wai. 25 Waati iyi í nyi nɔ í ba in̄eui í ye bei ile ngbe iyi à kp̄a à teeseɛ s̄aa s̄aa, 26 á koo ku dede kpaasi laalɔ ɲa iyi à roo wa má bei aɲa m̄eɛje, a na a lɔ si in̄eui a maa wa b̄e. Waati b̄eɛbe kuw̄eɛi takoi in̄eui á tia baa ti ank̄aanyie má.

In̄o did̄ɔ n̄tɔ

27 Waati iyi Jesu wa fɔ b̄eɛbe, abo ɔɔ í d̄ɔ anu hai in̄ɔ zamaau í ni, ilu in̄ɔ did̄ɔi in̄e iyi í so as̄ie, nɔ ì m̄ɔm̄ɔ am̄e. 28 ɲɔi Jesu í j̄eaa í ni, í tia i ni ilu in̄ɔ did̄ɔ ɲai

in̄e ɲa iyi à waa gbɔ idei Ilaaɔi, nɔ à waa ceò ic̄e.

In̄e ɲa à bi maamaake
(Cɔ Matie 12:38-42)

29 Si bei zamaau wa k̄ɔɔsi ɲɔi Jesu í ni, in̄ei n̄sei ɲa in̄e laalɔ ɲai. À waa t̄ɔ maamaake, amma maamaake ɔɔ kù w̄eɛ iyi aa nyisi ɲa, bii kù je ti faajii walii Zonasi. 30 Si bei Zonasi í je nyinda bi in̄ei Ninivu ɲa, b̄eɛbe m̄ɔi amu Amai Aman̄e an je nyinda bi in̄ei n̄sei ɲa. 31 Si aj̄ɔi kiit̄iu inaabo ilaalui ilei Seba á dede si in̄ei n̄sei ɲa ku ye taale ɲɲa, si na iyi í j̄ò hai j̄ij̄i í dede í naa ku gbɔ idei bisii Salom̄ɔ ilaalu n̄lau. Nɔ wee n̄sei, amu iyi n̄ wa n s̄ɔ ɲe ideu ih̄e n̄ re Salom̄ɔ. 32 Si aj̄ɔi kiit̄iu in̄ei Ninivu ɲa aa dede si in̄ei n̄sei ɲa a ye taale ɲɲa, si na iyi í j̄ò à kpaasi id̄ɔ ɲɲa na waazoi Zonasi. Nɔ wee n̄sei, amu iyi n̄ wa n s̄ɔ ɲe ideu ih̄e n̄ re Zonasi.

In̄ya kum̄ai ara
(Cɔ Matie 5:15; 6:22-23)

33 In̄e ɔɔ ci ya má fitila ku singae, [walakɔ ku biie do caka,] amma à ya j̄il̄ɔi bi ku lesi fitila ku ba in̄e ɲa iyi à waa lɔ wa a maa ye in̄ya kum̄a. 34 Ijuɛi í je fitilai araɛ. Bii ijuɛ wa ne baani, araɛ fei í wa si in̄ya kum̄a. Amma bii kù waa ne baani, araɛ m̄ɔ fei í wa si ilu kukui. 35 Na ɲɲu, ce laakai ku ba in̄ya kum̄a iyi í wa si araɛu ku maà ce ilu kuku. 36 Bii araɛ fei wa ne in̄ya kum̄a, nɔ baa ik̄ɔ ak̄ae ɔɔ kù wa si ilu kuku, fei nd̄e á maa mái bei waati iyi fitila í má sie in̄ya.

Jesu í ye taalei Farisi ɲa do woo kɔ in̄e ɲa si wooda ɲa

(Cɔ Matie 23:1-36; Maaku 12:38-40)

37 Iyi Jesu í fɔ ideu í t̄a, ɲɔi Farisi ɔɔ í kpoo ku je kpas̄e. Nɔ í koo í buba kpas̄ei Farisiu, aɲaò à waa je. 38 ɲɔi Farisiu í c̄ɔ í biti do iyi kù w̄ɔ í bei wa je. 39 Amma Laf̄e í s̄ɔ í ni, in̄e Farisi ɲa, í ye ɲai bei in̄e ɲa iyi à ya wie anyii k̄ɔɔfu do j̄eɛ ɲa nɔ a j̄ò in̄e riisi. In̄o hai sía do takiii wa k̄ɔ ɲɲe. 40 In̄e hai ne yaase ɲa, in̄e iyi í taka anyii ara, laf̄e si í ce in̄e m̄ɔ? 41 Í sía i na ilu are ɲa

mii iyi í wa si ino jεε do kooƒu, no mii fei á má nηε.

⁴² Amma ijuukpāi á je tu ηε, inηε Farisi ηa, si na iyi í jò ì ya na Ilaađ hee do zakaai ayε ηa fei. Do nηu fei, i kù waa ce jüida no i kù waa nyisi kubii Ilaađ ηa. Iyi bei í jò i ya ce no i maà gbeje iyi í gbe ηa.

⁴³ Ijuukpāi á je tu ηε, inηε Farisi ηa, si na iyi í jò si ile bi ku ce kutatoo ηa kitāi inε ngbo ηai ì ya bi ηa, no ì ya bi a ce ηε foo do beεε nla nla si bantuma ηa. ⁴⁴ Aa ye ijuukpā ηa domi ì yei bei bale ηa iyi inε gò kù waa ye. Si antai nηai à waa ne a kù no a kù mà *.

⁴⁵ Nōi woo kò inε ηa si wooda gò í sōo í ni, Meεtu, bii ì waa fò beεbe, awa mōi ì waa bu.

⁴⁶ Nōi Jesu í jεaa í ni, ijuukpāi á je tu ηε, inηε woo kò inε ηa si wooda ηa mō, domi ì waa kāa inε ηa aso ku gaabu ku so ηa, no inηε taka nηε i ci ya lesi baa amaawo nηε. ⁴⁷ Aa ye ijuukpā ηa, si na iyi í jò walii ηa iyi bala nηε ηa à kpa wo, inηei ì waa teese bale nηa ηa. ⁴⁸ Ì waa nyisi ηa iyi ì jesi müi iyi bala nηε ηau à ce, si na iyi í jò anai à kpa walii ηau, no inηei ì waa teese bale nηa ηa. ⁴⁹ Nōi í jò Ilaađ í fò si bisie í ni, an be walii ηa do woo be ηa si anini nηa. Aa kpa inε gò ηa no a kpā inε gò ηa mō iju. ⁵⁰ Na nηu, ijuukpāi woo kpa walii ηau fei hai sintei andunya si iri nηei á je. ⁵¹ Inηei aa ye ijuukpāi kukpai Abeli hee ku koo si do Zakari iyi à kpa si afei bi ku weeu do kpasēi Ilaađ. Ntò ntò, ì wa n sō ηε, ijuukpāi müi ηau be fei si inei nsei ηau ihēi á baa ku je si.

⁵² Ijuukpāi á je tu ηε, inηε woo kò inε ηa si wooda ηau, domi i kù bi ntōi idei Ilaađ ku mà ηa, no inε ηa iyi à bi ku màε inηei ì waa ganji ηa.

⁵³ Iyi Jesu í fò beεbe í tā nōi í fita hai be. Nōi idōi woo kò inε ηa si wooda do Farisi ηau í kō no à wasi ku manteε do ide ku bee si gāmei ide nkpò, ⁵⁴ à waa leaò taai ide ku ba a muu si ide gò.

* **11:44** si antai nηai à waa ne a kù mà Bi Zuifu ηa, bale ku nē si taale nla nla domi bii ì ne si bale í ye bei ì so riisi mbe.

12

I ce laakai ara nηε ηa do ilu muafiti ηa

(Cò Matie 10:26-27)

¹ Waati iyi Jesu wa fò beεbe zamaa í tātō dubu nkpò nkpò hee à waa teεε nηε. Nōi Jesu í sō mōcōε ηa si wajui zamaau í ni, i ce laakai ara nηε ηa do lefee Farisi ηa iyi í je muafiti. ² Ngogò kù wεε iyi wa manji iyi kaa fita gbugbāa, no asii kāma kù wεε iyi a kaa na a mà. ³ Nōi í ce ide iyi ì fò si ilu kuku fei ηa aa na a gbōō si inya kumá, gundu iyi ì no ì nya ino ile ηa aa cā keεεεε si antai ile lele ηa.

Inε iyi í jò i ce njo

(Cò Matie 10:28-31)

⁴ Inηε iyi ì je kpaasim ηa, inηei ì wa n sō, i maà ce njo inε ηa iyi aa kpa ara nηε, no si anyii nηu a kaa yòkò a ce ngogò má. ⁵ An sō ηε inε iyi í jò i ya ce njoε ηa. I ce njo inε iyi í ne yiiko ku kpa inε no ku dasie si ina iyi ci ya ku má. Ntò ntò ì wa n sō ηε, lafēi í jò i ce njoε ηa.

⁶ A ci ya ta ama yei ara miu sùu minji ba. Do nηu fei, Ilaađ ci ya gbeje baa akā nηa. ⁷ Inηε mō, hee do ntoi iri nηε ηa fei Ilaađ í mà jia nηa. Na nηu, i maà ce njo ngogò, domi beεε nηε í re yei hee bii ijī.

Inε iyi í gba Jesu walakò í kōsie

(Cò Matie 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Ì wa n sō ηei, inε iyi í fò si wajui amanε ηa í ni nηu í gbam, amu mō Amāi Amanε an gba lafēε si wajui amalekai Ilaađ ηa. ⁹ Amma inε iyi í kōsim si wajui amanε ηa, amu mō an kōsi lafēε si wajui amalekai Ilaađ ηa.

¹⁰ Inε iyi wa fò laalōi amu Amāi Amanε, Ilaađ á yòkò ku kpa idei dulum dεε. Amma inε iyi wa fò laalōi Hundei Ilaađ kaa ba a kpa idei dulum ndεε pai.

¹¹ Bii à bōò ηε ile bii à ya ce kutatoo ηa ku ba inε ngbo ηa do ilu yiiko ηa a kiiti ηε, i maà ti i ce njo do bei aa ce i kōò ara nηε do ide iyi aa fò ηa.

12 I maà ce njo ña domi waati beɛbe Hundei Ilaađi á s̄ ñe iyi í j̄ ñ í f̄ ña.

M̄ndai ilu fia hai ne yaase

13 Si in̄o zamaau ñai ine ḡ ñ í s̄ Jesu í ni, M̄etu, s̄ igb̄am ku j̄ ñ ka kp̄e tubu nwa. 14 Ñai Jesu í j̄eaa í ni, m̄ak̄oyi, yooi í cem woo kiiti ñne wala woo kp̄e tubu ñne. 15 N̄o í s̄ ña í ni, i ya ce laakai ña nt̄o nt̄o do k̄oɔe fei, domi amanii aman̄e si í j̄e icui kuw̄eɛe, baa bii beirei amanii í la í to.

16 N̄o í kpa ñña m̄nda ḡ ñ í ni, ikoi m̄k̄o ilu fia ḡ ñ í ce ije jiida jiida. 17 Ñai m̄k̄ou í lasabu í ni, beirei an ce. Wee n k̄u ne bii an dasi ijeu. 18 Ñai í ni, ñ ma bei an ce. An lege akam ñau, n̄o n ma mmue ña iyi à la à re. N̄o n kosi bileem fei be do ij̄em ña iyi à gbe. 19 N̄o n f̄o si id̄om n ni, ñ ne amani nla nla iyi ñ wa n singa ti ad̄o nkp̄o nkp̄o. An s̄imii n̄o n maa n je n maa n m̄o n maa n w̄eɛd̄ in̄o did̄o. 20 Amma Ilaađ í s̄ ño í ni, aw̄ou nnyei, id̄uyi m̄m aa nya hundee. S̄oɔlu mii ña iyi ñ ceu be, ti yooi á je.

21 Ñai Jesu í ni, beɛbe m̄ai á je bi ine iyi wa koa araɛ amani n̄o bi Ilaađ k̄u ne nk̄ama.

Dasi Ilaađ naane (C̄o Matie 6:24-34)

22 İyi Jesu í f̄o beɛbe í t̄a ñai í s̄ m̄ac̄e ña í ni, na ñai í j̄ ñ wa n s̄ ñe ñ ni, i maà ya maa wewea do mii iyi aa je i maa w̄eɛd̄ ña, walak̄o do j̄ine iyi aa dasi ña. 23 Kuw̄eɛi aman̄e í re ije, ara m̄o í re j̄ine. 24 I ce laakai kungb̄a ña í c̄o. A k̄u waa gb̄e hee a da nḡoḡo, a k̄u n̄o a k̄u ne suu. Ilaađ í n̄o wa wo ña. Beɛe ñne k̄u re yei ña hee bii í j̄i? 25 Yooi si in̄o ñne na kuweweaɛ á ȳk̄o ku k̄oɔsi kus̄oi ad̄o baa keeke. 26 To, bii i kaa ȳk̄o i ce mii keekeu be ña, na mii í ce ñ waa wewea do iyi í gbe ña. 27 I c̄o bei wua ña à ya da koko m̄e. A k̄u waa ce ice a ci ya n̄o a w̄o ac̄o. Do ñnu fei, ñ wa n s̄ ñei, baa Salom̄o ilaalu nla, do amboe nla nlaɛ fei k̄u ne j̄ine iyi boodaɛ í to kokoi j̄i ñau be baa ak̄a. 28 F̄of̄o í w̄eɛi nnyi do kus̄iaɛ amma ala aa dasie ina. To, bii Ilaađ í mua f̄of̄o ña iyi aa na a dasi ina booda ku s̄ia beɛbe, kaa ȳk̄o ku mu

ñne nyau ku re f̄of̄o ñau be de. I k̄u ye naane ñne k̄u la? 29 I maà ya de mii iyi aa je ña walak̄o mii iyi aa m̄o i maà wewea ña. 30 Hai ma idei Ilaađ ñai à ya maa kpataa mii ñau be fei, amma Baa ñne i ma iyi ñ ne bukaatai mii ñau be fei ña. 31 Na ñnu, i hanya i de bei aa ce i j̄ ñ bommai Ilaađ ku b̄o waju tit̄a ña. İyi í gbe bei fei Ilaađi á k̄o ñne si.

Amanii lele (C̄o Matie 6:19-21)

32 N̄o Jesu wa ba m̄ac̄e ñau ide ku f̄o má í ni, ñne gaa keekem, i maà ti i ce njo ña, domi á d̄o Baa ñne si ku j̄ ñ i je amaalu ña si andunya tit̄o. 33 I ta mii iyi ñ ne ña n̄o i mua ilu are ña fia. I cea ara ñne taalili iyi kaa gbo ikpa lele si bii aa dasi amani ñne iyi kaa t̄a. Tengi be ile kaa to si, n̄o t̄ut̄u ña m̄o a kaa beje. 34 Nt̄o nt̄o, bii amani ñne í wa, bei laakai ñne m̄o í ya wa.

Woo ce ice ña iyi à waa c̄o kp̄aa

35 I ce s̄oɔlu i d̄i kpaka n̄o i j̄ ñ fitila ñne ku maa má ña. 36 I j̄ ñ i ye bei ine ña iyi à waa degbe kubaai laf̄e ñña wa hai bi ku ce ab̄oɔ, ku ba bii í to wa í c̄a gambo gbak̄a a c̄iaa. 37 Woo ce ice ilu in̄o did̄o ñai, ine ña iyi laf̄e á na ku ba à c̄o kp̄aa à waa degbe ku toɛ wa. Nt̄o nt̄o n wa n s̄ ñe, ñnu takaɛ á d̄i gbankili n̄o ku j̄ ñ a buba n̄o ku na ku kp̄e ñña ije. 38 Ilu in̄o did̄o ñai bii í baa í na í ba ña si beɛbe, baa bii í to wa lajai, wala kuk̄o sintei aje. 39 I j̄ ñ i ma s̄aa s̄aa ña iyi bii ilu kpas̄e í ma waati iyi ile á lo wa, á dede ku w̄o njoo, kaa j̄ ñ ile ku lege gamboe. 40 Ñne m̄o, i ce s̄oɔlu ña domi amu Am̄ai Aman̄e, an naai si waati iyi i k̄u waa lasabu ña.

Amaace jiida do amaace laalo (C̄o Matie 24:45-51)

41 Ñai Piɛe í ni, Laf̄e, awai ñ kpa m̄ndau ih̄e? Ma ine fei. 42 Ñai Laf̄e í je í ni, yooi í je amaace ilu naane iyi í ne laakai. Laf̄ei í je ine iyi ilu kpas̄e ḡ ñ í kpe n̄o í so amaace kpaasie ña í daa si aw̄o ku maa c̄o ña ku na ña ije si bei í j̄o. 43 In̄o did̄o á je ti amaaceu bii laf̄eɛe í baà í na í baa wa ce beɛbe. 44 Nt̄o nt̄o, laf̄eɛu á daa amaaceu mii ndeɛ fei si aw̄o. 45 Amma bii í je amaace

laalɔi, á lasabui ku ni, lafɛɛm kaa baa rya má, nɔ ku dede ku maa cã inaabo do inemakɔ woo ce ice ɲa iyi à gbeu, nɔ ku maa je ku maa mɔ atɛ ku maa kpaá. ⁴⁶ Bɛɛbɛi lafɛɛu á na ku baa si ajo iyi kù waa cɔ kpãá, do si waati iyi kù waa tamaa, nɔ á kpãá iju jiida jiida bei à ya cea amaace laalɔ ɲa.

⁴⁷ Woo ce ice iyi í mà mii iyi lafɛɛɛ í bi, nɔ kù coo, goloɛ á la. ⁴⁸ Amma inɛ iyi kù mà, nɔ í ce kookoosu iyi í jo a cãa, goloɛ kaa la. Inɛ iyi à na mii nkpɔ, aa beɛɛ mii nkpɔ. Inɛ mɔ iyi à daa mii nkpɔ si awɔ, nɲui aa bee ku re.

Jesu í naaò nje ku fɛɛfɛ wa
(Cɔ Matie 10:34-36)

⁴⁹ Nɔ Jesu í sɔ ɲa má í ni, inai n̄ naa ku fã si andunya, nɔ n̄ bei n̄ bi ku je í jo tã. ⁵⁰ Nɔ inyi ku dasi gɔ í wɛɛ kù nɛ bei á ce iyi n kù coo. Inyi ku dasiu nɲui í je wahala iyi an ye n bei n ku. Nɔ laakaim kaa je akã í gbe hee bii í ce. ⁵¹ Ì tamaa bei laakai ku sũi n̄ naa nɲɛ wa si andunya ɲa? Aawo, n̄ wa n sɔ ɲɛi, nje ku fɛɛfɛi n̄ naaò wa. ⁵² Ntɔ ntɔ, hai nsei bii amanɛ miu í wa kpasɛ akã aa kpɛ ikã ikã. Tɔɔsi akã kaa wɛɛ nɲa, amanɛ mɛɛta ɲau a kaa gbɔ si nje do inɛ minji ɲau. ⁵³ Baa do ama a kaa gbɔ si nje. Iye do ama inaaboɛ a kaa gbɔ si nje. Anau do abou a kaa gbɔ si nje.

Nyindai waati ku mà
(Cɔ Matie 16:2-3)

⁵⁴ Nɔi í sɔ zamaau má í ni, bii ì ye kudũi ijí wa dede hai nunui aɛ ɲa ì ya fɔ ɲai gbakã í ni, ijí á naa. Bɛɛbɛ mɔi í ya nɔ ku ce. ⁵⁵ Bii ì nɔ ì ye fufu wa ce wa hai ikpa awɔ cangai kpãai inunu ɲa, ì ya ni, inya gbãa á ce. Nɔ bɛɛbɛ mɔi í ya nɔ ku ce *. ⁵⁶ Inɛ ilu muafiti ɲa, ì mà yaasei nyindai lele do ilɛ ɲa. Beirei í ce ì kù mà yaasei waatiu ihɛ ɲa.

Taale ku teese
(Cɔ Matie 5:25-26)

⁵⁷ Beirei í ce ì ci ya lasabu si ara nɲɛ ì mà iyi í je dee dee ɲa. ⁵⁸ Bii inɛ gɔ wa bɔɔɛ bi ku ce kiiti na ideɛ gbese gɔ, ce kookai hai kpãa awɔ do lafɛɛ ì gbɔ

si nje ɲa ku ba ku maà dasie si awɔi woo kiiti. Bii kù je bɛɛbɛ, woo kiitiu á dasie si awɔi woo degbe piisɔɔ, nɔ woo degbe piisɔɔu mɔ ku dasie ile piisɔɔ. ⁵⁹ N̄ wa n sɔ ɲɛi, bii à dasie piisɔɔ, bii ì kù sã gbeseɛ fei, ì kaa fita. Baa tanga kaa gaizia si.

13

Bii ì kù kpaasi idɔ aa ku

¹ Waati bɛɛbɛ, inɛ gɔ ɲa iyi à wa be à waa sisia Jesu mii iyi í ba inɛi Galilee gɔ ɲa, inɛ ɲa iyi Pilati í jò à kpa nɔ nje nɲa í yɔgɛɛ do njei mɛɛmu ɲa iyi à waa ceaò Ilaaɔ kuwee. ² Amma Jesu í sɔ ɲa í ni, inɛ ì waa tamaa dulum dii inɛi Galilee ɲau be í re ti inɛi Galilee ɲa iyi à gbei? Ì waa tamaa dulum du ɲai í jò à kpa ɲa bɛɛbɛ ɲa? ³ Aawo. Bɛɛbɛ mɔi n̄ wa n sɔ ɲɛ, inɛ taka nɲɛ, bii ì kù sinda idɔ ɲa, inɛ fei aa kui bei aɲa mɔ. ⁴ Ì waa ye gigii amanɛ maatũ do mɛɛta ɲa iyi ile ku gbokai Siloe í cuku í bata í kpau ɲa? Debei, ì waa tamaa kurara ɲai í re ti inɛi Zeruzalemu ɲa iyi à gbe fei ɲa? ⁵ Aawo, n̄ wa n sɔ ɲɛi, inɛ taka nɲɛ, bii ì kù kpaasi idɔ ɲa, inɛ fei aa kui bei aɲa mɔ.

Mɔndai j̄i iyi ci ya so

⁶ Nɔi í kpa nɲa mɔndau ihɛ má í ni, makɔ gɔ í lɔ j̄i ndii figi si kaaɛ. Waati iyi j̄i nɔu í la ɲai makɔu í bɔ isoe ku ka, nɔ kù ba. ⁷ Nɔi í sɔ woo ce iceɛ í ni, adɔ mɛɛta wai ihɛ bebei iyi bii n̄ naa isoi j̄i nɔu ihɛ ku ka n ci ya n ba. Daa ì nyɔi. Na mii í ce á maa gba nwa inya ngbe. ⁸ Nɔi woo ce iceu í sɔɔ í ni, lafɛɛ, jòɔ adɔɔyi titã ka cɔ. An tu fitie n kaakoɛ, nɔ n daa si taasi. ⁹ Á yɔkɔ ku je adɔ gɔ á so. Bii kù so ì bei ì daa.

Jesu í jò abo gɔ í ba iri si ajɔi kus̄mi

¹⁰ Si ajɔi kus̄mi gɔ, Jesu wa kɔ inɛ ɲa si cioi ideɛ Ilaaɔ ile gɔ bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔ. ¹¹ Wee abo gɔ mɔ í wa be iyi inɛi inɔɔko í jò í ce bɔɔ bei zakai adɔ maatũ do mɛɛta. Í ya maa batei, ci ya yɔkɔ ku tɛ arɛ baa keeke. ¹² Iyi Jesu í yɔɔ ɲai í kpoo í ni, abooyi, í ba iri mbe.

* **12:55** Si ilei Izireli, hai do ikpa nunui aɛi ijí í ya naa, domi do ikpa bei tenku nlau í wa. Bɛɛbɛ mɔi inya gbãa í ya naai hai ikpa awɔ cangai kpãai inunu.

13 Nɔ́ í le sié awɔ́. Nɔ́i gbakã í tɛ arɛ nɔ́ í lɔ́si Ilaaɔ́ ku saabu. 14 Amma idɔ́i inɛ ngboi ile bii à ya ce kutɔ́tɔ́u í kɔ́ si na iyi í jɔ́ Jesu í jɔ́ inɛ gɔ́ í ba iri si ajɔ́i kusími, nɔ́ í sɔ́ zamaau í ni, ajɔ́ mɛɛfai í wɛɛ iyi aa yɔ́kɔ́ i ce ice ɲa. I naa wa waati bɛɛbɛ ku ba i ba iri ɲa, ku maà ti ku jɛ si ajɔ́i kusími. 15 Nɔ́i Lafɛɛ í jɛaa í ni, inɛ ilu muafiti ɲai, inɛ fei i ci ya fũ ketɛ nɲɛ ɲa do gbankɛɛ nɲɛ ɲa a koo a mɔ́ inyi si ajɔ́i kusími? 16 Abou ihɛ mɔ́ dimii Aburahamui. Nɔ́ weɛ Seetam wa dũu hai zakai adɔ́ maatũ do mɛɛta. Kù sɪa a fũu si ajɔ́i kusími? 17 Waati iyi wa fɔ́ ideu bɛ, anyɔ́ wa mu mbɛɛɛ ɲau fei, nɔ́ zamaau í wɛɛ do inɔ́ didɔ́ na maamaake ɲa iyi wa ce fei.

Mɔ́ndai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi

(Cɔ́ Matie 13:31-32; Maaku 4:31-32)

18 Nɔ́i Jesu í ni má, mii bommai Ilaaɔ́ í jɔ́. Mii an wãa do. 19 Í yɛi bɛi ngboi mutaadi iyi inɛ gɔ́ í so í gbɛ́ si ilɛɛ. Nɔ́ í fita í ce jii hee yɛi ɲa à ya maa ce ante si amaawɔ́ɛ ɲa.

Mɔ́ndai lefee

(Cɔ́ Matie 13:33)

20 Nɔ́i í ni má, mii an nyi n wãɔ́ bommai Ilaaɔ́ má. 21 Bommai Ilaaɔ́ í yɛi bɛi lefee iyi abo gɔ́ í so í dasi iyafũi pɛɛ gũa mɛɛta nɔ́ fei ndɛɛ í dede í kpante.

Andɛ iyi kù cɪ

(Cɔ́ Matie 7:13-14, 21-23)

22 Jesu wa too si ilu nla ɲa do ilɛɛko ɲa wa kɔ́ inɛ ɲa si cioi ideɪ Ilaaɔ́ wa nɛɔ́ ikpa Zeruzalɛmu. 23 Si isɛɛnɛu ɲɔ́i inɛ gɔ́ í naa bi tɛɛ nɔ́ í beɛɛ í ni, Lafɛɛ, inɛ ɲa iyi aa ba faaba a kaa kpɔ́? Nɔ́i í jɛ í ni, 24 i ce kookaai i lɔ́ do andɛ iyi kù cɪu ɲa. N̄ wa n sɔ́ ɲɛi, inɛ nkpɔ́i á maa dɛ kpãa iyi aa lɔ́ɔ́ a kaa nɔ́ a yɔ́kɔ́.

25 Waati iyi amu ilu kpasɛ́ n̄ dede n̄ cimbo koofau inɛ aa wa waduude, i maa cã gambo ɲa i maa ni, Lafɛɛ, cɪ nwa. Nɔ́ an jɛ nɲɛ n ni, n kù mà hai bii ì naa ɲa. 26 Waati bɛɛbɛi aa ni ɲa, à jɛ à mɔ́ si wajuɛ, ì nɔ́ ì kɔ́ wa si cioi ideɪ Ilaaɔ́ si bantumai ilu nwa ɲa. 27 Nɔ́ an sɔ́ ɲɛ n ni, n kù mà hai bii ì naa ɲa. I fa ara nɲɛ hai bi tom, inɛ fei woo ce laalɔ́

ɲai. 28 Ajɔ́ wa naa iyi aa yɛ Aburahamu do Izaaki do Zakɔ́bu do walii ɲau fei si andunya titɔ́i Ilaaɔ́ nɔ́ inɛ i ba wee à nyɔ́ ɲɛ waduude. Tengi bɛi aa so awɔ́ i le si iri i kpata ɲa. 29 Nɔ́ inɛ gɔ́ ɲa aa naa hai nunui daakɔ́ do hai nunui alɛ do hai nunu gaa cingaa minjiu nɔ́ aa buba a jɛ si andunya titɔ́i Ilaaɔ́. 30 Waati bɛɛbɛ inɛi anyi gɔ́ ɲa aa na a jɛ woo cua ɲa, woo cua gɔ́ ɲa mɔ́ a na a jɛ inɛi anyi ɲa.

Jesu í kpata na Zeruzalɛmu

(Cɔ́ Matie 23:37-39)

31 Waati nɲu, Farisi gɔ́ ɲa à naa à sɔ́ Jesu à ni, koo, fita hai ihɛ domi Herodu wa bi ku kpɛi. 32 Nɔ́i í jɛ nɲa í ni, i koo i sɔ́ Herodu, ilu bisi laalɔ́u bɛ i ni, wee, nnyi do ala n̄ wa n lele inɛi inɔ́ko ɲa nɔ́ n jɔ́ inɛ ɲa à waa ba iri, nɔ́ si ajɔ́ mɛɛtasia an koo n tambɔ́ icɛm. 33 Amma kù nɛ bɛi an ce iyi n kù ce isɛɛnɛm nnyi do ala do ala akã, domi a kaa kpa walii kãma bii gɔ́ bii kù jɛ Zeruzalɛmu.

34 Inɛ inɛi Zeruzalɛmu ɲa, inɛ iyi ì ya kpa walii ɲa, nɔ́ i ta ama abɛi Ilaaɔ́ ɲa mɔ́ kuta i kpa ɲa ɲa, isɛ feloi n̄ ya n bi n tɔ́tɔ́ ɲɛ si abɛm bɛi ajɛɛ í ya tɔ́tɔ́ amaɛ ɲa si ikpɛɛ, amma i kù jɛ ɲa. 35 Wee nsei Ilaaɔ́ á fũ nɲɛ kpasɛ́ nɲɛ si awɔ́. Amma an sɔ́ ɲɛ, hai nsei i kaa yɛm má ɲa í gbe hee ajɔ́ iyi aa ni ɲa, Ilaaɔ́ ku weea inɛ iyi wa naa do irii Lafɛɛ.

14

Jesu í jɔ́ bɔ́u gɔ́ í ba iri

1 Si ajɔ́i kusími gɔ́ Jesu í bɔ́ ku jɛ kpasɛ́i inɛ ngboi Farisi gɔ́ ɲa. Wee inɛ gɔ́ ɲa mɔ́ à wa bɛ, à waa cɔ́ do laakai. 2 Mɔ́kɔ́ gɔ́ í wa bɛ, wa leekɪ wajui Jesu. Mɔ́kɔ́u wa ce bɔ́u ara ku wu. 3 Nɔ́i Jesu í bee woo kɔ́ inɛ ɲa si wooda do Farisi ɲau í ni, wooda í wɛɛ a jɔ́ inɛ gɔ́ ku ba iri si ajɔ́i kusími? Mà kù wɛɛ. 4 Nɔ́i à coko. Nɔ́ í le si awɔ́ɛ si bɔ́u í jɔ́ inɛu í ba iri nɔ́ í ni ku nɛ. 5 Nɔ́ í bee ɲa í ni, yoo nɲɛi, bii amaɛ walakɔ́ bii ketɛɛ í dasi lɔ́gɔ́, kaa nyaa gbakã baa bii ajɔ́i kusímii. 6 Nɔ́i a kù yɔ́kɔ́ a kù jɛaa ideu.

Tengi bii í jɔ́ i buba bii à kpeɛ ku jɛ

7 Iyi Jesu í ce laakai í yɛ inɛ ɲa iyi à kpe ku jɛ ɲau à wasi ku cica kitai waju

na iyi à ne beere nau nò í sǎ na í ni, ⁸ bii à kpee bi ku ce abòdǎ, màà buba si kitāi waju ilu beere nau. Á yǎkǎ ku je à kpe ine gǎ iyi í ree do beere. ⁹ Nǎ ine iyi í kpe ije feiu á na ku ni, dede i mua mǎkǎu ihē kitāu be. Waati beebai aa dede do anyǎ i koo i buba si kitāi anyi ihǎ. ¹⁰ Amma bii à kpee ku je, koo buba si kitāi anyi ku ba bii ine iyi í kpeu í to wa ku ni, baakǎm, dede i naa wa waju. Waati beebai aa je ilu beere nla si wajui ine na iyi ijeǎ na ì waa buba nau fei. ¹¹ Ntǎ ntǎ ine iyi í so arae lele à ya kayei. Ine mǎ iyi í kaye arae à ya soo lelei.

¹² Nǎ Jesu í sǎ ine iyi í kpoo ku jeu mǎ í ni, bii ì waa kpe ine na ku je walakǎ jingau, màà ti i kpe kpaasie na, walakǎ igbǎe do ifǎe na, walakǎ nyaanzee na, walakǎ kpaasi ilu fiae na, ku ba aña mǎ a màà kpee a sǎ gbese. ¹³ Amma bii ì waa kpe ine na ku je, kpe ilu are na, do weege na, do ilu kute akǎ na do feeju na. ¹⁴ Bii ì ce beebe aa je ilu inǎ didǎ si na iyi í jǎ ine nju nau a kaa ba ngǎgǎ iyi aa sǎeǎ gbese. Ilaaǎi á sǎe gbese si waati iyi ine dee dee na aa jǎ hai si bale.

Mǎndai ije nla

(Cǎ Matie 22:1-10)

¹⁵ Iyi à gbǎ ideu, nǎi ine akǎi ine na iyi añaǎ na à waa jeu í sǎ Jesu í ni, debai ilu inǎ didǎi ine iyi á je si andunya titǎi Ilaaǎ. ¹⁶ Nǎi Jesu í kpa nna mǎnda í ni, mǎkǎ gǎ í ce ije nla nla nǎ í kpe ine nkpa. ¹⁷ Iyi awaatii kujeu í to nǎi í be woo ce icee koo sǎ ine na iyi í kpeu ku ni, i naa wa na, domi sǎnda fei í jǎ tǎ. ¹⁸ Amma aña fei à lǎsi gaafara ku tǎ. Ine sinteu í ni, ì ra iko, tilasi, í gbe n koo n cǎ. Ì wa n tǎe ku ceem suuru. ¹⁹ Ine mmu mǎ í ni, ì ra kete ku logoo nǎi kǎ miu, nǎ ì wa n bi n dǎ nna n ceǎ ice n cǎ. Ì wa n tǎe ku ceem suuru. ²⁰ Nǎ ine mmu gǎ mǎ í ni má, nsei ì so abo. Na nǎi í jǎ ì kaa n ba n naa.

²¹ Nǎi woo ce iceu í sinda í koo í sǎ lafǎee gaafara iyi ine nau fei à tǎ. Nǎi idǎi lafǎeu í kǎ, nǎ í sǎ woo ce iceu í ni, koo i bǎ si bantuma na nsei nsei do si

kpǎai inǎ iluu, kpeem ilu are na wa do weege na do feeju na do ilu kute akǎ na. ²² Nǎi woo ce iceu í koo. Iyi í baa nǎ í ni, lafǎe, iyi ì dasim nǎ ì coo tǎ. Wee inya í gbe má. ²³ Nǎi lafǎeu í sǎ má í ni, bǎ si kpǎai iloko na do kpǎai iko na, jǎ ine na a lǎ wa baa do tilasi, kpasēm de ku kǎ. ²⁴ Ntǎ ntǎ, an sǎ nje, ine na iyi ì tako ì kpeu baa ine akǎ nna kaa tie ijeu ihē má.

Mii amané á ce ku bei ku je mǎcǎi Jesu (Cǎ Matie 10:37-38)

²⁵ Ajǎ nju gǎ Jesu wa ne nǎ zamaa nla nla gǎ wa tooe. Nǎi Jesu í sinda í sǎ na í ni, ²⁶ ine iyi í naa bi tom nǎ kù cé baee do iyee do aboe do amae na do igbǎe na do ifǎe na do weeie na do kuweei nju takae kaa yǎkǎ kù je mǎcǎm *. ²⁷ Ine iyi kù jesi nju ku so jǎi ku gaau ku toom do wa kaa yǎkǎ ku je mǎcǎm.

²⁸ Bii ine gǎ nje í bi ku ma ile á buba ku ce dooa titǎ ku cǎ mà fia nju á to ku kraǎ irie. ²⁹ Bii kù je beebe, nǎ í ce icui ileu, í bei í na í mǎngǎ ku mae, ine na iyi à yǎ fei aa nyaanyie, ³⁰ a ni, mǎkǎu ihē í sinti ku ma nǎ wee í mǎngǎ kù kra irie.

³¹ Beebe mǎi ilaalu na mǎ à ya ce a bei a bǎ igǎ. Bii ilaalu gǎ í ne sooge dubu mee wa, nǎ í ye ilaalu mmu gǎ wa naa sie igǎ do sooge dubu kǎnfia, á dedei gbakǎ ku ce igǎ? Aawo, á bubai titǎ ku lasabu ku cǎ mà nju á yǎkǎ ku kǎmiae. ³² Bii í ye nju kaa nǎ, á be ine nǎi bi ilaalu iyi ihǎu hai waati iyi kù to wa titǎ ku ba añaǎ a gbǎsi nje nǎ laakai ku sǎ ku wa anini nna.

³³ Na nǎi í ce awǎ iyi i kù jǎ mii iyi ì ne fei, i kaa yǎkǎ í je mǎcǎm.

Imu iyi í ku

(Cǎ Matie 5:13; Maaku 9:50)

³⁴ Nǎ Jesu í ni má, imu mii nceei, amma bii didǎi imu í ku, mii aa dasi a jǎ ku dǎ má. ³⁵ Kaa ce bukaata kǎma má nǎ baa bii ikoi kaa ce taasi. Á ya dikǎei waduude.

Ine iyi í ne itǎ iyi á gbǎǎ ide, ku gbǎ.

* **14:26** nǎ kù cé baee Tengǎ ihē Jesu wa nyisi iyi í sǎ ku bi nju ku re ine na iyi à gbe fei nǎ ka màà jǎ ine gǎ ku ganji wa si kpǎai naane ku dasi. Kù je í ni ka cé baa nwa na ntǎ ntǎ.

15

Məndai angudā iyi í nyɔ̀ à tasieu (Cə Matie 18:12-14)

¹ Woo gba fiaɪ ləmpoo ŋa do inɛ laalɔ ŋa fei à naa bi Jesu ku ba a gbɔ́ ideɛ. ² Nɔ̀i Farisi do woo kɔ́ inɛ ŋa si wooda ŋa à lɔ́si ku gbagba à waa ni, məkəu wa gba inɛ laalɔ ŋa nɔ́ aŋaɔ̀ ŋa à tətə̀ə̀ à waa jɛ.

³ Nɔ̀i Jesu í kpa nŋa mɔ́nda gɔ́ í ni, ⁴ Bii inɛ gɔ́ nŋɛ í nɛ angudā cɔ́o iyi wa degbe si gbabua nɔ́ akā́ í nyɔ́ siɛ, lafɛɛ á jò cineɔ̀ fɛɛwa do mɛɛsā́ iyi í gbeu si gbabua bei koo dɛdɛ akā́ iyi í nyɔ́u wa hee koo yɔ́, mà irei. ⁵ Hai í nɔ́ í yɔ́ gbakā́ á muu ku le siɛ kəngɔ́ wai do inɔ́ didɔ́. ⁶ Bii í baa kpasɛ́ á kpe kpaasie ŋa do inɛ ŋa iyi à waa má kəkəɛ ku sɔ́ ŋa ku ni, i bam inɔ́ didɔ́ ku kpɛ́, domi angudām iyi í nyɔ́u n yɔ́ wa. ⁷ Nɔ̀i Jesu í ni, beɛbe mɔ́i n wa n sɔ́ ŋɛ, inɔ́ didɔ́i inɛi lele ŋa á la na ilu dulum akā́ iyi í kpaasi idɔ́ ku re inɛ dee dee cɔ́o fakā́ kù wa si iyi a kù nɛ bukaatai idɔ́ ku kpaasi.

Fia iyi í nyɔ́u à yɔ́ má

⁸ Nɔ́ Jesu í kpa nŋa mɔ́nda mmue má í ni, bii inaabo gɔ́ í nɛ kpɛkɛle mɛɛwa nɔ́ akā́ɛ í nyɔ́, á má fitilai nɔ́ ku kpā́ ileu ku dɛdɛ do laakai hee koo yɔ́u. ⁹ Bii í yɔ́ á kpe kpaasie ŋa do inɛ ŋa iyi à waa má kəkəɛ nɔ́ ku ni, I bam inɔ́ didɔ́ ku kpɛ́, domi fiam iyi í nyɔ́u n yɔ́. ¹⁰ Beɛbe mɔ́i n wa n sɔ́ ŋɛ, amalekai Ilaaɔ́ ŋa à ya wɛɛ̀ò inɔ́ didɔ́ na ilu dulum akā́ iyi í kpaasi idɔ́.

Ama iyi í nyɔ́u à yɔ́ má

¹¹ Jesu í ni má, məkə gɔ́ í nɛ ama inɛməkə minji. ¹² Nɔ̀i ifəu í sɔ́ baau í ni, baam, kpɛ́ amaniu nɔ́ i nam iyi í jɛ titom. Nɔ́ baau í ce nŋa ikpɛ́i amaniɛu. ¹³ Iyi í ce ajɔ́ minji, ifəu í ta mii iyi í nɛ fei nɔ́ í so fiaɪ í nɛ̀ò hee ilɛ jɪjɪ́ gɔ́. Bei í koo í ce kuwɛɛɛ si daa laalɔ́ í kpaɔ́ irii amaniɛu fei. ¹⁴ Waati iyi í jɛ fei ndɛɛ í kpa iriɛ, ari nla gɔ́ í bei í naa si ileu nɔ́ í lɔ́ si are. ¹⁵ Nɔ̀i í bɔ́ bi inɛi ilɛ be gɔ́ nɔ́ lafɛɛ í koo í dasie icei kusɔ́ ŋa ku degbe. ¹⁶ Tengɪ bei í bi ku wo arɛ do ijei kusɔ́ ŋau amma inɛ kā́ma kù muaa. ¹⁷ Iyi laakɛ́ í na í baa nɔ́ í ni,

ama icei baam ŋa fei à nɛ ijɛ wa kɔ́ nŋai, nɔ́ amu wee n wa n ku do ari ihɛ. ¹⁸ An dede n nyi bi baam n sɔ́ n ni, baam, n ce dulum bi Ilaaɔ́ do bi tɛɛ. ¹⁹ Na nŋu, n kù to a kpem amaɛ má. Ceem bei amaaceɛ. ²⁰ Nɔ̀i í dede wa nyi ikpa bi baasɛu.

Hai waati iyi wa jɪ, nɔ̀i baɛ́ í hɔ́nnɛ nɔ́ araare fei í muu. Í sei í koo í yaa do inɔ́ didɔ́ nɔ́ í coo fɔ́ do kubi. ²¹ Nɔ̀i amau í ni, baaba, n ce dulum bi Ilaaɔ́ do bi tɛɛ. Na nŋu, n ku tɔ́ a kpem amaɛ má. ²² Amma baasɛu í sɔ́ woo ce iceɛ ŋa í ni, i naaò ibɔ́ kumboo wa nɪ́ya nɪ́ya iyi í sɪa, i daa si ŋa. Nɔ́ i naa leɛawɔ́ do baata ku dasi. ²³ I naaò ketɛ kombo saasaabɔ́ iyi í la í reu be wa, nɔ́ i kpa ŋa. Ka jɛ ka ce jingau do inɔ́ didɔ́, ²⁴ domi amam iyi í yɛ bei í ku wo, í baa si andunya má. Í nyɔ́ wo nɔ́ à yɔ́ má. Nɔ̀i à wa si inɔ́ didɔ́.

²⁵ Wee waati beɛbe igbāu í wa iko. Iyi wa baa í maai kpasɛ́ wa nɔ̀i wa gbɔ́ anui gāgā́ nɔ́ inɛ ŋa à waa jojo. ²⁶ Nɔ̀i í kpe woo ce ice gɔ́ í beɛ́ í ni, mii í ce. ²⁷ Nɔ̀i woo ce iceu í sɔ́ í ni, ifɔ́ɛi í baa, nɔ́ baa nŋɛ í kpa ketɛ saasaabɔ́ iyi í nɛ ikpo si na iyi í jò í yɔ́ baani. ²⁸ Nɔ̀i igbāu í damɔ́ í kɔ́ ku lɔ́ kpasɛ́. Nɔ̀i baau í fita wa í naa ku leɛɛ. ²⁹ Amma í sɔ́ baau í ni, cɔ́ hai adɔ́ nkpɔ́ nkpɔ́ iyi n wa n ceɛ ice wa. Nɔ́ n kù donda ideɛ kā́ma, nɔ́ baa ama iwo í kù muum n ceɔ́ jingau do inɔ́ didɔ́ amu do kpaasim ŋa. ³⁰ Amma iyi amaɛ í baa, nŋu iyi í koo í jɛ amaniɛ do inaabo sakara ŋa, nɔ́ na iriɛi ì kpa ketɛ saasaabɔ́u ihɛ. ³¹ Nɔ̀i baau í ni, awɔ́ amam nii, awaɛi à wee do ajɔ́ fei, nɔ́ mii iyi n nɛ fei í jɛ tɛɛ. ³² Amma í sɪa ka jɛ jingau do inɔ́ didɔ́ nla nla si na iyi í jò ifəu ihɛ í yɛ bei í kui wo nɔ́ í baa si andunya má. Í nyɔ́ wo nɔ́ à yɔ́ má.

16

Amaace ilu bisi

¹ Nɔ̀i Jesu í sɔ́ mɔ́cɔ́ɛ ŋa í ni, məkə ilu fia gɔ́ í wɛɛ. Məkəu í nɛ amaace gɔ́ nɔ́ í so amanii kpasɛ́ɛ fei í daa si awɔ́. Iyi í ce ajɔ́ minji nɔ̀i inɛ ŋa à koo à kɔ́mɔ́tɔ́ amaaceu bi lafɛɛ à ni, wa beje amaniɛu fei. ² Nɔ̀i lafɛɛ í kpoo í beɛ́ í ni, irei n

wa n gbɔ inɛ ɲa à wasi ku sɔ iriɛ da. I kaa yɔkɔ i jɛ amaacɛm má. Koo so tiaɪ icɛɛ wa si bii ì ya ce dooai fiam, i naa i nyisim. ³ Nɔi amaacɛu wa bee arae ide wa ni, beirei an ce, si bei lafɛɛm wa nyam hai si icɛi kpasɛɛ. Wee n kù nɛ gbugbã iyi an yɔkɔ n logooò, nɔ wee anyɔ kaa jò n bara. ⁴ N̄ mà bei an ce ku ba inɛ ɲa a gbam si kpasɛ ɲa waati iyi aa nyam hai si icɛm. ⁵ Nɔi í kpe ilu gbesei lafɛɛ ɲau fei. Nɔ aɲa fei à koo bi tɛɛ akã akã. Nɔi í bee inɛ sinte iyi í to bi tɛɛu í ni, gbesei lafɛɛm feloi ì waa mu. ⁶ Nɔi í jɛ í ni, ikpo iyi á kɔ boonyi cɛɔ. Nɔi í sɔɔ í ni, so tiaɛ i buba ɲya ɲya nɔ i kɔ ciitaa. ⁷ Nɔi í bee inɛ gɔ má í ni, awɔ mɔ, feloi ì waa mu. Nɔi í sɔɔ í ni, iya saaki cɛɔ. Nɔi í sɔ ɲɲu mɔ í ni, so tiaɛ i kɔ cine. ⁸ Nɔi lafɛɛi amaacɛ hai nɛ naanɛu í gbɔ ideu nɔ í saabuɛ si na iyi í jò í yɔɔ iyi í nɛ bisi ntɔ ntɔ. Nɔi Jesu í ni, inɛi andunya ɲa à nɛ bisi aɲa duusɔɔ si kuwɛɛ ɲa à re inɛi inya kumá ɲau.

⁹ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i ya dɛ kpaasi ɲa do amani andunya ku ba bii í na wa gaizia ɲɛ a gba ɲɛ si andunya titɔi Ilaaɔ. ¹⁰ Inɛ iyi í nɛ naanɛ si mii keeke á nɛ naanɛ si mii nla. Inɛ iyi wa ce laalɔ si mii keeke á ce laalɔ si mii nla. ¹¹ Na ɲɲu, bii i kù nɛ naanɛ si amani andunya ɲa, yooi á da ɲɲɛ si amani ntɔ si awɔ. ¹² Bii i kù nɛ naanɛ si mii ndii inɛ gɔ, yooi á na ɲɛ iyi í jɛ tu ɲɛ.

¹³ Amaacɛ kãma kaa yɔkɔ ku cea lafɛɛ minji icɛ ajɔ. Ntɔ ntɔ á cé inɛ akã nɔ ku bi inɛ akã, walakɔ ku jirima inɛ akã nɔ ku donda inɛ akã. I kaa yɔkɔ i too Ilaaɔ do fia ajɔ ɲa.

Ide ikã ikã ɲa iyi Jesu í fɔ

(Cɔ *Matie 11:12-13; 5:32-32; Maaku 10:11-12*)

¹⁴ Wee Farisi ɲa fia ku bi ɲa í caa. Iyi à gbɔ ide ɲa iyi Jesu í fɔu fei ɲɔi à waa yaakoɛ. ¹⁵ Nɔ Jesu í sɔ ɲa í ni, inɛ ì waa dɛ i jɛ inɛ dee dee ɲa si wajui amanɛ ɲa, amma Ilaaɔ í mà idɔ ɲɲɛ. N̄ wa n sɔ ɲɛi, mii iyi amanɛ ɲa à waa cɔ mii jiidai, bi Ilaaɔ mii sãmii.

¹⁶ Wooda do idei walii ɲau fei à wɛɛ hee do waatii Zãa. Hai waati bɛɛbɛ à waa sisi laabaau jiidai bommai Ilaaɔ

nɔ inɛ fei wa ce kookaai ku ba ku lɔ do gbugbã. ¹⁷ Wooda baa wasali í gaabu ku bejɛ í re lele do ilɛ ku kpa iri mɔm.

¹⁸ Inɛ iyi í kɔsi aboɛ nɔ í so mmuɛ í ce sakarai. Inɛ iyi í so abo iyi mɔkɔɛ í kɔsi í ce sakarai.

Ilu fia do Lazaa

¹⁹ Nɔi Jesu í kpa ɲɲa mɔndau ihɛ í ni, mɔkɔ ilu amani gɔ í wɛɛ. Mɔkɔu í ya maa dasi ibɔ caada ilu iju ku sɪa gɔ. Kpasɛɛ ajɔ fei jingau. ²⁰ Ilu are gɔ mɔ í wɛɛ, í ya maa sũi andɛ koofai ilu fiaɪ, à ya kpoo Lazaa. Konkoli wa kɔ si arae fei. ²¹ Nɔ aja ɲa à ya naa a maa fa konkoliɛ ɲau. Mɔkɔu í bi ku wo arae baa do bubui sãndai ilu fiaɪ iyi í ya gbe, amma ci ya baa.

²² Nɔi mɔkɔu í na í ku nɔ amaleka ɲa à soo à bɔdɛ bi Aburahamu. Nɔ ilu fiaɪ mɔ í na í ku à suu. ²³ Nɔ í koo wa ye ijuukpã bi ku wai iku ɲa, nɔ í wu iju lele, ɲɔi í hãnnɛ Lazaa kɔkɔi Aburahamu. ²⁴ Nɔi í dɔ anu í ni, baaba Aburahamu, ce araarem. Bɛ Lazaa wa ku sɔsi amaawɔɛ si inyi ku na ku tũ amɛm, domi n̄ wa n ye ijuukpã nla nla si amɛi inau ihɛ. ²⁵ Nɔi Aburahamu í ni, amam, ye gigi iyi ì ba mii jiidai tã hai andunya, nɔ Lazaa mɔ í ye wahala. Wee ihɛ nɛi inɔɛ í tũ nɔ awɔ mɔ ì waa ye ijuukpã. ²⁶ Nɔ si antaɛ, isa nla gɔi í fɛɛfɛ wa ku ba inɛ ɲa iyi à bi a kua a bɔ bi tu ɲɛ bɛ a maà yɔkɔ. Bɛɛbɛ mɔi inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku naa ihɛ hai bɛ. ²⁷ Nɔi ilu amaniu í ni, debɛi, n̄ wa n tɔɔɛi baaba, bɛ Lazaa kpasɛi baam, ²⁸ koo sɔ ifɔ miu ɲa iyi n̄ nɛ beu ku ni a ce laakai ku ba a maà na a naa si inya ku gaabuu ihɛ. ²⁹ Amma Aburahamu í ni, à nɛ tia iyi Moizi do walii ɲa à kɔ wou tã, aa yɔkɔ a gbɔ ide ɲa. ³⁰ Nɔ í ni, aawo, baaba Aburahamu. Amma bii hai bi iku ɲai inɛ gɔ í koo bi tu ɲa, aa kpaasi idɔ ɲa. ³¹ Nɔi Aburahamu í sɔɔ í ni, bii a kù gbɔ ti Moizi do ti walii ɲau, baa bii inɛ gɔ í jɪ hai bi iku ɲa ihɛ í koo bɛ a kaa dasi naanɛ.

17

Idei dulum

(Cɔ *Matie 18:6-7, 21-22; Maaku 9:42*)

¹ Jesu í sǒ mǎcǎe ña í ni, kù ne bei á ce iyi kulele iyi á dasi amané laaló kù waa ce, amma ijuukpǎi á je ti iné iyi í naaò wa. ² Á tia a ðia lafǎe aló si kǒó a sǒsǐe inǒ tenku do iyi á lele ama akā ku dasie dulum. ³ I ya ce laakaii nje ña.

Bii kpaasie gǒ í na í ce dulum, sǒó ide do laakai í nyisǐe taalee. Bii í kpaasi idǒ, kpa ideí kurarǎe. ⁴ Baa bii isé gbǎejǐe wa rarǎe si ajǒ akā, nǒ isé gbǎejǐe fei wa ce tuubai dulum ðeé, awǒ mǒ kpa ideí dulum ðeé.

Naane ku dasi

⁵ Woo be ñau à sǒ Lafǎe à ni, kǒósi naane ku dasi nwa. ⁶ Nǒi Lafǎe í ni, baa bii naane ku dasi ñje í mungau ijui iyaku, aa yǒkǒ i sǒ jǐi nǒu ihǎ i ni ku wu hai be, koo lǒ arǎe si tenku, á nǒ ku ceò ide ñje icé.

Icǎ iyi aru í ne ku ce

⁷ Jesu í ni má, iné kǎma ñje bii í ne aru iyi wa logoo walakǒ wa degbea keté ña, bii í baa kpasǎ kaa sǒó ku ni, naa wa nsei i buba í je. ⁸ Amma á sǒó ku ni, ceem sǒólui ijé, kpaasi jaáe ña, i naam ijé wa hee n je n mǒ. Si anyǐe, awǒ mǒ aa je nǒ i mǒ. ⁹ Amma kaa saabu aruu si na iyi í jǒ í ce bei í sǒó. ¹⁰ Bǎe bǎe mǒi bii ñje taka ñje í ce mii iyi á dasi ñe fei í sía í ni ña, à je amaace ña iyi a kù ne saabu. Iyi á dasi wa ku ce ñju akāi à ce.

Jesu í jǒ dinté mǎewa í ba iri

¹¹ Si waati iyi Jesu wa bǒ ikpa ilui Zeruzalemu, í too si afei ilei Galilee do ilei Samari. ¹² Nǒi í maai ilu gǒ. Waati iyi wa bi ku lǒ inǒ iluu, ñǒi dinté mǎewa gǒ ña à koo à kǒo amma à leekǐ à jǐie keeke. ¹³ Nǒi à ðǒ anu hee lele à ni, Jesu, Mǎetu, ce araare nwa.

¹⁴ Iyi í ye ña ñǒi í ni, i koo i nyisi ara ñje bi woo weei Ilaaǒ ña. Nǒi à waa koo. Si bei à waa ñeu, ñǒi à ba iri. ¹⁵ Iyi iné akā ñja í ye ñju í ba iri, ñǒi í sinda wa baa wa saabuò Ilaaǒ hee lele. ¹⁶ Waati iyi í to wa bi Jesu nǒ í seebata si wajue wa saabué. Wee mǎkǒu inei Samarii. ¹⁷ Nǒi Jesu í ni, amané mǎewa si ñ jǒ í ba iri ba. To, iwoi amané mǎesǎ

iyi à gbe ñau à wa. ¹⁸ Ise mmuu ihǎ ñju akāi í sinda wa ku saabu Ilaaǒ?

¹⁹ Nǒi í sǒ mǎkǒu í ni, dede i ne, naane ku dasie í faabǎe.

Kunaai bommai Ilaaǒ (Cǒ Matie 24:23-28, 37-41)

²⁰ Nǒi Farisi ñau à bee Jesu à ni, ajǒ yoomai Ilaaǒ á na ku je bommae. Nǒi í je ñja í ni, Ilaaǒ kaa je bommae do yaase bei iné ña aa yǒó. ²¹ Iné gǒ kaa fǒ ku ni, Ilaaǒ í je bommae ikpa ihǎ, walakǒ ikpa ihǎ. Aawo, domi wee Ilaaǒ í je bommae tā si idǒi iné ña*.

²² Nǒ í sǒ mǎcǎ ñau í ni, awaati wa naa iyi amu Amai Amané an nyi wa do amboem. Hee ajǒu ku maa to wa awaati wa naa iyi aa bi i yem ña baa ajǒ akā, amma i kaa yem ña. ²³ Iné gǒ ña aa sǒ ñe a ni, í wa ihǎ walakǒ í wa ihǎ. I maà sei i koo ña. ²⁴ Ñ wa n sǒ ñei, bei kunǒi ijǐ í ya daana hai lele anu akā koo kǎ iléu be, bǎe bǎe mǒi kubaaí amu Amai Amané á ye. ²⁵ Amma sinte titā kù ne bei an ce iyi n kù ye ijuukpǎ ntǒ ntǒ nǒ inei nsei ñau ihǎ aa kǎsim. ²⁶ Mii iyi í ce si waatii Noweeu, bǎe bǎe mǒi á ce si waati iyi amu Amai Amané an nyi wa. ²⁷ Iné ña à je à waa mǒ, à waa ce abǒðǒ ña, à ya maa mua ama ñja ña mǎkǒ hee í koo í to ajǒ iyi Nowee í lǒ akǒi inyiu. Nǒ ijǐ nlau í naa í je aña fei. ²⁸ Á nyi ku cei má bei waatii Lǒtuu. Iné ña à je à waa mǒ, à ra à waa ta, à waa gbǎ, nǒ à waa ma ile. ²⁹ Amma si ajǒ iyi Lǒtu í fita hai Sodomu, ina do fainwita wa rǒ wai hai lele nǒ aña fei à ce nfe. ³⁰ Nǒ bǎe bǎe mǒi á ye ajǒ iyi amu Amai Amané an faata wa.

³¹ Si ajǒ ñju, iné iyi í wa antai ile sikifa nǒ nyaué ña í wa inǒ ile, kaa ba ku lǒ ku soo má. Iné mǒ iyi í wa iko kaa ba ku baa ide má. ³² I ye gigii aboi Lǒtu. ³³ Iné iyi í bi ku je andunya do idǒǒbie á na ku kuae. Amma iné iyi í kǎsi kuwǎeé á báa ntǒ ntǒ. ³⁴ An sǒ ñe si idǒ ajǒ ñju, amané minji á maa sǐ si daayi akā, aa so iné akā a jǒ iné akā. ³⁵ Inaabo minji á maa lǒlǒ aa so iné akā a jǒ iné akā. [

* **17:21** Ilaaǒ í je bommae tā si idǒi iné ña Si tia nwo gǒ ña à ya nii Ilaaǒ í je bommae tā si anini ñje. Iyi be mǒ ntǒi, si na iyi í jǒ Jesu ilaaluu í wa anini ñja.

³⁶ Ineməkə minji á wa iko, aa so inε akā a jò inε akā.]

³⁷ Nɔi məcɔ ηau à beεε à ni, ikpa iwoi ideu be á ce ya Lafɛε. Nɔi í jε nηa do mɔndau ihɛ í ni, bii iku wa sũ, tengi bei yembeeku ηa à ya tɔtɔ.

18

Mɔndai jaaɔ do woo kiiti gɔ

¹ Jesu í kpa nηa mɔndau ihɛ ku nyisi ηa iyi í sía a maa ce kutɔɔ waati kāma fei, gbεεji ku maà wa si. ² Í ni, woo kiiti gɔ í wa si ilu nla gɔ, kù waa ce nɔi Ilaaɔ, kù nɔ kù waa jirima inε kāma. ³ Wee si ilu akāu jaaɔ gɔ mɔ í wa be. Í ya naa ajɔð ajɔ bi tεε ku sɔɔ ku ni, kiitim, amu do mbεεm. ⁴ Nɔi í kɔ hee í kpε. Amma si anyiε í lasabu si idɔε í ni, baa bii n kù wa n ce nɔi Ilaaɔ, nɔ n kù wa n jirima inε gɔ, ⁵ do nηu fei, si na iyi í jò jaaɔu ihɛ í ya maa bitandim, an ceaa kiitiu nηu do mbεεε, ku ba ku maà bitandim má.

⁶ Nɔi Lafɛε í ni, to, i gbɔ bei woo kiiti laalɔu í fɔ be ηa de. ⁷ Ilaaɔ kaa bei ku ce ku re zaka beεbe? Inε ηa iyi í cica, kaa kiiti ηa bii à waa dɔ sie anu dasá do idú? Iyi í re mɔm, kaa kpε ku bei ku gbɔ nηa. ⁸ N̄ wa n sɔ ηei, á ce nηa kiitii gbāa gbāa. Amma waati iyi amu Amaí Amanε an nyi wa má an na n ba naane ku dasi si ilεu ihɛ?

Kutɔɔi Farisi do woo gba fiaí lempoo gɔ

⁹ Jesu í kpa mɔnda gɔ má na irii inε gɔ ηa iyi à waa cɔ ara nηa inε dee dee, nɔ à waa ca inε gɔ ηa. ¹⁰ Í ni, amane minji gɔ ηa à bɔ ku tɔɔ kpasɛi Ilaaɔ, inε akā Farisii, inε akā mɔ woo gba fiaí lempooi. ¹¹ Farisiu í leekí wa cea araε kutɔɔ wa ni, Ilaaɔ, n̄ saabuε do iyi n kù ye bei inε ηa iyi à gbe, iyi à jε woo taki inε ηa, do woo ce laalɔ ηa, do woo ce sakara ηa, do woo gba fiaí lempoo ηa bei məkəu ihɛ. ¹² Si azuma akā fei n̄ ya n dī anu ajɔ minji, nɔ mii iyi n̄ ba fei n̄ ya n nya zagaasɛi si bei í jɔ. ¹³ Woo gba fiaí lempoou mɔ í leekí í mu araε ikā, kù yəkɔ kù wu iju lele, í le awɔ si iri í ni, Ilaaɔ, ce araarem amu ilu dulum. ¹⁴ Jesu í ni, n̄ wa n sɔ ηei, hai

be inεεu ihɛ í baa í jε dee dee si wajui Ilaaɔ í nyið idee. Amma Farisiu kù jε dee dee, domi inε iyi í so araε lele aa kaye lafɛεi, inε mɔ iyi í kaye araε aa soo lelei.

Jesu í weea ama kpɔtɔɔ ηa (Cɔ Matie 19:13-15; Maaku 10:13-16)

¹⁵ Si anyii nηu, inε ηa à gbā ama kpɔtɔɔ ηa à naaa Jesu wa ku lesi ηa awɔ. Iyi məcɔε ηau à yɔɔ beεbe ηɔi à wa gbagba si ηa. ¹⁶ Amma Jesu í ni a naa nηu amu ηau wa. Nɔ í sɔ məcɔε ηau í ni, i jò amu ηau a naa bi tom, i maà ganji ηa, domi Ilaaɔ í jε ilaalui inε ηa iyi à jɔ ηa. ¹⁷ Ntɔ ntɔ, inε iyi kù waa sũa Ilaaɔ iri ilε bei ama keeke, Ilaaɔ kaa jε ilaalue pai.

Idei ilu fia gɔ (Cɔ Matie 19:16-30; Maaku 10:17-31)

¹⁸ Inε ngboi Zuifu gɔ í naa bi Jesu í beεε í ni, Mεetu, awɔ inε nceε, mii an ce n bað kuwεε hai tā. ¹⁹ Nɔi Jesu í beεε í ni, na mii í ce ì waa kpem inε nceε. Inε gɔ kù wεε iyi í jε nceε bii kù jε Ilaaɔ nηu akā. ²⁰ Ì mà sāa sāa mii iyi wooda í ni. Mii iyi wooda í ni wee, maà ce sakara, maà kpa inε, maà ce ile, maà jεa inε gɔ sεeda ibo, jirima iyeð baas. ²¹ Nɔi inεεu í ni, n̄ wa n jirima mii ηau be fei tā hai keekem. ²² Iyi Jesu í gbɔ beεbe, ηɔi í sɔɔ í ni, í gbεε mii akā. Koo i ta mii iyi ì ne fei nɔ i kpɛa ilu are ηa fiau. Bii ì ce beεbe aa ba amani jiida lelei Aɔ. Si anyiε nɔ i naa i toom. ²³ Iyi məkəu í gbɔ beεbe ηɔi inɔε í fɔ ntɔ ntɔ, domi ilu amani nla nla. ²⁴ Iyi Jesu í cɔɔ ηɔi í ni, á gaabu hee ku caa ilu fia ku jesi Ilaaɔ ku jε ilaalue. ²⁵ Á faalaa kpookpo ku lɔ si iwoi abεε do iyi ilu amani á jesi Ilaaɔ ku jε ilaalue. ²⁶ Nɔi inε ηa iyi à waa de sie it̄u à ni, bii beεbei nɔ yooi á ba faaba. ²⁷ Nɔ Jesu í sɔ ηa í ni, mii iyi amane í mɔngɔ, Ilaaɔ kaa mɔngɔε.

²⁸ Nɔi Piεε í ni, wee à jò mii iyi à ne fei tā, à waa tooε. ²⁹ Nɔ Jesu í ni, ntɔ ntɔ, inε iyi í jò kpasɛε fei, walakɔ aboε, wala igbā do ifɔε ηa, wala iyeð baas, wala amaε ηa, na irii bommai Ilaaɔ, ³⁰ á ba

ku kpɔ ku re si nsei, nɔ si antaε má á ba kuwεε hai tā ala.

Jesu wa fɔ idei ikue do kujte ise gbεetasia

(Cɔ Matie 20:17-19; Maaku 10:32-34)

³¹ Jesu í kpe mɔcɔ maateeji ηau bi tεε, nɔ í sɔ ηa í ni, wee à waa bɔ Zeruzalemu. Bei, ide iyi walii ηau a kɔ na irii amu Amaí Amanεu fei á ce. ³² Aa mum a daa dimi mmu ηa si awɔ a yaakoom, nɔ a kpām iju a tu sim antɔ. ³³ Aa weem kpɔtɔɔ, si anyiε nɔ aa kpam, amma si ajɔ mεetasia an jì hai si balε. ³⁴ Amma mɔcɔ ηau a kù mà nkāma si ideu. Ideu í manji nηa a kù gbɔ yaaseε.

Jesu í jɔ fεεju gɔ í ye ilu

(Cɔ Matie 20:29-34; Maaku 10:46-52)

³⁵ Si isεεnεu Jesu í maai Zeriko. Wee fεεju gɔ wa buba ití kpāa wa bara. ³⁶ Iyi í gbɔ ibai zamaa iyi wa lɔ, ηaí í bee mii í ce. ³⁷ Nɔí à sɔɔ à ni, Jesu inei Nazaretiui wa lɔ. ³⁸ Nɔí í wasi ku dɔ anu wa ni, Jesu, tɔkui Davidi, ce araarem. ³⁹ Inε ηa iyi à waa cua ηau à la sie à ni ku coko. Amma bei à waa ni ku cokou, bεεbe mɔi í ya dɔ anu hee lele ku maa ni, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁰ Nɔí Jesu í leekí í ni a naaε wa. Iyi fεεjuu í to wa ηaí Jesu í beεε í ni, ⁴¹ mii ì bi n ceeε. Nɔí í ni, Lafēε, ñ bi n ye ilui. ⁴² Nɔí Jesu í sɔɔ í ni, ye ilu. Naanεε í faabaε. ⁴³ Nɔí gbakā í ye ilu, nɔ wa too Jesu í wasi Ilaaɔ ku saabu. Iyi zamaau í yɔɔ, ηaí aηa fei à wasi Ilaaɔ ku saabu.

19

Jesu do Zakee

¹ Jesu í to inɔ ilu Zeriko, nɔ wa lɔ. ² Wee mɔkɔ ilu fia gɔ í wa be à ya kpoo Zakee, wa je inε ngboi woo gba fiaí lempoo ηa. ³ Nɔ wa de nηu ku ye Jesu, amma kù ba kù yɔɔ na zamaau, domi nηu amanε kandaai. ⁴ Nɔí í sei í bɔ waju í koo í gũ jii ndii sikomɔɔ gɔ ku ba ku yɔɔ, domi í mà iyi do bei á lɔɔ. ⁵ Iyi Jesu í to tengi bii í wau, ηaí í wu iju lele í sɔɔ í ni, Zakee, kita wa rya rya, domi kpasēei an sɔ nnyi. ⁶ Nɔ Zakee í kita

wa do saasa í naa í gbaa do inɔ didɔ.

⁷ Iyi inε ηa à yɔɔ, ηaí aηa fei à gbagba à waa ni, í koo í sɔ kpasēi ilu dulum.

⁸ Amma Zakee í dede í leekí si wajui Lafēε í ni, bubui amanim an na ilu are ηa. Nɔ inε ηa iyi ñ takii ηa ñ gba mii ndu ηa, an sindo nηa bεεbe má tuuba mεε. ⁹ Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, nnyi inei kpasē ηau ihē à ba faaba, domi awɔ mɔ tɔkui Aburahamui. ¹⁰ Amu Amaí Amanε ñ naa ku dede inε ηa iyi à nyɔi n faaba ηa.

Mɔndai iye iwo

(Cɔ Matie 25:14-30)

¹¹ Si bei inε ηa à waa de si ideu ití, nɔ í kpa mɔnda gɔ má. Inε ηau à waa tamaa bei bii í to Zeruzalemu á je bommai gbakā, nɔ wee waati bεεbe í maai Zeruzalemu. Na ηaí í jɔ í kpa nηa mɔndau ihē ku ba ku nyisi iyi nηu kaa je bommau gbāa gbāa. ¹² Í ni, mɔkɔ amai amanlu gɔi í bɔ bomma ku je hee ile jii jì gɔ si anyiε nɔ ku baa ideε. ¹³ Hee ku maa ne ηaí í kpe amaaceε ηa aηa mεεwa, nɔ í na aηa fei kpεkeleí wura gɔ nɔ í ni, i ceɔ fiauí ihē sía hee n maa n baa. Iyi í fɔ bεεbe í tā nɔ í ne. ¹⁴ Amma inei ilεε ηa à cɔo nɔ à be inε ηa si anyiε à ni aηa a kù bi ku je bomma si ilei aηa.

¹⁵ Waati iyi í je bommau í baa si ilεε, ηaí í kpe amaaceε ηa iyi í na fiauí wo bi tεε ku ba ku ye bei fiaí inε fei í bíaa. ¹⁶ Inε sinteu í naa í ni, Lafēε, kpεkele iyi ì nam nɔu ñ ceɔ sía hee ñ ba riba mεεwa. ¹⁷ Nɔí í sɔɔ í ni, í sía, awɔ amaaceε jiidai. Si bei ì je ilu naanε si mii keekeu ihē, an jɔ í je ilaalu si ilu mεεwa. ¹⁸ Inε minjisiauí mɔ í naa í ni, Lafēε, kpεkele iyi ì nam nɔu ñ ceɔ sía hee ñ ba riba miu. ¹⁹ Nɔ í sɔɔ í ni, awɔ mɔ, an ceε ilaalu si ilu miu. ²⁰ Nɔ inε mmu í naa má í ni, Lafēε, fiaε wee. Ñ wooi si mango ²¹ domi ñ wa n ce njoε si na iyi í jɔ ì je inε ku gaabu. Mii iyi í kù jile nηui i ya maa de ku so, baa bii í kù gbē ì ya maa dai. ²² Nɔí ilaalu í sɔɔ í ni, awɔ amaaceε yaamɔ, an kiitiei hai si ideε iyi ì fɔ. Awɔi ì mà iyi ñ je inε ku gaabu, ñ ya n so mii iyi n kù jile, nɔ n da mii iyi n kù gbē. ²³ To, na mii í ce i kù ni i wēa inε ηa fiam nɔu i da nηa si inyi ku ba n ba ndom do riba waati iyi

n̄ baa. ²⁴ N̄oi í s̄o ine ña iyi à wa beu í ni a gba fiaw a na ilu m̄eewa. ²⁵ N̄oi à s̄o à ni, Laf̄ē, ine n̄ju í ne m̄eewa t̄a.

²⁶ N̄oi í ni, n̄ wa n s̄o ñei, ine iyi í ne, laf̄ēi aa k̄ōa si. Ine m̄o iyi k̄u ne, baa andi keeke iyi í ne m̄m aa gbaai. ²⁷ Si anyie n̄o í ni, i koo i naam mb̄eem ñau wa ih̄ē, aña iyi a k̄u bi n̄ je bommau, n̄o i kpa ña si wajum.

Jesu wa lo ino ilu Zeruzalemu

(C̄o Matie 21:1-11; Maaku 11:1-11; Z̄aa 12:12-19)

²⁸ Iyi Jesu í f̄o bebe í t̄a, ñoi í mu kp̄aa í cuaa zamaau wa b̄o ikpa Zeruzalemu. ²⁹ Si is̄ēnēēu í maai ilui Betifaze do Betani, k̄ok̄oi geetei Olivie. N̄oi í be m̄oc̄o minjie ḡo ña ³⁰ í s̄o ña í ni, i b̄o ilu iyi í wa waju n̄jeu be. Bii ì to be ña aa ye ama gbank̄ele ḡo wa so be iyi ine ḡo k̄u ḡu tit̄a. I f̄u i naam wa ih̄ē ña.

³¹ N̄o bii ine ḡo í bee ñe í ni, na mii í ce ì waa f̄u ña, i ni, Laf̄ēi í ne bukaatae.

³² Ine ña iyi Jesu í beu à koo à ba mii ñau fei í ce si bei í s̄o ñau. ³³ Si waati iyi à waa f̄u, ilu gbank̄ele ñau à ni, beirei í ce ì waa f̄u ña. ³⁴ N̄oi à ni, Laf̄ēi í ne bukaatae. ³⁵ N̄oi à naaa Jesu ama gbank̄eleu wa. N̄o à te si ib̄o ña ña Jesu í bei í ḡu antae í buba si. ³⁶ Iyi í sinti ku ne, ñoi ine ña à wasi ku te ib̄o ña ña si kp̄au. ³⁷ Iyi í maai Zeruzalemu tengi bii kp̄ai geetei Olivieu í sinti ku dasi l̄ōma, ñoi m̄oc̄e ñau fei à waa d̄ō anu à l̄osi Ilaād̄ ku saabu do in̄o did̄ō na irii maamaake ña iyi à yeu fei. ³⁸ A wasi ku ni, Ilaād̄ ku weea ilaalu iyi wa naa do irii Laf̄ē. Ilaād̄ ku j̄o laakai ku s̄u ku wa lele n̄o ku nyisi amboe.

³⁹ Hai si in̄o zamaau Farisi ḡo ña à s̄o Jesu à ni, M̄eetu, s̄o m̄oc̄e ñau a koko.

⁴⁰ N̄oi Jesu í ni, n̄ wa n s̄o ñe, baa bii ine ih̄ē ña à koko, kuta ña aa d̄ō anu.

Jesu í kpataa inei Zeruzalemu ña

⁴¹ Si bei Jesu í maai Zeruzalemu, ñoi í ye iluu n̄o wa kpataa ine ña í ni, ⁴² n̄ bi wo i mà ña mii iyi á mu n̄je laakai ku s̄u, baa nnyí. Amma nsei í manji n̄je.

⁴³ Awaati wa naa si ñe iyi mb̄e n̄je ña aa bu ilu n̄je koe, aa bii si ñe a mante ñe canga do n̄je. ⁴⁴ Aa leḡe ilu n̄je do in̄e ine ña iyí ì wa in̄e ña. Akaa j̄o kuta

baa ak̄a ku le si n̄je a j̄o ñju. Bebe í ce si na iyi í j̄o Ilaād̄ í naa bi tu ñe n̄o i k̄u mà ña.

Jesu í wa bantumai kpas̄ei Ilaād̄

(C̄o Matie 21:12-17; Maaku 11:15-19; Z̄aa 2:13-22)

⁴⁵ Waati iyi à to Zeruzalemu Jesu í b̄o bantumai kpas̄ei Ilaād̄. N̄o í l̄osi ku lele woo ta iw̄o ña. ⁴⁶ Í s̄o ña í ni, à k̄ō à ni, Ilaād̄ í ni ilei n̄ju ile bi ku t̄ōi á je. Amma ñe wee ì coo bi ku t̄ōi ile ña.

⁴⁷ Jesu í ya maa k̄ōa ine ña si cioi idei Ilaād̄ a j̄o fei kpas̄ei Ilaād̄ be. N̄oi ine ngboi woo weei Ilaād̄ ña do woo k̄ōa ine ña si wooda ña do ilu irii inei Zuifu ña à waa bi a kpaa. ⁴⁸ Amma a k̄u mà beirei aa ce, domi ine feii í ya maa de si idee it̄i do laakai.

20

Hai iwoi yiikoi Jesu wa naa

(C̄o Matie 21:23-27; Maaku 11:27-33)

¹ A j̄o ñju ḡo si bei Jesu wa k̄ōa zamaau si cio bantumai kpas̄ei Ilaād̄ wa sisi laabaau j̄iidau, ñoi ine ngboi woo weei Ilaād̄ ña do woo k̄ōa ine ña si wooda ña do ine ngbo ña à faata wa. ² N̄o à ni, s̄o wa, yiiko yoomai ì waa ceò mii ñau ih̄ē, mà yooi í nae kp̄aae. ³ N̄oi í s̄o ña í ni, amu m̄o, an bee ñe ide ḡo. I s̄m ña, ⁴ hai iwoi Z̄aa í ba yiiko iyi í dasiò ine ña inyi. Hai bi Ilaād̄ de, mà hai bi aman̄e ña. ⁵ N̄oi à waa busi n̄je à waa ni, beirei aa ka j̄eaa. Nsei n̄o, bii à j̄eaa à ni hai bi Ilaād̄i, á bee wa beirei í ce a k̄u dasi Z̄aa naane. ⁶ Bii à n̄o à ni hai bi aman̄e ñai, ine ña aa na a ta wa kuta domi ine fei í dasi naane iyi Z̄aa waliiii. ⁷ N̄oi à je à ni, a k̄u mà hai iwoi í ba yiikoe. ⁸ N̄o Jesu í s̄o ña í ni, amu m̄o, n̄ kaa n̄ s̄o ñe yiikoi ine iyi n̄ wa n̄ ceò mii ñau ih̄ē.

M̄ondai gaan̄ōma laalo ña

(C̄o Matie 21:33-46; Maaku 12:1-12)

⁹ Si anyie n̄o í kpaa ine ña m̄ondau ih̄ē í ni, ine ḡo í ce ik̄oe n̄o í lo si j̄i ndii rez̄e n̄o í ce kaa í kaakōeò. N̄oi í so gaan̄ōma ña í dasi ña si ik̄ou a maa loḡōe, í bei í b̄o ilu koo kp̄e be. ¹⁰ Waati iyi j̄i n̄o ì so í to ku ka, ñoi í be woo ce ice ḡo

bi gaanɔɔma ɲau koo gba iyi í je ti ɲɲu wa. Nɔ gaanɔɔma ɲau à cãa à lelee í ne awɔ ngbe. ¹¹ Nɔ ilu ikou í be woo ce ice mmu má. Nɔ à cã ɲɲu mɔ, à buu yaka yaka, à sindae awɔ ngbe. ¹² Nɔ í be amanɛ meetasia wa má, nɔ à mee ɲɲu mɔ à bei à lelee. ¹³ Nɔ ilu ikou í ni, beirei an ce. An be ama akãm iyi ñ bi jiidau. Aa yɔkɔ a jirimae. ¹⁴ Amma iyi gaanɔɔma ɲau à yɔɔ, ɲɔi à busi nje à waa ni, i cɔ inɛ iyi á na ku je tubuu. Ka kpaa ku ba ileu ku je tu wa. ¹⁵ Nɔi à muu à fitae hai inɔ karau nɔ à kpaa.

Nɔi Jesu í ni, to, nsei, beirei ilu ikou takae á ce ɲɲa. ¹⁶ Á koo ku kpa ɲai, nɔ ku de inɛ mmu ɲa ku dasi ɲa si ikou. Iyi à gbɔ ideu, ɲɔi à ni, Ilaaɔ ku maà ce beɛbe. ¹⁷ Amma Jesu í cɔ ɲa, nɔ í ni, bii beɛbei, yoomai í je yaasei kukɔu ihɛ si bei í ni,

Kuta iyi woo ma ɲa à kɔsiu,

Nɲui í baa í je kuta sintei icui ileu.

¹⁸ Nɔ inɛ iyi í cuku si kutau fei, á cei. Inɛ iyi í nɔ í bata mɔ á lɔlɔei nekɔ nekɔ.

Fiai lempoo ku sã

(Cɔ Matie 22:15-22; Maaku 12:13-17)

¹⁹ Iyi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à gbɔ ideu gbakã ɲɔi à waa de bei aa ce a mu Jesu. Amma à waa ce njozi zamaau. À waa bi a muui domi à mà iyi na irii aɲai í kpa mɔndau. ²⁰ Nɲui í jɔ si fei ndɛɛ à ya maa ce laakae. Nɔi à be sie woo zamba gɔ ɲa iyi à ye bei inɛ jiiida ɲa a koo a cɔ laakae. À be ɲai ku ba a leaa taai ide nɔ a ba kpãa a muu a daa ilu ileu si awɔi ɲɲu iyi í ne gbugbã. ²¹ Inɛ ɲau à sɔɔ ide à ni, Mɛɛtu, à mà iyi ideɛ do cio iyi ì waa kɔ inɛ ɲa siu, fei ndɛɛ dee deei. I ci ya na inɛ gɔ ntɔ na kubi, ì waa nyisi inɛ ɲa kpãai Ilaaɔ si ntɔɛ. ²² Á sãa ka sãa ilaalu Sezaa fiai lempoo? Mà ka maà sãa. ²³ Amma Jesu í mà muafiti ɲɲa, nɔ í ni, ²⁴ i nyisim kpekɛle akã wa n cɔ. Fotooi yooi í wa si kpekɛleu ihɛ nɔ irii yooi à kɔ si. Nɔi à ni, ti Sezaai. ²⁵ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, to, i sãa Sezaa iyi í je tee ɲa. Nɔ i sãa Ilaaɔ mɔ iyi í je tee ɲa. ²⁶ Nɔi à mɔngɔ ku too awɔ do ideɛ ɲa

iyi wa fɔ si wajui zamaau. Nɔi à biti do ide ɲa iyi í jeɔ, nɔ à coko ɲɲa.

Idei kujti iku ɲa

(Cɔ Matie 22:23-33; Maaku 12:18-27)

²⁷ Si ajɔ akãu Sadusi gɔ ɲa mɔ à naa bi Jesu. Aɲai à ya maa ni iku ɲa a kaa jì. Iyi à to bi tee ɲɔi à beɛɛ à ni, ²⁸ Mɛɛtu, ide iyi Moizi í kɔ nwa wee. Í ni bii inɛ gɔ í ku í jɔ aboɛ, nɔ ɲɲu do aboɛ a kù ne ama, ifɔɛ ku so jaaɔu ku ba ku bía igbãɛ ama. ²⁹ Wee inɛ meeje gɔ ɲa à weɛ iyi à je amai baa akã. Igbã ɲɲa í so abo nɔ í ku, kù ne ama do abou baa akã. ³⁰ Nɔi inɛ minjisiau do meetasiau à so jaaɔu. ³¹ Nɔ beɛbei í ce si gãmei aɲa meejeu fei, nɔ à ku. Kãma ɲɲa kù ba ama do abou. ³² Nɔ si anyie abou mɔ í na í ku. ³³ To, ajɔ iyi iku ɲa aa na a jì, aboi yoo ɲɲai á je, si bei aɲa meejeu fei à soo aboi.

³⁴ Nɔi Jesu í je ɲɲa í ni, si andunyau ihɛ inɛmɔkɔ do inaabo ɲa à ya so nje. ³⁵ Amma inɛ ɲa iyi Ilaaɔ í jɔ à jì hai si bale à ba kuweɛi ala, abo do mɔkɔ ɲa a kaa ya so nje má. ³⁶ Aa yei bei amaleka ɲa, a kaa ku má. Aa je amai Ilaaɔ ɲa si na iyi í jɔ à jì hai si bale. ³⁷ Si waati iyi Moizi í ye ama jìi iyi í mu ina nɔ kù waa jou, ɲɲu takae í fɔ mam mam iyi iku ɲa aa jì. Waati ɲɲu í kpe Ilaaɔ Lafɛɛi Aburhamu do Izaaki do Zakɔbu. ³⁸ Ntɔ ntɔ, Ilaaɔ kù je Lafɛɛi iku ɲa, ti ilu hunde ɲai, domi bi tee, inɛ fei ilu hundei. ³⁹ Nɔi woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau, gɔgɔ ɲa à gba ide à ni, ide iyi ì fɔu be Mɛɛtu, dee deei. ⁴⁰ Si anyie a kù je a kù beɛɛ ide gɔ má.

Davidi do inɛ iyi Ilaaɔ í cica

(Cɔ Matie 22:41-46; Maaku 12:35-37)

⁴¹ Nɔ Jesu í bee ɲa í ni, beirei aa ce a ni inɛ iyi Ilaaɔ í cicau tɔkui ilaalu Davidii. ⁴² Davidi takae í fɔ si tia i iri ku kɔɛ í ni,

Aɔ Lafɛɛ í sɔ Lafɛɛm í ni,

Buba awɔ njɛm,

⁴³ Hee n ce mbɛɛɛ ɲa bi ku lesi isɛɛ titã.

⁴⁴ To, bii Davidi takae wa kpoo Lafɛɛ, beirei á ce ku je tɔkue má.

I mu ara nɛe do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa

(Cɔ Matie 23:1-36; Maaku 12:38-40)

⁴⁵ Si bei inɛ fei wa de si Jesu itɪ, ɲɔi í sɔ mɔcɔɛ ɲa í ni, ⁴⁶ i mu ara nɛe do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau, aɲa iyi à ya bi a maa dabii do ibɔ kumboo, nɔ à bi a ya ce aɲa fɔɔ do jirima nla nla si bantuma. A ci ya bi kaa kitāi inɛ ngbo ɲa ile bi kutɔtɔɔ do inya sinte bi ku ce jingau ɲa. ⁴⁷ À ya takii jaaɔ ɲa a gba mii ndu ɲa ɲa fei, nɔ à ya maa ce kutɔɔ sisɔ ku ba a ye ɲa nɲu akā. Na ɲɔi í jò ijuukpā ɲa á la ku caa.

21

Fia iyi abo jaaɔ gɔ í dasi

(Cɔ Maaku 12:41-44)

¹ Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tā ɲɔi í wu iju wa cɔ bei ilu fia ɲa à waa dasi fia si kpakoi kɔletiu. ² Nɔ í ye abo jaaɔ ilu are gɔ mɔ í sɔsi kpekele keeke minji gɔ. ³ ɲɔi í ni, ntɔ ntɔ, jaaɔ ilu areu ihɛ í dasi fia í re inɛ ɲa iyi à gbe fei. ⁴ Inɛ ɲa iyi à gbe ɲau fei, iyi í lesi antai fia ɲa ɲa à dasi, amma abou, baa do iyi í je ilu are, andi iyi í nɛ feii í dasi bɛ, nkāma kù gbea iyi á maa wɛɛɔ má.

Jesu wa fɔ ideɪ kpasɛi Ilaaɔ ku legɛ

(Cɔ Matie 24:1-2; Maaku 13:1-2)

⁵ Ajɔ nɲu gɔ inɛ gɔ ɲa à fɔ à waa ni kpasɛi Ilaaɔu í sɪa do kutae ɲa fei do amua ɲa iyi à na Ilaaɔ à ceàɔ booda. Iyi Jesu í gbɔ bɛɛbɛ ɲɔi í ni, ⁶ mii ɲau bɛ iyi ì waa ye fei ɲa ajɔ akā á kpa iri. Kuta baa akā kaa na ku maa lesi nje bɛ má, aa kekɛɛ mbɛ fei.

Wahala iyi á naa si waatii ankāanyɪ

(Cɔ Matie 24:3-14; Maaku 13:3-13)

⁷ ɲɔi à beɛɛ à ni, Mɛɛtu, waatii yoomai inɛ nɲu á to wa. Nyinda yoomai aa ka tako ka ye.

⁸ ɲɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i ce laakai ɲa i maà jò inɛ gɔ ku dɪ iju nɲe, domi inɛ ɲa iyi aa na a maa naa akā akā a maa ni aɲai à je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau aa kpɔ. Nɔ aa nyi a sɔ ɲe má a ni, waatii í maai wa mbɛ. Amma i maà too ɲa ɲa. ⁹ Bii ì gbɔ à waa fɔ laabaau i gū ɲa do ija ɲa, i maà jò zigi nɲe ku da, domi nɲu ɲau bei á tako ku to wa. Amma kù je waatii

ankāanyɪu bɛ titā. ¹⁰ ɲɔi í sɔ ɲa má í ni, dimi gɔ ɲa aa ya na a maa ja do dimi mmu ɲa, nɔ ilaalu gɔ ɲa mɔ aa maa ja do ilaalu mmu ɲa. ¹¹ Ile á yaya bii gɔ ɲa nla nla, nɔ si ile gɔ ɲa mɔ ari á ce do bɔɔ laalɔ ɲa iyi á kpa inɛ nkɔɔ. Aa na i ye maamaake laalɔ ɲa do nyinda nla nla ikpa lele hee zigi nɲe ku da.

¹² Amma hee nɲu ɲau bɛ fei ku maa ce aa mu ɲe a kpā ɲe iju. Aa dasi ɲe awoi woo kiiti ɲa ile bii à ya ce kutɔtɔɔ ɲa, aa dasi ɲe piisɔɔ, nɔ a bɔɔ ɲe bi amanlu ɲa do bi ilu ile ɲa na irim. ¹³ Nɲu ɲau bei á mu nɲe kpāa i jeɔ sɛɛdam ɲa. ¹⁴ Na nɲu, i jile idɔ nɲe i maà ya biti do ide iyi aa fɔ i nyaɔ ara nɲe ɲa. ¹⁵ I maà biti ɲa domi an mu nɲe ide do bisi iyi mbɛɛ nɲe ɲa kāma ɲa a kaa yɔkɔ a jā ɲe hee má je a kɔ. ¹⁶ Baa iyeɔ baa nɲe ɲa do igbā nɲe ɲa do ifɔ nɲe ɲa do nyaanze nɲe ɲa do kpaasi nɲe ɲa, aa zamba ɲe nɔ a jɔ a kpa inɛ nkɔɔ si inɔ nɲe. ¹⁷ Inɛ fei á cé ɲei na irim. ¹⁸ Amma baa ntoɪ iri akā nɲe kaa da ku nyɔ. ¹⁹ I temua ɲa, aa ba faabai hunde nɲe.

Jesu wa fɔ ideɪ iri ku kpai Zeruzalɛmu

(Cɔ Matie 24:15-21; Maaku 13:14-19)

²⁰ Ajɔ iyi ì ye woo ja igū ɲa à to wa Zeruzalɛmu à buu koe, i mà ɲa iyi iri kukpae í maai wa mbɛ. ²¹ Waatii bɛɛbɛ inɛ ɲa iyi à wa ileɪ Zudee a sa a bɔ iri kuta ɲau. Inɛ ɲa mɔ iyi à wa inɔ ilu Zeruzalɛmu takae a sa a fita, inɛ ɲa mɔ iyi à wa iko ku sū a maà bɔ inɔ ilu má. ²² Ntɔ ntɔ, waatii á je waatii iyi Ilaaɔ á kpā inɛ ɲa iju ku sã gbese ku ba mii iyi à fɔ si kukɔi ideɛ ku kɔ. ²³ Waatii bɛɛbɛ wahalai baasɪ ɲa do ayawo ɲa á caa. Inɔ ku fɔ nla nlaɪ á wa si ileu si na iyi í jò Ilaaɔ á sã idɔɔkɔɛ si inɛ ɲau. ²⁴ Aa maa kpa ɲa do taakuba, nɔ a mu ɲa aru si ile fei. Dimi mmu ɲa aa tɛɛɛ Zeruzalɛmuui hee waatii koo kpɔɔ iri.

Kunaai Amaɪ Amanɛ

(Cɔ Matie 24:29-31; Maaku 13:24-27)

²⁵ Aa ye nyinda si inunu do si cukpa do si andaiya ɲa. Nɔ si ile ibai tenku

do kucāi inyiu á jè dimi ña a bitì hee a kaa mà baa bei aa ce. ²⁶ Baa njo alála á jè iné ña a kasām na mii ña iyi á na ku ce si andunyau ihē, domi gbugbāi lele ña aa maa yayai. ²⁷ Waati bēbei aa ye amu Amai Amané ñ faata wa si kudūi ijì do gbugbā nla nla do amboe. ²⁸ Bii iyi be ña à sinti ku ce, i leekì i mu ara nñe ña, domi faaba nñei í maai wa.

Yaase iyi jñi ndii figi wa nyisi
(Cò Matie 24:32-35; Maaku 13:28-31)

²⁹ Nò Jesu í kpa nña mōnda gò í ni, i cò jñi ndii figi do jñi ña iyi à gbe fei. ³⁰ Bii ì ye í sinti ku ru wua ña, iné taka nñe ì ya mà ña iyi ate í maai wai. ³¹ Bēbe mōi bii iné mō ì ye mii ñau be wa ce, i mà ña iyi bommai Ilaađi í maai wa. ³² Ntò ntò ñ wa n sō ñe, inéi nsei ña, kù jé aña feii aa ku ideu ihē ku bei ku ce. ³³ Lele do ilé fei á na ku tã amma idem ña a kaa tã pai.

I ce laakaii ara nñe ña

³⁴ I ce laakaii ara nñe ña ku ba i maà na i jé hai nē laakai ña na atē ku mō do ije ku bi do lasabui mii ndii andunya ña. Bii kù jé bēbe ajòu á na ku boe ñei bei cēkūm, ³⁵ domi á na ku ba iné ña iyi à wa si andunyau ihē fei. ³⁶ Na nñu, i cò kpāa i maa ceò kutò ña waati kāma fei ku ba i ba gbugbā i gbā si mii iyi wa naa fei ña, nò i yòkò i leekì si wajui amu Amai Amané ña.

³⁷ Ajò fei Jesu í ya kò iné ña si cio kpasēi Ilaađ, alé nò koo sū geetei Olivie. ³⁸ Bii iju í má iné fei í ya naa kpasēi Ilaađ be ku gbòò ideé iyi wa fò.

22

Iné ngbo ña à waa busi nje a kpa Jesu
(Cò Matie 26:1-5; Maaku 14:1-2; Zāa 11:45-53)

¹ Jिंगauí Pēé hai nē lefee iyi à ya kpe jingauí Iku ku kuau í maai wa. ² Iné ngboi woo weei Ilaađ ña do woo kò iné ña si wooda ñau à waa de kpāa bei aa ce a kpaò Jesu, amma à waa ce njoí zamaau.

Zudasi á fita anyii Jesu
(Cò Matie 26:14-16; Maaku 14:10-11)

³ Nò Seetam í lò idòí Zudasi iyi à ya kpe Isikarioti. Wee iné akāi mōcò maateeji ñauí. ⁴ Zudasi í koo í dī anu tōsi do iné ngboi woo weei Ilaađ ñau do iné ngboi woo degbe kpasēi Ilaađ ñau do yaase bei á ce ku da nña Jesu si awò. ⁵ Nò inò nña í dō nò à ni aña aa mua fia. ⁶ Nò Zudasi í jesi, nò wa de kpāa bei á ce ku da nña Jesu si awò, zamaau ku maà ti ku mà.

Jesu í ce sòlui jingau
(Cò Matie 26:17-25; Maaku 14:12-21; Zāa 13:21-30)

⁷ Nò ajòí jingauí Pēé hai nē lefeeú í to wa si bii à ya kpa angudāi jingauí Iku ku kua a ceò kuweeu. ⁸ Nò Jesu í be Piéé do Zāa í ni, i koo i ce sòlui jingauí Iku ku kuau ka jò ña. ⁹ Nò à beé à ni, iwoi ì bi kaa ce sòluu. ¹⁰ Nò í sō ña í ni, bii ì lò inò iluu ña aa ye mōkò gò wa so inyi jòlò. I tooé. Mòkòu á koo ku lò kpasē gò. Kpasē bii á lòu ¹¹ i koo i sō ilu kpasēu i ni ña, Mēetu í ni ka beé ile bii nñu á jé jingauí Iku ku kua do mōcòí nñu ña. ¹² Mòkòu á bòò ñe si antai ile kukpeke gò nò á nyisi ñe ilaawa nla gò iyi à ce sòlui fei ndéé tã. Bei aa ce nwa sòlui jingauu ña. ¹³ Iyi à nē nò à koo à ba mii ñau fei í cei dee dee si bei í sō ñau, nò à ce sòlui jingauu.

Ije iyi aa ka yeò gigii ikui Jesu
(Cò Matie 26:26-30; Maaku 14:22-26; IWB 11:23-25)

¹⁴ Iyi waatiú í to, Jesu do mōcòé ñau à bò tengi bii à ce sòluu, nò à buba à waa jé. ¹⁵ Nò Jesu í sō ña í ni, ñ bi ntò ntò n ce jingauí Iku ku kuau ihēi awae ña n bei n ye ijuukpām nòu. ¹⁶ Nò ntò ntò ñ wa n sō ñei, n kaa n jé jingau ihē má bii kù jé si andunya titōi Ilaađ. ¹⁷ Iyi í fò bēbe í tã, ñòí í so kòofu í saabu Ilaađ nò í sō mōcòé ña í ni, i gba vēé iyi í wa si kòofuu ihē i mō ñe fei. ¹⁸ Amma ñ wa n sō ñei, hai nsei amu n kaa n mō vēé má hee andunya titōi Ilaađ koo too wa. ¹⁹ Si anyii nñu, nò í so pēé nò í saabu Ilaađ titō í bei í bububue, nò í na ña í ni, iyi ihēi í jé aram [iyi ñ na na iri nñe. I ya coo ña i maa yeò gigim. ²⁰ Iyi à jé à tã ñòí í so kòofu má í na ña í ni, kòofuu

ihēi í je nyindai akabuu titō iyi Ilaaō í dī do njem iyi á nikā na iri nne si ikum.]

²¹ Amma i cō ine iyi á zambam nōu wee í wa ihē, awōe do tom nii í wa si inō jee ihē ajō. ²² Amu Amai Amane an ku si bei Ilaaō í jilō. Amma ijuukpāi ine iyi á zambam nōu á la. ²³ Nōi à sinti ku bee nje à waa ni, yooi á yākō ku ce dimie si inō nwa.

Yooi í je ine ngbo

²⁴ Nōi kakōó í dede si aninii mōcō nau, à waa bee nje ine iyi á je ine ngbo si inō nja. ²⁵ Nōi Jesu í sō ja í ni, amanlui andunya ja à ya maa taa ine ja amanlu ku jei, nō ine ngbo ja iyi à waa nyisi gbugbā nja à ya bi a kpe aja woo ce jūida ja. ²⁶ Amma inje i maà ye beebe ja. I jō ine iyi í la í re si inō nne ku baa ku je keeke nne, nō ine iyi í je ine ngbo kú je amaace nne. ²⁷ Ine iyi í buba wa je si antai taabu do ine iyi wa naaō ijeu wa, yoo njai í re. Kù je ine iyi wa jēui? To, amu wee n wa inō nnei bei ine iyi wa naaō ijeu wa.

²⁸ Inei ì temua do amu si wahalam nau ja. ²⁹ Na nju, si bei Baaba í jileem bommau, beebe mōi amu mō n wa n jile nne ³⁰ ku ba i je nō i mō do amu si bommam ja, nō i buba si batai amanlu ja i kiitiō dimi maateejii Izireli nau.

Jesu wafō iyi Piēē á jā ku ni kù mà nju
(Cō Matie 26:31-35; Maaku 14:27-31; Zāa 13:36-38)

³¹ Nōi Jesu í ni, Simō, Simō, Seetam í tō kpāa ku ba ku fēe bei iya. ³² Amma amu n ce kutō na irie ku ba naane ku dasie ku maà gaizia. Nō awō, waati iyi aa kpaasi idō má, mua kpaasie ja mō gbugbā. ³³ Nōi Piēē í ni, Lafēē, n tā sōlu awae ka bō piisō, bii iku mōi ka ku ajō. ³⁴ Nōi Jesu í ni, Piēē, n wa n sōei, idūuyi mōm, hee ajēē ku maa kō aa jā ise gbēeta i ni i kù mà.

Taalili do bōgō do taakuba

³⁵ Si anyii nju nōi Jesu í bee ja í ni, si waati iyi n be ne hai mu taalili do bōgō do baata ì kua ngōgō ja? Nōi à je à ni, aawo, a kù kua nkāma. ³⁶ Nōi í ni, to, nsei, kù je beebe má. Ine iyi í ne taalili ku soo, beebe mōi ine iyi í ne bōgō ku soo. Ine mō iyi kù ne taakuba, ku ta

ibōe ku raō. ³⁷ Si anyii nju má, í sō ja í ni, ideu ihē iyi à kō na irim nōu á cei, si bei à ni, à dooae si woo ce laalo ja. Kù nō kù ne bei á ce iyi kù ce beebe. ³⁸ Nōi mōcō nau à ni, Lafēē, taakuba minji go wee. Nō í ni, ka jō ide nju be.

Jesu wa ce kutō si iri kutai Olivie
(Cō Matie 26:36-46; Maaku 14:32-42)

³⁹ Iyi Jesu í fō beebe í tā nō í fita hai inō iluu í bō iri kutai Olivie si bei í ne dōneē. Nō mōcōe ja à waa tooe. ⁴⁰ Iyi à to inyau, nōi í sō ja í ni, i ce kutō ja ku ba i maà dāsī kulelei ine ja. ⁴¹ Si anyii nju nō í sekeē í jō ja zakai kujji kutai awō nō í gule be wa ce kutō ⁴² wa ni, Baaba, bii ì bi, aa jō wahalau ihē ku jlim. Amma ku maà ti ku je ti idōobim, jō idōobie ku ce. [⁴³ Nōi amaleka gō í naa sie wa hai lele í naa í muaa gbugbā. ⁴⁴ Si inō ku fō nla nla wa ce kutōui do gbugbā, nō í da koko hee wa tontoo ile. Koko iyi í dau í yei bei nje.]

⁴⁵ Iyi í ce kutōui í tā nōi í dede í bō bi mōcōe nau nō í koo í ba à waa sī njoo do inō ku fō. ⁴⁶ Nō í bee ja í ni, na mii í ce ì waa sī njoo ja. I dede i ce kutō ja ku ba i maà dasi kulelei ine ja.

À mu Jesu
(Cō Matie 26:47-56; Maaku 14:43-50; Zāa 18:3-11)

⁴⁷ Iyi Jesu wa fō beebe gbakā nōi Zudasi ine akāi mōcō maatejii nau í to wa do zamaa gō. Iyi í to wa í na wa baaba Jesu. ⁴⁸ Nōi Jesu í ni, Zudasi, do dimii fō be ihēi aa zambaō amu Amai Amane?

⁴⁹ Ine ja iyi à waa too Jesuu, iyi à ye mii iyi wa ce, nōi à bee Jesu à ni, Lafēē, ka da ja do taakubau? ⁵⁰ Nōi ine akā nja í cafe itī njei amaacei woo wee nla Ilaaōu í buu. ⁵¹ Amma Jesu í ni, i leekī, i jō beebe. Nō í lu itīi mākōu nō í ba iri.

⁵² Si anyii nju Jesu í bee ine ngboi woo weei Ilaaō ja do ine ngboi woo degbe kpasēi Ilaaō nau do ine ngbo ja iyi à naa sieu í ni, amui ì naa ku mu ja do taakuba do golo ja bei woo ce ile? ⁵³ Ajō fei n ya n wa si inō nne n maa n kō ine ja si cio kpasēi Ilaaō, nō i kù

mum na. Amma waatiu ihēi í je tu ne do gbugbāi ilu kuku.

Piēe í jã í ni nḡu kù mà Jesu

(Cò Matie 26:57-58, 69-75; Maaku 14:53-54, 66-72; Zãa 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Iyi inē nau à mu Jesu, nḡi à bòðe kpasēi woo wee nlai llaaḡu. Nò Piēe í wa hee jiiḡi wa too na wa do anyi. ⁵⁵ Nḡi inē na à ko ina si aninii bantumai kpasēu à waa buba be. Nò Piēe mò í koo í buba bi tu na be. ⁵⁶ Nḡi inaabo woo ce ice gò í yòò wa buba kəkəi inau nò í kāsie iju í ni, inēu ihē mò í tako í wa bi Jesu wo. ⁵⁷ Amma í jã í ni, abooyi, n kù màa. ⁵⁸ Iyi í ce sãa má nḡi inē gò í yòò nò í ni, awò mò inē akāi inē naui. Amma Piēe í ni, məkəoyi, n kù je inē nḡa. ⁵⁹ Si anyii nḡu zakai lēu akā má, nḡi inē gò í fò do gbugbā í ni, ntò ntò, məkəu ihē mò í ya wa bi Jesu wo domi nḡu mò inēi Galileei. ⁶⁰ Amma Piēe í ni, awòu be, n kù mà bei í waa bi í fò.

Si bei wa fò ideu gbakā nḡi ajēe wa kò. ⁶¹ Nò Jesu í sinda í cò Piēe. Nḡi Piēe í ye gigii ide iyi Lafēe í sòu wo í ni, nnyi hee ajēe ku maa kò aa jã ise gbēeta i ni i kù màm. ⁶² Nḡi í fita waduude í koo wa kpata do inò ku fò.

Ine na à yaako Jesu

(Cò Matie 26:67-68; Maaku 15:65)

⁶³ Ine na iyi à mu Jesu à waa buu nò à wasi ku cãa. ⁶⁴ À bii wajue à bei à beēe à waa ni, ce walii. Yooi í cãe. ⁶⁵ Nò à buu dimii arabu ikā ikā fei.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti na

(Cò Matie 26:59-66; Maaku 14:55-64; Zãa 18:19-24)

⁶⁶ Iyi iju í má nḡi igbei inē ngboi Zuifu nau à tətò nò inē ngboi woo weei llaaḡ nau do woo kò inē na si wooda nau à bòð Jesu bi igbei woo kiiti nḡa. ⁶⁷ Nò à beēe à ni, sò wa bii awòu inē iyi llaaḡ í cicau. Nḡi Jesu í je nḡa í ni, baa bii n sò ne í kaa dasi naane na. ⁶⁸ Nò bii n bee ne ide gò í kaa jēm na. ⁶⁹ Amma hai nsei amu Amai Amane an bubai si awò nḡi llaaḡ ilu gbugbā. ⁷⁰ Nḡi aḡa fei à ni, debei, awòu Amai llaaḡi? Nḡi í je nḡa í ni, oo, amu Amai llaaḡi si bei í fòu na. ⁷¹ Nḡi à ni, sēeda

yoomai à waa degbe má. Awa taka nwa à gbòò tã hai si gelee.

23

À bòð Jesu bi Pilati

(Cò Matie 27:1-2, 11-14; Maaku 15:1-5; Zãa 18:28-38)

¹ Nò aḡa fei à dede à bòð Jesu bi Pilati. ² Nḡi à ləsi dulum ku máa à ni, à ba inēu ihē í wasi ku kò inē na si hisi bei aa ce a je ile nwa igū nò wa ganji a sãa ilaalu nlai Romu fia lēmpoo. Si anyii nḡu má í ya maa kpe arae amanlu, nò í ni nḡuu inē iyi llaaḡ í cicau. ³ Nò Pilati í beēe í ni, awò í je ilaalui Zuifu na? Nò Jesu í jēa í ni, oo, si bei í fò. ⁴ Nò Pilati í sò inē ngboi woo weei llaaḡ nau do zamaau í ni, n kù ye taale kãma si məkəu ihē. ⁵ Amma à la do gbugbā à waa ni, í ya maa kosi inē na ijai do cioe iyi í ya maa ce nḡa. Hai ilei Galileei í sintie nò í bò si ilei Zudee fei í bei í to wa ihē ma nsei.

À bòð Jesu si wajui Herodu

⁶ Iyi Pilati í gbò bebe, nḡi í bee í ni, kù je məkəu inēi Galileei ba. ⁷ Nò í gbò à ni Jesu wa naai hai si ilei bommai Herodu. Nḡi í ni a bòðe bi Herodu. Wee waati bebe Herodu mò í wa Zeruzalemu. ⁸ Nḡi à bòð Jesu bi tēe. Iyi Herodu í ye Jesu nḡi inēe í dō ntò ntò, si na iyi í jò hai ku kpēi wa de ku yòò, na irii laabaue iyi í gbò à ya maa fòu. Nḡi í bi ku cea nḡu maamaake gò. ⁹ Nḡi í bee Jesu ide nkpo nkpo amma Jesu kù jēa ide kãma. ¹⁰ Wee inē ngboi woo weei llaaḡ na do woo kò inē na si wooda nau à wa be, à waa máa dulum do gbugbā. ¹¹ Nḡi Herodu í jò à daa si ibò ku sãa gò nò nḡu do soogee na à waa yaakoe nò à wasi ku buu. Si anyii nḡu nò í jò à nyiðe bi Pilati má. ¹² Herodu do Pilati wee mbēe nḡi wo, amma ajò nḡu bei à dō.

À ye taalei Jesu a ba a kpaa

(Cò Matie 27:15-26; Maaku 15:6-15; Zãa 18:39-19:16)

¹³ Pilati í kpe inē ngboi woo weei llaaḡ na do inē ngbo na do zamaa nkpo má í tətò na. ¹⁴ Nò í sò na í ni, ì naam məkəu ihē wa na, ì ni wa kò inē na si

bisi bei aa ce a jèò ilé nwa igũ do ile. Nò wee ñ beee ideu si waju nñe ihẽ, amma n kù ye si m̀k̀ou ide k̀ama iyi ì waa yeò taalee ña. ¹⁵ Nò Herodu m̀ kù ye sie taale k̀ama. Na ñoi í ce í j̀ò à nyiòe wa ihẽ. M̀k̀ou kù ce kurara k̀ama iyi í to a kpa. ¹⁶ Na ñu, an j̀ò a teaa kp̀t̀ò nò n j̀ò ku nee. [¹⁷ Wee si jingau Iku ku kua fei tilasi Pilati í ya j̀ò inei piis̀ò ak̀ai.]

¹⁸ Ñoi aña fei à d̀ò anu hee lele à waa ni, kpa iné ihẽ nò i j̀ò nwa Barabasi. ¹⁹ Wee à mu Barabasi à dasi piis̀ò wo na kosi iyi í ce si inò ilu nò í nyi í kpa iné gò má.

²⁰ Ñoi Pilati í bee ña ide má si na iyi í j̀ò í dasi idò ñu ku j̀ò Jesu. ²¹ Ñoi à dedeò hoyo hoyo à wasi ku ni, kpa kpa si j̀i ku gaau.

²² Ñoi Pilati í bee ña ise gbetasiaé í ni, laalò yoomai í bei í ce. Amu n kù ye sie ngògò iyi í to iku. Na ñu, an j̀ò a teaa kp̀t̀ò nò n j̀ò ku ne. ²³ Amma bei Pilati wa f̀o fei, beebé m̀i iné ñau à ya d̀ò anu hee lele a maa ni, kpa kpa si j̀i ku gaau. Ñoi anu ku d̀ò ñau í k̀amiaé. ²⁴ Nò Pilati í dasi idò ñu ku ce bei à biu. ²⁵ Nò í j̀ò ña iné iyi à biu, iné iyi à dasi piis̀ò na kosi do iné ku kpau, nò í da ña Jesu si awò a ceaa bei à bi.

*À kpa kpa Jesu si j̀i ku gaau
(Cò Matie 27:32-44; Maaku 15:21-32; Zaa 19:17-27)*

²⁶ Ñoi iné ñau à gbã Jesu à waa neòe. Waati iyi à waa neòeu, ñoi à ko m̀k̀ò gò iyi à ya kpe Simò, inéi Sireni. M̀k̀ou wa baai hai ikoé. Ñoi à muu à k̀aa j̀i ku gaau ku tooò Jesu.

²⁷ Nò zamaa nla gò wa tooé. Si inò ña inaabo gò ña à wa be à kpata à waa cã kpokpo na irié. ²⁸ Iyi Jesu í sinda í cò ña ñoi í ni, iné inaaboi Zeruzalemu ña, i maà kpata na irim, amma i kpata na iri nñe do na irii ama nñe ña. ²⁹ Ntò ntò ñ wa n s̀ò ñei, ajò wa naa iyi iné ña aa ni, ilu inò did̀i gbenda ña do inaabo ña iyi a kù bí, do inaabo ña iyi ama kù m̀m̀ si amò ña. ³⁰ Waati beebé aa maa s̀ò iri kuta ña a ni, i cuku i bata wa wa ña. Nò aa s̀ò geete ña a ni, i bii wa wa ña. ³¹ Ntò ntò, ñ wa n s̀ò ñe, bii iné

ña à waa cea j̀i t̀t̀t̀ dimi be ihẽ, beirei aa na a cea j̀i ngbe.

³² Waati iyi à waa neò Jesu à kooò woo ce laalò minji gò ña m̀o iyi aa kpa ña do ñu ajò. ³³ Ñoi à to inya iyi à ya kpe kokoi iriu. Bei à kpa kpa Jesu si j̀i ku gaau. Be m̀i à kpa kpa woo ce laalò minji ñau, iné ak̀a ikpa awò njeé, iné ak̀a m̀o ikpa awò cangae. ³⁴ Nò Jesu í ni, Baaba, kpa idei dulum du ña, domi a kù mà mii iyi à waa ce.

Si anyié sooge ñau à ta kpa si j̀iné ña a ba a ye iyi iné fei á ba. Beebé à ceò ikp̀i j̀iné ñau. ³⁵ Ñoi zamaa í wa be wa cò. Nò iné ngbo ñau à yaakoé à waa ni, í faaba iné gò ña. To, kù faaba arae be bii ñui í je iné iyi Ilaaò í cicau. ³⁶ Ñoi sooge ña m̀o à sekeé sie aña m̀o à koo à waa yaakoé nò à naa inyi ik̀a ku m̀o. ³⁷ Nò à s̀ò à ni, bii awò í je ilaalui Zuifu ña, awò takae faaba arae. ³⁸ Si dee deei antai irié à kò à ni, iné ihẽi í je ilaalui Zuifu ña.

³⁹ Iné ak̀ai woo ce laalò ña iyi à kpa kpa si j̀i nòu wa s̀ò Jesu ide nfe wa ni, kù je awò ì je iné iyi Ilaaò í cicau ba.

To, faaba arae nò i faaba awa m̀o. ⁴⁰ Amma iné ak̀au m̀o í jeaa í ni, i kù waa ce njoí Ilaaò, baa awò iyi inéò fei ì waa ye ijuukp̀a ak̀a? ⁴¹ Bii awò à waa kp̀a iju beebé, dee dee, domi à waa s̀a nwa gbesei mii iyi à ce. Amma nje kù ce laalò k̀ama. ⁴² Ñoi í sinda í s̀ò Jesu í ni, waati iyi aa koo i je bommaé nò i nyi wa si andunya má, ye gigim. ⁴³ Nò Jesu í jeaa í ni, ntò ntò, ñ wa n s̀òei, nnyi m̀m aa wéé do amu lelei Aõ.

*Waati iyi Jesu í ku
(Cò Matie 27:45-46; Maaku 15:33-41; Zaa 19:28-30)*

⁴⁴ Ñoi zakai dasã nkpau ilu í kuku si andunyau fei hee í koo í to isò m̀etai aé. ⁴⁵ Waati iyi ilu kukuu í ce ñoi ridooi kpa s̀ei Ilaaòu í ga í kp̀e minji. ⁴⁶ Nò Jesu í la do gbugbã í ni, Baaba, ñ daae hundem si awò. Iyi í f̀o beebé nò í ku. ⁴⁷ Iyi iné ngboi sooge ñau í ye mii iyi í ceu, ñoi í saabu Ilaaò í ni, ntò ntò inéu ihẽ kù ne taale k̀ama.

⁴⁸ Nò iné ña m̀o iyi à naa ku cò mii iyi á na ku ceu fei à yòò nò à sinda à ne do

inɔ ku fɔ nla nla. ⁴⁹ Ine ɲa iyi à mà Jesu fei do inaabo ɲa iyi à tooε wa hai ilɛi Galileeu, à leekɪ hee jɪjɪ à waa cɔ mii iyi wa ce.

À dasi ikui Jesu bale

(Cɔ *Matie 27:57-61; Maaku 15:42-47; Zãa 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Mɔkɔ gɔ iyi à ya kpe Zozefu, inɛi Arimatee ilu akãi Zuifu ɲau í naa bɛ. Mɔkɔu inɛ dee deei, wa ce jiida, nɔ í wɛɛð kpãa ku cɔ iyi Ilaaɔ á na ku je bommaε. Í wa si igbei woo kiiti ɲa, amma kù jesi ide ɲɲa iyi à jilɛ a cea Jesu wo. ⁵² Mɔkɔu í bɔ bi Pilati í koo í tɔɔ ikui Jesu. ⁵³ Ɖɔi í kitæ wa hai si antai jɪi ku gaauu nɔ í biie do acɔ fɪfɪ titɔ gɔ í bei í koo í suu. Í suui si isai kuta gɔ iyi à gbe wo nɔ a kù si inɛ gɔ bɛ titã. ⁵⁴ Wee ajɔi sɔɔlui kusɪmii, iyi hai alɛu ajɔi kusɪmiu á sinti.

⁵⁵ Ɖɔi inaabo ɲa iyi à too Jesu wa hai ilɛi Galileeu à too Zozefu nɔ à ye balɛu do bɛi à si Jesu fei. ⁵⁶ Ɖɔi à sinda à bɔ ide à koo à ce sɔɔlui ikpo ku dɔ inunu do tulare ɲa wa.

Si ajɔi kusɪmiu nɔ à sɪmi si bei wooda í fɔ.

24

Kujɪi Jesu hai si bale

(Cɔ *Matie 28:1-10; Maaku 16:1-8; Zãa 20:1-10*)

¹ Ajɔ ama azuma daadaakɔu inaabo ɲau à bɔ bi balɛu à waa mu ikpo ɲɲa ɲa do tulare jiida iyi à ce sɔɔluɛu. ² Ɖɔi à ba kutau í bimbili hai andɛi balɛu. ³ Ɖɔi à lɔ inɔ balɛu amma a kù ye ikui Jesu bɛ. ⁴ Si bei à waa leekɪ do bitiu ɲɔi amanɛ minji gɔ ɲa à naa si ɲa à waa dasi jaæ ku daana gɔ ɲa. ⁵ Ɖɔi inaabo ɲau à waa ce ɲjɔ nɔ à kɔmba iri ɲɲa ilɛ, nɔ inɛ ɲau à sɔ ɲa à ni, na mii í ce ì waa dɛdɛ ilu hunde bi ku wai iku ɲa. ⁶ Kù wa ihɛ má, nje í jɪ hai si bale. I ye gigii ide iyi í sɔ ɲɛ si waati iyi í wa Galilee ɲa. ⁷ Í ni kù nɛ bei á ce iyi a kù mu ɲɲu Amai Amanɛ a kù dasi ɲɲu si awɔi ilu dulum ɲa. Í ni aa kpakpa ɲɲu si jɪi ku gaauu, amma ɲɲu á jɪ má si ajɔ mɛetasia.

⁸ Ɖɔi inaabo ɲau à ye gigii idei Jesuu. ⁹ Ɖɔi à sinda à nɛ hai bi balɛu. Nɔ bei mii ɲau í ce fei à koo à sisia mɔcɔ maatakã ɲau do inɛ ɲa iyi à gbeu fei. ¹⁰ Maari inɛi Madala do Zoana do Maari iyei Zaaki do inaabo gɔ ɲa má, aɲai à koo à sɔ woo bɛ ɲau ideu. ¹¹ Amma ideu wa je ɲɲai bei ara, a kù dasi idei inaabo ɲau naanɛ. [¹² Do ɲɲu fei Piɛɛ í dede í sei í bɔ bi balɛu. Iyi í to í bate í cɔ inɔ balɛu, amma acɔ iyi à woo dou ɲɲu akãi í ye wa timbi ilɛ, nɔ í sinda í nyi kpasɛ do biti.]

Jesu í tusea mɔcɔ minji gɔ ɲa aræ

(Cɔ *Maaku 16:12-13*)

¹³ Si ajɔ akãu mɔcɔ minji gɔ ɲa à waa bɔ ilu gɔ iyi à ya kpe Emayusi. Zakai kilo maatakãi í jɪð Zeruzalɛmu. ¹⁴ À waa nya faajii mii ɲa iyi í ceu fei à waa nɛð. ¹⁵ Iyi à wasi ku nya faajii ideu, ɲɔi Jesu takæ í sɛkɛɛ si ɲa aɲað ɲa à waa nɛ ajɔ. ¹⁶ À yɔɔ amma ngɔgɔ í ganji ɲa a màa. ¹⁷ Nɔ í bee ɲa í ni, ide yoomai ì fɔ ì waa nɛð bɛɛbɛ ɲa. Ɖɔi à leekɪ à beje waju do inɔ ku fɔ. ¹⁸ Inɛ akã iyi à ya kpe Keleopa í ni, bii kù je awɔ akã baa si, yooi í wa si Zeruzalɛmu iyi kù mà mii iyi í ce si ajɔ gbɛɛjiu ihɛ. ¹⁹ Ɖɔi í bee ɲa í ni, mii í ce.

Ɖɔi à ni, idei Jesu inɛi Nazaretu ni. Mɔkɔu walii ilu gbugbãi si icɛ do si ide ku fɔ si wajui Ilaaɔ do si wajui amanɛ ɲa fei. ²⁰ Ɖɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do inɛ ngbo nwa ɲa à daa inɛ ɲa si awɔ à ye taaleɛ à kpakpæ si jɪi à kpaæ. ²¹ À waa tamaa ɲɲui á faaba inɛi Izireli ɲa wo, amma ajɔ mɛetasɛi ihɛ iyi ideu í ce wa tã. ²² Si anyii ɲɲu, inaabo gɔ ɲa si inɔ nwa à naa à gidi wa do ideu má. Inaabo ɲau à dede daadaakɔ à bɔ bi balɛu. ²³ Iyi à to nɔ a kù ye ikui Jesuu bɛ. Ɖɔi à naa à sɔ wa à ni amaleka ɲa à naa si aɲa nɔ à sɔ aɲa à ni í jɪ má. ²⁴ Ɖɔi inɛ gɔ ɲa hai si inɔ nwa à bɔ bi balɛu nɔ à koo à ba mii ɲau í cei dee dee si bei inaabo ɲau à sɔ wau, amma a kù ye ɲɲu takæ.

²⁵ Ɖɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, inɛ hai nɛ bisi ɲai, i ci ya dasi ide iyi walii ɲa à fɔ fei naanɛ gbãa gbãa ɲa. ²⁶ Kù nɛ bei á ce iyi inɛ iyi Ilaaɔ í cicau kù ye ijuukpã,

ine ɲa a bei a ye amboeε. ²⁷ Ɗɔi í sisi ɲɲa ide iyi à fɔ si kukɔi idei Ilaaɗ fei si gãmei ɲɲu takae. Í sintiei hai si tiai Moizi do ti walii ɲau fei.

²⁸ Waati iyi à maai si ilu bii à waa bɔu, ɲɔi Jesu takae í ce bei ine iyi wa bɔ waju. ²⁹ Ɗɔi à mante mantee à ni ku gbe bi aɲa domi ale í le tã nɔ inunu wa lɔ. Ɗɔi í sinda wa í naa í gbe bi tu ɲa be. ³⁰ Ɗɔi aɲaɔ ɲa à waa je. Waati iyi à waa jeu ɲɔi í so pɛεu í ce si kutɔɔ í bei í bububuε nɔ í na ɲa. ³¹ Waati beεbei iju ɲɲa í cɪ bei nɔ à maa. Amma tengi be má gbakã à kuae. ³² Nɔ à sɔ ɲje à waa ni, baa si waati iyi wa sɔ wa idei kukɔi Ilaaɗu hai si kpãau wa inɔ nwa kù tã de.

³³ Nɔ aɲa mɔ à dede gbakã à ne ikpa Zeruzalemu. Iyi à to be à koo à ba mɔcɔ maatakã ɲau à waa tɔtɔ do ine gɔ ɲa. ³⁴ Ɗɔi ine ɲa iyi à tɔtɔ ɲau à waa sɔ amane minji ɲau mɔ à ni, Lafɛε í jɪi hai si bale ntɔ ntɔ, nɔ í nyisi arae bi Simɔɔ. ³⁵ Nɔ amane minji ɲau mɔ à sisi ɲɲa mii iyi í ba aɲa si kpãa do bei aɲa à mà Jesu si waati iyi wa bu pɛεu.

*Jesu í tusea mɔcɔ maatakã ɲau arae
(Cɔ Matie 28:16-20; Maaku 16:14-18; Zãa 20:19-23; IWB 1:6-8)*

³⁶ Iyi à wasi ideu ku fɔ beεbe, ɲɔi ɲɲu takae í faata wa si anini ɲɲa [nɔ í ni, Ilaaɗ ku mu ɲɲe laakai ku sũ.] ³⁷ Ɗɔi ɲjo í mu ɲa, zigi ɲɲa í da. À tamaa bei zɪii. ³⁸ Ɗɔi í bee ɲa í ni, mii í ce ì waa biti ɲa. Na mii í ce dimii lasabuu ihɛ í wa si idɔ ɲɲe. ³⁹ I cɔ awɔm do isem ɲa. Amui, i lum i cɔ ɲa. Zɪii ci ya ne ara do kũkũ si bei ì waa yem ɲau ihɛ ɲa. [⁴⁰ Iyi í fɔ beεbe í tã nɔ í nyisi ɲa awɔε do isee ɲa.] ⁴¹ Ɗɔi inɔ didɔ ɲɲa í jɔ a kù dasi naane gbãa gbãa nɔ à wa si biti nla nla, ɲɔi í jɔ í bee ɲa í ni, i kù ne mii ku je gɔ ihɛ ɲa? ⁴² Ɗɔi à nya cɛε ku banda akã à naa. ⁴³ Nɔ í gba í ɲɔɔ si waju ɲɲa. ⁴⁴ Ɗɔi í ye ɲa gigi í ni, ide ɲa iyi ñ sɔ ɲεu mbe si waati iyi ñ wa inɔ ɲɲe wo. Ñ tako ñ sɔ ɲε wo ñ ni mii ɲa iyi à kɔ na irim si tiai woodai Moiziu do si ti walii ɲau do si iri ku kãi Davidi ɲau kù ne bei á ce iyi kù ce.

⁴⁵ Ɗɔi í mu ɲɲa laakai jiida ku ba a gbɔ yaasei kukɔi idei Ilaaɗu. ⁴⁶ Nɔ í sɔ ɲa í ni, beεbei à kɔɔ à ni amu iyi Ilaaɗ í cica an ye ijuukpã. Aa kpam, amma an jɪi hai si bale si aɲo meetasia. ⁴⁷ Nɔ aa waazo do irim si dimi fei, aa sintii hai Zeruzalemu. Aa waazo a kpe ine ɲa a kpaasi idɔ nɔ Ilaaɗ ku kpa idei dulum du ɲa. ⁴⁸ Iɲei aa je seɛdaí ide ɲau be fei ɲa. ⁴⁹ Nɔ an samba ɲɲe mii iyi Baam í wã ɲε dou wa. Amma si iluu ihɛi aa maa wa ɲa hee gbugbãi Ilaaɗ ku naa si ɲε wa.

*Jesu í nyi kɔkɔi Ilaaɗ má
(Cɔ Maaku 16:19-20; IWB 1:9-11)*

⁵⁰ Ɗɔi Jesu í gbã mɔcɔε ɲau í fitaɔ ɲa hai inɔ iluu. Nɔ í bɔɔ ɲa hee ikpa Betani, nɔ í wu awɔ lele í wee ɲɲa. ⁵¹ Waati iyi wa wee ɲɲau, ɲɔi í sekeε hai bi tu ɲa [nɔ í so arae í ne lele.] ⁵² Aɲa mɔ [iyi à gule à tɔε ɲɔi] à nyi ikpa Zeruzalemu do inɔ didɔ nla nla. ⁵³ Nɔ kpasɛi Ilaaɗ bei à ya maa wa waati kãma fei a maa saabu Ilaaɗ.

Laabaau jiiida iyi Zãa í kò

Inya kumá do idei kuwεε

¹ Hee a maa taka andunya ine gò í wεε à ya kpoo Ide. Ideu í wεei do Ilaaḏ. Ideu takæ Ilaaḏi. ² Ideu nje í wεei hai sinte do Ilaaḏ. ³ Nḡui í taka mii baa yooma fei, nò nkãma kù wεe iyi kù je nḡui í takæ. ⁴ Nḡu takæi í je irii kuwεεu, nò kuwεεu í máa ine ḡa inya. ⁵ Inya kumáú í mái do si ilu kuku fei, nò ilu kuku kù yòkò kù kãmiaε *.

⁶⁻⁷ Mòkò gò í wεε iyi à ya kpe Zãa. Nḡui Ilaaḏ í be wa ku naa ku jea ine ḡa seḏai inya kumáú, nò ine fei ku dasiò inya kumáú naane do saabuε. ⁸ Zãa takæ kù je inya kumáú, amma à bòò wai ku je seḏai inya kumáú. ⁹ Inya kumáú nḡu akãi í je inya kumá ntò iyi í naa si andunya ku ba ku jò ine fei ku ye ilu.

¹⁰ Ine iyi í je Ideu í wa si andunya wo. Do saabuei Ilaaḏ í takaò andunya. Do nḡu fei, inei andunya ḡa a kù màa. ¹¹ Bi ineε ḡai í naa nò ineε ḡau à kòsie. ¹² Amma ine ḡa iyi à gbaa nò à dasie naane í mu ḡa kpãa a jeò amai Ilaaḏ ḡa. ¹³ A kù je amai Ilaaḏ ḡa do yaase bei à ya ce a bíò amu ḡa si andunya. Kù je do idòbii amanε ḡa, ti Ilaaḏi.

¹⁴ Ideu í baa í je amanε. Í kòò didò nò beεbe mòi í kòò ntò, nò í ba wa kuwεε. À ye amboεε, à còò do laakai, dimii amboε iyi Ilaaḏ Baaba í na Ama akãεu. ¹⁵ Zãa í jea ine ḡa seḏae, í la í ni nḡu mbe ine iyi nḡu í fò ideεu nḡu í ni á na ku naa si anyii nḡuu, amma í re nḡu domi í wεε hai waati iyi a kù bí nḡu.

¹⁶ Si amani nlaεu awa fei à ba andi baa nwa, nò à ba didò si antai didòu. ¹⁷ Hai bi Moizii Ilaaḏ í na wa wooda, amma didò do ntò í naai hai bi Jesu Kiri. ¹⁸ Ine kãma kù ye Ilaaḏ Baaba ajò kãma. Ama akãε iyi í wa bi tεεu nḡu takæ Ilaaḏi. Nḡui í jò à màa.

Idei Zãa woo dasi iyi

(Cò Matie 3:1-12; Maaku 1:1-8; Luku 3:1-8)

¹⁹ Ajò nḡu gò ine ngboi Zuifu ḡa iyi à wa Zeruzalemu à be si Zãa woo weei Ilaaḏ ḡa do inei Levi ḡa a koo a beεε a ni, awò yoo. ²⁰ Nḡi Zãa í je nḡa í fò si bantuma í ni, n kù je ine iyi Ilaaḏ í cica. ²¹ Nḡi à beεε à ni, debei, awò yoo. Awò Elii walii nlai takou? Nò í ni, aawo. N kù je Elii. Nò à beεε má à ni, awò i je walii iyi á na ku naau? Nò í ni, aawo. ²² Nḡi à beεε má à ni, debei, awò yoo. Sò wa ku ba ka ba iyi aa kaa sisia ine ḡa iyi à be wa wa. Beirei awò takæ i waa nia araε.

²³ Nḡi Zãa í so ide iyi walii Ezai í tako í fòu í je nḡa do í ni, Amui n je ine iyi wa dò anu si ghabua wa ni, I teese kpãai Lafεε kù te ḡa.

²⁴ Wee ine ḡa iyi à be wa ḡau, Farisi ḡai. ²⁵ Nḡi à be Zãa à ni, i ni i kù je ine iyi Ilaaḏ í cicau, i kù je Elii, i kù nò i kù je walii iyi á na ku naau. To, na mii í jò i ya maa dasi ine ḡa inyi. ²⁶ Nḡi Zãa í je nḡa í ni, amu inyii n wa n dasi ine ḡa, amma ine iyi á na ku naau í wa anini nḡe nò i kù màa ḡa. ²⁷ Nḡui á naa si anyim. Nò n kù tosi n fù baa ikũi baataε. ²⁸ Ide ḡau ihε fei Betanii í ce. Betaniu do ikpa nunui daakò i doo Zuudεei í wa. Tengi bei Zãa wa dasi ine ḡa inyi.

Jesui í je angudãi Ilaaḏ

²⁹ Iju kumáε ḡoi Zãa í ye Jesu wa naa sie, ḡoi í sò ine ḡa í ni, i còò ḡa. Ine ihεi í je angudãi Ilaaḏ iyi á nya dulum dii inei andunya ḡa ku neò. ³⁰ Idei n tako n fò wo n ni ine gò wa naa si anyim iyi í rem, domi nje í wεε hai waati iyi a kù bí amu. ³¹ Amu takam n kù mà mà nḡui à ni á na ku naau wo, amma amu n naa ku dasi ḡe inyii ku ba inje inei Izireli ḡa i màa ḡa.

³² Nḡi Zãa í sò ḡa má í ni, n ye Hundei Ilaaḏ wa kita sie wa hai lele. Hundeu í yei bei ankasiidi. ³³ Amu mò n kù mà mà nḡui à ni á na ku naau wo. Amma Ilaaḏi í bem wa n naa n dasi ine ḡa inyi.

* 1:5 kù yòkò ku kãmiaε Tia nwo gò ḡa à ni kù gbaa.

Nɔ nɔɔi í sɔm mii iyi á jò n màa. Í ni an ye inɛ gɔ iyi Hundei nɔɔi á kita ku de sie wa nɔ ku maa wa be. Nɔɔi á daa inɛ ɔa si Hundei nɔɔi. ³⁴ Ñ yɔɔ, nɔ n wa n jɛa inɛ ɔa sɛɛda iyi nɔɔi í jɛ Amai Ilaaɔ.

Mɔcɔ sintei Jesu ɔa

³⁵ Iju kumáɛ Zāa í wa be má, wa leeki do mɔcɔ minjiɛ gɔ ɔa. ³⁶ Nɔi à ye Jesu wa lɔ nɔ Zāa í ni, i cɔɔ ɔa. Inɛ ihɛi í jɛ angudāi Ilaaɔ.

³⁷ İyi mɔcɔ ɔa à gbɔ ideu ɔi à too Jesu. ³⁸ Nɔi Jesu í sinda í ba à waa too nɔɔi wa, nɔ í bee ɔa í ni, mii ì waa de ɔa. Nɔi à ni do fee ɔa, Rabi, waatɔ mɛɛtu. Nɔi à beɛ à ni, iwoi í jɛ kpasɛɛ. ³⁹ Nɔi í jɛ ɔa í ni, i naa i cɔ ɔa. Nɔ à tooɛ à koo à cɔ bii í wa nɔ à hoe be. Ideu ihɛ í cei aɛ zakai isɔ mɛɛ.

⁴⁰ Inɛ akāi amanɛ minji ɔa iyi à gbɔ idei Zāa nɔ à too Jesuu, nɔɔi í jɛ Anderee, ifɔi Simɔɔ Piɛɛ. ⁴¹ İyi í sɛkɛɛ hai bi Jesu gbakā í koo í kpe Simɔɔ igbāɛ nɔ í sɔɔ í ni, à ye inɛ iyi Ilaaɔ í cicau. ⁴² Nɔi í bɔɔ Simɔɔ bi Jesu. İyi Jesu í cɔɔ nɔ í ni, n mà iyi awɔi ì jɛ Simɔɔ amai Zāa, amma Sefasii aa ya kpeɛ bebei. (Iriu be do Piɛɛ fei, yaaseɛi í jɛ kuta.)

Jesu í kpe Filipu do Natanieli

⁴³ Iju kumáɛ Jesu í dasi idɔ nɔɔi ku bɔ ilei Galilee. İyi í to be ɔi í ko Filipu nɔ í sɔɔ í ni, toom wa. ⁴⁴ Wee Filipu inɛi Besaidai. Anderee do Piɛɛ ɔa mɔ inɛi ilu be ɔa. ⁴⁵ Nɔi Filipu í koo í dɛdɛ Natanieli í sɔɔ í ni, à ye inɛ iyi Moizi í kɔ ideɛ si tiai woodau nɔ walii ɔa mɔ à fɔ ideɛ. Inɛɛu nɔɔi í jɛ Jesu inɛi Nazareti amai Zozɛfu. ⁴⁶ Nɔi Natanieli í beɛ í ni, inɛ jjiida gɔ á yɔkɔ ku fita hai Nazareti mbɛ? Nɔi Filipu í ni, naa i koo i cɔ.

⁴⁷ Nɔi à waa koo. İyi Jesu í ye Natanieli wa naa bi tɛɛ ɔi í ni, i cɔ ɔa, amai Izireli takaei wa naa be, kù nɛ taki kāma si idɔɛ. ⁴⁸ Nɔi Natanieli í beɛ í ni, hai iwoi ì mām. Nɔi Jesu í ni, baa hee Filipu koo maa kpeɛ wa n yeɛ icui jli ndii figiu ihɔ. ⁴⁹ Nɔi Natanieli í ni, Mɛɛtu, awɔu Amai Ilaaɔi, awɔu Ilaalui Izirelii. ⁵⁰ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, ì dasim naanɛ tā si na iyi í jò n ni n yeɛ abɛ jli

ndii figiu ihɔ? Aa ye ngɔgɔ iyi í la í re iyi be.

⁵¹ Nɔ í ni má, ntɔ ntɔ n wa n sɔ ɔɛ, aa na i ye lelei Aɔ í cɛ ɔa nɔ amalekai Ilaaɔ ɔa aa gū a maa kita si amu Amai Amanɛ.

2

Abɔdɔ iyi à ce Kana

¹ Si ajɔ mɛɛtasiaɛ ɔi à waa ce abɔdɔ gɔ Kana ilei Galilee. Nɔ iyei Jesu í wa be. ² Nɔ à kpe Jesu do mɔcɔɛ ɔa mɔ bi ku ce abɔdɔu. ³ Nɔi atɛ vɛɛ nɔa í na í tā nɔ iyei Jesu í koo í sɔɔ í ni, aɔa a kù nɛ vɛɛ má. ⁴ Nɔ Jesu í jɛaa í ni, yaayi, awɔ si aa sɔm mii iyi an ce. Waatim kù to titā. ⁵ Nɔi iyeu í sɔ woo ce icɛ ɔa í ni, i ce bei í sɔ ɔɛ fei.

⁶ Wee tengi bii à waa ce abɔdɔu boonyi mɛɛfa gɔ ɔa iyi à ce do kuta à wa be, si bei Zuifu ɔa à ya kpā si inyii awala nɔa. Boonyi akā fei á yɔkɔ ku gba inyi zakai jɔlɔ jɔnka mɛɛ wala mɛɛfa. ⁷ Nɔ Jesu í sɔ woo ce icɛ ɔa í ni, i kpā inyi i cuusi boonyi ɔa ku kɔ ɔa. Nɔ à kpā à cuusi hee fei ndɛɛ í kɔ. ⁸ Nɔi gbakā Jesu í ni a bu a koo a na inɛ ngbɔi abɔdɔu, nɔ à bu à waa bɔ ku náa. ⁹ Amma hee a maa náa, í kpaasi vɛɛ tā. Nɔi inɛ ngbɔu í tiɛɛ. (Kù mà hai bii í naa, amma inɛ ɔa iyi à kpā inyiu wa ngu ɔa à mà.) İyi í tiɛɛ nɔ í kpe mɔkɔ titɔu, ¹⁰ í sɔɔ í ni, atɛ iyi í dɔ ku mɔi à ya tako a naaɔ wa, bii inɛ ɔa à mɔ hee à yo a bei a na ɔa iyi kù dɔ sāa sāau. Amma awɔ, didɔui ì singa hee í to nsei.

¹¹ İyi bei í jɛ maamaake sinte iyi Jesu í ce. Kana bei í cɔɔ si ilei Galilee. Do yaase beɛbei í nyisiɔ amboɛɛ nɔ mɔcɔɛ ɔa à dasiɛ naanɛ.

¹² Si anyii nɔɔi nɔ i bɔ Kapɛranumu, nɔɔi do iyɛɛ do ifɔɛ ɔa do mɔcɔɛ ɔa, amma a kù kpe be.

Jesu í wa bantumai kpasɛi Ilaaɔ
(Cɔ Matie 21:12-13; Maaku 11:15-17; Luku 19:45-46)

¹³ Jingauí Zuifu ɔa iyi à ya ni jingauí Iku ku kuauí í maai wa. Nɔi Jesu í bɔ Zeruzalemu. ¹⁴ Waati iyi í to be, í bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ nɔ í ba woo ta ketɛ do angudā do ankasiidi ɔa si

bantumai kpasēu do ine ŋa iyi à buba à waa kpaasi fia. ¹⁵ Nɔi í ce kolongbai ikū nɔ í leleò aŋa fei hai be, hee do angudā do keŋe ŋau fei. Nɔ í fuka taabui woo kpaasi fia ŋau í nikā fia ŋa. ¹⁶ Nɔ í sɔ woo ta ankasiidi ŋau í ni, i fitaò mii ŋau be hai ihē. I maà sinda kpasēi Baam ajà ŋe. ¹⁷ Iyi mɔcɔe ŋau à gbɔ beɛbe ŋoi à ye gigii kukɔi idei Ilaaɔ iyi í ni, n̄ ne himma si icei ileɛu hee wa bi ku kparam.

¹⁸ Nɔi Zuifu ŋau à beee à ni, maamaake yoomai aa yɔkɔ i ce nwa ku ba ka mà iyi ò ne kpāai beɛbe ku ce. ¹⁹ Nɔi Jesu í je ŋa í ni, i legɛ ileu ihē ŋa nɔ si afei ajɔ mɛeta an dedee má. ²⁰ Nɔi Zuifu ŋau à sɔ à ni, adɔ ciiji do mɛefai à ce à bei à maò ileu ihē. Beirei aa ce i dedee si afei ajɔ mɛeta.

²¹ Amma idei ile iyi Jesu wa fɔu, araai wa fāa. ²² Na ŋu, waati iyi Jesu í j̄i hai si bale, mɔcɔe ŋa à ye gigii iyi í fɔ ide beɛbe wo. Nɔ à dasi kukɔi idei Ilaaɔ naane do ide ŋa iyi Jesu í tako í sɔ ŋau.

Jesu í mà idai ine fei

²³ Si bei Jesu í wa Zeruzalemu si waatii jingauí Iku ku kuau, ine ŋa à ye maamaake ŋa iyi í ya maa ce nɔ ine nkɔ í dasie naane. ²⁴ Amma Jesu kù na ŋa ara domi í mà idai ine fei. ²⁵ Kù bee hee a sisia ŋu daai amanɛ domi ŋu takae í mà mii iyi í wa si idai amanɛ fei sã sã.

3

Jesu do Nikodemu

¹⁻² Idū ajɔ ŋu gɔ mɔkɔ gɔ í bɔ bi Jesu à ya kpoo Nikodemu. Mɔkɔu Farisii, nɔ wa je ine ngboi Zuifu gɔ ŋa. Iyi í to bi Jesu ŋoi í ni, Mɛetu, à mà iyi Ilaaɔi í beɛ wa i naa i kɔ nwa si cio. À mà beɛbei si na iyi í jò ine gɔ kù wɛɛ iyi á yɔkɔ ku ce maamaake ŋa iyi ò ya maa ce bii kù je Ilaaɔi í wɛɛ do lafɛɛ. ³ Nɔi Jesu í jeaa í ni, ntɔ ntɔ n̄ wa n sɔei, nɔ a kù bí ine ise gbeejisia kaa yɔkɔ ku ye andunya titɔi Ilaaɔ. ⁴ Amma Nikodemu í beee í ni, ine iyi í la tã, beirei aa ce a búu má. Á nyi inoi iyeɛ a bei a buu ise gbeejisia máí?

⁵ Nɔi Jesu í jeaa í ni, ntɔ ntɔ, bii kù je inyi do Hundei Ilaaɔi í bi ine gɔ, lafɛɛ kaa yɔkɔ ku lɔ andunya titɔi Ilaaɔ.

⁶ Amanɛ amanɛi í ya bí, Hundei Ilaaɔ mɔ hundei í ya bí. ⁷ N̄ sɔe n̄ ni, í gbe a bí ine ise gbeejisia. Amma maà jò ideu ku muɛ bitɔ. ⁸ Fufu í ya maa cei do bii í bi, nɔ ò ya maa gbɔ ibae, mà irei. Amma i kaa mà hai bii wa naa hee má je bii wa bɔ. Beɛbe mɔi í ye do ine iyi Hundei Ilaaɔ í bí fei.

⁹ Nɔi Nikodemu í beee í ni, beirei á ce ku ce. ¹⁰ Nɔi Jesu í jeaa í ni, awɔi ò waa kɔ inei Izireli ŋa si cio nɔ i kù mà yaasei ideu be? ¹¹ Ntɔ ntɔ n̄ wa n sɔe, ide iyi à mà à waa fɔ, nɔ à waa je sɛɛdai mii iyi à ye. Amma do ŋu fei, i ci ya jesɔ sɛɛda nwa ŋa. ¹² N̄ wa n sɔ ŋe ide iyi wa ce si andunya nɔ i kù dasi naane ŋa. To, bii beɛbei, nɔ beirei aa ce i dasi naane ŋa bii n sɔ ŋe mii ŋa iyi wa ce lelei Aɔ. ¹³ Ine gɔ kù wɛɛ iyi í bɔ lelei Aɔ bii kù je amu Amai Amanɛ, amu iyi n̄ kita wa hai lelei Aɔ.

¹⁴ Si bei Moizi í kɔa njo si j̄i í wuu lele si gbaau, beɛbe mɔi amu Amai Amanɛ kù ne bei á ce iyi a kù wu aram lele, ¹⁵ ku ba ine iyi í dasim naane fei ku ba kuwɛɛ hai tã. ¹⁶ Ilaaɔ í bi inei andunya ŋa jiida jiida hee í na ŋa Ama akãe ku ba ine iyi í dasie naane fei ku maà ce nfe, amma kù ne kuwɛɛ iyi ci ya tã. ¹⁷ Ilaaɔ kù be Amae wa si andunya ku ba ku yeò taalei inei andunya ŋa, amma í bɔ wai ku ba inei andunya ŋa a ba faaba na saabue.

¹⁸ Ine iyi í dasie naane, Ilaaɔ kaa ye taalee, amma ine iyi kù dasie naane í ye taalei lafɛɛ tã, si na iyi í jò kù dasi ama akãe naane. ¹⁹ Í ye taalei ine dimi beɛbe ŋai si na iyi í jò inya kumá í naa si andunya, amma ine ŋa à bi ilu kuku í re inya kumá. À bi ilu kukuui si na iyi í jò kuce ŋa kù s̄a. ²⁰ Ntɔ ntɔ, ine iyi wa ce laalɔ fei í ya cé inya kumái. Ci ya naa si inya kumá ku ba mii iyi wa ce ku maà fita gbugbã. ²¹ Amma ine iyi wa too kpāai ntɔ í ya ce iceɛ ŋai do idɔbii Ilaaɔ. Na ŋoi í jò á naa si inya kumá ku ba a ye mii iyi ŋu wa ce ti idɔbii Ilaaɔi.

Jesu do Zāa

²² Si anyii n̄ju, Jesu do m̄c̄c̄e ̄ja à b̄o ilei Zudee. Ājað ̄ja à ce be āj̄o minji, n̄o Jesu í dasi ine ̄ja inyi. ²³ Zāa m̄o wa dasi ine ̄ja inyi ilui En̄o, k̄ak̄ai Salimu, domi inyi í kp̄o be. Ine ̄ja à wasi ku koo sie n̄o wa dasi ̄ja inyi. ²⁴ Waati beebe a k̄u dasi Zāa piis̄o tit̄a.

²⁵ N̄oi m̄c̄c̄oi Zāa ̄ja do Zuifu ḡo à waa ce kak̄o si buki iyi aman̄e á ce ku bei ku má. ²⁶ N̄oi à b̄o bi Zāa à ni, M̄etu, āj̄e ì je sēdai m̄ak̄o iyi in̄eð ì wa icei idoi Zuud̄ēu, mà irei. Wee nsei n̄ju m̄o wa dasi ine ̄ja inyi, n̄o ine fei wa b̄o bi tee. K̄u j̄ee si ide k̄ama?

²⁷ N̄oi Zāa í s̄o ̄ja í ni, ine ḡo kaa ȳak̄o ku ba nḡoḡo bii k̄u je Ilaāi í muaa. ²⁸ In̄e taka n̄je ì je sēdam iyi ñ ni n k̄u je ine iyi Ilaā í cica, amma à b̄em wai ku ba n cuaa wa. ²⁹ Ine iyi í ne abo tit̄o n̄jui í je m̄ak̄o tit̄o, mà irei. Amma kpaasii m̄ak̄o tit̄o, ine n̄ju á leek̄i ku maa gb̄o. N̄ju m̄o í ya ne in̄o did̄o nt̄o nt̄o waati iyi í gb̄o imui m̄ak̄o tit̄o. Na ̄noi í j̄ò nsei amu takam ñ ne in̄o did̄o nla nla. ³⁰ K̄u ne bei á ce iyi beereí Jesu k̄u k̄oasi, n̄o tom k̄u ne bei á ce iyi k̄u kaye.

Ine iyi wa naa hai lelei Āo

³¹ N̄o Zāa í ni má, ine iyi í naa hai lele n̄jui í re ine fei. Ine iyi í je ti andunya, inei andunyai, ideí andunyai í ya maa f̄o. Ine iyi í naa hai lele n̄jui í re ine fei. ³² Wa je sēdai mii iyi í ye do iyi í gb̄o. Amma ine k̄ama k̄u waa jesi sēdae. ³³ Ine iyi í jesi sēdae, í jesi iyi Ilaā í je ilu nt̄o. ³⁴ Ine iyi Ilaā í be wa ideí Ilaāi wa f̄o, domi Ilaā í muaa Hundee do in̄o ak̄a. ³⁵ Ilaā Baaba í bi Amae n̄o í daa mii fei si aw̄o. ³⁶ Ine iyi í dasi amau naane fei í ne kuwee hai t̄a. Ine m̄o iyi í k̄o ku dasie naane kaa ba kuweeu, amma id̄ak̄i Ilaā í wa si irii laf̄e.

4

Jesu do inaaboi Samari ḡo

¹⁻³ Farisi ̄ja à gb̄o iyi Jesu wa ba m̄c̄c̄o ̄ja wa dasi ̄ja inyi wa re Zāa. Amma k̄u je Jesu takaeí wa dasi ine ̄ja inyi, m̄c̄c̄e ̄jai à waa coo. Āj̄o n̄ju ḡo Jesu

í gb̄o iyi à waa f̄o beebe, ̄noi í ne hai Zudee be wa b̄o ilei Galilee. ⁴ Wee ku bei ku to be tilasii ku too do ilei Samari.

⁵ N̄oi í to si ilui Samari ḡo iyi à ya kpe Sikaa, k̄ak̄ai iko iyi Zak̄abu í mua Zozefu amāeu. ⁶ Bei l̄oḡoi Zak̄abuu í wa. Jesu í to bei zakai das̄a. N̄oi í koo í buba si it̄ii l̄oḡou si na iyi í j̄ò í gb̄eji do iseen̄eu.

⁷ N̄oi inaaboi Samari ḡo í naa inyi ku kp̄a. N̄oi Jesu í ni, muum inyi n̄ m̄o. ⁸ Wee m̄c̄c̄e ̄ja à b̄o in̄o ilu ije ku ra wa. ⁹ N̄oi abou í s̄o Jesu í ni, aw̄o Zuifu, beirei í ce ì waa t̄ōm inyi ku m̄o, amu inaaboi Samari. Abou í ni bebei si na iyi í j̄ò Zuifu ̄ja do inei Samari ̄ja a ci ya ce nje f̄o. ¹⁰ N̄oi Jesu í j̄eaa í ni, bii ì mà amuai Ilaā wo, n̄o bii ì mà ine iyi wa t̄ōe inyi ku m̄o, aa t̄ōm nii wo n̄o n mūe inyii kuwee.

¹¹ N̄oi abou í s̄o í ni, m̄ak̄ōyi, i k̄u ne gooka. Wee l̄oḡou í j̄i isa. Beirei aa ce í ba inyii kuweeu. ¹² Zak̄abu, bala nwai í tu nwa l̄oḡou ih̄e. N̄o n̄ju do amāe ̄ja do m̄ēmūe ̄ja fei ih̄ei à ya m̄o. Mà aw̄o ì waa tamaa ì re Zak̄abu bala nwaui. ¹³ N̄oi Jesu í j̄eaa í ni, ine iyi í ya m̄o inyii l̄oḡou ih̄e fei, agbe á kpaa má. ¹⁴ Amma ine iyi an mua inyi ku m̄o, agbe kaa kpa laf̄e má, domi inyi iyi an mua laf̄e á maa s̄oi bei inyii is̄o n̄o á na ine kuwee hai t̄a. ¹⁵ N̄oi abou í ni, m̄ak̄ōyi, ñ bi i muum dimii inyi be ku ba agbe ku maà kpam má n̄o n maà n naa inyi ku kp̄a ih̄e má.

¹⁶ N̄oi Jesu í s̄o í ni, koo kpe m̄ak̄e wa i naa wa ih̄e ̄ja. ¹⁷ N̄oi abou í j̄eaa Jesu í ni, n k̄u ne m̄ak̄o. N̄oi Jesu m̄o í ni, nt̄oi ì f̄o iyi ì ni i k̄u ne m̄ak̄o, ¹⁸ domi m̄ak̄o miui ì tako ì ne. N̄o wee m̄ak̄o iyi ì ne si nsei k̄u je m̄ak̄e. Ine n̄ju nt̄oi ì f̄o.

¹⁹ N̄oi abou í ni, m̄ak̄ōyi, ñ ye iyi aw̄ou waliii. ²⁰ To, awa inei Samari ̄ja, bala nwa ̄ja si geeteu ih̄oi à ya gule a t̄ō Ilaā wo, amma in̄e Zuifu ̄ja, ì ni í gbe Zeruzalemui ine ku ya gule ku t̄ōe. ²¹ N̄o Jesu í s̄o í ni, abooyi, dasi idem iyi an s̄ōe naane. Awaati wa naa iyi a kaa gule a t̄ō Ilaā Baaba si antai geeteu ih̄o hee má je Zeruzalemu. ²² In̄e inei Samari ̄ja, ì

waa gulea Ilaaḏ, amma i kù màa ḡa. Awa Zuifu ḡa à màa à bei à waa guleaḏ, domi ide i faaba wa naai hai bi Zuifu ḡa. ²³ Amma aḡaati ḡo á na ku naa, nò í to wa tā mòm de, iyi Hunde i Ilaaḏ á jò iné ḡa a maa gule a tḡo Ilaaḏ Baaba do ntḡ. Woo guleaa do yaase beebe ḡai í bi. Iné be ḡai à jé woo guleaa Ilaaḏ ntḡ. ²⁴ Ilaaḏi í jé Hunde, nò kù ne bei aa ce iyi a kù guleaa si Hunde do si ntḡ. ²⁵ ḡoi abou í sḡo í ni, n̄ mà iné iyi Ilaaḏ í cica á na ku naa. Bii í naa ḡui á sisi nwa fei ndé. ²⁶ ḡoi Jesu í ni, amui ihē, amu iyi n̄ wa n baé ide ku fḡ.

²⁷ Waati beebe mḡcḡi Jesu ḡau à to wa. ḡoi ideu í mu ḡa bit i ntḡ ntḡ do iyi à yé wa ba inaabo ide ku fḡ. Do ḡu fei, kāmā ḡa ḡo kù bee abou mii iyi í bi. A kù nò a kù bee Jesu a kù ni, mii í ce í waa ba abou ide ku fḡ.

²⁸ ḡoi abou í jile bḡḡoḡe be í nyi inḡ ilu í koo í sḡo iné ḡa í ni, ²⁹ i naa i koo i cḡo iné ḡo iyi í sḡm mii iyi n̄ tako n̄ ce fei. Mà iné iyi Ilaaḏ í cica mbe ya. ³⁰ Nò iné ḡa à fita wa hai inḡ iluu à waa bḡ bi Jesu.

³¹ Waati beebe mḡcḡe ḡa à wasi ku manté à waa ni, Mḡetu, jé titā. ³² Amma í sḡo ḡa í ni, n̄ ne dimii ije ḡo iyi i kù mà ḡa. ³³ ḡoi mḡcḡo ḡau à bee nje à waa ni, mà iné ḡo í naa ije wai de.

³⁴ Nò Jesu í sḡo ḡa í ni, ijem ḡui í jé n ce idḡbii iné iyi í bém wa n̄ n kpa irii icé iyi í dasim. ³⁵ Iné ì waa ni í gbe cukpa mḡe a bei a da iya. Amma amu n̄ wa n̄ sḡo jé, i cḡo iko ḡau, mii ku gbē ḡau fei í jla í to ku da. ³⁶ Iné iyi wa da í wasi fiaé ku gba tā, nò amaaje iyi wa tḡḡo ti kuwé hai tāi. Si beebe woo gbē do woo da à ne inḡ didḡo ajḡ. ³⁷ À ya kpa mḡnda ḡo a ni, iné ḡo wa gbē nò iné mmu ḡo wa da. Mḡndau ntḡi wa fḡ. ³⁸ N̄ be ḡei i koo i da si iko bii i kù logoo ḡa. Iné ḡo ḡai à ce icé be, wee nsei inḡi ì naa ì waa da mii iyi à gbēu ḡa.

³⁹ Inéi Samari nkpḡo nkpḡi í dasi Jesu naane si inḡ iluu be si na iyi í jḡo abou í tako í sḡo ḡa í ni Jesu í sḡo ḡu mii iyi ḡu í ce wo fei. ⁴⁰ Na ḡu, inéi Samari ḡau à koo à ba Jesu à tḡḡe suuru ku gbe bi ti aḡa. Nò í ce be ajḡ minji. ⁴¹ Iné nkpḡi í

dasi naane má waati iyi à gbḡo ide i Jesu, ⁴² ḡoi à sḡo abou à ni, kù jé na ide iyi í fḡo ḡu akāi í jḡo à dasi Jesu naane má, amma si na iyi í jḡo awa taka nwa à gbḡo ide i nò à mà iyi do ntḡ ḡui í jé Woo faabai andunya.

Jesu í jḡo amai akawe nla ḡo í ba iri

⁴³ Iyi Jesu í ce ajḡ minji be ḡoi í ne í bḡo ikpa ilei Galilee, ⁴⁴ domi ḡu takae í fḡo wo í ni, walii ci ya ne beere si ilu. ⁴⁵ Iyi í to Galilee ḡoi iné ḡau à gbaa do inḡ didḡ. Tako wo à bḡo jingau Zeruzalemu nò à yé mii iyi í ce be fei. Na ḡoi í jḡo à gbaa do inḡ didḡ.

⁴⁶ Nò í nyi í bḡo Kana si ilei Galilee má, tengi bii í tako í jḡo inyi í kpaasi véu. Wee akawei ilaalu ḡo í wa Kaperanumu, amaé kù waa ne baani. ⁴⁷ ḡoi í gbḡo iyi Jesu í ne hai ilei Zudee í naa ilei Galilee. ḡoi í dede hai Kaperanumu í bḡo bi tḡe í koo í tḡḡe suuru ku na ku faaba amai ḡu iyi wa bi ku ku. ⁴⁸ ḡoi Jesu í jḡa í ni, inḡe i ci ya dasi naane ajḡ kāmā ḡa bii kù jé ì yé nyinda do maamaake ḡo ḡa sisi. ⁴⁹ ḡoi akaweu í ni, mḡkḡyi, n̄ wa n̄ tḡḡe suuru i naa wa bi tom hee amau ku maa ku. ⁵⁰ ḡoi Jesu í sḡo í ni, koo i ne, amaé á wé.

Nò inéu í dasi ide i Jesu naane nò í ne. ⁵¹ Iyi í dasi kpāi ide wa ne ḡoi í ko woo ce icé ḡa à waa naa. ḡoi à sḡo à ni, amaé í ba iri. ⁵² ḡoi í bee ḡa si waati yoomai í ba iri. ḡoi à ni, ana isḡo akāi bḡḡo í nya. ⁵³ ḡoi baai amau í ye gigi iyi waatiu bei Jesu í sḡo ideu dee dee í ni, amaé á wé. Nò ḡu do inéi kpasé ḡa fei à dasi Jesu naane.

⁵⁴ Ise gbeejisiai ihē bebei iyi Jesu í dede hai ilei Zudee í naa ilei Galilee nò si kunnāu fei í ce maamaakei. Iyi ihēi í jé maamaake minjisia.

5

Jesu í jḡo wéḡe ḡo í ba iri

¹ Si anyie ḡoi jingau ḡo í to wa. Jingau i Zuifu ḡai. Nò Jesu í bḡo Zeruzalemu. ² Wee Zeruzalemu be, bi ku lḡo inḡ iluu í kpḡo. Andé akāi à ya kpe Andéi angudā ḡa. Kḡkḡi andéu bei fatama nla ḡo í wa. Nò à ma si ile iyi í

ne ande miu. Do feei Ebeε Betizadai à ya kpoo. ³ Si andei ile ηaui bōō nkpa í ya na ku maa sū, feeju ηa do woo sukute do wεεge ηa. [Bei à ya sū a maa degbe kuyayai inyiu, ⁴ domi ajō gō ηa amalekai Ilaaō í ya kita wa ku lo si fatamau nō ku fō inyiu. Bii inyiu í fō bōō iyi í tako í dasi be dimii bōō iyi í ne fei í ya ba irii.] ⁵ Wee ine gō í wa be, bōōu adō kuntaa do meeji í ce sie. ⁶ Iyi Jesu í yōō wa sū be í bei í mà iyi í kpe be ηoi í beε í ni, ì bi í ba iri? ⁷ Njoi bōōu í jeaa í ni, mākōyi, n kù ne ine iyi á dasim si inyiu waati iyi í fō. Hee n maa n kookaai n maa n dasi inyiu, ine gō í ya takom nii.

⁸ Njoi Jesu í sōō í ni, dede i ka sēεε, i neō. ⁹ Njoi gbakā inεeu í ba iri nō í ka sēεε í dasi kpāa wa ne.

Wee ajoi kusimii. ¹⁰ Njoi ine ngboi Zuifu ηau à sō ine iyi í ba iriu à ni, ajoi kusimii nnyi. Wooda nwa í ganji í so sēεε. ¹¹ Njoi í sō ηa í ni, ine iyi í jō n ba irii í ni n so sēεm n ne. ¹² Njoi à beε à ni, yooi í sōε í ni í so sēεε i ne. ¹³ Amma ine iyi í ba iriu kù mà lafēε si na iyi í jō zamaa í wa be nō Jesu í dasi inō nηa.

¹⁴ Iyi í ce sāa ηoi Jesu í yōō bantumai kpasēi Ilaaō nō í sōō í ni, wee ì ba iri bebei. To, maà ce dulum má ku ba laalo iyi í re beεbe ku maà baε má. ¹⁵ Njoi inεeu í nyi bi ine ngbo ηau í sō ηa í ni Jesu í jō nηu í ba iri. ¹⁶ Njoi í jō ine ηau à waa kpā Jesu iju si na iyi í jō í ce dimii mii nōu be si ajoi kusimi. ¹⁷ Amma Jesu í sō ηa í ni, Baam í ya maa ce icei waati kāma fei, beεbe mōi amu takam n wa n ce.

¹⁸ Na irii ideu bei Zuifu ηa à teese à waa de Jesu ku kpa, kù je si na iyi í jō í jō inεeu í ba iri si ajoi kusimi nηu akā, amma si na iyi í jō wa wā araεi do Ilaaō má, wa ni Ilaaōi í je baai nηu.

Yiikoi Amai Ilaaō

¹⁹ Njoi Jesu í sō ηa í ni, ntō ntō n wa n sō ηei, amu Ama, n kaa n yōkō n ce ngōgō do aram bii kù je mii iyi n ye Baam wa ce. Mii iyi Baaba wa ce fei, nηui amu mō Ama n wa n ce. ²⁰ Baaba í bi amu Amaε nō í nyisim mii

iyi nηu takae wa ce fei. Á nyisim ice iyi í re be ihē má mōm ku ba inε fei í biti ηa. ²¹ Ntō ntō, si bei Ilaaō Baaba í ya jī iku ηa nō ku ce ηa ilu hunde, beεbe mōi amu Amaεu an mua ine ηa iyi n bi kuwεε. ²² Ilaaō Baaba takae ci ya kiiti ine gō, amma í so kiitiu fei í daa amu Amaε si awō, ²³ ku ba ine fei ku saalu amu Amau si bei à waa saalu Ilaaō Baaba. Ine iyi kù saalu amu Amau, Baaba iyi í bem wai kù saalu.

²⁴ Ntō ntō n wa n sō ηei, ine iyi wa gbō idem nō í dasi ine iyi í bem wa naane, lafēε í ne kuwεε hai tā. Kaa naa bi ku ce kiiti má, amma í kua iku í lōsi kuwεεi. ²⁵ Ntō ntō, awaati wa naa nō wee í to wa tā, iyi iku ηa aa gbō imui amu Amai Ilaaō nō si inō nηa ine ηa iyi à gbō imum fei aa ne kuwεε*. ²⁶ Si bei Baaba takae í je irii kuwεε, beεbe mōi í jō amu Amaε n je. ²⁷ Nō í muum kpāa n kiitiò ine ηa, si na iyi í jō n je Amai Amanε. ²⁸ Na nηu, i maà biti ηa, domi waati wa naa iyi iku ηa fei aa gbō imum, ²⁹ nō aa fita wa hai si bale. Ine ηa iyi à ce jiidae aa jī si kuwεε hai tā. Ine ηa mō iyi à ce laalo aa jī nō a kiiti ηa.

Mii ηa iyi wa nyisi iyi Jesu í ne yiiko

³⁰ Jesu í ni, n kaa n yōkō n ce ngōgō do aram. Si bei Ilaaō í sōm si beεbei an ceō kiitiu, nō kiitim í je dee dee domi n kù wa n de idōbim ku ce, bii kù je idōbii ine iyi í bem wa. ³¹ Bii amu takam nii n wa n jea aram seeda wo, seεdam kù je ntō. ³² Amma ine gō í wee iyi wa jea ine ηa seεdam nō n mà iyi seeda iyi wa je nηa na irim nōu ntōi. Lafēεi í je Zāa woo dasi inyi. ³³ Inei í be sie ine ηa, nō ide iyi í fō si gāmēm nōu ntōi. ³⁴ Kù je n wa n de amanε ku jeεm seeda, amu de n wa n fō beεbei ku ba í ba faaba ηa. ³⁵ Zāau be í yei bei fitila iyi à má ku má inya. Nō waati keeke gō ì jesi i weεō inō didō si inya kumáεu ηa. ³⁶ Amma seeda gō í wee iyi í la í re ti Zāa. Seεdauí í je ice iyi n wa n ce. Aō Baabai í daam si awō, nηu mōi wa jea ine ηa seεdam nō wa nyisi iyi Ilaaō Baabai í bem wa. ³⁷ Ilaaō Baaba takaei wa jea ine ηa seεdam. Amma inε i kù

* **5:25** iku ηa Kù je ine ηa iyi à ku ntō ntō ηai wa fāa. Amma ine ηa iyi dulum du ηa í jō à je bei iku ηai wa fāa.

gbɔ ide ku fɔe baa ajɔ akã na hee má je i yɔɔ do iju na. ³⁸ Idee kù ba bi ku buba si ne, domi i kù dasi amu iyi í be wau naane na. ³⁹ Ine í ya maa cio kukɔi idei Ilaaɔ si na iyi í jò ì waa tamaa aa ba sie kuwɛɛ hai tã na. Nɔ wee kukɔ nau be fei wa jea ine na seɛdam. ⁴⁰ Amma do nɔ fei ì kɔ ku naa bi tom ku ba i ba kuwɛɛ na.

⁴¹ N kù wa n de saabu bi amanɛ na. ⁴² Amma n mà ne. N mà iyi i kù ne kubii Ilaaɔ si idɔ nɛ na. ⁴³ Do irii Baam nii n naa, nɔ i kù gbam na. Amma bii ine gɔ nje í naa do irii arai nɔ takae, lafɛɛi aa gba na. ⁴⁴ Bii beɛbeɛi beirei aa ce i dasim naane na, ine iyi ì ya maa de saabu nje na ine duusɔɔ nɔ i kù waa de saabu iyi wa naa hai bi Ilaaɔ na, nɔ iyi kù ne saa. ⁴⁵ I mà tamaa mà amui an ye taale nɛ bi Ilaaɔ Baaba. Moizi, nɔ iyi ì waa naane nau, nɔ iyi á ye taale nɛ. ⁴⁶ Bii ì dasi Moizi naane ntɔ ntɔ na wo, aa dasi amu mɔ naane na, domi idem nii Moizi í kɔ. ⁴⁷ Amma i kù dasi ideɛ naane na. To, beirei aa ce i dasi idem naane na.

6

Jesu í wɔ amanɛ dubu miu (5.000)
(Cɔ Matie 14:13-21; Maaku 6:30-44;
Luku 9:10-17)

¹⁻⁴ Si anyii nɔ, jingau i Zuifu na iyi à ya kpe Iku ku kuau í maai wa. Waati beɛbeɛi Jesu í kua icei tenkui Galilee. Tenkuui à ya nyi a kpe Tiberia má. Nɔi zamaa nkpɔ wa tooe, domi à ye maamaake na iyi í ya maa ce ku maa faabaɔ bɔɔ na. Nɔi Jesu í gũ geete gɔ í buba do mɔcɔe na ajɔ. ⁵ Iyi í cɔ ilu nɔ í ye zamaa nla gɔi wa naa bi tee. Nɔi í bee Filipu í ni, iwoi aa ka ba ije iyi aa ka ra ine nau ihɛ a je. ⁶ Í fɔ beɛbeɛi ku cɔɔ laakai Filipu domi í mà bei nɔ à ce tã.

⁷ Nɔi Filipu í jeaa í ni, baa fia i icei ajɔ cɔ minji kaa to ka ra nɔa ije, iyi aɔa fei aa ba kekee kekee. ⁸ Nɔi ine akã mɔcɔ nau iyi à ya kpe Anderee, ifɔi Simɔ Píe í ni, ⁹ ama awaasũ gɔ í wa ihɛ í ne pɛe ara miu do cɛe keeke minji. Amma nɔ be kaa cea zamaa nla ihɛ nkãma.

¹⁰ Nɔi Jesu í ni, í jò aɔa fei a buba. Wee inyau í ne fɔfɔ nkpɔ nkpɔ. Nɔi aɔa fei à buba. Si inɔ nɔa kukpɔi inemɔkɔ nau í to dubu miu (5.000). ¹¹ Nɔi Jesu í so pɛe nau í saabu Ilaaɔ, nɔi í jò à kpɛa ine na iyi à waa bubau. Beɛbeɛ mɔi í ce do cɛe nau. Nɔ à je bei à bi. ¹² Iyi aɔa fei à je à yo, nɔi Jesu í sɔ mɔcɔe na í ni, i ko ije iyi í gbeu na ku ba gɔgɔ ku mà ce nfe. ¹³ Nɔ à ko ije iyi í gbeu. Si pɛe ara miu iyi Jesu í gba í bububu í kpɛa ine na à je, kɔlɔ maateejii í gbe.

¹⁴ Iyi ine nau à ye maamaake iyi Jesu í ceu nɔi à ni, do ntɔ, nɔi í je wali iyi á na ku naa si andunyau. ¹⁵ Nɔi ine nau à waa bi a muu do gbugbã a coo ilaalu. Amma si bei Jesu í mà si na nɔi í nya arae nɔa akã í nyi iri kutau ma.

Jesu wa ne si antai tenku

(Cɔ Matie 14:22-33; Maaku 6:45-52)

¹⁶ Iyi ale í le nɔi mɔcɔi Jesu nau à bɔ itii tenkuu. ¹⁷ Nɔi à lɔ akɔi inyi ku ba a kua a bɔ Kaperanumu. Nɔ à dasi kpãa à waa ne. Nɔi idũ í dũ nɔ wee Jesu kù to si na. ¹⁸ Nɔi fufu nla gɔ wa ce nɔ inyi wa yaya. ¹⁹ Iyi à ne zakai kilo mɛefa nɔi à hɔnne Jesu wa ne si antai inyi wa naa bi tu na, nɔi zigi nɔa í da. ²⁰ Amma Jesu í sɔ na í ni, amui, i mà jò njo ku mu ne. ²¹ Nɔi à waa bi nɔ mɔ ku lɔ inɔ akɔi inyi amma wee gbakã à to bii à waa bɔu.

Zamaau wa de Jesu

²² Iju kumáe ine na iyi à wa icei tenkuu be, à ye gigi iyi akɔ akã í wa be wo. À nɔ à mà iyi Jesu kù lɔ akɔi inyi do mɔcɔe na ajɔ, aɔa duusɔɔ nɔa à ne. ²³ Waati beɛbeɛ, akɔi inyi gɔ na mɔ à naa hai Tiberia nɔ à to inyau. Tengi bei Lafɛe Jesu í tako í saabu Ilaaɔ í bei í na na pɛe à je. ²⁴ Iyi zamaau í ye Jesu do mɔcɔe na kãma nɔa kù wa be, nɔi aɔa mɔ à lɔ akɔi inyi nau à bɔ ku dede na ikpa Kaperanumu.

Jesui í je ijei kuwɛɛ

²⁵ Nɔi ine nau à kua icei tenkuu do ikpa ihɔ à koo à ba Jesu be nɔ à ni, Mɛetu, waati yoomai í to wa ihɛ. ²⁶ Nɔi Jesu í je nɔa í ni, ntɔ ntɔ, ì waa dedem nɔa si na iyi í jò ì ba pɛe ì je ì yo na, kù

je na iyi í jò ì ye ò ce maamaake gò ña. ²⁷ I maà ti i ce icei ije iyi í ya sāmī nñu akā, amma i ce icei ije iyi á jò i ba kuwεε hai tā ña. Nò ije nñu amu Amai Amanei an mu nñe, domi amui Ilaaḍ Baaba í na yīikoε nò í jò ine ña à waa yḗḗ.

²⁸ Nḗi à beε à ni, mii aa ka ce ka ceò ice iyi Ilaaḍ í bi. ²⁹ Nḗi Jesu í je nñá í ni, ice iyi Ilaaḍ í bi si ñei í je i dasi amu woo beε naane ña.

³⁰ Nḗi à beε à ni, maamaake yoomai aa ce ka yḗḗ ku ba ka dasie naane. Mà ice yoomai aa ce. ³¹ Nò à ni má, bala nwa ña à je ije gò iyi à ya kpe mana si gbaa. À kḗḗ à ni í na ña ije wa hai lelei Aḵ. ³² Nḗi Jesu í je nñá í ni, ntḗ ntḗ ò wa n sḗ ñei, kù je Moizii í mu nñe ijeu wa hai lele, amma Baam nii í mu nñe ije iyi í je ntḗu wa hai lele. ³³ Nò ije iyi Ilaaḍ í ya mua ine, nñui í je ine iyi í kita wa hai lele iyi á jò amanε ku ba kuwεε hai tā. ³⁴ Nḗi à sḗḗ à ni, mḗkḗyḗi, mu nwa dimii ijeu be do ajḗ fei.

³⁵ Nḗi Jesu í sḗ ña í ni, amui ò je ijei kuwεε. Ine iyi í naa bi tom, ari kaa kpa lafḗε má pai, nò ine iyi í dasim naane, agbe kaa kpa má pai. ³⁶ N̄ tako ò sḗ ñe wo ò ní, ì waa yem ña, amma i kù dasi naane ña. ³⁷ Ine ña iyi Baaba í nam fei aa naa bi tom, nò ine iyi í naa bi tom baa bii beirei n kaa n nyḗḗ angule. ³⁸ N̄ kita wai hai lelei Aḵ n na n ceò idḗḗbii ine iyi í bem wa, kù je idḗḗbii amu takam. ³⁹ Idḗḗbii ine iyi í bem wa wee. Ine ña iyi í nam, n maà n jḗ baa ine akā ña ku ce nfe amma n jī anja fei hai si bale si ajḗi ankāanyi. ⁴⁰ Idḗḗbii Baam nii í je ine iyi í ye amu Ama nò í dasim naane fei ku ne kuwεε hai tā, an n̄ jī lafḗε hai si bale si ajḗi ankāanyi.

⁴¹ Nḗi Zuifu ñau à waa gbagba sie na iyi í jò í ni nñu í je ije iyi í kita wa hai lelei Aḵ. ⁴² Nḗi à ni, í jḗ Jesu amai Zozefuu mbe mεε. À mà iyeḗ baaε. Beirei í ce í ni nñu í naai hai lele.

⁴³ Nḗi Jesu í sḗ ña í ni, i maà ti i maà gbagba na irim beεbe ña. ⁴⁴ Ine gò kaa yḗkḗ ku naa bi tom bii kù je Baaba iyi í bem wai í fa lafḗε wa. Nò ine nñui an jḗ ku jī hai si bale si ajḗi ankāanyi. ⁴⁵ Ine akāi walii ñau í kḗ í ni, Ilaaḍ takaei á na

ku kḗ ine fei si cio. Nò beεbei ine iyi í gbḗ idei Baaba fei nò í jirima cioε lafḗε á naa bi tom. ⁴⁶ Ine kāma kù ye Ilaaḍ Baaba do iju, í gbe amu iyi ò naa hai bi tεeu. ⁴⁷ Ntḗ ntḗ, ine iyi í dasim naane fei í ne kuwεε hai tā. ⁴⁸ Amui ò je ijei kuwεε. ⁴⁹ Bala nñe ña à je mana si gbaa amma kù ganji a ku. ⁵⁰ Amma amu ije gḗi ò wa n fāa iyi í naa hai lele, iyi bii amanε í je kaa ku. ⁵¹ Amui ò je ijei kuwεε. Hai lelei ò kita wa. Nò ine iyi í ba ijeu í je fei í ne kuwεε hai tā. Ijeui í je aram. An náai ku ba ine ña a ma wεḗḗ.

⁵² Iyi Jesu í fḗ beεbe ñḗi Zuifu ña à ce si kakḗ jūda à waa ni, beirei nñu á ce ku na wa inai araε ka ñḗ.

⁵³ Nḗi Jesu í sḗ ña má í ni, ntḗ ntḗ ò wa n sḗ ñei, bii i kù ñḗ inai arai amu Amai Amanε walakḗ i kù mḗ nñem i kù ne kuwεε ña. ⁵⁴ Ine iyi í ñḗ inai aram nò í mḗ nñem í ne kuwεε hai tā, nò an jūu hai si bale si ajḗi ankāanyi, ⁵⁵ domi inai aram nii í je ije alala nò nñem mḗi í je inyi alala. ⁵⁶ Ine iyi í ñḗ inai aram nò í mḗ nñem awaḗ aa ka ne anu akā ka ma wεḗḗ. ⁵⁷ Baabai í bem wa. Nñui í ne kuwεε nò ña iriei amu mḗ ò weε. Beεbe mḗi ine iyi í ñḗm, lafḗε í ne kuwεε na irim. ⁵⁸ Ije iyi í kita wa hai lelei ò wa n fāa. Ine nñu kù je bei ije iyi bala nñe ña à je nò kù ganji à kuu. Ine iyi wa je dimii ijeu ihḗ á ma wεei hee do ajḗ fei.

⁵⁹ Ideu bei Jesu í kḗ ine ña si ile bii Zuifu ña à ya ce kutḗḗ Kaperanumu.

Idei kuwεε hai tā

⁶⁰ Iyi mḗcḗi Jesu ñau à gbḗ ideu ñḗi nkḗḗ ñḗa í ni, ideu ihḗ í lele. Yooi á nḗḗ.

⁶¹ Nò Jesu í mà iyi à wasi ku gbagba na ideu, ñḗi í bee ña í ni, ideui í je nñe bi ku kooseε? ⁶² Debei, beirei aa ni ña bii ì ye amu Amai Amanε ò wa n bḗ lele ña bii ò tako ò wa wo. ⁶³ Hundei í ya mua ine kuwεε, gbugbāi amanε kù je nkāma. Nò ide iyi ò sḗ ñeu wee hundei, nò nñui í je kuwεε. ⁶⁴ Amma si inḗ nñe ine gò ña a kù dasi naane. Jesu í fḗ beεbei si na iyi í jḗ í mà hai sintee ine ña iyi a kaa dasi nñu naane do ine iyi á na ku zamba nñu. ⁶⁵ Nò í ni má, na iyi ihḗi í jḗ ò sḗ ñe wo ò ni ine gò kù weε iyi

á naa bi tom bii kù jε Ilaaḏ Baabai í jḏ lafēε í naa.

⁶⁶ Nḓi hai waati beεbe mḓcḓ nkpḗε ηau à fa ara nḓa do anyi a ci ya tooε má.

⁶⁷ Na ηḓi í jḏ Jesu í bee mḓcḓ maateejie ηau í ni, inε mḓ ni, i kù waa ne ηai?

⁶⁸ Nḓi Simḓḓ Pieε í jεaa í ni, Lafēε, bi yooi aa ka bḓ má. Awḓi ì ne idei kuwεε hai tā. ⁶⁹ Awa à dasi naane nḓ à mà kam kam iyi awḓi ì jε Inε Kumá iyi í naa hai bi Ilaaḏ. ⁷⁰ Nḓi Jesu í bee ηa í ni, kù jε amui ñ cica inε maateejiu ba. Do nḓu fei inε akā nḓε í jε inei Seetam. ⁷¹ Waato idei Zudasi amai Simḓḓ Isikariotii wa fāa, si na iyi í jḏ baa do iyi í wa si inḓi mḓcḓ maateejie ηau fei, nḓui á zambae.

7

Ifḓi Jesu ηa a kù dasie naane

¹ Si anyii nḓu, Jesu wa dabii si ilei Galilee. Kù bi ku bḓ ikpa ilei Zudee domi Zuifu ηau à waa de ku kpa.

² Nḓ weε jingau Zuifu ηa iyi à ya kpe jingau Ilel aḓ í maa wa. ³ Nḓi ifḓi Jesu ηa à sḓḓ à ni, ne hai ihē i bḓ Zudee ku ba mḓcḓε ηa iyi à wa ikpa be a ye ice iyi ì waa ce, ⁴ domi bii amanε í bi a mà nḓu bantuma kaa máa ce ngḓḓ si asii. Bii ì waa ce dimii ice beεbe, í gbe í nyisi inε ηa araε. ⁵ À waa fḓ beεbei si na iyi í jḏ baa aḓa taka nḓa a kù dasie naane. ⁶ Nḓi Jesu í sḓ ηa í ni, waatim kù to wa titā, amma inε waatiu fei í sḓa nḓei. ⁷ Inei andunya ηa a kaa yḓkḓ a cé ηε, amma à cé amu domi ñ ya n ni kookoosu nḓa kù sḓa. ⁸ Inε i bḓ jingauu, amma amu n kù wa n koo titā, si na iyi í jḏ waatim kù to wa. ⁹ Iyi í sḓ ηa ideu í tā nḓ í gbe ilei Galilee be.

Jesu í bḓ jingau

¹⁰ Iyi ifḓi Jesu ηa à bḓ jingauu ηḓi nḓu mḓ í dede í koo do asii, kù bi a yḓḓ si bantuma. ¹¹ Nḓi Zuifu ηau à wasi ku dedεε si waatii jingauu à waa ni, iwoi í wa.

¹² Nḓi si zamaau inε ηa à wasi ku fḓ ideε do gundu. Inε gḓ ηa à waa ni, inε jiidai. Nḓ inε gḓ ηa mḓ à waa ni, iboi, wa dḓi ijui inε ηai. ¹³ Amma kāma nḓa

ci ya fḓ ideε do wḓkḓ domi à waa ce nḓoi inε ngbo ηau.

¹⁴ Iyi inε ηa à jε jingauu à to anini ηḓi Jesu í koo í lḓ bantumai kpasēi Ilaaḏ be wa kḓ inε ηa si cio. ¹⁵ Nḓi Zuifu ηau à biti nḓ à wasi ku ni, beirei inε iyi kù bḓ cio í ce í mà kukḓi idei Ilaaḏ be ihē.

¹⁶ Nḓi Jesu í jε nḓa í ni, ciom kù jε hai si idḓm nii wa fita wa. Hai bi Ilaaḓi wa naa, nḓu iyi í bεm wa. ¹⁷ Inε iyi í bi nḓu ku ce idḓbii Ilaaḏ, lafēε á mà bii ciom hai bi Ilaaḓi wa naa, walakḓ bii í jε ti amu takam nii. ¹⁸ Inε iyi wa fḓ ide do yiikoi irii araε beereε nḓu takaeε wa de. Amma inε iyi wa de beereε inε iyi í bḓḓ wa, lafēε ntḓi í ya fḓ, ibo kāma ci ya wa sie. ¹⁹ Moizii í na ηε wooda, mà irei. Amma do nḓu fei, kāma nḓε kù waa jirima woodau. To, na mii í ce ì waa de ku kpa ηa. ²⁰ Nḓi zamaau í jεaa í ni, ì ne inei inḓkoi ba. Yooi wa de ku kpaε.

²¹ Jesu í jε nḓa í ni, maamaake akāi ñ ce si aḓi kusimi nḓ inε fei í biti.

²² Amma i lasabu ηa. Moizii í na ηε woodai bango ku dasi. Nḓui í jḏ baa bii í jε aḓi kusimii ì ya maa dasi ama nḓε ηa bango ηa. Nḓ mḓm ideε bango ku dasi kù jε hai bi Moizii wa naa, hai bi bala nḓε ηai. ²³ Debei, bii ì waa dasi ama nḓε ηa bango si aḓi kusimiu ku ba i maà beje woodai Moizi ηa, na mii í ce ì ya maa mum do idḓkḓ ηa waati iyi ñ faaba inε gḓ mam mam si aḓi kusimiu. ²⁴ I maà ya kiiti ngḓḓ si bei ì waa yḓḓ do iju nḓu akā ηa, amma i ce kiitiu dee dee ηa.

Jesui í jε inε iyi Ilaaḏ í cicau?

²⁵ Nḓi inei Zeruzalemu gḓ ηa, iyi à gbḓ Jesu í fḓ beεbe à waa ni, kù jε inεεu ihēi à waa de ku kpau ya. ²⁶ Nḓ weε wa fḓ ideε si bantuma nḓ inε gḓ kù ni ideε gḓ mεε. Mà inε ngbo nwa ηa à mà bebei iyi nḓui í jε inε iyi Ilaaḏ í cicau do ntḓ de. ²⁷ Amma bii í jε inε iyi Ilaaḏ í cicau wa naa inε gḓ kaa mà hai bii á naaḓ wa, nḓ weε awa à mà hai bii inεεu ihē í naa.

²⁸ Si bei Jesu wa kḓ ηa si cio bantumai kpasēi Ilaaḏ be í la wa ni, ì waa tamaa bei ì màm ηai, ì nḓ ì mà hai bii ñ wa n naa ηa. Do nḓu fei, n kù naa

do yiikoi aram, amma ilu ntɔi iyi iɲe i kù mà, nɲui í bɛm wa. ²⁹ Amu n mà, domi hai bi tɛi n wa n naa, nɲu mɔi í nɔ í bɛm wa.

³⁰ Nɔi à waa dɛ ku muu, amma inɛ gɔ kù lesiɛ awɔ domi waatiɛ kù to wa titã. ³¹ Si zamaau inɛ nkɔ́ í dasiɛ naanɛ nɔi à ni, bii inɛ ihɛ kù jɛ inɛ iyi Ilaaɔ́ í cicau, inɛ mmu iyi á na ku naa á yɔkɔ ku ce maamaake ɲa ku re bei inɛeu ihɛ wa ce?

À bɛ woo degbe kpasɛi Ilaaɔ́ ɲa a koo a mu Jesu

³² Farisi ɲau à gbɔ bei inɛ ɲau à waa fɔ ideɪ Jesu do gundu. Na nɲu, inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲa do Farisi ɲa à bɛ woo degbe kpasɛi Ilaaɔ́ ɲa a koo a muu wa. ³³ Nɔi Jesu í sɔ́ ɲa í ni, waati keekei í gbe iyi an wɛɛ do iɲe. Si anyiɛ an nyi bi inɛ iyi í bɛm wa. ³⁴ Aa na i maa dɛdɛem ɲa amma i kaa yɛm ɲa, domi i kaa yɔkɔ i bɔ bii an wa ɲa.

³⁵ Nɔi Zuifu ɲau à bee nɲe ide à waa ni, iwoi á bɔ iyi a kaa ka yɔɔ. Mà bi inɛ nwa ɲa iyi à fangaa si ilei dimi mmu ɲauí á bɔ ya. Á koo kɔ dimi mmu ɲau si cioi? ³⁶ Yoomai í jɛ yaasei ide iyi í fɔu bɛ si bei í ni aa ka dɛ nɲu amma a kaa ka yɛ nɲu, domi bii nɲu á wa a kaa ka yɔkɔ ka bɔ bɛ.

Inyii kuwɛɛ

³⁷ Ajɔi ankãanyii jingauí í ya nɛ bɛɛɛɛ ku re. Ajɔ nɲuu, ɲoi Jesu í dede í leeki wa fɔ ide hee lele wa ni, inɛ iyi agbɛ wa kpa ku naa ku mɔ inyi bi tom. ³⁸ Inɛ iyi í dasim naanɛ fei inyii kuwɛɛ á cã si idɔi lafɛɛ. Bɛɛbei kukɔi idei Ilaaɔ́ í ni.

³⁹ Wee ideɪ Hundei Ilaaɔ́i Jesu wa fãa. Inɛ iyi í dasi Jesu naanɛ fei á ba Hundeu. Amma waati iyi wa fɔ bɛɛbɛu Ilaaɔ́ kù na Hundee titã si na iyi í jɔ́ Jesu kù nyisi amboeɛ waati bɛɛbɛ.

Inɛ ɲa à waa kpɛ nɲe na irii Jesu

⁴⁰ Inɛ gɔ ɲa si inɔi zamaau, iyi à gbɔ ideu ɲoi à ni, inɛeu ihɛ walii nlauí ntɔ ntɔ. ⁴¹ Inɛ gɔ ɲa mɔ à ni, inɛ iyi Ilaaɔ́ í cicauí. Amma inɛ gɔ ɲa à ni, beirei inɛ iyi Ilaaɔ́ í cicau á ce ku naa hai ilei Galilee. ⁴² Kukɔi ideɪ Ilaaɔ́ kù ni inɛ iyi Ilaaɔ́ í cicau á fita wai hai si dimii Davidi? Hai Betlehemu ilui Davidi

takaɛ si á naa? ⁴³ Nɔ inɛ ɲau à waa kpɛ nɲe na iriɛ. ⁴⁴ Inɛ gɔ ɲa à bi a muu, amma inɛ kãma kù lesiɛ awɔ.

Naanɛ hai dasii inɛ ngboi Zuifu ɲa

⁴⁵ Nɔi woo degbe kpasɛi Ilaaɔ́ ɲau à nyi bi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲa do Farisi ɲau. Nɔi à bee ɲa à ni, na mii í ce i kù mu Jesuu wa ɲa. ⁴⁶ Nɔi woo degbe kpasɛi Ilaaɔ́ ɲau à jɛ à ni, inɛ kãma kù wɛɛ iyi í fɔ ide bei inɛeu bɛ. ⁴⁷ Nɔi Farisi ɲau à bee ɲa à waa ni, to, iɲe mɔ i jò inɛeu í dɪ iju nɲe ɲa ya. ⁴⁸ I gbɔ bii inɛ ngbo gɔ walakɔ Farisi ɲau baa inɛ akã ɲa í dasiɛ naanɛ ɲai? ⁴⁹ Amma zamaau kù mà woodai Moizi. Ilaaɔ́ kù ceekpe ɲa.

⁵⁰ Amma si inɔi Farisi ɲau inɛ gɔ í wa bɛ à ya kpoo Nikodemu. Nɲui í bɔ bi Jesu idũu wo. Iyi í gbɔ à waa fɔ bɛɛbɛ ɲoi í bee ɲa í ni, ⁵¹ wooda nwa í yɔɔda nwa ka yɛ taalei amanɛ hai a kù gbɔ ideɛ nɔ a kù mà mii iyi í ce? ⁵² Nɔi à beɛɛ à ni, asee awɔ takaɛ mɔ inɛi Galileei? Cɔ si kukɔi ideɪ Ilaaɔ́ sãa sãa, i kaa yɛ walii gɔ iyi í fita wa hai Galilee. [⁵³ Nɔ inɛ fei í nɛ kpasɛɛ.

8

Inaabo iyi í ce sakara

¹ Nɔi Jesu í bɔ geete iyi à ya kpe Olivie. ² Amma iju kumáɛ daadaakɔ́ í sinda í bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ́ nɔ inɛ fei wa bɔ bi tɛɛ, nɔ́ í buba í lɔsi cio ku kɔ ɲa si. ³ Nɔi woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa do Farisi ɲa à naaɔ́ inaabo gɔ wa bi tɛɛ iyi à muu si sakara ku ce. Nɔi à leekiɛ si aninii zamaau. ⁴ Nɔ à sɔ́ Jesu à ni, Mɛɛtu, à mu abou ihɛi si sakara ku ce. ⁵ Wee Moizi í fɔ si woodaɛ í ni dimii inaabo bɛ ihɛ ka taa kuta ka kpa. To, awɔ mɔ, beirei ì yɔɔ.

⁶ À fɔ bɛɛbɛi ku ba a cɔ laakaɛ nɔ a yɛ taaleɛ. Amma Jesu í kɔmba iri ile wa kɔ si ile do amaawɔ. ⁷ Nɔi à beɛɛ à mantee nɔ́ í dede í tɛ í sɔ́ ɲa í ni, inɛ iyi kù ce dulum si inɔ nɲe ku tako ku ta abou kuta.

⁸ Nɔ́ í kɔmba má wa kɔ si ile. ⁹ Iyi à gbɔ bɛɛbɛ ɲoi à fita akã akã hai inɛ ngbo ɲau hee ku bɔ si inɛi ankãanyi ɲau. Í gbe Jesu nɲu akã do abou si

wajuε. ¹⁰ N̄oi Jesu í dede í te má n̄o í beεε í ni, abooyi, iwoi à wa. Inε ḡo kù gbe ih̄ε iyi wa ye taaleε má? ¹¹ N̄oi abou í ni, m̄ok̄oyi, baa ak̄ā n̄ha kù wa ih̄ε má. Jesu í ni, amu takam m̄o n̄ kaa n̄ ye taaleε. Nεε, amma maà ce dulum má.]

Jesui í je inya kumái andunya

¹² Si anyii n̄hu, Jesu í ba inε n̄a ide ku f̄o má í ni, amui n̄ je inya kumái andunya. Inε iyi wa toom á nε inya kumá iyi á j̄ò inε ku ba kuwεε, kaa maa nε si ilu kuku. ¹³ N̄oi Farisi n̄au à s̄ō à ni, nsei ì waa jea araε s̄ēda. S̄ēdaε kù je nt̄o.

¹⁴ N̄oi Jesu í je n̄ha í ni, baa bii n̄ wa n̄ jea aram s̄ēda, ide n̄a iyi n̄ wa n̄ f̄ou fei nt̄oi, domi n̄ mà hai bii n̄ naa n̄ n̄ mà bii n̄ wa n̄ b̄o. Amma in̄ε i kù mà hai bii n̄ naa hee má je bii n̄ wa n̄ b̄o. ¹⁵ In̄ε ì ya maa ce kiiti n̄ai bei amanε n̄a à ya ce, amu n̄ ci ya n̄ kiiti inε k̄āma. ¹⁶ Amma baa bii í je n̄ wa n̄ kiiti inε n̄a, kiitim í s̄ia domi amu ak̄ā si an kiiti n̄a, Baaba iyi í b̄em wa í wεε do amu. ¹⁷ À k̄ō si tiai wooda n̄h̄ε à ni s̄ēdai amanε minjii í je nt̄o. ¹⁸ N̄ wa n̄ jea aram s̄ēda n̄o Baaba, iyi í b̄em wa, n̄hu m̄o wa jea inε n̄a s̄ēdam.

¹⁹ N̄oi à beεε à ni, iwoi Baαεu í wa. N̄oi Jesu í je n̄ha í ni, i kù mà amu takam n̄a m̄om hee má je Baam. Bii í je ì màm n̄a wo aa mà Baam n̄ou n̄a.

²⁰ Ideu bei Jesu í f̄o waati iyi wa k̄o inε n̄a si cio bantumai kpas̄ēi Ilaās̄ bii à ya j̄ile f̄iai k̄aletiu. N̄o inε ḡo kù lesiε aw̄o si na iyi í j̄ò waatiε kù to wa tit̄ā.

A kaa ȳok̄o a b̄o bii Jesu wa b̄o

²¹ N̄oi Jesu í s̄ō n̄a má í ni, an nε n̄o aa na i dedεem n̄a, amma aa ku n̄ai si dulum du n̄ε. I kaa ȳok̄o i b̄o bii n̄ wa n̄ b̄o n̄a. ²² Si bei í ni bii n̄hu wa b̄o a kaa ȳok̄o a b̄o be n̄hui í j̄ò Zuifu n̄au à bee n̄je à waa ni, deb̄ei á kpa araεi? ²³ N̄o Jesu í ni, hai ilε ih̄ēi in̄ε ì naa n̄a, amma amu hai lelei n̄ naa. In̄ε in̄ei andunya n̄ai, amma amu n̄ kù je in̄ei andunya. ²⁴ Na n̄oi í ce n̄ ni aa ku si dulum du n̄ε n̄a. Nt̄o nt̄o, bii i kù dasi naanε n̄a iyi amui n̄ je inε iyi Ilaās̄ í cicau aa ku si dulum du n̄ε n̄ai. ²⁵ N̄oi à beεε à ni,

aw̄oi yoo. N̄oi Jesu í je n̄ha í ni, n̄ s̄ō n̄ε t̄ā hai sinteε. ²⁶ Ide iyi n̄ nε ku f̄o na iri n̄h̄ε n̄ yeò taale n̄h̄ε í k̄p̄o. Amma inε iyi í b̄em wa ilu nt̄oi, n̄o ide iyi n̄ gb̄o hai bi t̄εε, n̄hui n̄ wa n̄ sisia inε n̄a tit̄ā.

²⁷ Amma waati iyi Jesu wa f̄o b̄εεb̄ε a kù mà hee mà idei Ilaās̄ Baabai wa s̄ō n̄a. ²⁸ N̄oi Jesu í ni, aj̄o iyi aa so Amai Amanε i k̄ōaε lele n̄a, aj̄o n̄hui aa mà n̄a iyi amui n̄ je inε iyi Ilaās̄ í cica. N̄o aj̄o n̄hui aa mà n̄a má iyi n̄ kù wa n̄ ce nḡoḡo do aram. Ide iyi Baaba í s̄ōm n̄hu ak̄āi n̄ wa n̄ s̄ō in̄ε m̄o. ²⁹ N̄hu iyi í b̄em wa í wεε do amu. Kù j̄òm amu ak̄ā domi waati k̄āma fei iyi á d̄ōa sii n̄ ya n̄ ce. ³⁰ Iyi Jesu í f̄o b̄εεb̄ε inε n̄kp̄oi í dasiε naanε.

Aru n̄a do inε n̄a iyi à nε ara n̄ha

³¹ N̄oi Jesu í s̄ō Zuifu n̄a iyi à dasiε naanε í ni, bii ì waa jirima idem n̄a ì je m̄ōc̄om n̄ai nt̄o nt̄o. ³² Aa mà nt̄o n̄a n̄o nt̄ou á j̄ò ì nε ara n̄h̄ε.

³³ N̄oi à jeaa à ni, awau t̄okui Aburhamu n̄ai a kù n̄o a kù je arui inε ḡo aj̄o k̄āma. Beirei í ce ì waa s̄ō wa ì ni aa ka nε ara n̄wa. ³⁴ N̄oi Jesu í je n̄ha í ni, nt̄o nt̄o n̄ wa n̄ s̄ō n̄ei, inε iyi í ya ce dulum fei arui dulum nii í je. ³⁵ Aru ci ya n̄o ku wa kpas̄ēi laf̄ēε do aj̄o fei, ama à bíei í ya wa b̄e do aj̄o fei. ³⁶ Na n̄oi í ce, bii amu Amai Ilaās̄ n̄ j̄ò ì nε araε, aa nε araεi nt̄o nt̄o. ³⁷ N̄ mà iyi in̄εu t̄okui Aburhamu n̄ai. Amma ì waa d̄ε ku k̄pam n̄a si na iyi í j̄ò ì ci ya j̄ò idem ku buba si id̄o n̄h̄ε. ³⁸ Mii iyi n̄ ye bi Baam n̄hui n̄ wa n̄ s̄ō n̄ε, b̄εεbei in̄ε m̄o ì waa ce mii iyi baa n̄h̄ε í s̄ō n̄ε.

³⁹ N̄oi à jeaa à ni, Aburhamui í je baa n̄wa. N̄oi Jesu í je n̄ha í ni, bii í je in̄εu amai Aburhamu n̄ai nt̄o nt̄o, mii iyi Aburhamu í ce n̄hui aa ya ce n̄a wo. ⁴⁰ Amma wee nsei í ya maa d̄ε ku k̄pam n̄ai, amu iyi n̄ wa n̄ s̄ō n̄ε ide nt̄o iyi n̄ gb̄o hai bi Ilaās̄. Aburhamu kù n̄o kù ce dimiε aj̄o k̄āma. ⁴¹ Do n̄hu fei, n̄ wa n̄ s̄ō n̄ei, kookoosu n̄a iyi baa n̄h̄ε í ya ce n̄hui in̄ε m̄o ì waa ce.

N̄oi à jeaa à ni, awa a kù je seege n̄a. Ilaās̄ n̄hu ak̄āi í je baa n̄wa. ⁴² N̄oi Jesu í s̄ō n̄a í ni, bii í je Ilaās̄i í je baa n̄h̄ε aa bim n̄a, domi hai bi Ilaās̄i n̄ fita wa n̄

naa ihē. N kù naa do aram, nηui í bəm wa. ⁴³ Na mii í ce i ci ya gbə yaasee idem ηa. I ci ya gbə yaasee ηai si na iyi í jò i kaa yəkə ηa. ⁴⁴ Seetam nii í je baa nηe, nə ì waa bi i ce idəəbii baa nηeu. Hai sinte woo kpa inei. Kù waa leeki si kpāai ntə domi ntə kù wa sie. Bii wa sə ibo, í ya maa fəi bei nηu takae í ye domi ilu iboi, nə baa ilu ibo feii. ⁴⁵ Amma si na iyi í jò amu n̄ ya n s̄ n̄ ηe ntə, nηui í jò i kù waa dasim naane ηa. ⁴⁶ Yoo nηei á yəkə ku ni nηu í ye n̄ ce dulum. Kù wεε. Debei, na mii í ce i ci ya dasim naane ηa bii n̄ wa n s̄ n̄ ηe ntə. ⁴⁷ Ine iyi í je ti Ilaaḏ nηui í ya gbə idei Ilaaḏ. Si bei in̄e i kù je tεe ηa nηui í jò i ci ya gbə idee ηa.

Jesu do Aburhamu

⁴⁸ N̄oi Zuifu ηau à s̄ Jesu à ni, debei awa à ne ntə si bei à ni awəu inei Samarii, nə ì ne inei inəəko. ⁴⁹ N̄oi Jesu í je nηa í ni, n kù ne inei inəəko. Baam nii n̄ wa n saalu, amma in̄e i kù waa saalum ηa. ⁵⁰ N kù wa n de beereí aram. Ine gəi wa dede beerem, nηui í nə í je woo kiiti. ⁵¹ Ntə ntə n̄ wa n s̄ n̄ ηei, ine iyi wa jirima idem lafēe kaa ku pai.

⁵² N̄oi Zuifu ηau à s̄ə à ni, bebei à mà iyi ntə ntə ì ne inei inəəko, domi Aburhamu í ku nə walii ηau mə à ku, nə awə ì ni ine iyi wa jirima idee kaa ku pai. ⁵³ Bala nwa Aburhamu í ku. Mà ì tamaa awə ì la ì rooi? Nə walii ηau mə à ku. To, yooi awə ì waa tamaa ì je.

⁵⁴ N̄oi Jesu í je nηa í ni, bii amui n̄ wa n de beereí aram, beere ngbei. Ine iyi wa de beerem nηui í je Baam, ine iyi in̄e ì ni í je Aḏ Lafēe nηe. ⁵⁵ Do nηu fei, í kù màa ηa, amma amu n̄ màa. Bii n̄ ni n kù màa, n̄ je ilu iboi bei in̄e mə. Amma amu n̄ màa nə n̄ wa n jirima idee. ⁵⁶ Aburhamu, bala nηeu, í wεəd̄ inə didḏ nla nla si bei á na ku ye kunaam. Í nə í yəə. Iyi í yəə nə inəe í d̄. ⁵⁷ N̄oi Zuifu ηau à s̄ə à ni, i kù to ad̄ ciitaa titā, nə beirei ì ce ì ye Aburhamu. ⁵⁸ N̄oi Jesu í ni, ntə ntə n̄ wa n s̄ n̄ ηe, n̄ wεe məm wo hai waati iyi a kù bí Aburhamu. ⁵⁹ N̄oi à tasi kuta à waa bi a taa, amma Jesu í manji í fita hai kpasēi Ilaaḏu í ne.

9

Jesu í jò ine gə iyi à bí fεeju í ye ilu

¹ Iyi Jesu wa ne n̄oi í ye ine gə iyi à bí fεeju. ² Nə məəəe ηa à beee à ni, Mεetu, na mii í ce à bí inεeu ihē fεeju. Na irii dulum deei de, mà na irii dulum dii iyeə baae ηai.

³ N̄oi Jesu í je nηa í ni, kù je na iyi í jò í ce dulum, kù nə kù je na iyi í jò iyeə baae ηa à ce dulum. Í fεejuε dei ku ba a ye yaase bei Ilaaḏ wa ce ice sie. ⁴ Dasā kù ne bei aa ka ce iyi a kù ce icei ine iyi í bəm wa. Idū í maai wa si bii ine gə kaa yəkə ku ce ice. ⁵ Waati iyi n̄ wa si andunya fei amui n̄ je inya kumái andunya. ⁶ Iyi Jesu í fə beebe í tā n̄oi í tu antə í takie do s̄a í daa fεejuu si ijuε. ⁷ N̄oi í s̄ə í ni, koo wεeju si inyii fatamai Siloe. (Yaasei iriu bei í je ku bē.) N̄oi fεejuu í koo í wεeju nə í baa wa ye ilu bebei.

⁸ Kpaasie ηa do ine ηa iyi à yəə í ya maa bara wo à ni, kù je məkə iyi í ya buba ku maa barau mbe ya. ⁹ Ine gə ηa à ni, nηui. Ine gə ηa mə à ni, kù je nηu, à jə n̄ei. N̄oi inεeu takae í ni, amu mbe. ¹⁰ N̄oi inεe ηau à beee à ni, beirei í ce ijuε í cī. ¹¹ N̄oi í s̄ə ηa í ni, ine iyi à ya kpe Jesuu bei í tu antə si s̄a í sisaam si iju nə í s̄m í ni n bə fatamai Siloe n koo n wεeju. N̄oi iyi n̄ koo n̄ wεeju gbakā n̄ ye ilu. ¹² Nə à beee à ni, iwoi inεeu í wa. Nə í ni, n kù mà.

Farisi ηa à waa bee fεeju iyi í ba iriu ide

¹³⁻¹⁴ Wee í ko ajəi kusimii Jesu í taki s̄a do antə í jò inεeu í yeə iluu. N̄oi à gbā inεeu à bəəe bi Farisi ηau. ¹⁵ N̄oi Farisi ηau mə à beee bei í ce í yeə ilu. Nə í je nηa í ni, Jesu í daam s̄a si iju í ni n koo n wεeju. Iyi n̄ wεeju nə n̄ ye ilu.

¹⁶ N̄oi Farisi ηau gəgə ηa à ni, ine iyi í ce iceu be kù naa hai bi Ilaaḏ, domi kù waa jirima ajəi kusimi. Amma ine gə ηa mə à ni, beirei ilu dulum á ce ku yəkə ku ce dimii maamaakeu ihē. Nə kakəə í ləsi anini nηa.

¹⁷ N̄oi à bee fεejuu má à ni, si kuyei awə takae ni, beirei ì yəə, awə iyi í jò ì ye ilu. Nə í ni, waliii.

18 Amma inε ngbo ηau a kù dasi naane iyi inεeu í je fεεju wo í bei wa yeò ilu nsei. N̄oi à koo à bee iyeò baae ηa 19 à ni, ama n̄eui ihē? N̄o nt̄o nt̄o do fεεjui ì buu be ηa? N̄o beirei í ce wa ye ilu nsei.

20 N̄oi baae ηau à ni, à mà iyi ama n̄wai n̄o do fεεju m̄oi à búu. 21 Amma a kù mà bei í ce wa ye ilu si nsei, a kù n̄o a kù mà inε iyi í c̄aa ijue. N̄ηu takae í la, i beee, á s̄o ηe do arae. 22 À f̄o beeb̄ei si na iyi í j̄ò à waa ce n̄joi inε ngboi Zuifu ηau. À waa ce n̄jo n̄jai si na iyi í j̄ò à ce anu ak̄a t̄a à ni inε iyi í j̄esi iyi Jesu í je inε iyi Ilaaḏ í cica a kaa je laf̄εε ku naa ile bii à ya ce kut̄ot̄o n̄ja má. 23 N̄oi í ce à ni n̄ηu takae í la, a beee.

24 N̄oi Farisi ηau à kpe inεeu má à s̄o à ni, f̄o nt̄o na Ilaaḏ. Awa à mà iyi inεeu ilu dulum nii. 25 N̄oi í je n̄ja í ni, amu de n kù mà dulum ku j̄ei n̄je. N̄ je fεεju wo amma nsei n̄ wa n ye ilu. Andi iyi n̄ mà m̄be. 26 N̄oi à beee à ni, beirei do beirei í ceee. Beirei í ce í c̄i ijue. 27 N̄o í ni, n̄ s̄o ηe t̄a, i kù gb̄o bei n̄ f̄o ηai. Beirei í ce ì waa bi i gb̄o má ηa. Mà inε m̄o ì waa bi i je m̄oc̄e ηai de.

28 N̄oi à buu à ni, aw̄oi ì je m̄oc̄e be m̄ee. Awau m̄oc̄oi Moizi ηai. 29 Awa à mà iyi Ilaaḏ í ba Moizi ide ku f̄o wo, amma inεeu be awa a kù mà hai bii í naa.

30 N̄oi inεeu í ni, to, ide n̄ηe bei í bitim iyi i kù mà hai bii í naa ηa. Do n̄ηu fei, n̄jei í j̄ò n̄ ye ilu. 31 Awa de à mà iyi Ilaaḏ ci ya gb̄o ide ilu dulum ηa, í gbe inε ηa iyi à waa jirimaε n̄o à waa ce id̄ob̄ie, ide i laf̄εε ηai í ya gb̄o. 32 Aj̄o k̄ama inε ḡo kù gb̄o bii à c̄i ijui inε iyi à bí do fεεju. 33 Bii kù je hai bi Ilaaḏi inεeu be í naa kaa ȳok̄o ku ce nk̄ama.

34 N̄oi à s̄o à ni, si dulum nii à b̄ie mam mam. Ì tamaa aw̄oi aa k̄o n̄wa si cio? N̄oi à gan̄jie ku naa ile bii à ya ce kut̄ot̄o n̄ja ηa.

Hai dasi Jesu naane ηa à yei bei fεεju ηa

35 Iyi Jesu í gb̄o à lele inεeu ηoi í koo í ȳoó í beee í ni, i dasi Am̄ai Am̄ane naane? 36 N̄oi inεeu í ni, m̄ak̄oyi, yooi í je Am̄ai Am̄ane ku ba n dasie naane.

37 N̄oi Jesu í ni, amu iyi ì waa yeu ihē m̄be, amui n̄ wa n baε ide ku f̄o. 38 N̄o í ni, n̄ dasie naane Laf̄εε. N̄oi í gule si wajue.

39 N̄oi Jesu í ni, na irii kiitii n̄ naa si andunya ku ba fεεju ηa a ye ilu, n̄o inε ηa m̄o iyi à waa ye ilu a fεεju. 40 N̄oi Farisi ḡo ηa iyi à wa beu à gb̄o ideu ηoi à beee à ni, awa m̄o fεεju ηai? 41 N̄oi Jesu í s̄o ηa í ni, bii ì je fεεju ηa, i kù ne taale ηa. Amma si bei ì ya w̄ee si inε ì waa ye ilu ηa, n̄ηui í j̄ò ì wa si dulum hee nsei ηa.

10

M̄ondai angud̄a ηa do woo degbe

1 Jesu í ni, nt̄o nt̄o n̄ wa n s̄o ηei, inε iyi í l̄o aroi angud̄a ηa n̄o kù l̄o hai andεe, bii í koo í ḡu id̄i í bei í l̄ò, laf̄εε ile bata ngbai. 2 Amma inε iyi wa l̄o hai do andei aroi angud̄a ηau, laf̄εei í je woo degbe angud̄a ηau. 3 Woo degbe arou í ya c̄aaai, n̄o angud̄a ηau à ya gb̄o imue. N̄o ku kpe angud̄aε ηa do iri n̄ja ak̄a ak̄a ku fitaò ηa waduude. 4 Waati iyi í fitaò āηa fei waduude n̄o ku cua n̄ja a maa tooe domi à mà imue. 5 A kaa je a too inε n̄joo ḡo, amma aa sa ku j̄i hai bi tee domi a kù mà imue.

6 Jesu í kpa n̄ja m̄ondau be amma a kù gb̄o yaasee.

Jesui í je woo degbe j̄iida

7 N̄oi Jesu í s̄o ηa má í ni, n̄ wa n s̄o ηei, amui n̄ je andei aroi angud̄a ηau. 8 Baai amu baasi inε ηa iyi à cuam wa fei ile bata ngba ηai, amma angud̄a ηau a kù gb̄o ide n̄ja. 9 Amui n̄ je ande. Inε iyi í l̄o wa do bi tom fei á ba faaba. Á l̄o, á n̄o ku fita, n̄o á ba bi ku je. 10 Ile n̄je ci ya naa kaa ku ce ile n̄o ku kpa n̄o ku beje. Amma amu n̄ naai ku ba inε ηa a ba kuw̄ee n̄o a n̄o j̄iida j̄iida.

11 Amui n̄ je woo degbe j̄iida. Woo degbe j̄iida í ya j̄esi n̄ηu ku kui na irii angud̄aε ηa. 12 Amma woo ce gaan̄oma kù je woo degbe. Si bei angud̄a ηau a kù je titeε, bii i h̄onne muusu n̄la wa naa á j̄ò angud̄a ηau ku sa, n̄o muusu n̄lau ku mu angud̄a ηau n̄o iyi à gbe ηau a fangaa. 13 Á sai domi

na fiaɪ wa ce ice, kaa ne araarei angudā ηau. ¹⁴⁻¹⁵ Amui n̄ je woo degbe jiida. Si bei Baam í mām n̄ amu m̄ n̄ m̄a, beɛbe m̄i n̄ m̄a angudām ηa n̄ aηa m̄ à mām, n̄ n̄ jesi n̄ ku na iri n̄ηa. ¹⁶ N̄ n̄ ne angudā ḡo ηa má iyi a kù wa si arou ih̄. Kù ne bei an ce iyi n̄ kù naaò ηa wa. Aa n̄ a gb̄o imum n̄ aηaò ti tako ηau fei a je gaa akā, woo degbe m̄ akā.

¹⁷ Baaba í bim si na iyi í j̄ò n̄ jesi n̄ ku. An ku n̄ an j̄i má. ¹⁸ Ine k̄ama kaa ȳok̄o ku nya hundem. Amma amu takam nii an nya. N̄ ne yiiko iyi an na hundem, n̄ n̄ ne yiiko iyi an gbaaò má. Beɛbei Baam í dasim ku ce.

¹⁹ Iyi í f̄o beɛbe, η̄i Zuifu ηau à nyi à kp̄e má na irii ideu. ²⁰ Ine ḡo ηa à ni, í ne inei in̄ok̄oi. S̄m̄ui. Na mii í ce ì waa gb̄o idee ηa m̄m. ²¹ N̄ ine ḡo ηa m̄ à ni, ine iyi í ne inei in̄ok̄o ci ya f̄o ide be ih̄. Ine iyi í ne inei in̄ok̄o á ȳok̄o ku c̄i ijui f̄eju ηa?

Zuifu ηau à k̄osi Jesu

²² Waati í to iyi aa ce jingau ḡo Zeruzalemu iyi à ya ni Kpas̄i Ilaaò ku teese. Waati beɛbe sukui t̄t̄ui. ²³ N̄ Jesu í wa bantumai kpas̄u wa ne ikpa ak̄ai ileu iyi aa ya kpe bantumai Salom̄o. ²⁴ N̄i Zuifu ηau à kaak̄o à beee à ni, hee waati yoomai aa j̄ò sika iyi à w̄eò ku kpa iri. Bii aw̄oi ì je ine iyi Ilaaò í cicau nt̄o nt̄o, s̄o wa s̄a s̄a.

²⁵ N̄i Jesu í je n̄ηa í ni, n̄ s̄o ηe tā, amma i kù dasim naane ηa. Ice iyi n̄ wa n̄ ce n̄ηui wa jea ine ηa seɛdam. N̄ wa n̄ cooi do irii Baam. ²⁶ Amma i ci ya dasim naane ηa domi i kù wa si in̄oi angudām ηa. ²⁷ Angudām ηa à ya gb̄o ide ku f̄m. N̄ m̄a ηa n̄ à ya maa toom. ²⁸ N̄ n̄ mu n̄ηa kuw̄e hai tā, a kaa ku aj̄o k̄ama, n̄ ine ḡo m̄o kaa ȳok̄o ku lakati ηa hai si aw̄m pai. ²⁹ Baam nii í muum n̄ í la í re ine fei. Ine ḡo kù w̄e iyi á ȳok̄o ku lakati ηa hai si aw̄oi Baam. ³⁰ N̄ amu do Baam fei ak̄ai.

³¹ Iyi Zuifu ηau à gb̄o beɛbe η̄i à tasi kuta à waa bi a taa má. ³² N̄i Jesu í s̄o ηa í ni, do gbugb̄ai Baam n̄ ce ice jiida nkp̄o si waju n̄ηe. Na ice yoomai ì waa bi í tam kuta ηa. ³³ N̄i Zuifu ηau à jeaa à ni, a kù waa bi ka t̄e kuta na ice jiida

ηau, amma si na iyi í j̄ò ì waa bu Ilaaò, domi aw̄ou amanei n̄ ì waa bi i ce arae Ilaaò.

³⁴ N̄i Jesu í ni, à k̄o ide ḡo si tiai wooda n̄ηe. Ideu wa f̄o idei amane ηa, í ni, in̄e amane ηa, in̄e m̄o Ilaaò. ³⁵ N̄ Jesu í s̄o ηa má í ni, à m̄a iyi kuk̄oi idei Ilaaò nt̄oi wa f̄o do aj̄o fei. To, si ideu ih̄ Ilaaò tak̄e wa kpe ine ηa iyi à gb̄o ideu Ilaaò, ma irei. ³⁶ Bii beɛbei, beirei í ce ì ni n̄ wa n̄ bu Ilaaò ηa si na iyi í j̄ò n̄ ni amuu Amai Ilaaò. N̄ amu takam m̄o Baabai í cicaam n̄ í bem wa si andunya. ³⁷ Bii n̄ kù wa n̄ ce icei Baam i m̄a dasim naane ηa. ³⁸ Amma bii n̄ wa n̄ coo, baa bii i kù dasim naane ηa, i dasi icem naane ku ba i m̄a s̄a s̄a ηa iyi Baaba í wa sim n̄ amu m̄o n̄ wa si Baaba.

³⁹ Iyi à gb̄o beɛbe η̄i à waa de kp̄aa má a ba a muu, amma Jesu í gb̄a si ηa, ⁴⁰ n̄ í nyi icei idoi Zuud̄e má bii Zāa í tako í dasi ine ηa inyiu. Tenḡi bei í koo í wa, ⁴¹ n̄ ine nkp̄o í b̄o bi t̄e. N̄i ine ηa à ni, Zāa kù ce maamaake k̄ama, amma ide iyi í f̄o si ḡamei in̄eu ih̄ fei nt̄oi. ⁴² N̄ ine nkp̄o nkp̄o í dasi naane tenḡi be.

11

Ikui Lazaa

¹ M̄ok̄o ḡo iyi à ya kpe Lazaa kù waa ne baani. Betanii í je ilue, n̄ ilui Maari do Maata m̄m be. ² Lazaa wec̄i n̄ηai. Maariui í je inaabo iyi á na ku f̄asi tulare si isei Jesu n̄ ku gb̄aa do nto i irie. ³ N̄i wec̄i minjii Lazaa ηau à samba si Jesu anu à ni, Laf̄e, kpaasi jiid̄e kù waa ne baani.

⁴ Iyi Jesu í gb̄o ideu η̄i í ni, b̄o kaa kpaa, amma na irii b̄o in̄e ηa aa ye amboei Ilaaò do ti amu iyi n̄ je Amae.

⁵ Wee Jesu í bi Maata do if̄e do wec̄i n̄ηa Lazaa. ⁶ Baa do iyi í gb̄o baani hai nei Lazaa, í ce aj̄o minji má ilu bii í wau. ⁷ Si anyie n̄ í s̄o m̄oc̄e ηa í ni, ka nyi ilei Zudee má. ⁸ N̄i m̄oc̄e ηa à ni, Meetu, si aj̄o minjiu ih̄ bei à bi a t̄e kuta, n̄ ì waa bi i nyi be má? ⁹ N̄i Jesu í bee ηa í ni, aj̄o ak̄a l̄eu feloi í ne. Kù je maateji ba. Bii ine ḡo wa ne das̄a kaa koose domi wa ye inya kum̄ai

andunya. ¹⁰ Amma inε iyi wa ne idū á koose domi inya kumá kù wεεa.

¹¹ Bεεbei Jesu í sō ηa. Nō í fō má í ni, kpaasi nwa Lazaa wa sí njooi mεε, amma an koo n jūu. ¹² Nōi mēcε ηau à sōo à ni, Lafēε, bii í je wa sí njooi í sía. Á ba iri. ¹³ Wee ikui Lazaa Jesu í fāa, amma aηa à tamaa bei idei njoo alalai í fāa. ¹⁴ Na ηoi í jò Jesu í sō ηa do yaaseε í ni, Lazaa kù wεε. ¹⁵ Amma na iri ηei n̄ wεεò inō didō si na iyi í jò n kù wa be hee n̄ jò ku ba iri. Bεbei n̄ ηu be á jò í dasim naane ηa. I ne ka bō bi tεε. ¹⁶ Nōi Tomaa iyi à ya kpe Sikāu í sō mēcō kpaasie ηa í ni, to, i jò ka koo ka ku do Mεetu ajō.

Jesui í je kujji iku ηa nō n̄ ηui í je kuwεε

¹⁷ Nōi Jesu do mēcε ηau à bō Betani be. Iyi à to, à koo à ba à si Lazaa tā hee í ce ajō mεε. ¹⁸ Wee kujji Betani do Zeruzalemu kù re kilo mεeta. ¹⁹ Nō hai Zeruzalemu be Zuifu nkpō gō ηa mō à naa bi Maata do Maari à naa ku ce ηa fōo si bei weci ηa kù wεε.

²⁰ Iyi Maata í gbō Jesu wa naa, ηoi í bō ku koε. Amma Maari wa buba kpasē. ²¹ Nōi Maata í sō Jesu í ni, Lafēε, bii í je ì wa ihē wo wecim kaa ku. ²² Amma n̄ mà baa nsei mii iyi aa tōo Ilaaō fei á muue. ²³ Nōi Jesu í sōo í ni, weciε á jī wa má. ²⁴ Nōi Maata í ni, ntōi, n̄ mà iyi ajōi ankāanyi iku ηa aa jī hai si bale. N̄ ηu mō á jī ajō n̄ ηu be.

²⁵ Nōi Jesu í sōo í ni, amui n̄ je kujji iku ηa nō n̄ je kuwεε. Inε iyi í dasim naane á maa wεei baa bii í ku. ²⁶ Nō inε iyi í wεε nō í dasim naane kaa ku ajō kāmā. Ì dasi ideu be naane? ²⁷ Nō Maata í jeaa í ni, oo Lafēε, n̄ dasi naane iyi awōi ì je Kirisi, Amai Ilaaō, iyi à ni á na ku naa si andunya.

Jesu wa kpata

²⁸ Iyi Maata í fō bεεbe í tā ηoi í koo í kpe Maari ifōε wa í sōo do gundu í ni, Mεetu í to wa, wa kpeε. ²⁹ Iyi Maari í gbō bεεbe ηoi í dede do saasa í bō bi tεε. ³⁰ Wee Jesu kù lō wa inō ilu titā, amma í wa tengi bii Maata í kōou. ³¹ Zuifu ηa iyi à bō Maari ku ce fōo kpasēε, à ye í

dede í fita do saasa. Nōi à tooε. À tamaa wa bō ku kpata bi baleui.

³² Nōi Maari í to bii Jesu í wau. Iyi í yōo ηoi í sεεbata si wajue í sōo í ni, Lafēε, bii ì wa ihē wo wecim kaa ku. ³³ Iyi Jesu í ye wa kpata nō Zuifu ηa mō iyi à tooε wau à waa kpata, ideu í fō inε jūida jūida hee wa yaya. ³⁴ Nōi í bee ηa í ni, iwoi ì suu ηa. Nō à sōo à ni, Lafēε, naa cō. ³⁵ Nōi Jesu í kpata. ³⁶ N̄ ηui í jò Zuifu ηau à ni, i cō zaka bei í buu. ³⁷ Amma gōgō ηa à ni, inεeu ihē í jò fεεju ηa à ye ilu. Kaa yōkō ku ganji Lazaa ku maà ku wo?

Kujji Lazaa hai si bale

³⁸ Nōi inō ku fōu í jò Jesu í yaya má, nō í bō bi baleu. Wee baleu si lōomai iri kuta gōi í wa nō à dī andεε do kuta nla gō má. ³⁹ Nōi Jesu í ni, i tale kutau hai be ηa. Amma Maata weci inε iyi í kuu í sōo í ni, Lafēε, bii í wa í sāmī wa nu tā domi hai waati iyi à dasie bale í to ajō mεε wa nnyī. ⁴⁰ Nōi Jesu í beεε í ni, i jō n̄ sōε n̄ ni bii ì dasim naane aa ye amboei Ilaaō mεε.

⁴¹ Si anyie ηoi à tale kutau hai be. Nō Jesu í wu iju lele í ni, Baam, n̄ wa n saabue si na iyi í jò ì gbō kutōom. ⁴² Amu takam n̄ mà iyi waati kāmā fei ì ya maa gbō idem, amma n̄ fō bεεbei na inε ηa iyi à waa leekī ihē ku ba a dasi naane iyi awōi ì bεm wa. ⁴³ Iyi í fō bεεbe í tā ηoi í la hee lele í ni, Lazaa, fita wa hai be. ⁴⁴ Nōi í fita wa hai inō baleu do acō iyi à woò awōε ηa do isεε ηa do irie. Nōi Jesu í ni, i fūu i jò ku ne ηa.

Inε ηa à waa busi nje a ba a kpa Jesu

⁴⁵ Nōi Zuifu ηa iyi à naa bi Maariu, nkpō n̄ ηa í dasi Jesu naane iyi à ye mii iyi í ce. ⁴⁶ Amma gōgō ηa à nyi à koo à sō Farisi ηau mii iyi Jesu í ce. ⁴⁷ Nōi inε ngboi woo weei Ilaaō ηau do Farisi ηau à tōtōo inε ngboi woo ce kiiti ηau mō à bee nje à waa ni, beirei aa ka ce. Inεeu wee í wasi maamaake nkpō nkpō ku ce. ⁴⁸ Bii à jò wa ce bεεbe wa koo inε fei á na ku dasie naane. Nō inei Romu ηa aa naa a lege kpasēi Ilaaō, nō a ko dimi nwa.

⁴⁹ Amma Kaifu iyi í je woo wee nla si adō n̄ ηu be, í wa inō n̄ ηa, nō í sō ηa í

ni, i kù mà nkāma ña. ⁵⁰ I kù mà ña iyi aranfāani nwai inε akā ku ku si agbei dimi nwa ña? Si beεbe dimi nwa fei kaa ce nfe má. ⁵¹ Wee, ide iyi í fōu be, kù je hai si lasabui nñu takaei wa naa. Amma si na iyi í jò í je woo wee nla si adō nñu, na ñoi í jò í ce walii Jesu ku ku si agbei dimii Zuifu ña. ⁵² Kù nò kù je si agbei aña akāi á ku, amma á kui ku ba kú jò amai Ilaaō ña iyi à wa bii fei a je akā.

⁵³ Ñoi í jò hai ajō nñu à waa busi nje a ba a kpa Jesu. ⁵⁴ Na ñoi í jò Jesu ci ya maa dabii si inoi Zuifu ñau má si bantuma, amma í ne hai be í bō ile iyi í wa kəkəi ghabua gō si ilu gō iyi à ya kpe Efaraimu. Nñu do məcəe ña à koo à buba ilu be.

⁵⁵ Wee jingauu Zuifu ña iyi à ya kpe Iku ku kua í maai wa. Nò hai ilεeko ña inε nkpō í bō kuwee ku ce Zeruzalemu ku ba a má hee jingauu ku maà to wa. ⁵⁶ Ñoi à waa dede Jesu, nò à leeki bantumai kpasēi Ilaaō à bee nje à waa ni, beirei ì waa lasabu ña. Ma kù waa naa jingauu ya. ⁵⁷ Wee inε ngboi woo weei Ilaaō ña do Farisi ña à na wooda à ni bii inε gō í mà bii Jesu í wa ku sō aña a koo a muu.

12

Maari í fāsi tulare si isei Jesu

(Cə Matie 26:6-13; Maaku 14:3-9)

¹ Si ajō mεefa iyi í gbe jingauu Iku ku kuau ku bei ku to wa, ñoi Jesu í bō Betani. Bei Lazaa inε iyi Jesu í jī hai si balεu í wa. ² Ilu bei à cea Jesu ije wa je. Maata wa gbō nña nō Lazaa í wa si inō nña. ³ Wee Maari í ne tularei fia nkpō gō iyi à ce do ikpoi naadi alala, zakai bubui kilo. Ñoi í koo í soo í naa í fāsi isei Jesu, nò í gbāa do ntoiriε. Ñoi inunui tulareu í gba kpasēu fei.

⁴ Ñoi inε akāi məcəi Jesu ñau iyi à ya kpe Zudasi Isikarioti inε iyi á zambaεu í ni, ⁵ fia tulareu ihē á yōkō ku to fia icei adō akā. Na mii í jò a kù taa ka kpēa ilu are ña fia. ⁶ Iyi wa fō beεbe kù je wa ce araarei ilu are ñau fa, amma si na iyi í jò í je ile dei. Nñui í ya maa mu

bōgəi fia nñau, nò í ya maa ce ilei fia iyi à ya dasiu. ⁷ Amma Jesu í ni, jò abou si laakaε. Amui í jilεa ku ba ku fāsim a bei a sim. ⁸ Waati kāma fei aa ne ilu are ña si inō nñe, amma amu í kaa nem do ajō fei ña.

À waa de kpāa a kpa Lazaa

⁹ Zuifu nkpō í gbō iyi Jesu í wa Betani, nò à bō be. Kù je na Jesu nñu akā, amma à waa bi à ye Lazaa iyi Jesu í jī hai si balεu. ¹⁰ Amma inε ngboi woo weei Ilaaō ñau à waa busi nje a ba a kpa Lazaa mō, ¹¹ domi na iriei Zuifu nkpō gō ña à fita hai bi tu ña à dasi Jesu naane.

Jesu wa lō inō ilu Jeruzalemu

(Cə Matie 21:1-11; Maaku 11:1-11; Luku 19:28-40)

¹² Iju kumáε ñoi zamaa iyi í naa jingauu í gbō iyi Jesu wa naa Zeruzalemu. ¹³ Ñoi à so wuai kpakpa à waa bō ku koε. À dō anu hee lele à waa ni, à waa saabue. Aō Lafēε ku weεε, awō iyi ì waa naa do iriε. Ilaaō ku weεε, awō Ilaalui Izireli *. ¹⁴ Jesu wee í ba ama gbankεε gō wa gū. Beεbei í ce si bei kukəi idei Ilaaō wa fō í ni, ¹⁵ I maà ce njo, inε inei Siōō ña. I cō ilaalu nñe í gū ama gbankεε, wa naa.

¹⁶ Ide ñau be məcəi Jesu ñau a kù gbō yaaseε waati beεbe, amma waati iyi í nyi lelei Aō do amboεε, à ye gigi iyi mii ñau fei à kō si kukəi idei Ilaaō na iriε, à nō à cea fei ndεε.

¹⁷ Inε ña iyi à wa be do Jesu ajō waati iyi í kpe Lazaa í jūu hai si balεu, aña fei à waa sisia inε ña mii iyi Jesu í ce. ¹⁸ Ñoi í jò zamaa fei í bō ku koε beεbe domi à gbō baau maamaake iyi í ceu. ¹⁹ Na nñu, Farisi ñau à fō aña duusō à waa ni, i kù ye à mōngō inεεu ihēi mam mam? Wee inei andunya ña fei à waa tooε.

Gerεki gō ña à waa de Jesu

²⁰ Wee Gerεki gō ña à wa si inoi inε ña iyi à naa Zeruzalemu Ilaaō ku gulεa waatii jingauu. ²¹ Ñoi à bō bi Filipu inei Besaida si ilei Galileeu, à ni, məkəyī, à waa bi Jesu ku ye.

* **12:13** à waa saabue Do feei gerεki hozanai à ya ni.

22 Nɔi Filipu í koo í sɔ Anderee, nɔ Anderee do Filipu à koo à sɔ Jesu. 23 Nɔi Jesu í sɔ ŋa í ni, awaati í to mbe bei bii ine ŋa aa ye amboei amu Amai Amane. 24 Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ŋei, bii ijui iya kù cuku si ile kù ku, nɔ akāi á maa wɛɛ. Amma bii í ku á bí iju nkpɔ nkpɔ. 25 Ine iyi í bi kuwɛɛ á na ku kuáɛ. Ine mɔ iyi kù saalu kuwɛɛ ngɔgɔ, sɔɔlui kuwɛɛ hai tãí lafɛɛ wa ce. 26 Ine iyi í wɛɛ na irim ku toom wa. Nɔ bii ñ wa, bei lafɛɛ mɔ á wa. Bii ine gɔ í wɛɛ na irim, Baam á cea lafɛɛ bɛɛɛ.

Jesu wa fɔ ide ikuɛ

27 Nɔi Jesu í ni, nsei inɔm í fɔ jiida jiida. N kù mà baa beirei an fɔ. Mà n tɔɔ Baaba ku nyam si wahala iyi á bam nsei ihɛi ya. Aawo, n kaa n ce bɛɛbe domi na nɔi í jò ñ naa. 28 Baaba, jò iriɛ ku ne bɛɛɛ. Iyi Jesu í fɔ bɛɛbe ŋɔi à gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele í ni, ñ jò ñ ne bɛɛɛ tã nɔ an jò ku kɔɔsi má. 29 Iyi ine ŋa iyi à wa beu à gbɔ ide ku fɔu, ŋɔi à ni, kulai ijli. Nɔi ine gɔ ŋa mɔ à ni, amaleka gɔi wa baa ide ku fɔ.

30 Nɔi Jesu í sɔ ŋa í ni, kù je na irim nii à gbɔ ide ku fɔu be, amma na iri nɔi. 31 Nsei ajɔ í to wa mbe si bii Ilaaɔ á kiiti inei andunya ŋa. Bɛɛɛi aa lele Seetam ilaalui andunya. 32 Waati iyi aa som hai ile a kɔam lele, waati bɛɛɛi an fa ine fei wa bi tom. 33 Si ideu be Jesu wa sisi yaase bei nɔi á kui. 34 Nɔi zamaau í sɔɔ í ni, à gbɔ si tiai wooda nwa iyi ine iyi Ilaaɔ í cicau á maa wɛɛi hee do ajɔ fei. Beirei í ce ñ waa ni kù ne bei á ce iyi a kù so Amai Amane hai ile a kɔae lele. Yooi í je Amai Amane.

35 Nɔi Jesu í sɔ ŋa í ni, í gbe keeke iyi inya kumá kaa wa anini nɔi má. Í sɔa í ya maa ne si waati iyi ñ ne inya kumá ŋa ku ba ilu kuku ku mà na ku boe nɔi, domi ine iyi wa ne si ilu kuku ci ya mà bii wa bɔ. 36 Na nɔi, i dasi inya kumá naane waati iyi ñ nɔ ŋa ku ba í je amai inya kumá ŋa.

Zuifu ŋa a kù dasi Jesu naane

Iyi Jesu í fɔ bɛɛɛ í tã ŋɔi í dede hai inɔ nɔi í ne í koo í manji. 37 Baa do iyi í ce maamaake nkpɔ fei si waju ŋa a

kù dasi naane. 38 Bɛɛɛi ide iyi walii Ezai í fɔu í ce. Í ni, Lafɛɛ, yooi í dasi waazo nwa naane. Mà bi yooi Lafɛɛ í nyisi gbugbãɛ. 39-40 Walii Ezai í fɔ má í ni, Ilaaɔ í fɛɛju ŋa, Ku ba a mà ñ ye ilu. Nɔ í jò idɔ nɔi í le Ku ba a mà mà do bisi nɔi. Í ce bɛɛɛi ku ba a mà na a kpaasi idɔ nɔ nɔi ku jò a ba iri. Nɔi í jò a kù yɔkɔ a kù dasi naane. 41 Ezai í fɔ bɛɛɛi si na iyi í jò í ye amboei Jesu nɔ í fɔ ide na iriɛ.

42 Do nɔi fei, baa ine ngboi Zuifu ŋa nkpɔ í dasi Jesu naane. Amma si bei à waa ce nɔi Farisi ŋa a kù jesi si bantuma ku ba a mà na a ganji ŋa ile bii à ya ce kutɔtɔ ŋa ku bɔ má. 43 A kù waa bi a lele ŋa hai bei si na iyi í jò saabui amane ŋa à bi í re ti Ilaaɔ.

Idei Jesu á ye taalei ine ŋa

44 Nɔi Jesu í fɔ ide hee lele í ni, ine iyi í dasim naane, kù je amu akāi í dasi naane, í dasi ine iyi í bem wa mɔ naane. 45 Bɛɛɛ mɔi ine iyi í yem í ye ine iyi í bem wai. 46 Amui ñ je inya kumá, nɔ ñ naai si andunya ku ba ine iyi í dasim naane fei ku mà wa si ilu kuku má. 47 Ine iyi í gbɔ idem nɔ kù waa saaluɛ, kù je amui an ye taalei lafɛɛ. Amu ñ naai n ŋa n faaba inei andunya ŋa, n kù naa ku ye taale ŋa. 48 Ine iyi í kɔsim nɔ kù gba idem, í ne mii iyi á ye taalei lafɛɛi. Ide ŋa iyi ñ fɔ, nɔi á ye taalei lafɛɛ si ajɔi ankāanyiu. 49 Ideui á ye taale si na iyi í jò n kù wa n fɔ ide do yiikoi aram, amma Ilaaɔ Baaba takaei í sɔm ide ŋa iyi an fɔ. Nɔi í nɔ í bem wa. 50 Ñ mà iyi ide ŋa iyi í sɔm ŋa kuwɛɛ hai tãí á je kɔkɔ ŋa. Nɔi í jò ide iyi ñ wa n fɔ, ñ wa n fɔi bei Baaba í sɔm.

13

Jesu í wɛɛ isei mɔcɛ ŋa

1 Ajɔ iyi bii iju í má á je jingau Iku ku kuau í to. Nɔi Jesu í mà iyi waatii nɔi í to mbe nɔi ku ne hai andunya nɔi ku bɔ bi Baa nɔi. Hai sinte hee ku baa

nsei í ne kubii inεε ηa, nɔ kubii nηa iyi í neui í bɔɔi hee kɔɔ.

² Nɔi Jesu do mɔcɔe ηa à waa je ajo. Wee Seetam í tale si Zudasi Isikarioti amai Simɔɔu ku zambae tā. ³ Jesu takae í mà iyi Ilaaɔ Baaba í daa nηu mii fei si awɔ, í nɔ í mà iyi nηu í naai hai bi Ilaaɔ nɔ nηu wa nyi be má. ⁴ Nɔi í dede hai bi ku jεu í bɔ kumbooe í jilɔɔ, nɔ í so aco go í dī si kpakae. ⁵ Nɔi í bu inyi si jεe wa wiεɔ kutεi mɔcɔe ηa nɔ wa gbāa do aco iyi í dī si kpakaeu. ⁶ Iyi í to si Simɔɔ Pιeε ηɔi Pιeε í beee í ni, Lafēe, awɔi aa wiε kutem? ⁷ Nɔ Jesu í jεaa í ni, i kù mà mii iyi n̄ wa n ce nsei, amma bii í kɔɔsi aa na i mà. ⁸ Nɔi Pιeε í ni, aawo, awɔ si aa wiem kutem pai. Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, bii n kù wiε kutεe i kaa je inem má. ⁹ Nɔi Simɔɔ Pιeε í ni, debei Lafēe, kù je kutem nηu akāi aa wiε mee, wiε awɔm do irim fei. ¹⁰ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, inε iyi í we tā kù ne bukaatai ku we má í gbe isee ηa ku ba ku má mam mam. Inε è má, amma kù je inε fei. ¹¹ Wee Jesu í mà inε iyi á zamba nηu tā, ηɔi í jò í ni kù je aηa feii à má.

¹² Iyi í wiε kute nηa ηa í tā, ηɔi í so kumbooe í dasi, nɔ í nyi agbeee má í bei í beee ηa í ni, ì mà yaasei ice iyi n̄ ce nηeu be ηa? ¹³ Ì ya maa kpem Mεetu do Lafēe ηa. Ntɔi ì waa fɔ ηa, domi beebēi n̄ je. ¹⁴ To, bii amu iyi n̄ je Lafēe do Mεetu nηe n̄ wiε kute nηe ηa, í s̄ia inε mɔ i ya wiε kutεi n̄ je ηa. ¹⁵ Yaase jiidai n̄ nyisi ηe be ku ba inε mɔ i ya cea n̄ je bei n̄ ce nηe. ¹⁶ Ntɔ ntɔ n̄ wa n sɔ ηei, woo ce ice ci ya la ku re inε ngboe. Beebēi mɔi inε iyi à be ci ya la ku re inε iyi í bɔɔ. ¹⁷ Nsei wee ì mà yaasei iyi ihē ηa. Bii ì waa coo ηa, aa ne inɔ didɔ ηa.

¹⁸ Kù je inε feii n̄ wa n fāa. N̄ mà inε ηa iyi n̄ cicai. Amma kù ne bei á ce iyi kukɔi ideii Ilaaɔ kù kɔ. Kukɔu í ni, inε iyi wa bam ku je ajo, nηui í sinda í je mbεem. ¹⁹ Hai nsei n̄ wa n sɔ ηei hee ide ηau ku maa ce ku ba bii í na í ce i dasi naane ηa iyi amui n̄ je inε iyi n̄ ni n̄ jεu. ²⁰ Ntɔ ntɔ n̄ wa n sɔ ηei, inε iyi í gba inε iyi n̄ be, amui í gba. Nɔ inε iyi í gbam, inε iyi í bem wai í gba.

Jesu wa fɔ iyi Zudasi á zamba nηu
(Cɔ Matie 26:20-25; Maaku 14:17-21; Luku 22:21-23)

²¹ Iyi Jesu í fɔ beebēi í tā, ηɔi inɔe í fɔ kaa kaa. Nɔi í sɔ ηa s̄aa s̄aa í ni, ntɔ ntɔ an sɔ ηe, inε akā nηei á zambam. ²² Nɔi mɔcɔ ηau à waa co n̄ je domi a kù mà inε iyi wa fāa. ²³ Wee inε akā nηa, inε iyi Jesu í bi jiidai jiidau, wa gbesi gendei Jesu. ²⁴ Nɔi Simɔɔ Pιeε í ceaa nyinda do awɔ ku beee Jesu yooi wa fāa. ²⁵ Nɔi mɔcɔ iyi wa gbesi gendei Jesuu í beee í ni, Lafēe, yooi ì waa fāa. ²⁶ Nɔi Jesu í jεaa í ni, an bu kili nɔ n gusi ayε, inε iyi n̄ na, lafēei. Nɔi í bu kiliu í na Zudasi amai Simɔɔ Isikarioti. ²⁷ Hai waati iyi Zudasi í gba kiliu gbakā Seetam í lɔ si ei. Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, mii iyi aa ce, coo do njuma.

²⁸ Amma si inɔ nηa inε go kù mà mii iyi í jò í sɔ beebēi. ²⁹ Si bei Zudasii wa mu bɔgoi fia nηau, ηɔi í jò inε go ηa à tamaa Jesu í ni koo ra ngogɔ wa iyi aηa aa jεɔ jingau walakɔ wa sɔɔ ku mua ilu are ηa fia. ³⁰ Iyi Zudasi í gba cilu í mi gbakā ηɔi í fita. Wee í ko idū í dū.

Wooda titɔ

³¹ Iyi Zudasi í fita ηɔi Jesu í ni, beebēi inε ηa aa ye amboei amu Amai Amanε, nɔ aa ye ti Ilaaɔ mɔ na irim. ³² Si bei inε ηa aa ye amboei Ilaaɔ na irim, nηu takae á jò a ye ti amu mɔ. Á coo mɔi kaa kpe. ³³ Inε baakɔm ηa, waati keekei í gbe iyi an wee do inε, nɔ si anyie aa na i maa dedεem ηa. Amma ide iyi n̄ sɔ Zuifu ηau nηui n̄ wa n sɔ inε mɔ be nsei. I kaa yɔkɔ i bɔ bii n̄ wa n bɔ ηa. ³⁴ Wooda titɔ iyi n̄ wa n jile nηe wee, i ya bi n̄ je ηa. Si bei n̄ bi ηe, inε mɔ i ya bi n̄ je ηa. ³⁵ Bii ì bi n̄ je ηa, inε fei á mà iyi ì je mɔcɔm ηa.

Jesu wa fɔ iyi Pιeε á jã ku ni nηu kù mà

³⁶ Nɔi Simɔɔ Pιeε í beee Jesu í ni, iwoi ì waa bɔ Lafēe. Nɔi Jesu í jεaa í ni, bii n̄ wa n bɔ i kaa yɔkɔ i toom nsei, amma bii í kɔɔsi aa toom wa be. ³⁷ Nɔi Pιeε í beee í ni, Lafēe, beirei í ce n kaa n yɔkɔ n tooe nsei. N̄ tā sɔɔlu n̄ na kuwεem na irie. ³⁸ Nɔi Jesu í jεaa í ni, ì tā sɔɔlu i na kuwεee na irim do ntɔ? Ntɔ ntɔ n̄ wa n

sōei, hee ajεε ku maa kə aa jā ise gbεeta i ni i kù màm.

14

Jesui í je kpāa iyi wa bə bi Baaba

¹ Nəi Jesu í sō məcə ηa í ni, i maà ya wεε do inə ku fə ηa. I dasi Ilaađ naane nə i dasim naane ηa. ² Bi ku wa í kpə kpasēi Baam. Nə wee n̄ wa n koo bε n koo n ce n̄ηe səlui bi ku wa. Bii kù je ntə, n kaa n sō ηe. ³ Bii n̄ koo n̄ ce n̄ηe bi ku wa n̄ tā an nyi wa má, n naa n gbā ηe n bəð ηe bi tom ku ba in̄e mə i wa bii n̄ wa. ⁴ Bii n̄ wa n bə ì mà kpāau ηa.

⁵ Nəi Tomaa í ni, Lafēε, a kù mà baa bii ì waa bə məm. Beirei aa ka ce ka mà kpāau. ⁶ Nəi Jesu í jεaa í ni, amui n̄ je kpāa, do ntə, do kuwεε. Ine kāmā kaa bə bi Ilaađ Baaba bii kù je hai do bi tom. ⁷ Bii ì màm ηa, aa mà Baam ηa. Nə hai nsei ì màa ηa ì nə ì yəə ηa.

⁸ Nəi Filipu í ni, Lafēε, nyisi wa Baaba, n̄ηu bε á to wa. ⁹ Nəi Jesu í jεaa í ni, Filipu, hai kukpei n̄ wa inə n̄ηe ihē nə i kù màm? Ine iyi í yem í ye Ilaađ Baabai. To, na mii í ce ì waa ni, nyisi wa Ilaađ Baaba má. ¹⁰ I kù dasi naane iyi n̄ wa si Ilaađ Baaba, nə Ilaađ Baaba mə í wa sim ni? Ide iyi n̄ wa n sō ηe, n kù wa n fəə do yiikoi amu takam. Amma Baaba í wa sim nə n̄ηui wa ce icεε. ¹¹ I dasim naane ηa iyi n̄ wa si Baaba nə Baaba mə í wa sim. Walakə i dasi naane ηa baa na icεu takεe iyi ì waa ye ηa. ¹² Ntə ntə n̄ wa n sō ηei, ine iyi í dasim naane, lafēε mə á ce icε iyi n̄ wa n ce, nə á ce ku la ku re bεbe məm, domi wee n̄ wa n bə bi Baaba. ¹³ Nə mii iyi aa təε do irim ηa fei an coo ku ba amu Amau n nyisið amboei Baaba. ¹⁴ Bii ì təε ngəgə do irim aa ba ηa.

Jesu í ce kuwā n̄ηu ku bε Hundei Ilaađ wa

¹⁵ Nə Jesu í ni má, bii ì bim ηa aa jirima mii iyi n̄ ni i ce ηa. ¹⁶ Nə an təə Ilaađ Baaba ku mu n̄ηe Woo mua gbugbā mmue wa, iyi á maa wεε do in̄e hee do ajə fei. ¹⁷ Woo mua gbugbāu Hundei Ilaađi, n̄ηui á jè ine ηa a mà ntəu. Inei andunya ηa a kaa yəkə a gbāa si na iyi í jè a kù waa yəə, bεbe

məi a kù màa. Amma in̄e ì màa ηa, domi í wεε do in̄e, á nə ku wa si idə n̄ηe.

¹⁸ N kaa n̄ jè ηe kəyə. An na n nyi wa bi tu ηe má. ¹⁹ Í gbe keeke nsei iyi inei andunya ηa a kaa yem má, amma in̄e aa yem ηa si na iyi í jè n̄ wεε, nə in̄e mə aa wεε ηa. ²⁰ Waati iyi ajəu í to wa aa mà ηa iyi n̄ wa si Baam nə in̄e mə ì wa sim ηa nə amu mə n̄ wa si ηe.

²¹ Ine iyi í mà woodam nə wa jirimaε, lafēεi í bim. Ine iyi í bim, Baam á bi n̄ηu mə, nə amu takam an bi lafēε, nə an nyisiε aram.

²² Zudasi gə í wa bε, amma kù je Zudasi Isikariəti. N̄ηui í beεe í ni, Lafēε, beirei aa ce i nyisi wa araε nə i kaa nyisi inei andunya ηa. ²³ Nəi Jesu í jεaa í ni, ine iyi í bim fei á gbə idem, nə Baam á bi lafēε nə amu do Baam n̄əu fei aa ka na ka ce bi ku wa si idəi lafēε. ²⁴ Ine iyi kù bim, lafēε kaa jirima idem pai. Nə ide iyi ì waa gbə ηau ihē ηa, kù je idei amu takam, amma idei Baabai. N̄ηui í bεm wa.

²⁵ Ide ηau ihē fei n̄ wa n sō ηei hai waati iyi n̄ wa inə n̄ηe ihē. ²⁶ Amma Hundei Ilaađ, Woo mua gbugbāu, á maa kə ηe si mii fei, nə ku maa ye ηe gigii ide ηa iyi n̄ tako n̄ sō ηe fei. N̄ηui Baaba á bε n̄ηe wa do irim n̄əu.

²⁷ Laakai ku sūi n̄ wa n jè n̄ηe. Bei amu takam n̄ wεεð laakai ku sū, bεbe məi an jè in̄e mə í wεεð laakai ku sū. Nə laakai ku sū iyi an mu n̄ηeu kaa je bei ti andunya. Na n̄ηu, i maà wεεð inə ku fə ηa, nə i maà jè zigi n̄ηe ku da. ²⁸ Í gbə ηa iyi n̄ sō ηe n̄ ni n̄ wa n koo amma an nyi wa bi tu ηe má. Bii ì bim ηa aa wεε do inə didə ηa do iyi n̄ wa n bə bi Baaba, domi n̄ηui í rem. ²⁹ Na ηəi í ce n̄ wa n sō ηe hai nsei hee ide ηau ku maa ce, ku ba bii ideu í na í ce i dasim naane ηa. ³⁰ N kaa n̄ ba n̄ sō ηe ide nkpə má si na iyi í jè Seetam ilaalui andunyau wa naa, amma kù ne gbugbā kāmā sim. ³¹ To, i dede ka nε ku ba inei andunya ηa a mà iyi n̄ bi Baaba nə n̄ wa n ce fei ndεε si bei Baaba í nam woodaε.

15

Jesui í je icui j̄ti ndii rezēε

1 Si anyii n̄u n̄o Jesu í s̄o ña má í ni, amui ñ je icui j̄li ndii rez̄e n̄o Baam m̄ai í je woo logooe. 2 Amaaw̄m ña iyi a ci ya so fei, n̄hui í ya da ña ku nȳo ña. Amaaw̄o ña iyi à waa so m̄o í ya k̄ota ñai ku ba kuso n̄ña ku k̄osi. 3 Ine í má t̄a do saabui ide iyi ñ s̄o ñe. 4 I j̄ò i má sim ña, n̄o amu m̄o an má si ñe. Si bei amaaw̄o kaa ȳk̄o ku so iso do araē bii k̄u je wa má si icui j̄li, beēbe m̄ai in̄e taka n̄ñe i kaa ȳk̄o i so bii i k̄u waa má sim ña.

5 Amui ñ je icui j̄li ndii rez̄e, in̄e m̄ai ñ je amaaw̄o ña. Ine iyi wa má sim n̄o amu m̄o ñ wa n̄ má si laf̄e, á so iso n̄kp̄o. Amma bii k̄u je do amu i kaa ȳk̄o i ce nḡo ña. 6 Ine iyi k̄u waa má sim aa nyaai a nȳo bei à ya nȳo amaaw̄o j̄li ña. Si anyie, bii à gb̄e n̄o a t̄ot̄o ña a dasi ña ina a jo. 7 Bii ñ waa má sim ña n̄o idem í wa si ñe i t̄o mii iyi ñ bi fei ña aa ba ña. 8 Iso n̄kp̄o ku so n̄ñe á j̄ò irii Baam ku n̄e amboe. Beēbe m̄ai aa nyisiò in̄e ña iyi in̄eu m̄oc̄m ñai. 9 Ñ bi ñe bei Baam m̄o í bim. I j̄ò i wa si kubim ña. 10 Bii ñ waa jirima woodam ña, beēbe m̄ai aa wa si kubim ña, bei amu m̄o ñ jirima woodai Baam n̄o ñ wa si kubie.

11 Ñ s̄o ñe in̄e n̄ñu bei ku ba in̄o did̄m ku wa si ñe n̄o in̄o did̄o n̄ñe ku k̄o. 12 Wooda iyi ñ na ñe wee, i ya bi n̄je ña bei ñ bi ñe. 13 Kubi n̄la ḡo k̄u w̄e iyi í re in̄e ku ku si agbei kpaasie ña. 14 Bii ñ waa ce iyi ñ dasi ñe ñ je kpaasim ñai. 15 Ñ kaa n̄ kpe ñe aru má, domi aru ci ya mà mii iyi laf̄e wa ce. Amma ñ wa n̄ kpe ñe kpaasi ña si na iyi í j̄ò mii iyi ñ gb̄o hai bi Baam fei, n̄hui ñ s̄o ñe be. 16 K̄u je in̄e í cicaam, amma amui ñ cica ñe. N̄o ñ nya ñe ik̄a ku ba i ya so iso iyi á kpe ña. Si beēbe mii iyi aa t̄o Baaba do irim ña fei á mu ñe. 17 Iyi ñ wa n̄ dasi ñe n̄ñui í je i ya bi n̄je ña.

Inei andunya ña à cé Jesu do in̄e ña

18 Bii in̄e andunya ña à cé ñe, i mà ña iyi amui à tako à cé. 19 Bii ñ je ti andunya ña, tilasi in̄e andunya ña aa bi ñe, domi tu ñai ñ je ña. Amma amu ñ cica ñe ñ nya ñe hai si andunya, n̄o i k̄u je ti andunya má ña. N̄ñui í j̄ò in̄e

andunya ña à cé ñe. 20 N̄o i ye gigii ide iyi ñ s̄o ñe ñ ni woo ce ice ci ya la ku re laf̄e. Beēbei si bei à wahalam aa wahala in̄e m̄o. Bii í je à jirima idem, beēbe m̄ai aa jirima ide n̄ñe. 21 Amma mii ñau be fei aa ce n̄ñe na irim si na iyi í j̄ò a k̄u mà in̄e iyi í bem wa. 22 Bii ñ k̄u naa ñ k̄u s̄o ña ide wo, dulum kaa wa si iri ña. Amma n̄sei a k̄u n̄e bei aa ce a ni aña a k̄u mà mà dulum nii. 23 Ine iyi í cé m̄o í cé Baam m̄ai. 24 Ine k̄ama k̄u ce mii iyi ñ ce si anini ña. Bii ñ k̄u ce mii ñau be wo, dulum du ña kaa wa si iri ña. Amma wee n̄sei à ye fei nd̄e n̄o do n̄ñu fei à cé amu do Baam. 25 Iyi be í cei ku ba ide iyi à k̄o si t̄iai wooda ña ku k̄o iyi í ni, à cé m̄o n̄o a k̄u mà iriò is̄e.

26 Amma an̄ be n̄ñe Hundei Ilaā wa, n̄ñui á j̄ò in̄e ña a mà nt̄u. N̄ñui í je Woo mua gbugb̄au, n̄o hai bi Ilaā Baabai á naa. Bii í to wa n̄ñui á je n̄ñe seēdam. 27 N̄o in̄e m̄o aa j̄e in̄e ña seēdam ña, si na iyi í j̄ò awaòe ñai à w̄e hai waati iyi ñ sinti ic̄m.

16

1 Ide ñau ih̄e fei ñ s̄o ñe ku ba i mà kooe ña si naane ku dasi ñe. 2 Aa na a ganji ñe ile bii à ya ce kut̄o ña ku b̄o. N̄o awaati wa naa iyi in̄e ña aa kpa in̄e ḡo ñe ña, n̄o aa maa tamaa bei Ilaā ña à waa cea ice. 3 Aa ya maa ce beēbei si na iyi í j̄ò a k̄u mà m̄ hee má je Baaba. 4 Ñ wa n̄ s̄o ñe ide ñau ih̄e ku ba bii awaatiu í to wa i ye gigi ña iyi ñ tako ñ s̄o ñe t̄a.

Ici Hundei Ilaā

Ñai Jesu í s̄o ña má í ni, ñ k̄u s̄o ñe ide ñau ih̄e hai sinte domi awae ñai à w̄e. 5 Wee n̄sei ñ wa n̄ b̄o bi in̄e iyi í bem wa, n̄o baa in̄e ak̄a ñe k̄u beem iwoi ñ wa n̄ b̄o. 6 Amma ideu ih̄e iyi ñ s̄o ñe n̄ñui í f̄o in̄o ñe kaa kaa, ma irei. 7 Do n̄ñu fei, nt̄ai ñ wa n̄ s̄o ñe, bii ñ koo aranf̄aani ñe. Aranf̄aani ñe, domi bii ñ koo an̄ be n̄ñe Woo mua gbugb̄au wa, amma bii ñ k̄u koo kaa naa bi tu ñe. 8 Waati iyi á to wa n̄ñui á nyisi in̄e andunya ña iyi à je ilu dulum ña, n̄o ku j̄ò in̄e ña a mà mii iyi í je dee dee, n̄o ku j̄ò a mà iyi Ilaā á kiiti in̄e ña. 9 Á nyisi

na iyi à jε ilu dulum na si na iyi í jò a kù dasim naane. ¹⁰ Á jò á mà mii iyi í jε dee dee si na iyi í jò ñ wa n bə bi Baaba nə i kaa yem má na. ¹¹ Nə á jò a mà iyi Ilaađ á kiiti inε na domi í kiiti Seetam ilaalui andunya tā məm.

¹² Ñ nε mii nkpə iyi an sō nε má amma ideu í re nε titā. ¹³ Waati iyi Hundei ntə á to wa, nñui á jò i mà ntəu fei na. Kaa fə ide do yiikoí nñu takae, ide na iyi í gbə do iyi à na ku cei á sō nε. ¹⁴ Nñui á jò irim ku nε amboe, domi idem nii á gbə ku sisi nñe. ¹⁵ Mii iyi Baaba í nε fei, tom nii. Nəi í ce ñ ni Hundei Ilaađu á gbə idem ku sisi nñe.

Inə ku fə á na ku jε inə didə

¹⁶ Jesu í sō na í ni, bii í kəəsi keeke i kaa yem má na, nə bii í ce sāa má aa yem na. ¹⁷ Nəi məcəe gə na à bee nje à waa ni, yoomai í jε yaasei ideu be. Í ni bii í kəəsi keeke a kaa ka ye nñu nə bii í ce sāa má aa ka ye nñu. Yoomai í jε yaasee. Í ni nñu wa bə bi Baai nñu. Yoomai í jε yaasei iyi be mə má. ¹⁸ To, yoomai í jε yaasei bii í kəəsi keeke. A kù mà ide mii wa fə.

¹⁹ Wee Jesu í mà iyi à waa bi a bee nñu ideu. Nəi í ni, to, ñ sō nε ñ ni bii í kəəsi keeke i kaa yem má na, nə bii í ce sāa má aa yem na, mà irei. Ideu bei ñ waa bee na? ²⁰ Ntə ntə ñ wa n sō nε, aa kpata i weewea na, amma á dāa inei andunya na si. Aa wεε do inə kufə na, amma inə kufə nñe á na ku kpaasi inə didə. ²¹ Bii inaabo í gule wa bi ku bí, í ya nε inə ku fə si na iyi í jò waatii ara kuroei í to wa. Amma bii í bí amau í ya gbεje ara kuroui domi inə didəe í ya la do iyi í bí ama si andunya. ²² Beebei inε mə ñ wεεð inə kufə si nsei na. Amma an na n ye nε má, aa wεεð inə didə na, nə inε gə kaa yəkə ku nya inə didə nñe.

²³ Bii awaatiu í to wa, i kaa beem nkāma na. Ntə ntə ñ wa n sō nεi, mii iyi aa təə Ilaađ Baaba do irim na fei á mu nñe. ²⁴ Hee nsei i kù təə ngəgə do irim na. I təə, aa ba na ku ba inə didə nñe ku kə.

Jesu í kāmia andunya

²⁵ Nəi Jesu í sō na má í ni, ide nau ihē fei nsei do məndai ñ sō nε. Amma awaati wa naa, iyi n kaa n sō nε ide do mənda má. Ide iyi í jε idei Baaba an sō nεi sāa sāa do yaasee. ²⁶ Bii waatiu í to wa, aa təə Baaba do irim na. N kaa n sō nε n ni an təəe na iri nñe má, ²⁷ domi Baaba takae í bi nε. Í bi nε si na iyi í jò inε mə ñ bim, nə ñ dasi naane na iyi hai bi tēei ñ naa. ²⁸ Ntəi, hai bi Baabai ñ fita wa ñ naa andunya. Nsei ñ wa n jò andunya ñ wa n bə bi Baam.

²⁹ Nəi məcəe na à sōə à ni, to, bebei ñ waa fə ide do yaase si na iyi í jò mənda kù wa si. ³⁰ Nsei à mà iyi ñ mà fei ndεε, nə ñ mà lasabui idə nwa baa bii a kù beee ide gə. Nəi í jò à dasi naane iyi hai bi Ilaađi ñ naa.

³¹ Nəi Jesu í jε nna í ni, debei ñ dasi naane bebei na? ³² I ce laakai na. Awaati wa naa nə í to wa tā məm de, iyi inε na aa jò inε fei i fangaa i jò amu akā i bə kpasē na. Do nñu fei n kù jε amu akā, domi Baaba í wεε do amu. ³³ Ide nau ihē ñ wa n sō nεi ku ba i nε laakai ku sū na anu akā iyi awae na à nε. Si andunyau ihē aa ye ijuukpā na, amma i maà məngə temua na, domi ñ kāmia andunya tā.

17

Jesu í ce kutəə na irii məcəe na

¹ Iyi Jesu í fə bebe í tā, nəi í wu iju lele í ni, Baaba, awaati í to. Jò irii amu Amae ku nε amboe ku ba amu mə ñ jò titεε ku nε amboe, ² nə inε na iyi ñ nam fei n mu nna kuwεε hai tā si bei ñ muum yiiko si inε fei. ³ Kuwεε hai tāui í jε inε na a mǎe, awə Ilaađ akā ilu ntəu, nə a mām, amu Jesu Kirisi iyi ñ be wau. ⁴ Ñ jò irie í nε amboe si ilεu ihē, nə ice na iyi í dasim ku ceu fei ñ coo. ⁵ Baaba, nsei ñ wa n təəei, jò n nε amboe bi tēe bei ñ tako ñ nε wo hee a maa taka andunya.

⁶ Inε na iyi ñ cica hai si andunya ñ nam, ñ jò à mǎe. Tēei à jε wo, nə ñ so na ñ nam. À nə à waa jirima idee. ⁷ Nsei à mà mii iyi ñ nam fei, hai bi tēei í naa, ⁸ domi ide na iyi ñ sōm nñui amu mə ñ sō na, nə à gba ideu. À mà iyi ntə ntə hai

bi tɛɛi ñ naa nɔ à dasi naane iyi awɔi ì bɛm wa.

⁹ Ñ wa n tɔɔe na iri nɔa. Kù je na irii inɛi andunya ɔai ñ wa n tɔɔe, amma na inɛ ɔa iyi ì nam ɔai, domi aɔai à je tɛɛ. ¹⁰ Mii iyi ñ nɛ fei tɛɛi, nɔ mii iyi awɔ mɔ ì nɛ fei tom nii, nɔ irim í nɛ amboe na iri nɔa. ¹¹ Nsei ñ wa n nyi wa bi tɛɛ. Bii í kɔɔsi keeke n kaa n maa n wa si andunya má, aɔai aa maa wa si andunya. Baaba kumá, degbe ɔa do gbugbái iriɛ iyi ì nam, ku ba a je akā si bei awaɛ à je akā. ¹² Waati iyi ñ wɛɛ do aɔa ñ degbe ɔa do gbugbái iriɛ, iri iyi ì nam nɔu. Ñ degbe ɔa nɔ si inɔ nɔa baa inɛ akā kù ce nfe, bii kù je amai nfeu baasi. Bɛɛbei kukɔi ideɛ í kɔ. ¹³ Nsei ñ wa n nyi wa bi tɛɛ. Ide ɔau ihɛ si andunya ihɛi ñ wa n fɔɔ, ku ba aɔa mɔ a kɔò inɔ didɔ na irim. ¹⁴ Ñ na ɔa ideɛ, nɔ inɛi andunya ɔa à cé ɔa si na iyi í jò a kù je ti andunya, si bei amu mɔ n kù je ti andunya. ¹⁵ N kù wa n tɔɔe i nya ɔa hai si andunya, amma ñ wa n tɔɔe i degbe ɔa ku ba Seetam inɛ laalɔu ku maà nɔ ɔa. ¹⁶ A kù je ti andunya si bei amu mɔ n kù je ti andunya. ¹⁷ Idei í je ntɔ. Jò ideɛu ku nya ɔa ikā a je titɛɛ. ¹⁸ Ñ be ɔai si andunya si bei awɔ mɔ ì bɛm si andunya. ¹⁹ Na iri nɔai ñ so aram ñ naɛ ku ba aɔa mɔ a je titɛɛ mam mam.

²⁰ Kù je aɔa akāi ñ wa n cea kutɔɔ, amma do inɛ ɔa mɔ iyi aa na a dasim naane na saabui ide nɔa. ²¹ Ñ wa n tɔɔe aɔa fei a je akā. Si bei awɔ Baaba ì wa sim, nɔ amu mɔ ñ wa sie, jò a je akā si wa ku ba inɛi andunya ɔa a dasi naane iyi awɔi ì bɛm wa. ²² Amboeɛ iyi ì jò inɛ ɔa à ye sim, nɔui ñ jò à waa ye si aɔa mɔ ku ba aɔa mɔ a je akā bei awaɛ à je akā. ²³ Jò n wa si ɔa nɔ awɔ mɔ i wa sim ku ba a je akā mam mam, nɔ inɛi andunya ɔa a mà iyi awɔi ì bɛm wa nɔ ì bi ɔai bei ì bim.

²⁴ Baaba, ñ bi inɛ ɔa iyi ì nam a maa wa bi tom bii an wa, ku ba a ye amboem, amboe iyi ì muum. Ì muum amboeui si na iyi í jò ì bim hai waati iyi a kù taka andunya. ²⁵ Baaba awɔ iyi ì je dee dee, baa do iyi inɛi andunya ɔa

a kù màɛ, amu ñ màɛ, nɔ inɛ ihɛ ɔa mɔ à mà iyi awɔi ì bɛm wa. ²⁶ Ñ jò à màɛ, nɔ an kɔɔ nɔa si kumàɛ má ku ba kubi iyi ì bim ku wa si ɔa, nɔ amu mɔ n wa si ɔa.

18

À mu Jesu

(Cɔ Matie 26:47-56; Maaku 14:43-50; Luku 22:47-53)

¹ Iyi Jesu í ce kutɔɔe í tã, ɔai í fita, nɔu do mɔcɔe ɔa à bɔ lambo ɔɔ iyi í wa icei ido iyi à ya kpe Sedorɔɔ. Nɔi í lɔ be, nɔu do mɔcɔe ɔa. ² Wee Zudasi inɛ iyi á zambaɛu mɔ í mà inyau, domi aɔaò ɔa à ya koo be ise fɛɛfelo. ³ Nɔi í jò Zudasi í bɔ be do sooge ɔa do woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ɔa iyi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɔa do Farisi ɔau à be wau. À waa mu jinei igũ nɔa do fitila ɔa do ina jugula ɔa. ⁴ Jesu í bei wa mà mii ɔa iyi á ba nɔu fei. Iyi à to wa ɔai í sekeɛ si ɔa í bee ɔa í ni, yooi ì waa de ɔa. ⁵ Nɔi à jɛaa à ni, Jesu inɛi Nazaretiui à waa dede. Nɔi Jesu í ni, amui ihɛ mɛɛ.

Wee Zudasi inɛ iyi á zambaɛu, wa leeki be aɔaò ɔa aɔ. ⁶ Iyi Jesu í je nɔa í ni, amui ihɛ, ɔai aɔa fei à sekeɛ do anyi à koo à cuku ile. ⁷ Nɔi Jesu í bee ɔa má í ni, yooi ì waa de ɔa. Nɔi à ni, Jesu inɛi Nazaretiui à waa dede. ⁸ Nɔ Jesu í ni, ñ sɔ ɔe tã ñ ni amui ihɛ. To, bii amui ì waa dede ɔa í jò inɛ ɔa iyi à gbeu a nɛ.

⁹ Bɛɛbei ide iyi í tako í fɔu í kɔ iyi í ni, Baaba, inɛ ɔa iyi ì nam fei baa inɛ akā nɔa kù ce nfe. ¹⁰ Wee Simɔɔ Piɛɛ í nɛ taakuba. Nɔi í yɔɔ í cafeò iti nɔei woo ce icei woo wee nɔai Ilaaɔu. Irii woo ce iceui Malikusu. ¹¹ Amma Jesu í sɔ Piɛɛ í ni, sindo taakubaɛ si ankɔɔe. Ì waa tamaa n kaa n temuadò ijuukpā iyi Baaba í jilɛɛm nii?

À bɔò Jesu si wajui Ani

¹² Nɔi sooge ɔa do inɛ ngbo nɔa do Zuifu woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ɔau à mu Jesu à dũ. ¹³ Nɔ à tako à bɔòɛ bi Ani titã. Wee Aniu wa je baai aboi Kaifu, iyi í je woo wee nɔai Ilaaɔ si adɔ nɔu. ¹⁴ Nɔ Kaifu í sɔ Zuifu kpaasiɛ ɔau ideu

ihē wo í ni, aranfāani nwai inε akā ku ku si agbei dimi nwa.

Piεε í jã í ni nηu kù jε mɔcɔi Jesu

(Cɔ Matie 26:69-70; Maaku 14:66-68; Luku 22:55-57)

¹⁵ Waati iyi à mu Jesu à waa nεε ηɔi Simɔɔ Piεε do mɔcɔ mmu gɔ à waa tooε. Wee woo wee nlai Ilaaɔu í mà mɔcɔ inε nηu, ηɔi í jò mɔcɔu í ba í too Jesu í lɔ̀ò bantumai kpasēi woo wee nlau. ¹⁶ Amma Piεε í gbe waduude andε koofa bε. Nɔ mɔcɔ iyi woo wee nlau í màu, í fita wa í naa í ba mudēε iyi wa degbe koofau ide ku fɔ, nɔ í jò Piεε í lɔ. ¹⁷ Nɔ mudēεu í bee Piεε í ni, kù jε awɔ mɔ inε akāi mɔcɔi mɔkɔui ya. Nɔi Piεε í ni, aawo, kù jε amu.

¹⁸ Si bei tūtū wa ceu, ηɔi woo ce ice ηa do woo degbe kpasēi Ilaaɔ ηau à leekí kəkɔi ina nyenyε à waa nyia. Nɔ Piεε mɔ í koo wa nyia bi tu ηa bε ajɔ.

Woo wee nlau í bee Jesu ide

(Cɔ Matie 26:59-66; Maaku 14:55-64; Luku 22:66-71)

¹⁹ Nɔi woo wee nlai Ilaaɔu í bee Jesu idei mɔcɔε ηa do yaasei cio iyi wa kɔ si. ²⁰ Nɔi Jesu í jεaa í ni, ideu si bantumai n sɔ inε fei. N̄ ya n kɔ inε ηa si ciom nii ile bii à ya ce kutɔtɔɔ ηa do si kpasēi Ilaaɔ, bii Zuifu ηa fei à ya tɔtɔɔ. N kù fɔ ide kãma si asii. ²¹ Na mii í ce ì waa beem ide. Inε ηa iyi à gbɔ idem, bee aηa taka nηa iyi n̄ sɔ ηa, aηai aa mà mii iyi n̄ fɔ.

²² Iyi Jesu í fɔ bεεbε, ηɔi inε akāi woo degbe kpasēi Ilaaɔ ηau í sambalae í ni, woo wee nlau ì waa jεaa ide nfe nfe bεεbε? ²³ Nɔi Jesu í jεaa í ni, bii ide laalɔi n̄ fɔ, fɔ inε fei ku gbɔ. Amma bii í jε ide jiiida m̄i n̄ fɔ, na mii í ce ì waa sambalam.

²⁴ Nɔ Ani í jò à dūu à bɔ̀òε bi Kaifu, woo wee nlau.

Piεε í jã má í ni nηu ku mà Jesu

(Cɔ Matie 26:71-75; Maaku 14:69-71; Luku 22:58-62)

²⁵ Waati iyi Simɔɔ Piεε í wa bε wa nyia inau ηɔi à beεε à ni, kù jε awɔ mɔ inε akāi mɔcɔi mɔkɔui ya. Nɔi Piεε í jã í ni, aawo, kù jε amu. ²⁶ Wee woo ce ice akāi woo wee nlai Ilaaɔu í wa bε. Wa jε nyaanzei inε iyi Piεε í bu it̄εu. Iyi í yε

Piεε ηɔi í beεε í ni, n kù yεε inὲò lambo bei? ²⁷ Amma Piεε í jã má í ni, aawo. Gbakā ηɔi ajεε wa kɔ.

À bɔ̀ò Jesu si wajui Pilati

(Cɔ Matie 17:1-2, 11-14; Maaku 15:1-5; Luku 23:1-5)

²⁸ Hai bi Kaifu bε, inε ngboi Zuifu ηau à bɔ̀ò Jesu bi ku kiitii ilu ileu bii Pilati í wa. Wee daadaakɔi. Aηa taka nηa a kù lɔ̀ ile bi ku ce kiituu ku ba aηa a maà na a jε ilu riisi ηa. A kù bi a jε ilu riisi domi à waa bi a ba a jε ijēi jingau Iku ku kuau. ²⁹ Nηui í jò Pilati í fita wa í naa í ba ηa í bee ηa í ni, taale yoomai ì yε si mɔkɔu ηa. ³⁰ Nɔi à ni, bii kù ce laalɔ, a kaa ka daε si awɔ. ³¹ Nɔi Pilati í sɔ ηa í ni, inε taka nηε i kooε i koo i kiiti do wooda nηε. Amma à ni, inε inei Romu ηa i kù na wa kpāa iyi aa ka kràò amanε ηa.

³² Bεεbei idei Jesu í ce ku nyisiò dimii iku iyi á ku. ³³ Nɔi Pilati í lɔ̀ ile bi ku ce kiituu má í kpe Jesu í beεε í ni, awɔi ì jε ilaalui Zuifu ηa? ³⁴ Nɔi Jesu í ni, inε gɔi í sɔε bεεbε de, mà ì nɔ ì waa beei. ³⁵ Amma Pilati í ni, amuu Zuifui n̄ bei n̄ mà? Dimie ηa do inε ngboi woo weei Ilaaɔ ηai à muε à daam si awɔ. Mii ì ce. ³⁶ Nɔi Jesu í jεaa í ni, bommam kù je ti andunya. Bii í jε ti andunyai, woo ce icem ηa aa ja, a kaa jε a mum a na inε ngboi Zuifu ηau. Amma bommam kù je ti andunya ihē. ³⁷ Nɔi Pilati í beεε í ni, debēi, awɔu ilaalui? Nɔi Jesu í jεaa í ni, awɔi ì fɔ bεεbε. N̄ naai si andunya, à bím nii n jε sεedai ntɔ. Inε iyi í jε ti ntɔ fei á gbɔ idem. ³⁸ Nɔ Pilati í beεε í ni, dimii mü m̄m nii à ya kpe ntɔ.

À yε taalei Jesu a ba a kpaa

(Cɔ Matie 27:15-31; Maaku 15:6-20; Luku 23:13-25)

Si anyii ide ηau ηɔi Pilati í fita má í bɔ̀ bi Zuifu ηau. Í sɔ ηa í ni, amu n kù yε taale kãma si mɔkɔu. ³⁹ Amma si bei à nε dɔ̀nεε, an jò nηε inei piisɔ̀ akā si jingau Iku ku kua. Ì bi n jò nηε ilaalui Zuifu ηau? ⁴⁰ Nɔi aηa fei à wasi ku d̄o anu do gbugbã à waa ni aηa a kù bi mɔkɔu bε. À waa ni Barabasi aηa à bi. Wee Barabasiu í ya ce ilei.

19

1 Nɔi Pilati í jò à cā Jesu do kpɔtɔɔ. 2 Nɔi sooge ŋa à ba fulai agū à daa Jesu si iriɛ, nɔ à daa si kumboo nkpa gɔ má à waa yaakoɛ̀. 3 Nɔi à ya sɛkɛɛ siɛ wa à naa a maa coo fɔɔ a maa ni, fɔɔ ilaalui Zuifu ŋa. Nɔ a maa sambalɛ.

4 Nɔi Pilati í fita wa ma í sɔ zamaau í ni, wee an fitaɔ nɔɛ mɔkɔu wa ku ba i mà ŋa iyi n kù yɛ siɛ kurara gɔ. 5 Nɔi í fitaɔ Jesu wa do fulai agū do kumboo nkpaɛ. Nɔi Pilati í sɔ ŋa í ni, mɔkɔu wee. 6 Iyi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau do woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ŋau à yɔɔ ŋɔi à wasi ku la à waa ni, kpakpaɛ si j̄i. Nɔi Pilati í sɔ ŋa í ni, inɛ taka nɔɛ, i gba i kpakpaɛ si j̄i ku gaau. Amma amu n kù yɛ siɛ taale gɔ. 7 Nɔi Zuifu ŋau à sɔɔ à ni aŋa à nɛ wooda gɔ, nɔ si woodai aŋau í gbe de a kpaai domi wa ni nɔuu amai Ilaaɔi.

8 Iyi Pilati í gbɔ ideu, njo í muu má hee í caa. 9 Nɔi í bɔɔ Jesu bi ku ce kiitiu má í koo í beɛɛ í ni, hai iwoi ì waa naa ntɔ ntɔ. Amma Jesu kù jɛaa mɔm. 10 Nɔi Pilati í beɛɛ í ni, baa amu takam i kaa bam ide ku fɔ? I kù mà iyi ñ nɛ kpāa n j̄ɛ, nɔ ñ nɛ kpāa má n kpakpaɛ si j̄i ku gaau? 11 Nɔi Jesu í jɛaa í ni, i kaa nɛ gbugbā kāma sim, bii kù jɛ Ilaaɔi í naɛ wa. Nɔui í jò inɛ iyi í dasim si aɔwɛ, dulum dɛɛ í re baa tɛɛ. 12 Iyi Pilati í gbɔ bɛɛbɛ, ŋɔi wa ce kookaai ku ba ku j̄ɔ. Amma Zuifu ŋau à dɔ anu à waa ni, bii ì jò mɔkɔu bɛ, i kù jɛ kpaasii ilaalui nɔɛ Romu má. Inɛ iyi í ce araɛ ilaalui fei mbɛɛi ilaalui nɔɛ Romuui í baa í jɛ.

13 Iyi Pilati í gbɔ ideu, ŋɔi í jò à fitaɔ Jesu nɔ í buba si kitāi woo kiitiu iyi í wa inya bii à ya kpe Tintim ndii kuta. Amma do fee Ebɛɛ, Gabatai à ya kpe inya. 14 Wee à wa si aɔɔ iyi bii iju í má á jɛ aɔɔi kusimi. Aɔɔi kusimiu aɔi á sinti, nɔ inɛ ŋa à wasi ku ce sɔɔlui jingau iku ku kuau. Nɔ waati bɛɛbɛ zakai dasāi. Nɔi Pilati í sɔ Zuifu ŋau í ni, ilaalui nɔɛ wee. 15 Amma à wasi ku dɔ anu à waa ni, kpaai. Kpakpaɛ si j̄i ku gaau. Nɔi Pilati í beɛ ŋa í ni, beirei í ce ì bi n kpakpa ilaalui nɔɛ si j̄i ku gaau. Nɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau

à jɛaa à ni, a kù nɛ ilaalui mmu gɔ bii kù jɛ ilaalui nɔɛ Romu. 16 Nɔi Pilati í da nɔɛ Jesu si aɔwɔ ku ba a kpakpaɛ si j̄i ku gaau.

*À kpakpa Jesu si j̄i ku gaau
(Cɔ Matie 27:32-44; Maaku 15:21-32; Luku 23:26-43)*

Nɔ à mu Jesu à nɛɔ. 17 Nɔ à kāa Jesu j̄i ku gaau í so í fitaɔ hai inɔ ilu í bɔɔ hee inya iyi à ya kpe inyai kokoi iri. Do feei Ebɛɛ, Gɔɔgɔtai à ya kpe inya. 18 Bei à kpakpaɛ si j̄i ku gaau. Nɔ à kpakpa inɛmɔkɔ minji gɔ ŋa bɛ má, inɛ akā do aɔwɔ cangɛ, inɛ akā mɔ do aɔwɔ nɔɛ Jesu í wa anini nɔɛ.

19 Nɔi Pilati í jò à kɔ ide gɔ si j̄i gɔ à masi antai j̄i ku gaau. Kukɔu í ni, Jesu inɛi Nazareti, ilaalui Zuifu ŋa. 20 Zuifu nkpa í ka kukɔu domi inya kù j̄i inɔ ilu. Nɔ à kɔɔ do feei Ebɛɛ do Latɛɛ do Gereki. 21 Nɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau à sɔ Pilati à ni, maà ti i kɔ i ni, ilaalui Zuifu ŋa, amma kɔ i ni, í ni nɔui í jɛ Ilaalui Zuifu ŋa. 22 Nɔi Pilati í ni, iyi ñ kɔ tā ñ kɔɔi.

23 Iyi sooge ŋau à kpakpa Jesu à tā ŋɔi à so jaaɛɛ ŋa à kpɔɔ ikɔ mɛɛ, sooge fei í so ikɔ akā akā. Nɔ à so ibɔ sisɔɛu má. Ibɔu kù nɛ agbɛi ku sɔ domi à wɔɔi hai lele hee ku bɔ ilɛ. Iyi à so ibɔu 24 ŋɔi à ni, ka maà ga ibɔu, amma ka ta si kpaɛa ka cɔ ti inɛ iyi á jɛ. Nɔ bɛɛbɛi à ce. Bɛɛbɛi kukɔi idei Ilaaɔ í kɔ tengi bii í ni, aŋa duusɔɔ à kpɛ jaaɛm ŋa. Nɔ à ta si ibɔ nɔɛm kpaɛa.

25 Wee iyei Jesu do ifɔi iyeɛ, do Maari aboi Kopa, do Maari inɛi Madala, à waa leeki bi j̄i ku gaau Jesu. 26 Nɔi Jesu í yɛ iyeɛ bɛ, do mɔcɔ iyi í biu à waa leeki kɔkɔi nɔɛ, nɔ í sɔ iyeɛ í ni, abooyi, inɛ ihɛi í baa í jɛ bei amaɛ. 27 Nɔi í sɔ mɔcɔu í ni, abou ihɛ bei iyeɛi í baa í jɛ. Hai aɔɔ nɔui mɔcɔu í gbāa í bɔɔɛ kpasɛɛ wa woo.

*Waati iyi Jesu í ku
(Cɔ Matie 27:45-56; Maaku 15:33-41; Luku 23:44-49)*

28 Si anyii nɔui, si bei Jesu í mà iyi bɛbɛi fei ndɛɛ í kpa iri mbɛ, ŋɔi í ni, agbɛ wa kpaɛm. Í fɔ bɛbɛi ku ba kukɔi idei Ilaaɔ ku kɔ. 29 Wee caka gɔ í wa

bɛ í nɛ atɛ kukã bam bam. Nɔi à dī kanya si amaawoi jīi gɔ à sɔsi atɛ kukãu à waa too si gelei Jesu. ³⁰Iyi Jesu í tie atɛ kukãu nɔi í ni, n̄ kpa irii icem nii mbe. Nɔ í kamba iriɛ í ku.

À gū Jesu kaka si kpakpaa cingae

³¹ Si bei à wa si sɔlui ajoi kusimiu, Zuifu ηau a kù waa bi ajou ku to wa ku ba iku ηau si jīi ηau bɛ, domi ajou ajɔ nla goi. Nηui í jò à koo à tɔɔ Pilati ku jò a cɛ kutɛi inɛ ηa iyi à kpakpa ηau, nɔ a nya ηa hai bɛ. ³² Na ηoi í ce sooge ηau à cɛ kutɛi inɛ sinteu do inɛ minjisiau, aηa iyi à kpakpa do Jesu ajou. ³³ Amma waati iyi à to bi Jesu, à ba í ku tā, nɔ a kù cɛ kutɛɛ má. ³⁴ Amma inɛ akãi sooge ηau í gū kpakpaa cingae do kaka, ηoi gbakã nje do inyi wa jo wa. ³⁵ Amu Zāa n̄ yɛ iyi bɛ fei, nɔ n̄ wa n̄ jɛa inɛ ηa sɛɛdaɛ, sɛɛdam n̄ou ntɔi. N̄ mà kam kam iyi ntɔi n̄ wa n̄ fɔ, nɔ n̄ wa n̄ fɔi ku ba inɛ mɔ i dasi naanɛ ηa. ³⁶ A kù cɛ kutɛɛ ηa nɔ iyi bɛ í cei ku ba kukɔi idei Ilaaɔ ku kɔ iyi í ni, baa kũkũ akãɛ kaa lɛgɛ. ³⁷ Nɔ kukɔi idei Ilaaɔ í ni má, aa cɔ inɛ iyi aηa taka nηa à gūu.

À dasi ikui Jesu bale

(Cɔ Matie 27:57-61; Maaku 15:42-47; Luku 23:50-56)

³⁸ Si anyii nηu, Zozɛfu inɛi Arimateeu í koo í tɔɔ Pilati ku jò nηu ku nya ikui Jesu. Wee Zozɛfu mɔ mɔcɔi Jesui, amma si asiii, domi wa ce njoii inɛ ngboi Zuifu ηa. Nɔ Pilati í jɛaa si. Na ηoi í jò Zozɛfu í koo í nya ikui Jesuu. ³⁹ Nikodemu iyi í bɔ bi Jesu idũ gɔ wo, í si Zozɛfu. Nɔ wa mu tulare dimi ikã ikã minji, akã mirui à ya kpoo, akã mɔ aloɛ. Kuwoɛ í to zakai kilo kuntaa. ⁴⁰ Inɛ minji ηau à so ikui Jesu à woo do jaaɛ fũfũ gɔ ηa nɔ à fãsi tulareu. Si dɔɔnɛi Zuifu ηa bɛɛbei à ya ce bii à waa si iku. ⁴¹ Lambo gɔ í wa tengi bii à kpakpa Jesu si jīi n̄ou. Si inɔ lambou à gbɛ isai kuta gɔ bɛ kù kpe titã, nɔ a kù si inɛ gɔ si bɛ. ⁴² Bei à koo à si Jesu si na iyi í jò tengi bɛ kù jī, nɔ à bi a suu gbãa gbãa hee ajoi kusimiu ku maa to wa.

20

Bale ngbɛ

(Cɔ Matie 28:1-8; Maaku 16:1-8; Luku 24:1-12)

¹ Ajɔ amaazuma daadaakɔ waati iyi iju kù má sãa sãa, ηoi Maari inɛi Madalau í bɔ bi baleu. Nɔ í ba wee à tale kutau hai andɛ baleu. ² Nɔi í sei í bɔ bi Simɔɔ Piɛɛ do bi mɔcɔ iyi Jesu í bi jiidau, í sɔ ηa í ni, à nya ikui Lafɛɛ hai inɔ bale nɔ a kù mà bii à dasi.

³ Nɔi Piɛɛ do mɔcɔu à fita à bɔ bi baleu. ⁴ Aηa minji fei à sei ajɔ, amma mɔcɔu í sei í cua Piɛɛ, nηui í tako í to bi baleu. ⁵ Nɔ í bate í nante si baleu, nɔ í yɛ jaaɛ ηau wa jile, amma kù lɔ. ⁶ Nɔi Simɔɔ Piɛɛ wa baa do anyi. Iyi í to wa nɔ í lɔ inɔ baleu. Nɔ í yɛ jaaɛ ηau wa jile, ⁷ do mango iyi à tako à dīð iriɛu. Amma mangou kù waa jile inya akã do jaaɛ ηau, wa woi ikpa akã. ⁸ Nɔi mɔcɔ iyi í tako í to bi baleu, nηu mɔ í lɔ. Iyi í yɛ mii ηau nɔ í dasi naanɛ. ⁹ Mɔcɔ ηau a kù tako a kù gbɔ yaasei kukɔi idei Ilaaɔ wo iyi í ni kù nɛ bei á ce iyi Jesu kù jī hai si bale. ¹⁰ Nɔi mɔcɔ ηau à sinda à bɔ kpasɛ.

Jesu í tusea Maari inɛi Madalau arae

(Cɔ Matie 28:9-10; Maaku 16:9-11)

¹¹ Amma Maari wa leekī waduude kɔkɔi baleu wa kpata. Si bei wa kpatau ηoi í bate í nante inɔ baleu. ¹² Nɔ í yɛ amaleka minji gɔ ηa à waa dasi nyau fũfũ à waa buba tengi bii ikui Jesu wa sũ wo, inɛ akã ikpa iri, inɛ akã mɔ ikpa kutɛ. ¹³ Nɔ à beɛɛ à ni, abooyi, na mii í ce ì waa kpata. Nɔi í jɛ nηa í ni, à so ikui Lafɛɛm hai ihɛi nɔ n̄ kù mà bii à dasiɛ.

¹⁴ Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tā, ηoi í sinda nɔ í yɛ Jesu wa leekī bɛ. Amma kù mà mà Jesui. ¹⁵ Nɔi Jesu í beɛɛ í ni, abooyi, na mii í ce ì waa kpata. Yooi ì waa dɛ. Nɔi Maari í tamaa bei woo degbe lamboui. Nɔi í sɔɔ í ni, mɔkɔɔyi, bii awoi ì soo, sɔm bii ì jilɔɔ n̄ koo n̄ soo. ¹⁶ Nɔi Jesu í ni, Maari. Nɔi Maari í sinda sie í sɔɔ do feei Ebɛɛ í ni, Rabuni, waatɔ Mɛɛtu.

¹⁷ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, jòm, mà lum, domi n̄ kù bɔ lele bi Baam titã. Amma bɔ bi mɔcɔm ηa, sɔ ηa í ni n̄ wa n̄ bɔ bi Ilaaɔ. Nηui í jɛ baam, nɔ í jɛ baai inɛ mɔ.

¹⁸ Nɔi Maari inei Madalau í koo í sɔ mɔcɔ ɲau í ni nɲu í ye Lafɛɛ. Nɔ wa sisi nɲa ide iyi Jesu í sɔɔ.

Jesu í tusea mɔcɔe ɲa arae

(Cɔ Matie 28:16-20; Maaku 16:14-18; Luku 24:36-49)

¹⁹ Ajɔ amaazumau iyi ale í le ɲɔi mɔcɔ ɲau à tɔtɔɔ si ile gɔ nɔ à sɔkɔ gambou domi à waa ce ɲɔi inɛ ngboi Zuifu ɲau. Nɔi Jesu í faata wa í leekɪ si anini nɲa. Nɔ í sɔ ɲa í ni, laakai ku sũ ku wɛɛ nɲɛ.

²⁰ Iyi í sɔ ɲa bɛɛbɛ í tã ɲɔi í nyisi ɲa awɔɛ ɲa do kpakpaa cingaeu. Nɔ inɔi mɔcɔ ɲau í dɔ iyi à ye Lafɛɛ. ²¹ Nɔi Jesu í sɔ ɲa má í ni, laakai ku sũ ku wɛɛ nɲɛ. Si bei Baaba í bɛm wa, bɛɛbɛ mɔi amu mɔ n̄ bɛ ɲɛ.

²² Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã ɲɔi í fufu ɲa í ni, i gba Hundei Ilaaɔ ɲa. ²³ Inɛ iyi ì kpa idei dulum dɛɛ ɲa, Ilaaɔ mɔ á kpaai. Inɛ mɔ iyi ì ni dulum ndɛɛ í jɛ idei iriɛ ɲa, lafɛɛ á maa wɛɛð ndɛɛi.

Jesu do Tomaa

²⁴ Wee Tomaa inɛ akãi mɔcɔ maateeji ɲa iyi à ya kpe Sikãu kù wa inɔ nɲa si waati iyi Jesu í naa si ɲau. ²⁵ Nɔi mɔcɔ ɲa iyi à gbeu à sɔɔ à ni, à ye Lafɛɛ. Amma Tomaa í sɔ ɲa í ni, nɔ n kù ye agbei ponti ɲau si awɔɛ ɲa nɔ n kù dasi amaawɔm si agbei pontiu nɔ n kù dasi awɔm si dalai jujui kpakpaa cingaeu n kaa n dasi naane pai.

²⁶ Zakai azuma akã má à tɔtɔɔ má si inɔ ile. Tomaa í wa inɔ nɲa. Nɔ à cɪmbo gambo ɲa. Amma Jesu í faata si anini nɲa wa má nɔ í ni, laakai ku sũ ku wɛɛ nɲɛ. ²⁷ Nɔ í sɔ Tomaa í ni, cɔ awɔm ɲa nɔ i dasi amaawɔɛ si bɛ. Naað awɔɛ wa má i luð cingaam. Jò sika sikau bɛ, dasi naane. ²⁸ Nɔi Tomaa í jɛaa í ni, awɔi ì jɛ Aɔ Lafɛɛm. ²⁹ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, debɛi ì dasi naane si na iyi í jò ì yem, ma irei. Ilu inɔ didɔ ɲai inɛ ɲa iyi a kù yem nɔ do nɲu fei à dasi naane.

Mii iyi í jò à kɔ tiau ihɛ

³⁰ Maamaake nkpɔi Jesu í ce má si wajui mɔcɔe ɲa iyi a kù kɔ si tiau ihɛ.

³¹ Amma ide iyi ihɛ ɲai à kɔ ku ba i dasi naane ɲa iyi Jesu í jɛ Kirisi Amai Ilaaɔ

ku ba naane iyi ì dasiɛ ɲau ku jò i ba kuwɛɛ hai tã ɲa.

21

Jesu í tusea mɔcɔ mɛɛje gɔ ɲa arae

¹ Si anyii nɲu, Jesu í nyisi arae bi mɔcɔe gɔ ɲa má kɔkɔi tenku iyi à ya kpe Tiberia. Do yaase bei í nyisið arae wee. ² Simɔɔ Piɛɛ do Tomaa iyi à ya kpe Sikãu do Natanieli inei Kana si ilei Galilee do amai Zebedee ɲa do mɔcɔ minji mmu gɔ ɲa má, aɲa fei à wa inya akã bɛ. ³ Nɔi Simɔɔ Piɛɛ í sɔ ɲa í ni, n̄ wa n bɔ cɔcɔ. Nɔ à ni, aa ka siɛ.

Nɔ à fita gbakã à lɔ akɔi inyi gɔ idũ à nɛ. Amma idũ ajɔ nɲu a kù mu nkãma. ⁴ Iyi iju wa bɔ ku má, ɲɔi à ye Jesu wa leekɪ itii tenkuu bɛ, amma a kù mà mà nɲui. ⁵ Nɔi Jesu í bee ɲa í ni, inɛ awaasũ ɲau bɛ, i kù mu nkãma ɲa de. Nɔi à ni, aawo. ⁶ Nɔi í sɔ ɲa í ni, i dasi taaɔ nɲɛ inɔ inyi do ikpa awɔ njei akɔi inyiu, aa mu cɛɛ ɲa. Nɔ à sɔ taaɔ nɲa inɔ inyi nɔ à mu cɛɛ hee à mɔngɔ ku faa wa. ⁷ Mɔcɔ iyi Jesu í bi jiidau í sɔ Piɛɛ í ni, Lafɛɛ mbɛ.

Iyi Simɔɔ Piɛɛ í gbɔ iyi Lafɛɛi, ɲɔi í dasi ibɔɛ domi basli í wɛɛ wo. Nɔ í dasi inyiu wa bɔ bi tɛɛ. ⁸ Amma mɔcɔ ɲa iyi à gbeu à to wa ice do akɔi inyiu, à waa fa taaɔ nɲa iyi í kɔ do cɛɛu. Kujɪ nɲa do ice kù re mɛɛtu cɪɔ. ⁹ Iyi à kita wa ile nɔ à ye ina nyenyɛ gɔ bɛ cɛɛ wa banda si, nɔ pɛɛ wa jilɛ bɛ. ¹⁰ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i naað cɛɛ gɔ ɲa iyi ì mu wa nɛɪu ɲa.

¹¹ Nɔ Simɔɔ Piɛɛ í koo í lɔ akɔi inyiu nɔ í fa taaou wa ile. Taaou í kɔ do cɛɛ nla ɲa. Kukpɔ nɲa í to cɪɔ do ciitaa do mɛɛta. Do iyi í kpɔ bɛɛbɛ fei taaou kù ga. ¹² Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i naa i nya sɔnda ɲa. Nɔ baa mɔcɔ akã kù jɛ ku beɛ ku ni, awɔi yoo, domi à mà iyi Lafɛɛi. ¹³ Nɔi Jesu í koo í so pɛɛu do cɛɛu í na ɲa.

¹⁴ Iɛɛ gbɛɛtasiaɛi mbɛ bei iyi Jesu í nyisi mɔcɔe ɲa arae hai waati iyi í jɪ hai si bale.

Jesu do Piɛɛ

¹⁵ Iyi à nya sɔnda à tã ɲɔi Jesu í bee Simɔɔ Piɛɛ í ni, Simɔɔ amai Zãa, ì bim í re inɛ ihɔ ɲa? Nɔ Piɛɛ í jɛaa í ni, oo

Lafēε. Ì mà iyi ñ biε. Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, gbɔa ama angudām ηa. ¹⁶ Nɔ í beεε má ise gbeejisia í ni, Simɔɔ amai Zāa, ì bim? Nɔ Piεε í jεaa í ni, oo Lafēε. Ì mà iyi ñ biε. Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, gbā angudām ηa. ¹⁷ Nɔ í sisi í beεε má ise gbεetasia í ni, Simɔɔ amai Zāa, ì bim? Nɔ inɔi Piεε í fɔ do si bei í beεε ise gbεetasia í ni, ì bim? Nɔi Piεε í jεaa í ni, Lafēε, ì mà fei ndεε, ì mà kam kam iyi ñ biε. Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, to, gbā angudām ηa. ¹⁸ Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔei, waati iyi ì wεε awaasū ì ya dīa arae wondo nɔ i bɔ bii ì bi. Amma bii ì naa ì gbo, aa tε ikpaei nɔ inε gɔ ku dīε nɔ ku bɔdε bii i kù bi. ¹⁹ Do ideu bei Jesu í fɔ yaase bei Piεε á na ku ku ku nyisiò amboei Ilaaã. Iyi í fɔ beεbe í tã nɔ í sɔɔ í ni, toom wa.

Jesu do mɔcɔ iyi í bi jiidá

²⁰ Nɔi Piεε í sinda, nɔ í ye mɔcɔ iyi Jesu í bi jiidau wa naa do anyi nηa. Mɔcɔu nηui í tako í gbesi gendei Jesu waati iyi à waa je í beεε í ni, Lafēε, yooi á zambaεu. ²¹ Iyi Piεε í ye mɔcɔu ηɔi í bee Jesu í ni, Lafēε, mɔkɔu ihē mɔ ni, beirei ti nηu mɔ á ye. ²² Nɔi Jesu í jεaa í ni, baa bii ñ bi n jò ku maa wεε hee n koo n nyiò wa mái, iwoi í yeε. Awɔ de, toom wa. ²³ Nɔi laabaau i ideu í fangaa si inɔi woo dasi Jesu naane ηau à be ni mɔcɔu kaa ku. Amma Jesu kù ni kaa ku, nηu de í ni, baa bii ñ bi n jò ku maa wεε hee n koo n nyiò wa mái, iwoi í yeε.

²⁴ Mɔcɔ iyi Jesu wa fāau amu Zāai. Nɔ amu takam nii ñ wa n je sεεdai ide ηau, amu iyi n kɔ tiau ihē, à nɔ à mà iyi sεεdam í je ntɔ.

Iri kukpai tiau

²⁵ Mii nkpɔ nkpɔ í wεε má iyi Jesu í ce. Bii í je à kɔ fei ndεε akã akã, n kù tamaa mà andunyau ihē á to inε ηa a ba bii aa jile tia ηa iyi aa kɔ ηau fei.

Icɛi Woo Bɛ Nja

À cea Woo bɛ nja kuwāi Hundei Ilaaḽ

¹ Baakɔm, Teofli,

Si tia sintem n̄ kɔ mii iyi Jesu í ce do cio iyi í ya maa kɔa inɛ n̄a si fei hai sinte, ² hee í koo í to ajɔ iyi Ilaaḽ í soo lele. Hee ku maa nɛ, inɛ n̄a iyi í cica wo à jɛ woo bɛ nja, í ba n̄a ide ku fɔ do gbugbāi Hundei Ilaaḽ í sɔ n̄a bei aa ce. ³ Si anyii ikuɛ í nyisi n̄a arae si afei ajɔ ciiji isɛ fɛfɛlo ku jɛ n̄a sɛɛda iyi kù nɛ sika sika iyi n̄ju í wɛɛ. À yɔɔ nɔ í ce n̄a faajii bommai Ilaaḽ. ⁴ Ajɔ n̄ju gɔ, si bei Jesu do mɔcɔɛ n̄a à wa inya akā í sɔ n̄a í ni, i maà tekī hai Zeruzalɛmu n̄a, amma i degbe amua iyi Ilaaḽ Baaba í wāð n̄ɛu, amua iyi n̄ tako n̄ sɔ n̄ɛ ideɛu. ⁵ Zāa n̄ju, inyii í dasi n̄ɛ wo, amma si ajɔ minjiu ihɛ aa da n̄ɛ si Hundei Ilaaḽ.

Jesu í nyi lelei Aḽ

⁶ N̄ɔi woo bɛ n̄a iyi aḽɔ Jesu n̄a à wa inya akāu à beɛ à ni, Lafɛɛ, bebɛii aa teese i jilɛ bommai Izireli? ⁷ N̄ɔi Jesu í jɛ n̄a í ni, kù jɛ baa n̄ɛ i mà ajɔu walakɔ i mà yaase bei mii n̄au bɛ á na ku ce n̄a. Ilaaḽ Baabai í jilɛ iyi bɛ n̄a do yiiokɛ. ⁸ Amma aa ba gbugbā n̄a waati iyi Hundei Ilaaḽ á naa si n̄ɛ. Aa jɛa inɛ n̄a sɛɛdam n̄a si ilui Zeruzalɛmu, do si ilɛi Zudee fei, do si ilɛi Samari hee ku bɔ do kɔɔi andunya fei. ⁹ İyi Jesu í fɔ ideu í tā, n̄ɔi à waa cɔɔ nɔ à ba wee Ilaaḽ í soo ikpa lele nɔ kudūi ijī gɔ í jò a kù yɔɔ má.

¹⁰ Waati iyi à waa cɔɔ wa nɛ ikpa lelei Aḽ, n̄ɔi gbakā à yɛ woo dasi ibɔ fūfū minji gɔ n̄a bɛ à waa leekī kɔkɔ n̄a. ¹¹ N̄ɔi inɛ n̄au à ni, inɛ inɛi Galilee n̄a, na mii í ce ì leekī ì waa cɔ lele n̄a. Jesuu bɛ iyi Ilaaḽ í so ikpa lele hai bi tu n̄ɛu á nyi wa má do yaase bei ì yɔɔ í nɛð leleu n̄a.

Nsūi Zudasi

¹² İyi inɛ n̄au à fɔ bɛɛbɛ à tā, n̄ɔi woo bɛ n̄au à sinda wa hai iri kutai Olivie bii à wau à nyi wa Zeruzalɛmu. Iri

kutau í wa kɔkɔi iluu zakai kilo akā. ¹³ İyi à to Zeruzalɛmu n̄ɔi à gū lelei ile ku kpeke bii à ya maa wau. Aḽa iyi à tɔtɔ bɛu wee, Piɛɛ do Zāa, do Zaaki, do Anderee, do Filipu, do Tomaa, do Baatelemi, do Matie, do Zaaki amai Alifee, do Simɔɔ iyi í ya jabua ilɛɛ do Zudu amai Zaaki. ¹⁴ Do anu akāi inɛ n̄au fei à ya tɔtɔ a maa ce kutɔɔ do himma, aḽa do ifɔi Jesu n̄a do Maari iyɛɛ do inaabo gɔ n̄a má.

¹⁵ Ajɔ n̄ju gɔ woo dasi Jesu naanɛ n̄au à tɔtɔ má. Kukpɔ n̄na í to zakai amanɛ cifa. N̄ɔi Piɛɛ í dede í leekī si anini n̄na í ni, ¹⁶ inɛ kpaasim n̄a, Hundei Ilaaḽi í jò Davidi í fɔ idei Zudasi wo, n̄ju iyi í cuaa inɛ n̄a iyi à mu Jesuu, nɔ ideu kù nɛ bei á ce iyi kù ce. ¹⁷ Zudasiui í tako í jɛ inɛ akā nwa wo, n̄ju mɔ í ya dasi icɛ nwa awɔ.

¹⁸ Fia iyi í ba na laalɔ iyi í ceu í rað iko gɔ. N̄ɔi í cuku, iriɛ í tako í to ilɛ nɔ inɔɛ í la, ifūɛ fei í fita. ¹⁹ N̄ɔi inɛ n̄a iyi à wa Zeruzalɛmu fei à gbɔ ideu. Na n̄ɔi í jò do fee n̄na à waa kpe ikou Akedama, waatɔ Ikoijɛ.

²⁰ Ideɛ iyi à kɔ si tiai iri kukɔu wee.

A jò ideɛu ku kpɔð bomma.

Inɛ gɔ ku maà buba bɛ má.

Nɔ à kɔɔ má à ni,

A jò inɛ gɔ ku jɛ nsūɛ si icɛu.

²¹⁻²² Debei, ka dasi inɛ gɔ si inɔ nwa ku jɛ nsūi Zudasiu. Nɔ í gbe lafɛɛ ku jɛ inɛ iyi í yɛ kujī Lafɛɛ Jesu hai si bale bei awa mɔ. Nɔ lafɛɛ ku jɛ inɛ akāi inɛ n̄a iyi à ba wa kuwɛɛ ajɔ si waati kāma fei iyi Jesu í wɛɛ do awa si andunya ihɛ, hai waati iyi Zāa í dasiɛ inyi hee í koo í bɔ lele. ²³ N̄ɔi à cica amanɛ minji gɔ n̄a, irii inɛ akāi Zozefu iyi à ya kpe Baasaba, walakɔ Zusitu, inɛ minjisiau mɔ Matiasi. ²⁴ N̄ɔi à ce kutɔɔ à ni, Lafɛɛ, awɔ iyi ì mà idɔi inɛ fei, nyisi wa inɛ iyi ì cica. Si inɔi mɔcɔ minjiɛ n̄au ihɛ ²⁵ nyisi wa inɛ iyi ì bi ku jɛ nsūi Zudasi si icɛi woo bɛ n̄au, icɛ iyi Zudasi í jò nɔ í koo í lɔ tengi bii í jò à dasiɛ. ²⁶ N̄ɔi à ta n̄na kpasau. Nɔ kpasau í so Matiasi. N̄ɔi à dasiɛ si inɔi woo bɛ maatakā n̄au.

2

Kunaai Hundei Ilaaḽ

1 Iyi ajɔi Pantekotu í to, nɔi woo dasi Jesu naane nau fei à tɔtɔ inya akã.
 2 Gbakã nɔi à gbɔ iba gɔ í naa hai lele, í jɔ bei fufu nla, nɔ si inɔ ileu fei ine nja à gbɔ ibau. 3 Si anyie nɔi à ye ngɔgɔ bei amei ina í na í lesi irii aɲa fei akã akã.
 4 Nɔi aɲa iyi à wa be fei à kɔ̀ò Hundei Ilaaɔ̀ nɔ à waa fɔ fee mmu gɔ nja, si bei Hundei Ilaaɔ̀ í mu nja aɲa fei ikã ikã.
 5 Wee waati beɛbe Zuifu gɔ nja iyi à mà beɛrei Ilaaɔ̀ à naa hai ile fei à wa Zeruzalemu. 6 Iyi à gbɔ ibau, nɔi zamaa nkpɔ nkpɔ í sei í koo í tɔtɔ be nɔ à biti jiiida jiiida si na iyi í jò à gbɔ woo dasi Jesu naane nau à waa fɔ feei aɲa ikã ikã. 7 Nɔi í mu nja biti hee í caa, nɔ à bee nje à waa ni, ine nja iyi à waa fɔ ideu be, n jɔ aɲa fei inei Galilee nja mɛɛ. 8 Nɔ beirei í ce awa fei à gbɔ à waa fɔ ide do fee nwa ikã ikã. 9 Si inɔ nwa ine gɔ nja à naai hai ilei Paati do hai Mɛdi do Elami, do hai ilei Mezopotami do Zudee do Kapadosi do Pontu do hai ilei Azii. 10 Ine gɔ nja mɔ hai ilei Firizii à naa do Panfili do Ezibiti do hai ikpa Libi iyi í wa kɔkɔi Sireni. Ine gɔ nja mɔ à naa hai Romu. 11 Ine gɔ nja Zuifu nja à bí nja, ine gɔ nja mɔ à waa too kucei Zuifu nja. Ine gɔ nja à naa hai ilei Kereti do hai Arabi. Do nɲu fei, awa fei à gbɔ à waa fɔ fee nwa nja ikã ikã à waa sisiò mii nla nja iyi Ilaaɔ̀ í ce. 12 Nɔi aɲa fei à biti hee a kù mà bei aa lasabu nɔ à bee nje à waa ni, yoomai í je yaasei mii nɔu ihɛ. 13 Amma ine gɔ nja à yaako nja à waa ni, ine nau à mɔ atɛi hee í caa.

Waazo iyi Piee í ce

14 Nɔi Piee í dede do woo be maatakã nau ajɔ nɔ wa la hee lele í sɔ zamaau wa ni, inje Zuifu nja do inje mɔ iyi í wa Zeruzalemu fei, i sotɔ i gbɔ nja. 15 N bi i mà nja iyi ine nau ihɛ a kù mɔ atɛ si bei í waa tamaa nau be, domi à weɛ si daadaakɔ, baa isɔ mɛɛsã kù lɔ titã. 16 Amma iyi í waa ye daakɔyiu ihɛ nja, iyi walii Zoeli í fɔu mbe iyi í ni, 17 Ilaaɔ̀ í ni, si ajɔi ankãanyi nau an daa ine fei si Hundem. Ama inemakɔ do ama inaabo nɲe nja aa ce walii. Awaasũ nɲe nja aa ya maa ce kuye nja,

Nɔ makɔ ngbo nɲe nja mɔ Ilaaɔ̀ á ba nja ide ku fɔ si ala.

18 Waati beɛbe, an dasi Hundem si inemakɔ do inaabo woo ce icem nja,

Nɔ aa ce walii.

19 An nyisi mii maamaake nja ikpa lelei Aɔ̀,

Nɔ an jò ine nja a ye mii maamaake nja má si ile.

Ine nja aa ye njè do ina do cuai ina.

20 Inunu á kuku inya

Nɔ cukpa ku kpã bei njè.

Si anyii nɲui ajɔi Lafɛɛ á to wa, ajɔ nla ilu amboeu.

21 Amma ine nja iyi à waa kpe Aɔ̀ Lafɛɛ fei aa ba faaba.

22 Inje inei Izireli nja, i sotɔ i gbɔ ideu nja. Ilaaɔ̀ í jò í mà yiikoi Jesu inei Nazaretu nja na maamaake do nyinda nja iyi í jò Jesu í ce si anini nɲe, si bei inje taka nɲe í mà nja. 23 Jesuu, Ilaaɔ̀ takaei í lasabu hai sinte í jilɔ si a daa ine nja si awɔ. Nɔ inje í daa ilu dulum nja si awɔ í jò à kpakpae si jii ku gaau à kpaa nja. 24 Amma Ilaaɔ̀ í jũu hai si bale, í nyaa hai si wahalai iku domi iku kù ne gbugbã kãma sie hee ku geɛɛ be.

25 Idei Davidi í kɔ í ni,

N wa n ye Aɔ̀ Lafɛɛ ajɔ fei,

Domi í wa awɔ njem ku ba n mà n yaya.

26 Na nɔi í jò idɔm wa dɔ, nɔ n wa n fɔ ide do inɔ didɔ.

Nɔ baa bii í je an ku n ne kpãa ku cɔ,

27 Domi awɔ Ilaaɔ̀ i kaa jò hundem bi ku wai iku nja.

Beɛbe mɔi i kaa jò arai Ine Kumáe ku sãmi.

28 Í nyisim kpãa iyi wa bɔɔm si kuweɛ. An weɛ do awɔ si inɔ didɔ.

29 Si anyii nɲu nɔ Piee í ni má, inje kpaasim nja, n wa n sɔ nje nɔ kù ne sika kãma, Davidi bala nwa í ku nɔ à suu. Baleɛ mɔi í wa si anini nwa ihɛ hee do nnyi fei, mà irei. 30 Amma si bei í je walii, í mà iyi Ilaaɔ̀ í cea nɲu kuwãide gɔ do kugbasi í ni tɔkue gɔ á na ku buba si kitã bommae. 31 Davidi í mà mii iyi á na ku ce. Na nɔi í jò ide iyi í fɔ, iyi í ni Ilaaɔ̀ kaa jò hundee bi ku wai iku nja nɔ arae kaa sãmi, idei kujii ine iyi Ilaaɔ̀ í cicai wa fãa. 32 Jesuu iyi n wa n fɔ

idee, Ilaaḏ í jũu hai si bale nɔ awa fei à je seeda. ³³ Ilaaḏ Baaba í soo lele nɔ í muaa Hundee iyi í wāaḏ wo. Nɔ nɔ mu í mua awa mɔ Hundeu. Nɔ nɔ i waa ye nɔ à waa gbɔ nja be. ³⁴ Davidi takae kù bɔ lelei Aḏ amma í ni, Aḏ Lafēe í sḏ Lafēm í ni, Buba awɔ njem, ³⁵ Hee n ce mbēee nja Bi ku lesi isee.

³⁶ Na nɔi í jḏ í sḏa inje inei Izireli nja fei i mà iyi ihē nja sãa sãa. Jesu iyi ì kpakpa si jii nɔu be nja, nɔ nɔi Aḏ í ce Lafēe do Kirisi.

³⁷ Iyi ine nja à gbɔ beebe nɔi ideu í to si nja ntɔ ntɔ, nɔ à bee Piēe do woo be iyi à gbe nja à ni, inje kpaasi nwa nja, beirei aa ka ce. ³⁸ Nɔi Piēe í sḏ nja í ni, inje fei i kpaasi idɔ nɔ nje i jḏ a dasi nje inyi do irii Jesu Kirisi ku ba Ilaaḏ ku kpa ideu dulum du nje, nɔ aa ba amuai Ilaaḏ ma nja iyi í je Hundee. ³⁹ Beebēi á ce si na iyi í jḏ Ilaaḏ í ce nje kuwāe, inje do ama nje nja do ine nja iyi à wa hee jiji fei, ine nja iyi Aḏ Lafēe nwa á kpe fei.

⁴⁰ Do ide ikā ikā nkɔ nkɔi Piēe í je nja do seeda nɔ í mu nja gbugbā í ni, i nya ara nje ikā hai bi ine laalɔi nsei nja ihē ku ba i ba faaba nja. ⁴¹ Nɔi à dasi ine nja iyi à gba ideu Piēe inyi. Ajo nɔ zaka bei amanē dubu mēeta í kḏsi si inɔi woo dasi Jesu naane nja. ⁴² Nɔ à ya gbɔ cio iyi woo be nja à ya maa kɔ nja siu fei, nɔ à ya maa wēe do anu akā, à ya maa je ije iyi aa yeḏ gigii ikui Jesu, nɔ à ya maa ce kutɔ ajo.

Kuwēi ine nja iyi à dasi Jesu naane

⁴³ Nɔi ideu í to si ine fei, nɔ Ilaaḏ í jḏ woo be nja à wasi maamaake nkɔ nkɔ ku ce. ⁴⁴ Woo dasi Jesu naane nja fei à ce anu akā nɔ mii iyi à ne fei ti nja fei í je. ⁴⁵ Waati iyi ine gɔ í ne bukaatai ngɔgɔ fei à ya ta iko nja nja do mii ndu nja nɔ a na lafēe fiaw zaka bei í ne bukaatae. ⁴⁶ Ajo fei à ya tɔtɔ si bantumai kpasēi Ilaaḏ. À ya tɔtɔ a maa jei si inɔ kpasē nja nja do inɔ didḏ. Muafiti ci ya wa si. ⁴⁷ À ya maa saabu Ilaaḏ nɔ ine fei í mà beere nja. Ajo fei ine nja à ya dasi naane nɔ a ba faaba.

Beebēi Lafēe Jesu í ya maa kḏsi kukpɔi woo dasi naane nja waati kama fei.

3

Wēge gɔ í ba iri

¹ Nɔi ale ajo nɔ zaka isɔ mēeta Piēe do Zāa à waa bɔ kutɔ bantumai kpasēi Ilaaḏ. ² Nɔi à ye mɔkɔ gɔ be iyi à bí do wēge. Ajo fei à ya na a jilɔi andei bantumai kpasēi Ilaaḏ iyi à ya kpe ande Ku sḏau, ku maa bara waati iyi ine nja à waa lɔ. ³ Iyi í ye Piēe do Zāa à waa lɔ bantumai kpasēu nɔi í tɔ nja a mua nɔ ngɔgɔ. ⁴ Nɔi Piēe do Zāa à kāsie iju, nɔ Piēe í ni, cɔ wa. ⁵ Nɔi í cɔ nja do laakai domi wa tamaa ngɔgɔ si nja. ⁶ Amma Piēe í sḏ í ni, n kù ne fia hee má je wura, amma iyi ñ ne an muue. Do irii Jesu Kirisi inei Nazaretu, dede i ne. ⁷ Nɔi í mu awɔ njei mɔkɔ í dede. Be gbakā, isei ineeu do ikḏi isee nja í ce gbugbā. ⁸ Nɔi í fo í dinga wa ne. Nɔi aḏ nja fei à lɔ bantumai kpasēi Ilaaḏ ajo, nɔi í fo í dinga wa ne wa saabuḏ Ilaaḏ. ⁹ Nɔi ine fei í ye wa ne wa saabuḏ Ilaaḏ. ¹⁰ Si bei à mà iyi nɔi í ya tako ku maa buba ande kusai bantumai kpasēi Ilaaḏ ku maa barau, nɔi bitu í mu aḏ fei nɔ ideu í to si nja.

Waazo iyi Piēe í ce

¹¹ Nɔi mɔkɔ iyi í ba iriu kù je kù ne hai bi Piēe do Zāa. Aḏ nja à wa ikpa akāi kpasēi Ilaaḏ iyi à ya kpe bantumai Salomɔ. Nɔ ine nja iyi ideu í mu nja bitu à sei à bɔ bi tu nja. ¹² Iyi Piēe í ye nja nɔi í sḏ nja í ni, inje inei Izireli nja, beirei í ce ì bitu ì waa cɔ wa beebe nja. Í tamaa bei gbugbā nwai walakɔ daa jiiida nwai í jḏ mɔkɔ wa ne nja? ¹³ Aburhamu do Izaaki do Zakabu nja iyi à je bala nwa nja, Aḏ Lafēe nja í jḏ Jesu woo ce icēe í ne amboe. Inje ì muu ì na ine ngbo nja nɔ ì kāsie nja si wajui Pilati, baa do iyi Pilati wa bi ku jḏ wo. ¹⁴ Amma inje ì kāsie, nɔi iyi í je Ine Kumá do Ine Dee deeu nɔ ì tɔ Pilati ku jḏ nje woo kpa ineu si agbēe nja. ¹⁵ Si beebe í kpa ine iyi í je irii kuwēe nja. Amma Ilaaḏ í jũu hai si bale, nɔ awa à yɔ. ¹⁶ Jesu do naane iyi mɔkɔ ihē í dasi nɔi í jḏ í ba gbugbā. Mɔkɔ iyi ì waa ye nɔ ì mà

ɲau ihɛ, naane iyi í dasi Jesuui í jò í ba iri mam mam si wajui inɛ fei.

¹⁷ Nsei kpaasim ɲa, ñ mà mii iyi ì cea Jesuu ɲa, ì cooi si ngɔgɔ hai mà ɲa, bæbei do inɛ ngbo nɲɛ ɲa fei. ¹⁸ Ilaaã í jò walii ɲau fei à tako à fɔ ideɛ wo. Nɔ bæbe mɔi bei à fɔu fei í kɔ. Ide iyi à fɔu nɲui í jɛ à ni, kù nɛ bei á ce iyi inɛ iyi Ilaaã í cicau kù yɛ ijuukpã. ¹⁹ Na nɲu, i kpaasi idɔ nɲɛ í sinda sí Ilaaã ɲa ku ba ku kpa ideɪ dulum du ɲɛ. ²⁰ Nɔ Ilaaã ku mu nɲɛ kusimi jiida, nɔ ku be Kirisi iyi í cicau wa ku jɛ tu ɲɛ, nɲu iyi í jɛ Jesuu. ²¹ Tilasii Jesu Kirisi ku maa wa lele hee awaati koo toò mii fei ku jɛ titò si bei Ilaaã í jò walii kumáɛ ɲau à tako à fɔ wo. ²² Moizi, inɛ akã ɲa, í ni, Aã Lafɛɛ nɲɛ á jò walii gɔ ku fita hai si anini nɲɛ iyi á yɛ bei amu. Nɔ á sɪa í gbɔ mii iyi á sɔ ɲɛ fei. ²³ Inɛ iyi kù waa too si ideɪ waliuu fei aa nyaa hai si inɔi zamaai Ilaaã i kpa. ²⁴ Bæbe mɔi Samuɛli do walii ɲa iyi à naa si anyie, aɲa fei à tako à fɔ ideɪ mii ɲa iyi wa ce nsei ihɛ. ²⁵ Mii iyi walii ɲau à ni Ilaaã á ceu, inɛi wa cea. Nɲui í jɛ akabuu iyi Ilaaã í dɪ do bala nɲɛ ɲa si waati iyi í sɔ Aburahamu í ni, hai si dimiei an jò inɛi andunya fei ku ba kuwee. ²⁶ Bæbei Ilaaã í jò woo ce icɛɛ í fita hai bi tu ɲɛ nɔ í bɔ wai ku ba ku wee nɲɛ ku ba inɛ fei í sinda í jò laalo ku ce nɲɛ.

4

Piɛ do Zãa à wa bi igbei woo kiiti ɲa

¹ Si waati iyi Piɛ do Zãa à waa sɔ zamaau ideu bæbe, ɲoi woo weei Ilaaã ɲau do inɛ ngboi inɛ ɲa iyi à ya maa degbe kpasɛi Ilaaã do Sadusi ɲa à sɛkɛɛ si ɲa wa. ² Idɔ ɲa í kɔ si na iyi í jò mɔcɔ minji ɲau à waa kɔ inɛ ɲa si cio à waa sɔ ɲa iyi Jesu í jɪ hai si bale, waatɔ iku ɲa aa yɔkɔ a nyi wa si kuwee má. ³ Nɔi à mu ɲa à cɪmbo ɲa si ile piisɔ hee iju kumá domi aɛ í lɛ tã. ⁴ Do nɲu fei, inɛ nkɔ iyi í gbɔ ideu í dasi naane. Nɔ kukpɔ ɲa í kɔsɔi hee í to zakai amanɛ dubu miu.

⁵ Iju kumáɛ ɲoi inɛ ngboi Zuifu ɲa do inɛ ngbo bubu ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à tɔtɔ Zeruzalɛmu. ⁶ Nɔi à

tɔtɔ aɲa do woo wee nlau iyi à ya kpe Ani, do Kaifu do Zãa do Alesandu do inɛ ɲa iyi à gbe si nyaanzei woo wee nlau fei. ⁷ Nɔi à nya Piɛ do Zãa wa hai ile piisɔ à naa à leekɪ ɲa si waju ɲa nɔ à lɔsi ku bee ɲa à waa ni, do gbugbã yooi, mà do irii yooi ì ceò mii nɔu be ɲa. ⁸ Nɔi Piɛ í kɔò Hundei Ilaaã nɔ í sɔ ɲa í ni, inɛ ilaalu do inɛ ngbo ɲau, ⁹ ì waa bee wa ideɪ icɛ jiida ɲa iyi à cea wegeu ihɛ do bei í ce í baò iri. ¹⁰ Na nɲu, í sɪa inɛ fei do inɛi Izireli ɲau fei í mà ɲa, mɔkɔ iyi wa leekɪ si waju nɲɛu be, í ba irii do saabui irii Jesu Kirisi inɛi Nazaretu, inɛ iyi ì kpakpa si antai jɪi ku gaauu ɲa nɔ Ilaaã í jũu hai si bale. ¹¹ Jesui kukɔu wa fãa iyi í ni,

Kuta iyi woo ma ɲa à cau,

Nɲui í baa í jɛ kuta sintei icui ile.

¹² Woo faaba gɔ kù wɛɛ má bii kù jɛ nɲu akã, domi Ilaaã kù na irii inɛ gɔ má si andunya iyi aa ka kpe ka baò faaba.

¹³ Iyi inɛ ɲau à gbɔ ideu ɲoi à biti domi à yɛ wɔkɔi Piɛ do Zãa nɔ à mà gbakã iyi táaka ɲai iyi a kù ce baa cio. Nɔi à mà iyi aɲai à wɛɛ wo do Jesu. ¹⁴ Amma si bei à yɛ mɔkɔ iyi í ba iriu wa leekɪ do Piɛ do Zãa, nɲui í jò a kù ba ide gɔ iyi aa ni má. ¹⁵ Nɔi à ni a fita hai ile kiitiu. Iyi à fita, inɛ ɲa iyi à gbe beu à waa busi nje aɲa duusɔ. ¹⁶ Nɔi à waa ni, beirei aa ka cea mɔkɔ ɲau ihɛ. Wee inɛi Zeruzalɛmu ɲa fei à mà iyi à ce maamaake nla nla gɔ, nɔ a kaa ka yɔkɔ ka jã. ¹⁷ Amma ka ganji ɲa ku ba ideu ku maà fangaa si inɛ ɲa iyi à gbe má, ka kò ɲa do ijuukpã ku ba a maà sɔ inɛ kãma ide do irii Jesu má. ¹⁸ Nɔi à kpe ɲa má nɔ à kɔ ɲa a fɔ ide do irii Jesu má hee má jɛ a kɔ inɛ ɲa si cioi ideɛ.

¹⁹ Amma Piɛ do Zãa à sɔ ɲa à ni, i bee ara nɲɛ ide bii á jɛ dee dee si wajui Ilaaã ka gbɔ ide nɲɛ nɔ ka jò ti Ilaaã. ²⁰ Awa de a kaa ka yɔkɔ ka coko do mii iyi à yɛ do iyi à gbɔ. ²¹ Nɔi à gbagba si ɲa má ntɔ ntɔ à bei à jò ɲa. A kù ba yaase bei aa ce a fa itɪ ɲa si na iyi í jò inɛ fei wa saabu Ilaaã do mii iyi í ceu, ²² domi mɔkɔ iyi à faaba do maamaakeu, adɔɛ í re baa ciiji.

Woo dasi Jesu naane nja à waa tɔ wɔkɔ

²³ Nɔi Piεε do Zãa à nyi bi kpaasi nja nja si waati iyi woo kiiti nja à jɔ nja. Nɔ à koo à sisi nja ide iyi inε ngbo nja do inε ngboi woo weei Ilaaɔ nja à sɔ nja.

²⁴ Iyi à gbɔ ideu nɔi nja fei à tɔ Ilaaɔ do anu akã à ni, Aɔ Lafɛε, awɔi ì taka lele do ile do tenku do mii iyi í wa si fei.

²⁵ Hundeei í jɔ bala nwa Davidi woo ce icεε í fɔ wo í ni,

Na mii í ce idɔi inei dimi mmu nja í kɔ.

Na mii í ce inε nja à waa ce anu tɔsi a ba a cea Ilaaɔ laalɔ, nɔ wee mii gɔi iyi kaa yɔkɔ ku ce mɔm.

²⁶ Amanlui andunya nja do ilu iri nja à dede nɔ à tɔtɔ

Ku ba a ce igũ do Ilaaɔ do inε iyi í cica.

²⁷ Ilaaɔ Baaba, ide iyi Davidi í fɔu be ntɔi, domi Herodu do Pɔnsu Pilati à ce anu akã. À tɔtɔ do dimi mmu nja do inei Izireli nja si iluu ihɛ à ye taalei Jesu woo ce icε kumáε iyi ì cica ì nya ikãu.

²⁸ Bεεbei à ce, nɔ nɔu be í jɔ mii iyi ì jile fei hai tako do iyi í je idɔɔbiε í kɔ. ²⁹ Na nɔu nsei, Lafɛε, ce laakaii ide ku fɔ nja nɔ í jɔ awa woo ce icεε nja ka sisi ideu do wɔkɔ nla nla. ³⁰ Nyisi gbugbãε ku ba maamaake nja ku ce nɔ inε nja a ba iri do saabui irii Jesu woo ce icε kumáεu.

³¹ Iyi à ce kutɔu à tã nɔi inya bii à tɔtɔu í yaya. Nɔi nja fei à kɔɔ Hundeei Ilaaɔ nɔ à wasi ku waazo idei Ilaaɔ bεbei do wɔkɔ.

Mii iyi woo dasi Jesu naane nja à nε ti nja feii

³² Akpɔi woo dasi Jesu naane nja í kɔɔsi nɔ nja fei à nε anu akã. Inε gɔ ci ya ni mii iyi nɔu í nε ti nɔu akãi amma mii iyi à nε fei ti nja feii. ³³ Do gbugbã nla nla woo be nja à waa sisiɔ kujli Lafɛε Jesu hai si bale, nɔ didɔ nla nla Ilaaɔ í wa si nja fei. ³⁴ Inε gɔ kù je are si inɔ nja, domi ajɔ minji do ajɔ minji fei inε nja iyi à nε iko do kpasɛ nja fei à ya taai nɔ a naaɔ fiaw wa, ³⁵ a naa a na woo be nja, nɔ a ce ikpɛε si bei bukaatai inε fei í to.

³⁶ Bεεbei Jozefu, inei Levi gɔ iyi à bí Sipu, í ce. Nɔui woo be nja à ya kpe Baanabasi, waatɔ woo mua inε

gbugbã. ³⁷ Í ta ikoε gɔ í naaɔ fiaw wa í naa í na woo be nja.

5

Idei Ananiasi do Safira

¹ Amma mɔkɔ gɔ í wεε iyi à ya kpe Ananiasi, aboe mɔ à ya kpoo Safira. Mɔkɔu í ta ikoε gɔ, ² nɔ í jile ikɔ akãi fiaw ndεε, iyi í gbeu mɔ í koo í na woo be nja. Nɔ wee aboe í wεεɔ kumásiε.

³ Iyi í na nja fiaw nɔi Piεε í beε í ni, Ananiasi, beirei í ce ì jɔ Seetam í lɔ si idɔε hee ì waa sɔa Hundeei Ilaaɔ ibo nɔ ì jɔ bubui fiaw ikou ndεε. ⁴ Iko iyi ì tau awɔ si ì nɔɔ ba. Iyi ì taa ì tã, fiaw kù je titεei? To, na mii í jɔ ì ce dimii lasabuu ihɛ. Kù je amane nja ì sɔa ibo, Ilaaɔi ì sɔa.

⁵ Iyi Ananiasi í gbɔ ideu gbakã nɔi í cuku tengi be í ku. Nɔi inε nja iyi à gbɔ ideu fei njo í mu nja hee í caa. ⁶ Nɔi awaasũ nja à naa à wo ikuu do acɔ à koo à suu.

⁷ Si anyii isɔ mεeta má, nɔi aboe mɔ í lɔ wa. Wee kù mà mii iyi í ce mɔkɔi nɔu titã. ⁸ Nɔi Piεε í beε í ni, fia iyi mɔkɔε í naaɔ wau ihɛ, bεεbei ì ta iko nɔu nja? Nɔi Safira í jεaa í ni, bεε mbe.

⁹ Nɔi Piεε í beε í ni, beirei í ce inε minji fei ì ce anu akã ì cɔ laakaii Hundeei Aɔ Lafɛε bεεbe nja. Cɔ, inε nja iyi à si mɔkɔε à wa andε koofa be, aa si awɔ mɔ. ¹⁰ Be gbakã nɔi abou mɔ í cuku si wajui Piεε be í ku. Nɔi awaasũ nja à lɔ be à koo à ba í ku, nɔi à soo wa à naa à suu kɔkɔi mɔkɔε. ¹¹ Nɔi njo í mu inei igbei Jesu nja ntɔ ntɔ do inε nja iyi à gbɔ ideu fei.

Maamaake nkpɔ

¹² Nɔi woo be nja à jɔ maamaake do nyinda nkpɔ í wasi ku ce si wajui inε nja. Nɔ woo dasi Jesu naane nja à ya tɔtɔ bantumai Salomɔɔ. ¹³ Inε kãma kù bi ku lɔ inɔ nja do muafiti domi à waa ce njo, amma do nɔu fei à waa saabu nja ntɔ ntɔ. ¹⁴ Amma kukpɔi inε nja iyi à dasi Lafɛε Jesu naane ntɔ ntɔ í kɔɔsi wa koo, hai inεmɔkɔ do inaabo nja. ¹⁵ Nɔi inε nja à wasi ku naaɔ bɔɔ nja wa si kpãa nja. À ya naa a jile nja si daayi nja do si sɛε nja ku ba bii Piεε wa lɔ ayae ku bii inε gɔ nja si inɔ nja. ¹⁶ Nɔi inε nkpɔ í wasi ku naaɔ bɔɔ nja wa do

ine na iyi à ne inei inɔko na hai ilɛkoi Zeruzalɛmu na, aŋa fei à nɔ à ba iri.

À kpā woo be nau iju

¹⁷ Amma woo wee nɔlai Ilaaɔu do ine na iyi à wa si igbei Saduse na iyi à wa bi tɛɛu fei à dedeò igu si gāmei woo be nau. ¹⁸ Nɔi à mu na gbakā à dasi na piisɔɔ. ¹⁹ Nɔi idū amalekai Aɔ Lafɛɛ í naa í cɪ gamboi ile piisɔɔu í nya na nɔ í sɔ na í ni, ²⁰ i bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ i koo i leekɪ be na nɔ i sisia ine na ide i kuwɛɛu fei. ²¹ Nɔ woo be nau à gbɔ ideu. Amɛɛjuma gbakā nɔi à bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ be à wasi ku kɔ ine na si cio.

Wee waati beɛbe woo wee nɔlai Ilaaɔu do ine nau à tɔtɔ nɔ à kpe igbei woo kiiti nau do ine ngboi Izireli na fei, à bei à be woo degbe kpasɛi Ilaaɔ nau a koo a kpe woo be nau wa hai ile piisɔɔ. ²² Amma iyi à to a kù ye woo be nau ile piisɔɔ be. Nɔ à nyi bi ine ngbo nau má ²³ à ni, iyi à to be à ba ile piisɔɔu wa cimbo dim dim nɔ à ba woo degbe nau à waa leekɪ ande be. Amma iyi à cɪ gambo nau a kù ye ine kāmā ile be. ²⁴ Iyi ine ngboi woo degbe kpasɛi Ilaaɔu do ine ngboi woo wee nau à gbɔ ideu, nɔi à bita a kù mà bei ideu á kpa iri. ²⁵ Nɔi ine gɔ í naa í sɔ na í ni, i gbɔ na, ine na iyi ò dasi piisɔɔ nau à wa bantumai kpasɛi Ilaaɔ à waa kɔ ine na si cio. ²⁶ Nɔi ine ngboi woo degbe kpasɛi Ilaaɔu, nɔu do ine na à koo à gbā na à naaò na wa bi ine ngbo nau. Amma kù je do gbugbā domi à waa ce nɔi zamaau a maa na a ta na kuta.

²⁷ Iyi à naaò na wa à leekɪ na si wajui igbei woo kiiti nau nɔ woo wee nɔlai Ilaaɔu í sɔ na ²⁸ í ni, à kò nɔe mam mam à ni i mà ya ce waaɔo do irii məkɔu má na. Amma wee, ò ce waaɔo nɔe ò waa koo na hee ò kò inei Zeruzalɛmu na fei si cio nɔe nɔ ò waa bi i dasi wa taalei ikui məkɔu na. ²⁹ Nɔi Piɛɛ do woo be kpaasie nau à je à ni, tilasi ide i Ilaaɔi aa ka jirima, kù je ti amanɛ na. ³⁰ Aɔ Lafɛɛi bala nwa nɔi í jɪ Jesuu hai si bale, ine iyi ò kpakpa si jɪ ò kpa na. ³¹ Nɔi Ilaaɔ í soo lele í jilɔ awɔ nɔe ku

je ilaalu do Woo faaba nɔ ku muaò inei Izireli na kpā a kpaasi idɔ nɔa ku ba ku kpa ide i dulum du na. ³² Awa à je sɛɛdai mii nau be, awa do Hundei Ilaaɔ iyi Ilaaɔ í mua ine na iyi à waa jirimaɛ.

³³ Iyi à gbɔ ideu nɔi idɔ nɔa í kɔ hee à waa de a kpa na. ³⁴ Amma ine akā nɔa iyi à ya kpe Gamaliɛ í dede í leekɪ si aninii woo kiiti nau í ni a nya woo be nau wa titā. Gamaliɛu Farisii wa je do woo kɔ ine na si wooda, nɔ í ne beɛɛɛ ntɔ ntɔ bi ine fei. ³⁵ Nɔi í sɔ ine nau í ni, inɛ inei Izireli na, i laakai na do mii iyi ò waa bi i cea ine nau. ³⁶ Kù kpe mɔm titā iyi məkɔ gɔ í naa ihɛ à ya kpoo Tedasi nɔ í ya maa so araɛ lele bei ine nla gɔ nɔ amanɛ bei cɪɔ mɛɛ wa tooɛ. Amma à kpa, nɔ mɔcɔɛ nau fei à fangaa, nɔ à gbɛje ideɛ. ³⁷ Si anyie, waati iyi à na à waa ce kuka, nɔi məkɔ gɔ mɔ í naa à ya kpoo Zudasi inei Galilee. Nɔu mɔ í jɔ ine nkpɔ nkpɔ wa tooɛ. Amma à kpa nɔu mɔ nɔ ine na iyi à waa tooɛu fei à fangaa. ³⁸ Na nɔu, bii í je aa gbɔ idem na, i jɔ ine nau be a ne na. Bii í je ideu do ice na iyi à waa ceu hai bi amanɛ nɔi wa naa, á na ku kpa iri. ³⁹ Amma bii kuce nɔu hai bi Ilaaɔi wa naa, i kaa yɔkɔ i kāmā na na. I ce laakai i mà ti i na i maa ba Ilaaɔ ku ja na.

⁴⁰ Nɔ à gbɔ ideɛ. Nɔi à kpe woo be nau à cā na do kpɔtɔ à ni a mà fɔ ide do irii Jesu má à bei à jɔ na. ⁴¹ Nɔi woo be nau à ne hai bi igbei woo kiiti nau do inɔ didɔ nla nla si na iyi í jɔ Ilaaɔ í ka na si ine na iyi à to a maa yaako na na irii Jesu. ⁴² Aɔ fei si bantumai kpasɛi Ilaaɔ do si inɔ kpasɛ na à ya maa ce waaɔo laabaau jiidau nɔ a maa kɔ ine na si cio waati kāmā fei a maa ni Jesu í je ine iyi Ilaaɔ í cicau.

6

À cica amanɛ mɛɛje ku sobi woo be na

¹ Waati beɛbe kukpɔi ine na iyi à waa too kpāi Jesuu wa kɔɔsi. Nɔi Zuifu na iyi à ya fɔ Gerekiu à waa gbagba si Zuifu alala nau domi si ije iyi à ya maa kpɛa jaaɔ na waati kāmā fei à ya maa gbɛje jaaɔ nɔa nɔi. ² Nɔi woo be maateji nau à tɔtɔ ine na iyi à waa

too kpāai Jesu nau fei à ni, kù sīa ka jò ideī Ilaaḍ ku waazo ka maa ce ideī ije na. ³ Na nḡu, inḡe kpaasi nwa na, í cica amanḡe mēje si inḡ nḡe, inḡe na iyi à waa je nḡa sēeda jūida, iyi à kḡò Hundei Ilaaḍ do bisi, nḡ ka kāa nḡa icēu. ⁴ Amma awa taka nwa aa ka maa ce kutḡo nḡ ka maa waazo ideī Ilaaḍ waati kāmā fei. ⁵ Inḡe nau fei à jesī ideu. Nḡi à cica Etiēni iyi í kḡò Hundei Ilaaḍ nḡ naanḡe í la. Si anyii nḡu nḡ à cica Filipu, do Pokḡo, do Nikanḡo, do Timḡo, do Pamenasi, do Nikola inḡi Antiḡosi iyi í too kucei Zuifu na wo í bei í na í dasi Jesu naanḡe. ⁶ Nḡi à bḡò na bi woo be nau. Nḡ woo be nau à ce kutḡo à le nḡa awḡ si iri ku ba a sintiḡ icḡ.

⁷ Bebe mḡi ideī Ilaaḍ í fangaa wa koo nḡ kukpḡi inḡe na iyi à waa too kpāai Jesu í kḡosi wa koo si ilui Zeruzalemu, nḡ woo weī Ilaaḍ nkpḡ í dasi naanḡ.

À mu Etiēni

⁸ Wee Etiēni í ne gbugbā ntḡ ntḡ nḡ Ilaaḍ í ceaa didḡ nḡ í ce maamaake do nyinda nla gḡ na si aninii inḡe na. ⁹ Amma inḡe gḡ na à ba Etiēni kakḡo ku ce. Inḡe nau gḡgḡ na hai ilei Silisii à naa do hai ilei Azii, gḡgḡ na mḡ inḡi Sirēni nḡi do Alesandiri, aḡai à je inḡi igbei Zuifu gḡ na iyi à ya kpe aru na iyi à jḡ. ¹⁰ Amma a kù nḡo domi wa fḡ ideī do bisi do gbugbāi Hundei Ilaaḍ. ¹¹ Nḡi à mua mḡkḡo gḡ na fia si asii ku ba a maa ide. Nḡ inḡe na iyi à muaa fia nau à sḡ inḡe na à ni à gbḡ inḡe ihḡ wa fḡ laalḡi Moizi do Ilaaḍ. ¹² Bebei à dedeḡ idḡkḡi inḡe na, do inḡe ngbo na do woo kḡ inḡe na si wooda na. À sekeḡe si Etiēni nḡ à muu à bḡḡe si wajui igbei woo kiiti nau. ¹³ Si anyiḡe nḡi à naaḡ mḡkḡo gḡ na wa iyi à naa à maa ide à ni, inḡe ihḡ waati kāmā fei í ya maa fḡ laalḡi kpasḡi Ilaaḍu do woodai Moizi. ¹⁴ À gbḡ iyi í fḡ í ni Jesu inḡi Nazaretiu á legḡe kpasḡu ihḡ nḡ ku kpaasi dedemba na iyi Moizi í sḡ wa fei. ¹⁵ Inḡe na iyi à wa si igbeu fei à kāsī Etiēni iju nḡi à ye wajue wa daana bei wajui amaleka.

7

Waazoi Etiēni

¹ Nḡi woo wee nlai Ilaaḍu í bee Etiēni í ni, ideu ntḡi? ² Nḡi Etiēni í jeaa í ni, inḡe baam na do kpaasim na, í gbḡ iyi nḡ wa n fḡ. Waati iyi Aburhamu bala nwa í wa ilei Mesopotami, Ilaaḍ ilu amboe í naa bi tḡe. Waati bebe, kù bḡ Harāa titā. ³ Nḡi Ilaaḍ í sḡo í ni, jḡ ilei ideḡ do nyaanzeḡe na nḡ í bḡ ile bii an nyisiḡe. ⁴ Nḡi Aburhamu í fita hai ilei inḡi Kaladee na nḡ í koo í buba Harāa. Hai be, si anyii ikui baḡe nḡi Ilaaḍ í jḡ í naa ile bii í wa nsei nau ihḡ. ⁵ Waati bebe kù muaa bii kāmā si ilēu, baa bii á lesi kute titā. Amma do iyi Aburhamu kù bí fei Ilaaḍ í ceaa kuwā í ni nḡu á muaa ilēu nḡ ku je ti nḡu do amaḡe na. ⁶ Nḡi Ilaaḍ í sḡ Aburhamu má í ni, tḡkue na aa wa si ile mmu gḡ, bei aa mu na a je aru a wahala na zakai adḡ cḡ mḡe. ⁷ Ilaaḍ í nḡ í ni, amui an kiiti dimi iyi à mu na aruu. Si anyii nḡu tḡkue nau aa fita hai ile be a baa ilēu ihḡ bii aa tḡm. ⁸ Waati bebe Ilaaḍ í na Aburhamu woodai bango ku dasi ku je sēedai akabuue. Si anyiḡe nḡi Aburhamu í na í bí Izaaki nḡ í dasiḡe bango si aḡo mḡejeḡisaiḡe. Bebei Izaaki mḡ í cea Zakḡbu, nḡ Zakḡbu mḡ í cea ama maateḡjeḡe na bebe, aḡa iyi à je balai dimi maateḡjii Zuifu na.

⁹ Amaī Zakḡbu nau à waa ba Zozefu ifḡ nḡa igu ku ce nḡ à muu à taa inḡe na iyi à waa bḡ ilei Ezibiti. Amma Ilaaḍ í wa anyiḡe, ¹⁰ nḡi í nyaa hai si wahalae fei. Í muaa bisi nḡ í jḡ í ne beere bi Faraḡ ilaalui Ezibiti. Nḡi Faraḡ í coo minjisiaḡe si ilēu nḡ í jḡ í je inḡe ngboi kpasḡe má. ¹¹ Nḡi ari í naa si ilei Ezibiti do si ilei Kanaā fei, í kpā inḡe na iju ntḡo. Bala nwa nau a kù ba baa mii iyi aa je. ¹² Nḡi Zakḡbu í gbḡ iyi ije í wa ilei Ezibiti, nḡ í be amaḡe nau be gbakā akā, aḡa iyi à je bala nwa na. ¹³ Iyi à koo be ise gbeejisia nḡi Zozefu í tuse arae bi igbāe nau do ifḡe, nḡ Faraḡ mḡ í tḡtḡo í mḡḡo na. ¹⁴ Nḡi Zozefu í sḡ na í ni a koo a kpe Zakḡbu baai nḡu wa do nyaanzeḡe na fei. Wee inḡe nau à weī amanḡe kitaḡo fḡewa do miu. ¹⁵ Bebei Zakḡbu í bḡò Ezibiti. Bei í ku, be mḡi bala nwa nau à ku. ¹⁶ Nḡ à so iku nḡa à bḡò Sikḡmu à koo à si na si balḡ iyi Aburhamu í tako

í ra bi amai Heməə ηau.

17 Ide iyi Ilaađ í wāð Aburahamuu, iyi waatii kuceε í maai wa ine nwa ηa à kpə à waa kəəsi si ilei Ezibitiu. 18 Si anyii adə nkpə nkpə ine mmu gə í naa í je bomma, ine nηu kù mà Zozefu. 19 Nηui í dī ijui ine nwa ηa nə í ce nηa laalə, nə í nyi í tilasi ηa má a nyə ama kpətəə nηa ηa a ku. 20 Waati beεbei à bí Moizi. Ama kpətəəi iyi í sīa hee í caa. Nəi à wəo be si kpasēi baae zakai cukpa mæeta. 21 Iyi à koo à jiləə, ηəi ama inaaboi Farađ í so ndεε í muu bei amai nηu takae. 22 Nəi à kəa Moizi si bisii inei Ezibiti ηau fei nə í baa í je ilu gbugbā si ide ku fə do si kuceε.

23 Iyi Moizi í to adə ciiji, ηəi í dasi idə nηu koo cə inei Izireli ηa dimie ηau. 24 Nəi í ye inei Ezibiti gə wa kpā ine akā nηa iju, ηəi í bə inεeu ku faaba nə í cā inei Ezibitiu í kpa. 25 Í tamaa bei inei nηu ηa aa mà iyi Ilaađ í be nηu wai nηu ku na ku faaba ηa, amma a kù mà. 26 Iju kumáε ηəi Moizi í ye ine Izireli minji gə ηa iyi à waa ja. Nəi wa bi ku la ηa, nə í ni, kpaasim ηa, inε iyi í je nyaanze akā ηa, na mii í ce í waa wahala nje beεbe ηa. 27 Nəi ine iyi wa wahala kpaasieu í tale Moizi í ni, yooi í ceε ine ngbo í na í kiiti nwa. 28 I bi í kpa amu mə bei í kpa inei Ezibitiu anai? 29 Iyi Moizi í gbə ideu ηəi í sa í ne ilei Madiāa í koo wa je ine njoo be. Bei í so abo nə í bí ama ineməkə minji.

30 Si anyii adə ciiji ηəi ajə nηu gə amaleka gə í naa bi tεε si gbaau kəkəi geetei Sinai. Amalekau í naai si ama wua tūtū gə iyi í ce bei wa jo. 31 Iyi Moizi í yəə ηəi í biti. Nə í sekeε sie í bə ku cəə, ηəi í gbə ide ku fəi Ađ Lafēε wa ni, 32 amui n̄ je Ilaađ, Lafēi Aburhamu do Izaaki do Zakəbu, balae ηa. Nəi Moizi í yaya do njə, kù waa bi inyau ku cə má. 33 Nəi Ađ Lafēε í səə í ni, bə baataε be, domi inya bii í waa leekiu be inya kumái. 34 Wee n̄ ye wahalai inem ηa iyi à wa ilei Ezibiti. N̄ gbə kukpata nηa, nə n̄

kita wa n naa n faaba ηa. To, nsei, naa wa, n beε Ezibiti.

35 Moiziu, iyi inei Izireli ηa à kəsi wo nə à nia, yooi í ceε ine ngbo woo kiiti, nηui Ilaađ í be ku je ine ngbo woo faaba nηa do sobii amaleka iyi í naa bi tεε si ama wua. 36 Moiziu nηui í nya inei Izireli ηa hai ilei Ezibiti nə í ce nyinda ηa do maamaake ηa si ileu do si Tenku Nkpau do si gbaa zakai adə ciiji. 37 Moizi takae í nyi í sə inei Izireli ηau má í ni, Ilaađ á be si ηe walii wa bei amu, iyi á je ine akā nηe. 38 Moizii í tako í wa bii inei Izireli ηau à tətəə si gbaau. Nηui í wa afei bala nwa ηa do amaleka iyi í baa ide ku fə si geetei Sinaiu. Nə hai bi tεei í gba idei kuweε í na wa.

39 Amma bala nwa ηau a kù waa bi ideε ku gbə. À kəsie à waa bi a nyi ikpa ilei Ezibiti ma. 40 Nəi í jə à sə Arəə à ni, ce nwa iwē iyi á cua nwa si kpāa domi Moiziu iyi í nya wa wa hai ilei Ezibiti a kù mà mii iyi í coo. 41 Nəi à ce iwē gə iyi í jə ama ketε, nə inə nηa í dš na icei awə nηau nə à cea kuwee. 42 Na nηu, Ilaađ í fa araε hai bi tu ηa nə í jə à waa təə inunu do cukpa do andaiya ηa. Ide nηui à kə si tiai walii ηau à ni,

Ilaađ í ni,
Inε inei Izireli ηa, kù je amui í cea dimii kuweε ikā ikā
Adə ciiji si gbaa ihē ηa.

43 Amma iwē ηa iyi inε taka nηe í ce ηai í cea kuwee ηa.

Ilei acəi iwē Məlkui í ya maa so ηa do andaiyai iwē Refāa.

Na ηəi í jə an jə a mu ηe a neð ηe hee ilei Babiləni.

44 Nə Etiēni í ni má, bala nwa ηau à ne ilei acə si gbaau, nηui wa nyisi iyi Ilaađ í wεε do aηa. Moizi í cooi bei Ilaađ í nyisiε í ni ku coou. 45 Ilei acəu, bala nwa ηa iyi à naa si anyii ine sinte ηau, aηa do Zozue woo cua nηa à soo à neð wa ileu ihē. Iley Ilaađi í lele dimi ηa iyi à tako à wa si wo. Nə ilei acəu í wa ihē hee waatii ilaalu Davidi. 46 Si bei Davidi í ba didəi Ilaađ, nηui í jə í təə ku jə nηu ku maa ile tengi bii təkui

* 7:46 ku maa ile, tengi bii təkui Zakəbu ηa aa ya gulsea À kəsi si tia nwo gə ηa à ni, ku maa ile, nηu iyi í je Ilaađ Lafēi Zakəbu.

Zakøbu ña aa ya guleaa *. 47 Amma Salomøwi í maa ileu.

48 Amma Ilaaã kù ne saa. Ci ya wa si ile iyi amanε ña à ma. Bεεbei walii gø í tako í fò wo í ni,

49 Ilaaã í ni, lelei í je kitāi bommam, Nø ile í je bi ku lesi isem.

Debei, dimii ile yoomai aa yøkø i maam ña.

Mà iwoi inya í wa bii an ya n simi.

50 Kù je amui ñ ce fei ndεε?

51 Nø Etieni í ni má, inε inε ku gaabu ñai, idø nñε do itñ nñε fei í le. Í ya maa kəsi Hundei Ilaaã ñai waati kāma fei. Inε mø ñ waa ce bei bala nñε ña à tako à ce wo. 52 Walii yooma ñai bala nñε ña a kù kpā iju. À kpa hee do inε ña iyi à fò kunaai Inε Dee deeu, inε iyi inε taka nñε ñ zambæ si nsei ñ kpa ñau. 53 Inε iyi do saabui amaleka ñau Ilaaã, í na ñε woodæ, i kù too si woodau ña.

Etieni í ku

54 Iyi inε ñau à gbø ideu ñoi idø ñña í kō si Etieni hee à waa ñø amaawø ñña ña. 55 Amma Etieni í kō Hundei Ilaaã nø í cø lele, ñoi í ye amboei Ilaaã nø í ye Jesu mø wa leekí do ikpa awø nñε. 56 Nøi í ni, i gbø ña, ñ ye lele í cí nø Amai Amanε wa leekí do ikpa awø ññei Ilaaã. 57 Amma à ði itñ ñña à bei à dō anu nla nla nø à sei ajø à koo à wo siε. 58 Nøi à faa hai inø ilu à koo à nyøø ku ba a taa kuta a kpa. Nøi inε ña iyi à tako à máa ideu à bø kumboo ñña ña à jða awaasũ gø be à ya kpoo Sølu. 59 Si bei à waa ta Etieni kutau ñoi Etieni í ce kutøó í ni, Lafēε Jesu, gba hundem. 60 Nøi í cuku í gule wa dō anu hee lele wa ni, Lafēε, maà mu ña do dulum nøu ihē. Iyi í fò bεεbe í tā ñoi í ku.

8

1 Nø waatii kukpai Etieniu Sølu mø í jesi.

Sølu í kpā inei igbei Jesu ña iju

Hai ajø ññu bei à sinti ku kpā inei igbei Jesu ña iyi à wa Zeruzalemu iju. Bii kù je woo be ñau baasi, woo dasi Jesu naane ñau fei à fangaai si ilei Zudee do si ilei Samari. 2 Nø inε gø

ña iyi à mà bεεrei Ilaaã à si Etieni do kukpata.

3 Amma Sølu í wasi inei igbei Jesu ña ku kpā iju. Í ya lø kpasē do kpasē ñai ku maa mu inemøkø do inaabo ña do gbugbā koo dasi ña piisøø.

Filipu wa sisi laabaau jiida si ilei Samari

4 Inε ña iyi à fangaau à koo à waa waazo laabaau jiida bii fei. 5 Filipu í bø ilu nlai Samari nø wa cea inei ilu be ña faajii inε iyi Ilaaã í cicau. 6-7 Nø í ce maamaake ña. Í lele inei inøøko ña hai si inε nkpo nø à fita do anu ku dō nla nla, nø í jø wεεε nkpo do ilu kute akā ña à ba iri. Iyi inε ña à waa gbø waazoεu nø à ye maamaake ñau, ñoi aña fei à teese à de itñ jiida. 8 Nø inei ilu ñau à wεεø inø didō nla nla.

9 Wee møkø gø mø í wa si iluu be, à ya kpoo Simøø. Í ya maa ce dobu dobu í jø inei ilu ñau fei à biti nø í ce aræ inε nla. 10 Hai ama keeke do inε ngbo fei à ya gbø ideε ntø ntø nø à ya maa ni, inεεu ihēi í je inε iyi à ya kpe gbugbā nlai Ilaaã. 11 À ya maa gbø ideei domi hai kukpe dobu dobuε ñau í ya maa mu ña bitii. 12 Amma iyi inε ñau à dasi naane si laabaau jiida iyi Filipu wa fò si gāmei bommai Ilaaã do si gāmei Jesu Kirisiu, ñoi à dasi ña inyi hai inemøkø do inaabo fei. 13 Simøø takæ í dasi Jesu naane nø à dasiε inyi. Í ya maa too Filipu bii fei nø í biti ntø ntø iyi í ye maamaake nla ña iyi wa ce.

14 Woo be ñau à gbø iyi inei Samari ñau à gba ideei Ilaaã. Nøi à be si ña Piεε do Zāa hai Zeruzalemu be. 15 Iyi à to ñoi à ce ñña kutøø ku ba a ba Hundei Ilaaã. 16 À ce bεεbei si na iyi í jø Hundei Ilaaã kù kita si kāma ñña wa titā, aña de à ce inyi ku dasi ññai do irii Lafēε Jesu ññu akā. 17 Nøi Piεε do Zāa à le ñña awø si iri, nø à ba Hundei Ilaaã.

18 Iyi Simøø í ye woo dasi Jesu naane ñau à ba Hundei Ilaaã waati iyi woo be ñau à le ñña awø si iriu, ñoi wa bi ku mu ñña fia. 19 Í ni a mua ññu gbugbāu be ku ba inε iyi ññu á lea awø si iri fei ku ba Hundei Ilaaã. 20 Amma Piεε í sōø

í ni, awɔ do fiaɛ fei aa ce nfe, domi ì tamaa bei aa yɔkɔ ì ra amuai Ilaaɔ do fiai. ²¹ I kù nɛ kpāai ngɔgɔ ihɛ domi idɔɛ kù jɛ dee dee si wajui Ilaaɔ. ²² Na nɔ, sinda idɔɛ hai si laalɔ ku ceɛ, nɔ ì tɔɔ Ilaaɔ ku ceɛ suurui lasabu laalɔ ku ceɛ bii á ce. ²³ N wa n fɔ bɛɛbei si na iyi í jò ñ yɛ daaɛ í ro nɔ dulum í dɛ.

²⁴ Nɔi Simɔɔ í jɛ nɔa í ni, inɛ taka nɔɛ ì ceem kutɔɔ bi Lafɛɛ ku ba ide nɔa iyi ì sɔm nɔa be kāmáɛ ku maà bam.

²⁵ Waati iyi à ce waazo à sisia inɛ nɔa yaasei idei Ilaaɔ à tã nɔi à sinda à waa nyi Zeruzalem. Iyi à waa nɛ, nɔi à wasi ku sisi laabaau jiidau si ilu nkɔi Samari má.

Idei Filipu do akawe nɔa Etiopi gɔ

²⁶ Nɔi amalekai Lafɛɛ gɔ í ba Filipu ide ku fɔ í ni, dede ì bɔ ikpa awɔ cangai kpāai inunu, too kpāa iyi í wa hai Zeruzalem ku bɔ Gaza. Kpāa nɔi í bɔ ikpa gɔbabuau be. ²⁷ Nɔi Filipu í dede í nɛ. Si kpāau, nɔi í yɛ inɛi Etiopi gɔ. Inɛɛu akawe nɔa nɔa. Nɔi í ya maa mu amanii inaabo ilaalui Etiopi. Í naa Zeruzalemui Ilaaɔ ku gulea, ²⁸ nɔi í sinda wa bɔ ikpa ideɛ má. Wa buba si saretii aɔí wa cio tia iyi walii Ezai í kɔ. ²⁹ Nɔi Hundi Ilaaɔ í sɔ Filipu í ni ku bɔ kɔkɔi saretii. ³⁰ Nɔi Filipu í sei í bɔ bi saretii, nɔ í gbɔ inɛi Etiopiu wa cio si tia walii Ezai. Nɔ í beɛ í ni, ide iyi ì waa ciou be ì waa gbɔ bei wa fɔ mbe? ³¹ Nɔi inɛɛu í jɛaa í ni, beirei an ce n gbɔ bii kù jɛ inɛ gɔi í tuseɛm. Nɔi í tɔɔ Filipu ku gũ wa si saretii ku buba bi nɔ. Nɔ Filipu í gũ. ³² Ide iyi mɔkɔu wa cio si kukɔi idei Ilaaɔ wee.

À kooɔɛ bei angudã iyi aa saka.

Bei ama angudã í ya maa coko waati iyi à waa bu ntoɛ,
Bɛɛbe mɔi nɔu mɔ kù la gɛɛ.

³³ À kayɛ nɔ à kɔ ku kiitɛ dee dee.

Si bei à kpa irii kuwɛɛɛ, kù wa si ilɛu ihɛ má,

Yooi á fɔ idei inɛi anyiɛ nɔa má.

³⁴ Nɔi akawe í sɔ Filipu í ni, ñ wa n tɔɛ ì sɔm inɛ iyi waliiu wa fãa. Nɔi takaɛi wa fãa araɛ de. Mà inɛ gɔi wa fãa. ³⁵ Nɔi Filipu í so ide í sinti do ide waliiu í sisiaaò laabaau jiidai Jesu.

³⁶ Si bei à waa nɛ si kpāau nɔi à to ido gɔ iyi í nɛ inyi. Nɔi akawe í ni, cɔ inyi ihɛ. To, mii á ganjim n ce inyi ku dasim má. [³⁷ Nɔi Filipu í sɔo í ni, bii ì dasi Jesu naanɛ do idɔɛ fei aa yɔkɔ ì ce inyi ku dasiɛ mɛɛ. Nɔ akawe í jɛ í ni, ñ dasi naanɛ iyi Jesu Kirisi Amai Ilaaɔi.]

³⁸ Nɔi í ni a leekɔ saretii. Iyi à leekɔ nɔ nɔu do Filipu à kita nɔa minji nɔa si inyi, nɔ Filipu í dasiɛ inyi. ³⁹ Iyi à fita hai si inɔ inyi, nɔi Hundi Aɔ Lafɛɛ í nɔo Filipu. Nɔ akawe kù yɔɔ má, amma í dasi kpāa wa nɛ do inɔ didɔ.

⁴⁰ Nɔi Filipu í ba nɔu í wa ilu gɔ iyi à ya kpe Azɔtu, nɔ í ce waazo laabaau jiidai be do ilu nɔa iyi à wa si kpāau fei hee í toò Sezaree.

9

Idɔ ku kpaasii Sɔlu

(Cɔ IWB 22:6-16; 26:12-18)

¹ Waati bɛɛbe Sɔlu í ya maa kpā inɛ nɔa iyi à waa too kpāai Jesu nɔa iju nɔa bi ku kpa nɔa mɔm nii. Na nɔi í jò í bɔ bi woo wee nɔa Ilaaɔu, ² í tɔɔɛ ku cea nɔu tia nɔa. Tia nɔa á koo ku na inɛ ngɔi ile bi ku ce kutɔɔ nɔa iyi à wa Damasi. Do saabui tia nɔa á baò gɔgɔɔ iyi á koo ku muò inɛ nɔa iyi à waa too kpāai Jesu, bii inɛmɔkɔi wala bii inaabo, ku ba ku yɔkɔ ku dɛ nɔa ku bɔɔ nɔa Zeruzalem. Iyi í gba tia nɔa nɔ ì dasi kpāa wa nɛ.

³ Si bei Sɔlu wa nɛ í maai Damasi, nɔi anu akā inya kuma gɔ í naa siɛ wa hai lele. ⁴ Nɔi í cuku ile nɔ í gbɔ imui inɛ gɔ í ni, Sɔlu, Sɔlu, na mii í ce ì waa kpām iju. ⁵ Nɔi Sɔlu í beɛ í ni, Lafɛɛ, awɔi yoo. Nɔi Lafɛɛ í jɛaa í ni, amui Jesu iyi ì waa kpā iju. ⁶ Dede ì bɔ inɔ iluu, bei aa sɔɛ mii iyi aa ce. ⁷ Waati bɛɛbe inɛ nɔa iyi à waa nɛ do Sɔlu à leekɔ à coko sɔm sɔm, à gbɔ ide ku fɔu amma a kù yɛ inɛ kāmá. ⁸ Nɔi Sɔlu í dede hai ile í cɔ ijue amma kù yɛ ilu. Nɔi à mu awɔɛ à bɔɔɛ Damasi. ⁹ Í fɛɛju zakai aju mɛɛta, kù jɛ kù mɔ.

¹⁰ Wee mɔcɔi Jesu gɔ í wa Damasi be à ya kpoo Ananias. Nɔi Lafɛɛ Jesu í naa siɛ si kuyɛ í kpoo í ni, Ananias. Nɔ í jɛ í ni, Amu wee Lafɛɛ. ¹¹ Nɔi Lafɛɛ í sɔo í ni, dede ì koo ì mu kpāa iyi à ya

kpe Kpãa Kutɛu i bɔ ideɪ Zudasi. Bii ì to be bee məkɔ gɔ iyi à ya kpe Sɔlu inɛi Tarusiu. Wa ce kutɔɔ, ¹² nɔ í ce kuyɛ í ye məkɔ gɔ iyi à ya kpe Ananiasɪ í lɔ wa nɔ í lesi nɲu awɔ ku ba nɲu ku ye ilu má. ¹³ Amma Ananiasɪ í ni, Lafɛɛ, inɛ nkpɔi í sɔm laabaauɪ məkɔu be do laalɔ nja iyi í cea inɛɛ nja Zeruzalɛmu fei. ¹⁴ Nɔ à gbɔ iyi inɛ ngboi woo wee nɲai à naa gbugbã ku mu inɛ nja iyi à waa ce kutɔɔ do iriɛ ihɛ fei. ¹⁵ Amma Lafɛɛ í sɔɔ í ni, koo, domi n̄ cica inɛɛu bei ku je woo ce icɛm ku fɔ laabaauɪ irim bi dimi mmu nja do bi ilaalu nja nja do bi inɛi Izireli nja. ¹⁶ An nɔ n nyisɛ bei nɲu mɔ á ye ijuukpã na irim.

¹⁷ Nɔi Ananiasɪ í dede í koo. Iyi í to, nɔi í lesi Sɔlu awɔ í ni, Sɔlu kpaasim, Jesu Lafɛɛ, nɲu iyi í naa siɛ si kpãau si waati iyi ì waa naa, nɲui í bɛm wa ku ba i ye ilu má nɔ i kɔɔ Hundei Ilaaɔ. ¹⁸ Be gbakã ngɔgɔ í cuku wa hai si ijui Sɔlu í ye bei kpakai cɛɛ, nɔ í ye ilu má. Nɔi í dede nɔ à dasiɛ inyi. ¹⁹ Si anyiɛ nɔi í je sɔnda nɔ gbugbãɛ í baa má.

Sɔlu wa ce waazo Damasi

Nɔ Sɔlu í ce ajɔ minji Damasi be do inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesu. ²⁰ Gbakã í bɔ ile bii Zuifu nja à ya ce kutɔɔ nja wa waazo wa fɔ iyi Jesu Amai Ilaaɔi. ²¹ Inɛ nja iyi à waa gbɔ ideɛu fei à biti à bee nje à waa ni, kù je məkɔu iyi í ya maa wahala inɛ nja iyi à waa ce kutɔɔ do irii Jesu Zeruzalɛmuu mbe ya. Kù je nɲui wa naa ihɛ wo ku na ku mu inɛ nja ku d̄i nja koo na inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ nja?

²² Amma gbugbãi Sɔlu í ya maa kɔsɪi, nɔ Zuifu nja iyi à wa Damasiu a kù mà bei aa jɛaa waati iyi wa sɔ nja kam kam iyi Jesu í je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau.

²³ Zakai ajɔ minji má nɔi Zuifu nja à waa busi nje a ba a kpa Sɔlu. ²⁴ Amma inɛ gɔ í koo í sisia Sɔlu ide iyi inɛ nja à d̄iu. Inɛ nja à ya maa degbe iluui hee do andɛ koofa nja fei dasã do idũ ku ba a kpaa. ²⁵ Amma idũ gɔ mɔcɔi Sɔlu nja à jɔ í lɔ inɔ kɔlɔ à bei à koo à kitɛ hai do antai bindii iluu.

Sɔlu í wa Zeruzalɛmu

²⁶ Nɔi Sɔlu í bɔ Zeruzalɛmu. Iyi í to be í bi ku tɔtɔ do inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesuu, amma aɲa fei à waa ce njoɛ si na iyi í jɔ a kù mà mà n̄tɔ n̄tɔ wa too kpãai Jesu. ²⁷ Nɔi Baanabasi í bɔɔɛ bi woo be nja nɔ í sɔ nja bei Sɔlu í ye Lafɛɛ si kpãa, do bei Lafɛɛ í baa ide ku fɔ. Nɔ í sɔ nja bei Sɔlu í ce waazo Damasi do irii Jesu do wɔkɔ. ²⁸ Hai waati bɛɛbei Sɔlu wa dabii si ilui Zeruzalɛmu do woo be nja wa waazo do irii Lafɛɛ Jesu do wɔkɔ. ²⁹ Nɔ í ce kakɔ do Zuifu nja iyi à waa fɔ Gerɛkiu, amma aɲa mɔ à waa de kpãa bei aa ce a kpaa. ³⁰ Iyi kpaa si woo dasi Jesu naane nja à gbɔ, nɔi à bɔɔɛ Sezaree nɔ à jɔ í ne Tarusi.

³¹ Inɛi igbei Jesu nja iyi à wa ilei Zudee do ilei Galilee do ilei Samari fei à wɛɛɔ laakai ku sũ, à waa jirima Ilaaɔ, à mua nje gbugbã nɔ akpɔ nja í kɔsɪi wa koo do sobii Hundei Ilaaɔ.

Iri ku bai Enee

³² Piɛɛ mɔ wa dabii bii fei. Nɔ í bɔ bi inɛi Jesu nja iyi à wa Lida. ³³ Bei í ye wɛɛge gɔ à ya kpoo Enee, kù dede hai bi ku sũɛ hai zakai adɔ mɛɛjɔ. ³⁴ Nɔi Piɛɛ í sɔɔ í ni, Enee dede, Jesu Kirisi í jɔ ì ba iri, ka sɛɛɛ. Gbakã nɔi í dede. ³⁵ Nɔi inɛ nja iyi à wa Lidau fei do inɛi ilɛkɔi Sarɔɔ nja à yɔɔ nɔ à dasi Lafɛɛ Jesu naane.

Dɔɔkasi í ku nɔ í nyi wa si andunya má

³⁶ Wee si ilui Zopee inaabo woo dasi Jesu naane gɔ í wa be à ya kpoo Tabita. Nɲui à ya kpe Dɔɔkasi má do feei Gerɛki, waatɔ kabua. Í ne daa jiida nɔ í ya maa sobi ilu are nja. ³⁷ Nɔi ajɔ nɲu gɔ í na í ce bɔɔ í ku. Iyi à wɛ ikue nɔi à koo à jilɔɔ ile lele. ³⁸ Inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesu iyi à wa Zopee à gbɔ iyi Piɛɛ í wa Lida kɔkɔi Zopee be. Nɔi à be siɛ inɛ minji à ni a koo a sɔɔ ku naa wa bi aɲa nsei nsei. ³⁹ Nɔi Piɛɛ í dede í too nja wa. Iyi í to be, nɔi à bɔɔɛ lelei ileu. Nɔi jaaɔ nja fei à naa à kaakɔɛ à waa kpataɔ nɔ à waa nyisɛ ibɔ do jaaɛ nja iyi Dɔɔkasi í ce waati iyi í wɛɛ aɲaɔ nja. ⁴⁰ Nɔi Piɛɛ í nya aɲa fei hai ilaawa í bei í gule wa ce kutɔɔ. Í sinda si ikuu

í ni, Tabita dede. Njoi í cǐ ijuε. Iyi í ye Piεε nɔ́ í dede í buba. ⁴¹ Njoi Piεε í mu awɔε í dedeε. Nɔ́ í kpe jaaɔ́ ηau do inei Jesu ηa iyi à gbe í nyisi ηa Dɔ̀kasi iyi í jǐ má. ⁴² Njoi laabaauu í fangaa si ilui Zopee fei, nɔ́ inε nkɔ́ í dasi Lafɛε Jesu naane. ⁴³ Nɔ́ Piεε í ce ajɔ́ minji Zopee be bi anà gɔ́ iyi à ya kpe Simɔ́.

10

Piεε do Kɔ̀nei

¹ Inε gɔ́ í wa Sezaree, à ya kpoo Kɔ̀nei. Nηui wa je inε ngboi wuai sooge gɔ́ ηa iyi à ya kpe Inei Itali ηa. ² Mákɔ́u wa too Ilaaɔ́ nɔ́ í ya maa jirimae ntɔ́ ntɔ́, nηu do nyaanzeε ηa fei. Í ya maa ce kutɔ́ waati kãma fei, í ya nɔ́ ku sobi ilu arei Zuifu ηa ntɔ́ ntɔ́. ³ Njoi ajɔ́ akã zakai isɔ́ mεeta í ce kuyε. Í ye amalekai Ilaaɔ́ dee dee. Amalekau í lɔ́ sie wa, ηoi í kpoo í ni, Kɔ̀nei. ⁴ Njoi í cɔ́ amalekau í kãsie iju ηoi njo í muu nɔ́ í beεε í ni, Lafɛε, mii í ce. Njoi amalekau í jεaa í ni, Ilaaɔ́ í gbɔ́ kutɔ́ε, nɔ́ kù gbεje yaase bei ì sobi ilu are ηau. ⁵ Nsei, be inε gɔ́ ηa Zopee a koo a kpe Simɔ́ iyi à ya kpe Piεεu wa. ⁶ Inε njooi, í wa kpasɛi anà gɔ́ iyi à ya kpe Simɔ́. Kpasɛε í wa kɔ̀kɔ́i tenku. ⁷ Iyi amalekau í baa ide ku fɔ́ í tã í nε, ηoi Kɔ̀nei í kpe inε minji gɔ́ ηa si inɔ́ woo ce icεε ηau. Nɔ́ si inɔ́ sooge ηa iyi à ya wa kɔ̀kɔ́εu í kpe inε akã gɔ́ má iyi í mà beεrei Ilaaɔ́. ⁸ Njoi í sisi nηa ide iyi í ce fei, í bei í be ηa Zopee.

⁹ Iju kumáε zakai dasã à wa si kpãau nɔ́ à maai si iluu. Waati beεbe í ko Piεε í gũ antai ile sikifa wa ce kutɔ́. ¹⁰ Njoi ari í na wa kpaa, nɔ́ wa bi ku je. Waati iyi à waa tekea caka ηoi í ce kuyε. ¹¹ Í ye lelei Aɔ́ í cǐ nɔ́ acɔ́ nla gɔ́ iyi à waa mu gonta mεεε wa kita wa ile. ¹² Inɔ́ε bei dimii inja kute mεε fei í wa si do iyi wa cã ile do dimii yei fei. ¹³ Njoi Piεε í gbɔ́ ide ku fɔ́ gɔ́ í ni, Piεε dede, kpa í ηɔ́. ¹⁴ Amma Piεε í jεaa í ni, jãm, Lafɛε. Ajɔ́ kãma n kù ηɔ́ inja iyi í je iwɔ́ hee mà je iyi í riisi. ¹⁵ Nɔ́ ide ku fɔ́u í ni má, mii iyi Ilaaɔ́ í ni í má maà ti í kɔ̀si. ¹⁶ Beεbei í ce hee isε gbεeta. Nɔ́ gbakã acɔ́u í nyi lele.

¹⁷ Njoi Piεε wa bee arae yoomai í je yaasei kuyεu. Waati beεbei inε ηa iyi Kɔ̀nei í be ηau à to Zopee be. Njoi à bee kpasɛi Simɔ́ nɔ́ à nyisi ηa. Waati iyi Piεε í wasi ku lasabu si ideu ηoi à to wa andε koofa be. ¹⁸ Njoi à kpe inei kpasɛ ηau à bee ηa mà inε njoo gɔ́ í wa be iyi à ya kpe Simɔ́ Piεε. ¹⁹ Si bei Piεε í wasi ku lasabu si idei kuyεεu ηoi Hundei Ilaaɔ́ í sɔ́o í ni, wee amanε mεeta gɔ́ ηa à waa dedeε. ²⁰ Dede i kita i koo i ba ηa. Nɔ́ inεò ηa i nε. Maà leeki leeki, domi amui ñ be ηa wa. ²¹ Njoi Piεε í kita í koo í ba ηa í ni, inε iyi ì waa de ηau amui ihɛ mεε. Mii ì bi ηa. ²² Nɔ́ à ni, Kɔ̀nei, inε ngboi sooge ηau wa dedeε. Inε dee dee, í ya maa jirima Ilaaɔ́ nɔ́ Zuifu ηa fei à ya maa fɔ́ jiida ku jeε. Amalekai Ilaaɔ́ gɔ́ í sɔ́o í ni ku kpe bi tεε ku ba ku gbɔ́ ide iyi aa sɔ́o. ²³ Idũu ηoi Piεε í dasi inε ηau kpasɛ í ce nηa yaε.

Iju kumáε í dasiò ηa kpãa, nɔ́ kpaasi woo dasi Jesu naane Zopee gɔ́ ηa à suu. ²⁴ Iju kumá mmue ηoi à to Sezaree. Wee hee a maa to wa Kɔ̀nei í tɔ́tɔ́ nyaanzeε ηa do kpaasi jiidaε ηa à waa degbe ηa. ²⁵ Iyi Piεε wa bi ku lɔ́ inɔ́ kpasɛu ηoi Kɔ̀nei í bɔ́ ku koε í koo í sεεbata si wajue. ²⁶ Amma Piεε í dedeε í ni, dede, domi amu mɔ́ amanεi bei awɔ́. ²⁷ Njoi wa ba Kɔ̀nei ide ku fɔ́ hee í koo í lɔ́ inɔ́ ile, nɔ́ í ye inε nkɔ́ í tɔ́tɔ́ be. ²⁸ Nɔ́ í sɔ́ ηa í ni, inε taka nηe ì mà ηa iyi woodai awa Zuifu ηa í kɔ́ nwa ka tɔ́tɔ́ do inε dimi mmu ηa, wala ka bɔ́ kpasɛ nηε. Amma Ilaaɔ́ í sɔ́m í ni kù sla ñ kpe inε gɔ́ ilu riisi hee má je n kɔ̀sie. ²⁹ Nηui í jɔ́ iyi ì kpem ηa n kù kɔ́. Nsei, ñ bi í sɔ́m na mii í ce ì kpem wa ηa.

³⁰ Njoi Kɔ̀nei í ni, í to ajɔ́ mεε wa ihɛ nnyi iyi zakai isɔ́ mεeta be ihɛi ñ wa kpasɛm ihɛ ñ wa n ce kutɔ́. Njoi inε gɔ́ í naa bi tom, wa dasi ibɔ́i jaaε ku daana gɔ́. ³¹ Nɔ́ í sɔ́m í ni, Kɔ̀nei, Ilaaɔ́ í gbɔ́ kutɔ́ε nɔ́ kù gbεje jiida ku ceε do bei ì ya maa sobi ilu are ηa. ³² Na nηu, be inε gɔ́ ηa Zopee a koo a kpe Simɔ́ Piεε wa. Inε njooi wa je. Í wa kpasɛi anà gɔ́ iyi à ya kpe Simɔ́. Kpasɛε í wa kɔ̀kɔ́i tenku. ³³ Iyi amalekau í fɔ́ beεbe, ηoi ñ

be sie ine nau be wa gbakā, ì nò ì je ì naa. Iyi be í sía. Nsei awa fei à wa si wajui Ilaađ ihē à waa de ití si ide iyi Lafēe í sōe fei í sō wa.

Waazo iyi Piēe í ce kpasēi Kōonei

³⁴ Njoi Piēe í so ide í ni, ñ mà bebei iyi Ilaađ kù waa cō ine kāma dimi mmu. ³⁵ Ine iyi í ya maa jirima Ilaađ fei nō wa ce iyi í sía dee dee, Ilaađ í ya gba lafēei si dimi iyi í je fei. ³⁶ Ì mà laabaau jiida iyi Ilaađ í jò à waazoa inei Izireli na à ni ine na aa ba laakai ku sū do saabui Jesu Kirisi nñu iyi í je Lafēei ine fei. ³⁷ Ì nò ì mà na mii iyi í sinti si ilēi Galilee í bei í ce si ilēi Zudee fei waati iyi Zāa í sisi idei inyi ku dasi iyi í ya maa ceu í tā. ³⁸ Ì mà bei Ilaađ í mua Jesu inei Nazaretu Hundee na do bei í muaa gbugbā. Nō í dabii si ilēu fei wa ce jiida nō í jò ine na iyi à wa si awōi Seetam fei à ba iri. Í ya maa ce bebei si na iyi í jò Ilaađ í wēe do nñu. ³⁹ Awai à waa jea ine na seeda mii iyi í ce ilēi Zuifu na do ilui Zeruzalemu fei. Nō à kpakpae si jii à kpaa. ⁴⁰ Amma si ajō mēetasia Ilaađ í jūu hai si bale nō í jò í tusea ine gō na arae. ⁴¹ Kù nō kù je ine feii í yōō bii kù je awa iyi à je seeda iyi Ilaađ í cica hai tako, awa iyi à je nō à mō do nñu si anyii kujie hai si bale. ⁴² Nō í dasi wa ka maa waazoa ine na, nō ka jea ine na seeda iyi nñui Ilaađ í cica ku kiiti ilu hunde do iku na. ⁴³ Beēbe mōi walii na fei à fō ide à ni ine iyi í dasie naane fei Ilaađ á kpa ide i dulum ndii lafēe na saabui irie.

Dimi mmu nau mō à ba Hundei Ilaađ

⁴⁴ Waati iyi Piēe wa fō ide má, njoi Hundei Ilaađ í naa si ine na iyi à waa gbō ideu fei. ⁴⁵ Zuifu woo dasi Jesu naane na iyi à si Piēe beu, à bití do iyi Ilaađ í mua dimi mmu na mō Hundee, ⁴⁶ domi à gbō ine nau à waa fō ide do fee na iyi à kù waa gbō à waa sisiò bei kulai Ilaađ í to. ⁴⁷ Njoi Piēe í ni, si bei ine nau ihē à ba Hundei Ilaađ bei awa mō, yooi á yōkō ku ganji na a dasi na inyi. ⁴⁸ Njoi í ni a dasi na inyi do irii Jesu Kirisi.

Njoi Kōonei na à tōe à ni ku buba bi aña be ku ce ajō minji.

11

Piēe í sisia inei igbei Jesu na iyi à wa Zeruzalemu idei Kōonei na

¹ Woo be na do kpaasi woo dasi Jesu naane na iyi à wa ilēi Zudee à gbō iyi hai je Zuifu na mō à gba ide i Ilaađ. ² Njoi Piēe í baa Zeruzalemu nō Zuifu woo dasi Jesu naane nau à ye taalee, ³ à ni à lō kpasēi ine na iyi a kù ce bango nō añaò na à je. ⁴ Njoi Piēe í sisi nña ideu hai sintee bei í ce fei.

⁵ Í sō na í ni, waati iyi ñ wa Zopee ñ wa n ce kutō ajō nñu gō, njoi ñ ce kuye. Ñ ye acō nla gō iyi à waa mu gonta mēee wa kita wa hai lelei Ađ í naa í leekí kōkōm. ⁶ Iyi ñ wa n cō do laakai, njoi si inōe ñ ye inai sako ilu kute mēe na do inai ku cā ile na do yei na. ⁷ Njoi ñ gbō ide ku fō gō í sōm í ni, Piēe dede, kpa í njō. ⁸ Amma ñ ni, jām Lafēe. Ajō kāma inai iyi í je iwò hee má je iyi í riisi kù lō gēlem. ⁹ Nō ide ku fōu í sōm má hai lelei í ni mii iyi Ilaađ í ni í má, n maà n kōsi. ¹⁰ Beēbei í ce ise gbēeta í bei í nyi lele.

¹¹ Wee hai Sezaree à be sim amane mēeta gō na wa. Be gbakā ine nau à to wa ande koofai kpasē bii ñ wau. ¹² Njoi Hundei Ilaađ í ni n too na n maà n leekí leekí. Nō kpaasi mēefam nau ihē à sim Sezaree be nō à lō kpasēi Kōonei ajō. ¹³ Nō Kōonei í sō wa bei nñu í ye amaleka si kpasēi nñu wa leekí nō í ni, be ine gō na Zopee a koo a kpe Simō Piēe wa. ¹⁴ Nñui á sōe bei awō do nyaanzee na fei aa ce i baò faaba na. ¹⁵ Njoi ñ koo. Iyi ñ sinti ku waazo, njoi Hundei Ilaađ í naa si na wa bei í naa si awa mō tako wo. ¹⁶ Njoi ñ ye gigii ide iyi Lafēe í fōu iyi í ni, Zāa í dasi ine na inyi, amma Hundei Ilaađi an da nñe si. ¹⁷ Beēbe mōi Ilaađ í ce nña amua bei í mu nwa wo waati iyi à dasi Lafēe Jesu Kirisi naane. Na nñu, beirei amu an ce n ganjiò mii iyi Ilaađ í ce. ¹⁸ Iyi ine nau à gbō ideu, njoi idō nña í tū, nō à saabu Ilaađ à waa ni, debei, Ilaađ í mua hee do dimi mmu na mō kpāa a kpaasiò idō nña a baò kuwēe hai tā.

Igbei inei Jesu na iyi í wa Antiasi

¹⁹ Wee woo dasi Jesu naane na iyi à fangaa bii fei na ijuukpā iyi í naa si

waati iyi à kpa Etieniu, gɔgɔ ɲa à sa à bɔ hee gungum gɔ iyi à ya kpe Sipu. Gɔgɔ ɲa mɔ à bɔ ilei Fenisi, gɔgɔ ɲa mɔ à ne Antiɔsi. Zuifu ɲa aɲa akāi à ya maa waazɔa laabaau jiidau. ²⁰ Do ɲɲu fei, ine gɔ ɲa hai si inɔ ɲɲa à naa hai Sipu do hai Sireni à bɔ Antiɔsi nɔ à waa sisia hai je Zuifu ɲa mɔ laabaau jiidai Jesu Lafɛɛ. ²¹ Nɔ gbugbāi Aɔ Lafɛɛ í wɛɛ ɲɲa, nɔ ine nkɔ́ í kpaasi idɔ́ í dasi Lafɛɛ Jesu naane.

²² Iyi inei igbei Jesu ɲa iyi à wa Zeruzalemu à gbɔ ideu, ɲɔi à be Baanabasi Antiɔsi be. ²³ Iyi í to be í ye bei Ilaaɔ́ í cea ine ɲau didɔ́ nɔ inɔɛ í dɔ́. ɲɔi í mu ɲɲa gbugbā ku ba a leekí dim dim si Lafɛɛ do idɔ́ ɲɲa fei. ²⁴ Baanabasiu ine nɛɛi iyi í dasi Jesu naane ntɔ́ ntɔ́ nɔ́ í kɔ́dɔ́ Hundei Ilaaɔ́. Nɔ akpɔi woo dasi Lafɛɛ Jesu naane ɲau í nyi í kɔ́si má.

²⁵ Si anyie ɲɔi í bɔ Sɔlu ku dede ikpa Tarusi. ²⁶ Iyi í yɔɔ ɲɔi í bɔde Antiɔsi. Adɔ́ akāi aɲa minjiu à ce be à ya tɔtɔ do inei igbei Jesu ɲa nɔ à ya kɔa ine nkɔ́ si cioi idei Ilaaɔ́. Antiɔsi bei à tako à kpe ine ɲa iyi à waa too kpāai Jesuu inei Kirisi ɲa.

²⁷ Waati beɛbe walii gɔ ɲa à bɔ Antiɔsi hai Zeruzalemu. ²⁸ Ine akā ɲɲa iyi à ya kpe Agabusi í dede í leekí nɔ í ce walii do sobii Hundei Ilaaɔ́ í ni ari nla nla á ce si andunya fei. Beɛbe mɔi ariu í nɔ í ce si waatii Kolodu ilaalu nlaí Romuu. ²⁹ Si bei ine ɲa iyi à waa too kpāai Jesuu à gbɔ beɛbe ɲɔi à dasi idɔ́ aɲa a samba amua ɲa zaka bei ine fei í ne, ku ba ku sobi kpaasi ɲɲa ɲa iyi à wa ilei Zudee. ³⁰ ɲɔi à ce beɛbe, nɔ à jɔ́ Baanabasi do Sɔlu à kooɔ́ amuuu bi ine ngbo ɲɲa ɲau.

12

À kpa Zaaki nɔ à mu Piɛɛ mɔ à dasie piisɔɔ

¹ Waati beɛbe ilaalu Herodu í sinti ku kpā inei igbei Jesu gɔ ɲa iju. ² Í jɔ́ à kpa Zaaki igbāi Zāa do taakuba. ³ ɲɔi í ye ideu í dɔ́a Zuifu ɲau si, nɔ í jɔ́ à mu Piɛɛ má. Wee waatii jingauí Pɛɛ hai ne lefeei. ⁴ Iyi à mu Piɛɛ ɲɔi Herodu í jɔ́ à dasie piisɔɔ nɔ́ í jɔ́ sooge ɲa à waa

degbeɛ, aɲa mɛɛ ikɔ́ mɛɛ. Herodu í bi ɲɲu ku ceaa kiiti si wajui zamaa bii jingauí Iku ku kuau í lɔ. ⁵ À waa mu Piɛɛ si ile piisɔɔ be, amma inei igbei Jesu ɲa à wasi ku ce kutɔ́ na irie do himma jiiida jiiida bi Ilaaɔ́.

Amaleka gɔ́ í nya Piɛɛ hai ile piisɔɔ

⁶ Piɛɛ wa sí njoo si aninii sooge minji gɔ ɲa idū iyi iju kumáe Herodu wa bi ku nyaa hai ile piisɔɔu ku bɔde si wajui zamaa. À dūu do sesee minji nɔ sooge gɔ ɲa à waa degbe andei ile piisɔɔu be. ⁷ ɲɔi gbakā amalekai Aɔ Lafɛɛ gɔ́ í naa si ile piisɔɔu, ɲɔi inya í má. ɲɔi amalekau í cā Piɛɛ si cingae í jūu í ni, dede ɲya ɲya. Be gbakā ɲɔi sesee ɲau í cuku hai si awɔe ɲa. ⁸ ɲɔi amalekau í ni, dasi ibɔe do baatae. ɲɔi Piɛɛ í ce beɛbe, ɲɔi amalekau í sɔ́ má í ni, bii dabiie nɔ i toom wa. ⁹ ɲɔi Piɛɛ í fita hai ile piisɔɔu í tooe, amma kù mà iyi mii ɲau be fei amalekau wa cooi ntɔ́ ntɔ́. Í tamaa bei ɲɲu wa laalaai. ¹⁰ À lɔ woo degbe piisɔɔ sinteu do minjisiau nɔ à tosi gamboi isɔu. Ine ɲɲu ikpa inɔ ilui wa cɔ. ɲɔi í cī do arae nɔ à fita à mu kpāa à ne hee à lɔ kpāa kókò sinte, ɲɔi gbakā amalekau í ne í jɔ́ Piɛɛ.

¹¹ ɲɔi Piɛɛ í yɔɔ bebei iyi kù je òlá. Nɔ́ í ni, ntɔ́ ntɔ́ Ilaaɔ́i í be sim amalekae wa ku na ku nyam hai si awɔi Herodu, do laalɔ iyi Zuifu ɲau à bi a ceem fei.

¹² Iyi í ye yaasei ideu ɲɔi í bɔ kpasɛi Maari iyei Zāa Maaku. Wee í ko ine nkɔ́ nkɔ́i í tɔtɔ be à wasi ku ce kutɔ́. ¹³ Iyi Piɛɛ í to be ɲɔi í cā gamboi ande koofau ɲɔi abo woo ce ice gɔ iyi à ya kpe Rodu í koo í bee í ni, yooi. ¹⁴ Iyi í mà imui Piɛɛ ɲɔi inɔ didɔ́ kù jɔ́ kù cūu. ɲɔi í sei í nyi ile í koo í sɔ́ ine ɲa í ni Piɛɛ í wa ande koofa. ¹⁵ ɲɔi à sɔ́ à ni, ì waa sūmui. Amma í ni, ntɔ́ ntɔ́i. ɲɔi à ni, á má je ayaei. ¹⁶ Wee Piɛɛ wa leekí be í wasi ku cā gambo. Iyi à naa à cūu nɔ à ba wee ɲɲui, ɲɔi í mu ɲa biti. ¹⁷ Nɔ́ í ni a coko do awɔ́ í bei wa sɔ́ ɲa bei Lafɛɛ í ce í nya ɲɲu wa hai ile piisɔɔu. ɲɔi í ni a koo a sɔ́ Zakɔbu ideu do kpaasi ɲa iyi à gbe, í bei í fita í bɔ inya mmu má.

¹⁸ Iju kumáε daadaakɔ ideu í jò sooge ηau à bití hee à bee nje à waa ní, ikpa iwoi Piεε í bɔ. ¹⁹ Nɔi Herodu í ní a dεdεε. Nɔi à dεdεε amma a kù yɔɔ. Nɔi í bee woo degbe ηau ide. Si bei a kù yɔkɔ a kù jεaa, nɔ í ní a kpa ηa. Nɔi Herodu í bei í dede hai ilei Zudee í koo í buba ikpa Sezaree ajɔ minji titá.

Ikui Herodu

²⁰ Wee idɔi Herodu í kɔ̀ò inei Tii ηa do inei Sidɔ̀o ηa ntɔ ntɔ, ηɔi inε ηau à tɔtɔo nje nɔ à nya inε gɔ ηa à be ηa bi Herodu. Nɔ à ce Balatu akawei ilaaluu kraasi à bei à bɔ bi Herodu a koo a tɔoε suuru domi inei ile ηa ηa si ilei Herodui à ya bɔ ije ku dεdε.

²¹ Nɔi Herodu í da ηa ajɔ si bii á ye ηa. Iyi ajɔu í to ηɔi Herodu í dasi íbɔi ilaalue í bei í buba si antai kitai bommaε í bei í so ide wa sɔ inε ηau.

²² Nɔi inε ηau à dɔ anu à saabue à waa ní, kù je baa amanεi wa fɔ ideu, Ilaaɔi. ²³ Be gbaká amalekai Ilaaɔ í dasi Herodu bɔɔ í jò kokoo ηa à ηɔ araε í ku, si na iyi í jò nηu amanε í gba amboei Ilaaɔ, kù kɔsi.

²⁴ Amma idei Ilaaɔ nje í fangaa wa kɔ̀oasi.

²⁵ Iyi Baanabasi do Sɔlu à ce mii iyi à dasi ηa ku ceu Zeruzalemu be à tã ηɔi à sinda à nyi Antiɔsi má. Iyi à waa ne à gbã Zãa Maaku í si ηa.

13

À cica Baanabasi do Sɔlu à be ηa

¹ Walii do woo kɔsi cio gɔ ηa à wa si inɔi inei igbei Jesu ηa Antiɔsi be. Iri nηa wee. Baanabasi, do Simeɔ iyi í je amanε dɔ̀dɔ̀, do Lusiu inei Sireni, do Manahenu, nηu iyi à bíí do Herodu ilaaluu inya aká, do Sɔlu. ² Ajɔ nηu si bei inε ηau à waa tɔo Lafεε do anu ku dɔ̀ ajɔ, ηɔi Hundei Ilaaɔ í sɔ ηa í ní, i cica Baanabasi do Sɔlu i nya ηa iká ηa a ce ice iyi n kpe ηaɔ. ³ Iyi à ce anu ku dɔ̀ do kutɔo à tã, ηɔi à lea Baanabasi do Sɔlu awɔ si iri, nɔ à jò ηa à ne.

Baanabasi do Sɔlu à bɔ Sipu

⁴ Bεεbei Hundei Ilaaɔ í be Baanabasi do Sɔlu fei. Nɔ à to ilu gɔ iyi à ya kpe Selesi. Hai bei à lɔ akɔi inyi à bɔ

gungum gɔ iyi à ya kpe Sipu. ⁵ Iyi à to si ilui Sipu gɔ iyi à ya kpe Salamini ηɔi à wasi ku waazo idei Ilaaɔ si ile iká iká bii Zuifu ηa à ya ce kutɔtɔo nηa ηau. Zãa Maaku mɔ í too ηa ku sobi ηa.

⁶ Nɔ à kua gungum nɔu à bei à to Pafɔsi. Pafɔsi bei à ye Zuifu woo ce dobu dobu gɔ iyi í je walii ilu ibo. Iriεi Baajesu. ⁷ Í wεε do Seejiu Pɔlusi, ilu ilei Sipu ilu bisiu. Ilu ileu í ní a kpe Baanabasi do Sɔlu wa si na iyi í jò wa bi ku gbɔ idei Ilaaɔ. ⁸ Amma woo ce dobu dobuu iyi à ya kpe Elimasi do feei Gerεki wa bi ku ganji ηa. Wa ce kookaai ku sinda ilu ileu hai si kpáai naane ku dasi si Jesu. ⁹ Nɔ Sɔlu iyi à ya nyi a kpe Pɔlu mau í kɔ̀ò Hundei Ilaaɔ nɔ í kási woo ce dobu dobuu iju, ¹⁰ í ní, awɔ iyi ò je ilu bisilaalɔ do woo taki inε, awɔ inei Seetam nii nɔ ò je mbεei mii iyi í je dee dee fei. Hee waati yoomai aa leekɔ̀o ide ntɔi Aɔ Lafεεu ku kraasi do ibo má. ¹¹ To, nsei, Ilaaɔ á to sie awɔ, aa fεεju, i kaa ye ilu má si zakai ajɔ minjiu ihε. Be gbaká í fεεju, nɔ í ne wa dabii wa dede inε gɔ iyi á mu awɔε. ¹² Iyi ilu ileu í ye mii iyi í ceu ηɔi í dasi naane si na iyi í jò idei Lafεε Jesu í to sie ntɔ ntɔ.

Pɔlu do Baanabasi à wa Antiɔsi si ilei Pisidi

¹³ Si anyie ηɔi Pɔlu do kraasie ηa à lɔ akɔi inyi hai Pafɔsi à ne nɔ à to Pεεzu si ilei Panfili. Amma Zãa Maaku í jò ηa hai be í sinda í nyi Zeruzalemu. ¹⁴ Hai Pεεzu be Pɔlu ngu ηa à mɔsi à bɔ Antiɔsi si ilei Pisidi. Iyi ajɔi kusimi í to ηɔi à bɔ ile bii Zuifu ηa à ya ce kutɔtɔo à buba. ¹⁵ Nɔ inε gɔ í cio si tia iyi Moizi do walii ηau à kɔ. Iyi í cio í tã, ηɔi inε ngboi igbe ηau à be si ηa inε gɔ koo bee ηa ku ní, inε kraasi ηa, bii ò ne ide iyi aa muaò inε ηa gbugbã í fɔ ηa.

¹⁶ Nɔi Pɔlu í dede í ní a coko do awɔ nɔ í ní, inε inei Izireli ηa do inε dimi mmu ηa iyi ò waa jirima Ilaaɔ, i de ití í gbɔ ηa. ¹⁷ Aɔ Lafεε nwai í cica bala nwa ηa nɔ í kɔ̀oasi kukpɔ nηa waati iyi à waa je inε njoo si ilei Ezibiti. Si anyii nηu, í nya ηa hai ilei Ezibiti do gbugbãε, ¹⁸ nɔ í yɔkɔ̀o ηa temua zakai adɔ̀ ciiji si gbaau. ¹⁹ Í kpa dimi iká iká mεεje si ilei

Kanaã nɔ́ í so ile nɔ́u í na nja í je tu nja.
 20 Iyi be nja fei í cei zakai adɔ́ cɔ́ mɛɛ do
 ciitaa.

Si anyii nɔ́u, Ilaaɔ́ í jile nɔ́u woo
 kiiti nja hee í koo í toò waatii Samueli
 waliu. 21 Nɔ́i à ni aɔ́a à bi ilaalu, nɔ́
 Ilaaɔ́ í mu nɔ́u Sɔ́lu amai Kisi hai si
 dimii Benzamɛɛ nɔ́ í je bommau zakai
 adɔ́ ciiji. 22 Nɔ́ Ilaaɔ́ í nyaa bomma í sãsi
 Davidi. Davidiui í jeaa sɛɛda í ni, n̄ ye
 Davidi amai Izai í je dimii inɛ iyi n̄ bi,
 nɔ́ui á ce idɔ́bim fei. 23 Hai si dimii
 Davidii Jesu í fita, inɛ iyi Ilaaɔ́ í cica ku
 je woo faabai inɛi Izireli nja si bei í tako
 í ce nɔ́u kuwãeu. 24 Jesu ku bei ku naa,
 Zãa í cea inɛi Izireli nja fei waazo í ni
 a kpaasi idɔ́ nɔ́u nɔ́ a ce inyi ku dasi.
 25 Waati iyi icɛi Zãa í maai ku kpa iri í
 ni, kù je amui ì waa degbe nja, amma
 inɛ gɔ́ á naa si anyim iyi n̄ kù to n̄ bate
 n̄ fũ ikũi baataɛ.

26 To, inɛ kpaasi nja, inɛ iyi ì je dimii
 Aburahamu nja, do dimi mmu nja iyi
 ì waa jirima Ilaaɔ́, inɛi à sambaa ide
 faabau ihɛ wa. 27 Wee inɛi Zeruzalemu
 nja do inɛ ngbo nɔ́u nja a kù mà yooi
 Jesu í je dee dee, a kù nɔ́ a kù gbɔ
 yaasei ide walii nja iyi à ya maa cio
 si ajɔi kusimi feiu. Amma do nɔ́u fei
 à jɔ́ ideu í kɔ́ si waati iyi à ye taalei
 Jesu. 28 A kù ye siɛ ngɔ́gɔ́ iyi á jɔ́ a kpa,
 amma do nɔ́u fei à tɔ́ Pilati ku jɔ́ a
 kpa. 29 Nɔ́i à ce mii iyi à kɔ́ na iriɛu
 fei. Si anyie nɔ́ à kitaɛ hai si jji ku gaauu
 à dasi ikuɛ si inɔ́ bale. 30 Amma Ilaaɔ́
 í jũu hai si bale, 31 nɔ́ si afei ajɔ́ nkɔ́
 nkɔ́ í nyisi inɛ gɔ́ nja araɛ. Inɛ nɔ́u,
 aɔ́ai à tooɛ wa wɔ́ hai ilei Galilee à naa
 Zeruzalemu. Aɔ́ai à waa je sɛɛdai ideɛ
 nsei bi inɛi Izireli nja. 32 Awa mɔ́ ide
 kuwã iyi Ilaaɔ́ í cea bala nwa nɔ́u, nɔ́ui
 à waa sɔ́ nɛ. 33 Í jɔ́ kuwãu í kɔ́ si waati
 nwa. Awa tɔ́ku nɔ́u nja, awai à ye kukɔ́i
 kuwãu waati iyi í jɔ́ Jesu hai si bale si
 bei à kɔ́ si Tiai Iri Kukɔ́ iri minjisia à
 ni,

Ilaaɔ́ í ni, awɔ́i ì je amam,

Hai nnyi n̄ je Baɛɛ.

34 Ilaaɔ́ í fɔ́ wo í ni nɔ́u á jũu hai bi iku
 nja ku ba ku maà na ku sãmi. Beɛbeɛ í
 fɔ́ waati iyi í ni,

An wee nɔ́u dee dee bei n̄ wãð Davidi
 wo, kù nɔ́ kù nɛ sika.

35 Na nɔ́i í ce Davidi í fɔ́ má í ni,
 I kaa jɔ́ arai Inɛ Kumáɛ ku sãmi.

36 Davidi takɛ í ce mii iyi Ilaaɔ́ í dasie
 í bei í ku, nɔ́ à suu kɔ́kɔ́i balɛ nja nɔ́
 araɛ í sãmi, mà irei. 37 Amma Jesu
 inɛ nɔ́u Ilaaɔ́ í jũu hai si bale kù sãmi.
 38 Debei, inɛ kpaasim nja, i jɔ́ i mà nja
 iyi na saabuei à waa sisi nɔ́u iyi Ilaaɔ́ á
 kpa ide dulum du nɛ. 39 Inɛ iyi í dasie
 naane fei, nɔ́ui á jɔ́ lafɛɛ ku je dee dee
 bi Ilaaɔ́. Amma woodai Moizi kaa yɔ́kɔ́
 ku ce beɛbe. 40 Na nɔ́u, i ce laakai nja
 mii iyi walii nja à fɔ́u ku maà ba nɛ, iyi
 à ni,

41 Inɛ woo yaako amu Ilaaɔ́, i gbɔ idem
 nja.

Aa biti nja nɔ́ aa ce nfe nja,

Domi an ce mii gɔ́ si waati nɔ́u iyi baa
 bii í je inɛ gɔ́ í na wa sisi nɔ́u i kaa
 dasi naane nja.

42 Iyi Pɔ́lu í fɔ́ beɛbe í tã nɔ́i nɔ́u do
 Baanabasi à waa bi a fita hai ile bii à ya
 ce kutɔ́tɔ́u be, nɔ́i inɛ nɔ́u à waa tɔ́ nja
 a nyi wa má a naa a waazo si ide akãu
 si ajɔi kusimi mmu iyi wa baa. 43 Iyi
 inɛ nɔ́u à fita nɔ́i Zuifu nkɔ́ do inɛ nja
 iyi à waa too kucei Zuifu nja nɔ́ à mà
 beɛrei Ilaaɔ́u à waa too nja. Nɔ́i Pɔ́lu do
 Baanabasi à ba nja ide ku fɔ́ à mu nja
 gbugbã ku ba a maa leekɔ́ dim dim si
 didɔ́i Ilaaɔ́.

44 Si ajɔi kusimi mmu inɛi ilu nɔ́u
 fei à tɔ́tɔ́i a ba a gbɔ ide Lafɛɛ. 45 Iyi
 Zuifu nɔ́u à ye zamaau nɔ́i à dedeð igu
 ku ja à waa jã ide iyi Pɔ́lu wa fɔ́u nɔ́ à
 waa buu. 46 Amma Pɔ́lu do Baanabasi
 à sɔ́ nja do wɔ́kɔ́ à ni, tilasii inɛ Zuifu
 nja a tako a sɔ́ nɛ ide Ilaaɔ́. Amma si na
 iyi í jɔ́ ì waa kɔ́si nja nɔ́ i kù ka ara nɛ
 si inɛ nja iyi à bi a ba kuwɛɛ hai tã, na
 nɔ́u, aa ka jɔ́ nɛ nɔ́ ka bɔ́ bi dimi mmu
 nja, 47 domi nɔ́u bei Lafɛɛ í dasi wa ku
 ce í ni,

N ce nɛi bei fitila bi dimi mmu nja

Ku ba i bɔ́ð ide faabau hee kɔ́i
 andunyau nja.

48 Iyi hai je Zuifu nɔ́u à gbɔ ideu, nɔ́i
 í dɔ́ nɔ́u si, à waa saabu Aɔ́ Lafɛɛ na
 ideu. Nɔ́ inɛ nja iyi Aɔ́ Lafɛɛ í jilɔ́ si
 a ba kuwɛɛ hai tãu fei à dasi naane.

⁴⁹ Nɔ ideɪ Lafɛɛu í fangaa si ilɛu fei. ⁵⁰ Amma Zuifu nja à dede idɔ̀kɔ̀i ilu irii ilu nja do inaabo ilu amani nja iyi à waa too kucei Zuifu nja. Nɔ́i í jò à kpã Pɔlu do Baanabasi iju à lele nja hai bɛ. ⁵¹ Nɔ́i woo bɛ nja à gbugbã si nja sãai baata nja nja à waa nyisiò iyi mii iyi á na ku ba nja í jɛ ideɪ iri nja. Si anyiɛ nɔ́ à nɛ Ikonimu. ⁵² Amma inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesu Antɔ̀siu ngu nja à wɛɛò inɔ́ didɔ́ nɔ́ à kɔ̀ò Hundei Ilaaɔ́.

14

Pɔlu do Baanabasi à wa Ikonimu

¹ Ikonimu bei Pɔlu do Baanabasi à lɔ́ ile bii Zuifu nja à ya ce kutɔ̀tɔ̀u nɔ́ à ce waazo hee inɛ nkpɔ́ í dasi naanɛ, hai Zuifu nja hee do hai jɛ Zuifu nja fei. ² Amma Zuifu nja iyi à kɔ́ ku dasi naanɛu à dede idɔ̀kɔ̀i dimi mmu nja ku ba a ce lasabu laalɔ́ si gãmɛi kpaasi woo dasi Jesu naanɛ nja. ³ Do nɔ́u fei, Pɔlu do Baanabasi à kpɛ Ikonimu à waa waazo inɛ nja do wɔ̀kɔ̀. Lafɛɛ í mu nja gbugbã à ya maa ceò maamaake ikã ikã nja. Maamaake nja wa nyisi iyi waazo nja iyi à waa ce si ideɪ didɔ̀i nɔ́u ntɔ̀i. ⁴ Amma inɛi ilu nja à kpɛ minji. Inɛ gɔ́ nja à leekìò Zuifu nja, inɛ gɔ́ nja mɔ́ à leekìò woo bɛ nja.

⁵ Nɔ́i Zuifu nja do hai jɛ Zuifu nja do inɛ ngbo nja nja à ce anu akã a wahala woo bɛ nja a ta nja kuta a kpa nja. ⁶ Iyi Pɔlu do Baanabasi à mà ideu gbakã, nɔ́i à sà à bɔ Lisiti do Dɛɛbu si ilei Likoni do si ileekoɛ nja. ⁷ Nɔ́ à wasi laabaau jiidau ku waazo bɛ.

Pɔlu do Baanabasi à wa Lisiti

⁸ Mɔ̀kɔ̀ gɔ́ í wa Lisiti, isɛɛ nja fei í ku nɔ́ bɛɛbei à buu do, kù dede kù nɛ baa ajɔ̀ akã. ⁹ Si bei Pɔlu wa ba inɛ nja ide ku fɔ́ mɔ̀kɔ̀u wa gbɔ́. Nɔ́i Pɔlu í kã siɛ iju nɔ́ í yɛ iyi naanɛ á yɔ̀kɔ̀ ku jò ku ba iri. ¹⁰ Nɔ́i Pɔlu í sɔ̀ò do gbugbã í ni, dede i leekì si kutɛɛ. Nɔ́i mɔ̀kɔ̀u í dede í fo í dinga wa nɛ. ¹¹ Iyi zamaau í yɛ mii iyi Pɔlu í ce nɔ́i à dɔ́ anu hee lele do fee nja à ni, iwɛ́ nwa nja à kpɔ̀ò amanɛ à naa si wa. ¹² Nɔ́i à waa kpe Baanabasi Susi, Pɔlu mɔ́ Hɛɛmɛɛzi domi Pɔlui í jɛ

woo waazo. ¹³ Wee ilei iwɛ́ iyi à ya kpe Susiu í wa hai do angulei bi ku lɔ́i iluu wa. Nɔ́i inɛ nja à koo à dɛ ketɛ kombo nja wa nɔ́ à ce booda do kokoi jii nja à da nja si kɔ̀ò. Nɔ́ woo weei Susiu í naaò nja wa andɛ koofai iluu. Nɔ́u do inɛ nja fei à waa bi a cea woo bɛ nja kuwee. ¹⁴ Amma iyi woo bɛ minji nja à gbɔ ideu, à ga íbɔ nja nja à waa nyisiò iyi anja a kù jesi, nɔ́ à dɔ́ anu à sei à waa nɛò bi zamaau à waa ni, ¹⁵ na mii í ce í waa ce bɛɛbɛ, inɛ kpaasi nja. Awa mɔ́ amanɛi bei inɛ taka nɔ́. Laabaau jiidai à naa ku sɔ́ nɛ ku ba i jò iwɛ́ nfe nɔ́ nja nɔ́ i sinda si Ilaaɔ́, nɔ́u iyi í jɛ icui kuwɛɛ. Nɔ́u í ce lele do ilɛ do tenku do mii iyi í wa inɔ́ nja fei. ¹⁶ Tako wo í jò dimi fei wa too kpãa iyi í bi. ¹⁷ Amma do nɔ́u fei í nyisi wa iyi nɔ́u í wɛɛ domi wa ce nwa jiidai nja. Í jò ijɔ́ wa wɔ́ ku ba ka ba ije si iko si waatii atɛ ku ba ka nɛ inɔ́ didɔ́.

¹⁸ Amma baa do iyi Pɔlu nja à fɔ́ bɛɛbɛ fei, bei à ce à ganji kuweei zamaau í gaabu.

¹⁹ Nɔ́i Zuifu gɔ́ nja à naa hai Antɔ̀si do hai Ikonimu à wa inyii itii inɛ nja nɔ́ à ta Pɔlu kuta ku ba a kpa, nɔ́i à faa à bɔò alalai iluu domi à tamaa bei í kui. ²⁰ Amma inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesu à naa à kaakoɛ, nɔ́i í dede í bɔ inɔ́ ilu. Iju kumɛ nɔ́i nɔ́u do Baanabasi à dede à bɔ Dɛɛbu.

À nyi Antɔ̀si si ilei Siri

²¹ Iyi Pɔlu do Baanabasi à to Dɛɛbu à waazo laabaau jiidai si iluu nɔ́ inɛ nkpɔ́ í lɔ́si kpãai Jesu ku too bɛ. Si anyiɛ nɔ́ à nyi ikpa Lisiti do Ikonimu do Antɔ̀si iyi í wa ilei Pisidi. ²² Nɔ́ à mua inɛ nja iyi à waa too kpãai Jesu gbugbã ku ba a leekì si naanɛu dim dim. Nɔ́ à sɔ́ nja à ni, wahala nkpɔ́ nkpɔ̀i aa ka yɛ ka bei ka lɔ́ si andunya titɔ̀i Ilaaɔ́. ²³ Nɔ́i à cicaa igbei inɛi Jesu nja fei inɛ ngbo nja. Si anyiɛ nɔ́ à ce kutɔ̀ do anu kudɔ́ à so nja à daa Lafɛɛ si awɔ́, nɔ́u iyi à dasi naanɛu.

²⁴ Si anyii nɔ́u nɔ́ à nɛ hai bɛ à koo à lɔ́ ilei Pisidi à bɔ ilei Panfili, ²⁵ nɔ́ à to ilue gɔ́ iyi à ya kpe Pɛɛzu à ce waazo bɛ à bei à bɔ Atali. ²⁶ Hai bei à lɔ́ akɔ́i inyii à nyi ikpa Antɔ̀si si ilei Siri bɛ. Ilu bei à

tako à le nja awə si iri wo na ice iyi aa koo a ceu ku ba Ilaađ ku mu nja didđe. Nə iceui à ce à kpa irie wa be.

²⁷ Iyi à to Antiəsi nja à tətəw inei igbei Jesu nja nə à sisi nja mii iyi Ilaađ í cea aña fei do si bei í ceò kpāa hai je Zuifu nja mə à dasiò naane. ²⁸ Nə à kpe ilu be do ine nja iyi à waa too kpāai Jesu aja.

15

À ce kutətəw Zeruzalemu

¹ Njai ine gə nja à naa Antiəsi be. Ine nja à naai hai ilei Zudee, nə à waa sđ kpaasi woo dasi Jesu naane nja à ni, i kaa ba faaba nja bii a kù dasi je bango si bei woodai Moizi wa fə. ² Iyi Pəlu do Baanabasi à gbə beebe nja à ba nja kakəw ku ce jüida jüida si ideu. Njai woo dasi Jesu naane nja à cica Pəlu do Baanabasi do ine gə nja hai ilui Antiəsi be à be nja Zeruzalemu bi woo be nja do ine ngbo nja na irii ideu.

³ Pəlu nja à dasi kpāa à waa ne nə inei igbei Jesu nja à koo à leekí nja. Njai à ce isene nja à koo à lə ilei Fenisi do ilei Samari nə à wasi ku sisia kpaasi woo dasi naane nja bei hai je Zuifu nja mə à sinda idə nja si Jesu. Njai laabaau ideu í jə inəi aña fei í dš ntə ntə. ⁴ Iyi à to Zeruzalemu, nja inei igbei Jesu nja do woo be nja do ine ngbo nja à gba nja do inə didđ. Njai Pəlu do Baanabasi à sisi nja mii iyi Ilaađ í ce fei na icei aña. ⁵ Amma Farisi gə nja iyi à dasi Jesu naane à dede à ni, hai je Zuifu nja iyi à dasi Jesu naane fei, tilasii a dasi nja bango nə a sđ nja a too woodai Moizi.

⁶ Njai woo be nja do ine ngbo nja à tətəw a wūa ideu. ⁷ Si bei à waa fa ideu nja Piεε í dede í ni, inje kpaasim nja, i mə nja iyi hai ku kpe Ilaađ í nyam hai si inə nje ku ba n koo n sisia hai je Zuifu nja mə laabaau jüidau ku ba aña mə a dasi naane. ⁸ Nə Ilaađ, nja iyi í mə idəi ine fei, í mu nja Hundee bei í mua awa mə ku ba ku nyisi iyi nja í gba nja. ⁹ Kù ce nkāma iyi í je ikā si gāme nja do awa. Í jə idə nja í má na naane iyi à dasie bei í cea awa mə. ¹⁰ Debei, na mii í ce í waa cā idəi Ilaađ nja nsei, i bi i kāa hai je Zuifu nja iyi à waa too kpāai Jesu

aso iyi bala nwa nja do awa taka nwa à məngə ku so. ¹¹ À mə iyi na didđi Lafēε Jesu awa à baò faaba, nə beebe məi baa do hai je Zuifu nja mə.

¹² Njai ine nja fei à coko à waa desi Pəlu do Baanabasi ití waati iyi à waa sisi nja yaasei maamaake nja iyi Ilaađ í jə aña à ce fei si wajui hai je Zuifu nja.

¹³ Iyi à fə ide à tā nja Zaaki mə í so ide í ni, inje kpaasim nja, i gbə iyi n wa n fə.

¹⁴ Siməw í sisi nje bei Ilaađ í ce hai sinte í cicaò ine gə nja hai si inəi dimi mmu nja à kpe nja inεε nja. ¹⁵ Nə ideu í je akā do ti walii nja si bei kukəi idei Ilaađ í ni,

¹⁶ Amu Ilaađ, waati beebai an nyi wa, Nə n teese ilei Davidi iyi í cuku.

An dede ile kúkúú,
Nə n maa má,

¹⁷ Ku ba inε nja iyi a kù je inei kpasəu fei a dede amu Ađ Lafēε. Añai à je inε nja iyi à je titom hai si dimi mmu nja.

¹⁸ Beebai amu Ađ Lafēε n fə, amu iyi n jə à mə mii nja ihē hai ku kpe.

¹⁹ Nə Zaaki í ni má, na nja, si kuyem, kù sía a sđ hai je Zuifu nja iyi à sinda idə nja si Ilaađu wooda ku gaabu nja.

²⁰ Amma ka ce nja tia ka sđ nja a maà ya je ijei kuwee, nə a maà ya tətəw sēε do inaabo mmu gə walakə inaabo mə do məkə mmu gə, a maà ya nja jifa, nə a maà ya nja kpaai nja. ²¹ Hai tako wo, si ilu fei à ya cio woodai Moizi ile bii Zuifu nja à ya ce kutətəw si ajəi kusimi fei nə a waaZO ideε.

À sambaa hai je Zuifu woo dasi Jesu naane nja tia

²² Iyi Zaaki í fə beebe í tā nja woo be nja do inε ngbo nja do inei igbe nja fei à ye iyi í sía ku je aña a cica inε gə nja hai si inəi aña a be nja Antiəsi do Pəlu do Baanabasi aja. Njai à cica Silasi do Zudu iyi à ya kpe Baasaba má, aña iyi à ne beere si inəi kpaasi woo dasi Jesu naane nja. ²³ Njai à ni a kooò tiau. Si tiau à ni,

Awa woo be nja do inε ngbo nja, awa woo dasi naane kpaasi nje nja, awai à sambaa nje tiau ihē wa. Inje à sambaa wa, inje hai je Zuifu woo dasi naane nja

iyi ì wa Antiosi do Siri do Silisi. À waa ce ñe fɔɔ. ²⁴ À gbɔ iyi inɛ gɔ nwa ña à naa bi tu ñe à fɔ inɔ ññe nɔ à sinda laakai ññe do ide ñña ña. Amma awa si à dasi ña ideu be wa. ²⁵ Na ñoi í jò à busi ññe nɔ à yɔɔ iyi í sɪa ka cica inɛ gɔ ña ka be si ñe wa. Anjai aa si Baanabasi do Pɔlu, baakɔɔ nwa ñau wa, ²⁶ anja iyi a kù saalu kuwɛɛ ñña ngɔgɔ na irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ²⁷ Zudu do Silasi anjai à jɛ inɛ ña iyi à cicau. À waa be ña wai a na a sɔ ñe ide akɔu geɛɔ geɛ. ²⁸ Awa do Hundei Ilaaɔ í sɪa nwa si ka maà kã ññe aso gɔ bii kù jɛ iyi ihɛ iyi í jɛ asoi tilasi. ²⁹ Nñui í jɛ, i maà ya jɛ ijei kuwee ña, nɔ i maà ya ño kpa ña, i maà ya ño ña jifa ña, nɔ i maà ya tɔtɔ sɛɛ do inaabo mmu gɔ walakɔ inaabo mɔ do mɔkɔ mmu gɔ ña. Bii ì mu ara ññe si mii beɛbe ñau be ña í sɪa. To, ka sukudɔ.

³⁰ Iyi à tɔɔ ññe sukudɔ à tã ñoi inɛ ñau à dasi kpãa à ñe Antiosi. Bei à koo à tɔtɔ inɛi igbei Jesu ñau fei à na ña tia. ³¹ Iyi à cio tia. ³² Zudu do Silasi ña mɔ walii ñai, à mua kpaasi woo dasi naane ñau gbugbã nɔ à sobi ña si ide nkpɔ nkpɔ.

³³ Iyi à ce ajɔ minji be kpaasi woo dasi naane ñau à tɔɔ ña sukudɔ nɔ à ni a to bi inɛ ña iyi à be ña wa baani. [³⁴ Amma Silasi inɛ ññu í dasi idɔ ññu ku ce ajɔ minji be má.]

³⁵ Pɔlu do Baanabasi à gbe Antiosi be. Anjaɔ inɛ nkpɔ ña ajɔ à waa kɔa inɛ ña si cioi idei Lafɛɛ nɔ à ce waazoɛ.

Pɔlu do Baanabasi à kpɛ

³⁶ Iyi í ce ajɔ minji má ñoi Pɔlu í sɔ Baanabasi í ni, ka koo kaa kaako kpaasi nwa ñau má si ilu ña bii à tako à waazo idei Lafɛɛ fei wo nɔ ka ye bei inɛ ñau à wɛɛɔ si nsei. ³⁷ Nñoi Baanabasi wa bi ku gbã Zãa Maaku anjaɔ ña. ³⁸ Amma Pɔlu í fɔ í mantee í ni kù sɪa anja a gbã, ññu iyi kù sobi anja wo si icɛu amma í sinda í jò anja wa hai Panfili. ³⁹ Nñoi à ce kakɔɔ nɔ a kù gbɔ si ññe hee à na à kpɛ. Nñoi Baanabasi í gbã Maaku à lɔ akɔi inyi à bɔ Sipu. ⁴⁰ Nɔ Pɔlu mɔ í cica Silasi, nɔ kpaasi woo dasi naane ñau à so ña à daa Lafɛɛ si awɔ à bei à ñe,

⁴¹ à koo à lɔ ilei Siri do Silisi à wasi inɛi igbei Jesu ña ku mua gbugbã si naane ñña.

16

Timotee í too Pɔlu do Silasi

¹ Nñoi Pɔlu do Silasi à to Dɛɛbu do Lisiti. Wee inɛ gɔ í wa be wa too kpãai Jesu. À ya kpoo Timotee. Iyee Zuifu woo dasi Jesu naane, amma baaɛ Gerekii. ² Kpaasi woo dasi naane ña iyi à wa Lisiti do Ikonimu à ya maa fɔ jiiɔa ku jɛɛ. ³ Pɔlu í bi Timotee ku too ññu nɔ í gbã í ñee. Amma ku bei ku gbã ku ñee í dasie bangoi na Zuifu ña iyi à wa beu domi anja fei à mà iyi baaɛ Gerekii. ⁴ Nɔ à bɔ ilu do ilu ña à sɔ woo dasi Jesu naane ñau mii ña iyi woo be ñau do inɛ ngboi igbei Jesu ña iyi à wa Zeruzalemu à jile nɔ à ni a jirima ña. ⁵ Nñoi woo dasi Jesu naane ñau, naane ñña í teese í kɔɔsi nɔ akpɔ ñña mɔ í ya maa kɔɔsii ajɔ fei.

Pɔlu í ce kuyɛ Torasi

⁶ Hundei Ilaaɔ í ganji Pɔlu ña a waazo idei Ilaaɔ si ilei Azii, ñoi í jò à too do ikpa ilei Firizi do ti Galati. ⁷ Iyi à too ilei Misi ñoi à waa bi a bɔ ilei Bitini, amma Hundei Jesu í kɔ ñña. ⁸ Nñoi í jò à too do ilei Misi à bɔ ilu iyi à ya kpe Torasi. ⁹ Nñoi Pɔlu í ce kuyɛ idu. Si kuyɛɛu í ye inɛi Masedoni gɔ wa leeki nɔ wa tɔɔ ññu ku naa Masedoni ku na ku sobi anja. ¹⁰ Si bei í ce kuyɛu ñoi gbakã à waa de kpãa ku ba ka bɔ Masedoni domi à mà iyi Ilaaɔ í bi kaa waazo ñña laabaau jiidau.

Lidi í dasi naane Filipi

¹¹ Hai Torasi bei awa à lɔ akɔi inyi nɔ gbakã à bɔ gungum gɔ iyi à ya kpe Samotasi. Iju kumaɛ nɔ à bɔ Neapolisi. ¹² Hai be do kutei à ñe à bɔ Filipi, ilu nɔlai Masedoni nɔ à ce ajɔ minji be. Wee inɛi Romu ñai à ñe iluu. ¹³ Si ajɔi kusimiu ñoi à fita hai ilu be à bɔ itfi ido gɔ, à bɔ ku cɔ mà tengi bii à ya ce kutɔɔ í wa be. Nñoi à koo à ye tengi bii inɛ ña à ya ce kutɔɔ nɔ à buba à ce faaji do inaabo gɔ ña iyi à tɔtɔ be. ¹⁴ Abo gɔ í wa be à ya kpoo Lidi, inɛi Tiatiii, í ya ta acɔi fia nkpɔ nɔ í ya maa jirima Ilaaɔ.

Iyi à waa ba ña ide ku fə nə wa de itfi, nə Lafɛɛ í cfi idəe ku ba ku gbə ide iyi Pəlu wa fə. ¹⁵ Abou do inei kpasɛɛ ña fei à ce inyi ku dasi nə í təə wa í ni, bii ì mà iyi ñè dasi naane ntə ntə ñai i naa wa i naa i ce baa ajə minji kpasɛm ña. Nə í mante wa hee à jé nə à koo kpasɛ bɛ.

Inə piisɔɔi Filipi

¹⁶ Njəi ajə nñu gə iyi awa à waa bə tengi bii à ya ce kutəəu, à ko ama inaabo woo ce ice gə iyi í ne inei inəko. Bii inei inəkou í dede sie í ya maa fə ide iyi á na ku cei. Nə lafɛɛɛ ña à waa ba fia jiida na irie. ¹⁷ Njəi í too awa do Pəlu wa la hee lele wa ni, inɛ ñau ihɛ woo ce icei Ilaaɔ ilu gbugbā ñai. À naa ku nyisi ñe kpāai faabai. ¹⁸ Bɛɛbei í ya maa fə ajə fei, hee ideu í caa si Pəlu nə í sinda í sɔ inei inəkou í ni, do saabui irii Jesu Kirisi ñè ni, fita. Bɛ gbakā ñəi í fita sie. ¹⁹ Iyi lafɛɛɛ ña à mà iyi aña a kaa ba sie fia má, ñəi à mu Pəlu do Silasi à tale ña à bəò ña bantuma bi woo kiiti ña. ²⁰ À bəò ña si wajui inɛ ngboi Romu ña à ni, inɛ ñau ihɛ à waa beje ilu nwai. Zuifu ñai, ²¹ nə à wasi ku sisi ide gə ña iyi wooda nwa kù bi ka gbə hee ka tooɛ, awa iyi à je inei Romu ña. ²² Njəi idəi zamaau í kɔ si ña. Njəi inɛ ngbo ñau à bə ibəi Pəlu do Silasi do gbugbā nə à ni a cā ña do faataa. ²³ Iyi à cā ña jiida jiida à tā ñəi à koo à cɔmbo ña ile piisɔɔ nə à sɔ woo degbe piisɔɔu ku degbe ña ku sɔa. ²⁴ Iyi woo degbeu í gbə à sɔ bɛɛbɛ, ñəi í koo í dasi ña hee ilaawai ankāanyii piisɔɔu nə í da ña si gbɛɛgbɛkui jfi.

²⁵ Zakai idū laja ñəi Pəlu do Silasi à waa ce kutəə nə à kɔ iri à waa saabuò Ilaaɔ. Nə inei piisɔɔ ña iyi à wa bɛu à waa de si ña itfi. ²⁶ Njəi gbakā ile í yaya do gbugbā hee icui ile piisɔɔu í yaya. Njəi gambo ñau fei à cfi nə sesee ña iyi à diò inei piisɔɔ ñau fei à fū à cuku. ²⁷ Njəi gbakā woo degbeu í jfi í ba gambo ñau fei wa cfi ñəi í tamaa bei inei piisɔɔ ñau à sai. Njəi í nya taakuba wa bi ku kpa araɛ. ²⁸ Amma Pəlu í la hee lele í ni, mà cɛa araɛ laalə kāma. Awa fei à wa ihɛ. ²⁹ Njəi woo degbeu í de fitila í sei í lə hee ilaawa bii Pəlu do

Silasi à wau nə í gule ña do kuyaya. ³⁰ Njəi í fitaò ña wa waduude í ni, i suuru ña, mii an ce n baò faaba. ³¹ Njəi à sɔə à ni, dasi Jesu Lafɛɛ naane aa ba faaba, awə do inei kpasɛɛ ña fei. ³² Njəi à waazoaa idei Lafɛɛ Jesu, nñu do inei kpasɛɛ ñau fei. ³³ Njəi idū be woo degbeu í gbā ña í koo í wiɛ kumɛɛ ña ñau. Nə nñu do inɛ ña fei à ce inyi ku dasi gbakā. ³⁴ Njəi í gbā Pəlu do Silasi í bəò ña lele bii ileɛ í wa nə í na ña ije à je. Nñu do inɛ ña fei, inə ña í dɔ do bei à dasi Ilaaɔ naane.

³⁵ Iyi iju í má ñəi inɛ ngboi Romu ña à bɛ polisi ña a koo a sɔ woo degbeu ku jə inɛ ñau. ³⁶ Njəi woo degbeu í sɔ Pəlu ideu í ni, inɛ ngbo ña à ni n jə ñe. Na nñu, i fita i nɛ nñe sɛɛ. ³⁷ Amma Pəlu í sɔ polisi ñau í ni, aawo. À cā wa si bantuma hai a kù ce nwa kiiti, awa mə iyi à je inei Romu ña nə à cɔmbo wa si ile piisɔɔ. Nə nsei à bi a nya wa do asii? Kù je bɛɛbei à ya ce. Í gbe aña taka ñai a naa a nya wa. ³⁸ Njəi polisi ñau à koo à sɔ inɛ ngboi Romu ñau. Iyi à gbə Pəlu do Silasi inei Romu ñai ñəi zigi ña í da ntə ntə. ³⁹ Njəi à koo à təə ña suuru nə à nya ña hai ile piisɔɔu à bei à təə ña a fita hai inə iluu. ⁴⁰ Iyi Pəlu do Silasi à fita hai ile piisɔɔu ñəi à bə kpasɛi Lidi. Iyi à koo à ye kpaasi woo dasi naane ñau à mu ña gbugbā, à bei à nɛ.

17

Pəlu do Silasi à bə Tesalonika

¹ Njəi Pəlu do Silasi à waa nɛ nə à lə ilu minji gə ña iyi à ya kpe Anfipolisi do Apoloni nə à to Tesalonika bii Zuifu ña à nɛ ile bii à ya ce kutəə. ² Njəi Pəlu í bə ileu bɛ si bei í nɛ dɔnɛɛ. Nə añaò ña à wūa tiaɛ idei Ilaaɔ ajəi kusimi mɛɛta à mə. ³ Wa sɔ ña iyi kù nɛ bei á ce iyi inɛ iyi Ilaaɔ í cicau kù ye ijuukpā. Á kù nə ku jfi hai si bale má. Njəi í sɔ ña í ni, Jesuu iyi ñè wa n sisi nñe ideu ihɛ nñui í je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau bɛ. ⁴ Inɛ ña iyi à de itfi sieu inɛ gə ña à dasi ideu naane, nə à baa anu akā ku ce, nñu do Silasi. Bɛɛbei hai je Zuifu nkpə mə do inaabo ilu iri ñau ilu iri ñau à ce, aña iyi à mà bɛɛrei Ilaaɔ.

⁵ Amma Zuifu nau à dedeò igu ku ja nò à tətəò iné nfe na beretəke à jò hoya hoya í dede nò aña fei à sei à bə Pəlu do Silasi ku dede kpasēi Zasōō ku ba a fitaò na wa si wajui zamaau. ⁶ Iyi à dede na a kù ye na, nò à mu Zasōō do kpaasi woo dasi Jesu naane gə na à fa na à bəò na bi iné ngboi ilu na. Nò à wasi ku la à waa ni, iné na iyi à waa sinda andunya feiu à to wa ihē, ⁷ nò wee Zasōō í jò à sə kpasēe. Aña fei à waa beje woodai ilaalu nlai Romu à waa ni ilaalu gə í wee má iyi à ya kpe Jesu. ⁸ Nəi ideu í dede idəi zamaau do iné ngboi ilu nau. ⁹ Nəi à ni Zasōō do kpaasi nau a sã fia si bei wooda í jile a bei a jò na a ne. Iyi à sã fia nò à jò na.

Pəlu do Silasi à bə Beree

¹⁰ Iyi idū í dū gbakā nəi kpaasi woo dasi naane nau à jò Pəlu do Silasi à ne Beree. Iyi à to be nəi à bə ile bii Zuifu nau à ya ce kutətəu. ¹¹ Amma iné na iyi à wa be nau à lasabu si ideu do laakai í re Zuifu na iyi à wa Tesalonika. À gba ideu Ilaaō do inə didō. Ajə fei à ya maa cio kukəui ku ba a mà bii í je mii iyi Pəlu í ya maa sō nau ntəi. ¹² Nə Zuifu nkpə í dasi Jesu naane do inaabo Gereki gə na iyi à je ilu iriu do ineməkə nkpə. ¹³ Amma Zuifu na iyi à wa Tesalonika à gbə iyi Pəlu wa waazo ideu Ilaaō Beree nəi à koo à dede idəi iné na à fə inə nəa. ¹⁴ Be gbakā nəi kpaasi woo dasi naane nau à bəò Pəlu ikpa tenku ku ba ku ne hai be, amma Silasi do Timətee à gbe Beree be. ¹⁵ Iné na iyi à koo à leekia Pəluu à bədei hee Ateni. Nəi Pəlu í samba na anu í ni a sō Silasi do Timətee a hāmee nju wa nya nya. Nə iné nau à sinda à ne Beree má.

Pəlu í wa Ateni

¹⁶ Waati iyi Pəlu wa degbe na Ateni laakae ci ya sū domi iwē í kpə si iluu. ¹⁷ Na nju, Zuifu na do Gereki na iyi à ya maa jirima Ilaaō, í ya ba na faaji ku ce ile bii Zuifu na à ya ce kutətəu. Nə ajə fei, iné na iyi í ko si bantumai iluu añaò na mə à ya maa ce kakəó má. ¹⁸ Si

bei í ya maa ba na kakəó ku ce nəi woo mà gə na iyi à je inéi Epikuri * do Sitosi † na à bə bi tēe à waa baa kakəó ku ce. Iné gə na à ni, woo ce ide nkpə yoomai ihē. Nə iné gə na mə, iyi à gbə wa fə ideu ikui Jesu do kujie má à ni, mà iwē mmu gə nai wa fāa ya. ¹⁹ Nəi à bəde iri kuta gə iyi à ya kpe Arepagu, tengi bii iné ngboi ilu nau à ya ce kutətəu nəa nò à ni, à bi ka gbə ide titō iyi í waa dabiidə, ²⁰ domi í waa sisi nwa ide titō nò à bi ka mà yaasee. ²¹ Wee inéi Ateni na fei do iné njoo na iyi à na à buba ilu be à ya so waati nəa fei a maa fə walakə a gbəò baau mii titō.

²² Nəi Pəlu í dede í leeki Arepagu be í sō na í ni, iné inéi Ateni na, n ye iyi ideu iwē nai wa mu ne ntə ntə. ²³ Waati iyi n wa n dabi si inə ilu nje n ye mii nkpə iyi í waa təə na. N ye bi kuwee gə à kə si à ni, tengi ihēi à ya təə iné iyi a kù mà. Nsei iné iyi iné í waa təə iyi í kù mà nau be, ideu n wa n sisi nje. ²⁴ Ilaaō, nju iyi í taka andunyau do mii iyi í wa si fei, nju iyi í je Lafēi lele do ile, kaa buba si ile iyi amané na à ma do awə nəa. ²⁵ Awəi amané kaa yəkə ku muua nkāma, domi kù ne bukaatai ngəgə. Nju takaei wa mua amané na kumi do kuwee do mii fei. ²⁶ Hai si iné akā iyi í tako í takaui dimi iyi wa te si andunyau ihē fei í fita. Hai takoi í jile waati nəa do tengi bii aa maa wa. ²⁷ Ilaaō í ce bebei ku ba a ce kookaai a maa dedee do kubabii nò si kudedeu aa yəə. Amma ntə ntə Ilaaō kù jìò kāma nwa gə, ²⁸ domi na iriei à ne kuwee, nò nju í jò ara nwa wa ne. Woo kə tia nje gə na à ni, awa mə amae nai. ²⁹ Debei, si na iyi í jò à je amai Ilaaō na, kù sía ka maa ce lasabu ka ni Ilaaō í ye bei iwē iyi amané í lasabu í coo ku sía do wura wala do isə fūfū wala do kuta. ³⁰ Ilaaō í temuaò amané na wo si kumà hai mà nəa, amma nsei wa sō iné na tengi bii à wa fei a naa a kpaasi idə nəa. ³¹ Nə í jile ajə si bii iné iyi í cicau á kiitiò inéi andunya na fei nò kiitiəu dee deei á je. Nə í jūu tā hai si bale ku ba ku nyisi iné fei iyi iné be á na ku cei.

* **17:18** inéi Epikuri na aña à ya ni, inə didəi í re mii fei si kuwee amané. † **17:18** inéi Sitosi na aña à ya ni, iné ku jesi mii iyi á naa sie fei.

³² Iyi à gbɔ Pɔlu wa fɔ ideɪ kujji iku ŋa hai si bale ŋɔi inɛ gɔ ŋa à waa yaakoɛ. Inɛ gɔ ŋa mɔ à ni, à bi faajii ideu be má ajɔ gɔ. ³³ Nɔi Pɔlu í nɛ í jɔ ŋa. ³⁴ Do nɔu fei, inɛmɔkɔ gɔ ŋa à bɔ bi tɛɛ à dasi Jesu naanɛ. Si inɔ nɔai Deni woo ce kiitii Arepagu gɔ í wa. Abo gɔ mɔ iyi à ya kpe Damarisi í dasi naanɛ do inɛ gɔ ŋa má.

18

Pɔlu í bɔ Kɔrɛnti

¹ Si anyii nɔu, Pɔlu í nɛ hai Atenɪ be í bɔ Kɔrɛnti. ² Nɔi í ko Zuifu gɔ be iyi à ya kpe Akilasi, iyi à buu ilei Pɔntu. Kù kpe titã iyi í naa hai ilei Itali, nɔu do aboɛ Pirisila, domi Kolodu ilaalu nɔai Romu í na wooda í ni Zuifu fei ku fita hai Romu. Nɔi Pɔlu í bɔ ku cɔ ŋa. ³ Nɔ í buba aɔaɔ ŋa à ce ice ajɔ domi í ya ce ilei acɔ beɪ aɔa mɔ à ya ce. ⁴ Ajɔi kusimi fei í ya bɔ waazo ku ce ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔɔ. Nɔ í ya maa mu nɔa ide aɔa do Gɛrɛki ŋau ku ba a dasi Jesu naanɛ.

⁵ Waati iyi Silasi do Timɔtee à to wa hai ilei Masedɔni, Pɔlu í ya maa ce iceɪ waazoɪ waati kãma fei ku maa sɔ Zuifu ŋau iyi ntɔ ntɔ Jesu í jɛ inɛ iyi Ilaaɔ í cicau. ⁶ Amma à jãa nɔ à waa buu, ŋɔi í gbugbã si ŋa irurui ibɔɛ nɔ í sɔ ŋa í ni, bii ì na ì ce nfe ŋa, í jɛ ideɪ iri nɔɛ. Kù jɛ baam má. Hai nnyi an jɔ nɛ n koo n cea hai jɛ Zuifu ŋa waazo. ⁷ Nɔi í nɛ hai be í bɔ kpasɛi Titee Zusitu, inɛ iyi í ya maa jirima Ilaaɔu. Ileɛ wee kɔkɔi ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔɔui í wa. ⁸ Nɔi Kirisipu inɛ ngboi igbeu í dasi Lafɛɛ Jesu naanɛ, nɔu do inɛi kpasɛɛ ŋa fei. Inɛi Kɔrɛnti nkpɔ í gbɔ waazoɪ Pɔlu nɔ aɔa mɔ à dasi naanɛ, nɔ à dasi ŋa inyi.

⁹ Nɔi Aɔ Lafɛɛ í sɔ Pɔlu si kuyɛ idũ í ni, maà ce njo. Hanya i sɔ ŋa, maà coko, ¹⁰ domi ñ wɛɛ do awɔ. Inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku lesiɛ awɔ hee ku ceɛ laalɔ. Sɔ ŋa ideu domi inɛ nkpɔi í wa si iluu ihɛ iyi á jɛ titom. ¹¹ Pɔlu í buba ilu be adɔ akã do bubu nɔ wa kɔ ŋa si ideɪ Ilaaɔ.

¹² Waati iyi Galiɔɔ wa jɛ ilaalu si ilei Gɛrɛsi, ŋɔi Zuifu ŋau à ce anu akã à tɔtɔ à gbã Pɔlu à bɔɔɛ bi ku ce kiiti. ¹³ À ni, mɔkɔu ihɛ nɔi wa lele inɛ ŋa ku ba a tɔɔ Ilaaɔ si beɪ wooda nwa kù bi.

¹⁴ Iyi Pɔlu wa bi ku fɔ ide, ŋɔi Galiɔɔ í sɔ ŋa í ni, bii í jɛ ideɪ kurara walakɔ laalɔ gɔi í ce an nyi wa n naa n gbɔ ide nɔɛ. ¹⁵ Amma bii í jɛ ideɪ kakɔɔ ŋai do ideɪ irii inɛ ŋa do woodai inɛ taka nɔi, inɛi aa wũa ndu nɛ. N kaa n jɛ woo kiitii ide dimi beɛbe. ¹⁶ Nɔi í lele ŋa hai bi ku ce kiitiu. ¹⁷ Nɔ inɛ ŋau fei à mu Sɔsitɛni inɛ ngboi igbeɪ Zuifu ŋau à lɔsi ku cãa tengii andɛi ile bi ku ce kiitiu. Amma baai Galiɔɔ kù wa si ideu.

Pɔlu í nyi ikpa Antiɔsi

¹⁸ Pɔlu í kpe Kɔrɛnti má. Si anyie nɔ í tɔɔ kpaasi woo dasi naanɛ ŋau sukudɔ nɔ í koo í wa iriɛ Sankeree ku ba ku nyisi iyi í tako í cea Ilaaɔ kuwã do kugbasi wo. Nɔ í lɔ akɔi inyi do Pirisila do Akilasi ajɔ à nɛ ikpa ilei Siri. ¹⁹⁻²¹ Iyi à to Efɛɛzu ŋɔi Pɔlu í lɔ ile bii à ya ce kutɔtɔɔ nɔ í ba Zuifu ŋau faaji ku ce. Nɔi à tɔɔɛ ku ce ajɔ minji bi tu ŋa, amma kù waa jɛ. Iyi wa nɛ ŋɔi í sɔ ŋa í ni, bii Ilaaɔ í bi an nyi wa má. Nɔ í jɔ Pirisila do Akilasi be í koo í lɔ akɔi inyi í nɛ hai Efɛɛzu.

²² Iyi í to Sezaree, ŋɔi í kita í bɔ Zeruzalɛmu í koo í ce inɛi igbeɪ Jesu ŋa fɔɔ. Si anyie nɔ í bɔ Antiɔsi. ²³ Iyi í ce ajɔ minji be ŋɔi í nyi í dasi kpãa má í koo wa dabii si ilei Galati do Firizi wa mua inɛ ŋa iyi à waa too kpãai Jesu fei gbugbã.

Apolo í bɔ Efɛɛzu do Kɔrɛnti

²⁴ Zuifu gɔ iyi à ya kpe Apolo iyi à bi Alesandiri í bɔ Efɛɛzu. Ilu bisii nɔ í mà tiaɪ ideɪ Ilaaɔ sãa sãa. ²⁵ Wee í mà kpãai ideɪ Lafɛɛ nɔ í ya ce waazoɛ do himma nɔ í sisi ideɪ Jesu dee dee. Amma inyi ku dasii Zãa nɔu akãi í mà. ²⁶ Wa ce nɔa waazo do naanɛ ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔɔu. Nɔi Pirisila do Akilasi à gbɔ waaziɛ nɔ à kpoo ide nɔa à koo à teese à sisiaa yaaseɪ ideɪ Ilaaɔ dee dee. ²⁷ Si anyie, Apolo í dasi idɔ nɔu ku bɔ ilei Gɛrɛsi. Nɔ kpaasi woo dasi naanɛ ŋau à muaa gbugbã ku ba ku koo nɔ à cea inɛ ŋa iyi à waa too kpãai Jesu iyi à wa ilei Gɛrɛsiu tia ku ba bii í to be a coo cenkã. Waati iyi í to be í sobi woo dasi Jesu naanɛ ŋau jiida jiida na didɔi Ilaaɔ. ²⁸ Nɔ í kãmia Zuifu ŋau do wɔkɔ

si bantuma ku ba a mà iyi aṅa à wa si kurarai nò í nyisi ṅa hai si tiai idei Ilaaḍ iyi Jesui í je inε iyi Ilaaḍ í cicau dim dim.

19

Pòlu í bə Efεεzu

¹ Waati iyi Apolo í wa Karenti Pòlu í too kpāa iyi wa bə ikpa iri kuta ṅau nò í to Efεεzu. Njoi í ba inε gə ṅa iyi à waa too kpāai Jesu bε. ² Njoi í bee ṅa í ni, i kù ba Hundei Ilaaḍ titā hai waati iyi ì dasi naane ṅa? Njoi à jεaa à ni, aawo. A kù gbə mà Hundei Ilaaḍ í wεε məm. ³ Njoi Pòlu í bee ṅa má í ni, debɛi, inyi ku dasi yoomai à ce nṅε. Njoi à jεaa à ni, inyi ku dasii Zāai. ⁴ Njoi Pòlu í s̄ ṅa í ni, inε ṅa iyi à kpaasi idə, aṅai Zāa í dasi inyi. Nò í s̄ inε ṅa í ni a dasi Jesu naane, nṅu iyi á na ku naa si anyii nṅu. ⁵ Iyi à gbə idei Pòluu ṅoi à ce inyi ku dasi do irii Lafεε Jesu. ⁶ Njoi Pòlu í le nṅa awə si iri nò Hundei Ilaaḍ í naa si ṅa ṅoi à waa fə ide do fee mmu ṅa nò à ce walii. ⁷ Inε ṅau à to zakai aṅa maateeki.

⁸ Si anyii nṅu, Pòlu í bə ile bii Zuifu ṅa à ya ce kutətəu wa waazo idei bommai Ilaaḍ do naane nò í ce bεεbε zakai cukpa mεeta, nò aṅaḍ ṅa à wasi ku busi nṅε nò í wasi ku lele ṅa ku ba a dasi naane. ⁹ Amma inε gə ṅa à lele idə ṅa à kə ku dasi naane, nò à nyi à waa fə ide laalə má si kpāai idei Lafεε si wajui zamaau. Na ṅoi í j̄ Pòlu í tekeε hai bi tu ṅa, nṅu do inε ṅa iyi à waa too kpāai Jesuu. Í ya maa kə ṅa si cio ajə fei si ile cioi Tianusi. ¹⁰ Bεεbɛi à ce adə minji hee inε ṅa iyi à wa ilei Azii fei, hai Zuifu ṅa do hai je Zuifu ṅa, à gbəḍ idei Lafεε Jesu.

Idei ama inεməkəi Seva ṅa

¹¹ Ilaaḍ í mua Pòlu gbugbā ku ceḍ maamaake nla ṅa. ¹² Na ṅoi í j̄ jaε iyi í lu araε fei, bii à so à lea b̄ḍḍ ṅau si ara à ya ba irii. Inε ṅa mə iyi à nε inei inəko ṅa, bii à lu ṅaḍ, inei inəko ṅau à ya fitai. ¹³⁻¹⁴ Zuifu gə ṅa à ya maa dabii bii fei a maa nya inei inəko inε ṅa. Si inə ṅa gəgə ṅa ṅa à dasi

idə a kpe irii Lafεε Jesu a nyaḍ inei inəko inε gə. Zuifu inε ngboi woo weei Ilaaḍ gə iyi à ya kpe Seva, ama inεməkə mεεjeε ṅai à waa bi a ce bεεbε. Ajə nṅu gə à s̄ inei inəko inε gə ṅa à ni, do irii Jesu iyi Pòlu wa waazou, fita. ¹⁵ Amma inei inəko inεεu í ni, n̄ mà Jesu nò n̄ mà Pòlu, amma yooi inε mə ì je. ¹⁶ Njoi məkə iyi í nε inei inəkou í fo í bata ṅa nò í kāmia ṅa í cā ṅa í mεε ṅa ntə ntə hee aṅa fei à sa hai kpasεε basi. ¹⁷ Njoi inei Efεεzu ṅa hai Zuifu do Gereki ṅa fei à gbə ideu, nò njo í mu ṅa, nò irii Lafεε Jesu í nε beεre ntə ntə. ¹⁸ Njoi woo dasi Jesu naane nkɔ́ í naa í tuuba si bantuma. À fə mii iyi aṅa à ya ce wo. ¹⁹ Inε ṅa iyi à ya tako a maa ce dobu dobu wo aṅa nkɔ́ nkɔ́i à naaḍ tia ṅa ṅa iyi à ya maa ceḍ dobu dobuu wa à naa à joo si wajui zamaa. Inε gə í ce dooi fiai tia ṅau, nò à ba wee jiaε í to zakai kpekele dubu ciitaa*.

²⁰ Bεεbɛi gbugbāi Aḍ Lafεε í j̄ḍ idei Jesu wa fangaa bii fei do gbugbā.

Ijai Efεεzu

²¹ Iyi nṅu ṅau í ce í tā, ṅoi Pòlu í dasi idə nṅu ku too do ilei Masedoni do si ilei Gerezi nṅu ku bə Zeruzalemu. Í ni bii nṅu í to bε, tilasii nṅu ku bə Romu mə. ²² Njoi í bε Timotee do Erasitu, aṅa iyi à waa sobie si icεu, ikpa Masedoni, amma nṅu takae í kpe keeke má ilei Azii bε.

²³ Waati bεεbε wahala nla gə í dede Efεεzu bε na kpāai idei Jesu. ²⁴ Gbɛde woo cā isə fūfū gə í wa bε à ya kpo Demetiusi. Í ya ce mii gə ṅa iyi à jə ilei iwē ṅa Aritemi. † Nə woo ce icε dimi bεεbε ṅa fei à ya ba si amanii jiida. ²⁵ Njoi í tətə woo ce icεε ṅa do gbɛde mmue gə ṅa má í ni, i kù mà ṅa iyi si icεu ihēi à waa ba si amani? ²⁶ Inε taka nṅε ì waa yəḍ ṅa, ì nò ì waa gbə ṅa mii iyi Pòlu wa ce. Wa ni kù je iwē ṅa iyi amanε ṅa à ce do awə ṅai aa tə. Nò í yəkə í kāmia inε nkɔ́ nkɔ́, kù nò kù je baa Efεεzu ihē nṅu akā, do si ilu nkɔ́i ilei Azii feii. ²⁷ Á na ku j̄ḍ icε nwa

* **19:19** kpekele dubu ciita fiai tia ṅau iyi à fāa à yəkə ku to fia iyi aa s̄a woo ce icε zakai adə cijeḍ fεεwa si waati ṅa. † **19:24** iwē ṅa Aritemi iwēu ihē inaaboi.

ku ba iri sãmi. Si anyie á nyi ku jò a kaa saalu baa ilei iwẽ nwa Aritemi, nò bɛɛɛ nlae á na ku tã, iwẽ iyi inei Azii ña do inei andunya fei wa tɔɔ.

²⁸ Iyi à gbò ideu ñoi idò ñña í kò, nò à wasi ku dõ anu hee lele à waa ni, Aritemi nwa í la. ²⁹ Ñoi hoya hoya í dede si iluu fei nò do anu akã inɛ ña à fo à bata Gayusi do Aritaaki à mu ña à bòð ña bii à ya ceiu. Inɛ ñau inei Masedoni ñai, añai à waa si Pòlu si isɛɛɛɛu. Nò inɛ nkpò í sei í bò bɛ. ³⁰ Pòlu wa bi ku bò bi zamaau amma kpaasi woo too kpãai Jesu ñau à kò. ³¹ Nò hee do akawei ilɛ bɛ ña gɔgɔ ña iyi à jɛ kpaasie ñau aña mò à bɛ ama wa à ni a koo a tɔɔɛ suuru ku maà naa ile bɛ. ³² Ile bei aña fei à waa dõ anu à wasi ku fò ide ñña ikã ikã. Inɛ nkpò ñña kù mà na mii í ce à tɔtɔ bɛ mòm. ³³ Ñoi Zuifu gɔ ña à sisia Alesandu yaasei ideu nò à tale sie wajui zamaau. Ñoi Alesandu í ni a koko do awò nò wa bi ku sñ ña ideu do yaaseɛ. ³⁴ Amma waati iyi à mà iyi ññu mò Zuifui, aña fei à wasi ku dõ anu hee zakai isò minji à waa ni, Aritemi nwa í la.

³⁵ Si anyie ñoi woo kò tiai ilu ññau í jò à koko nò í ni, inɛ inei Efɛɛzu ña, yooi kù mà iyi ilu nwai ilei Aritemi ilu bɛɛɛu í wa, awai à nò à waa ceaa ice. Nò ì mà ña hai lelei mii iyi í jòu í cuku wa. ³⁶ Inɛ gɔ kaa yòkò ku jã ideu. Na ññu, i mu ara ññe ña i maà ce ngɔgɔ do saasa. ³⁷ Inɛ ña iyi ì naaò wa nsei ñau ihẽ ña a kù ce ilei mii ndii ilei iwẽ nwa ña a kù nò a kù fò laalɛ. ³⁸ Na ññu, bii Demetiusi do gbɛde ña iyi à wa bi tɛɛ ñau à nɛ ide gɔ do inɛ gɔi à jilɛ ajò ña iyi à ya ce kiiti do woo ce kiiti ña, i jò ña a ce ide ñña bɛ. ³⁹ Nò bii ì nɛ ide gɔ si antaɛ má ña, aa yòkò i wūaɛ bi inɛ ngboi woo ce kiiti ña. ⁴⁰ Aa yòkò a yɛ taale nwa a ni awai à dede ija si idei nnyiu ihẽ domi kù nɛ yaase. Bei à bee wa yaasei ideu a kaa ka ba iyi aa ka fò mòm.

⁴¹ Iyi í fò bɛɛbɛ í tã ñoi í jò zamaau í fangaa.

20

Pòlu í bò Masedoni do Gɛɛsi

¹ Iyi hoya hoyau í leekí ñoi Pòlu í tɔtɔ inɛ ña iyi à waa too kpãai Jesu ñau í mu ñña gbugbã nò í tɔɔ ña sukudõ í bei í nɛ ilei Masedoni. ² Í dabii si ilɛu fei í mua inɛ ña iyi à waa too kpãai Jesu ña gbugbã ntò ntò, í bei í to ilei Gɛɛsi ³ í ce bɛ cukpa mɛeta. Waati iyi wa bi akò inyi ku lò ku bò ilei Siri ñoi í gbò iyi Zuifu ña à waa de ññu ku kpa. Na ññu, í dasi idò ññu ku too do ikpa Masedoni má. ⁴ Inɛ ña iyi à suu si isɛɛɛɛu wee, Sopatɛɛ amai Pirusi inei Beree, do Aritaaki do Sikundusi inei Tesalonika ña, do Gayusi inei Dɛɛbu, do Timotee do Tisiki do Torofimu, inei ilei Azii ña. ⁵ Añai à cua à koo à degbe wa Torasi. ⁶ Iyi awa taka nwa à jɛ jingauí Pɛɛ hai nɛ lefeeu à tã à koo à lò akò inyi Filipi bɛ. Nò si isɛɛɛɛ nwa si ajò miusia à koo à ba ña Torasi nò à ce ajò mɛɛje bɛ.

Pòlu í ce waazo Torasi

⁷ Ñoi ajò sintei azuma aɛu awa à tɔtɔ à waa jɛ ijei Lafɛɛ, ñoi Pòlu í wasi ku cea inɛ ñau waazo. Bii iju í mái Pòlu á nɛ. Ñoi í jò waazoɛu í sò hee í to idū laja. ⁸ Wee fitila í kpò lelei ile kukpeke bii à tɔtɔu. ⁹ Ñoi awaasū gɔ wa bubu si ferenti bɛ à ya kpoo Etiki. Si bei waazoí Pòlu í sò ñoi í siiko hee í na í sñ njoo nò í cuku wa ile hai lelei ile kukpeke mɛɛtasiau. Iyi à koo à dedeɛ à ba wee í ku. ¹⁰ Ñoi Pòlu í kita wa nò í bate í soo í ni, i maà ce njo ña, hundɛɛ í wɛɛ. ¹¹ Iyi Pòlu í gū lelei ileu má í so pɛɛ í bububue nò añaò ña à jɛ, nò í lɔsi ku waazo má hee iju í máu í bei í nɛ. ¹² Amma à bòðɛ Etiki iyi í nya í cuku wau kpasɛ baani nò inò aña fei í dõ jiida jiida.

Hai Torasi Pòlu í bò Miletu

¹³ Awa à koo à lò akò inyi à cua à bò Asosi. Tengí bei Pòlu á na ku ba wa nò ka soo. Bɛɛbei í bi si na iyi í jò wa bi ku koo do isɛ. ¹⁴ Iyi í naa í ba wa Asosi, hai bei í lò akò inyi awaò ña à bò Mitileni. ¹⁵ Ñoi à nɛ hai bɛ nò iju kumáɛ à to gungum gɔ iyi à ya kpe Kio. Iju kumá mmue nò à to gungum mmu gɔ iyi à ya kpe Samosi, ñoi ajò mɛɛtasiaɛ à to Miletu. ¹⁶ Wee Pòlu í dasi idò ññu ku

maà leeki Efɛɛzu ku ba waati ku maà lɔ nɲu si ilei Azii. Wa ce kookaai fei ku ba nɲu ku to Zeruzalemu na jingau Pantikotu.

Pɔlu wa tɔɔ inɛ ngboi Efɛɛzu ɲau sukadɔ

¹⁷ Nɔi hai Miletu Pɔlu í bɛ ama Efɛɛzu í ni a kpe inɛ ngboi igbei inɛi Jesu ɲau wa a naa a ba nɲu bɛ. ¹⁸ Iyi inɛ ɲau à to wa bi tɛɛ ɲɔi í sɔ ɲa í ni, inɛ taka nɲɛ ì mà ɲa bei ñ je kuwɛɛm waati iyi ñ wa si anini nɲɛ hai ajɔ sinte iyi ñ naa si ilei Azii. ¹⁹ Ñ ce icɛi Lafɛɛ Jesu do ara ku kaye do cikãaju ajɔ, ñ nɔ ñ yɛ wahala si na iyi í jò Zuifu ɲau à leeki si aɲa a kpam. ²⁰ Inɛ taka nɲɛ ì mà mii ɲa iyi á ce nɲɛ aranfãani, n kù singa nɲɛ kãmaɛ. Amma ñ sɔ ɲɛ ntɔ fei nɔ ñ kɔ ɲɛ si cio si bantuma do si kpasɛ nɲɛ ɲa. ²¹ Ñ sɔ Zuifu ɲa do hai je Zuifu ɲa a naa a kpaasi idɔ ɲɲa a sinda si Ilaaɔ a dasi Lafɛɛ nwa Jesu naane. ²² Nɔ weɛ bebei má, Hundei Ilaaɔ wa tilasiim n bɔ Zeruzalemu, nɔ n kù mà mii iyi á koo bam bɛ. ²³ Amu de ñ mà si ilu fei Hundei Ilaaɔ wa sɔm iyi piisɔɔ ku ce do ijuukpã wa degbem. ²⁴ Amma kuwɛɛm kù je ngɔgɔ bi tom, n kù nɔ n kù wa saaluɛ, amu de n ba n tambɔ icɛm iyi Jesu Lafɛɛ í dasim n ce. Iɛu nɲui í je n sisi laabaau jiidai didɔ iyi Ilaaɔ í ce nwa.

²⁵ Inɛ iyi ñ dabii ñ wa n waazo ideɛi bommai Ilaaɔ si aninii nɲɛu fei, nsei ñ mà iyi i kaa yɛm má ɲa. ²⁶ Na ɲɔi í ce ñ wa n sɔ ɲɛ si bantuma hai nnyi, bii inɛ gɔ nɲɛ í na í ce nfe kù je ideɛi irim, ²⁷ domi ñ sisi nɲɛ ideɛi iyi Ilaaɔ í jilɛ fei n kù singa nɲɛ gɔgɔɛ. ²⁸ I mu ara nɲɛ ku sɛa, nɔ i ya maa degbe inɛ ɲa iyi Hundei Ilaaɔ í da nɲɛ si awɔ fei, aɲa iyi à je igbei inɛi Lafɛɛ Jesu ɲa iyi nɲu takaa í ya do nɲɛɛ. ²⁹ Ñ mà do anyim amanɛ ɲa aa naa si anini nɲɛ bei inɛi sako í ya naa si angudã ɲa, a kaa nɔ a jò ɲɛ. ³⁰ Nɔ baa hai si inɔ nɲɛ inɛ gɔ ɲa aa kpaasi ntɔu ku ba ku je ibo nɔ aa wa inyii itli woo dasi Jesu naane ɲau a jɛð mɔcɔ ɲɲa. ³¹ Na nɲu, i wɔ njoo ɲa. I ye gigi ɲa bei amu takam ñ ce adɔ mɛɛta

bi tu ɲɛ Efɛɛzu bɛ wo nɔ ñ kɔ ɲɛ akã akã alɛð daakɔ do cikãaju ɲa.

³² Nsei ñ so ɲɛ ñ wa n daa Ilaaɔ si awɔ nɔ ñ wa n da nɲɛ ideɛi didɔɛ si awɔ. Nɲui á yɔkɔ ku mu nɲɛ gbugbã nɔ ku mu nɲɛ tubu iyi í jilɛa inɛ ɲa iyi í cica a je tɛɛ fei. ³³ Waati iyi ñ wa bi tu ɲɛ, inɛ taka nɲɛ ì mà ɲa iyi n kù nɛ kɔdɛi isɔ fãfãi inɛ gɔ hee má je wura wala ibɔɛ. ³⁴ Ì nɔ ì mà ɲa iyi ñ ya n ce icɛi do awɔm n bei n ba bukaatai mii ɲa iyi ñ bi fei, amu do inɛ ɲa iyi à waa toom. ³⁵ N nyisi ɲɛ si mii fei iyi á sɛa i ce icɛ beɛbɛ ɲa i ya sobið hai nɛ gbugbã ɲa nɔ i ye gigii ideɛi Jesu Lafɛɛ iyi í ni, woo ce amua í nɛ inɔ didɔ í re inɛ iyi wa gba amua.

³⁶ Iyi Pɔlu í fɔ beɛbɛ í tã ɲɔi í gule aɲað ɲa fei nɔ à ce kutɔɔ. ³⁷ Nɔi aɲa fei à kpata nɔ à yáa à tɔɔɛ sukadɔ do kubi ³⁸ à bei à suu hee bi akɔi inyii. Aɲa fei à wɛɛð inɔ ku fɔi si na iyi í jò í ni a kaa na a yɛ nɲu má.

21

Pɔlu í bɔ Zeruzalemu

¹ Iyi à tɔɔ ɲa sukadɔ ɲɔi awað Pɔlu à koo à lɔ akɔi inyii à nɛ suusuu à bɔ gungum gɔ iyi à ya kpe Kosi, iju kumaa nɔ à to gungum mmu gɔ iyi à ya kpe Rodu. Hai bɛ má nɔ à bɔ Patara. ² Bei à ba akɔi inyii iyi wa bɔ ikpa ilei Fenisi nɔ à lɔ à nɛ. ³ Nɔi à yɛ gungum gɔ iyi à ya kpe Sipu, à daleɛ do ikpa awɔ canga nɔ à bɔ ikpa ilei Siri. Nɔi à to Tii bii akɔi inyii á kita asoɛ. ⁴ Ilu bei à yɛ inɛ gɔ ɲa iyi à waa too kpãai Jesu nɔ à ce ajɔ mɛɛje bi tu ɲa bɛ. Nɔi Hundei Ilaaɔ í jò à sɔ Pɔlu à ni ku maà bɔ Zeruzalemu. ⁵ Amma iyi ajɔi kune nwa í to à nyi bi akɔu má. Aɲa fei do abo ɲɲa ɲa do ama ɲɲa ɲa à naa à leeki nwa hai iluu. Awa fei à gule itli tenkuu nɔ à ce kutɔɔ. ⁶ Iyi à tɔɔ nɲɛ sukadɔ à tã awa à lɔ akɔi inyii à nɛ, ɲɔi aɲa mɔ à nɛ à nyi kpasɛ ɲɲa ɲa.

⁷ Hai Tii à dasi kpãa má nɔ à to Tolemasi. Bei à kita hai si akɔi inyii nɔ à koo à ce kpaasi woo dasi Jesu naane ɲa fɔɔ nɔ à sũ bɛ idũ akã. ⁸ Iju kumaa nɔ à nɛ à bɔ Sezaree. Nɔ à koo à sɔ kpasɛi Filipu woo waazou, nɲu iyi wa

je ine akāi amanε meeje ηa iyi à cica wo si ilui Zeruzalemuu. ⁹ Mòkòu í ne mudēε mee gò ηa iyi a kù mà mòkò, walii ηai. ¹⁰ Iyi à ce ajò minji be walii gò iyi à ya kpe Agabusi í naa be hai ilēi Zudee. ¹¹ Í naa bi tu wa nò í so santiikii Pòlu í dīò isεε ηa do awəε ηa nò í ni, ide iyi Hundei Ilaađ wa fò wee. Inε iyi í ne santiikiu ihē be ihēi Zuifu ηa iyi à wa Zeruzalemu aa dūu nò a daa dimi mmu ηa si awə. ¹² Iyi awa do inēi Sezaree ηa iyi à wa be à gbò ideu, ηòì à wasi ku tòò Pòlu ku maà bə Zeruzalemu má. ¹³ Amma í ni, na mii í ce ì waa kpata beεbe ηa ì waa ganji wə̀kəm ηa. N̄ tã sòlu n ku na irii icei Lafēε Jesu Zeruzalemu be, kù je ku dī n̄ηu akā. ¹⁴ Iyi à ye kù gbò ide nwa, à coko nò à ni, Ađ Lafēε ku ce idə̀bιε.

¹⁵ Si anyii n̄ηu nò à dede à ce sòlu à waa bə Zeruzalemu. ¹⁶ N̄òì si inəi inε ηa iyi à waa too kpāai Jesu ηau, inε gò ηa à dede hai Sezaree be à si wa, nò à bə̀ò wa hee kpasēi Nasđò inēi Sipu bii aa ka s̄ou. Mòkòu í dasi Jesu naane í kpe.

Pòlu í bə Zaaki ku cə

¹⁷ Iyi à to Zeruzalemu be ηòì kpāasi woo dasi Jesu naane ηa à gba wa do inə didā. ¹⁸ Iju kumáε ηòì awaò Pòlu ηa à bə̀ bi Zaaki nò inε ngboi igbei Jesu ηau fei à tətə̀ be. ¹⁹ N̄òì Pòlu í ce ηa fə̀ nò í sisi n̄ηa mii ηa iyi Ilaađ í ce akā akā si gāmei hai je Zuifu ηa na ice iyi n̄ηu í ce. ²⁰ Iyi à gbò ideε ηòì à saabu Ilaađ. N̄òì à s̄ Pòlu à ni, kpāasi nwa, ì gbə̀? Zuifu nkpə̀ nkpə̀ì í dasi Jesu naane nò aηa fei à waa too woodai Moizi do himma. ²¹ Amma inε ηa à máε ide à ni ì waa s̄ Zuifu ηa iyi à wa bi dimi mmu ηa a jò woodai Moiziu do dedembai bala nwa ηa, nò a maà ya dasi ama n̄ηa ηa bango. ²² Debei, beirei aa ka ce. Kù ne sika kāma inε ηa aa mà iyi ì to wa ilu ihē. ²³ Na n̄ηu, ce iyi aa ka s̄ε. Amanε mee gò ηa à wa ihē iyi à cea Ilaađ kuwā*. ²⁴ Kooò ηa nò inε fei i ce buki iyi á jò ì má ηa, nò ì s̄ fiaì iri ku wa n̄ηa. N̄ηui á jò inε fei ku mà mii iyi à gbò na iriεu

kù je ntə̀, amma aa ye iyi awə takε ì waa too woodai Moizi. ²⁵ Amma iyi í je ti dimi mmu woo dasi Jesu naane ηa, awa à kə̀ tia à samba n̄ηa si na iyi í jò à yə̀ iyi í s̄ia ka jile n̄ηa wooda ka ni a maà ya je ijei kuwee nò a maà ya ηə̀ kpāai in̄ηa nò a maà ya ηə̀ in̄ηa jifa nò a maà ya tətə̀ s̄ε hai ce abə̀d̄. ²⁶ Iju kumáε nò Pòlu í kooò inε ηau nò à ce buki iyi á jò a má. Si anyiε Pòlu í lə̀ bantumai kpasēi Ilaađ í koo í s̄ woo weei Ilaađ ηau ajò iyi buki in̄ηa á k̄, ajò n̄ηu bei a cea aηa kuwee akā akā.

À mu Pòlu kpasēi Ilaađ

²⁷ Iyi ajò meejeu wa tã ηòì Zuifu ηa iyi à naa hai ilēi Azii à ye Pòlu kpasēi Ilaađ be. N̄òì à dede idə̀i zamaau fei nò à muu. ²⁸ À d̄ anu à waa ni, inε inēi Izireli ηa, i faaba. Mòkòu ihē í ya maa bə̀ bii fei ku maa kə̀ inε fei si cio ku maa fə̀ò taalei inēi Izireli ηa do woodai Moizi do kpasēi Ilaađ ihē. Wee í naaò dimi mmu gò ηa wa si kpasēu ihē má, nò í dasi ile kumáu riisi. ²⁹ À fə̀ beεbei si na iyi í jò à tako à ye Torofimu inēi Efεezuu, n̄ηu do Pòlu si iluu, nò à tamaa bei Pòlu í naaε wa kpasēi Ilaađ bei. ³⁰ Nò inε ηa à cā bii bii si iluu fei. N̄òì inε ηa à sei à wasi ku naa hai bii fei, nò à mu Pòlu à faa à fitε wa hai bantumai kpasēu. Be gbakā à c̄imbo gambo ηau. ³¹ Waati iyi à waa bi a kpaa ηòì inε ngboi igūi Romu í gbò iyi hoya hoya í dede si ilui Zeruzalemu fei. ³² N̄òì gbakā í so sooge gò ηa do inε ngboi sooge gò ηa má nò í sei í bə̀ò ηa bi zamaau. Iyi zamaau í ye n̄ηu do sooge ηau, ηòì à jò Pòlu ku cā. ³³ N̄òì inε ngboi igūu í bə̀ bi Pòlu í muu nò í ni a dūu do sесе minji. Nò í bee ηa í ni, yooi. Mii í ce. ³⁴ Amma si zamaau inε gò ηa à waa la do ide akā, inε gò ηa mə̀ do ide mmu hee í jò inε ngboi igūu kù yə̀kə̀ ku mà ntə̀i ideu na wakatau. Na ηòì í ce í ni a bə̀ò Pòlu bii kuwai sooge ηa. ³⁵ Iyi à toò Pòlu hai bii à ya gū a lə̀ò inə̀ ileu, ηòì sooge ηau à soo lele na kugaabui

* **21:23** à cea Ilaađ kuwā Si waati n̄ηa, bii inε í cea Ilaađ kuwā, kù ne kpāai ku wa iriε. Amma bii kuwāu í k̄, waati n̄ηu á wa iriεi, nò ku ce kuwee ηa.

zamaau, ³⁶ domi ine ηau fei à waa too ηa à waa laò à waa ni, i kpaá.

Pòlu wa kàò arae

³⁷ Si bei à waa bi a lòò Pòlu inò ileu, ηòi í bee ine ngboi igũu í ni, aa yòòdaam n fò ide gò? Amma ine ngbou í beee í ni, asee ì waa gbò Gereki mòm? ³⁸ Debei, i kù je inei Ezibiti iyi si ajò gbeejiu ihē í bi ku keke ilaaluu nò í tótòò woo kpa ine ηa aηa dubu mee í bòò ηa si gbabuau? ³⁹ Nòi Pòlu í jèaa í ni, amuu Zuifui. Amuu amaalui si ilu gò iyi í nya iri. À bim ni Tarusi si ilēi Silisi. N̄ wa n tòòei, jò n ba ine ηau ide ku fò. ⁴⁰ Nò ine ngboi igũu í muaa kpāa. Nòi Pòlu wa leekí bi ku gũ ku lòò inò ileu í ni zamaau ku cokò do awò. Nòi aηa fei à cokò cau. Nò Pòlu wa s̄ ηa ide do feei Ebee.

22

¹ Í ni, inje kpaasim ηa do baam ηa, i gbò iyi n̄ ne ku s̄ ηe n kàò aram. ² Iyi à gbò wa ba aηa ide ku fò do feei Ebee ηòi à mu ara nηa s̄e í re baa bei à tako à mu ara nηa wo. Nòi Pòlu í s̄ ηa í ni, ³ amuu Zuifui, à bim nii Tarusi si ilēi Silisi, amma Zeruzalemu ihēi à bíim. Gamalielii í kòm si cio, nηui í kòm si woodai bala nwa ηa s̄aa s̄aa, nò n̄ ne himma si icei Ilaaò si bei inje fei ì wèèò nnyi ηa. ⁴ N̄ kpā woo too kpāai Jesu ηa iju jiiida jiiida hee n̄ kpa gògò ηa. N̄ mu inemàkò ηa do inaabo ηa n̄ ðí ηa n̄ dasi ηa piis̄ò. ⁵ Woo wee n̄lai Ilaaòu do igbei ine ngbo ηau fei aa yòkò a je s̄eedam. Hai si awò nηai n̄ gba tia iyi à kòa Zuifu kpaasi ηa iyi à wa Damasi. Nò n̄ bò be ku ba n̄ mu woo dasi Jesu naane ηa iyi à wa beu n̄ ðí ηa nò n̄ naaò ηa wa Zeruzalemu n̄ jò a kpā ηa iju.

Pòlu wa s̄ ηa bei nηu í kpaasi idò (Cò IWB 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Nòi Pòlu í s̄ ηa má í ni, si bei n̄ wa n̄ koo n̄ maai Damasi zakai das̄au, si kpāau gbakā ηòi inya kumá n̄la gò í naa sim hai lele í biim piu. ⁷ Nòi n̄ cuku ile nò n̄ gbò ide ku fò gò wa kpem wa ni, Sòlu, Sòlu, na mii í ce ì waa kpām iju. ⁸ Nòi n̄ bee n̄ ni, awò yoo Lafēe. Nòi í ni, amui Jesu inei Nazareti, amu iyi ì ya

maa kpā ijuu. ⁹ Ine ηa iyi à waa toom ηau à ye inya kumáu amma a kù gbò imui ine iyi wa bam ide ku fò. ¹⁰ Nò n̄ beee n̄ ni, Lafēe, beirei an ce. Nòi í ni, dede i bò Damasi. Bei aa s̄e mii iyi Ilaaò í bi i ce fei. ¹¹ Kulai inya kumáu í jò n̄ fèeju. Na nηu, kpaasim ηa à mu awòm nii à toò Damasi.

¹² Wee məkò gò í wa be à ya kpoo Ananias, í mà beere Ilaaò nò wa too woodai Moizi. Zuifu ηa iyi à wa ilu be fei à waa je s̄eeda jiiidae. ¹³ Nòi í naa bi tom nò í ni, Sòlu kpaasim, ye ilu. Tengi be gbakā ijum í c̄i nò n̄ yòò. ¹⁴ Nò í ni má, Ilaaò Lafēe bala nwa ηai í cicae ku ba i mà idòòbie nò i ye Jesu Ine Dee deeu, nò i gbò idei gelee. ¹⁵ Awò aa je s̄eedae i s̄ ine fei mii iyi ì ye do iyi ì gbò. ¹⁶ Nsei, maà jò ku kpe má. Dede i kpe irii Aò Lafēe, i jò a dasièò inyi ku ba i we i má hai si dulum dee ηa.

Pòlu wa sisi bei Lafēe í be nηu bi dimi mmu ηa

¹⁷ Pòlu í ni má, iyi n̄ nyi Zeruzalemu ηòi ajò nηu gò n̄ wa n̄ ce kutòò kpasēi Ilaaò nò n̄ ce kuye. ¹⁸ Si kuyem nòu n̄ ye Lafēe Jesu nò í s̄m í ni n̄ ce r̄ya n̄ fita hai Zeruzalemu domi ine ηau a kaa gba ide iyi n̄ wa n̄ sisi na irii nηuu. ¹⁹ Nò n̄ ni, Lafēe, ngu ηa à mà s̄aa s̄aa iyi n̄ ya n̄ bò ile bii à ya ce kutòòò ηa n̄ mu ine ηa iyi à dasiè naane n̄ c̄a ηa nò n̄ dasi ηa piis̄ò. ²⁰ Nò à mà si ajò iyi à kpa Etieni woo je s̄eedae, amu takam n̄ wa be n̄ jesi a kpaá. Amui n̄ c̄a ine ηa iyi à kpaá ηau j̄ine nηa mòm. ²¹ Amma í s̄m í ni n̄ koo, domi hee j̄ij̄i bi dimi mmu ηai nηu á b̄em.

Pòlu do ine ngboi igũi Romu

²² Ine ηau à waa desi idei Pòlu it̄i hee í fò ide ηau be. Amma waati iyi à gbò í ni Ilaaò í be nηu bi dimi mmu ηa, ηòi aηa fei à l̄si ku d̄s̄ anu à waa ni, i kpaá. Dimii lafēe kù s̄ia ku maa w̄e. ²³ Idòòkò nηa í jò à waa d̄s̄ anu nò à bò ibò nηa ηa à nyòò, nò à waa dede iruru lele. ²⁴ Nòi ine ngboi igũi Romuu í ni a bòò Pòlu inò ile nò a t̄eaa kpòtòò ku ba ku fò ntò. Í ni beeb̄ei si na iyi í jò wa bi ku mà na mii í jò zamaau wa d̄s̄ sie anu. ²⁵ Iyi à ðí Pòlu à waa bi a c̄aa ηòi í bee ine ngboi

sooge nja iyi í wa beu í ni, ì ne kpãa i cã inei Romu titã i bei i ceaa kiiti? ²⁶ Iyi iné ngboi sooge nja í gbɔ ideu í koo í sã iné ngboi igũu í ni, beirei aa ce. Mɔkɔu inei Romui. ²⁷ Nɔi iné ngboi igũu í naa bi Pɔlu í beee í ni, awɔu inei Romui? Nɔ Pɔlu í ni, oo. ²⁸ Nɔi iné ngboi igũu í ni, amu ñ sã fiã jiiida jiiida ñ bei ñ jɛð inei Romu. Nɔi Pɔlu í jɛaa í ni, amu, beɛbei à bím. ²⁹ Nɔi gbakã iné nja iyi à waa bi a cãau à jɔɔ, domi njo í mu baa iné ngboi igũu takæ do iyi í gbɔ Pɔlu takæ inei Romui nɔ wee nɔu í jɔ à dũu do sесе wo.

À bɔð Pɔlu bi igbei woo kiiti nja

³⁰ Iné ngboi igũu í bi nɔu ku mà kam kam mii iyi í jɔ Zuifu nja à waa ye taalei Pɔlu. Na nɔi í jɔ iju kumáe í jɔ à fũu, nɔ í ni iné ngboi woo weei Ilaaɔ nja do igbei woo kiiti nja fei a tɔtɔ wa. Nɔ í bɔð Pɔlu waju nja.

23

¹ Pɔlu í kãsi iné nja iyi à tɔtɔu iju nɔ í ni, inɛ kpaasim nja, idɔm kaa ye taalem domi ñ ce kuwɛɛm nii dee dee si wajui Ilaaɔ hee do nnyi fei. ² Nɔi Ananiasi woo wee nlau, í sã iné nja iyi à waa leekí bi Pɔluu í ni a cãa si gelee. ³ Nɔ Pɔlu í buu í ni, Ilaaɔi á cãe, awɔ idí fũfũ *! Ì buba ì waa kiitiim si woodai Moizi, nɔ ì kua wooda má ì ni a cãm. ⁴ Nɔi iné nja iyi à waa leekí kɔkɔeu à ni, woo wee nlai Ilaaɔi ì yɔkɔ ì waa bu beɛbe? ⁵ Nɔi Pɔlu í ni, kpaasim nja, n kù mà mà woo wee nlai. Ñ mà iyi kukɔi ideí Ilaaɔ í ni, i mà ya fɔ taalei ilu iri nɔ nɔ nja.

⁶ Pɔlu í mà si igbeu iné gɔ nja Sadusi nja, iné gɔ nja mɔ Farisi nja. Nɔi í fɔ ide hee lele si igbeu í ni, inɛ kpaasim nja, amuu Farisii, iné iyi Farisi nja à bí. Ì waa kiitiim nja si na iyi í jɔ ñ dasi naane iyi iku nja aa na a jì hai si bale. ⁷ Iyi í fɔ beɛbe gbakã, nɔi Farisi nja do Sadusi nja à waa ce kakɔ nɔ igbeu í kpɛ minji. ⁸ Sadusi nja à ya ni iku nja a kaa jì hai si bale, amaleka do hunde mmu gɔ nja mɔ a kù wɛɛ,

amma Farisi nja à jesi iyi mii nja be fei í wɛɛ. ⁹ Nɔ wakata í dede si anini nja à waa jã do gbugbã, nɔ Farisi woo kɔ iné nja si wooda gɔ nja à ni, a kù ye taalei mɔkɔu. Yooi í mà mà amaleka gɔi walakɔ hunde mmu gɔi í sã ide.

¹⁰ Nɔi kakɔu í la ntɔ ntɔ hee njo í mu iné ngboi igũu jiiida a mà na a ga arai Pɔlu. Nɔ í ni sooge nja a koo a gbã Pɔlu wa a nyiðe inɔ ileu.

¹¹ Idũ ajɔ nɔu Aɔ Lafɛe í naa í sã Pɔlu í ni, mà mɔngɔ munya. Si bei ì jɛem sɛɛda Zeruzalemu ihɛ, beɛbe mɔi aa jɛem sɛɛda Romu má.

À waa de Pɔlu ku kpa

¹² Iju kumáe daadaakɔ nɔi Zuifu nja à ce anu akã nɔ à ceekpe à ni aɔa a kaa je hee má je a mɔ bii kù je à kpa Pɔlu sisi. ¹³ Aɔa iyi à ce anu akãu à re baa aɔa ciiji. ¹⁴ Nɔi à koo à ba iné ngbo nja do iné ngboi woo weei Ilaaɔ nja à sã nja à ni, à ceekpe iyi a kaa ka tie ngɔgɔ bii kù je à ba à kpa Pɔlu sisi. ¹⁵ Na nɔu, à bi inɛ do igbei woo kiiti nja i koo í sã iné ngboi igũu ku naað Pɔlu wa bi tu nɛ, nɔ ku jɔ bei ì waa bi i teese i cɔ yaasei ideeu má nja. Awa aa ka ce sɔlu ka kpa hee ku maa to wa be.

¹⁶ Amma ama inémɔkɔi weci Pɔlu í gbɔ à waa fɔ ideí zambau. Nɔi í koo í lɔ ideí sooge nja nɔ í sã Pɔlu ideu. ¹⁷ Nɔi Pɔlu í kpe iné akã iné ngboi sooge nja í sã í ni, bɔð ama awaasũ ihɛ bi iné ngboi igũu domi í ne ide gɔ iyi á sã. ¹⁸ Nɔi iné ngboi sooge nja í bɔð awaasũu bi iné ngboi igũu, nɔ í sã í ni, Pɔlu inei piisɔu í kpem nɔ í tɔm n naað awaasũu ihɛ wa bi titee, domi wa bi ku sɛe ide gɔ. ¹⁹ Nɔi iné ngboi igũu í mu awɔi awaasũu í bɔðe kɔkɔle í beee í ni, ide mii ì waa bi i sɔm. ²⁰ Nɔi í ni, Zuifu nja à ce anu akã à tɔɛ ala í bɔð Pɔlu bi igbei woo kiiti nja, nɔ ku jɔ bei à waa bi a teese a cɔ yaasei idee má. ²¹ Amma mà ti i gbɔ ide nɔu, domi à re baa aɔa ciiji iné nja iyi à waa siaa kpãa ku ba a muu. Nɔ aɔa fei à ceekpe à ni aɔa a kaa je a kaa mɔ bii kù je à kpa. Baa nsei à tã sɔlu a coo. Awɔ

* **23:3** awɔ idí fũfũ bi Zuifu nja arabui. Bi tu nja inɔ ilei à ya si iné nja nɔ à ya teese anyii ileui jiiida. Amma inɔ ileu takæ konkombii í ya maa nu. Bii à nia iné idí fũfũ í ye bei ilu muafitii à waa kpo.

akāi à waa degbe i jò ku naa wa. ²² Njoi ine ngboi igũu í ni, maà sã ine gò i ni ì sisiim ideu ihẽ má. Nò í jò awaasũu í nɛ.

À bɔ̀ Pɔ̀lu bi Felisi ilu ile

²³ Njoi ine ngboi igũu í kpe ine ngboi sooge minji gò ña í sã ña í ni, i tɔ̀tɔ̀ sooge cɔ̀ minji a bɔ̀ Sezaree do masa kitað fɛɛwa do ilu kakaa ña aña cɔ̀ minji i ce sɔ̀lu i dasi kpãa isò mɛɛsãi alɛ ña. ²⁴ Nò i dɛa acɛ ña gaayi nò i so Pɔ̀lu i kooðe bi Felisi ilu ilɛu baani. ²⁵ Iyi í fɔ̀ bɛɛbɛ í tã ñoi í kò tia má í ni, ²⁶ amu Kolodu Lisiasi, ñ wa n ceɛ fɔ̀, awɔ̀ Felisi ilu ile ilu bɛɛɛ nla nla. ²⁷ Mòkòu ihẽ wee ñ jò à naaòe wa bi tɛɛ. Zuifu ña à muui à waa bi a kpaa. Iyi ñ mà iyi inɛi Romui ñoi ñ koo do soogem ña nò ñ gbaa. ²⁸ Ñ bi n mà na mii í ce à waa ye taaleɛ. Na ññu, ñ bɔ̀ðe si wajui igbei woo kiiti nña. ²⁹ Hai bei ñ yɔ̀ iyi à waa ye taaleɛi na wooda nña amma kù ce ngɔ̀gɔ̀ iyi í to a dasiɛ piisɔ̀ mɔ̀m hee ma jɛ a kpaa. ³⁰ Si anyiɛ ñ gbɔ̀ iyi Zuifu ñau à ce anu akã ku ba aña a kpaa, ñoi gbakã ñ jò à naaòe wa bi tɛɛ. Nò ñ sã ine ña iyi à waa ye taaleɛ a naa a fɔ̀ ide ña si wajue.

³¹ Iyi í kò tiau í tã nò í soo í na sooge ñau. Njoi sooge ñau à ce bei í sã ñau fei, à so Pɔ̀lu idũu à bɔ̀ðe hee Antipatisi. ³² Iju kumɛ ñoi sooge ñau à nyi bi ileu nò masa ñau à waa bɔ̀ Pɔ̀lu bi Felisi ilu ilɛu. ³³ Iyi à to Sezaree gbakã ñoi à naa tiau nò à nyisiɛ Pɔ̀lu. ³⁴ Iyi í cio tiau í tã ñoi í bee Pɔ̀lu hai bii í naa. Njoi Pɔ̀lu í ní hai ilei Silisii. ³⁵ Nò Felisi í ni, awɔ̀ aa sisiim ideɛ bii woo ye taaleɛ ñau à to wa. Nò í ni a dasi Pɔ̀lu kpasɛi amanlu Herodu.

24

Zuifu ña à má Pɔ̀lu ide

¹ Iyi í ce ajò miu ñoi Ananiasi woo wee nlaɛ Ilaaũu í bɔ̀ Sezaree ññu do ine ngbo gò ña do woo mà wooda gò iyi à ya kpe Tɛɛtulu. Njoi à bɔ̀ bi Felisi ilu ilɛu à koo à waa fɔ̀ taaleɛi Pɔ̀lu. ² Njoi à kpe Pɔ̀lu wa nò Tɛɛtulu í lɔ̀si ide ku fɔ̀ wa yɛð taaleɛ wa ni, awɔ̀ Felisi ilu bɛɛɛ nla, à nɛ laakai ku sũ ntò ntò do baakɛ. Ilu ku ye jiidɛ í jò ñ kpaasi mii nkpò na

aranfãanii ile nwa. ³ À jesi mii iyi ñ waa ce fei bii fei si waati kãma fei do saabu jiiida. ⁴ A kù bi ka kpa waatiɛ amma à waa tɔ̀e i cɔ̀ wa do iju jiiida nò i gbɔ̀ ide keeke iyi à nɛu ihẽ. ⁵ À ye iyi mɔ̀kòu ihẽ ilu naanau, nò í nɛ kòsi si aninii Zuifu ña si andunyau ihẽ fei. Nñui í jɛ ine ngboi kpãai Aã ku tɔ̀ gò iyi à ya kpe inɛi Nazareti ña. ⁶ Í dɛ kpãa mɔ̀m ku riisið kpasɛi Ilaaũu. Nñui í jò à muu. [À bi ka kiitiɛ do wooda nwa. ⁷ Amma Lisiasi ine ngboi igũu í naa í gbaa hai si awɔ̀ nwa do gbugbã. ⁸ Nò í ni woo ye taaleɛ ñau a naa bi tɛɛ.] Awɔ̀ takɛ beɛ ide, aa yòkò i gbɔ̀ ntòɛ ideu si bii í jò à waa ye taaleɛu.

⁹ Iyi Tɛɛtulu í fɔ̀ bɛɛbɛ í tã nò Zuifu ña iyi à wa beu fei à ni ideu ntòɛ.

Pɔ̀lu í kòð arɛ si wajui Felisi

¹⁰ Njoi Felisi ilu ilɛu í tosi Pɔ̀lu awɔ̀ í ni ku fɔ̀ ideɛ. Njoi Pɔ̀lu í ni, ñ mà iyi awɔ̀ ñ jɛ woo ce kiitii ilɛu ihẽ hai ku kpe. Na ññu, an kòð aram do laakai ku sũ. ¹¹ Bii ñ bee aa sɔ̀e iyi kù re ajò maateeji wa iyi ñ bɔ̀ Zeruzalɛmu Ilaaũ ku gulea. ¹² Inɛ kãma kù yɛm bii ñ wa n ce kakɔ̀ do ine gò titã hee má jɛ n kòsi ña ija si kpasɛi Ilaaũ walakò ile bii à ya ce kutɔ̀tɔ̀ ñña ña walakò si inò ilu ñña. ¹³ Ide iyi à waa mám nòu bɛ nsei, nkãma kù wɛɛ iyi wa nyisi iyi ntòɛ. ¹⁴ Amma ide akã an jesi si wajue, ñ wa n tɔ̀ Ilaaũ Lafɛi bala nwa ña do kpãa iyi ine ihẽ ña à waa ni iboi. Do ññu fei, ñ wa n jirima woodai Moizi ñau do tiai walii ñau fei. ¹⁵ Ñ dasi naanɛ iyi Ilaaũ á jì amanɛ jiiida ña do amanɛ laalò ña hai si bale, bei aña mɔ̀ à dasi naanɛ. ¹⁶ Nñui í jò amu mɔ̀ ñ wa n hanya ajò fei ku ba idòm ku maà ye taalem si wajui Ilaaũ do si wajui ine ña.

¹⁷ Adɔ̀ nkpò nkpò í lɔ̀ n kù bɔ̀ Zeruzalɛmu. Si ajò gbeejiu ihẽ ñ koo bɛ ñ bɔ̀ ku sobi inɛi ilɛm ña do fia nò n cea Ilaaũ amua. ¹⁸ Si nñui à bam kpasɛi Ilaaũ bɛ ñ wa n ce bukii ara ku mám. Zamaa kãma kù wa bɛ, ija ku kòsi mɔ̀ kù wa bɛ. ¹⁹ Amma Zuifui ilei Azii gò ña à wa bɛ. Á sɛa aña taka ñña a naa a jɛ sɛɛda si wajue bii í jɛ à ye sim taale gò. ²⁰ Walakò jò ine ñau ihẽ a fɔ̀ taale iyi

à ye sim si waati iyi à leekim si wajui igbei woo kiiti n̄au. ²¹ A kù ye taalem si nkāma bii kù je si ide akāu ihē iyi n̄ fō hee lele n̄ ni iku n̄a aa na a j̄i hai si balē. Na n̄oi í j̄ò à waa kiitim si wajue n̄nyi má.

²² Wee Felisi í mà yaasei kpāai woo dasi Jesu naane n̄a s̄aa s̄aa, n̄oi í s̄o Zuifu n̄au í ni, i j̄ò Lisiasi in̄e ngboi igūu ku to wa, aj̄o n̄h̄ui an wūa ide n̄h̄eu. ²³ N̄o í s̄o in̄e ngboi sooge n̄au í ni ku mu P̄olu titā, amma ku j̄ò ku ne arae keeke n̄o kú ya j̄ò kpaasie n̄a a ya naa a c̄o n̄o a máa gb̄aa.

P̄olu í wa wajui Felisi do Dusila

²⁴ Iyi waati í l̄o keeke n̄oi Felisi í naaò abo Zuifue ḡo wa, à ya kpoo Dusila. N̄oi í ni a koo a kpe P̄olu wa. Iyi í to wa n̄o à waa desie it̄i si bei wa f̄o idei naane ku dasi si Jesu Kirisi. ²⁵ Amma si bei P̄olu wa sisi n̄h̄a idei dee dee ku je do gaya do kiiti iyi wa naa, zigii Felisi í da n̄o í ni, aa ȳk̄o i ne titā. Bii n̄ ba faya an kpe má. ²⁶ Wee wa bi P̄olu ku mua n̄h̄u fia. N̄oi í ce í ya maa kpoo kpa a n̄h̄a a maa f̄o ide.

²⁷ Iyi í ce bei ad̄o minji n̄oi P̄osiu Fesitu í na í s̄asi agbei Felisi. Wee Felisi í j̄ò P̄olu ile piis̄o bei si na iyi í j̄ò wa bi n̄h̄u ku ne b̄ere bi Zuifu n̄au.

25

P̄olu í so kiitie í daa ilaalu n̄lai Romu si aw̄o

¹ Iyi Fesitu í to wa Sezaree, si aj̄o m̄esiae í b̄o Zeruzalemu. ² N̄oi in̄e ngboi woo weei Ilaā n̄au do Zuifu in̄e ngbo n̄au à koo à má P̄olu ide bi Fesitu. ³ N̄o à waa t̄ōe suuru nt̄o nt̄o ku ba kú j̄ò P̄olu ku naa Zeruzalemu. À waa bi P̄olu ku naa Zeruzalemui si na iyi í j̄ò à d̄i zamba n̄h̄a a n̄h̄a a ba a kpa a kpāa. ⁴ Amma Fesitu í je n̄h̄a í ni P̄olu í wa ile piis̄oi Sezaree n̄o n̄h̄u takai n̄h̄u kaa kpe te ku nyi b̄e. ⁵ Na n̄h̄u, í ni a j̄ò n̄h̄u do in̄e ngbo n̄h̄a n̄a a koo b̄e n̄o bii í je í ce taale ḡoi á f̄o.

⁶ Fesitu kù re aj̄o m̄ej̄o wala aj̄o m̄ewa si in̄o n̄h̄a n̄o í nyi Sezaree má. Iju kumáe n̄o í b̄o ile bi ku ce kiiti n̄o í ni a naaò P̄olu wa. ⁷ Iyi P̄olu í to wa

n̄oi Zuifu n̄a iyi à naa hai Zeruzalemu à kaakōe à waa máa ide laal̄o kugaabu nkp̄o nkp̄o n̄o nkāma kù w̄ee iyi wa nyisi iyi ide n̄h̄au nt̄oi. ⁸ N̄oi P̄olu wa k̄ò arae í ni, n̄ kù ce kurara ḡo si woodai Zuifu n̄a hee má je si kpas̄ei Ilaā hee má je bi ilaalu n̄lai Romu. ⁹ Amma Fesitu wa bi n̄h̄u ku ne b̄ere bi Zuifu n̄au. Na n̄oi í j̄ò í bee P̄olu í ni, ì bi i b̄o Zeruzalemu a c̄ee kiiti si wajum na irii ideu ih̄e? ¹⁰ N̄oi P̄olu í ni, aawo. Bi ku kiitii ilaalu n̄lai Romui n̄ wa ih̄e, ih̄ei á s̄ia a kiitim. N̄ kù cea Zuifu n̄a kurara k̄ama, n̄o aw̄o takae ì waa ne kumàsie s̄aa s̄aa. ¹¹ Bii n̄ ce kurara walak̄o daa ḡo iyi í to a kpam n̄ kaa n̄ k̄o. Amma ide n̄a iyi à waa ye taalem siu ih̄e, bii kù je nt̄o in̄e ḡo kaa ȳk̄o ku dasim aw̄o. Na n̄h̄u, n̄ so kiitim n̄ daa ilaalu n̄lau takae si aw̄o. ¹² Iyi Fesitu do in̄e n̄a à busi n̄je à t̄a, n̄oi í s̄o P̄olu í ni, si bei ì so kiitie ì daa ilaalu n̄lau si aw̄o, bi t̄ei aa b̄o.

À b̄ò P̄olu si wajui Agiripa do Berenisi

¹³ Iyi waati í l̄o keeke má, n̄oi amanlu Agiripa do wec̄ie Berenisi à naa Sezaree Fesitu ku ce f̄o. ¹⁴ Si bei à waa kpe b̄e n̄oi Fesitu í s̄o amanluu ideu P̄olu í ni, in̄e ḡo í wa ih̄e, Felisi í j̄ò à dasie piis̄o. ¹⁵ Iyi n̄ b̄o Zeruzalemu n̄oi in̄e ngboi woo weei Ilaā n̄au do in̄e ngboi Zuifu n̄au à naaò idee wa bi tom. N̄o à t̄ōm n̄ ye taalee ku ba a n̄h̄a a kpa a. ¹⁶ Amma n̄ je n̄h̄a n̄ ni in̄ei Romu n̄a a ci ya j̄ò a kpa in̄e bii kù je à kiitie. À ya muua waatii n̄h̄u do woo ye taalee n̄au a f̄o ide titā geled̄o gele. ¹⁷ N̄oi a n̄h̄a fei à naa ilu ih̄e. Si bei n̄ kù bi ku kpe má, n̄oi iju kumáe n̄ kpe n̄a bi ku ce kiiti n̄o n̄ ni a gb̄a P̄olu wa. ¹⁸ N̄oi woo ye taalee n̄au à dede sie amma a kù ye taalee si ide laal̄o ḡo bei n̄ wa n̄ tamaau. ¹⁹ Idei kut̄oi a n̄h̄a taka n̄h̄a à waa ce si kak̄o, do ideu m̄ok̄o ḡo iyi í ku à ya kpoo Jesu. Amma P̄olu í ni dim̄ dim̄ m̄ok̄ou í w̄ee. ²⁰ Amu n̄ biti b̄eirei an̄ kiiti ideu ih̄e. Na n̄oi í j̄ò n̄ bee P̄olu bii í bi n̄ koo n̄ ceaa kiitii ideu Zeruzalemu. ²¹ Amma í so kiitieu í na ilaalu n̄lau. N̄o n̄ ni a dasie piis̄o má titā hee n̄ maa n̄ j̄ò a kooòe bi t̄e. ²² N̄oi Agiripa í s̄o Fesitu í

ni, amu takam n̄ bi n gbɔ ide hai si gɛlɛi mɔkɔu. N̄ɔi Fesitu í ni, ala aa gbɔ.

²³ N̄ɔi iju kumáɛ Agiripa do Berenisi à naa bi ku ce kiitiu do jirima jiida, n̄ɔi inɛ ngboi sooge n̄a do ilu bɛɛɛi ilu n̄au à too n̄a wa. N̄ɔi Fesitu í ni a naaɔ Pɔlu wa, nɔ à naaɛ wa. ²⁴ Iyi Pɔlu í to wa n̄ɔi Fesitu í ni, to, awɔ amanlu Agiripa do inɛ iyi ì wa ihɛ fei n̄a, Pɔluu wee. Na iriɛi Zuifu n̄au fei à naa bi tom waati iyi n̄ bɔ Zeruzalemu, nɔ à nyi wa bitom ihɛ má, à waa la à ni kù sía a jòɔ si hunde. ²⁵ Amu n kù ye siɛ taale káma iyi í to a kpaa. Amma si bei n̄ju takae í so kiitiu í daa ilaalu nlau si awɔ n̄ɔi í ce n̄ ni an jò a kooɛ bi tɛɛ. ²⁶ Do n̄ju fei, n kù ye siɛ ide baa icu akã iyi an ceɔɔ ilaalu nlau tia. Na n̄ɔi í jò n̄ naaɛ wa si wajui inɛ fei. Iyi í re m̄m n̄ naaɛ wai si wajui awɔ amanlu Agiripa, i cɔ yaasei ideu ku ba n ba iyi an kɔ. ²⁷ Kù n̄ɛɛm yaase n sambaa inɛi piisɔɔ gɔ nɔ n kù sisiaa taale gɔ iyi í ce.

26

Pɔlu wa kɔɔ arae si wajui Agiripa

¹ N̄ɔi Agiripa í sɔ Pɔlu í ni, ì nɛ kpãa i fɔ ide i kɔɔ arae. N̄ɔi Pɔlu í wu awɔ lele nɔ í lɔsi ku kɔɔ arae í ni, ² awɔ amanlu Agiripa, in̄m í d̄ɔ do bei an fɔ ide n̄nyi n kɔɔ aram si wajue si ide n̄a iyi Zuifu n̄au à waa m̄m n̄au fei. ³ N̄ mà iyi ì mà dedembai Zuifu n̄a s̄aa s̄aa do idei kakɔɔ n̄n̄a. Na n̄ɔi í jò n̄ wa n tɔɔɛ i gbɔ idem do laakai.

⁴ Zuifu n̄au fei à mà kuwɛɛm hai waati iyi n̄ wɛɛ awaasũ. À mà iyi Zeruzalemu bei n̄ je ama bi dimii inɛm n̄a. ⁵ À m̄m hai ku kpe. Na n̄ju, bii à bi aa yɔkɔ a jɛɛm sɛɛda iyi si kpãai Farisi n̄ai n̄ la, a n̄a iyi à re inɛ fei si kpãai Ilaaɔ ku tɔɔ n̄wa. ⁶ Nɔ n̄sei à waa kiitiim si na iyi í jò n̄ wa n cɔ kpãai kuwã iyi Ilaaɔ í cea bala n̄wa n̄a. ⁷ Kuwãui dimi maateji n̄wa n̄au m̄ fei à waa cɔ kpãae. Na n̄ɔi í jò à waa cea Ilaaɔ ice do himma alɛɔ daakɔ. Amanlu, kpãau be iyi n̄ wa n cɔ n̄ju í jò Zuifu n̄au à waa m̄m ide. ⁸ Beirei í ce inɛ Zuifu n̄a i ci ya yɔkɔ i dasi naane n̄a iyi Ilaaɔ á j̄i iku n̄a.

⁹ Amu takam n̄ tamaa í síai wo n dɛɛ kpãa baa yooma fei bei an ce n ganjiɔ ide i Jesu inɛi Nazaretiu. ¹⁰ Bɛɛɛi n̄ ce Zeruzalemu. Inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ n̄a à nam gbugbã n muɔ woo dasi Jesu naane nkpɔ n dasi n̄a piisɔɔ. Bii à bi a kpa inɛ gɔ m̄m amu takam n̄ ya n wa sii. ¹¹ Tuuba nkpɔ nkpɔ n̄ ya n maa n kpã n̄a ijui ile bii Zuifu n̄a à ya ce kutɔtɔɔ n̄n̄a n̄a fei ku ba n tilasi n̄a a kɔsi ide i Jesu. N̄ ya n maa n mu n̄a do idɔɔkɔ hee kaa kaa, n̄ ya n bɔ hee do si ilu mmu n̄a fei n koo n kpã n̄a iju.

Pɔlu wa fɔ ide i idɔ ku kpaasiɛ (Cɔ IWB 9:1-19; 22:6-16)

¹² N̄ɔi Pɔlu í ni má, bɛɛɛi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ n̄a à yɔɔdaam n bɔ Damasi do yiiko n̄n̄a. ¹³ Amanlu, zakai dasã si kpãau n̄ ye in̄ya kumá í naa hai lele í bii wa, amu do inɛ n̄a iyi à waa sim. In̄ya kumáui í re baa in̄ya kumái inunu. ¹⁴ N̄ɔi awa fei à cuku ilɛ, nɔ n̄ gbɔ imu gɔ wa bam ide ku fɔ do feei Ebeɛ wa ni, Sɔlu, Sɔlu, na mii í ce ì ya maa kpãm iju. Á gaabue i kɔ sim bei í ya gaabua ketɛ kombo iyi wa jabu na goloi lafɛɛɛ. ¹⁵ Nɔ n̄ bee n̄ ni, awɔi yoo Lafɛɛ. Nɔ í ni, amui Jesu iyi ì ya maa kpã ijuu. ¹⁶ N̄sei, dede i leekí. N̄ naa síɛi n cicaɛ i je woo ce icɛm, nɔ i je sɛɛɛda mii n̄a iyi ì ye tã do iyi aa nyi i ye má waati iyi an naa siɛ. ¹⁷ N̄ cicaɛi hai si inɛi Izireli n̄a do hai bi dimi mmu n̄a nɔ n̄ wa n bɛɛ bi tu n̄a ¹⁸ i c̄i n̄n̄a iju. N̄ wa n bɛɛ bi tu n̄ai ku ba a sinda hai si ilu kuku a lɔ si in̄ya kumá, nɔ a sinda hai si gbugbãi Seetam a naa bi Ilaaɔ. An bɛɛ bi tu n̄ai ku ba a dasim naane nɔ Ilaaɔ ku kpa dulum du n̄a nɔ a na a je tubu do inɛ n̄a iyi í cica à je tɛɛ.

Pɔlu wa fɔ ide i icɛɛ

¹⁹ N̄ɔi Pɔlu í ni má, amanlu Agiripa, na n̄ɔi í ce n̄ wa n jirima kuyɛ iyi í naa hai bi Ilaaɔu. ²⁰ Sinte titã n̄ ce waaɔo Damasi, si anyiɛ nɔ n̄ ce Zeruzalemu do si ilei Zudee fei do bi dimi mmu n̄a. N̄ sɔ n̄a n̄ ni a kpaasi idɔ a sinda si Ilaaɔ, nɔ a ce icɛ iyi á jò a ye si n̄a iyi à kpaasi idɔ. ²¹ Na n̄ɔi í ce Zuifu

ηαυ à mum hai kpasēi Ilaaḏ à waa de ku kparam. ²² Amma Ilaaḏi í nyam hee do nnyi fei nḓ n̄ wa ihē n̄ wa n̄ je sēeda si wajui amanε ηa hai keeke do nla fei. N̄ kù wa n̄ fḓ ide gḓ bii kù je iyi Moizi do walii ηa à ni á na ku ceu baasi. ²³ Mii iyi à ni á na ku ceu n̄ ηui í je Kirisi á na ku ye ijuukpā nḓ kù je inε sinte iyi á j̄i hai si bale nḓ ku sisi idei inya kumá bi Zuifu ηa do bi dimi mmu ηa.

Pḓlu í sḓ Agiripa ku dasi Jesu naane

²⁴ Si bei Pḓlu í sisi yaasei ideε beεbe ηḓi Fesitu í la hee lele í ni, Pḓlu, ì waa sūmui. Mà cio nla ku ceεi í dasiε sūmu. ²⁵ Amma Pḓlu í ni, n̄ kù je sūmu Fesitu, awḓ ilu beεεu. Ide iyi n̄ wa n̄ fḓu dei í je ntḓ, nḓ wa too kpāa. ²⁶ Amanlu Agiripa í nḓ í mà yaasei ideu. N̄ ḓi í ce n̄ wa n̄ fḓu ideu do laakai ku sū si wajue si na iyi í j̄ḓ n̄ mà kāmāε kù manjia, domi ideu kù ce si asii. ²⁷ Awḓ amanlu Agiripa, ì dasi idei walii ηau naane mbε? N̄ mà sāa sāa iyi ì dasi naane. ²⁸ N̄ ḓi Agiripa í sḓ Pḓlu í ni, debei, si waati keekeu ihē ì waa tamaa aa cem inεi Kirisi? ²⁹ N̄ ḓi Pḓlu í jeaa í ni, n̄ wa n̄ tḓḓ Ilaaḏ ku j̄ḓ ì ye bei amu, bii á ce nsei, bii í nḓ í je á kpe mḓi. Ku maà je baa awḓ akā, amma hee do inε ηa iyi à waa de it̄i si idem nnyiu ihē fei. N̄ bi inε mḓ ì ye bei amu amma ku maà je a da n̄ ηε si kpenkpem bei à daam siu ihē.

³⁰ Iyi Pḓlu í fḓ beεbe í t̄a ηḓi amanluu do ilu ileu do Berenisi do inε ηa iyi à wa bi tu ηau fei à dede ³¹ à fita hai inḓ ileu. Iyi à waa fita ηḓi à sḓ n̄ je à waa ni, inεεu be kù ce daa kāmā iyi í to a muu piisḓḓ hee má je a kpaa. ³² N̄ ḓi Agiripa í sḓ Fesitu í ni, bii mḓkḓu kù so kiitiu ku daa ilaalu n̄ lai Romu si awḓ wo aa ka yḓkḓ ka j̄ḓḓ.

27

À waa bḓḓ Pḓlu Romu

¹ Waati iyi à dasi idḓ ka bḓ ilei Itali do akḓi inyi ηḓi à so Pḓlu do inεi piisḓḓ gḓ ηa à daa inε ngboi sooge gḓ iyi à ya kpe Juliu si awḓ. N̄ ηu mḓ wa je inε ngbo si inḓ wuai soogei Romu ηa iyi à ya kpe ti ilaalu Ogusitu. ² À lḓ akḓi

inyii Adamiti gḓ iyi wa bḓ ikpa ilei Azii, nḓ à nε. Nḓ inεi Masedḓni gḓ iyi í naa hai Tesalonika í wa inḓ nwa à ya kpoo Aritaaki. ³ Iju kumáε nḓ à to Sidḓḓ. N̄ ḓi Zuluu í cea Pḓlu j̄iida í j̄ḓ í koo í ye kpaasie ηa ku ba a muaa mii iyi í bi. ⁴ Iyi à nε hai be ηḓi fufu nla gḓ wa ko ηa wa, n̄ ηui í j̄ḓ à too do icei gungum gḓ iyi à ya kpe Sipu. ⁵ N̄ ḓi à kua inyi dūdūu ikpa ilei Silisi do Panfili nḓ à to wa Mira si ilei Lisi. ⁶ Ilu bei, inε ngboi soogeu í ye akḓi inyii Alesandiri gḓ iyi wa bḓ ikpa ilei Itali nḓ í dasi wa be.

⁷ Iyi à nε, ajḓ nkpḓ nkpḓ kpεεε kpεεi à ce à waa koo do wahala nla nla nḓ à to kḓkḓi ilu gḓ iyi à ya kpe Sinidi. Si bei fufu nlau wa ganji wa waju ku bḓ, à yāa à bḓ ikpa gungum gḓ iyi à ya kpe Kereti. Iyi à waa koo, à tooi do ikpa icei gungum nḓu kḓkḓi ilei Samḓneei domi fufuu kù la do ikpa be. ⁸ Nḓ à lḓ be do kookaai nla nla nḓ à to bi ku leek̄i akḓi inyi iyi à ya kpe Ku S̄ia kḓkḓi Lasee.

⁹ Waati sisḓi à ce be hee inε ηa à d̄i anu à t̄a, nḓ waju ku bḓ nwa í je mbirisi nla nla domi waatiu í ya gaabu do akḓi inyi. Na ηḓi í j̄ḓ Pḓlu í sḓ ηa í ni, ¹⁰ inε kpaasim ηa, n̄ ye ilu ku bḓ nwau á gaabu, á nε mbirisi do muse. Aso nwa ηa do akḓi inyi takāε fei á ce nfe, nḓ awa taka nwa ka ku. ¹¹ Amma inε ngboi sooge ηau wa gbḓ idei woo mu akḓu do inε iyi í nε akḓu takāε í re ti Pḓlu. ¹² Wee bi ku leek̄i akḓi inyi ηau kù s̄ia a leek̄i be sukui kpaa. N̄ ḓi í j̄ḓ inε nkpḓ n̄ ḓa í dasi idḓ í ni ka mḓsi waju ka to Fenisi tengi bii bi ku leek̄i akḓi inyii gungum ndii Keretiu í wa. Bi ku leek̄i akḓi inyi do ikpa nunui ale cingaa do cingaa wa cḓ. Bei à bi a wa sukui fufuu.

Fufu nla gḓ í dede si tenku

¹³ N̄ ḓi fufu fεεfεε gḓ í dede hai ikpa awḓ cangai kpāai inunu ηḓi inε ηau à tamaa bei isεεnei aηau á cei si bei aηa à bi. N̄ ḓi à fa mii ku leek̄i akḓu wa hai inḓ inyi à bḓ waju nḓ à waa too kḓkḓi gungum ndii Kereti. ¹⁴ Amma iyi í ce sāa fufu nla gḓ iyi à ya kpe Erakilḓḓ í dede do gbugbā hai geetei gungum nḓu wa. ¹⁵ N̄ ḓi í tale akḓu wa hee à

məngɔ ku jò akɔu ku ne dee dee nɔ à jòɛ í nɛò wa bii í bi. ¹⁶ Nɔ à koo à lɔ kəkai gungum keeke gɔ be iyi à ya kpe Koda. Gungum nɔui í jò fufuu í tia. Do nɔu fei ka bei ka so akɔi inyi keeke iyi í je ti faabau ka dasi inɔ akɔi inyi nlau à wahala ntɔ ntɔ. ¹⁷ Iyi à dasi à tã nɔi woo ce ice si inɔi akɔi inyi nɔu à dɛ akɔi inyi do ikũ nɔ. Nɔ à fũ ikũi acɔɛ, nɔ à jò fufuu í bɔò nɔ bii í bi si na iyi í jò à waa ce njo a maa na a dasi sãai Libi. ¹⁸ Iju kumáe si bei fufuu wa cã wa do gbugbã nɔi à lɔsi asoi akɔi inyi ku wà ku dasi inɔ inyi. ¹⁹ Iju kumáe má à wasi nyau akɔi inyi takae ku wà ku sɔsi inɔ inyi do awai awa taka nwa. ²⁰ Ajɔ nkpɔ nkpɔi à ce inunu kù fita hee má je andaiya nɔ nɔ fufu nla gɔ wa ce, a kù tamaa ma aa ka fita si.

²¹ Hai kukpe a kù je. Nɔi Pɔlu í dede í leekɛ si anini nɔa í ni, inɛ fei, bii í je idem nɔa wo a kaa ka ne hai Kereti nɔ a kaa ka ye mbirisi do museu ihɛ. ²² Amma nsei n wa n tɔɔ nɛ, i jò laakai nɛ ku sũ domi kãma nɛ gɔ kaa ce nfe bii kù je akɔi inyi nɔu akã. ²³ N m̀a beɛbei si na iyi í jò Ilaaɔ, nɔu iyi n je tɛɛ, n wa n ceaa iceu, amalekae í naa sim idũ ana ²⁴ í ni, Pɔlu, maà ce njo. Kù ne bei aa ce iyi i kù leekɛ si wajui ilaalu nla Romu. Nɔ wee, inɛ nɔa iyi inɛò nɔ à wa inɔ akɔu fei, Ilaaɔ í yɔɔda nɔai a baɛ ku wɛɛ. ²⁵ Na nɔu, inɛ fei, i fũ ara nɛ, domi n wa n naane idei Ilaaɔu. Bei í sɔm nɔu á cei. ²⁶ Amma akɔi inyi à cuku kəkai gungum gɔ ku legɛ.

²⁷ Si idũi ajɔ maatɛesiaɛ nɔi fufu nla gɔ wa tale wa si antai tenku bii à wa iyi à ya kpe Mediteraneu. Nɔi zakai idũ lajau woo ce icei akɔi inyi nɔu à tamaa bei à maai ilei. ²⁸ Nɔi à dasi mii gɔ inɔ inyi à wã kujii isae nɔ à ba í to mɛetu kuntaa do mɛɛje. Iyi í kɔɔsi keeke nɔ à sɔsi má nɔ à ba í ce mɛetu kɔnɔa do mɛɛjɔ. ²⁹ A waa ce njo a maa na a gamɔ do kuta nɔ, na nɔi í ce à sɔsi mii ku leekɛ akɔi inyi ara mɛɛ do anyii akɔu ku ba ku leekɛ nɔ à waa degbe iju ku má nɔa. ³⁰ Nɔi woo ce icei akɔ nɔu gɔgɔ nɔ à waa de bei aa ce a sa do ile. Na nɔi í jò à kita akɔi inyi keeke iyi í je ti

faabau si inyi ku ba inɛ nɔa a tamaa bei à waa bɔ ku dɛ mii ku leekɛ akɔu si wajuei. ³¹ Amma Pɔlu í sɔ sooge nɔu do inɛ ngbo nɔa í ni, bii inɛ nɔu ihɛ a kù buba sɛɛ inɛ taka nɛ i kaa ba faaba nɔ. ³² Nɔi sooge nɔu à bu ikũi akɔ keeke nɔ à jò í mile si inyi.

³³ Si bei à waa degbe iju kumá nɔi Pɔlu í tɔɔ nɔa fei a je. Í ni, ajɔ maatɛɛ wai ihɛ í waa de kpãai faaba nɔ i kù nɔ i kù je ngɔgɔ nɔ. ³⁴ N wa n tɔɔ nɛ i je na faaba nɛ. Ntɔ ntɔ n wa n sɔ nɛi, baa ntoi irii inɛ akã nɛ kaa da ku nyɔ. ³⁵ Iyi Pɔlu í fɔ beɛbe í tã nɔi í so pɛɛ í saabu Ilaaɔ si wajui nɔa fei nɔ í bububue í lɔsi ku je. ³⁶ Nɔi nɔa fei à fũ ara nɔa à wasi ku je. ³⁷ Awa iyi à wa si inɔi akɔi inyi à wɛɛi amanɛ cɔ minji do kitaò fɛɛwa do mɛɛfa. ³⁸ Iyi nɔa fei à je à yo nɔi à wa iyafũ nɔu à sɔsi inɔ inyi ku ba akɔu ku fɛɛ.

Akɔi inyi í legɛ

³⁹ Iyi iju í má nɔi à nyɔ. Woo ce ice si akɔi inyi nɔu a kù mà inyau, amma à ye waawaa gɔ í ne sãa, nɔ à dasi ido a bɔò akɔu be bii aa yɔkɔ. ⁴⁰ Nɔi à bu ikũ ku leekɛ akɔu à jò í mile. Si waati akãu nɔ inɛ gɔ nɔ à fũ ikũ iyi à ya dɛò falafili nɔu. Nɔ à dede acɔu lele ikpa wajui akɔu ku ba fufu ku taleɛ ikpa waawaa. ⁴¹ Amma à kãsi geetei sãa gɔ do gbugbã nɔ à mɔngɔ ku lɔ. Nɔ wajui akɔu í gũ ile si sãa à mɔngɔ ku wue, nɔ kucãi inyi nlau í tale fitii akɔi inyi do gbugbã í legɛɛ.

⁴² Nɔi sooge nɔu à dasi ido nɔa a kpa inɛi piisɔ nɔu fei ku ba a maà na a wà a sa. ⁴³ Amma inɛ ngboi sooge nɔu í bi ku faaba Pɔlu. Na nɔi í ce í ganji nɔ. Í ni inɛ nɔa iyi à mà àwà a cua a kua ice. ⁴⁴ Nɔ inɛ nɔa iyi à gbe a gũ kpatakui akɔu walakɔ kpalɔɛ nɔu a kuaò ice. Beɛbei inɛ nɔa fei à kuaò ice baani.

28

Pɔlu í wa Malitu

¹ Iyi awa fei à to gungum be baani à mà iyi inyau Malitui à ya kpoo. ² Inɛi Malitu nɔu à mu wa do kubi jiida. À ko nwa ina nla nla awa fei à naa à nyia si

na iyi í jò ijí wa rɔ nɔ tütü wa ce. ³ Njɔi Pɔlu í so jii kambo í dasi ina. Asee njo wukuku gɔ í wa si be. Iyi í gbɔ inya gbãa njɔi í fita í wenwee si awɔɛ. ⁴ Iyi inei ilu njau à ye njou si awɔi Pɔlu njɔi à sɔ nje à waa ni, kam kam məkəu ihē woo kpa inei. Baa do iyi í fita hai si wahalai inyiu ihē fei, iwē njau aa kiitie nɔ a kaa jò ku wɛɛ. ⁵ Amma Pɔlu í gbugbã njou si ina kù nɔ kù gbɔ ara kuro kãma. ⁶ Njɔi inɛ njau à waa cɔɔ mà araɛ á na ku wu walakɔ mà á na ku ku. Amma à kpe be nɔ nkãma kù ce nɔ à kpaasi ide à ni inɛu ihē iwē nla nla gɔi.

⁷ Wee kəkoi inyau kpasēi məkə gɔ í wa be, məkəu í je ilaalu gungum nɔu, à ya kpoo Pubilusi. Í gba wai jiida jiida à ce ajɔ mɛɛta si kpasēɛ. ⁸ Wee baaɛ kù waa nɛ baani, wa ce ara gbãa do bambannu. Njɔi Pɔlu í bɔ ile bii wa sūu í koo í ceaa kutɔɔ í le sie awɔ nɔ í ba iri. ⁹ Si anyii nju, à naaɔ bɔɔ mmu gɔ njau wa má nɔ à ba iri. ¹⁰ Njɔi inɛ njau à jirima wa ntɔ ntɔ. Iyi awaati í to à waa bi ka nɛ njɔi andi bukaatai mii iyi à bi fei inɛ njau à mu nwa.

Pɔlu í to Romu

¹¹ Cukpa mɛɛtai à ce be à bei à lɔ akɔi inyii Alesandiri gɔ à nɛ. Nju mɔ gungum bei í leekɪ sukui kpaau. Akəu í nɛ nyindai iwē Sika njau *. ¹² Nɔ à to ilu gɔ iyi à ya kpe Sirakusi nɔ à sū be idū mɛɛta. ¹³ Si anyie njɔi à dede hai be má à bɔ Rezio. Iju kumáɛ nɔ fufu gɔ í dede wa hai ikpa awɔ cangai kpāai inunu wa tale wa í jò à to Puzɔli si ajɔ minjisiaɛ. ¹⁴ Njɔi à ye kpaasi woo dasi Jesu naanɛ gɔ njau be nɔ à ni ka ce azuma akā bi ti anja. Bɛɛbei isɛɛnɛ nwau í ce à bei à toɔ Romu. ¹⁵ Njɔi kpaasi woo dasi Jesu naanɛ njau iyi à wa Romuu à gbɔ baau nwa nɔ à naa kuko nwa hee kəkəi ajai Apiusi. Nɔ inɛ gɔ njau mɔ à kò wa bi ku sɔi inɛ njoo njau iyi à ya kpe Ile Mɛɛta. Iyi Pɔlu í ye njau njɔi laakaɛ í sū í wasi Ilaaɔ ku saabu. ¹⁶ Iyi à to Romu njɔi à jò Pɔlu í nɛ ileɛ ikā. Nɔ sooge gɔ í ya maa degbeɛ.

Pɔlu í ce waazo Romu

* **28:11** iwē Sika njau Iwē Sika njau à ya kpe Kasitɔɔ do Polusi. Nyinda njai ilu akɔi inyi njau à masi akɔ njau ku ba ku je woo degbe njau.

¹⁷ Iyi í ce zakai ajɔ mɛɛta njɔi Pɔlu í kpe inɛ ngboi Zuifui Romu njau. Iyi à tɔtɔ à tā njɔi í ni, inɛ kpaasim njau, Zuifu njau iyi à wa Zeruzalɛmu à mum à koo à na inei Romu njau n kù bei n kù raraa zamaau si nkãma, n kù nɔ n kù kɔsi dedembai bala nwa njau. ¹⁸ Inei Romu njau à cɔ yaasei ideu nɔ à bi a jòm domi a kù ye sim kurara kãma iyi í to a kpam. ¹⁹ Amma Zuifu njau a kù je ideu njɔi í ce n so kiitiu n daa ilaalu nlai Romu si awɔ, baa do iyi n kù bi n ye taalei inei dimim njau. ²⁰ Na njɔi í jò n tɔtɔ njɛ n sɔ njɛ do yaaseɛ. Inɛ njau à daam si kpenkpem nii na inɛ iyi inei Izireli njau à waa cɔ kpāaɛu. ²¹ Njɔi à sɔɔ à ni, a kù ye tia kãma iyi à ce wa hai ilei Zudee na irii ideɛ, a kù nɔ a kù ye inɛ kãma iyi í naaɔ ide laalɔ wa hai be na iriɛ. ²² Amma awa taka nwa à bi ka gbɔ iyi í wa idɔɛ, domi à mà bii feii à ya maa fɔ laalɔi kpāa iyi ò waa toou.

²³ Nɔ à jilɛ ajɔ iyi aa nyi wa bi tɛɛ má. Iyi ajɔu í to inɛ nkpɔi í naa ile bii í wau. Njɔi í kɔ njau si ciɔ hai daakɔ hee alɛ í koo í leɔ. Wa sisi njau yaasei bommai Ilaaɔ nɔ wa kɔ njau si idei Jesu hai si woodai Moizi do si tia walii njau ku ba a jesi. ²⁴ Njɔi inɛ gɔ njau à je ideu, amma inɛ gɔ njau a kù jesi. ²⁵ Si bei a kù gbɔsi nje, njɔi à fita hai bi Pɔlu. Waati iyi à waa bi a nɛ njɔi Pɔlu í fɔ ide gɔ í ni, hai tako Hundei Ilaaɔ í nɛ ntɔ waati iyi í jò walii Ezai í sɔ bala nɛ njau ide gɔ. ²⁶ Í ni, Bɔ bi inɛ njau be i sɔ njau í ni, Aa ya de ití do laakai njau amma i kaa gbɔ yaasei ide kãma njau.

Aa ya cɔ ilu njau jiida jiida amma i kaa ye njau.

²⁷ Ntɔ ntɔ, idɔi inɛ njau kù nɛ biti.

À dī ití njau

Ku ba a maà gbɔ ide.

Nɔ à bii iju njau

Ku ba a maà ye ilu.

Bɛɛbei à ce ku ba idɔ njau ku maà mà ngɔgɔ

Nɔ a maà na a sinda wa bi tom n jò a ba iri.

²⁸ Njɔi Pɔlu í sɔ njau má í ni, na njau, i mà njau iyi Ilaaɔ í jò idei faabaɛ í bɔ bi dimi

mmu ηα. Aηai aa gbəə. [²⁹ Iyi Pəlu í fə
ideu bεεβε í tã ηəi Zuifu ηau à dede à
waa ce kakəə ntə ntə à waa neð.]

³⁰ Adə minjii Pəlu í ce si ile iyi í
hayau. Nə ine ηa iyi à bə ku cəə fei í ba
ηa faaji ku ce do inə didə. ³¹ Wa waazo
idei bommai llaaə nə wa kə ηηa si idei
Lafēε Jesu Kirisi do wəəkə nə ine kāma
kù ganjie.

Tia iyi Pɔlu í cea inɛi Romu ɲa

Í ce ɲa fɔ

¹ Amui Pɔlu woo ce icei Jesu Kirisi, amu iyi Ilaaɗ í kpe n na n je woo be nɔ í nyam ikā n waazoð laabaau jiidæ.

² Laabaau jiidai Ilaaɗ í wãð wa wo. Nɔ kuwā iyi í ceui í jò waliie ɲa à kɔ si kukɔi ideɛ. ³ Jesu Kirisi Lafɛɛ nwai wa fāa, nɲu iyi í je Amai Ilaaɗu. À búui bei amanɛ si dimii Davidi amanlu nlaui, ⁴ amma Hundei Ilaaɗ í nyisi do gbugbā iyi ntɔi Amai Ilaaɗi si waati iyi í dedeɛ hai si bale. ⁵ Jesuu nɲui í muum didɔ n jeð woo be ku ba n naað inɛ ɲa wa hai si dimi fei bi tɛɛ na iriɛ ku ba a dasiɛ naanɛ nɔ a jirimæ. ⁶⁻⁷ Inɛ inɛi Romu ɲau, ì wa si inɔ nɲa ɲa, inɛ iyi Jesu Kirisi í kpe.

Na ɲɔi í jò n wa n kɔa inɛ fei tiau ihɛ wa, inɛ iyi Ilaaɗ í nɛ kubi nɲɛ nɔ í kpe ɲɛ i na i je titi nɲu ɲa. Ilaaɗ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu nɲɛ didɔ do laakai ku sū.

Pɔlu wa bi ku bɔ Romu woo dasi Jesu naanɛ ɲa ku kaako

⁸ Sinte titā n wa n saabu Aɔ Lafɛɛm do saabui Jesu Kirisi na irii inɛ fei, si na iyi í jò à waa fɔ ideɛ naanɛ ku dasi nɲɛ si andunya fei. ⁹ Ilaaɗ, nɲu iyi n wa n cea ice do idɔm fei n wa n sisið laabaau jiidai Amaɛ, í mà iyi n wa n ye gigi nɲɛ waati kāmā fei ¹⁰ si kutɔm. N̄ ya n maa n tɔɔ Ilaaɗ bii í bi ku muum kpāa bebei n naa bi tu ɲɛ, ¹¹⁻¹² domi n̄ dasi idɔ jiidai jiidai n naa n ye ɲɛ ku ba i ba gbugbā ɲa do saabum, waatɔ ka ba gbugbā aɲɔ si naanɛ ku dasi nwa awaɛ ɲa waati iyi an naa n wa bi tu ɲɛ. Gbugbāu amuai Hundei Ilaaɗi.

¹³ Inɛ inɛm ɲa, n̄ bi i mà ɲa iyi tuuba nkpɔ nkpɔi n̄ ya n ce sɔlui ku naa bi tu ɲɛ, amma hee nsei n kù ba fayæ. N̄ bi icɛm ku nɛ iso si anini nɲɛ, bei í nɛ bi dimi mmu gɔ ɲa mɔ. ¹⁴ N̄ wa n mu gbesei n waazo a inɛ fei hai inɛ ɲa iyi à fū iju hee do ilu iju dūdū ɲa, bi inɛ ɲa

iyi à nɛ kumà hee do inɛ ɲa iyi a kù nɛ kumà. ¹⁵ ɲɔi í jò n̄ wa n bi n sisia inɛ inɛi Romu ɲau mɔ laabaau jiidau ntɔ.

Gbugbāi laabaau jiidai

¹⁶ N̄ kaa n ce anyɔi laabaau jiidau, domi í je gbugbāi Ilaaɗi iyi wa faaba inɛ iyi í dasi Jesu naanɛ fei, hai Zuifu ɲa hee ku koo si dimi mmu ɲa. ¹⁷ Laabaau jiidau wa nyisi iyi Ilaaɗ í ya jò inɛ ku je dee dee na naanɛ ku dasi nɲu akā, si bei à kɔɔ à ni, inɛ iyi í je dee dee si wajui Ilaaɗ na naanɛ ku dasi u á ba kuwɛɛ.

Taalei inɛ ɲa

¹⁸ Do ntɔi, Ilaaɗ wa nyisi idɔkɔɛ wa hai lele si gāmei inɛ ɲa iyi à waa ce laalɔ fei nɔ a kù mà bɛɛɛɛ. Si laalɔ ku ce nɲau a kù jò ntɔ kù waa ce ice. ¹⁹ Ilaaɗ wa ce idɔkɔ domi mii iyi í jò amanɛ kú mà sie kù manji nɲa. Ilaaɗ takæ í nyisi ɲa mam mam. ²⁰ Do ntɔ, a kaa yɔkɔ a yɔɔ do iju, amma hai waati iyi í taka andunya í nyisi araɛ iyi nɲui í je Ilaaɗ, nɔ í nyisi gbugbā hai nɛ kɔɔɛ si mii ɲa iyi í taka. Na nɲu, a kù nɛ iyi aa fɔ. ²¹ À mà Ilaaɗ amma a kù waa saalue hee a bei a saabuɛ si bei í jò. Iri ɲa í na í ku, nɔ idɔ hai nɛ bisi nɲa í dási ilu kuku nla nla. ²² À waa tamaa aɲa à nɛ bisi amma nnyei à na à ce. ²³ Í s̄iai wo a tɔɔ Ilaaɗ ilu amboe, nɲu iyi kaa ku aɲɔ kāmā. Amma wee à sinda à waa tɔɔ iwɛ ɲa iyi à jò amanɛ iyi á ku. Iwɛ gɔ ɲa mɔ à jò yei ɲa, do inɛ ɲa iyi à waa nɛ do iyi à waa cā ilɛ.

²⁴ Na ɲɔi í jò Ilaaɗ í fūsi ɲa awɔ ku ba a hanya a ce daa s̄ami aɲa duusɔɔ si bei idɔ nɲa í bi. Daa s̄amiu á jò a cā anyi. ²⁵ Inɛ ɲau à kpaasi ntɔi Ilaaɗ do ibo. Mii ɲa iyi Ilaaɗ í taka ɲai à waa tɔɔ à waa ce nɲa ice, kù je Ilaaɗ takæ. Ilaaɗi à nɛ ka maa saabu hee do aɲɔ fei. Ami.

²⁶ ɲɔi í jò Ilaaɗ í fūsi ɲa awɔ nɔ à dasi kɔdɛɛ iyi í jò à waa cā anyi. Inaabo ɲa ɲa a ci ya je baa inɛmɔkɔ ku sūð ɲa má, bii ku je aɲa duusɔɔ. ²⁷ Bɛɛɛɛ m̄ai inɛmɔkɔ ɲau mɔ a ci ya sūð baa inaabo ɲau má, amma kubi hai nɛ yaasei aɲa duusɔɔ í la hee í caa. À waa ce ideɛ iju hai nɛ anyɔ inɛmɔkɔ do inɛmɔkɔ, nɔ

aŋa taka nŋa à waa gba ijuukpã iyi í to zakai kurara nŋa.

²⁸ Si na iyi í jò a kù bi Ilaaã ku mà nŋai í jò í dasi ŋa lasabu laalò a ceò mii iyi kù jò amanɛ ku ce. ²⁹ Nò laalò fei í wɛɛ nŋa, hai inò ku kã do kòdɛɛ do nŋe ku cé do igu do inɛ ku kpa do ija do ibo do bisi laalò, hee do irii nŋe ku sò. ³⁰ À ya maa fò laalò nŋe, à cé Ilaaã, à ya ye ara nŋa, à je ilu faau ŋa, à ya tɔɔ fufu, à nɛ bisii laalò ku ce, a kù waa saalu iyeò baa nŋa ŋa. ³¹ A kù nɛ bisi, a kù nɛ naane, a kù bi nŋe, a kù nɛ araarei nŋe. ³² À mà woodai Ilaaã iyi wa fò í ni, inɛ ŋa iyi à waa ce dimii mii bɛɛbɛ ŋa, ikui í je kəkɔɔ nŋa. Do nŋu fei à ya coo, nò à ya maa saabu woo ce dimiɛ ŋa má.

2

Kiitii Ilaaã

¹ Na nŋu, awò iyi ì waa ye taalei inɛ ŋa, baa bii yooi ì je, i kù nɛ iyi aa fò, domi waati iyi ì waa ye taalei inɛ ŋa nò awò takae ì waa ce mii laalò ŋau be, awò takae ì waa so taalei. ² Do ntò, à mà iyi Ilaaã í nɛ ntò bii wa ye taalei inɛ ŋa iyi à waa ce dimi bɛɛbɛ. ³ Debei, ì waa tamaa mà awò aa fita si kiitii Ilaaã, awò iyi ì waa ye taalei inɛ ŋa, nò awò mò ì waa ce dimi bɛɛbɛ má? ⁴ Mà ì donda kulai jiida ku jɛɛ do temuɛ do suuru ku nɛi? I kù mà iyi jiida ku jei Ilaaã í mɔsi wa koo si gãmɛɛ ku ba í kpaasi kuwɛɛɛ? ⁵ Amma si na iyi í jò idɔɛ í le nò i kù jesi í kpaasi, ì waa faa araɛ idɔɔkò iyi í la í rei si aɔɔ iyi Ilaaã á kiiti inɛ ŋa dee dee nò inɛ fei á yò. ⁶ Aɔɔ nŋu be á sãa inɛ fei si bei kuceɛ í to. ⁷ Inɛ ŋa iyi à temua à waa ce jiida à waa dɛdɛò amboe do bɛɛɛ, nò à waa de aŋa a maà ce nfe, aŋai Ilaaã á mua kuwɛɛ hai tãu. ⁸ Amma inɛ ŋa iyi à kɔsiɛ nò a kù waa ceò ntò icɛ í gbe laalò, aŋai aa ye idɔɔkò nlaɛ. ⁹ Inɛ iyi wa ce laalò fei á ye wahala do ijuukpã, hai Zuifu ŋa hee ku koo si dimi mmu ŋa. ¹⁰ Inɛ mò iyi wa ce jiida á ba amboe do bɛɛɛ do laakai ku sũ, hai Zuifu ŋa hee ku koo si dimi mmu ŋa. ¹¹ Bɛɛbɛi Ilaaã á ce domi bi tɛɛ inɛ gò kù re inɛ gò.

¹² Inɛ ŋa iyi à waa ce dulum hai mà wooda, si wooda hai mà nŋai aa ce nfe. Amma inɛ ŋa mò iyi à mà wooda nò à waa ce dulum, woodau á kiiti ŋa, ¹³ domi kù je inɛ ŋa iyi à waa gbò ideɛ woodau aŋai à je dee dee si wajui Ilaaã, í gbe inɛ ŋa iyi à waa ce iyi wa fò. ¹⁴ Waati iyi dimi mmu ŋa, aŋa iyi a kù mà wooda, à waa ce mii iyi wa fò do idɔɔbi nŋa, iyi be wa nyisi iyi woodau í wa si idɔ nŋa. ¹⁵ Daa nŋa wa nyisi iyi à kò woodau si idɔ nŋa. Idɔ nŋa wa je sɛɛdaɛ, nò lasabu nŋa í ya ye taale nŋa walakò ku na ŋa ntò. ¹⁶ Aɔɔ kiitii Ilaaã si bii Jesu Kirisi á kiiti inɛ ŋa bɛɛbɛi mii ŋau be fei á ce. Á kiiti inɛ ŋa na icɛ iyi à waa ce si asii fei si bei laabaau jiida iyi ñ wa n sisi nŋeu wa fò.

Zuifu ŋa do wooda

¹⁷ Awò Zuifu, ì waa cò araɛ Zuifu, ì waa naane wooda, ì waa tɔɔ fufu ì ni awò ì je inɛ Ilaaã. ¹⁸ Ì mà mii iyi Ilaaã í bi í ce, nò wooda í kɔɛ si í ce mii iyi í sãa. ¹⁹ Ì waa tamaa iyi aa yòkò í cuaa fɛɛju ŋa nò ì je inya kumá inɛ ilu kuku ŋa. ²⁰ Ì waa tamaa mà aa yòkò í mua nnyei ŋa bisi, nò ì kò hai mà ŋa si cio, domi ì mà iyi icui kumà do ntòu si woodai í wa. ²¹ To, awò iyi ì waa kò inɛ gò ŋa si cio, na mii í ce í kaa kò araɛ. Awò iyi ì waa sɔ inɛ ŋa a maà ce ile, na mii ì waa ce ile. ²² Awò iyi ì ni inɛ ŋa a maà ce sakara, na mii í ce ì waa coo. Awò iyi ì cé iwɛ, na mii í ce ì waa bò ilè ile bɛ. ²³ Awò iyi ì waa tɔɔ fufu si na iyi í jò ì mà wooda, na mii í ce ì kù waa jirimae ì jò irii Ilaaã wa beje. ²⁴ Na irii inɛ Zuifu ŋai dimi mmu ŋa à ba à waa fòò taalei Ilaaã, si bei kukò ideɛ wa fò.

²⁵ Awò Zuifu, bii ì waa too wooda, bangoe í nɛ aranfaani jiida, amma bii ì kù waa jirima woodau, bangoe í je ngbɛ. ²⁶ Na nŋu, dimi mmu iyi a kù dasiɛ bango nò wa too woodau, Ilaaã kaa cò bei inɛ iyi à dasiɛ bango? ²⁷ Dimi mmu iyi wa too woodau, baa bii a kù dasiɛ bangou á ye taalei inɛ Zuifu ŋau, domi baa do iyi ì ce bango nò ì mà wooda iyi à kò nŋe ì kù waa jirimae ŋa. ²⁸ Inɛ iyi í je Zuifu do ntò kù je inɛ iyi í je Zuifu si kuyei inɛ ŋa.

Iyi í nɔ́ í je bangou ntɔ́ ntɔ́ kù je iyi à ya ce si ara. ²⁹ Amma inɛ iyi í je Zuifu ntɔ́ ntɔ́, nɛui í je Zuifu si idɔ́e. Iyi í nɔ́ í je bango do ntɔ́ nɛui í je bangoi idɔ́. Iɛi Hundei Ilaaɔ́i, kù je ti wooda. Zuifu dimi beɛbe, Ilaaɔ́i á saabuɛ, kù je amanɛ ɲa.

3

¹ Debei, aranfãani yoomai Zuifu ku je í nɛ. Riba yoomai bango ku ce í nɛ. ² Ntɔ́ ntɔ́ aranfãaniɛ í la si mii fei. Sinte, Zuifu ɲai Ilaaɔ́ í daa ideɛ si awɔ́. ³ Bii inɛ gɔ́ ɲa a kù dasi naanɛ, naanɛ hai dasi nɛɲau á jò Ilaaɔ́ mɔ́ kù je hai nɛ naanɛi? ⁴ Aawo, kù je beɛbe. Baa bii inɛ fei í je ilu ibo ka mà iyi Ilaaɔ́ í je ntɔ́. Si bei kukɔ́i ideɛ wa fɔ́ na iriɛ í ni, Amanɛ ɲa à nɛ a mà iyi ì je dee dee si ide kufɔ́e,

Nɔ́ ì ya fɔ́ ntɔ́ si kiitiɛ.

⁵⁻⁶ Amma bii laalɔ́ ku ce nwa í jò à mà iyi Ilaaɔ́i í je dee dee, beirei aa ka ni. Aa ka ye taalei Ilaaɔ́ bii wa kpã wa iju? Aawo, kù je beɛbe. Ñ wa n fɔ́ dei si bei amanɛ ɲa à ya dɔ́. Bii Ilaaɔ́ kù je dee dee, debei beirei á ce ku kiiti andunyau.

⁷ Bii ibom í teese í jò inɛ ɲa à waa ye ntɔ́i Ilaaɔ́, nɔ́ do yaase beɛbe iriɛ wa baɔ́ amboe, na mii í ce á maa ye taalem má bei ilu dulum. ⁸ Na mii í ce a kaa ka ni, ka ce laalɔ́ ku ba irii Ilaaɔ́ ku nɛ̀ò beɛɛ. Inɛ gɔ́ ɲa à ya ni beɛbei ñ wa n fɔ́ ku ba a beje irim. Inɛ dimiɛ ɲa aa nɔ́ a ye ijuukpãe si bei í jɔ́.

Inɛ kãma kù je dee dee

⁹ Debei, awa Zuifu ɲa mɔ́ à tia inɛ gɔ́ ɲa mɛɛ. Aawo, baa keeke, domi à nyisi tã iyi Zuifu ɲa do dimi mmu ɲa aɲa fei à wa si awɔ́ gbugbãi dulum. ¹⁰ Kukɔ́i ideɛ Ilaaɔ́ wa fɔ́ í ni, Inɛ kãma kù je dee dee, baa akã.

¹¹ Inɛ gɔ́ kù wɛɛ iyi í nɛ bisì.

Inɛ gɔ́ kù nɔ́ kù wɛɛ iyi wa de Ilaaɔ́.

¹² Inɛ fei í nyɔ́i,

Inɛ fei í bejei.

Inɛ kãma kù wɛɛ iyi wa ce jiiida baa akã.

¹³ Idei geɛ ɲa í sãmi bei bale foo,

Nɔ́ í nɛ aɕí bei njo.

Do ideɛ geɛ ɲaui à ya takiò inɛ ɲa.

¹⁴ À nɛ inɔ́ kuro nɔ́ ikpei wa kɔ́ si geɛ ɲɲa.

¹⁵ Kutɛ gbãa ku kpa inɛi à nɛ.

¹⁶ Bii à bɔ́ fei ideɛ kukpa do inɔ́ kufɔ́i à ya jò be.

¹⁷ A kù mà kpãai laakai ku sũ.

¹⁸ A kù nɛ njoɛ Ilaaɔ́.

¹⁹ Amma awa à mà iyi mii iyi wooda wa fɔ́ fei, inɛ ɲa iyi woodau í kã wa fãa. Wooda í wɛɛi ku ba geɛ kãma ku mà nɛ iyi á fɔ́, nɔ́ inɛ fei ku mà iyi Ilaaɔ́ wa ye taaleɛ. ²⁰ Ntɔ́ ntɔ́ inɛ kãma kù wɛɛ iyi á yɔ́kɔ́ ku jirima wooda hee koo jeò dee dee si wajui Ilaaɔ́. Wooda í wɛɛi ku ba ku jò amanɛ ku mà iyi nɲu í je ilu dulum.

Yaase bei Ilaaɔ́ í ya ce inɛ dee dee

²¹ Amma nsei, Ilaaɔ́ í nyisi wa yaase bei nɲu í ya ce amanɛ dee dee, kù je do ideɛ wooda. Woodai Moizi do waliɛi Ilaaɔ́ ɲau à je seɛdaɛ. ²² Inɛ ɲa iyi à dasi Jesu Kirisi naanɛ fei, Ilaaɔ́ í ce ɲa dee dee na naanɛ iyi à dasiu. Inɛ gɔ́ kù je ikã, ²³ domi inɛ fei í ce dulum nɔ́ à kua amboei Ilaaɔ́. ²⁴ Amma Ilaaɔ́ í ce ɲa dee dee hai nɛ ngɔ́gɔ́ ku sã na didɔ́e do saabui Jesu Kirisi iyi í ya ɲa. ²⁵ Nɲui Ilaaɔ́ í jile ku je kuwee. Njɛɛ iyi í nikã í kpa dulum dii inɛ ɲa iyi à dasiɛ naanɛ. Ilaaɔ́ í ce beɛbei ku nyisiò iyi nɲu í je dee dee. Tako wo si suurue í temua do dulum dii amanɛ ɲa, kù kpã ɲa iju. ²⁶ Amma si dee dee ku jeɛ wa nyisi wa si waatii nsei ihẽ iyi nɲu inɛ dee dee, nɔ́ nɲu wa ce inɛ ɲa dee dee na naanɛ iyi à dasi Jesu.

²⁷ Debei, à nɛ kpãa iyi aa ka tɔ́ fufu má? Aawo, kaa ce. Na mii. Si na iyi í jò kù je wooda ku jirimai à waa ka, bii kù je naanɛ ku dasi. ²⁸ À nɔ́ à ye iyi amanɛ á je dee dee na naanɛ iyi í dasi nɲu akã, kù je na wooda ku jirima. ²⁹ Mà Ilaaɔ́ í je ti Zuifu ɲa aɲa akã? Kù je ti dimi mmu ɲa má? Ntɔ́ ntɔ́ í je ti dimi mmu ɲa mɔ́, ³⁰ domi Ilaaɔ́ akã í wɛɛ. Nɲui á ce inɛ ɲa dee dee na naanɛ ku dasi ɲa, hai Zuifu ɲa hee do dimi mmu ɲa. ³¹ Si beɛbe à waa kpa wooda na ideɛ naanɛ ku dasiui? Aawo. À kɔ́si gbugbãe mɔ́m nii.

4

Yaase iyi à ye si kuwēei Aburhamu

¹ Beirei aa ka fɔ nsei do idei Aburhamu bala nwa. Mii í ba. ² Bii Ilaaḥ í ce Aburhamu amanɛ dee dee na icɛ iyi í ce, á yɔkɔ ku tɔɔɔ fufu. Amma kù ne si bii á tɔɔɔ fufu si wajui Ilaaḥ, ³ domi kukɔi idei Ilaaḥ wa fɔ í ni, Aburhamu í dasi Ilaaḥ naane nɔ nɔɔi í jɔ Ilaaḥ í dooe si inɛ dee dee.

⁴ Nsei, inɛ iyi wa ce icɛ a ci ya doo fiafai lafɛɛ bei amua, ti nɛ asaiyaɛi. ⁵ Amma inɛ iyi í dasi Ilaaḥ naane, nɔ kù de nɔɔi ku jɛ dee dee na icɛɛ, Ilaaḥ mɔ, nɔɔi iyi í ya ce ilu dulum ɔa dee dee, á doo lafɛɛu amanɛ dee dee na naane ku dasiɛ. ⁶ Bɛɛɛɛ Davidi mɔ wa fɔ idei inɔ didḥi inɛ iyi Ilaaḥ í doo amanɛ dee dee iyi kù jɛ na icɛɛ. ⁷ Í ni,

Ilu inɔ didḥi inɛ iyi Ilaaḥ í kpa idei kuraraɛ,

Nɔ í bii dulum deɛ.

⁸ Ilu inɔ didḥi inɛ iyi Ilaaḥ kù waa doo dulum deɛ.

⁹ Inɔ didḥu, ti inɛ ɔa iyi à ce bango aɔa akāi? Kù jɛ ti inɛ ɔa mɔ iyi a kù ce bango? À tako à fɔɔ tã wo à ni, Ilaaḥ í doo Aburhamu amanɛ dee dee na naane iyi í dasi. ¹⁰ Beirei í ye waati bɛɛɛɛ. Í ce bango ba. Mà kù ce. Waati bɛɛɛɛ kù ce bango titã. Hai lɔ bangoi wa jɛ. ¹¹ Si anyiɛ í na í ce bango iyi wa jɛ nyinda iyi Ilaaḥ í coo inɛ dee dee. Í coo inɛ dee dee na naane ku dasi waati iyi kù ce bango. Bɛɛɛɛ mɔi í na í jɛ balai hai ce bango ɔa iyi à dasi naane fei ku ba Ilaaḥ ku doo aɔa mɔ inɛ dee dee ɔa. ¹² Nɔ wa jɛ balai woo ce bango ɔa mɔ, aɔa iyi kù jɛ bango nɔɔi akāi à ce, amma tuubai naane ku dasi iyi bala nwa Aburhamu í jɔ si waati iyi kù ce bango, nɔɔi aɔa mɔ à waa too si.

Do naane ku dasi à ya baò kuwāi Ilaaḥ

¹³ Ilaaḥ í cea Aburhamu do dimiɛ ɔa kuwā iyi aɔa jɛ tubui andunyau ihɛ fei. Kù jɛ si na iyi í jɔ í jirima wooda, amma si na iyi í jɔ í jɛ dee dee na naane ku dasiɛui. ¹⁴ Bii í jɛ inɛ ɔa iyi à waa jirima wooda, aɔa aa ne mii ɔa iyi Ilaaḥ í ce kuwāɛu, naane ku dasi ngbei, nɔ kuwā iyi Ilaaḥ í ceu mɔ

í kpa iri mbe, ¹⁵ domi woodai wa naaò idɔkɔi Ilaaḥ wa. Amma bii wooda kù wɛɛ, idei wooda ku kua mɔ kaa wɛɛ.

¹⁶ Na nɔɔi, kuwāu, ti inɛ ɔa iyi à dasi naane ku ba ku jɛ amua iyi Ilaaḥ í mu nwa na didḥɛ nɔ ku jɛ ti dimii Aburhamu fei. Kù jɛ inɛ ɔa iyi à ne wooda aɔa akā, amma do inɛ ɔa iyi à dasi naane bei Aburhamu, nɔɔi iyi í jɛ balai awa fei. ¹⁷ Kukɔi idei Ilaaḥ wa fɔ í ni, nɔɔi n̄ ce balai dimi nkɔɔ. Nɔɔi í jɛ bala nwa si wajui Ilaaḥ. Ilaaḥi í dasi naane, nɔɔi iyi í ya jɛ iku ɔa, nɔ do ide ku fɔɛi í taka mii ɔa iyi a kù wɛɛ wo. ¹⁸ Aburhamu í dasi Ilaaḥ naane nɔ wa cɔɔ kpāa baa do iyi kù ye mii iyi wa degbeu titã. Na nɔɔi, Ilaaḥ í coo balai dimi nkɔɔ ɔa si bei í tako í fɔ í ni, dimiɛ ɔa aa na a kpɔ. ¹⁹ Waati nɔɔi í ne zakai adḥ cɔ. Í mà iyi nɔɔi í gbo, nɔ Sara aboɛu mɔ kaa yɔkɔ ku bí ama má, amma do nɔɔi fei naane ku dasi kù kaye. ²⁰ Kù fusi naane ku dasi awɔ, kù nɔ kù sika si ide iyi Ilaaḥ í wāu. Naaneu í teese wa muua gbugbā mɔm nii nɔ wa saabu Ilaaḥ, ²¹ domi í mà kam kam, mii iyi Ilaaḥ í wāu í ne gbugbāi ku coo. ²² Nɔi í jɔ na naane ku dasi Ilaaḥ í dooe inɛ dee dee. ²³ Amma iyi à kɔɔ à ni, à dooe inɛ dee dee, kù jɛ na irii nɔɔi akāi à kɔɔ. ²⁴ À kɔɔi na irii awa mɔ iyi Ilaaḥ wa doo wa inɛ dee dee, awa iyi à dasi naane, nɔɔi iyi í jɛ Jesu Lafɛɛ nwa hai si bale. ²⁵ Ilaaḥi í jɔ à kpa Jesu wo na irii dulum du wa nɔ í jūu má ku ba ku ce wa inɛ dee dee ɔa.

5

À dḥ do Ilaaḥ

¹ Nsei, si bei Ilaaḥ í ce wa inɛ dee dee ɔa na naane ku dasi nwa, à dḥ do nɔɔi na saabui Lafɛɛ nwa Jesu Kiriɛ. ² Jesu mɔi í mu nwa kpāa do saabui naane ku dasi ka sɛkɛɛ si Ilaaḥ, nɔɔi iyi í ce nwa didḥ. Na didḥui à waa leeki dim dim nɔ à ne inɔ didḥ domi à waa cɔ kpāa iyi aa ka ne baa nwa si amboei Ilaaḥ. ³ Iyi í re mɔm, baa si wahala à ya ka ne inɔ didḥi domi à mà iyi wahala í ya bí temua. ⁴ Bii à nɔ à temua si wahala, aa ka fita bei inɛ iyi í jɛ igū si laakai ku cɔ, nɔ igū iyi à jɛu á bí nwa kpāa ku cɔ. ⁵ Nɔ kpāa

iyi à waa cəu kaa je ngbe domi kubii Ilaaḏ í wa si idə nwa do saabui Hundee iyi í mu nwa.

⁶ Si waati iyi a kù ne gbugbā, Kirisi í ku na irii ine ŋa iyi a kù mà beereí Ilaaḏ. Í kui si waati iyi Ilaaḏ í jileu. ⁷ À gaabua amanɛ ku jesi nŋu ku ku baa na ine dee dee. Á yəkə ku je ilu wəkə gə á jesi nŋu ku ku na ine jiidə gə. ⁸ Amma Ilaaḏ í nyisi wa kubi nlae domi waati iyi à je ilu dulum ŋa Kirisi í ku na iri nwa. ⁹ Nsei, si na iyi í jə njei Kirisi í jə Ilaaḏ í ce wa ine dee dee ŋa, kù ne sika kāmā á faaba wa hai si idəkḏe iyi á naa. ¹⁰ Waati iyi à je mbɛeí Ilaaḏ, í jə à dḥ do nŋu na ikui Amae. Na nŋu nsei, si bei à dḥ do nŋu, sika kāmā kù wasi á nyi ku faaba wa má na kuweeí Amau. ¹¹ Iyi í re məm, Lafɛe nwa Jesu Kirisi, nŋu iyi í jə à dḥ do Ilaaḏ, í nyi í jə à ne inə didḥ má si Ilaaḏ.

Adamu do Kirisi

¹² Dulum í lə wai si andunya hai bi ine akā, nə dulum nəu í naaḏ iku wa. Si beɛbe, ikuu í tosi ine fei domi ine fei í ce dulum. ¹³ Ntəi dulum í wa si andunya wo woodai Moizi í bei í naa, amma bii wooda kù weɛ, ijuukpāi wooda ku kua mə kaa weɛ. ¹⁴ Do nŋu fei, hai waatii Adamu hee ku koo si Moizi fei, ine ŋa à ya ku baa do iyi a kù kua wooda bei Adamu í ce.

Aa ka yəkə ka wā Adamu do ine iyi í na í naau. ¹⁵ Ntə ntə, ine nkpəi í ku na kurarai ine akāu, amma didḥi Ilaaḏ í la í re kurarai Adamu. Didḥi Ilaaḏu mə hai bi ine akāi í naa, nə lafɛeui í je Jesu Kirisi. Didḥu amua nla nla, nə í tosi ine nkpə. ¹⁶ Amuai Ilaaḏu do kurarai ine akāu í wāaia nje, domi kurara akāui í jə Ilaaḏ á kiiti ine ŋa ku ye taale ŋa, amma didḥei á jə ku ce wa ine dee dee baa do iyi à tako à ce kurara nkpə nkpə. ¹⁷ À mà iyi iku í tosi ine fei na kurarai ine akāu. Amma na ine akā məi aa ka ba mií iyi í la í re, domi ine iyi í gba didḥ nla Ilaaḏ do amua nlae iyi í jə í je dee dee fei, á maa weɛ nə á je bomma na irii Jesu Kirisiu.

¹⁸ Na nŋu, si bei kurarai ine akā í jə Ilaaḏ í ye taalei ine fei, beɛbe məi dee dee ku jei ine akā í jə ine fei í je dee dee

í baḏ kuweɛ. ¹⁹ Si bei ide hai gbəi ine akā í jə ine nkpə í je ilu dulum, beɛbe məi Ilaaḏ á ce ine nkpə dee dee na ide ku jirimai ine akāu.

²⁰ Wooda í lə wai ku ba kurara ku kḥsi, amma bii dulum í kḥsi, didḥi Ilaaḏ mə í ya kḥsi ku roo mái. ²¹ Si bei dulum í ləsi ine fei hee í naaḏ iku wa, beɛbe məi didḥi Ilaaḏ í naa si ine fei ku ba ku ce wa ine dee dee ŋa nə ku mu nwa kuweɛ iyi ci ya tā na anu akā iyi à ne do Lafɛe nwa Jesu Kirisi.

6

À ku si gāmei dulum, nə à je ilu hunde si Kirisi

¹ Debei beirei aa ka ce. Aa ka ya maa ce dulum ku ba didḥu ku kḥsi? ² Aawo, kù je beɛbe. Awa iyi à ku si gāmei dulum, beirei aa ka ce ka maa je kuweɛ nwa si dulum má. ³ I kù mà ŋa awa iyi à dasi wa inyi do irii Jesu Kirisi fei, à kui bei nŋu mə í ku? ⁴ Na nŋu, si inyi ku dasiu à ku do nŋu ajə, nə à si wa do nŋu ajə, ku ba bei amboei Ilaaḏ Baaba í dede hai si bale awa mə ka maa ne si kuweɛ titḥ.

⁵ Ntə ntə, si bei anu akā nwa do nŋu í jə à ku do nŋu ajə, kù ne sika á jə ka dede má hai si bale do nŋu ajə. ⁶ À mà iyi à kpakpa daa nwo nwa si jii ku gaau do Jesu ajə, ku ba daa nwo nwa iyi wa dasi wa dulum nəu ku kpa iri, nə ka maà je arui dulum má, ⁷ domi dulum kaa ne gbugbā kāmā má si ine iyi í ku. ⁸ Nsei, si bei à ku do Kirisi ajə, beɛbe məi à ne naane iyi aa ka ba kuweɛ do nŋu ajə, ⁹ domi à mà iyi Kirisi, nŋu iyi í dede hai si bale kaa ku má, iku kù ne sie gbugbā má. ¹⁰ Waati iyi í ku, í kui gbakā akā na irii dulum, amma í baa si kuweɛ má, nə kuweɛ iyi í wa si nsei í je ti Ilaaḏ. ¹¹ Beɛbe məi inje taka nje i doo ara nje bei iku si gāmei dulum, nə i doo ara nje ilu hunde má si wajui Ilaaḏ na anu akā nje iyi í ne do Jesu Kirisi ŋa.

¹² Na nŋu, i maà jə dulum ku je bomma si ara nje má, i maà ti i jə kədeei arau ku kāmia ŋe má. ¹³ I maà ti i jə ikḥ ikḥi ara nje kāmā kù wa si awəi dulum má i maa ceḏ laalə ŋa. Amma

i so ara nɛɛ i na Ilaaɔ bei inɛ ɲa iyi à jɪ wa hai si bale, nɔ i so ikɔ̄ ikɔ̄i ara nɛɛ fei i daa Ilaaɔ si awɔ ɲa i maa ceɔ̄ jɪida. ¹⁴ Dulum kù nɛ ku nɛ si nɛ gbugbã má domi wooda kù nɛ gbugbã si nɛ amma didɔ̄i Ilaaɔi í nɛ gbugbã si nɛ.

Ka je arui ice jɪida ku ce

¹⁵ To, mii aa ka ce. Si bei Ilaaɔ í ce nwa didɔ̄ nɔ wooda kù nɛ si wa gbugbã, dulum nii aa ka maa ce? Aawo, kù je beɛbe. ¹⁶ Ì mà sãa sãa ɲa bii ì so ara nɛɛ ì daa inɛ gɔ̄ si awɔ ì waa jirimae ɲa, inɛ iyi ì waa jirimau be ɲa aruei ì je ɲa. Bii ì je arui dulum ɲa, kəkɔ̄ɛi í je iku, bii ì nɔ ì je arui Ilaaɔ ku jirima ɲa, kəkɔ̄ɛi nɲu mɔi á jɔ̄ Ilaaɔ ku ce nɛ inɛ dee dee ɲa. ¹⁷ Amma ka saabu Ilaaɔ domi baa do iyi ì je arui dulum ɲa wo, nsei do inɔ akãi ì waa jirima kukɔ̄si iyi à da nɛɛ si awɔ. ¹⁸ À ya nɛ hai si awɔi dulum, nɔ ì baa ì je arui ice jɪida ku ce ɲa. ¹⁹ Ñ wa n sɔ̄ nɛ ideu ihɛi do yaasei kucei inɛ ɲa na gbugbã hai nɛ nɛɛ. Si bei ì tako ì so ikɔ̄ ikɔ̄i ara nɛɛ ikã ikã ì daa riisi do laalɔ si awɔ bei aru ku ba i ceɔ̄ laalɔ ɲa, nsei ì nɛ i so ikɔ̄i ara nɛɛ fei i jɔ̄ ku je arui ice jɪida ku ce ɲau ɲa ku ba daa nɛɛ ku má.

²⁰ Waati iyi ì waa je arui dulum ɲa, ì ya jilɔ̄ si i kù nɛ i ce mii iyi Ilaaɔ wa tɔ̄ ɲei. ²¹ Riba yoomai ì ya ba ɲa waati beɛbe. Riba iyi ì ba ɲau wa mu nɛ anyɔ̄ nsei, nɔ iri ku kpae iku. ²² Amma nsei à ya nɛ hai si awɔi dulum ì baa ì je arui Ilaaɔ ɲa, riba nɲei í je daa iyi í má, iri ku kpae mɔi í je kuwɛɛ hai tã. ²³ Ribai dulum nii í je iku, amma amuai Ilaaɔi í je kuwɛɛ iyi ci ya tã na anu akã nwa iyi à ce do Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa.

7

Nje ku so í je nwa yaase

¹ Inɛ inɛm ɲa, inɛ iyi ì mà wooda ɲa, i kù mà ɲa iyi wooda í nɛ gbugbãi si amanɛ si waati iyi í wɛɛ si hunde nɲu akã? ² Beɛbe mɔi abo à so məkɔ̄ í nɛ ku wa bi məkɔ̄ɛ si waati iyi məkɔ̄u í wɛɛ. Amma bii məkɔ̄u í ku abou í fita hai si woodai nɛɛ ku so mbe. ³ Na nɲu, bii məkɔ̄u í wɛɛ nɔ abou í koo í so məkɔ̄

mmu, abo à ce sakarai aa kpoo. Amma bii məkɔ̄ɛ í ku, í fita si woodai nɛɛ ku soui. Waati beɛbe bii í so məkɔ̄ mmu kù je à ce sakara má. ⁴ Beɛbe mɔi inɛ inɛm ɲa, anu akã nɛɛ do Kirisi í jɔ̄ inɛ mɔ ì ku do nɲu ajɔ̄ nɔ ì fita hai si awɔi wooda. Bebei ti inɛ mmui ì je ɲa. Ti inɛ iyi í jɪ hai si baleui ì je ɲa ku ba i so iso iyi í je ti Ilaaɔ ɲa. ⁵ Waati iyi à wɛɛɔ̄ daa nwo nwa ɲa wo, kɔ̄ɛɛ laalɔ iyi wooda í dede si wa wa ce ice si ikɔ̄i ara nwa ikã ikã fei nɔ wa bɔ̄ɔ wa bi iku. ⁶ Amma nsei, si bei à ku si gãmei wooda, nɲu iyi wa mu wa wo bei aru, à fita hai si awɔɛ. Bebei aa ka yəkɔ̄ ka cea Ilaaɔ ice do daa titɔ̄ iyi í je ti Hundee, kaa je do daa nwo iyi í je ti wooda.

Wooda do dulum

⁷ To, beirei aa ka fɔ̄. Woodau dulum nii? Aawo, kù je beɛbe. Amma na saabui woodau í jɔ̄ ñ mà dulum. Ntɔ̄ ntɔ̄, n kaa n mà mà kɔ̄ɛɛ dulum nii wo bii wooda kù ni n maà n ce kɔ̄ɛɛ. ⁸ Nɔ na woodau dulum í ba kpãa í bíim kɔ̄ɛɛ ikã ikã fei, domi bii wooda kù wɛɛ dulum mɔ kaa wɛɛ. ⁹ Tako waati iyi n kù mà wooda, ñ wɛɛ wo, amma waati iyi ñ na ñ mà wooda, dulum í dedei ¹⁰ nɔ ñ ku. Bebebei wooda iyi í nɛ ku jɔ̄ n nɛ kuwɛɛ, ñ ba wee ikui í naam wa, ¹¹ domi dulum í ceɔ̄ wooda ice nɔ í wa inyii it̄m í kpam.

¹² Ntɔ̄ ntɔ̄ wooda í má nɔ ideɛ mɔ í má, í je dee dee, í nɔ í s̄ai. ¹³ Debei mii jiidau í baa í jɛɛm kpãai iku? Aawo, kù je beɛbe. Dulum nii í kpam. Mii jiidai í so í na í kpam do. Nɲui í jɔ̄ à yɔ̄ iyi dulum í je mii laalɔ do ntɔ̄ nɔ í gaabu í caa.

Inɛ iyi dulum í kãmia

¹⁴ Ntɔ̄i à mà iyi woodai Ilaaɔ ti Hundee, amma amu amanɛi iyi à taa dulum ñ je arue. ¹⁵ Mii iyi ñ wa n ce n ci ya n mà yaaseɛ, domi mii iyi ñ bi, n ci ya n ce nɲu, amma mii iyi ñ cé, nɲui ñ ya n ce. ¹⁶ Bii ñ wa n ce iyi n kù bi, ñ jesi iyi wooda í s̄ai. ¹⁷ Amma bii bebebei, kù je amui ñ wa n coo má, dulum iyi í wa sim nii wa coo. ¹⁸ Ñ mà sãa sãa iyi mii jiidai kãmia kù wa sim, waatɔ̄ daam nii ñ wa n fãa, domi waati kãmia fei idɔ̄m í ya maa bi jiidai ku ce, amma kucei n

ci ya n yəkɔ. ¹⁹ N ci ya n ce jiiɗa iyi n bi, í gbe laalɔ iyi n kù biu. ²⁰ Nɔ bii n wa n ce iyi n kù bi, kù je a ni amui n wa n coo, dulum iyi í wa sim nii wa coo.

²¹ To, n ye ide gɔ í wɛɛm. Nɲu wee. Waati iyi n bi jiiɗa ku ce fei, laalɔi í ya maa má sim. ²² Si idɔm woodai Ilaaɗ ku jirima í dɔ, ²³ amma si kucei ikɔ ikɔi aram fei n wa n ye ide mmu gɔ iyi wa ja do lasabum, nɔ wa cem arui dulum iyi í wa sim. ²⁴ Ilu inɔ kufɔi n je. Yooi á nyam hai si awɔi ara iyi wa bɔɔm ikuu ihɛ. ²⁵ N wa n saabu Ilaaɗ do saabui Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa.

Bɛɛbe mɔi, n je arui woodai Ilaaɗ si idɔm, amma si daam n je arui gbugbái dulum.

8

Kuwɛɛ iyi Hundei Ilaaɗ wa mu nwa

¹ Na nɲu, nsei Ilaaɗ kaa ye taalei inɛ ɲa iyi à nɛ anu akã do Jesu Kirisi má. ² Hundei Ilaaɗi í ya jò inɛ ku ba kuwɛɛ na saabui Jesu Kirisi, nɔ gbugbái Hundeeui í nyam hai si gbugbái dulum do ti iku. ³ Mii iyi woodai Moizi kù yəkɔ ku ce si na iyi í jò mɔngɔi amanɛ ɲa í jò woodau í kua gbugbá, Ilaaɗ í coo. Dulum iyi í wa si arai amanɛ, í kiitiɛ si waati iyi í jò Amaɲ nɲu takɛ í so ara iyi í jò arai dulum dii amanɛ ɲa, nɔ í bɔɔ wa ku na ku je kuwɛɛ na dulum. ⁴ Ilaaɗ í ce bɛɛbei ku ba isɛnɛ nwa ku je dee dee si ide iyi woodau wa fɔ, awa iyi a kù waa nɛ si idɔɔbii ara nwa, í gbe si idɔɔbii Hundei Ilaaɗ. ⁵ Inɛ ɲa iyi à waa nɛ si idɔɔbii ara, lasabu ɲa fei si daai arau í ya wa. Amma inɛ ɲa iyi à waa nɛ si idɔɔbii Hundei Ilaaɗ, lasabu ɲa fei si mii iyi Hundeu í bii í ya wa. ⁶ Inɛ iyi lasabue fei í wa si idɔɔbii ara, ikui á je iri ku kpɛ. Amma inɛ iyi lasabue í wa si mii iyi Hundei Ilaaɗ í bi, lafɛɛ á ba kuwɛɛ do laakai ku sũ. ⁷ Inɛ ɲa mɔ iyi à waa too idɔɔbii ara, aɲai à je mbɛi Ilaaɗ ɲa. A kù waa jirima woodɛ, nɔ a kaa yəkɔ mɔm. ⁸ Inɛ ɲa iyi à waa too idɔɔbii ara a kaa yəkɔ a ce iyi á dɔa Ilaaɗ si.

⁹ Amma inɛ i kù waa too idɔɔbii ara, ì waa nɛ ɲai bei Hundei í bi, inɛ iyi Hundei Ilaaɗ í wa si nɛ. Inɛ iyi kù nɛ

Hundei Kirisi, lafɛɛ kù je ti Kirisi. ¹⁰ Nɔ bii Kirisi í wa si nɛ, baa do iyi ara nɲe í ku na dulum fei, hundee nɲe á maa wɛɛ domi ì je dee dee si wajui Ilaaɗ ɲa. ¹¹ Ilaaɗi í jì Jesu hai si balɛ. Nɔ bii Hundei nɲu iyi í jì Kirisi hai si balɛu í wa si nɛ á na ara iku nɲe ɲau mɔ kuwɛɛ na saabui Hundee iyi í wa si nɲe.

¹² Na nɲu inɛ inɛm ɲa, Ilaaɗi à nɛ ka saabu, kù je ara hee arau ku tilasi wa ka ceò mii iyi í bi. ¹³ Ntɔ ntɔ, bii ì waa ce idɔɔbii ara aa ku ɲa. Amma bii ì jò Hundei Ilaaɗ í sobi nɛ í kpaò kookoosui arau aa nɛ kuwɛɛ ɲa, ¹⁴ domi inɛ ɲa iyi Hundei Ilaaɗ wa gbá fei, aɲai à je amai Ilaaɗ ɲa. ¹⁵ Hundei iyi Ilaaɗ í mu nɲe kaa ce nɛ aru, kaa nɔ ku jò njo ku mu nɲe má, amma Hundeu ì ce nɛ amai Ilaaɗ ɲa, nɔ do saabuei aa ka yəkɔ ka kpe Ilaaɗ, ka ni Baaba. ¹⁶ Hundei Ilaaɗ takɛ wa sɔ hundee nwa iyi à je amai Ilaaɗ ɲa. ¹⁷ To, si bei à je amaɛ ɲa, nɲui í jò à nɛ baa si mii iyi í jile nwa. Aa ka nɛ ikpɛ do Kirisi ajɔ, domi bii à baa ijuukpãɛ ku kpɛ, bɛɛbe mɔi aa ka baa amboeɛ ku kpɛ má.

Amboe iyi á na ku naa

¹⁸ N mà wahalai nsei nwau ihɛ kù je nkãma do amboe iyi Ilaaɗ á na ku nyisi wa. ¹⁹ Baa mii ɲa iyi Ilaaɗ í taka fei à waa degbe ajɔ nɲu do saasa, ajɔ si bii Ilaaɗ á jò a ye amboeɛ si amaɛ ɲa, ²⁰ domi mii ɲa iyi í taka fei à dási kpãai nfe ku ce, kù je na idɔɔbii aɲa taka ɲa, Ilaaɗi í coo bɛɛbe. Do nɲu fei, kpãa ku cɔu mɔ í wɛɛ ²¹ iyi Ilaaɗ á ya mii ɲau mɔ ku ba kãma ɲa ku maà beje má nɔ a nɛ ikpɛ si amboei ara ku nei amai Ilaaɗ ɲa. ²² À mà iyi hee nsei mii ɲa iyi Ilaaɗ í taka fei à waa kakaai bei inaabo iyi wa kaka do ara kuroi kubí. ²³ Nɔ iyi í re mɔm, baa awa iyi Ilaaɗ í mu nwa Hundee bei fiaɲ kaazigi, à waa kaka si idɔ nwa à waa degbeò Ilaaɗ ku nyisi iyi à je amaɛ ɲa ntɔ ntɔ nɔ ku faaba ara nwa. ²⁴ Faabau í je tu wa, amma si kpãɛ ku cɔi à wa si titã. Bii à ye mii iyi à waa degbe, kudegbe kù wɛɛ má. Mii iyi amanɛ wa ye á maa cɔ kpãɛ má? ²⁵ Amma bii à waa cɔ

kpāai mii gɔ iyi a kù waa yε, aa ka maa degbeei do temua.

²⁶ Bεεβε mɔi Hundei Ilaaɔ́ í ya maa sobi wa si gbugbā hai ne nwa, domi a ci ya ka mà mii iyi í sía ka tɔɔ. Amma Hundeu takaei í ya tɔɔ Ilaaɔ́ na iri nwa do ide iyi í re ide ku fɔi amanε ηa. ²⁷ Nɔ́ Ilaaɔ́, nɔ́u iyi wa ye idɔi amanε ηa í mà mii iyi Hundeu wa lasabu, domi do idɔɔbiεi Hundeu wa tɔɔε na irii ine ηa iyi à je tεε.

²⁸ Nɔ́ iyi í re mɔm, à mà sãa sãa, ine ηa iyi à bi Ilaaɔ́, aɔ́a iyi í kpe si idɔɔbiε à je tεε, Ilaaɔ́ wa ce icε si mii iyi í ba ηa fei ku ba ku ce nɔ́a jiiida. ²⁹ Ntɔ́ ntɔ́, ine ηa iyi Ilaaɔ́ í cica hai tako, aɔ́ai í jile ku ba a jɔ́ Amaε. Si bεεβε Amaεui á je yemmai ifɔ́ nkpɔ́ nkpɔ́. ³⁰ Inε ηa iyi í cica í jileu, nɔ́ui í kpe ηa. Inε ηa iyi í kpeu í ce ηa dee dee. Inε ηa iyi í ce dee deeu í ce nɔ́a ikpɛi amboεε.

Kulai kubii Ilaaɔ́

³¹ Debei beirei aa ka fɔ́ má. Bii Ilaaɔ́ í je tu wa, yooi á yɔ́kɔ́ ku je mbεε nwa. ³² Ilaaɔ́ kù kɔ̀ɔ́ amai nɔ́u takae, amma í jɔ́ à daa ine ηa si awɔ́ à kpaa na irii awa fei. Nɔ́u iyi í na wa amaεu bεεβε, beirei á ce iyi kù mu nwa mii iyi í gbe fei. ³³ Inε ηa iyi Ilaaɔ́ í cica, yooi á yɔ́kɔ́ ku má ηa dulum má. Kù wεε, domi Ilaaɔ́i í ce ηa dee dee. ³⁴ Tɔ́, yooi á yɔ́kɔ́ ku ye taale nɔ́a. Kù wεε, domi Jesu Kirisi í ku, nɔ́ iyi í re mɔm í jì hai si bale má, í wa awɔ́ njei Ilaaɔ́. Í nɔ́ wa tɔɔ́ Ilaaɔ́ na iri nwa. ³⁵ Yooi á yɔ́kɔ́ ku fεεfe wa do kubii Kirisi. Tɔ́nya? Mà wahala. Mà ijuukpã. Mà ari. Mà are. Mà mbirisi. Mà igũ. ³⁶ Ntɔ́ ntɔ́, Lafɛε, na iriei à ya ka wa si anui iku alɛ̀ɔ́ daakɔ́.

À waa cɔ́ wa bei angudã ηa iyi à waa bɔ́ ku saka, si bei kukɔ́i idei Ilaaɔ́ í fɔ́. ³⁷ Amma si mii ηau ihɛ́ fei à je igũ mam mam na saabui Kirisi iyi í bi wa, ³⁸ domi n̄ mà kam kam, nkãma kù wεε iyi á yɔ́kɔ́ ku fεεfe wa do kubie. Baa iku kaa yɔ́kɔ́, wala kuwεε, do amaleka ηa, do yiikoi lele ηa. Mii iyi í ba wa nnyi hee do iyi á na ku ba wa ala fei, kãma nɔ́a kaa yɔ́kɔ́. ³⁹ Mii ηa iyi à wa lele do iyi à wa ile hee

do mii iyi à taka fei, nkãma kaa yɔ́kɔ́ ku fεεfe wa do kubi iyi Ilaaɔ́ í nyisi wa si Jesu Kirisi Lafɛε nwa.

9

Ilaaɔ́ do inei Izireli ηa

¹ Ntɔ́i n̄ wa n fɔ́, amu inei Kirisi, n kaa n sɔ́ ibo. Idɔm do Hundei Ilaaɔ́ à jesi iyi ntɔ́i. ² Inɔm í fɔ́ ntɔ́ ntɔ́ na Zuifu kpaasi ηa nɔ́ n̄ ya n maa n ce araare nɔ́a waati kãma fei. ³ An jesi Ilaaɔ́ ku ceekpem nɔ́ ku fεεfεem do Kirisi ku ba ine ηa iyi à je dimim a ba faaba. ⁴ Aɔ́ai à je inei Izireli ηa, ine ηa iyi Ilaaɔ́ í cica a je tεε bei amaε ηa, nɔ́ í nyisi ηa amboεε. Do aɔ́ai í dī akabuue ηa, nɔ́ í na ηa wooda do kpãε ku tɔɔ́, do idei kuwãε. ⁵ Bala nɔ́a ηai à je inei Ilaaɔ́ ηa. Si dimi nɔ́ai Kirisi í fita bei amanε nɔ́u iyi í re mii fei. Nɔ́ui í je Ilaaɔ́, nɔ́u iyi í jɔ́ ka maa saabu hee do aɔ́ fei. Ami.

⁶ Kù je n̄ wa n ni ide iyi Ilaaɔ́ í wãu í je ngbe, amma kù je ine ηa iyi à bí si dimii inei Izireli ηau feii à je inei Izireli do ntɔ́. ⁷ Kù nɔ́ kù je ine ηa iyi à bí si dimii Aburhamu feii à je tɔ́kue ηa do ntɔ́, domi Ilaaɔ́ í sɔ́ Aburhamu í ni, dimii amai Izaaki ηai aa je tɔ́kue ηa. ⁸ Waatɔ́ kù je amai Aburhamu ηa feii à je amai Ilaaɔ́ ηa, í gbe amu ηa ηa iyi Ilaaɔ́ í cea kuwãε ηau, aɔ́a akã. ⁹ Ide iyi Ilaaɔ́ í wã̀ɔ́ Aburhamu wee, í ni, adɔ́ gɔ́ suku be iyi ihɛ́ an nyi wa má, hee waati bεεβε Sara á bí ama inemɔ́kɔ́.

¹⁰ Kù je iyi be nɔ́u akã, amai Rebeka minji ηau fei sika ηai. Baa nɔ́ai í je bala nwa Izaaki. ¹¹⁻¹² Amma do nɔ́u fei, hee Rebeka ku maa bí ηa, si waati iyi a kù ce jiiida gɔ́ titã hee má je laalɔ́, Ilaaɔ́ í sɔ́ Rebeka í ni, ine sintei á ya sũa ine ankãanyiu iri ile. Í fɔ́ bεεbei ku ba ku nyisi iyi nɔ́u í ya cica ine ηai bei nɔ́u takai nɔ́u í bi, nɔ́ í kpe ηa si bei nɔ́u takae í jile, kù je na kuce nɔ́a. ¹³ Tiai idei Ilaaɔ́ í fɔ́ má í ni, Ilaaɔ́ í ni, n̄ bi Zakɔ́bu nɔ́ n̄ cé Ezau.

¹⁴ Debei, beirei aa ka fɔ́ nsei. Ilaaɔ́ kù je dee deei? Aawo, kù je bεεβε, ¹⁵ domi í sɔ́ Moizi í ni, ine iyi n̄ bii an cea didɔ́, nɔ́ ine iyi n̄ bii an ce araareε. ¹⁶ Na nɔ́u, kù je na idɔɔbii ine gɔ́, kù nɔ́ kù je na kookaai ine gɔ́, amma na araarei

Ilaaḏi. ¹⁷ Bεεbei kukḗi idei Ilaaḏ wa fḗ idei Faraḏ, nḗu iyi Ilaaḏ í le idḗe í ni n kḗ n ceε ilaalui ku ba inε ηa a ye gbugbām siε, nḗ inei andunya fei ku gbḗ irim.

¹⁸ Bεεbei Ilaaḏ í ya ce araarei inε iyi í bi, nḗ ku le idḗi inε mḗ iyi í bi.

¹⁹ Bii bεεbei, inε gḗ á yḗkḗ ku sḗm ku ni, Ilaaḏ kḗ nε kpāa ku ye taalei amanε ηa má, domi inε kāma kaa yḗkḗ ku dede si mii iyi í jile. ²⁰ Awḗ iyi ì waa fḗ bεεbe, yooi ì jε i bei i kakḗo Ilaaḏ. Caka á yḗkḗ ku bee woo ma ku ni, na mii í ce ì mam bε ihē? ²¹ Kḗ jε woo ma cakai á ceḗ ama bei í bi ba. Si ama akāu bε kaa yḗkḗ ku ce caji iyi à ya maa ceḗ ice waati kāma fei do caka iyi í nε bεεε í re ba.

²² To, yaaseu bε wa nyisi mii iyi Ilaaḏ í ce. Í bi ku nyisi inε gḗ ηa idḗokḗ nlaε do gbugbāε. Amma í temuai titā do inε ηa iyi idḗe í kḗ siu, aḗa iyi à ye bei caka ηa iyi aa nyḗu. ²³ Amma í bi ku nyisi inε gḗ ηa mḗ bei amboeε í la í to. Aḗai í ce araare ηa nḗ í ce sḗolu ηa hai ku kpe a nε ikpē si amboeε. ²⁴ Inε ηau awai. Si inḗ nwa Zuifu ηa do hai jε Zuifu ηa à wasi. Ilaaḏi í kpe awa fei. ²⁵ Bεεbei walii Ozee í fḗ si tiaε í ni, Ilaaḏ í ni,

Inε ηa iyi a kḗ jε tom wo, nsei an kpe ηa inεm.

Dimi ηa iyi n kḗ bi wo, nsei an kpe ηa baakḗom ηa.

²⁶ Nḗ tengi bii ñ sḗ ηa wo ñ ni, i kḗ jε inεm ηa,

Bε moi an kpe ηa má amam ηa, amu iyi ñ jε irii kuwεε.

²⁷ Nḗi walii Ezai í fḗ ide hee lele na irii inei Izireli ηa í ni, baa bii inei Izireli ηau à kpḗ bei sāai acii ido, inε mbḗi á ba faaba. ²⁸ Ide iyi Ilaaḏ í fḗu á kḗi mam mam si andunyau, nḗ kaa kpe mḗm.

²⁹ Í ye mbε bei walii Ezai í tako í fḗu iyi í ni,

Bii Aḗ Lafēε, ilu gbugbā fei kḗ jḗ nwa fiti mbḗi amanε ηa wo ni,

Awa fei aa ka kui wo bei inei Sodomu ηa,

Do inei Gḗmḗo ηa.

Inei Izireli ηa do laabaau jiida

³⁰ Debei, beirei aa ka fḗ. Bei aa ka fḗ wee, dimi mmu ηa iyi a kḗ waa de à

jε dee dee si wajui Ilaaḏ wo, nsei à jε dee dee na saabui naane ku dasi ηa.

³¹ Amma inei Izireli ηa iyi à waa de aḗa a too wooda ku ba aḗa a jε dee dee si wajui Ilaaḏ, kḗ ce. ³² Na mii. Si na iyi í jḗ inei Izireli ηa a kḗ dedεε do naane ku dasi, í gbe do ice ηa. À koose si kuta iyi í ya jḗ inε ηa a kooseu. ³³ Idei kukḗu wa fāa í ni,

Wee ñ wa n jile inε gḗ Siḗo iyi í ye bei kuta bi ku kooseε.

Nḗui á jḗ inε gḗ ηa a cuku,

Amma inε iyi í dasie naane kaa ye anyḗ.

10

¹ Inε inεm ηa, iyi ñ bi si idḗm fei do iyi ñ wa n tḗo Ilaaḏ, nḗui í jε dimim ηa a ba faaba. ² Ntḗ ntḗ, an yḗkḗ n fḗ na iri ηa n ni à waa cea Ilaaḏ ice do himma, amma a kḗ nε kumà. ³ A kḗ mà bei Ilaaḏ í ya ceḗ inε dee dee, nḗui í jḗ à de kpāa ηa bei aa ce a jḗo dee dee, nḗ a kḗ waa too si kpāa iyi Ilaaḏ í jile. ⁴ Kpāa iyi Ilaaḏ í jileui í jε Kirisi iyi í na í kpa irii woodai Moizi nḗ inε iyi í dasie naaneu fei á jε dee dee si wajui Ilaaḏ.

Faabau í jε ti inε ηa iyi à dasi Lafēε naane fei

⁵ Ide iyi Moizi í kḗ si yaase bei inε á jḗo dee dee si wajui Ilaaḏ si wooda ku jirima wee. Inε iyi wa jirima wooda ηau fei, si nḗui á ba kuwεε. ⁶ Amma ide iyi à kḗ si yaase bei amanε á jḗo dee dee na naane ku dasi wee. Maà ti i fḗ si idḗe i ni, yooi á bḗ lelei Aḗ. Bii ì waa fḗ bεεbe, í ye bei ì waa de Kirisi ku kita wai. ⁷ Nḗ i maà ti i fḗ i ni, yooi á lḗ lelei ile. Bii ì waa fḗ bεεbe, í ye bei ì waa de ku dede Kirisi hai si bale mái. ⁸ Debei, beirei ideu wa fḗ. Bei wa fḗ wee. Ide iyi ì waa dedεu kḗ jiiε, í wa si gelee mḗm do si idḗe. Ideu nḗui í jε idei naane ku dasi iyi à waa waazo, iyi í ni, ⁹ bii ì fḗ do gelee ì ni Jesui í jε Lafēε, nḗ ì dasi naane si idḗe iyi Ilaaḏ í dedεε hai si bale, aa ba faaba, ¹⁰ domi do idḗi amanε í ya dasiḗo naane ku ba ku jε dee dee si wajui Ilaaḏ, nḗ do gelee moi í ya fḗo ide ku ba ku baḗo faaba. ¹¹ Tiai idei Ilaaḏ í nḗ í fḗ í ni, inε iyi í dasie naane fei kaa ye anyḗ. ¹² Bεεbei inε gḗ kḗ jε ikā, hai Zuifu ηa hee ku bḗ do dimi mmu ηa

fei. Anja fei Lafɛɛ akāi à nɛ. Amanie mɔ í jɛ ti inɛ na iyi à waa tɔɔɛ fei. ¹³ Debei inɛ iyi wa tɔɔ Aɔ Lafɛɛ fei á ba faaba, si bei ideí Ilaaɔ́ í fɔ.

¹⁴ Nɔ beirei inɛ na aa ce a tɔɔɛ bii a kù dasie naanɛ. Mà beirei aa ce a dasie naanɛ bii a kù gbɔ ideɛ. Nɔ beirei aa ce a gbɔ ideɛ bii inɛ gɔ kù ce waazoi ideu. ¹⁵ Nɔ beirei aa ce a ce waazoi ideu bii kù jɛ inɛ gɔi í bɛ na. Kukɔi ideí Ilaaɔ́ wa fɔ́ í ni, inɔ didɔ́ nɔi kunaai inɛ na iyi à dabii à waa sisi laabaau jiidau. ¹⁶ Amma kù jɛ inɛ feii í jɛsi ideí laabaau jiidau. Bɛɛbei walii Ezai mɔ́ í fɔ́ í ni, Lafɛɛ, yoo naí à dasi waazo nwau naanɛ. ¹⁷ Bɛɛɛɛ mɔi naanɛ ku dasi wa naai hai si ide iyi inɛ wa gbɔ. Nɔ ide iyi à waa gbɔu ideí Kirisii.

¹⁸ Amma n̄ wa n beei, Zuifu na a kù gbɔ ideui? À gbɔɔ, domi à kɔɔ à ni, Woo ce waazo nau à dabii si andunya fei

Nɔ inɛ fei í gbɔ ide na.

¹⁹ To, n̄ wa n bee má, inɛi Izireli na a kù gbɔ yaasei ideu ba. À gbɔɔ, si bei Moizi í tako í kɔ na iri na í ni,

Ilaaɔ́ í ni,

An dede igu n̄ɛ do dimi gɔ iyi a kù waa saalu bei dimi,

Nɔ n dede idɔ́kɔ́ n̄ɛ do dimi hai nɛ bisi.

²⁰ Ezai mɔ́ í kɔ do wɔ́kɔ́ í ni, Ilaaɔ́ í ni, Inɛ na iyi a kù waa dedɛɛm naí à yɛm, Nɔ n̄ nyisi na aram, kù nɔ kù jɛ anai à tɔ́m.

²¹ Amma si gāmei irii inɛi Izireli na í kɔ́ í ni, Ilaaɔ́ í ni, hai daakɔ́i n̄ to awɔ́ bi hai gbɔ ide ilu ití ku yika na.

11

Ilaaɔ́ kù kɔ́si inɛi Izireli na

¹ Debei n̄ wa n beei, Ilaaɔ́ í kɔ́si inɛɛ naí? Aawo, kù jɛ bɛɛɛɛ, domi amu takam inɛi Izirelii n̄ wa n jɛ, n̄ jɛ tɔ́kui Aburhamu si dimii Benzamɛɛ. ² Ilaaɔ́ kù kɔ́si inɛɛ na iyi í tako í cica hai kukpɛu. Mà i kù mà na bei kukɔi ideí Ilaaɔ́ í fɔ́ na si waati iyi Elii í bɔ̀ɔ taalei inɛi Izireli na bi Ilaaɔ́ í ni, ³ Lafɛɛ, inɛ nau à kpa waliie na nɔ à kɛkɛ bi kuweeɛ na. Amu akāi n̄ gbe iyi n̄ wa n jirimɛɛ, à nɔ à waa de hundem ku nya. ⁴ Amma Ilaaɔ́ í jɛaa í ni, n̄ nɛ amanɛ dubu mɛɛjɛ

má iyi a kù gule si wajui iwɛ iyi à ya kpe Baali.

⁵ Bɛɛɛɛ mɔi, baa nsei inɛi Izireli mɔɔ na à waa jirima Ilaaɔ́, anja iyi í cica na didɔ́ɛu. ⁶ Í cica naí na didɔ́ɛ, kù jɛ na icɛ. Bii í jɛ do icɛui, didɔ́u kù jɛ didɔ́ má.

⁷ Ntɔ́ ntɔ́ beirei í ce. Inɛi Izireli na a kù ba mii iyi à waa de. Si inɔ n̄na inɛ na iyi Ilaaɔ́ í cicaí à baa. Inɛ na iyi à gbe à lele idɔ́ na. ⁸ Na irii naí kukɔi ideí Ilaaɔ́ í ni,

Ilaaɔ́ í da n̄na si sisi njoo si idɔ́.

Nɔ í mu n̄na iju iyi a kaa yɔ́kɔ́ a yɛ̀ɔ́ ilu. Nɔ í mu n̄na ití iyi a kaa yɔ́kɔ́ a gbɔ̀ɔ ide hee do nnyi fei.

⁹ Nɔ Davidi mɔ́ í ni,

Jingau na ku jɛ n̄na cɛkūm do taao,

Nɔ ku nyi ku jɛ n̄na bi ku koosɛ má

Ku ba a koo a ba ijuukpā.

¹⁰ Jɔ́ ilu kuku ku wa si iju n̄na a maà yɛ̀ɔ́ ilu.

Nɔ i jɔ́ a ya bate a maa cèɔ́ icɛ do ajɔ́ fei.

¹¹ Nɔi í jɔ́ n̄ wa n bee, si waati iyi inɛi Izireli na à koosɛ, à cukui hee do ajɔ́ fei? Aawo, kù jɛ bɛɛɛɛ. Amma na kucuku naí í jɔ́ dimi mmu nau mɔ́ à bàɔ faaba ku ba igu n̄na ku dede si na.

¹² Debei, si bei kucukui inɛi Izireli na í jɔ́ hai jɛ Zuifu na à ba amanii Hunde, nɔ kukayei inɛi Izireli na í kɔ́ɔsi amanii dimi mmu na, zaka beirei amanii dimi mmu nau á la ku to waati iyi inɛi Izireli na fei aa na a ba kpāai faaba.

Dimi mmu na à ba faaba

¹³ Inɛ dimi mmu nau bɛ, inɛi n̄ wa n ba ide ku fɔ́, amu iyi n̄ jɛ woo bɛ bi tu nɛ. N̄ ya n maa nɛ inɔ didɔ́i do icɛm iyi n̄ wa n ce. ¹⁴ Si icɛu bei n̄ wa n de kpāa n dedèɔ́ igui dimim na, ku ba inɛ gɔ n̄na na a ba faaba. ¹⁵ Ilaaɔ́ í jɔ́ hai jɛ Zuifu na à dɔ́ do n̄nu si waati iyi í jɔ́ Zuifu na titā. Debei, beirei á yɛ si waati iyi á gba na má. N̄nu bei á jɔ́ anja iyi à ku wo a baa si kuwɛɛ.

¹⁶ Si iyafūi p̄ɛɛ iyi à kpo, bii p̄ɛɛ sinte iyi à ceu í jɛ ti Ilaaɔ́, debei p̄ɛɛu fei ti Ilaaɔ́i. Bɛɛɛɛ mɔi bii icāi j̄i í jɛ ti Ilaaɔ́, do amaawɔɛ na fei ti Ilaaɔ́i. ¹⁷ Amma nsei à cafe amaawɔ́ gɔ na hai si j̄i ndii olivi, nɔ inɛ iyi ì jɛ amaawɔ́i j̄i ndii

sako, inɛi à sãsi agbɛ nɛa. Nsei wee, inɛ mɔ̀ ì waa ba inyi iyi wa naa si amaawɔ̀ nɛa hai si icãu. ¹⁸ Na nɛu, i màà tɔ̀ fufu nɛa si amaawɔ̀ nɛa iyi à cafeu. Bɛirei aa ce ì tɔ̀ fufu nɛa. I jò ì mà nɛa iyi kù je inɛi ì waa mu icãu, icãu nɛi wa mu nɛ.

¹⁹ Inɛ akã nɛɛ gɔ̀ á ni, à cafe amaawɔ̀ nɛa bei ku ba a sãsim si agbɛ nɛa. ²⁰ Ntɔ̀, à da nɛi na naanɛ hai dasi nɛa, nɔ̀ awɔ̀ mɔ̀ ì wa agbɛu bei na naanɛ ku dasiɛ. Màà tɔ̀ fufu, amma ce nɛo, ²¹ domi bii Ilaaɔ̀ kù jò amaawɔ̀ sinte nɛa, á na ku jò awɔ̀ mɔ̀? ²² Debɛi, cɔ̀ jiiida ku jɛi Ilaaɔ̀ do kugaabuɛ. Í gaabu si inɛ nɛa iyi à cuku, amma í je inɛ jiiida bi tɛɛ. Awɔ̀ de leekí dim dim si jiiida ku jɛɛ. Bii kù je bɛɛbɛ aa da awɔ̀ takæ. ²³ Bii aɛa mɔ̀ a kù mɔ̀si idɔ̀ ku lele nɛa, Ilaaɔ̀ á sindo nɛa si agbɛ bii à wau wo, domi á yɔ̀kɔ̀ ku sindo nɛa si agbɛ nɛa má. ²⁴ Bii Ilaaɔ̀ í daɛ wa hai si jii ndii olivii sako nɔ̀ í másiɛ si jii ndii olivi iyi à waa logooa iyi kù je icuɛ, debɛi, kaa gaabuaa ku sindo amaawɔ̀u si jii ndii nɛu takæ.

Inɛi Izireli nɛa aa ba faaba

²⁵ Inɛ inɛm nɛa, n kù bi asiii ideu ihɛ ku manji nɛɛ hee ku jò ì maa cɔ̀ ara nɛɛ ilu bisi nɛa. Asiiu wee. Idɔ̀i inɛi Izireli fiti mbɔ̀ nɛa í lei titã hee kukpɔ̀i dimi mmu nɛa iyi aa ba faabau ku kɔ̀. ²⁶ Si bɛɛbɛ, inɛi Izireli nɛa fei aa ba faabau, si bei à kɔ̀ à ni, Ilaaɔ̀ í ni, Woo Faabau á naai hai Siɔ̀, Nɔ̀ ku nya lasabu hai mà bɛɛrɛm hai si dimii Zakɔ̀bu.

²⁷ Iyi ihɛi í je akabuu iyi an dɛi do aɛa si waati iyi an kpa ideidulum du nɛa.

²⁸ Si tuubai laabaau jiidau Zuifu nɛa à je mbɛi Ilaaɔ̀, nɔ̀ nɛu bei í baa í je aranfaanii inɛ, amma si tuubai kucica, à je inɛ nɛa iyi Ilaaɔ̀ í bi hee nsei na bala nɛa nɛa. ²⁹ Ilaaɔ̀ í bi nɛa hee nsei domi ci ya ce mua ngba nɔ̀ ci ya sinda idɔ̀ hai si inɛ nɛa iyi í kpe. ³⁰ Tako wo ì donda Ilaaɔ̀ nɛa, amma nsei Ilaaɔ̀ í too si ide hai gbɔ̀i Zuifu nɛa í ceò araare nɛɛ. ³¹ Nsei si bei Ilaaɔ̀ í ce nɛɛ didɔ̀ na saabui ide hai gbɔ̀ nɛa, bɛɛbɛ mɔ̀i á too si araare iyi í nyisi nɛ ku ba ku ce araare aɛa

mɔ̀. ³² Ntɔ̀ ntɔ̀, Ilaaɔ̀ í jò inɛ fei í baa í je arui ide hai gbɔ̀, ku ba ku ce araare inɛ fei.

Kulai Ilaaɔ̀

³³ Irei ì gbɔ̀ bei amanii Ilaaɔ̀ do bisie do kumàɛ í la í to. Inɛ gɔ̀ kaa yɔ̀kɔ̀ ku mà yaasei lasabuɛ. Inɛ gɔ̀ mɔ̀ kù nɔ̀ kù wɛɛ iyi á mà kpãɛ sãa sãa.

³⁴ Bɛɛbɛi kukɔ̀i ideidulum Ilaaɔ̀ í ni, Yooi í mà lasabui Aɔ̀ Lafɛɛ. Mà yooi í muua bisi aɛo gɔ̀.

³⁵ Yooi í tako í muua ngɔ̀gɔ̀ ku bei ku maa degbe ku sãa nɛu gbese.

³⁶ Ilaaɔ̀i í je irii mii fei, hai bi tɛi fei ndɛɛ wa naa. Nɔ̀ mii fei í wɛi na iriɛ. Amboe ku je tɛ hai nsei hee do aɛo fei. Ami.

12

Kuwɛ titɔ̀ iyi í wɛɛ na irii Ilaaɔ̀

¹ Na nɛu inɛ inɛm nɛa, n wa n tɔ̀ nɛi na saabui araare iyi Ilaaɔ̀ í ce nɛɛ, i na Ilaaɔ̀ ara nɛɛ. I jò kuwɛ nɛɛ ku jɛaa bei kuwɛ gɔ̀ iyi í má nɔ̀ í síaa si. Do yaase bɛɛbɛi í sía i ya tɔ̀ Ilaaɔ̀ nɛa. ² I màà ya ce kucei inɛi andunya nɛa, amma i jò Ilaaɔ̀ ku mu nɛɛ lasabu titɔ̀ iyi á kpaasiò kuwɛ nɛɛ, ku ba i mà iyi í je idɔ̀bii Ilaaɔ̀ nɛa. Idɔ̀biɛu wee, iyi í je jiiida, iyi í dɔ̀ do iyi í kɔ̀ mam mam.

³ Na didɔ̀ iyi Ilaaɔ̀ í muum, n wa n sɔ̀ inɛ fei, i màà jile ara nɛɛ tengi bii i kù to nɛa, amma inɛ fei ku jile araɛ si zaka bei Ilaaɔ̀ í muua naanɛ. ⁴ Si ara akã ikɔ̀ ikã ikã í wa si nɔ̀ aɛa fei do ice nɛa.

⁵ Bɛɛbɛ mɔ̀i, baa bii awa à kpɔ̀ à je ara akã si Kirisi nɔ̀ à dɛi si nɛi bei ikɔ̀ ikã ikã arau. ⁶ Bɛɛbɛ mɔ̀i à nɛ amua ikã ikã iyi Ilaaɔ̀ í ce nwa si didɔ̀ɛ. Inɛ iyi í nɛ amuai ide iyi wa naa hai bi Ilaaɔ̀ ku sɔ̀ inɛ nɛa, ku ceò ice si bei naanɛ ku dasiɛ í to. ⁷ Inɛ iyi í nɛ amuai ku cea inɛ nɛa ice si igbɛu, ku coo. Inɛ iyi í nɛ amuai inɛ nɛa ku kɔ̀ si ideidulum Ilaaɔ̀ ku kɔ̀ nɛa si. ⁸ Inɛ mɔ̀ iyi í nɛ amuai inɛ nɛa ku mua gbugbã ku coo. Inɛ mɔ̀ iyi í ya yɔ̀kɔ̀ ku ce amua ku coo do inɔ̀ akã. Inɛ ngbo ku ce ice do himma. Inɛ iyi í nɛ amuai ilu are nɛa ku sobi ku coo do inɔ̀ didɔ̀.

⁹ I màà jò kubi nɛɛ ku je do muafiti. I saa laalɔ̀ nɔ̀ i leekí si jiiida ku ce dim dim nɛa. ¹⁰ I bi nɛ nɛa, i ce kookaai i ya

màò bèereì nje ña. ¹¹ I maà jò himma nje ku kaye, amma i ya maa cea Aã Lafëe ice ña, nò i jò Hundee ku maa ce ice si ñe. ¹² I weeò inò didõ ña na kpãa ku cõu. I temua si wahala ña. I maà ya gbëeji do kutõ ña. ¹³ I ya sobi inè ña iyi à je ti Ilaaã si bukaatai mii iyi à bi. Nò i ya yaae inè njoo ña. ¹⁴ I ya weea inè ña iyi à waa kpã ñe iju. I wee ña ña, i maà ceekpe ña. ¹⁵ Inè ña iyi à wa si inò didõ i ba ña inò didõ ku kpë, inè ña mò iyi à waa kpata i ba ña ku kpata ña. ¹⁶ I ya ne anu akã ña, i maà jò lasabui ara ku so ku wa si ñe, amma i ya kaye ara nje ña. I maà ya jile ara nje ilu bisì ña.

¹⁷ I maà ya sãa inè gò laalò ña. I ya maa de i ce iyi í je jiida si gãmei inè fei ña. ¹⁸ Bii í je á ce i ce kookaai baa yooma fei i jò inèò inè fei i ya dõ ña. ¹⁹ Inè kpaasim ña i maà ya de i sãa nje gbesei laalò ña, amma i ya jò Ilaaã ku sã nje gbesei idòkõ, domi à kòò à ni, Aã Lafëe í ni,

Amui an sã gbesei idòkõ.

²⁰ Nò à kòò má à ni,

Bii ari wa kpa mbëe, náa ije ku je.

Bii agbe wa kpa, muua inyi ku mò,

Domi bii ì waa ceaa bèebe, í ye bei ina nyenyeyi ì waa koaa si iri.

²¹ Maà jò laalò ku kãmiae, amma jò i kãmiae do jiida ku ce.

13

Ka jirima ilaalui ile nwa ña

¹ Inè fei ku jirima ilaalui ilè, domi ilaalui kãma kù wee iyi kù je do kumàsii Ilaaã. Ilaalu ña iyi à wee fei Ilaaã í jile ña. ² Na nju, bii inè í donda idei ilaalui, ide iyi Ilaaã í jilei í kasi. Nò inè ña iyi à waa kò ide dimi bèebe, à waa dedea ara ña taalei. ³ Ntò ntò, woo ce jiida ña a kù ne zigiida do inè ña iyi à waa mu ilèu, í gbe woo ce laalò ña. Bii i kù bi njo ku mu si gãmei ilaalui ña, ce jiidae, aa ne sie inò didõ. ⁴ Ilaalu ña à waa ce icei Ilaaã na aranfãani nje. Amma bii ì waa ce laalò ña, i ce njo ña, domi a kù waa mu taakuba si ngbe. Anja mò woo ce icei Ilaaã ña ku ba a sã gbesei idòkõ Ilaaã nò a kpã inè ña iyi à waa ce laalò iju. ⁵ Na nju, ì ne i

sũ ña iri ilè ña, nò kù je si na iyi í jò ì waa ce njoi ijuukpã nju akã ña, amma ku ba idò nje ku maà ye taale njei.

⁶ Njui í nò í jò ì waa sã fiai lempoo má ña, domi inè ña iyi à waa mu ilèu anja mò woo ce icei Ilaaã ña nò à na ara ña mam mam. ⁷ I sãa inè fei iyi ì ne i sã ña. Inè ña iyi ì ne i sã lempoo i sã ña ña. Inè iyi ì ne i sã fiai duani i sã lafëe. Inè iyi ì ne i jirima fei i jirima lafëe ña. Inè iyi ì ne i mà bèere, i mà ña.

Ka bi nje

⁸ I maà ya mu gbesei inè gò. Gbesei mii akã í ne ku wa si anini nwa, njui í je kubi, domi inè iyi í bi inè ña wa kò wooda fei. ⁹ Ntò ntò, wooda ña ihè iyi í ni, i maà ce sakara, nò i maà kpa inè, nò i maà ce ile, nò i maà ce bine, do wooda ikã ikã iyi í gbe fei aa yòkò a tótò ña si wooda akã. Wooda akãu wee, bi inè mmu bei ì bi arae. ¹⁰ Bii kubi í wa si gãme nje i kaa yòkò i cea nje laalò ña. Na nju, bii ì bi nje ì waa jirima wooda ña fei ña.

Ka tã sòlu ka maa degbeò kunyii Kirisi wa

¹¹ Í sãa i ce bèebe ña, domi ì mà ña si waati bii à wa nsei. Í to i jì hai si iri njoo ña, domi waati iyi Lafëe á faaba wa mam mam í maai wa nsei í re waati iyi à sinti dasi naane. ¹² Idũ í dũ wa koo, nò amëejumá í maai wa. Na nju, ka jò icei ilu kuku ku ce, nò ka so jñei igũ iyi á jò ka jabu si inya kumá. ¹³ I jò ka ne dee dee awa iyi à je inè inya kumá ña. Ka maà jò ije ku bi nwa do atë ku mò nwa ku la ku caa, ka maà ne adei abo do daa beeteke ku ce, nò ka jò ija do igu. ¹⁴ Amma i so daa titõ Jesu Kirisi Lafëe nwa, nò i maà jò daai inè taka nje ku maa neò ñe i maa ceò bine má ña.

14

Maà ye taalei kpaasi woo dasi Jesu naane

¹ I gba inè iyi naane ku dasie kù ne gbugbã, nò i maà ya ye taalei ide iyi wa lasabu. ² Inè ihè wa tamaa si iyi nju á yòkò ku je ije fei. Inè ihõ mò iyi kù

ne gbugbã si naane ku dasie, ci ya ña ña. ³ Ine iyi wa je mii iyi í ba fei ku maà donda ine iyi ci ya je mii fei, nò ine mò iyi ci ya je mii iyi í ba fei, ku maà ye taalei ine nje iyi wa je mii fei, domi Ilaađi í gba lafëe. ⁴ Beirei awò ì ye ì bei ì waa kiitiò amaacei ine mmu gò. Bii wa leekí si icëe walakò bii í nò í fúsi awò mòi ideí irii lafëei. Amma á maa leekí domi Ađ Lafëe í ne gbugbã ku muaa gbugbã.

⁵ Ine gò ña à ya tamaa bei ajò gò ña à re nje do beerei, nò ine gò ña mò à ya maa tamaa mà iju iyi í má fei akã. Si ide ñau ihë í sía ine fei ku mu iyi í je lasabui idòe dim dim. ⁶ Ine iyi wa tamaa ajò gò ña à re nje do beere, wa cooi na Ađ Lafëe. Ine iyi wa je ije iyi í ba fei, na irii Ađ Lafëei wa jòò, domi í ya saabu Ilaađi titã na ijeu. Ine mò iyi kù waa je mii fei, na irii Ilaađi kù waa je, í nò wa saabu. ⁷ Kuweei ine kãma nwa kù je ti nñu akã, beere mòi do ikue. ⁸ Ntò ntò, bii à wee, à weei na irii Lafëe, bii à nò à ku mòi, na irii Lafëei à ku. Na nñu, bii à waa wee walakò bii à ku, ti Lafëei à je, ⁹ domi Kirisi í ku nò í dede hai si bale má ku ba ku je Lafëei ine ña iyi à ku do ine ña iyi à wee. ¹⁰ To, bii beerei, na mii í ce awò ì waa ye taalei kpaasie. Mà na mii í ce ì waa donda kpaasie. Awa feii aa ka leekí ajò akã si wajui Ilaađ ku kiiti nwa. ¹¹ Ajò nñui kukò ideí Ilaađu ihë á kò tengi bii í ni, Ađ Lafëe í ni, Amui ñ je kuwee, ine fei á na ku gule si wajum.

Nò ine fei ku saabum do gelee.

¹² Beere mòi awa fei aa ka fò tu wa si wajui Ilaađ.

Maà ce ngògò iyi à dasi kpaasie kurara

¹³ Na nñu, i maà ya kiiti nje ña. Amma ce laakai i maà ti i ce ngògò iyi á jò kpaasie ku rara ku dasi dulum. ¹⁴ Na saabui Lafëe Jesu ñ mà kam kam iyi sònda kãma kù je ìwò. Amma bii ine gò wa doo sònda gò ìwò, bi teeí í je ìwò. ¹⁵ Bii inò kpaasie í fò na ije gò iyi ì waa je, wa nyisi iyi i kù waa ne si kpãai kubi má. Maà jò ideí ije ku jò ine gò iyi Kirisi í ku na irie ku ce nfe. ¹⁶ Iyi ì ye í síae

ku ce, maà ti i coo do yaase bei á jò ine ña a fò laalòe. ¹⁷ Bommai Ilaađ kù je ideí kujè do kumò, bii kù je dee dee ku je do laakai ku sù do inò didò iyi Hundei Ilaađ wa mu nwa. ¹⁸ Ine iyi wa cea Kirisi ice si yaase beere, lafëei Ilaađ á bi, nò baa amane ña aa saabu.

¹⁹ Na nñu, ka de mii iyi á naaò laakai ku sù wa do mii iyi á mu nwa gbugbã si naane ku dasi nwa. ²⁰ I maà beje iceí Ilaađ na ideí ije. Ntò, sònda kãma kù je ìwò, amma kù sía ine gò ku je ije iyi á jò kpaasie ku koose. ²¹ Iyi í sía nñui í je í maà ña ña, nò i maà mò vëe, nò i maà ce ngògò bii í je á dasi kpaasie kurara. ²² Mii iyi ì waa lasabu si ideu ihë, muu si idòe, nò kù je si gãmei awò do Ilaađ nñu akã. Ilu inò didòí ine iyi idòe kù waa ye taalee si mii iyi wa ce. ²³ Amma ine iyi wa sika si ije gò iyi wa je, Ilaađ á ye taalee domi kù waa coo do naane. Ntò ntò, mii iyi ine wa ce fei nò kù waa coo do naane, dulum nii.

15

Ce iyi à dõa kpaasie si, maà de ti awò takae

¹ Nsei, awa iyi à ne gbugbã si naane ku dasi, i jò ka temuad gbugbã ku kuai hai ne gbugbã ña, nò ka maà ya ka ce mii iyi á dõa awa taka nwa si. ² Awa fei ka ya ce mii iyi á dõa kpaasi nwa ña si na aranfãani nñu, ku ba naane ku dasi nñu ku bò waju. ³ Kirisi takae ci ya ce mii iyi á dõa nñu takae si, amma si bei à kòò à ni, í sò Ilaađ í ni, ine ña iyi à bue, arabu ña í baa sim. ⁴ Mii iyi à kò tako fei wo, à kòò ku ba ku kò wa nò ka ne kpãa ku cò hai si kukò ideí Ilaađ, iyi wa mu nwa gbugbã do temua. ⁵ Ilaađ, nñu iyi wa mu nwa temua do gbugbã, kù jò ñe duusò i ne anu akã ña si bei ì yòò si Jesu Kirisi ña, ⁶ ku ba ñe fei i ya maa saabu Ilaađ ajò do anu akã ña, nñu iyi í je baai Lafëe nwa Jesu Kirisi.

Laabaau jiidau í je ti dimi fei

⁷ Na nñu, i ya gba nje ña si bei Kirisi mò í gba ñe ku ba i nyisiò amboei Ilaađ ña. ⁸ Ñ wa n sò ñei iyi Kirisi nñui í baa í je woo ce iceí Zuifu ñau ku ba ide iyi à wãò bala ña ñau ku kò, nò ku nyisiò

iyi Ilaaḏi í je ilu ntò. ⁹ Jesu í naai má ku ba dimi mmu ḡa mò a saabu Ilaaḏ na araaree si bei kukai ideí Ilaaḏ wa fò í ni, Na ḡoi í jò ñ wa n saabu e si inoi dimi mmu ḡa.

Nò n kò iri n nyisiò amboei irie.

¹⁰ Nò í ni má,

Iḡe dimi mmu ḡa i wεεò inò didò do inei Ilaaḏ ḡa ajò.

¹¹ Nò í ni má,

I saabu Aḏ Lafēe, iḡe dimi mmu ḡau fei,

Iḡe fei i kò iri i cū.

¹² Nò walii Ezai mò í ni,

Tòkui Izai ḡò á na ku dede

Ku je ilaalui dimi fei,

Nò kpāa ku còí dimi ḡau á wa sie.

¹³ Nsei, Ilaaḏ, ḡḡu iyi wa mu nwa kpāa ku cò, ku mu ḡḡe inò didò do laakai ku sū fei na naane iyi ì dasi ḡa ku ba kpāa ku cò ḡḡe ku la si gbugbā iyi Hundei Ilaaḏ í mu ḡḡe.

Pòlu í ne kpāai ku kò tia do wòkò

¹⁴ Iḡe inem ḡa, amu takam ñ mà kam kam iyi ì je inε jiidai ḡa nò ì mà mii iyi ì ne ku ce ḡa, aa nò i yòkò i mua ḡḡe bisi ḡa. ¹⁵ Do ḡḡu fei, do wòkò nla nla ñ kò ḡḡe ide ḡò ḡa wa si ideí tiau ihē, n ye ḡεò gigii mii ḡa iyi ì mà tā ḡa. Ñ kò ḡḡe wa bebei na didò iyi Ilaaḏ í ceem ¹⁶ ñ wa n jεò woo ce icei Jesu Kirisi bi hai je Zuifu ḡa. Ñ wa n waazo laabaau jiidai Ilaaḏ bei woo wee ku ba hai je Zuifu ḡa a ye bei kuwee iyi á dōa Ilaaḏ si, si na iyi í jò Hundee í cica ḡa í jò à má. ¹⁷ Na ḡḡu, na saabui Jesu Kirisi, ñ ne inò didò si icem iyi ñ wa n cea Ilaaḏ. ¹⁸ N kaa n yòkò n fò ide ḡò bii kù je ideí ice iyi Kirisi í ce si ide ku fòm do si kookoosum ḡa ku ba hai je Zuifu ḡa a jirima Ilaaḏ ¹⁹ na saabui maamaake dimi ikā ikā ḡa iyi gbugbāi Hundei Ilaaḏ í ce. Bebe mòi ñ waazo laabaau jiidai Kirisi bii fei sāa sāa hai Zeruzalemu hee ku bò ikpa ilei Iliri.

²⁰ Nò ñ dasi idò n waazo laabaau jiidau si ile ḡa bii a kù gbò ideí Kirisi titā, ku ba n maà n ma si icui ilei inε ḡò. ²¹ Ñ ce bebei ku ba n ce bei kukai ideí Ilaaḏ í fò, tengi bii í ni,

Ine ḡa iyi a kù fò idee bi tu ḡa ajò kāma, aa yò.

Ine ḡa mò iyi a kù gbò baauε wo, aa gbò yaaseε.

Pòlu wa fò ideí Romu ku bò

²² Tuuba nkpa nkpa isene ḡau bei í ya maa ganjim n naa bi tu ḡe. ²³ Amma nsei, ñ kpa irii icem si ile ḡau be, nò si na iyi í jò ñ wa n bi n naa bi tu ḡe hai adò nkpa nkpa, ²⁴ ñ wa n tamaa bii ñ wa n bò ikpa ilei Esipanyi, an yaa wa bi tu ḡe. Ñ bi n ye ḡe n ce ajò minji bi tu ḡe be ka kpē inò didò, nò i sobim ḡa ku ba n bò Esipanyiu. ²⁵ Amma nsei titā Zeruzalemui ñ wa n bò ḡ koo ḡ sobi woo dasi Jesu naane ḡa, ²⁶ domi woo dasi Jesu naane ḡa iyi à wa ilei Masedoni do ilei Gereḡi à tətò fia do inò akā na ilu are ḡa iyi à wa si inoi woo dasi Jesu naane ḡau Zeruzalemu be. ²⁷ Do kubii à tətòò fia, amma ntò ntò gbesei à waa mu si na iyi í jò amanii Ilaaḏi iyi Zuifu ḡau à ne à kpòò do dimi mmu ḡa. Bebe mòi á sia dimi mmu ḡau mò a sobi ḡa do amanii andunya ḡa. ²⁸ Waati iyi an to Zeruzalemu n na ḡa fia iyi à tətòu n kpaò irii iceu be, an bò Esipanyi nò n yaa wa n naa n ye ḡe. ²⁹ Ñ mà iyi kutom wa bi tu ḡe be á jò Kirisi ku wee ḡḡe si mii nkpa nkpa.

³⁰ Iḡe inem ḡa, ñ wa n tò ḡei do irii Lafēe nwa Jesu Kirisi do kubi iyi Hundei Ilaaḏ wa mu nwa, í bam ku jabu si kutò ḡḡe ḡa. ³¹ I tò Ilaaḏ ku nyam hai si awai hai dasi Jesu naane ḡa iyi à wa ilei Zudee, nò i ce kutò má ḡa ku ba woo dasi Jesu naane ḡau a gba amua iyi ñ wa n bò Zeruzalemu do awò minji. ³² Bebe mòi an to wa bi tu ḡe do inò didò bii Ilaaḏ í bi, nò n simi keeke bi tu ḡe. ³³ Ilaaḏ, ḡḡu iyi wa mu nwa laakai ku sū, ku wεε do iḡe fei. Ami.

16

Pòlu wa ce inε ḡa fò

¹ Ñ wa n sò ḡe iyi Feebe weci nwa si kpāai naane ku dasi í je ilu naane. Woo ce icei inei igbei Jesu ḡai wa je si ilui Sankere. ² I gba abou na iri Lafēe si bei í jò woo dasi Jesu naane ḡa a ce. Nò i

maa sobie ɲa do bukaatai mii iyi í bi si aninii iɲe fei, domi nɲu takae í sobi ine nkpɔ, do amu takam.

³ I ce Pirisila do məkæ Akilasi fɔɔ, kpaasi woo ce icem ɲa si icei Jesu Kirisi, ⁴ aɲa iyi a kù saalu baa kuwɛɛ ɲa ku ba a faaba ti amu. Kù je amu akāi n̄ wa n saabu ɲa, hee do igbei inɛi Jesu ɲa iyi à je dimi mmu ɲau fei à waa saabu ɲa. ⁵ Nɔ i ce inɛi igbei Jesu ɲa iyi à ya tɔtɔ kpasɛ ɲau fɔɔ. Nɔ i ceem Epanɛti kpaasi jiidam n̄u fɔɔ, nɲu iyi í tako í dasi Kirisi naane si ilei Azii. ⁶ Nɔ i ce Maari fɔɔ, nɲu iyi í ce ice ntɔ ntɔ na iri nɲe. ⁷ Nɔ i ce Andoniku do Zunia dimim ɲau fɔɔ, awaɔ ɲai à ce piisɔɔ ajɔ. À ne beɛɛ nla nla si inɔi woo be ɲau. À tako à dasi Kirisi naane m̄m amu mbe n̄ dasi.

⁸ Nɔ i ce Ampilatu fɔɔ, nɲu iyi í je kpaasi jiidam si kpāai Lafɛɛ. ⁹ I ce Uribɛɛ fɔɔ, kpaasi woo ce ice nwa si icei Kirisi, do Sitaki kpaasi jiidam. ¹⁰ I ce Apelesi fɔɔ, nɲu iyi í nyisi naane ku dasie ntɔ ntɔ si laakai ku cɔ. I ce inɛi kpasɛi Arisitobu ɲa fɔɔ. ¹¹ I ce Herodiɔɔ dimim n̄u fɔɔ. I ce inɛi kpasɛi Naasisi ɲa fɔɔ, aɲa iyi à dasi Lafɛɛ naane. ¹² I ce Tiifeni do Tiifozii fɔɔ, inaabo ɲa iyi à waa cea Lafɛɛ iceu. Nɔ i ceem Pɛɛsidi inaabo baakɔɔm n̄u mɔ fɔɔ, nɲu mɔ í cea Lafɛɛ ice ntɔ ntɔ. ¹³ I ce Rufusi fɔɔ, nɲu iyi wa cea Lafɛɛ ice jiiɔa, do iyeɛ iyi wa je bei iyei amu mɔ si kpāai naane ku dasi. ¹⁴ I ce Aɛnkiti fɔɔ, do Filegoni, do Herimesi, do Patobasi, do Herimasi, do kpaasi ɲa iyi aɲaɔ ɲa à wɛɛ. ¹⁵ I ce Filɔlɔgu fɔɔ, do Zuli, do Neree, nɲu do weɕiɛ, do Olɛmpasi, do woo dasi Jesu naane ɲa iyi aɲaɔ ɲa à wɛɛ fei. ¹⁶ I ya ce nje fɔɔ do kubi jiiɔa ɲa. Igbei inɛi Kirisi ɲa fei à waa ce ɲe fɔɔ.

Ide kufɛi ankāanyi

¹⁷ N̄ wa n s̄ɔ ɲei, iɲe inem ɲa, i ya ce laakaii ine ɲa iyi à ya naaɔ nje ku fɛɛɛ wa si anini nɲe, nɔ a jɔ ine ɔɔ ɲa a koose si naane ku dasi ɲa a cuku. Aɲai à ya maa nya cɔɔi cio iyi ò gbɔ ɲa. I jɔ ò jiiɔa ine dimi beɛbe ɲa ¹⁸ domi ine dimi beɛbe ɲa a kù waa cea Kirisi Lafɛɛ nwa ice, í gbe inɔi aɲa taka ɲa. Do ide didɔ do

idei ine ku lele ɲa ɲau à ya wa inyii itii ine ɲa iyi a ci ya ce laakai. ¹⁹ Iyi í je ti iɲe mɔ, ine fei í m̄a bei ò waa jirima Lafɛɛ ɲa. Na nɲu, n̄ wɛɛɔ inɔ didɔ na iri nɲe. Amma n̄ bi í ne bisi ɲai ku ba i m̄a bei aa ya ce jiiɔa ɲa, nɔ i je ine ɲa iyi laalɔ ku ce í je ò wɔ ɲa. ²⁰ Kaa kpe má, Ilaaɔ nɲu iyi wa mu nwa laakai ku s̄u, á jɔ ò tɛɛɛ Seetam ɲa.

Didɔi Lafɛɛ nwa Jesu ku wɛɛ do iɲe.

²¹ Timɔtee kpaasi woo ce icem wa ce ɲe fɔɔ, do Lusiusi, do Zasɔɔ do Sosipateɛ dimim ɲa.

²² Nɔ amu Tetiusi, amu iyi Pɔlu í s̄m ide ɲau ihɛ nɔ n̄ kɔɔ, n̄ wa n ce ɲe fɔɔ do irii Lafɛɛ.

²³ Gayusi, ilu idem wa ce ɲe fɔɔ, nɲu iyi bi tɛɛi inɛi igbei Jesu ɲa fei à ya tɔtɔ. Erasitu, woo singa fiaɔ iluu do ine nwa Kaatusi à waa ce ɲe fɔɔ.[

²⁴ Didɔi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi ku wɛɛ do iɲe fei. Ami.]

Saabui ankāanyi

²⁵ Ka saabu Ilaaɔ, nɲu iyi á yɔkɔ ku mu nɲe gbugb̄a na saabui laabaau jiiɔa do idei Jesu Kirisi iyi n̄ wa n ce waazoeu. Ideui wa nyisi wa asii iyi wa singa wo hai ku kpe. ²⁶ Amma nsei í fita gbugb̄a. Ide ɲa iyi walii ɲau à kɔ si tia ɲa ɲa í jɔ dimi fei í m̄a asiiu. Nɔ Ilaaɔi í jilɔ si beɛbe ku ba dimi fei ku jirimae si naane ku dasi.

²⁷ Na nɲu, Ilaaɔ, nɲu akā iyi í je ilu bisi do ntɔ, amboe ku je tɛɛ hee do ajɔ fei do saabui Jesu Kirisi. Ami.

Tia sinte iyi Pòlu í kòà inei Kòrenti ña

Í ce ña fɔɔ

¹ Amui Pòlu, amu iyi Ilaaɔ í kpe si idɔɔbie ñ ñe woo bei Jesu Kirisi. Amu do Sɔsiteni kpaasi nwau ² à waa ce ñe fɔɔ, ñe inei igbei Ilaaɔ ña iyi ì wa ilui Kòrenti ña. À waa ce ñe fɔɔ, ñe iyi Ilaaɔ í kpe ì ñe tɛɛ ña, ñe iyi í cica í jile í maa ne anu akã do Jesu Kirisi ña. À ce ñe fei fɔɔ hee do ñe ña iyi à wa ile baa yooma fei, ñe ña iyi à waa tɔɔ do irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, ñu iyi í je Lafɛɛi awa fei. ³ Ilaaɔ baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ñe didɔ do laakai ku sũ.

Pòlu wa saabu Ilaaɔ na inei Kòrenti ña

⁴ Waati kãma fei ñ ña n maa n saabu Ilaaɔi na iri ñe si na iyi í jò í mu ñe didɔɛ na anu akã ñe iyi ì ce do Jesu Kirisi ña. ⁵ Ntɔ ntɔ, anu akã ñe iyi ì ce do Jesu Kirisi ña ñu iyi í jò ì ba amua baa yooma fei ì jèò ilu amani ña si ide i Ilaaɔ ku fɔ do ku mà. ⁶ Idei Kirisi iyi à waazo ñe ñu ñu ì leekí si dim dim ña hee ⁷ amuai Hundei Ilaaɔ baa akã kù gaizia ñe, ñe iyi ì waa degbe waati iyi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi á faata wa. ⁸ Jesu Kirisii á jò í ya maa leekí dim dim ña hee kɔɔ ku ba í je hai ne taale ña si ajɔ iyi á nyi wa má. ⁹ Ilaaɔ ilu naanei, ñu iyi í kpe ñe í ce anu akã ña do Amae Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa.

Nje ku fɛɛfe si igbei Jesu

¹⁰ Ñe kpaasim ña, ñ wa n tɔɔ ñe do irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, í ce kookaai í ya maa gbɔsi ñe ña ku ba ñe ku fɛɛfe ku maà ya wa si anini ñe. Í jò í ne anu akã dee dee ña, ñ lasabu ñe mɔ ku je akã, do mii iyi ì waa lele ña. ¹¹ Ñe inem ña, ñ wa n fɔ beɛbei si na iyi í jò inei nyaanzei Kolosee ña à sɔm à ni ija í ya wa si anini ñe. ¹² Mii iyi í jò ñ wa n fɔ beɛbe wee. Ñ gbɔ à ni ñe gɔ í ni ti Pòlui ñu iyi í je, ñe ihɛ mɔ í ni ti Apoloi ñu iyi í je, ñ ñe ihɔ mɔ í ni ti Sefaaí * ñu

í je, ñ ñe mmu gɔ mɔ í ni ti Kirisii ñu iyi í je. ¹³ Ì waa tamaa bei aa kpɛ Kirisi ikɔ bututu ñai? Amu Pòlu, amu sisi ñ ku si jli na irii dulum du ñe. Kù ñ kù je do irim nii à dasi ñe iyi.

¹⁴ Ñ wa n saabu Ilaaɔ do iyi n kù dasi ñe gɔ ñe iyi, bii kù je Kirisipu do Gayusi. ¹⁵ Beɛbe mɔi ñe gɔ kaa yɔkɔ ku ni à dasi ñe iyi do irim. ¹⁶ Amma ntoi, ñ dasi inei kpasɛi Setefani ña mɔ iyi. To, aña baasi n kù mà mà ñ dasi ñe gɔ iyi má. ¹⁷ N kù dasi ñe nkpɔ iyi si na iyi í jò kù je na ñu Kirisi í bem wa. Í bem wai n na n sisi laabaau jiidau. Laabaau jiidau, kù je do gele didɔi ñ wa n sisiɛ, ku ba ikui Kirisi si antai jli ku gaauu ku maà ce nfe.

Bisii amanɛ ña do ti Ilaaɔ iyi à waa cɔ bei ide i sũmu

¹⁸ Ntɔ ntɔ, ide i ikui Kirisi si antai jli ku gaau í yei bei ide hai ne yaase bi ñe ña iyi à wa si kpãai nfe ku ce. Amma bi awa iyi à wa si kpãai faabau, gbugbãi Ilaaɔi. ¹⁹ Mii iyi kukɔi ide i Ilaaɔ wa fɔ wee. Í ni, Ilaaɔ í ni, An nya laakai ilu laakai ña, Nɔ n kpa bisii ilu bisii ña.

²⁰ To, iwoi ilu bisii í wa mɔm. Iwoi woo kɔ ñe ña si wooda í wa. Iwoi ñe iyi ñe ña à waa kpe woo mà andunyau í wa. Ilaaɔ í nyisi iyi bisii andunyau í yei bei ide i sũmu.

²¹ Ntɔ ntɔ, ñe andunya ña a kù yɔkɔ a kù mà Ilaaɔ do bisii aña taka ña. Ilaaɔ takae í coo beɛbe. Amma si bisie mii iyi í sɛaa wee. Ñe ña iyi à dasie naane à ba faaba na ide i waazo iyi ñe gɔ ña à waa cɔ bei ide i sũmu. ²² Zuifu ña maamaakei à ya maa bee, ñ Gereki ña mɔ bisii à ya maa de. ²³ Amma awa, waazoi Kirisi iyi à kpakpa si antai jli ku gaauu à waa ce. Ideu bei í je bei kuta bi ku koose bi Zuifu ña ñ í je ma bei ide i sũmu bi dimi mmu ña. ²⁴ Amma bi ñe ña iyi Ilaaɔ í kpe, baa bii à je Zuifu walakɔ dimi mmu ña, Kirisii í je gbugbãi Ilaaɔ do bisie. ²⁵ Kirisii í je gbugbãi Ilaaɔ do bisie bi tu ña domi ide i Ilaaɔ iyi ñe gɔ ña à waa

* **1:12** Sefaa ñu iyi à ya kpe Pie má.

cɔ bei idei sūmuu í re bisii amanɛ ɲa, nɔ icɛi Ilaaɗ iyi inɛ gɔ ɲa à waa ni kù nɛ gbugbãu í re gbugbãi amanɛ ɲa.

²⁶ Inɛ kpaasim ɲa, inɛ iyi Ilaaɗ í kpe, i cɔ bei ì yɛ ɲa. Kù jɛ inɛ nkpɔ nɲɛi í jɛ ilu bisi si kuyɛi amanɛ ɲa walakɔ ilu gbugbã walakɔ ilu bɛɛɛɛ. ²⁷ Amma Ilaaɗ í cica mii ɲa iyi inɛi andunya ɲa à waa cɔ bei hai nɛ yaase ɲa í dasiò ilu bisi ɲa anyɔ, nɔ í cica mɔngɔi andunya ɲa í dasiò ilu gbugbã ɲa anyɔ. ²⁸ Nɔ Ilaaɗ í cica taaka ɲa do inɛ ɲa iyi à ya maa donda, iyi a kù jɛ ngɔgɔ si andunya í kayeò inɛ ɲa iyi à waa cɔ ara ɲa bei inɛ nla ɲa. ²⁹ Í ce bɛɛɛɛi ku ba inɛ kãma ku maà yɔkɔ ku tɔɔ fufu si wajue. ³⁰ Ilaaɗi í jò ì nɛ anu akã do Jesu Kiriɲi ɲa. Nɔ Kiriɲi í jɛ bisii Ilaaɗ bi tu wa na saabui anu akã nwau iyi à ce do nɲu. Kiriɲi í nya wa hai si dulum du wa. Do saabuei à jɛò dee dee nɔ à jɛò inɛi Ilaaɗ ɲa. ³¹ Na nɲu, “inɛ iyi wa tɔɔ fufu ku tɔɔ na irii Lafɛɛ.” Bɛɛɛɛi kukɔi idei Ilaaɗ í ni.

Waazo iyi Pɔlu í ce Kòrenti wo

2

¹ Inɛ kpaasim ɲa, waati iyi ñ naa bi tu ɲɛ n kù sisi idei Ilaaɗ do bisi nla gɔ walakɔ do gɛɛ didɔ gɔ. ² N kù nɔ n kù dasi idɔ n sisi ide mmu gɔ si anini nɲɛ bii kù jɛ idei Jesu Kiriɲi iyi à kpakpa si jli ku gaau. ³ Nɔ waati iyi ñ wa bi tu ɲɛu, do gbugbã hai ñɛi do njo do kuyaya nla nla. ⁴ Si idem do si waazom n kù dɛdɛ n leɛ ɲɛ do bisii amanɛ ɲa, amma gbugbãi Hundei Ilaaɗi ñ jò í kãmia ɲɛ. ⁵ Ñ ce bɛɛɛɛi ku ba naanɛ ku dasi nɲɛ ku maà leeki si bisii inɛ ɲa, bii kù jɛ si gbugbãi Ilaaɗ.

Idei bisii Ilaaɗ

⁶ Do nɲu fei, idei bisi gɔi à waa sisia inɛ ɲa iyi à jla si naanɛ ku dasi nɲa. Amma kù jɛ bisii andunyau ihɛ walakɔ bisii inɛ nla ɲau aɲa iyi à waa bɔ nfe ku ce. ⁷ Aawo, bisii asiii Ilaaɗ iyi í singaa amanɛ ɲai à waa waazo. Bisiu Ilaaɗ í ce sɔɔluɛi hai waati iyi kù taka andunya ku ba ka kpɛ amboɛ do nɲu takɛ ajɔ.

* **2:13** tia nwo gɔ ɲa à ya ni “mii ndii Hunde, inɛ ɲa iyi à nɛ Hundeu i à ya tusea.”

⁸ Baa inɛ akã ilu irii andunya ɲau ihɛ kù mà yaaseɛ, domi bii í jɛ à màai wo a kaa kpakpa Lafɛɛ si jli ku gaau, nɲu iyi í nɛ amboɛ fei. ⁹ Amma kukɔi idei Ilaaɗ í ni,

Iyi iju kù yɛ ajɔ kãma,

Nɔ itfi kãma mɔ kù gbɔɔ,

Iyi kù nɔ kù lɔsi idɔi amanɛ,

Nɲui Ilaaɗ í cea inɛ ɲa iyi à buu sɔɔluɛ.

¹⁰ Nɲu bei Ilaaɗ í jò Hundɛɛ í nyisi wa. Hundɛɛu í yɔkɔ í nyisi wai si na iyi í jò í ya wuse fei ndɛɛ nɔ ku mà hee do lasabui Ilaaɗ takɛ iyi wa manji fei. ¹¹ Mà yooi í mà lasabui amanɛ bii kù jɛ hundɛi nɲu takɛ iyi í wa siɛ. Bɛɛɛɛ mɔi inɛ gɔ kù mà lasabui Ilaaɗ bii kù jɛ Hundɛɛ. ¹² Awa, kù jɛ lasabui andunyai à ba, amma Hundɛi Ilaaɗi à ba, ku ba ka mà mii iyi Ilaaɗ í mu nwa si didɔɛ. ¹³ Nɔ a kù waa tuse asiiu do ide iyi wa naa hai si lasabui amanɛ, bii kù jɛ hai bi Hundɛi Ilaaɗ. À ya tusea inɛ ɲa mii ndii Hundɛi do ide iyi wa naa hai bi Hundɛu*.

¹⁴ Inɛ ɲa iyi a kù nɛ Hundɛi Ilaaɗ a kaa gba idei Hundɛi Ilaaɗ domi bei idei sūmuu í yɛ bi tu ɲa. A kaa yɔkɔ a gbɔ yaaseɛ domi do gbugbãi Hundɛi Ilaaɗ nɲu akã à ya wũa idei Hundɛu. ¹⁵ Inɛ iyi í nɛ Hundɛi Ilaaɗ á yɔkɔ ku kiiti si mii fei, amma inɛ gɔ kù wɛɛ iyi á yɔkɔ ku kiiti lafɛɛ. ¹⁶ Kukɔi idei Ilaaɗ wa fɔ í ni, yooi í mà lasabui Aɗ Lafɛɛ hee ku muaa bisi. Kù wɛɛ. Amma awa à nɛ lasabu dimi akã do Kiriɲi.

3

Amaacɛi Ilaaɗ ɲa

¹ Inɛ kpaasim ɲa, n kù yɔkɔ n kù ba ɲɛ ide ku fɔ bei ñ ya n fɔ do inɛ ɲa iyi à nɛ Hundɛi Ilaaɗ. Amma ñ ba ɲɛ ide ku fɔi bei inɛ ɲa iyi à waa too si idɔɔbii ara, inɛ ɲa iyi à yɛ bei ama kpɔtɔɔ ɲa si kpãai Kiriɲi. ² Cio iyi ñ kɔ ɲɛ si í yɛi bei amɔi ñ na ɲɛ, kù jɛ ije kili, domi i kù to inɛ ɲa iyi aa jɛ ije kili ɲa. I kù to baa nsei ɲa ³ si na iyi í jò ì waa too idɔɔbii ara titã ɲa. Ntɔ ntɔ, igu do kakɔɔ í wa si anini nɲɛ, nɔ iyi bɛ wa nyisi iyi ì waa too idɔɔbii ara nɲɛi. Isɛɛɛɛ nɲɛ ɲa mɔ

í yèi bei ti inèi andunya ña. ⁴ Bii inè gò nñe wa ni ti Pòlui nñu í jè, nò inè gò m̀ wa ni ti Apoloi nñu í jè, inè m̀ i kù tia inèi andunya ña iyi à gbe ña.

⁵ Yooi í jè Apolo. Mà yooi í jè Pòlu. Awa taka nwa m̀ amaacei Ilaaḥ ñai. Awa fei, ice iyi Lafèe í dasi wai à waa ce, ku ba i dasi naane ña do saabui ice nwa. ⁶ Inè iyi bei ikoi Ilaaḥ ña tenḡi bii à gbè idee. Amu ǹ yèi bei inè iyi wa gbè, Apolo m̀ bei inè iyi wa fāsi inyi, amma Ilaaḥí í j̀ wa la. ⁷ Na nñu, inè iyi wa gbè do inè iyi wa fāsi inyi a kù jè ngògò, bii kù jè Ilaaḥí iyi í j̀ wa la. ⁸ Woo gbè do woo mua inyi aña fei akāi, nò aña fei aa ba riba ñai si bei ice nñu í to. ⁹ Ntò ntò awa à waa ce icei do Ilaaḥí ajò, nò inè iyi yè ñai bei ikoi Ilaaḥí.

Inèi ì yè má ñai bei ile iyi Ilaaḥí wa ma. ¹⁰ Amu m̀, na saabui didḥí iyi Ilaaḥí í ceem, amui ǹ nyò icui ileu bei woo ma iyi í ne laakai. Nsei inè mmu gò wa ma si antae. Amma inè fei ku ce laakai si yaase bei wa ma si. ¹¹ Iyi í jè idei icui ileu, à nyò tã nò inè gò kaa yòkòe ku nyò mmue gò má. Jesu Kirisii í nò í jè icui ileu. ¹² Nò inè ña iyi à waa ma si antaeu, ti inè gò ña í yèi bei à waa ma do wura walakò do isò jiida walakò do dimii kuta ku daana gò ña *. Ti inè gò ña m̀ í yèi bei à waa ma do j̄i walakò do taka walakò do fəfə. ¹³ Amma si ajò kiitiu Ilaaḥí á j̀ icei inè fei ku fita gbugbāa. Ajò nñu bei á dasi icei inè fei si ina nò inauí á nyisi bei icei inè fei í yè. ¹⁴ Inè iyi kumae kù jo á ba riba. ¹⁵ Amma inè iyi icee í jo nñu á yè muse. Nñu takae á ba faaba, amma á yè bei inè iyi í cā ina í fitadò.

¹⁶ I kù mà ña iyi inèi ì jè bi ku wai Ilaaḥí? I kù mà ña iyi Hundee í wa si ñei? ¹⁷ Na nñu, bii inè gò í beje bi ku wai Ilaaḥí, Ilaaḥí m̀ á beje lafèe. Á ce beebèi si na iyi í j̀ bi ku wae í má, inèi ì nò ì jè bi ku wau.

¹⁸ Inè gò ku maà lele arae. Inè gò nñe iyi í tamaa nñu í ne bisi si andunyau ihē ku j̀ ku jè nnyei ku ba ku yòkò ku jè ilu bisi ntò ntò. ¹⁹ Í s̄ia ku ce beebèi

domi bisii andunya í yèi bei idei s̄umu si kuyei Ilaaḥí. Kukòi idei Ilaaḥí takae í ni, Ilaaḥí í ya mu ilu bisi ñai do idei bisi laalòi aña taka ña. ²⁰ Kukòi idei Ilaaḥí í ni má, Aḥ Lafèe í mà iyi lasabui ilu bisi ña ngbei. ²¹ Mii fei tu ñei. Na nñu, inè gò ku maà t̄ò fufu na amanè. ²² Hai Pòlu do Apolo do Pièe do andunya do kuwèe do iku do iyi í wèe nnyei do iyi wa naa ala, fei ndee tu ñei. ²³ Inè m̀ ti Kirisii, Kirisi m̀ í jè ti Ilaaḥí.

4

Woo bei Kirisi ña

¹ Í s̄ia i doo wa bei woo ce icei Kirisi ña iyi Ilaaḥí í so idei asiie í daa si awò. ² Inè ña iyi à nò à da ña mii ñau si awò í s̄ia a jè ilu naane ña. ³ Si kuyem kù j̄em taale bii ì waa kiitiim ña, walakò bii à waa kiitiim si wajui amanè ña. Baa amu takam, n ci ya kiiti aram. ⁴ Do ntò, idòm kù waa yè taalem, amma kù jè iyi bei wa nyisi iyi ǹ jè dee dee do ntò. Lafèeí á kiitiim. ⁵ Na nñu, i maà kiiti inè kãma hai waati iyi Ilaaḥí í j̄leu kù to. I degbe ajò iyi Lafèeí á nyi wa. Mii iyi wa manji si ilu kuku fei nñu á j̀ ku fita bantuma, nò ku j̀ a mà lasabui idòí amanè ña. Waati beebèi, inè fei á gbò saabu iyi í jè tee hai bi Ilaaḥí.

⁶ Inè kpaasim ña, ǹ so idei amu do Apolou ihēi ku ba n na ñe ikò. Ǹ bi yaase nwa ku nyisi ñe bei aa ce i leekí si kukòi idei Ilaaḥí ña. Inè kãma nñe ku maà t̄òò inè akā fufu nò ku j̀ inè ihò. ⁷ Ì tamaa ì tia inè gò ñai? Mii ì ne ña iyi Ilaaḥí kù mu ñe. Mà i kù mà ña iyi nñu í mu ñe fei ndee. To, na mii í ce ì waa t̄ò fufu ña bei inè ña iyi à ba do ara ña.

⁸ Ì waa ce bei inè ña iyi à ne mii iyi à bi fei tã ña, bei inè ña iyi à jè ilu amani tã. Ì waa ce má bei inè ña iyi à jè bomma nò awa a kù wa si. Á s̄ia bii ì jè bomma do ntò ña awae ña fei ka buba si bommau ajò. ⁹ Amma si kuyem, Ilaaḥí í j̄le awa woo be ñau bei inèi anyi ña. Á jè bei inè ña iyi à yè

* **3:12** dimii kuta ku daana gò ña dimii kuta ña iyi à waa f̄au ihē à ya taai fia nkpò nkpò. Nñu à ya ceò lelaawò do saba gò ña.

taale n̄a ku ba a kpa n̄a *. Í j̄ò à j̄e d̄sanyi n̄a si wajui in̄e baa yooma fei, hai amaleka n̄a hee do amane n̄a fei.

¹⁰ Awa à waa c̄o wa bei s̄umu n̄a na irii Kirisi, amma in̄e ì waa c̄o ara n̄ne ilu bisi n̄a na anu akã n̄ne do Kirisi. Awa a kù ne gbugbã, amma in̄e ì waa c̄o ara n̄ne bei ilu gbugbã n̄a. In̄e ì j̄e ilu b̄ere n̄a amma awa à j̄e hai ne b̄ere n̄a. ¹¹ Hee í koo í toò waatiu ih̄e ari wa kpa wai, n̄o agbe wa kpa wa. J̄ine ku dasi wa gaizia wa, à ya maa cã wa, a kù ne bi ku wa dee dee má. ¹² N̄o do gb̄ej̄ii à ya ka maa ceò ice iyi aa ka baò mii ku j̄e. Bii à waa bu wa, à ya ka maa wee n̄jai. Bii à waa kpã wa iju, à ya ka maa temuai. ¹³ Baa bii à waa má wa ide, à ya ka j̄e do ide did̄s. Hee nsei à ya maa c̄o wai bei gaaw̄oi caka do bei iri ankitã.

¹⁴ Kù j̄e ñ wa n k̄o iyi ih̄e ku ba n dasi n̄e anȳo. Amma ñ wa n f̄o si n̄e ide bei amam n̄a iyi ñ bi ku ba i ce laakai n̄a. ¹⁵ Baa bii woo k̄osi cio n̄ne n̄a si kp̄ai Kirisi a kù ne j̄ia, do n̄ne fei baa akã ì ne n̄a. Nt̄o nt̄o amui ñ j̄e baa n̄ne si kp̄ai Jesu Kirisi si na iyi í j̄ò amui ñ sisi n̄ne laabaau j̄iidau. ¹⁶ Na n̄ne, ñ wa n t̄o n̄e i ya too si kucem n̄a. ¹⁷ N̄oi í j̄ò ñ be si n̄e Tim̄tee wa, n̄ne iyi í j̄e amam si kp̄ai Laf̄e. Í j̄e ilu naane n̄o ñ buu j̄iida. N̄ne á ye n̄e gigi bei is̄en̄em í ye si kp̄ai Kirisi si bei ñ wa n k̄o in̄e n̄a si bii fei si igbei in̄e Jesu n̄a fei.

¹⁸ Wee nsei in̄e ḡo n̄a à waa tamaa bei n kaa n nyi wa be mái, n̄oi í j̄ò à waa so ara n̄ne lele. ¹⁹ Amma bii í j̄e ti id̄obii Laf̄ei, bii í ce aj̄o minji an naa bi tu n̄e. N̄o in̄e n̄a iyi à waa so ara n̄ne lele, kù j̄e ide ku f̄o n̄ne n̄ne akã an mà aj̄o n̄ne, an mà mii iyi aa ȳok̄o a ce má. ²⁰ Nt̄o nt̄o, aa ka mà iyi in̄e ḡo í j̄esi Ilaā ku j̄e ilaaluwei bii à ye gbugbã Ilaā wa ce ice sīe, kù j̄e si ide ku f̄o. ²¹ Yoomai ì bi n̄a. N naa si n̄e do golo? Mà do kubi do daa did̄s.

5

In̄e igbei Jesu ḡo í ce sakara

* **4:9** À j̄e bei in̄e n̄a iyi à ye taale n̄a ku ba a kpa n̄a Si d̄õne n̄ne bii à ye taale in̄e ḡo à waa bi a kpaa à b̄òde bantumau bii à ya ce kuceii n̄o à leek̄e aninii bantumau n̄ne do muusu nla a ja. N̄o in̄e n̄a à ya koo a leek̄i a maa c̄o. * **5:1** aboi baae kù j̄e iye à bíei P̄olu wa fãa, abo mmu ḡo iyi baae í soi.

¹ À waa gb̄o bii fei à ni in̄e akã n̄ne ḡo wa ce sakara iyi baa hai dasi Jesu naane n̄a a kaa ȳok̄o a coo. À ni in̄e akã n̄ne í ya maa s̄uò aboi baae *. ² N̄o do n̄ne fei ì waa t̄o fufu n̄a. Á s̄iai wo i ne in̄o ku f̄o n̄a, n̄o i nya laf̄e hai in̄o n̄ne. ³ Amu, baa do iyi n kù wa bi tu n̄e do ara, lasabum í wa be. Na n̄ne, in̄e iyi í ce kurarau be, ñ ye taalei laf̄e tã do yaase bei an ye taalee bii ñ wa be. ⁴ Ñ wa n s̄o n̄e i ceaa kut̄t̄o n̄o lasabum á wa bi tu n̄e n̄o gbugbã Laf̄e nwa Jesu á w̄e do in̄e. Ñ wa n t̄o n̄e do irii Jesu, ⁵ i so in̄e eu i daa Seetam si aw̄o, ku kp̄ai iju ku ba hundee ku ba faaba si aj̄oi Laf̄e Jesu.

⁶ Dimii fufu ku t̄o n̄ne kù s̄ia. I kù mà n̄a, lefee keekei í ya dede iyaf̄ui p̄e fei? ⁷ Nt̄o nt̄o, à kpa Kirisi tã, n̄ne iyi í j̄e bei angudã j̄ingau iku ku kua nwa. Na n̄ne, í s̄ia nsei i nya lefee nwo hai si kuw̄e n̄ne ku ba i ye bei p̄e tit̄o iyi kù ne lefee, si bei ì ye tã n̄a. ⁸ Debei, ka maà j̄e j̄ingauu do laal̄o do in̄o sãmi iyi í ye bei lefee nwo, amma ka j̄o do p̄e hai ne lefee. P̄e hai ne lefeeui í j̄e nt̄o do id̄o ku má.

⁹ Si tia iyi ñ tako ñ ce n̄ne wo ñ ni i maà t̄t̄o do woo ce sakara n̄a. ¹⁰ Amma bii ñ ni i maà t̄t̄o do woo ce sakara n̄a wala do ilu bine n̄a do ile n̄a do woo t̄o iw̄e n̄a, kù j̄e hai dasi Jesu naane n̄a ñ wa n fãa, domi bii b̄ebei tilasii i fita hai si andunya n̄a. ¹¹ Ñ ni i maà t̄t̄o do in̄e iyi wa kpe arāe woo dasi Jesu naane n̄o wa ce sakara, wala bine, wala iw̄e ku t̄o, wala in̄e ku bu, wala at̄e ku m̄o, wala in̄e ku taki. N̄o in̄e ò in̄e dimi b̄ebe n̄a i maà ya t̄t̄o i j̄e n̄a m̄m.

¹²⁻¹³ Amu n kù ne kp̄ai n kiiti hai dasi Jesu naane n̄a. Ilaāi á kiiti n̄a. Amma í s̄ia i kiiti in̄e igbe n̄ne n̄a. Debei, i “nya in̄e laal̄o hai si anini n̄ne” si bei kuk̄oi ide Ilaā wa f̄o.

6

I maà ya kpe n̄e kiiti bi in̄e andunya

ηα

¹ Bii kpaasi woo dasi naane gɔ í ce nɛ kurara, beirei aa ce i dale inei igbe nɛ ηα nɔ i kpoo kiiti bi hai dasi naane ηα. ² I kù mà ηα iyi woo dasi naane ηai aa na a kiiti inei andunya ηα? Nɔ bii inɛi aa kiiti inei andunya ηα, debei i kaa yɔkɔ i kiiti baa ide keeke ηα? ³ I kù mà ηα iyi awai aa ka kiiti amaleka ηau? Aa na i fɔ ide andunyau ihē má? ⁴ Na nɛ, bii kpaasie í ce kurara, kù sɪa i jɔ hai dasi Jesu naane gɔ ku kiiti nɛ, nɛ iyi kù nɛ baa gɔ si igbei Jesu. ⁵ N kɔ nɛ iyi ihē wai anyɔ ku ba ku mu nɛ. Ntɔ ntɔ, inɛ gɔ kù wa si anini nɛ iyi bisie í to ku kiiti kpaasie ηai? ⁶ Na mii í ce ì waa kpe nɛ kiiti bi hai dasi Jesu naane ηα.

⁷ Bii ide gɔ í wa si anini nɛ, wa nyisi mɔngɔ nɛi mam mam. Na mii í ce i ci ya yɔkɔ i tɛ idɔ ηα bii à rara nɛ. Na mii í ce i ci ya jɛ a takii nɛ. ⁸ Amma inɛ taka nɛi ì ya maa raraa inɛ gɔ ηα, kpaasi woo dasi Jesu naane ηα mɔm nii ì ya maa takii ηα. ⁹ Inɛ, i kù mà ηα iyi woo ce laalɔ ηα a kaa ba tubu si bommai Ilaaɔ? I maà jɔ à dī iju nɛ. Woo ce adei abo yaamɔ do woo tɔ iwɛ ηα do woo ce sakara ηα do inɛ ηα iyi à waa sũd inemɔkɔ kpaasi ηα ¹⁰ do ile ηα do ilu bine ηα do woo mɔ atɛ ηα do woo yaako inɛ ηα do woo jɛ inɛ takii ηα a kaa ba tubu si anundya titɔi Ilaaɔ. ¹¹ Bebei inɛ gɔ nɛ ηα à yɛ wo. Amma à wɛ nɛ, nɔ à jɔ ì má ηα, nɔ ì jɛ dee dee ηα na saabui irii Lafɛ Jesu Kirisi, do Hundei Ilaaɔ Lafɛ nwa.

I jɔ kucei ara nɛ ku na Ilaaɔ amboe

¹² Inɛ gɔ nɛ ηα à ya ni, nɛ nɛ kpāai n ce mii fei. Ntɔi, amma fei ndɛ si á sɪa nɛ. An yɔkɔ n ni, nɛ nɛ kpāai mii fei ku ce, amma n kaa n jɔ n jɛ arui nkāma. ¹³ Ì ya nyi i ni ηα, ije í wɛi na inɔ, nɔ inɔ mɔ í wɛi na ije. Ntɔi, amma do nɛ fei Ilaaɔ á na ku kpa irii mii minji ηau be fei. Amma i ce laakai ηα, ara kù wɛ na abo kaafe ηα ku sũd. Í wɛi na Lafɛ nɔ Lafɛ mɔ í wɛi na irie. ¹⁴ Ilaaɔ, nɛ iyi í jɪ Lafɛ hai si bale á jɪ awa mɔ do gbugbāe.

¹⁵ Inɛ i kù mà ηα iyi ara nɛ í yɛi bei ikɔ ikɔi arai Kirisi? Debei, aa so ikɔi arai Kirisi i jɔ ku tɔtɔdɔ abo kaafe a jɛ akā ηα? Aawo, kaa ce. ¹⁶ Mà i kù mà ηα inɛ iyi wa tɔtɔ do abo kaafe, aɲad à baa à jɛ ara akāi? Si kukɔi idei Ilaaɔ à ni, aɲa minjiu fei aa na a jɛ ara akā. ¹⁷ Bebei mɔi inɛ iyi í tɔtɔ do Lafɛ aɲad à baa à nɛ lasabu akā.

¹⁸ I saa adei abo ηα. Dulum iyi amane wa ce fei ci ya má si araɛ, amma inɛ iyi wa ce adei abo, arai nɛ takaei wa dasi dulum. ¹⁹ Mà i kù mà ηα iyi ara nɛi í jɛ bi ku wai Hundei Ilaaɔ iyi í wa si nɛ iyi Ilaaɔ í mu nɛ? I kù nɛ ara nɛ ²⁰ domi à ya nɛi do fia iyi kù nɛ jia. Na nɛ, i jɔ kucei ara nɛ ku jɔ inɛ ηα a mà beirei Ilaaɔ.

7

Idei abɔdɔ

¹ Ide iyi ì kɔm wa si tia nɛ, nɛi nɛ wa n jɛ nɛ wa bebei. Í sɪa inemɔkɔ ku maà so abo. ² Amma na sakara í sɪa inɛ fei ku nɛ aboɛ, nɔ abo fei ku nɛ mɔkɔɛ. ³ Mɔkɔ í nɛ kú cea aboɛ mii iyi í jɔ a cea abo fei, nɔ abo mɔ ku cea mɔkɔɛ mii iyi í jɔ ku cea mɔkɔ fei. ⁴ Abo kaa yɔkɔ ku ce bei í bi do araɛ, domi araɛu ti mɔkɔi. Bebei mɔkɔ mɔ kaa yɔkɔ ku ceɔ araɛ bei í bi, domi nɛ mɔ araɛ ti aboɛi. ⁵ I maà ya kɔ ku sũd abo nɛ ηα bii kù jɛ inɛ minji fei ì gbɔsi nɛ ì yɔ ηα iyi á sɪa i jɔ titā ηα si waati keeke ku ba i na ara nɛ i ce kutɔ ηα. Nɔ si anyie i tɔtɔ má ηα. Bii kù jɛ bebei á yɔkɔ ku jɛ i kaa na i yɔkɔ i mu ara nɛ nɔ Seetam á na ku lele nɛ.

⁶ N kù wa n fɔ iyi ihē bei tilasi, amu de n wa n tɔ nɛi. ⁷ Á sɪaam si bii inɛ fei í wɛ kaafe bei amu takam, amma Ilaaɔ í cea inɛ fei amuaɛi, ti inɛ ihē ikā, ti inɛ ihɔ mɔ ikā.

⁸ Amma n wa n sɔ kaafe ηα do jaaɔ ηα á sɪa a maa wɛ nɛ kaafe bei n wɛ. ⁹ Amma bii a kaa yɔkɔ a mu ara nɛ, a dede nɛ a so nɛ, domi í sɪa a so nɛ do iyi aa maa wɛdɔ bine nɔ ntɔ.

¹⁰⁻¹¹ Nsei, inɛ ηα iyi à so nɛ tā aɲai n wa n sɔ woodau ihē. Mɔkɔ ku maà kɔsi aboɛ, nɔ abo mɔ ku maà kɔ mɔkɔɛ. Amma bii à fɛ nɛ, abo ku bubu ku

maà so m̀ak̀o tit̃, walak̀o ku nyi bi m̀ak̀o nwoeu. K̀u je amui ǹ wa n na ñe woodau ih̃, Laf̃ei wa na ñe.

¹² Ine ña iyi à gbe aña m̀ai ǹ wa n s̃o iyi ih̃, k̀u je Laf̃ei í f̃o. Bii woo dasi Jesu naane g̃o í ne abo, ǹo abou k̀u je woo dasi naane, bii abou í jesi aña a maa wee, ku maà k̀osi. ¹³ Bii abo g̃o m̀o í ne m̀ak̀o ǹo m̀ak̀ou k̀u je woo dasi Jesu naane, bii í s̃laa m̀ak̀ou si aña a maa wee, ku maà k̀osi. ¹⁴ Ǹ ni beeb̃ei domi Ilaã á ỳak̀o ku cica m̀ak̀o hai dasi Jesu naaneu na aboe. Beebe m̀ai Ilaã á ỳak̀o ku cica abo hai dasi naaneu na m̀ak̀o. Ǹo á ỳak̀o ku cica ama ñha ña m̀o. Bii k̀u je beeb̃e, amu ñau, cefee ñai aa je. ¹⁵ Amma hai dasi Jesu naaneu, bii í ne, j̀e ku koo. K̀u je tilasi i maa weeò ñe ña domi Ilaã í kpe wai ka maa wa si laakai ku s̃u. ¹⁶ Amma bii í jesi i maa wee ña í s̃la, domi aw̃o abo i k̀u mà bii í je m̀ak̀o á na ku ba faaba na irie. Ǹo aw̃o m̀o m̀ak̀o i k̀u mà bii í je aboe á na ku ba faaba na irie.

I wee bei ì tako ì ye ña Ilaã í bei í kpe ñe

¹⁷ Ão Laf̃ei í j̃ilea ine fei tengi bii á ne si ku wee. Na ñhu, baai ide ñe ku so baasi, í s̃la ine fei ku m̀aa ne si kp̃ai ku wee bii í tako í wa wo Ilaã í bei í kpoo. Iyi ǹ j̃ilea igbei inei Jesu ña bii fei mbe. ¹⁸ Bii à dasi ine bango Ilaã í bei í kpooi, laf̃ei ku wee beeb̃e. Ine m̀o iyi a k̀u dasie bango Ilaã í bei í kpoo, laf̃ei ku maà de a dasie bango má. ¹⁹ Bii à dasi ine bango wala bii a k̀u dasie, k̃amae k̀u je taale, amma woodai Ilaã ku jirimai í s̃la. ²⁰ Ine fei ku leek̃i si bei í wee í bei í gb̃òd kukpei Ilaã. ²¹ Ì je aru wo waati iyi Ilaã í kpeei? Maà ti i j̀e iñe ku f̃o. Amma bii ì na ì ba kp̃aa g̃o iyi aa neò arae, beeg̃e si be gbak̃a. ²² Aru iyi Ão Laf̃ei í kpe í baa í je ine iyi í ne araei na saabui Laf̃ei. Beebe m̀ai ine iyi í ne arae iyi Ão Laf̃ei í kpoo, laf̃ei í baa í je arui Kirisi. ²³ À ra ñei do fia hai ne j̃ia. Na ñhu, i maà j̀e i je arui ine ña. ²⁴ Ine inem ña, i j̀e ine baa yooma fei ku leek̃i si wajui Ilaã si bei í wee wo Ilaã í bei í kpoo.

Idei kaafe ña

²⁵ Nsei, iyi í je ti ine ña iyi a k̀u t̃ot̃o s̃e do ine g̃o tit̃, ǹ k̀u ne ide g̃o iyi í je woodai Laf̃ei. Amma si bei Laf̃ei í ce araarem ǹ j̃eò ilu naane, ǹ wa n s̃o ñe iyi í je lasabum.

²⁶ Ǹ tamaa, na wahalai waatiu ih̃ei á s̃la ine fei ku wee bei í wee nsei. ²⁷ Bii ì ne abo, maà de kp̃aa i f̃ef̃ee ñe. Bii ì ǹo ì wee kaafe, maà de abo. ²⁸ Amma do ñhu fei bii ì so abo i k̀u ce dulum. Bii mud̃e m̀o í so m̀ak̀o, k̀u ce dulum. Amma ine ña iyi à so ñe, asoi andunya ñhai à k̀osi, ǹo ǹ k̀u bi i ye beeb̃e ña.

²⁹ Inem ña, iyi ǹ wa n f̃o wee, waatiu k̀u s̃o má. Na ñhu, hai nsei ine iyi í ne abo, í s̃la ku ye bei ine iyi k̀u ne abo. ³⁰ Ǹo ine iyi wa kpata ku ce bei ine iyi k̀u ne iño ku f̃o. Ine m̀o iyi wa nyaanyi ku ce bei ine iyi k̀u ne iño did̃o. Ine m̀o iyi wa ra ng̃og̃o, ku ce bei k̀u je titee.

³¹ Ine iyi amanii andunya wa bukaataa ku maà dasi laakae fei si be. Ǹ wa n f̃o beeb̃ei si na iyi í j̀e yaase bei andunyau ih̃ í ye kaa kpe j̃iida má. ³² Ǹ k̀u bi nk̃ama ku maa bitandi ñe. Ine iyi k̀u so abo, laakae fei si icei Laf̃ei í ya wa, í ya maa de ñhu ku ce iyi á d̃o Laf̃ei si. ³³ Amma ine iyi í ne abo, lasabue si mii ndii andunya ñai í ya wa. Mii iyi á d̃o aboe sii í ya maa de ku ce. ³⁴ Laakae ci ya je ak̃a. Inaabo ña iyi a k̀u ne m̀ak̀o do mud̃e ña lasabu ñha si idei Laf̃ei í ya wa ku ba a je dee dee si ara do si hunde. Amma ine iyi í ne m̀ak̀o lasabue si mii ndii andunya ñai í ya wa. Mii iyi á d̃o m̀ak̀o sii í ya maa de ku ce.

³⁵ Na aranf̃aani ñhei ǹ wa n f̃o iyi ih̃, k̀u je na n dasi ñe wahala, amma na n nyisi ñe iyi í s̃la í ce ñai ku ba i na Laf̃ei ara ñhe mam mam.

³⁶ Bii ine g̃o í ye ama inaaboe í j̃la í to ab̃òd̃o ǹo í ye k̀u s̃la ku maa wee kaafe, ǹo í bi a gbaa ab̃òd̃o, k̀u ce bei í bi. Bii í ni a gbaa ab̃òd̃o k̀u ce dulum. ³⁷ Amma ine iyi í dasi id̃o dim dim bii k̀u je do tilasi g̃o, bii í j̃l̃o si ama inaaboi ñhu ku maà so m̀ak̀o, mii j̃idai í lasabu. ³⁸ Beebe m̀ai ine iyi í j̀e à gba ama inaaboe ab̃òd̃o mii j̃idai í ce, amma ine iyi í k̃o a gba titee ab̃òd̃o ñhui í ce í re.

³⁹ À dī aboi si məkəe bii məkəe í wεε si hunde, amma bii məkəu í ku, abou í ne araε ku so məkə titō iyi í bi, lafēε de kú jε woo dasi Jesu naane. ⁴⁰ Amma si lasabum, bii abou í bubae jaađ, ino didōε á la ku re. Nə n̄ tamaa Hundei Ilaađi í sōm ideu ihē.

8

Ije iyi à ceò kuwee

¹ Nsei si ideí mii iyi à ceò kuwee n̄ lə si. Ntəi awa fei à ne kumà si bei ì fə ɲa. Kumà í ya jò inε ku ne faaui, amma kubi í ya sobi inε. ² Bii inε gə í tamaa n̄ɲu í mà ngəgə, kù mà nkāma titā si bei í jə. ³ Amma inε iyi í bi Ilaađ, Ilaađ í mà lafēε.

⁴ Iyi í je ti ideí ɲai kuwee si bii ì waa bee mà í s̄la i ya ɲəɔ ɲa. Awa à mà iyi iwē kù je ngəgə si andunya. À nə à mà iyi Ilaađ n̄ɲu akāi í wεε. ⁵ Ntə ntə, iwē nkpə do lafēε nkpəi í wa lele do si ile. Amma baa do iyi inε ɲa à waa təɔ iwē nkpə nkpə, ⁶ bi tu wa Ilaađ akāi í wεε. N̄ɲui í je Baaba, hai bi t̄ei mii fei wa naa. Na iriei awa à nə à wεε. Lafēε akā m̄i í n̄o í wεε. N̄ɲui í je Jesu Kirisi, hai bii mii fei wa ceò. Do saabuei à neò kuwεε.

⁷ Amma kù je inε feii í mà iyi be. Hee nsei inε gə ɲa iyi à tako à ne d̄əɔnei iwē ku t̄əɔ à waa ɲə ɲau bei ijei kuwee, nə idə ɲa wa ye taale ɲa na gbugbā hai ne ɲa. ⁸ Kù je ijei á b̄əɔ wa bi Ilaađ. Bii à je, kaa k̄əɔ nwa si ngəgə, bii a kù nə a kù je, kaa j̄ə ka kua ngəgə.

⁹ Amma i ce laakai ɲa ku ba ara ku ne n̄ɲe ku maà dasi inε gə ɲa dulum. ¹⁰ Bii nsei, awə iyi ì ne kumà ì buba ì waa je ilei iwē, inε iyi kù ne gbugbā, bii í yeε be, n̄ɲu m̄ə á ne w̄əɔkə ku je ijei kuweeui baa bii idəε wa yeò taaleε. ¹¹ Nə do saabui kumàε kpaasieu ku ce nfe, n̄ɲu m̄ə iyi Kirisi í ku na irie. ¹² Bii ì waa cea kpaasi hai ne gbugbā n̄ɲe ɲa dulum beεbe ɲa n̄o ì waa m̄ε ɲa si idə ɲa ɲa, Kirisi takaei ì waa cea dulum ɲa. ¹³ Na n̄ɲu, bii ɲai á j̄ə kpaasim gə ku dasi kurara, n kaa n ɲə ɲa má aj̄ə kāma ku ba n maà n dasie kurara.

9

Kpāai mii iyi woo be í ne do ice iyi í ne ku ce

¹ N kù ne aram nii? N kù je woo bei? N kù ye Jesu Lafēε n̄wai? I kù je isoi icem iyi n̄ cea Lafēε ɲai? ² Baa bii inε gə ɲa à kə ku m̄am bei woo be, n̄ je woo be bi tu ɲe, domi ɲei ì je s̄eεda iyi wa nyisi iyi amuu woo bei Lafēεi ntə ntə.

³ Inε ɲa iyi à waa wusem, ide iyi an je ɲa wee. ⁴ A kù ne kpāa ka je nə ka m̄ai? ⁵ A kù ne kpāa ka ne abo woo dasi Jesu naane iyi á si wa bei woo be gə ɲa à waa cei? Bei ifəi Lafēε ɲau do Sefaa Piεε? ⁶ Mà amu do Baanabasi awa akāi a kù ne kpāai a ya na wa ije, í gbe ka ce ice? ⁷ Inε kāma kaa b̄ə ikoi igū do fiái n̄ɲu takae. Inε kāma kaa lə j̄i ndii rezēε iyi kù je isoε. Nə inε kāma kaa maa degbe m̄εmu gaa iyi kù waa m̄ə am̄ε.

⁸ Kù je do bisii amane n̄ɲu akāi n̄ wa n f̄əɔ ideu ihē. Ide akāui do iyi woodai Moizi wa fə. ⁹ Moizi í kə si tiai woodaeu í ni, i maà ti i dī gelei kete iyi wa jojo si bilee wa nya ȳəȳə. Na kete ɲai Ilaađ í fə iyi be ba. ¹⁰ Mà na iri n̄wai wa fə ideu. Oo, na iri n̄wai à kəɔ, domi í s̄ia woo logoo do inε iyi wa kpokpo aɲa fei a maa cə kpāai ikp̄ε ɲa. ¹¹ Ide iyi à s̄ə ɲe í yei bei idei Hundei à gbē ɲe. Debei, bii ì mu nwa s̄əndai ara ɲa, aa j̄ə ku la ɲei? ¹² Bii inε gə ɲa à ne kpāae bi tu ɲe, awa m̄ə ni a kù re ɲa?

Amma a kù ceò kpāau ice si ɲe. À temua si fei ndεε ku ba ka maà ti ka dī kpāai laabaau j̄iɲai Kirisi. ¹³ I kù mà ɲa iyi inε ɲa iyi à waa ce ice kpasēi Ilaađ, bei à ya ba ije ɲa? Inε ɲa m̄ə iyi à je woo wee ɲa, si kuweeui bei à ya ba mii ku je ɲa. ¹⁴ Beεbe m̄ai Lafēε í j̄iləɔ si inε ɲa iyi à waa sisi laabaau j̄iɲau aɲa m̄ə a ba ije ɲa si be.

¹⁵ Amma n kù ceò kāmāε ice. N kù nə n kù wa n kə iyi ihē ku ba a ceem beεbe. N̄ gbasi n kú do iyi ide iyi n̄ wa n t̄əɔ fufuu ihē á ce nfe. ¹⁶ N kù wa n t̄əɔ fufu si na iyi í j̄ə n̄ wa n sisi laabaau j̄iɲa. Amma tilasii bi tom n coo. Nə ijuukp̄ai á je titom bii n kù waazo ideu. ¹⁷ Bii do idəɔbim nii n̄ wa n coo, n̄ ne kpāai n ba riba. Amma

tilasi n̄ ne ku ceɛ m̄m nii domi Ilaaɔi í dasim. ¹⁸ Debei, yoomai í je ribam. Ribam nii í je n waaɔo laabaau jiidai Kirisi, ku maà ti ku je do idei fia n̄o n maà n ti n ce ice do kp̄a iyi n̄ ne.

¹⁹ N̄ ne aram, n kù je arui ine k̄ama. Amma do n̄ju fei n̄ ce aram arui ine fei ku ba n fa ine nkp̄o n naaò wa bi Kirisi. ²⁰ Bi Zuifu ña n̄ baa n̄ je bei Zuifu, ku ba n fa ña wa. Ine ña m̄o iyi à waa jirima wooda n̄ je ine ak̄a ña ku ba n fa ña wa baa bii amu takam n kù wa si aw̄oi wooda. ²¹ Bi ine ña iyi a kù ne wooda n̄ je ine ak̄a ña ku ba n fa ña wa. Kù je n kù wa n jirima woodai Ilaaɔ, domi n̄ wa n too woodai Kirisi. ²² Bi ine ña iyi a kù ne gbugb̄a amu m̄o n ce bei ine iyi kù ne gbugb̄a ku ba n fa ña wa. N̄ ce bei ine fei í ye ku ba ḡoɔ ña ña a ba faaba, baa bii beirei. ²³ N̄ wa n ce fei nd̄ei ku ba kuwee iyi laabaau jiidau í ne n basi ikp̄e.

²⁴ In̄e fei ì mà ña si gaasai kusei ine feii í ya sei amma ine ak̄ai í ya ba ribaɛ. Na n̄ju, i hanya ku ba i ba ribaɛ ña. ²⁵ Woo ce gaasai kusei ña à ya maa mu ara ñai si fei nd̄eɛ. À waa ce beɛbe ku ba a ba fulai wua * ña iyi á gb̄e n̄o ku w̄o. Amma awa à waa cei ku ba ka ba iyi ci ya t̄a. ²⁶ Na ñoi í ce n̄ wa n sei bei ine iyi í ne mii iyi wa lele. N̄ wa n jabu amma kù je si ngbe. ²⁷ N̄ wa n wahala aram nt̄o nt̄o ku ba n k̄amiae n̄o n maà n ti n je ine iyi aa na a lele aw̄o ngbe waati iyi n̄ cea ine ña waaɔo n̄ t̄a.

10

I maà ya t̄o iw̄e ña

¹ In̄e in̄em ña, n̄ bi i mà ña iyi si waatii Moizi, bala nwa ñau fei kud̄ui ij̄lui à too n̄o ña fei à kua tenkuu do ise. ² Kud̄ui ij̄lu ku too do tenkuu ku kua í yei bei à dasi ña inyi n̄o à baa à je m̄oɔi Moizi ña. ³ N̄o ña fei ije dimi ak̄a ḡoi à je. Ij̄eu hai bi Ilaaɔi í naa. ⁴ N̄o ña fei inyi dimi ak̄ai à m̄o. Inyi Ilaaɔi í j̄ò í fita hai si kuta. Kutau í ya maa too ñai. N̄o Kirisii í je kutau. ⁵ Do n̄ju fei,

Ilaaɔ í j̄ò ine nkp̄o ña í ku si ḡabua si na iyi í j̄ò daa ña ku s̄iaa si.

⁶ Nsei, mii ñau bei í je nwa yaase ku ba ka maà ne bine laal̄o ña bei aña m̄o. ⁷ N̄o i maà ya t̄o iw̄e ña bei ḡoɔ ña ña à ce. Ì mà ña iyi à k̄o idei iw̄e ku t̄o ña à ni, ine ñau à buba à je à m̄o, n̄o à dede à waa jojo. ⁸ Ka maà ya ce ad̄ei abo kaafe bei ḡoɔ ña ña à ce, n̄o amane dubu k̄onfia do m̄eeta (23.000) í ku si aɔ ak̄a. ⁹ Ka maà ya ka c̄o laakai Ilaaɔ bei í to bei ḡoɔ ña ña à ce, n̄o njo ña à kpa si ña ine nkp̄o. ¹⁰ Ka maà ḡbagba bei ḡoɔ ña ña à ce, n̄o amalekai iku í kpa ña.

¹¹ Mii ñau bei í ba ña bei yaase, n̄o à k̄o ku ba ka ce laakai ara nwa, awa iyi à weɛ si waatii ank̄anyiu ih̄e. ¹² Na n̄ju, ine iyi í t̄amaa n̄ju wa leek̄i dim dim ku j̄ò ku ce laakai araɛ, ku ba ku maà ti ku cuku. ¹³ I kù ye dimii laakai ku c̄o ḡo ña iyi kù je dimi iyi ine fei í ya ye. Ilaaɔ ilu naane kaa j̄ò a c̄o laakai n̄je ku re zaka bei aa ȳok̄o í temuaò ña. Amma si laakai ku c̄o baa yooma fei í ya nyi ku ce bi ku fita má ku ba i ȳok̄o temua ña.

¹⁴ Na n̄ju kpaasim ña, i saa iw̄e ku t̄o ña. ¹⁵ N̄ wa n ba ñe ide ku f̄oi bei ilu laakai ña. I j̄ò i ce lasabu si iyi n̄ wa n f̄o ña. ¹⁶ Si ijei Laf̄eɛ, k̄oɔfu iyi à ya ka so ka saabuò Ilaaɔ wa nyisi iyi à ne ikp̄e si n̄jei Kirisi. N̄o p̄eɛ iyi à ya ka so ka buu wa nyisi iyi à ne ikp̄e si arai Kirisi, mà irei. ¹⁷ Si na iyi í j̄ò awa fei p̄eɛ ak̄ai à je, n̄jui í j̄ò baa do iyi à kp̄o fei à je ara ak̄a, domi awa fei à ba ikp̄e nwa si p̄eɛ ak̄au.

¹⁸ I c̄o in̄ei Izireli ña. Ine ña iyi à waa je ijei kuwee, à ne ikp̄e si bi ku weeu, mà irei. ¹⁹ Debei, mii n̄ wa n f̄o. N kù ni ña iyi à ya ceò kuwee í je nḡoɔ. N kù n̄o n kù ni iw̄e takae m̄o í je nḡoɔ. ²⁰ Aawo, amma n̄ wa n f̄oi n̄ ni kuwee iyi woo t̄o iw̄e ñau à ya ceu, in̄ei in̄oɔko ñai à ya cea, kù je Ilaaɔ. N̄o wee n kù bi i ne ikp̄e do in̄ei in̄oɔko ña. ²¹ In̄e iyi ì ya je ijei Laf̄eɛ ña n̄o i m̄o mii iyi í wa si k̄oɔfue ña, i kaa nyi i sinda i ño ña iyi à ceàò in̄ei in̄oɔko ña kuwee

* **9:25** fulai wua Si waati ña ine iyi í cua kpaasi ña si gaasai kusei, fulai wuai à ya daa si iri

má ña nò i mọ mii iyi í wa si kọ́fu ñña ña. ²² À bi ka dede igui Lafèi? À roo gbugbái?

I ce fei nde ku ba ine ña a mà beerei
Ilaađ

²³ Ine gọ ññe ña à ya ni, ñ ne kpāai n ce mii fei. Ntò, amma fei nde si á sía ññe. Ntò ntò, ñ ne kpāai i ce mii fei ña, amma fei nde kaa mua ine gbugbā.

²⁴ Ine kāma ku maà dede aranfāanii ññu takae amma ku dede ti ine mmu ña.

²⁵⁻²⁶ Kukai idei Ilaađ wa fọ í ni, ile do mii iyi í wa si fei ti Ađ Lafèi. Na ññu, ñña iyi à waa ta aja fei i ñña ña, i maà bee ide kāma ña ku ba idọ ññe ku maà ye taale ññe.

²⁷ Bii hai dasi Jesu naane gọ í kpe ñe ku je, bii ñ dasi idọ i koo ña, mii iyi à na ñe fei, i je ña, i maà ya bee ide kāma ña ku ba idọ ññe ku maà ye taale ññe.

²⁸ Amma bii ine gọ í sọ ñe í ni, iyi ihē à ceò kuweei, i maà ñña ña na ine iyi í sọ ññu idọe ku maà ye taale. ²⁹ Kù je na idọi ññe taka ññe, amma na ti ine iyi í sọ ññu.

Ntò ntò, idọi ine gọ kaa ye taalei ara ku ñem. ³⁰ Bii ñ saabu Ilaađ si ije, ine kāma kù ne kpāa ku ye taalem na ijeu iyi ñ saabu Ilaađ tã.

³¹ Na ññu, bii ñ je ñ waa mọ ña, walakọ bii ñ waa ce ngọgọ ña i ce fei nde ku ba ine ña a mà beerei Ilaađ. ³² I ce kuwee ññe do yaase bei i kaa dasiò ine kāma kurara ña, hai Zuifu ña do Gereki ña hee do inei igbei Ilaađ ña fei. ³³ I sisim ña. Amu takam ñ wa n ce kookaai ku ba kucem ku dāa ine fei si, si mii baa yooma fei. N kù wa n de aranfāanii amu takam, í gbe ti zamaa iyi í gbe fei ku ba a ba faaba.

11

¹ I sisiim ña bei amu takam ñ wa n sisi Kirisi.

Yaase bei í sía ine ku nyisiò beerei
Ilaađ wee

² Ñ wa n saabu ñe do iyi ñ ya maa ye gigiim si fei nde ña, do si bei ñ mu cio iyi ñ kọ ñe siu dim dim ña.

³ Amma ñ bi ñ mà ña iyi Kirisii í je ine ngboi inemakọ baa yooma fei, inemakọ

mai í je ine ngboi aboe, Ilaađ mai í je ine ngboi Kirisi. ⁴ Inemakọ iyi wa ce kutọ walakọ walii fei, bii í bii irie kù waa nyisi beerei ine ngboe. ⁵ Amma inaabo iyi wa ce kutọ walakọ walii fei, bii kù bii irie, kù waa nyisi beerei ine ngboe. Í yei bei inaabo iyi à gbogoo irie. ⁶ Bii inaabo kù waa bi mango ku we, ku gbogoo irie. Amma bii iri ku gbogoo í jeaa anyọ, ku we mango.

⁷ Kù sía inemakọ ku bii irie domi Ilaađ í takae ku jọ nọ ku nyisi amboe, amma inaabo, amboei inemakọ wa nyisi, ⁸ domi hai si kutaka inemakọ kù fita hai si inaabo, amma inaabo í fita hai si inemakọ. ⁹ Bebe mai a kù taka inemakọ na inaabo amma à taka inaabo na inemakọ. ¹⁰ Na ññu, na irii amaleka ña í sía inaabo ku we mangoku nyisi iyi ññu wa súa makọ ññu iri ile. ¹¹ Amma do ññu fei si wajui Lafèe ine gọ kaa yakọ ku ni ññu í ne gbugbā ññu ku ce kuweei ññu ikā, domi inaabo í ne bukaatai inemakọ, inemakọ mọ í ne bukaatai inaabo. ¹² Bei à nya inaabo hai si inemakọ, bebe mai à bí inemakọ hai bi inaabo, amma Ilaađi wa ce fei nde.

¹³ Ine taka ññe i lasabu ña. Í sía inaabo ku tọ Ilaađ hai we mango?

¹⁴ Ine taka ññe i kù mà ña iyi anyọi bii inemakọ í ne nto i iri sisọ? ¹⁵ Amma bii nto irii inaabo í sọ, boodai. À muaa nto iriei ku je bei fuuges. ¹⁶ Bii ine gọ wa bi ku ba wa kakọ ku ce si ideu be, amu de ñ wa n fọ iyi si inọ nwa do si igbei inei Ilaađ ña a kù ne dọne mmu gọ ma.

Ijei Lafèe

(Cọ Matie 26:26-29; Maaku 14:22-25; Luku 22:15-20)

¹⁷ Ide iyi an sọ ñe nsei, n kaa n saabu ññe si, domi á sía kutatọ ññe ñau ku mu ññe gbugbái wo, amma wee nsei wa keke ñei. ¹⁸ Sinte, à sōm à ni bii ñ tótọ ña ine gọ ña à wa si inọ ññe iyi ineò ña i ci ya ne anu akā. Nọ ñ tamaa ntò. ¹⁹ Ntò ntò, kù ne bei á ce iyi ñe ku fefe kù wa si anini ññe, ku baa mà ine ña iyi à je ti ntò. ²⁰ Bii ñ tótọ ñ waa je ña, ñ ya tamaa bei ijei Lafèe ñ waa je ña amma iboi, ²¹ domi bii ñ buba ña gbakā, ine

fei í ya maa saasai ku je sɔndaɛ iyi í naaò wa, nɔ a jò ine gɔ ɲa do ari, nɔ ine gɔ ɲa à je à mɔ hee atɛ ku kpa ɲa. ²² I kù ne kpasɛi ara nɲe bii aa je í mɔ ɲai? Mà ì bi ì donda igbei inei Ilaaɔ ɲa, nɔ ì dasi ilu are ɲa anyɔ ɲai? Beirei an ni nɲe. N saabu ɲe? Aawo, n kaa n saabu ɲe si nɲu bɛ.

²³ Ide iyi ñ gba hai bi Lafɛɛ ñ kɔ ɲe si wee. Idũ ajɔ iyi à so Lafɛɛ Jesu à daa ine ɲa si awɔ í so pɛɛ ²⁴ í saabu Ilaaɔ, nɔ í bububuɛ. Nɔ í ni, iyi ihɛi í je aram iyi ñ na na iri nɲe. I ya ce iyi ihɛi i maa yeò gigim ɲa. ²⁵ Bɛɛbe mɔi, iyi à je à tã, í so kɔɔfu í ni, kɔɔfuu ihɛi í je akabuu titɔi Ilaaɔ iyi í dɛ do nɲem. Waati iyi ì waa mɔ do kɔɔfuu ɲa fei, i ya coo i maa yeò gigim ɲa. ²⁶ Waati kãma iyi ì waa je pɛɛu nɔ ì waa mɔ do kɔɔfuu ɲa fei, ikui Lafɛɛi ì waa sisi ɲa hee koo nyiò wa.

²⁷ Na nɲu, ine iyi í je pɛɛi Lafɛɛ walakɔ í mɔ do kɔɔfue, nɔ kuwɛɛɛ kù je dee dee, í raraa arai Lafɛɛ do nɲe. ²⁸ Na nɲu, ine fei ku wuse arae ku bei ku je pɛɛu, nɔ ku mɔ do kɔɔfuu. ²⁹ Ntɔ ntɔ, bii ì je nɔ ì waa mɔ ɲa nɔ ì kù mà ɲa iyi arai Kirisii, ì waa soa ara nɲe taalei si kujɛ do si kumɔ nɲe. ³⁰ Nɔi í jò ine nkpɔ nɲe wa ce bɔɔ nɔ gɔgɔ ɲa à je mɔngɔ ɲa, gɔgɔ ɲa mɔ à ku. ³¹ Bii à kiiti ara nwa do ntɔ, Ilaaɔ kaa kiiti wa má. ³² Amma bii Lafɛɛ í kiiti wa, í ya jò ka baa si kpãa jiidai ku ba ku maà ye taale nwa do inei andunya ɲa ajɔ.

³³ Na nɲu, inɛ inɛm ɲa, bii ì waa tɔtɔɔ ku ba i je ɲa, i jò ì ya degbe nɲe. ³⁴ Bii ari wa kpa ine gɔ, ku je sɔndaɛ kpasɛ ku ba ì maà na ì so taale si kutɔtɔɔ nɲe. Ide iyi í gbe, an ce ɲe cioɛ bii ñ na ñ to wa.

12

Amua ɲa iyi Hundei Ilaaɔ wa mu nwa

¹ Nsei, inɛ inɛm ɲa, iyi í je ide amua ɲa iyi Hundei Ilaaɔ wa mu nwa, ñ bi ì mà ntɔɛ ɲa. ² Ì mà ɲa, waati iyi ì kù mà Ilaaɔ ɲa à ya maa fa ɲei si kpãai iwɛ dekɪ ɲa ku tɔɔ. ³ Na ɲoi í jò ñ wa n bi ì mà ɲa, ine kãma iyi í jò Hundei Ilaaɔ wa gbãa fei kaa yɔkɔ ku ni à ceekpe Jesu. Nɔ ine gɔ kaa yɔkɔ ku ni Jesui í

je Lafɛɛ, bii kù je Hundei Ilaaɔi wa gbã lafɛɛ.

⁴ Amua ikã ikãi í wɛɛ, amma Hundei akãui wa kpɛ ɲa. ⁵ Ice ikã ikãi í wɛɛ, amma Lafɛɛ akãi à waa cea. ⁶ Gbugbãi Ilaaɔ wa ce ice si ine fei ikã ikã, amma Ilaaɔ akãui wa mua ine fei gbugbã iyi á ceò ice baa yooma fei. ⁷ Í na ine fei amua iyi wa nyisi iyi Hundei wa ce ice siɛ nɔ ku ceò ice na aranfaanii ine fei. ⁸ Hundei Ilaaɔi í ya mua ine gɔ ɲa amua a muaò ine ɲa bisi, nɔ Hundei akãui í ya mua ine gɔ ɲa mɔ amua a fɔ ide do kumà. ⁹ Hundei akãui í ya mua ine gɔ ɲa gbugbãi naane ku dasi, nɔ ku mua ine gɔ ɲa gbugbã a jò bɔɔ ɲa a ba iri. ¹⁰ Bɛɛbe mɔi Hundei akãui í ya mua ine gɔ ɲa gbugbã a ceò maamaake ɲa, nɔ ku cea ine gɔ ɲa amua a ceò walii, nɔ ku mua ine gɔ ɲa mɔ bisi a mà bii í je mii iyi ine gɔ wa ce do Hundei Ilaaɔi wala bii í je do hundei mmu gɔi. Í ya jò ine gɔ ɲa a fɔ ide do fee ɲa iyi a kù waa gbɔ, nɔ ku mua ine gɔ ɲa mɔ bisi a tuseò ideu. ¹¹ Amma Hundei akãui wa ce fei ndɛɛ. Wa mua ine fei amua ikã ikã bei í bi.

Woo dasi Jesu naane ɲa fei à je ikɔ ikã ikãi ara akã

¹² Kirisi í yei bei ara akã do ikɔ nkpɔ nkpɔ. Arau akãi baa bii í ne ikɔ nkpɔ nkpɔ, ¹³ domi Hundei akãi à da nwa si ku ba awa fei ka je ara akã, hai Zuifu ɲa hee do dimi mmu ɲa, hai aru ɲa hee do ine ɲa iyi a ne ara nɲa. Nɔ bi Hundei akãui awa fei à waa mɔ.

¹⁴ Kù je ikɔ akãi ara í ne, amma nkpɔ nkpɔi. ¹⁵ Baa bii ise í fɔ í ni, si bei n kù je awɔ n kù wa si ara, do nɲu fei, í wa si ara. ¹⁶ Baa bii itɪ í ni, si bei n kù je iju n kù wa si ara, do nɲu fei nɲu mɔ í wa si ara. ¹⁷ Bii arau fei í je iju, beirei á ce ku gbɔ ide. Walakɔ bii fei ndɛɛ í je itɪ, beirei á ce ku gbɔ inúnu. ¹⁸ Amma ntɔ ntɔ Ilaaɔ í dasi ikɔ ikã ikã fei si arai bei í bi. ¹⁹ Bii ara kù ne ikɔ ikɔ kaa ce. ²⁰ Na nɲu, ikɔ nkpɔ nkpɔi í wɛɛ, amma arau akãi.

²¹ Iju kaa yɔkɔ ku sɔ awɔ ku ni nɲu kù ne bukaataɛ. Iri mɔ kaa yɔkɔ ku sɔ ise ku ni nɲu kù ne bukaataɛ. ²² Iyi í re mɔm, baa ikɔi ara ɲa iyi à ya ni a kù

nɛ gbugbã, ara í nɛ bukaata nɛa jiiida. ²³ Nɔ ikɔ̄ nɛa iyi à nɛ anyɔ si ara, à ya ka gbɔ nɛa ku re. Iyi a kù jɔ ka maa kpe iri nɛa, aɲai à ya ka gbɔa ku re. ²⁴ Amma ikɔ̄ nɛa iyi à gbe iyi a kù nɛ anyɔ, a kù nɛ bukaatai ka gbɔ nɛa bɛɛbɛ. Ilaaɔ́ í ce ara bɛɛbei ku ba ikɔ̄ nɛa iyi a kù nɛ bɛɛɛ nɛa ka jirima nɛa ku re. ²⁵ Í cooi ku ba ara ku maà fɛɛfɛɛ nɛ, amma ikɔ̄ ikã ikã nɛa fei a maa gbɔa nɛ. ²⁶ Bii ikɔ̄i ara gɔ́ í ba wahala, aɲaɔ̀ iyi à gbe nɛa feii à ya gbɔ ara kurou aɲɔ̀. Bɛɛbɛ mɔi bii à saabu gɔgɔ, aɲaɔ̀ iyi à gbe nɛa fei à ya nɛ inɔ didɔ́i aɲɔ̀.

²⁷ Nsei inɛ fei ì jɛ arai Kirisi nɔ inɛ baa yooma nɛ fei í jɛ ikɔ̄ ikã ikã. ²⁸ Bɛɛbei, si igbei inɛi Jesu nɛa Ilaaɔ́́ í tako í cica inɛ gɔ́ nɛa à jɛ woo bɛ nɛa, minjisia walii nɛa, mɛetasia mɔ woo kɔ inɛ nɛa si cio. Si anyii nɛu nɔ́ í cea inɛ gɔ́ nɛa amuai maamaake nɛa ku ce, inɛ gɔ́ nɛa mɔ́ à nɛ amuai bɔ́ɔ́ nɛa ku faaba, inɛ gɔ́ nɛa mɔ́ à nɛ amuai inɛ nɛa ku sobi, inɛ gɔ́ nɛa mɔ́ à nɛ amuai inɛ nɛa ku cuaɔ̀, nɔ́ inɛ gɔ́ nɛa mɔ́ aa yɔkɔ́ a fɔ́ fee nɛa iyi a kù waa gbɔ. ²⁹ Kù jɛ aɲa feii à jɛ woo bɛ nɛa, walakɔ́ walii nɛa, walakɔ́ woo kɔsi cio nɛa. Kù nɔ́ kù jɛ aɲa feii à nɛ amuai maamaake nɛa ku ce ³⁰ walakɔ́ amuai bɔ́ɔ́ nɛa ku faaba. Aɲa fei sisi à nɔ́ à nɛ amuai fee nɛa iyi a kù waa gbɔ ku fɔ́, walakɔ́ ideu ku tuse. ³¹ Amma i hanya i de amua nɛa iyi à re do bɛɛɛ nɛa.

Iyi í re mɔm, an nyisi nɛ kpãa iyi í re fei ndɛɛ.

13

Idei Kubi

¹ Baa bii ñ wa n fɔ́ ide do feei amanɛ nɛa ikã ikã do ti amaleka nɛa nɔ́ n kù nɛ kubi, ñ yei bei isɔ́ iyi à waa cã walakɔ́ bei londi. ² Baa bii ñ nɛ amuai walii ku ce, nɔ́ ñ mà asiiu fei nɔ́ ñ nɛ kumà fei, baa bii ñ dasi Ilaaɔ́́ naanɛ hee bei an yɔkɔ́ n jɔ́ geete ku tekɔ́, bii n kù nɛ kubi, n kù jɛ ngɔgɔ. ³ Baa bii ñ kpãa ilu are nɛa amanim fei, nɔ́ baa bii ñ jɔ́ à sɔ́ aram bei inɛi kuwee, bii n kù nɛ kubi, n kaa n ba riba.

⁴ Kubi í ya temuɔ, í ya nɔ́ ku ce mii jiiida, ci ya ja igu, ci ya so araɛ lele, nɔ́ ci ya jɛ ilu faau. ⁵ Kubi ci ya ce mii gɔ́

iyi kù jɛ dee dee, nɔ́ ci ya de aranfãanii nɛu akã. Inɛ iyi í nɛ kubi idɔɛ ci ya kɔ́ gbãa gbãa, nɔ́ ci ya jile idei taale si idɔɛ. ⁶ Inɛ iyi í nɛ kubi ci ya wɛɛɔ́ inɔ́ didɔ́ si mii iyi kù jɛ dee dee, í gbe si mii iyi í jɛ ntɔ́. ⁷ Kubi ci ya mɔngɔ́ nkãma. Naanɛ ku dasi do kpãa ku cɔ́ do temuɔɛ ci ya tã.

⁸ Kubi ci ya nɛ kɔ́. Amma walii ku ce á na ku kpa iri, fee ikã ikã ku fɔ́ á na ku tã, nɔ́ kumà amanɛ mɔ́ á na ku tã. ⁹ Mii nɛu à na ku kpa iri si na iyi í jɔ́ kumà nwa do walii ku ce nwa, gɔgɔɛ kù kɔ́. ¹⁰ Amma waati iyi mii iyi í kɔ́ á naa, waati bɛɛbei, iyi kù kɔ́ á nɛ.

¹¹ Waati iyi ñ wɛɛ keeke, ñ ya n maa n fɔ́ ide bei ama keeke, nɔ́ n maa n ce laakai bei ama keeke, nɔ́ n maa n lasabu bei ama keeke, amma nsei iyi ñ ce inɛ ngbo ñ jɔ́ daai ama. ¹² Iyi à waa ye nsei í yei bei mii iyi à waa hɔ́nne bari bari si isɔ́ fufu, amma aɲɔ́ wa naa iyi aa ka ye ijuò iju. Iyi ñ mà si nsei kù kɔ́, amma waati nɛu an màa sãa sãa bei Ilaaɔ́́́ í màm.

¹³ Nsei mii mɛetau ihɛi í wɛɛ. Mii nɛu wee, naanɛ ku dasi, do kpãa ku cɔ́, do kubi. Amma kubi í re nɛa.

14

Idei amuai Hundei Ilaaɔ́́

¹ Na nɛu, kubii í sãa i dede nɛa. Nɔ́ i de amua nɛa iyi Hundei Ilaaɔ́́ wa mu nwa, iyi í re mɔm nɛu í jɛ walii ku ce. ² Inɛ iyi wa fɔ́ ide do fee iyi kù waa gbɔ, Ilaaɔ́́i wa ba ide ku fɔ́, kù jɛ amanɛ, domi inɛ gɔ́ kù waa gbɔ ideɛ. Amma ide asiii wa fɔ́ do gbugbãi Hundei Ilaaɔ́́. ³ Amma inɛ iyi wa ce walii amanɛ nɛa í ya ba ide ku fɔ́. Í ya jɔ́ a leekɔ́ si naanɛ ku dasi dim dim, nɔ́ ku mu nɛa gbugbã, nɔ́ ku tã inɔ́ nɛa. ⁴ Inɛ iyi wa fɔ́ ide do fee iyi kù mà, naanɛ ku dasii nɛu takæi wa mua gbugbã. Amma walii, inɛi igbei Jesu nɛa wa mua gbugbã.

⁵ Á dɔ́m si bii inɛ fei ì waa fɔ́ ide do fee nɛa iyi i kù waa gbɔ nɛa, amma iyi ñ wa n bi wa re, nɛu í jɛ i ya maa ce walii nɛa. Ñ ni bɛɛbei si na iyi í jɔ́ inɛ iyi wa ce walii, icɛɛ í nɛ aranfãani í re inɛ iyi wa fɔ́ ide do fee nɛa iyi kù wa gbɔ, í

gbe bii wa tuse ideui, nɔ ku mua inei igbei Jesu na gbugbã. ⁶ Nsei, inɛ inɛm na, aranfãani yoomai aa ba na bii n naa bi tu nɛ nɔ n wa n fɔ fee iyi i kù waa gbɔ na. I kaa ba aranfãani kãma na. Amma bii n sɔ nɛ yaasei ide iyi Ilaaɔ í sɔm, walakɔ n sisi nɛ idei kumà, walakɔ idei walii, walakɔ cio gɔ, inɛ nɛu á nɛ nɛ aranfãani.

⁷ Bɛɛɛ mɔi, mii iyi kù nɛ kuwɛɛ bei yèè do mɔlɔ bii à waa cãa, bii a kù waa cãa dee dee, beirei inɛ gɔ á ce ku gbɔ yaaseɛ. ⁸ Inɛ mɔ iyi wa cã gãgã igũ, bii kù waa cãa dee dee, yooi á ce sɔlui igũ. ⁹ Bɛɛɛ mɔi, bii kù jɛ ì waa fɔ fee iyi inɛ na à mà na, beirei aa ce a gbɔ yaaseɛ. Ide nɛ á nei si fufu. ¹⁰ Fee dimi ikã ikã nkɔi í wa si andunya, nɔ kãmaɛ kù kua yaase. ¹¹ Do nɛu fei, bii n kù wa n gbɔ fee iyi à waa bam ku fɔ, inɛ iyi wa fɔu, dimi mmui í jɛ bi tom, nɔ amu mɔ n jɛ dimi mmu bi lafɛɛ. ¹² Bɛɛɛ mɔi inɛ mɔ, si na iyi í jò ì waa de amuai Hundei Ilaaɔ na, á sɛa i hanya i dede amua na iyi á jò naane ku dasii inei igbei Jesu na ku bɔ waju.

¹³ Na nɛu, á sɛa inɛ iyi wa fɔ ide do fee iyi a kù waa gbɔ ku tɔ Ilaaɔ amua iyi á tuseò ideu. ¹⁴ Bii n wa n ce kutɔ do fee iyi n kù wa n gbɔ, hundem nii wa ce kutɔ, amma lasabum kù waa ce nkãma. ¹⁵ To, nsei, beirei an ce. An ce kutɔ do hundem do lasabum ajɔ. An kɔ iri do hundem do lasabum ajɔ. ¹⁶ Bii do hunde nɛu akã ì waa saabu Ilaaɔ na, beirei inɛ na iyi à gbe aa ce a ni Ami si kutɔɛ. Kaa ce, domi a kù mà iyi ì waa fɔ na. ¹⁷ Baa bii kutɔɛ í sɛa, kaa mua lafɛɛ na gbugbã.

¹⁸ N wa n saabu Ilaaɔ si na iyi í jò n ya n fɔ fee na iyi inɛ na a kù waa gbɔ n re inɛ fei. ¹⁹ Amma si igbei inei Jesu na n gbasi n fɔ ide icu miu do yaase n kɔa inɛ na si cio do iyi an fɔ ide icu dubu mɛɛwa do fee iyi inɛ na a kù waa gbɔ.

²⁰ Inɛ inɛm na, i maà ya wũa ide bei ama keeke na ma na. Bii í jɛ idei laalɔ ku cei, í sɛa i yɛ bei ama keeke na iyi a

kù mà laalɔ ku ce, amma si kpãai ide ku wũa i jò i yɛ bei inɛ ngbo na. ²¹ Si tiai woodai Ilaaɔ à kɔ à ni, Lafɛɛ í ni, an jò isɛ mmu na a ba inɛ nau ihɛ ide ku fɔ do fee mmu

*

Amma do nɛu fei, a kaa gbɔ idem.

²² Amuai ide ku fɔ do fee iyi inɛ na a kù waa gbɔ, nyindai í jɛ bi hai dasi Jesu naane na, kù jɛ bi woo dasi naane na. Amma amuai idei Ilaaɔ ku waazo nɛu í jɛ nyinda bi woo dasi Jesu naane na, kù jɛ bi hai dasi naane na.

²³ Na nɛu, bii inei igbei Jesu na fei à tɔtɔ, nɔ inɛ fei ku lɔsi ku fɔ fee iyi inɛ na a kù waa gbɔ, bii inɛ titɔ na walakɔ hai dasi Jesu naane na à lɔ wa, a kaa ni ì waa sũmu nai? ²⁴ Amma bii inɛ fei wa waazo idei Ilaaɔ, bii hai dasi naane gɔ í lɔ wa walakɔ inɛ titɔ gɔ, ideu á tosi idɛ nɔ ide iyi inɛ na à waa fɔu ku jò ku mà dulum deɛ. ²⁵ Nɔ lasabuɛ á fita gbugbã, nɔ ku gule ku tɔ Ilaaɔ ku ni, ntɔi, Ilaaɔ í wa si anini nɛ.

Yaase jüida si kutɔɔ

²⁶ Na nɛu, inɛ inɛm na, beirei aa ka ce. Bii ì waa tɔtɔ na inɛ gɔ nɛ na aa nɛ iri ku kɔ, inɛ gɔ na mɔ cio ku kɔsi, inɛ gɔ na mɔ idei Ilaaɔ ku waazo, inɛ gɔ na mɔ ide ku fɔ do fee iyi a kù waa gbɔ, inɛ gɔ na mɔ yaasei fee nau ku tuse. Í sɛa i maa ce fei ndɛɛ na ku ba ku mua inei igbei Jesu na gbugbã. ²⁷ Bii inɛ gɔ na à waa fɔ ide do fee iyi a kù waa gbɔ, kù sɛa a re amanɛ minji wala mɛɛta nɔ á sɛa a fɔ ide akã akã, nɔ inɛ gɔ mɔ ku maa tuseɛ ideu. ²⁸ Amma bii inɛ gɔ kù wa be iyi á yɔkɔ ku tuse ideu, i jò ku koko si kutɔtɔu, nɔ ku jɛ Ilaaɔi wa baa ide ku fɔ. ²⁹ Inɛ na iyi à waa ce walii, í sɛa ku jɛ amanɛ minji wala mɛɛta ku fɔ ide nɔ inɛ na iyi à gbe a wuse ideu a cɔ. ³⁰ Bii Ilaaɔ í nyisi inɛ gɔ ngɔgɔ si kutɔtɔu, i jò inɛ iyi í tako wa fɔ ideu ku koko. ³¹ Inɛ fei aa yɔkɔ i ce walii akã akã ku ba inɛ fei ku ba ikɔ nɔ i ba gbugbã na. ³² Í sɛa walii na a kãmia amua nɛa. ³³ Ntɔ

* **14:21** an jò isɛ mmu na a ba inɛ nau ihɛ ide ku fɔ do fee mmu Ilaaɔ wa fɔ idei ijuukpã iyi inei Izireli nau à yɛ si waati iyi isɛ mmu na à na à jɛ na igũ. Isɛ mmu nau à mu na à nɛò ilɛ mmu, amma do nɛu fei lasabu nɛa kù lɔsi ide iyi Ilaaɔ wa sɔ nau.

ntò, Ilaaḍ kù bi ka maa ce kuwεε nwa beeteke, í bi ka cooi si laakai ku sũ.

Si bei inε ηa à ya ce si igbei woo dasi Jesu naane ηa fei, ³⁴ í s̄ia inaabo ηa a ya coko bi kutótò. Kù s̄ia a fò ide, amma a sũ iri ile si bei wooda wa fò. ³⁵ Bii à bi a mà ngógò a ya bee məkò n̄ηa ηa kpasē, domi kù je dee dee inaabo ku maa fò ide bi kutótò.

³⁶ Hai bi tu ηei idei Ilaaḍ í sinti? Ma inε akāi ì gbaa ηa. ³⁷ Bii inε gò í tamaa n̄ηu í je walii, walakò wa tamaa n̄ηu í ba amuai Hundei Ilaaḍ, í s̄ia ku jesi iyi ide iyi ñ jò n̄ηeu woodai Lafēi. ³⁸ Inε iyi kù jesi beεbe a kaa gba lafēi †.

³⁹ Na n̄ηu, inε inεm ηa, i dede amuai walii, amma í maà ti i ganji woo fò ide do fee iyi a ci ya fò si andunya. ⁴⁰ Amma i ce fei ndεε dee dee do yaase jiida ηa.

15

Kuj̄i Kirisi hai si bale

¹ Inε inεm ηa, ñ wa n ye ηe gigii laabaau jiidau iyi ñ s̄o ηe wo ñ ì gba ηa, ñ ñò ì waa leek̄i si ηa. ² Bii ñ ñò ì muu dim dim ηa si bei ñ sisi n̄ηeu, n̄ηui í je faaba n̄ηe. Amma bii i kù muu dim dim ηa, inya ngbei ì dasi naane ηa.

³ Ide iyi í nε amboe í re n̄ηui ñ sisi n̄ηe be si bei à daam si awò. Ideu wee. Kirisi í ku na irii dulum du wa si bei kukò ide Ilaaḍ wa fò. ⁴ Á suu ñò í j̄i hai si bale si ajò m̄etasia si bei kukò idei Ilaaḍ wa fò. ⁵ Í tuse arae bi Sefaa iyi í je Piεε, si anyii n̄ηu bi m̄ocò maateejie ηau. ⁶ Si anyii n̄ηu, í bei í koo í tuse arae bi m̄ocεe ηa iyi à re baa amanε c̄lò miuu. Nkpò n̄ηa í wεε baa nsei, amma inε gò ηa à ku. ⁷ Nò í koo í tuse arae má bi Zaaki, si anyie í bei í koo í tuse arae bi woo be ηau fei.

⁸ Si anyii aηa fei í bei í tuse arae bi tom, amu iyi ñ ye bei inε iyi cukpai kubie kù kò à bei à búu. ⁹ Ntò ntò, amui ñ je keekei woo be ηau. N kù to a kpem woo be, domi ñ kpā inei igbei Ilaaḍ ηa iju. ¹⁰ Amma mii iyi ñ je nnyi, na didḍi Ilaaḍi, ñ didḍo iyi í ceem n̄ou kù ce nfe.

Ñ ce kookaai ñ re baa woo be ηau fei, amma kù je amu takam nii ñ coo, didḍi Ilaaḍ iyi í wa sim nii í coo. ¹¹ Na n̄ηu, ide akāui awa fei à waa waazo be, n̄ηu m̄oi ñ ñò ì dasi naane ηa be.

Kuj̄i nwa hai si bale

¹² Nsei à waa waazo iyi Kirisi í ku ñò í j̄i hai si bale má. Nò beirei í ce inε gò n̄ηe ηa à ya ni iku ηa a kaa j̄i ma. ¹³ Bii iku ηa a kaa j̄i hai si bale, deb̄ei Kirisi m̄ò kù j̄i. ¹⁴ Nò bii Kirisi kù j̄i, waazo nwa ngbei, ñ naane ku dasi n̄ηe m̄ò ngbei. ¹⁵ Bii í je ntò iku ηa a kaa j̄i hai si bale, deb̄ei Ilaaḍ kù j̄i Kirisi wo. Debēi, seeda iboi à waa j̄ea Ilaaḍ si waati iyi à ni í j̄i Kirisi hai si bale. ¹⁶ Ntò ntò, bii iku ηa a kaa j̄i, Kirisi m̄ò kù j̄i wo. ¹⁷ Nò bii í je Kirisi kù j̄i hai si bale wo, ñ kò ñ wa si dulum du ηei, ñ naane ku dasi n̄ηe ngbei. ¹⁸ Nò inε ηa m̄ò iyi à dasi Kirisi naane à bei à ku, à ce nfei. ¹⁹ Bii na kuwεeu ih̄e n̄ηu akāi à dasi Kirisi naane, à je ilu araare ηa í re baa inε fei.

²⁰ Amma ntò ntò Kirisi í j̄i hai si bale, ñò í je inε sinte si in̄oi inε ηa iyi aa na a j̄i. ²¹ Inε fei ñ mà ηa iyi iku í naai hai bi inε akā. Beεbe m̄oi kuj̄i iku ηa í naa hai bi inε akā. ²² Ntò ntò, si bei ara akā nwa do Adamu í jò awa fei aa ka na ka ku, beεbe m̄oi anu akā nwa iyi à ce do Kirisi á jò awa fei ka na ka j̄i hai si bale, ²³ amma inε fei do waatiεi. Sinte Kirisii, si anyii n̄ηu inε ηa iyi à je titεε si waati iyi á nyi wa. ²⁴⁻²⁵ Si anyie iri ku kpai andunya á to wa, ñò kù ne bei á ce iyi Kirisi kù je bomma hee koo ceò mbεεε ηau fei bi ku lesi isεε. Si anyie ñò ku so bommau ku daa Ilaaḍ Baaba si awò. Ntò ntò, Kirisi á kpa irii ilu yiiko ηa do ilu gbugbā ηa do inε ngbo ηau fei. ²⁶ Mb̄ei ankāanyi iyi Kirisi á kpa n̄ηui í je iku. ²⁷ Si tiāi idei Ilaaḍ à k̄ò à ni, Ilaaḍ í daa mii fei si awò. Amma baa bii kukòu í ni beεbe, kù je do Ilaaḍ takae iyi í jò mii fei wa s̄uaa iri ileui wa f̄aa. ²⁸ Nò waati iyi á daa Kirisi mii fei si awò, n̄ηu iyi wa je Amau, á so arae ku daa Ilaaḍ si awò, ku ba Ilaaḍ ku wa si antai mii fei.

† **14:38** a kaa gba lafēi A kù mà yaasee s̄aa s̄aa. Á yəkò ku je Pòlu í ni inei igbei Ilaaḍ ηa a maà gba lafēi, wala Ilaaḍ kaa gba lafēi.

²⁹ Ntɔi, Kirisi í jì hai si bale. Bii kù je beɛbe, ine ɲa iyi à ce inyi ku dasi si agbei iku ɲa, aranfãani yoomai à waa ba. Bii í je ntɔi iku ɲa a kaa jì, na mii í ce ine ɲa à ce inyi ku dasi si agbe ɲa. ³⁰ Awa taka nwa, na mii í ce à ya kaa maa wa si kpãai mbirisi waati kãma fei. ³¹ Inɛ inem ɲa, ajɔ fei si anui ikui n̄ ya n maa n wa. Nɔ ntɔ ntɔ beɛbei, si bei ì mà ɲa ntɔ ntɔ iyi n̄ wa n tɔɔ fufu na saabu nɲe si Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ³² Ine ɲa iyi a kɔsim Efɛɛzu be a yei bei inɲai sako ɲa iyi awaɔ ɲa à waa jabu. Aranfãani yoomai n̄ ne bii í je n̄ wa n jabui na didɔi andunyau ihɛ nɲu akã. Bii í je iku ɲa a kaa jì, “ka je nɔ ka mɔ domi ala aa ka ku”.

³³ I maà ya jò a ði iju nɲe. Kpaasi laalɔ, nɲui í ya beje ide jiidæ iyi ì waa ce. ³⁴ I jò laakai jiiida nɲe ku nyi wa si bei á s̄la, nɔ ì jò kookoosui dulum. Gɔgɔ nɲe ɲa a kù mà Ilaaɔ do ntɔ. N̄ wa n fɔ iyi ihɛi ku ba anyɔ ku mu ɲe.

Ara titɔ iyi aa ka jìò hai si bale

³⁵ N̄ mà ine gɔ ɲa aa bee a ni, beirei iku ɲa aa ce a jì. Dimii ara mii aa ne. ³⁶ Amma an je nɲa n ni i kù ne bisi ɲa. I kù mà ɲa iyi bii ì gbɛ ngboi mii gɔ kaa fita bii kù je í ku. ³⁷ Mii iyi amanɛ wa gbɛ fei dimii ngɔgɔi í ya je, bei iju iya, walakɔ ngɔgɔ. Kù je kpokpoo takaɛi aa tu wa i naa ì lɔ. ³⁸ Nɔ Ilaaɔ í na dimi ɲau fei ara ikã ikã si bei í bi, í na ngboi mii fei araɛ ikã ikã.

³⁹ Mii ɲa iyi à waa mi fei, inɲai ara nɲa kù je dimi akã. Ti amanɛ ɲa ikã, ti mɛɛmu ɲa ikã, ti yei ɲa ikã, ti cɛɛ ɲa mɔ ikã.

⁴⁰ Arai lele í wɛɛi, ti andunya mɔ í wɛɛi. Arai lele í ne kuslæi, nɔ ti andunya mɔ í ne tɛɛi. ⁴¹ Nunu í ne kuslæi, nɔ cukpa mɔ í ne tɛɛi do andaiya ɲa. Nɔ baa si inɔi andaiya ɲau à reò nɲe do kuslæ.

⁴² Beɛbe mɔi á ye si waati iyi Ilaaɔ á jì iku ɲa. Ara iyi à siu, ara iyi á bejei, amma bii à jũu kaa beje má. ⁴³ Bii à suu ci ya ne beɛɛɛ, amma bii à jũu ilu jirima nla. Bii à suu, hai ne gbugbã, amma bii à jũu á ne gbugbã. ⁴⁴ Bii à suu, arai ilei, amma bii à jũu ti lelei

á je. Ntɔ ntɔ, arai ile í wɛɛɛ, nɔ beɛbe mɔi arai lele mɔ í wɛɛɛ. ⁴⁵ Beɛbe mɔi à kɔɔ à ni, waati iyi à taka Adamu sinte à daa si kuwɛɛɛ, amma Kirisi iyi à ya kpe Adamu ankãanyiu, nɲui í je hunde nɔ nɲui í ya daa ine ɲa si kuwɛɛɛ. ⁴⁶ Kù je arai lelei í tako í naa, arai ileui, ti leleu í bei í naa. ⁴⁷ Adamu sinteu, í naai hai si ile nɔ í je ti ile. Nɔ Adamu minjisiau í naa hai lelei Aɔ. ⁴⁸ Ine ɲa iyi à je ti ileu ihɛ fei à yei bei ine sinte iyi à taka hai ile. Nɔ ine ɲa iyi à je ti lelei Aɔ à yei bei ine iyi í naa hai lelei Aɔ. ⁴⁹ Nɔ si bei à jò inei ileu, beɛbe mɔi aa ka jò inei leleu.

⁵⁰ Inɛ inem ɲa, iyi ihɛi n̄ wa n fɔ, arai ile kaa yɔkɔ ku ba ikpɛɛ si bommai Ilaaɔ. Nɲu iyi í je ti iku kaa yɔkɔ ku ba kuwɛɛɛ hai tã.

⁵¹ Idei asii wee iyi n̄ wa n s̄ɔ ɲe. Awa fei si aa ka ku, amma Ilaaɔ á kpaasi awa fei ⁵² gbakã, si iju kameɛ akã, waati iyi kãakãakɛi ankãanyi á kpata. Waati iyi kãakãakɛi ankãanyiu á kpata Ilaaɔ á jì iku ɲa nɔ a kaa ku má, nɔ ku kpaasi awa mɔ. ⁵³ Ntɔ ntɔ, ara iyi á bejeu kù ne bei á ce iyi kù kpaasi iyi ci ya beje. Nɲu iyi í je ti iku, kù ne bei á ce iyi kù kpaasi iyi ci ya ku. ⁵⁴ Nɔ waati iyi ara ku bejeu á kpaasi iyi kaa beje, nɔ ti iku mɔ ku kpaasi iyi kaa ku, waati beɛbei ide iyi à kɔu á ce, iyi í ni, Ilaaɔ í kãmia iku mam mam.

⁵⁵ Iku kaa kãmia ine ɲa má.

Iku kaa ne gbugbã si ine ɲa má.

⁵⁶ Iku kaa wɛɛ wo bii kù je na dulum, nɔ dulum mɔ kaa ne gbugbã wo bii kù je na wooda. ⁵⁷ Amma ka saabu Ilaaɔ, nɲu iyi wa mu nwa gbugbã à waa kãmiaò dulum na anu akã nwa iyi à ce do Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ⁵⁸ Na nɲu, inɲe baakɔm ɲa, i leekɛi dim dim i maà tekeɛ ɲa. I ce kookaai si icei Lafɛɛ do ajɔ fei si na iyi í jò ì mà ɲa ice iyi ì waa cea Lafɛɛ kaa ce nfe ɲa.

16

Fia ku tɔtɔ na woo dasi Jesu naane ɲa

¹ Nsei, ka fɔ idei fia iyi à waa tɔtɔ na woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa Zeruzalemu. Í s̄la inɲe mɔ i ce bei n̄ s̄ɔ inei igbei Jesu ɲa iyi à wa ilei Galati.

² Si ajɔ ama azuma fei í s̄la ine fei ku

nya fiaε ikã, zaka bei á yókò, si bei Ilaaã í muaa, ku ba i maà ti i degbe hee waati iyi ò to wa i bei i maa tótò fiau ña. ³ Bii ò naa, an be ine ña iyi ò cica ñau Zeruzalemu do amua ññe do tia iyi á sisi ñña yaaseε. ⁴ Bii í nò í je í sía amu takam n koo mòi, awòò ña aa ka koo ajò.

Mii ña iyi Pòlu wa bi ku ce

⁵ Bii í kãasi an bò ilèi Masedòni nò hai be an naa bi tu ñe. ⁶ An ce baa ajò minji bi tu ñe, bii i kù laakai mòm, bei an je kpaà. Si anyii ññu, nò i sobim do bii ò ne ku bò ña. ⁷ Bebei n kù bi n ye ñe do saasa, amma bii Lafèε í bi an kpe bi tu ñe be.

⁸ Amma hee ajò Pantekotu koo toò wa an maa n wa Efεεzu ihè titã ⁹ domi Ilaaã í cìim kpãa nla nla n ceò ice ihè iyi á ne aranfãani, baa bii mbεε ña à kpò.

¹⁰ Bii Timòtee í to wa bi tu ñe, i gbaa do yaase bei á neò ara ku fũ si anini ññe, domi ññu mò icei Lafèei wa ce bei ò wa n ceu. ¹¹ Na ññu, i maà jò ine gò ku dondaε ña, amma i sobie si iseεneε iyi á ce ku baaò wa ku ba ku to wa bi tom do laakai ku sũ, domi ò wa n cò kpãaε ññu do kpaasi ña iyi à waa suu wa.

¹² Amma iyi í je ideì kpaasi nwa Apolo, tuuba nkpò nkpò ò ya n maa n sòò n ni koo cò ñe do kpaasi nwa gò ña ajò, amma si nsei titã kù waa bi ku naa kpata kpata. Bii í ba fayae á naa.

Ideì ankãanyi ña

¹³ I ce laakaii ara ññe, i leeki si naane ku dasi dim dim ña. I ce wòkò ku ba i ba gbugbã ña. ¹⁴ Iyi ò waa ce fei, i coo do kubi ña.

¹⁵ Ì mà ña iyi Setefani do ineì kpasèε ñai à je woo dasi Jesu naane sinte si ilèi Gεresi à nò à na ara ñña à sobiò woo dasi Jesu naane ña. Inε inεm ña, ò wa n tòò ñei, ¹⁶ amanε dimi beεbe ña do ine ña iyi à waa ba ña icεu ku ce do himma fei, i ya jirima ña ña.

¹⁷ Ì ne inò didò do kunaai Setefani, do Fòtunatu do Akaiku, domi si bei i kù wa ihè ña anai à ce mii iyi ò ne ku ce ña. ¹⁸ Inε ñau à tũ inòm bei à ya tũ tu ñe mò. Í sía i saabu ine dimi beεbe ña.

¹⁹ Igbei ineì Jesu ña iyi à wa ilèi Azii à waa ce ñe fòò. Akilasi do Piisila do ineì igbei Jesu ña iyi à ya tótò kpasè ñña, à waa ce ñe fòò jiida jiida do irii Lafèε. ²⁰ Kpaasi woo dasi Jesu naane ña fei à waa ce ñe fòò.

Inε mò i ce ñje fòò ña do kubi.

²¹ Amu Pòlu, amui ò kò ññe fòòu ihè wa do awòm.

²² Inε iyi kù ne kubii Lafèε fei, ikpe ku muu.

Lafèε Jesu ku nyi wa.

²³ Didài Lafèε Jesu ku wεε do inε.

²⁴ Kubim í wεε do inε fei na anu akã nwa do Jesu Kirisi. Ami.

Tia minjisia iyi Pɔlu í kɔa inei Kɔrenti ɲa

Idei fɔɔ

¹ Amui Pɔlu woo bei Jesu Kirisi si idɔɔbii Ilaaɔ, do Timɔtee kpaasi nwa.

À ce inei igbei Ilaaɔ ɲa iyi à wa Kɔrenti fɔɔ do woo dasi naane ɲa fei iyi à wa si ilei Geresi fei. ² Ilaaɔ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ɲɛ didɔ do laakai ku sũ.

Pɔlu wa saabu Ilaaɔ

³ Ka saabu Ilaaɔ, Baai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, ɲɲui í ne araare, nɔ ɲɲui í ya maa tũ idɔ nwa waati kãma fei. ⁴ Wa tũ idɔ nwa si wahala baa yooma nwa fei. Í ya ce beɛbei ku ba awa mɔ ka yɔkɔ ka tũ idɔi ine ɲa iyi à waa wahala do yaase bei í tũò ti awa mɔ. ⁵ Ntɔ ntɔ, à ne ikpɛ nla nla si ijuukpã Kirisi, amma bei ijuukpãu í la í to, beɛbe mɔi yaase bei Kirisi wa tũò idɔ nwa ɲau mɔ í to. ⁶ Bii à ye ijuukpã, na iri ɲɲei, ku ba i ba faaba ɲa nɔ Ilaaɔ ku tũ idɔ ɲɛ. Bii Ilaaɔ í nɔ í tũ idɔ nwa, na iri ɲɲei, ɲɛ mɔ i temua ɲa do ijuukpã dimi akã do iyi à waa yeu, nɔ idɔi ɲɛ mɔ ku tũ. ⁷ À waa naane ɲɛ ntɔ ntɔ domi à mà, si bei ì ne ikpɛ si ijuukpã nwa ɲa, beɛbe mɔi Ilaaɔ á tũ idɔ ɲɛ si bei wa tũ tu wa.

⁸ ɲɛ ine nwa ɲa, à bi i mà ɲa wahala iyi í ba wa si ilei Azii í caa. Í re gbugbã nwa hee a kù tamaa mà aa ka weɛ si hunde má. ⁹ À tamaa bei à ye taale nwa á kpa wai. Amma dimii ideu ihɛ í ba wai ku ba ka mà iyi kù sãa ka dasi naane nwa si awa taka nwa, amma ka dasi naane nwa fei si Ilaaɔ ɲɲu akã iyi á jĩ iku ɲa. ¹⁰ ɲɲui í nya wa hai si iku dimi beɛbe, á nɔ ku nya wa má. Ntɔi, à waa cɔ kpãae á nyi ku nya wa má. ¹¹ ɲɛ taka ɲɛ ì waa sobi wa do kutɔɔ ɲɛ. Ilaaɔ á gba kutɔɔ iyi ine nkɔ í ce na iri nwa, nɔ ku ce nwa didɔ ku ba ine nkɔ ku saabuɛ na iri nwa.

Pɔlu í kpaasi ideu ilu ku bɔɛ

¹² Ide iyi í jò à waa tɔòò fufu wee. Idɔ nwa wa je nwa seɛda iyi isɛɛɛ nwa í

má si wajui inei andunya ɲa, nɔ iyi í re mɔm ɲɲui í je si waju ɲɛ. Kù nɔ kù je do muafiti. Mii ɲau be fei, hai bi Ilaaɔi wa naa. Kù je do bisii amane ɲa, amma do didɔi Ilaaɔi. ¹³⁻¹⁴ Beɛbei si tia iyi à ce ɲɛ, a kù kɔ ɲɛ mii mmu gɔ bii kù je iyi ì cio ì gbɔ yaaseɛ ɲau be. Si ajɔ iyi Lafɛɛ Jesu á nyi wa aa ka yɔkɔ ka tɔɔ fufu na iri ɲɛ. Beɛbe mɔi ɲɛ mɔ aa yɔkɔ i tɔɔ fufu ɲa na iri nwa. Ì gbɔ yaasei ideu ihɛ keeke tã ɲa, amma ñ bi i gbɔ yaaseɛ ɲai mam mam.

¹⁵ Na saabu ideu ihɛi í jò ñ tako ñ dasi idɔ n bɔ bi tu ɲɛ ku ba i ba didɔ ikɔ minji ɲa. ¹⁶ Ñ lasabu bii ñ wa n bɔ ikpa ilei Masedani n yaa n ye ɲɛ, nɔ n nyi n ye ɲɛ má bii ñ wa n baa. Beɛbei aa sobim si isɛɛɛɛm ɲa n bɔò ikpa ilei Zudee. ¹⁷ Si ide iyi ñ lasabuu, idɔ minjii ñ ce? Mà ì waa tamaa ɲa ñ ya n ni ñ wa n naa nɔ gbakã n kpaasi ide má n ni n kù wa n naa bei inei andunya ɲa à ya cei? ¹⁸ Si bei ì mà ɲa iyi Ilaaɔ í je ilu naane, ñ bi i mà ɲa iyi n ci ya ni, ñ wa n naa nɔ n ni, n kù wa n naa má. ¹⁹ Ntɔ ntɔ, Jesu Kirisi amai Ilaaɔ, ɲɲu iyi amu do Silasi do Timɔtee à waaɔ ɲɲeu, kù naa do idɔ minji. Amma í naai do ide ntɔi Ilaaɔ, ²⁰ nɔ kuwã ɲa iyi Ilaaɔ í ce fei í kã sie. Na ɲɲu na saabuɛi à waa ni, ami, à waa saabuò Ilaaɔ. ²¹ Ilaaɔi í jò awae ɲa fei à leeki si Kirisi dim dim ajɔ. ɲɲui í nɔ í cica wa ikã. ²² ɲɲui í ce si wa seɛdaɛ iyi wa nyisi iyi à je tɛɛ, nɔ í da nwa si Hundee si idɔ ku je nwa bei kaazigi.

²³ Ilaaɔ í je seɛdam n kù bi n ba ɲɛ ide ku gaabu ku ce. Na ɲɔi í ce n kù nyi wa Kɔrenti. ²⁴ A kù bi ka jile ɲɛ ide gɔ do tilasi si naane ku dasi ɲɛ si na iyi í jò ì waa leeki dim dim ɲa tã si naane ku dasiu, amma à bi ka ce icei awae ɲa ajɔ ka mu ɲɛ inɔ didɔ.

2

¹ ɲɲui í jò ñ lasabu n mà ñ ti n naa bi tu ɲɛ n naa n fɔ inɔ ɲɛ má. ² N kù bi n fɔ inɔ ɲɛ domi bii ñ fɔ inɔ ɲɛ, yooi á tũ inɔm má bii kù je ɲɛ iyi ñ fɔ inɔ ɲɲeu. ³ Na ɲɔi í jò ñ tako ñ kɔ ɲɛ tiaɔ be wa do yaase beɛbe. N kù bi n naa bi

tu ηε, inε iyi hai bi tu ηει an ba ino dido, i fo inom ηa. N wa n naane inε fei iyi bii inom i do, ino didoi inε feii. ⁴ Beεbei n ko nηe tia u wa do ino ku fo do cikaju nkpō nkpō, kù jε n fo ino nηe, n bi i ma ηa zaka bei n bi ηe i toi.

Iya kpa ide i kurara ηa

⁵ Si bei inε gō nηe i fo inom, kù jε inoi amu akai i fo, ti inε feii. Walako n tamaa i sia n ni, inoi inε gō nηe ηai i fo, domi n kù bi n fo n lōsi. ⁶ Amma i to beεbe, si bei inε nkpō nηe i kpāa iju. ⁷ I sia i kpa ide i kurarae i mua gbugbā ηa ku ba ino ku fo nlau ku maà caa sie. ⁸ Na nηu, n wa n tō ηe, i ceaa bei á ma iyi i bi nηu ηa. ⁹ Na ηoi i jō n tako n ko nηe tia wa wo n cō laakai nηe ku ba n ma bii i jε i waa jirima fei ndee ηa. ¹⁰ Inε iyi i kpa ide i kurarae ηa, amu mō n kpaa mbe baa do iyi kù jε amui i raraa. Nō ideu iyi n kpa, n kpaa i na iri nηe si wajui Kirisi, ¹¹ ku ba Seetam ku maà zamba wa. Ntōi, à ma sāa sāa iyi wa bi ku ce.

À jε igū si kpāai Jesu Kirisi

¹² Iyi n to Torasi laabaau jiidai Kirisi ku sisi, n yō iyi didoi Lafēi i cīm kpāa n ceō ice be. ¹³ Amma laakaim kù sū sēe si bei n kù ye kpaasim Titee. Na ηoi i jō n tō inei Torasi ηa sukudō n ne ilei Masedani.

¹⁴ Amma ka saabu Ilaaō, domi i mu nwa gbugbā ka jēō igū waati kama fei si kpāai Kirisi. Wa ceō wa ice ku ba ku jō inε ηa a ma Kirisi, nō kumai Kirisiu ku fangaa bii fei bei inunūi tulare i ya fangaa. ¹⁵ Ntōi, si wajui Ilaaō à yei bei inunūi didoi Kirisi, bi inε ηa iyi à ba faaba, do bi woo bō nfe ku ce ηa. ¹⁶ Bi inε ηa iyi à waa bō bi ku ce nfe, inunūi ikui iyi wa bi iku. Bi inε ηa mō iyi à waa ba faaba, inunūi kuwēe iyi wa na kuwēe. Yooi i to ku ce dimii iceu be. ¹⁷ A kù jε bei inε gō ηa iyi à waa sisi idei Ilaaō do ibo na fia. Amma si na iyi i jō Ilaaō i be wa wa, nηui i jō à waa fo ide dee dee na anu akā iyi à ce do Kirisi, kù jε do muafiti.

3

Amaace ηa iyi aa sisia inε ηa akabuu titō

¹ Ide iyi à fo nsei ihē i ye bei à waa tō fufu mái? Awa mō à ne bukaatai ka naa bi tu ηe do tia iyi á sisi nηe yaase nwai, bei inε gō ηa à ya ce? Ma ka tō ηe i ko nwa dimie ηai. ² Inε taka nηei i jε bei tia nwa iyi à ko si idō nwa. I ye ηai bei tia iyi inε fei i ma wa cioe. ³ Kookoosu nηe wa nyisi ntō ntō iyi inε i jε bei tia iyi Kirisi i ko na ice nwa iyi à ce si ino nηe. Tiau, kù jε do biikii à kō, amma do Hundei Ilaaōi à kō, nηu iyi i jε icui kuwēe. Kù jε si kutai à kō, si idoi amanε ηai.

⁴ Naane nηui à ne si wajui Ilaaō do saabu Kirisi. ⁵ Ntōi, a kù to ara nwa ka ni à ce ngōgō do ara nwa. Mii iyi à yōkō à waa ce fei, hai bi Ilaaōi wa naa, ⁶ domi nηui i mu nwa gbugbā ka jēō amaace ηa ka sisia inε ηa akabuu titō. Akabuuu kù waa ce ice do wooda iyi à kō, bi kù jε do Hundei Ilaaō. Wooda iyi à kō i ya jō inε ku kui, amma Hundei Ilaaōi i ya na kuwēe.

⁷ Waati iyi à ko woodau akā akā si kuta, amboei Ilaaō i má inya. Amboeu i jō wajui Moizi wa daana hee inei Izireli ηa à mōngō ku kāsie iju. Do nηu fei, amboeu i na i tā. Bii i jε wooda iyi i jō inε ηa à kui i naa do dimii amboe beεbe, ⁸ amboei ice iyi Hundei Ilaaō wa ce kaa re beεbe? Ntō ntō á re. ⁹ Icei wooda iyi i ya ye taalei inε ηa i ne amboe, amma ti ice iyi i jō inε ηa à jε dee dee si wajui Ilaaō i roo hee bii i jō. ¹⁰ Aa ka yōkō ka ni mōm amboe iyi wa má inya tako kù to ngōgō do ti nsei iyi i la i roo. ¹¹ Ntōi, bii mii iyi kaa kpe i ne amboe, zaka beirei amboei mii iyi á ya maa wēe do ajō fei á la ku to.

¹² À waa fo ide do naane si na iyi i jō à ne kpāa ku cō ihē. ¹³ A kù jε bei Moizi iyi i bii fuugese ku ba inei Izireli ηa a ma ye waati iyi amboeu i sekee hai si wajuε. ¹⁴ Amma à lele idō nηa a kù yōkō a kù gbō yaaseε. Baa do nnyi fei bii à waa cio tia akabuu sintei idei Ilaaō, i yei bei fuugeseu i ko i wa be. Nō fuugeseu kaa nya bii kù jε à dasi Kirisi

naane. ¹⁵ Baa nnyi má, waati iyi inei Izireli ña à waa cio tia iyi Moizi í kò fei, í ya ye bei fuugeseu wa ganji ña a gbò yaasei. ¹⁶ Amma kukòidei Ilaaḍ wa fò í ni, waati iyi iné í kpaasi idæ í sinda si Lafḗe, waati bebei fuugeseu á nya. ¹⁷ Nò wee, Lafḗeu, Hundei. Tengii bii Hundei Lafḗe í wa, tengi bei ara ku ne í ya wa. ¹⁸ Fuugeseu kù wa si waju nwa má nò iné ña à ya maa ye amboei Lafḗe si wai bei si digi, nò amboeeyi à waa còu, ñhùi wa kpaasi wa ku ba ka jòò, nò í ya maa kḍòsi waati kãma fei si wa. Iceu be, Hundei Lafḗei wa coo.

4

Amanii Hunde iyi í wa si wa

¹ Ilaaḍi í da nwa iceu si awò na jiida ku jee. Ñhùi í jò a kù mǎngò munya. ² À nyò daai anyò ña iyi iné ña à ya ce si asii. A kù wee do baai bisi laalò, a kù kpaasi ide ntò Ilaaḍ ibo. Amma à jò iné ña à waa mà ntòu sãa sãa ku ba iné fei ku mà si idæ awa ilu ntò ñai si wajui Ilaaḍ. ³ Baa do iyi à waa sisi laabaau jiidau dee dee, iné gò ña a ci ya gbò yaasee, amma iné ña iyi aa ce nfe aña akãi a ci ya gbò yaasee. ⁴ Iné ñau a kù dasi naane si na iyi í jò Seetam, lafḗei andunyau í nya laakai ñha. Í nya laakai ñhai ku ba a màà ye inya kumá laabaau jiidau. Laabaau jiidau wa nyisi wa amboei Kirisi, iyi í je Ilaaḍ takae. ⁵ Do ntò, a kù waa waazo ideiri nwa. Si waazo nwa à waa fò iyi Jesu Kirisii í je Lafḗe nò awa mà à je woo ce ice ñhe ña na irie. ⁶ Ilaaḍi í ni, inya kumá ku ce si aninii ilu kuku, ñhùi í nò í da nwa si inya kumáe si idò nwa ku ba ka mà amboeeyi. Amboei Ilaaḍui à waa ye si wajui Kirisi.

⁷ Amma awa iyi à ne amani nlau ihḗ, à yei bei cakai amà ku ba kulai gbugbãu ku je ti Ilaaḍ, ku màà je ti awa taka nwa. ⁸ À yòyò wa do ijuukpã ikã fei, amma a kù ku. À bitii amma a kù mǎngò. ⁹ Iné ña à kpã wa iju, amma Ilaaḍ kù kòsi wa. À keke wa, amma a kù kpa wa. ¹⁰ Ajò fei si wahalau ihḗ í yei bei à waa ba ikpḗ nwa si ikui Jesu bii à waa bò fei ku ba a ye kuweeyi si

ara nwa. ¹¹ Ntò, baa do iyi à wee fei, si anui ikui à ya ka wa waati kãma fei na irii Jesu, ku ba a ye kuweeyi si ara nwa. ¹² Bebei awa si anui ikui à wa, amma iné, kuweeyi í je tu ñe.

¹³ Naane ku dasi nwa í ye bei ti iné iyi í kò si kukòidei Ilaaḍ í ni, ñ dasi naane, na ñhùi í jò ñ wa n fò ide. Na ñhù, awa mà, si na iyi í jò à dasi naane, ñhùi í jò à waa fò. ¹⁴ À mà do ntò, iné iyi í jì Lafḗe Jesu hai si bale, á jì wa do Jesu ajò nò kù jò awae ña ka kò si waju. ¹⁵ Na iri ñhe à waa temuaò mii ñau ihḗ fei ku ba iné ña iyi à ba didò Ilaaḍu, akpò ñha ku ya maa kḍòsi nò a ya maa saabue ntò ntò, domi bebei aa nyisiò amboeeyi.

Ka je kuwee do naane ku dasi

¹⁶ Ñhùi í jò a kaa ka mǎngò munya. Baa bii ara nwa wa gbò, hunde nwa í ya maa wee titò do ajò fei. ¹⁷ Ijuukpã keeke iyi à waa ye si nseiu ihḗ wa ce nwa sòlui amboeeyi ci ya tã iyi í la í re ijuukpãu. ¹⁸ Ntò ntò laakai nwa kù wa si mii iyi iju wa ye, í gbe si mii iyi kù waa ye. Mii iyi iju wa ye ci ya kpe, amma mii iyi kù waa ye í ya weeyi do ajò fei.

5

¹ Arai í je bi ku wai hunde nwa si iléu ihḗ. Nò à mà bii ara nwa í ku, Ilaaḍ í jile nwa bi ku wa lele iyi ñhù takae í ce, kù je amane. Bi ku wau á maa weeyi do ajò fei. ² Nò à wasi ku weewea si na iyi í jò hunde nwa í bi ku dasi bi ku wai leleu bei amane í ya dasi ibò. ³ Í bi bebei domi bii à dasi, hunde nwa kaa wee hai ne bi ku wau. ⁴ Ntò ntò, si waati iyi à wa si arau ihḗ à waa weewea à waa ne bei iné iyi aso wa wò. Kù je à bi ka wee hai ne ara amma à bi a da nwa si ara titò leleu, ku ba kuweeyi ku kpa irii mii ña iyi í je ti iku. ⁵ Iné iyi í jile nwa mii ñau ihḗ ñhùi í je Ilaaḍ. Ñhùi í mu nwa Hundeyi bei kaazigi.

⁶ Ñhùi í jò à ya ka ne wòkò ajò fei baa do iyi à mà si waati iyi à wa si arau ihḗ à jìò bi ku wai Lafḗe. ⁷ À waa ce isene nwa na naane ku dasi, kù je na mii iyi à waa ye. ⁸ Ntò ntò à ya ka ne wòkò. Amma iyi à bi í re fei nde ñhùi í je ka jò arau ihḗ ka bò bi Lafḗe ka maa wa bi

tɛɛ. ⁹ Nɲui í jò à waa ce kookaai ka ce iyi á d̄s̄a Lafɛɛ si, bii í jɛ à wɛɛ si arau ih̄ɛ walakɔ bii à ku. ¹⁰ Í s̄l̄a ka ce iyi á d̄s̄a si domi kù nɛ bei aa ka ce iyi a kù leek̄i si wajui Kirisi ku kiiti wa awa fei, nɔ ku s̄aa inɛ fei si bei kookoosu iyi í ce si kuwɛɛɛ í to, bii laalɔi, bii í nɔ í jɛ jiiida m̄ai.

Kirisi í jò à d̄s̄ do Ilaaɔ

¹¹ Ilaaɔ í mà wa s̄aa s̄aa, nɔ bɛɛbɛ m̄ai n̄ tamaa inɛ taka nɲɛ í mà wa ɲa. Si na iyi í jò à mà bɛɛɛi Lafɛɛ. À waa dɛ ka k̄am̄ia inɛ ɲai. ¹² Kù jɛ à waa tɔɔ fufu bi tu ɲɛ. Amma à waa bi i ba yaase bei aa ce i wɛɛò inɔ did̄s̄ ɲai na iri nwa. Bɛɛbei aa ba bei aa jɛa inɛ ɲa iyi à waa tɔɔ fufu na mii ɲa iyi à waa yɛ nɲu ak̄a, nɔ à f̄usi iyi í jɛ ti id̄ɔu awɔ. ¹³ Bii à waa ce wa s̄umu, na Ilaaɔi. Bii à nɔ à waa ce wa ilu laakai ɲa m̄ai, na iri nɲɛi. ¹⁴ Kubii Kirisii wa n̄ò wa. Si na iyi í jò à mà inɛ ak̄ai í ku na inɛ fei, à nɔ à mà iyi inɛ fei í nɛ ikp̄ɛ si ikue. ¹⁵ Í kui na inɛ fei ku ba inɛ ɲa iyi à wɛɛ si hundɛ a maà wɛɛ na irii aɲa taka nɲa má, í gbe na iriɛ, nɲu iyi í kù nɔ í j̄i na iri nɲa.

¹⁶ Na nɲu, bɛɛbei a kaa ka cɔ iyi à waa yɛò iju si amanɛ nɲu ak̄a. Baa bii bɛɛbei à tako à cea Kirisi wo, nsei a kaà ka ce bɛɛbɛ má. ¹⁷ Bii inɛ gɔ í nɛ anu ak̄a do Kirisi í jɛ inɛ tit̄s̄. Mii ndii tako ɲau à lɔ, nɔ wee mii tit̄s̄ ɲai à s̄asi wa. ¹⁸ Mii ɲau ih̄ɛ fei icei Ilaaɔi, nɲu iyi í jò à d̄s̄ do nɲu na saabui Kirisi, nɔ í bɛ wa ku ba awa m̄o ka jò inɛ ɲa a d̄s̄ do nɲu. ¹⁹ Ntɔ ntɔ, na saabui Kirisii Ilaaɔ í jò inɛ ɲa à d̄s̄ do nɲu. Í kpa ideɛi kurara nɲa kù waa dooae má, nɔ í jilɛ nwa ice ka sisia inɛ ɲa bei aa ce a d̄s̄ do nɲu.

²⁰ Na nɲu, à jɛ woo bei Kirisi ɲa. Í yɛi bei Ilaaɔ takaɛi wa ba ɲɛ ide ku fɔ hai bi tu wa nɔ à waa tɔɔ ɲɛ do irii Kirisi, i jò i d̄s̄ do Ilaaɔ ɲa. ²¹ Kirisi, nɲu iyi kù ce dulum k̄ama, nɲui Ilaaɔ í k̄aa dulum du wa ku ba ka jɛ dee dee si wajue na anu ak̄a nwa iyi à ce do Kirisi ajɔ.

6

¹ Awa iyi à waa ce ice do Ilaaɔ ajɔ, à waa tɔɔ ɲɛi i maà jò did̄s̄ iyi Ilaaɔ í ce

nɲɛu ku ce nfe. ² Si tiai ideɛi Ilaaɔ à k̄ò à ni,

Ilaaɔ í ni,

N̄ gbɔ kutɔɔɛ nɔ n̄ jɛɛ si waati jiiida.

N̄ sobiɛ si ajɔi faaba.

To, nsei í jɛ waati jiiidau, nnyii ajɔi faaba.

³ A kù waa bi inɛ gɔ ku yɛ taaleɛ ice nwa. Nɲui í jò a kù waa ce ngɔgɔ iyi á dasi inɛ kurara. ⁴ Amma si kookoosu nwa fei à waa bi kuwɛɛ nwa ku nyisi iyi à jɛ woo ce ice jiiidai Ilaaɔ ɲa. À waa temua ntɔ ntɔ si wahala do si are do si ijuukp̄a. ⁵ A tɛ nwa kp̄ɔtɔ à dasi wa piis̄ɔ, nɔ inɛ ɲa à dede gidi si wa amma si fei ndɛɛ à yɔkɔ temua. À ya ka ce ice hee ka gbɛɛji, à ya ka wɔ n̄joo, nɔ à ya ka d̄i anu. ⁶⁻⁷ À waa nyisi iyi à jɛ woo ce icei Ilaaɔ ɲa do kuwɛɛ jiiida nwa, do kumà nwa, do suuru nwa, do jiiida ku jɛ nwa, do kubi hai nɛ muafiti nwa, do ideɛi ntɔu ku waazo. Nɔ gbɔgb̄ai Ilaaɔ do ice iyi Hundɛɛ wa ce si wa wa nyisi iyi à jɛ woo ce iceɛ ɲa. Dee dee ku jɛi í jɛ nyauɛ iḡu nwa iyi à ya ka jaò nɔ ka k̄ò ara nwa. ⁸ À ya ka temuai bii inɛ ɲa à mà bɛɛɛɛ nwa walakɔ bii à waa nya f̄une nwa. Bɛɛbɛ m̄ai à ya ka temua bii à waa fɔ jiiida nwa walakɔ bii à waa fɔ laalɔ nwa. À waa cɔ wa bei woo sɔ ibo ɲa baa do iyi à waa fɔ ntɔ fei. ⁹ À waa cɔ wa bei a kù mà wa, baa bii inɛ fei í mà wa s̄aa s̄aa. À waa cɔ wa bei inɛ ɲa iyi à kas̄am, amma hee nsei à wɛɛ si baani. À kp̄a wa iju ntɔ ntɔ, amma a kù kpa wa. ¹⁰ À waa cɔ wa bei ilu inɔ ku fɔ ɲa, amma à ya ka maane inɔ did̄s̄i waati k̄ama fei. À waa cɔ wa bei ilu are ɲa, amma à waa mua inɛ nkpɔ amani. À waa cɔ wa bei a kù nɛ ngɔgɔ, amma à nɛ fei ndɛɛ.

¹¹ Inɛ inɛi Kòrenti ɲa, à s̄ò ɲɛ ide ntɔ iyi í wa si id̄ɔ nwa fei. Id̄ɔ nwa í nɛ kubi nɲɛ jiiida jiiida. ¹² Kubi nwa kù kayɛ si ḡamɛ nɲɛ, amma inɛi i kù na wa ara. ¹³ Na nɲu, i ce nwa bei awa m̄o à waa ce nɲɛ. N̄ wa n ba ɲɛ ide ku fɔ bei amam ɲa, i jò i bi wa jiiida jiiida ɲa.

I maà nɛ anu tɔɔsi do hai dasi Jesu naane ɲa

14 I maà ne anu tõi do hai dasi Jesu naane ña domi i kù jò ña ña. Beirei jiida do laalo á ce ku tõtò. Mà beirei inya kumá do ilu kuku á ce ku tõtò. 15 Beirei Kirisi do Seetam aa ce a gbò si ñje. Mà mii woo dasi Jesu naane do hai dasi naane à ne si gãmei ñje. 16 Beirei bi ku wai Ilaaã do iwě ña á ce ku tõtò. Awai à je bi ku wai Ilaaã, ññu iyi í je icui kuwée. Nò ññu takae í fò í ni, An wée do aña nò awaò ña ka maa ne. An je Lafée ñña nò aa je inem ña. 17 Na ñoi í jò Ilaaã í nyi í ni má, I fa ara ñje hai bi tu ña nò i jìò ña ña. I maà má kəkəi mii iyi í riisi ña. Bii ì waa ce beebe ña an gba ñe. 18 An je baa ñje. Nò ññe mò aa je ama ineməkò do ama inaabom ña. Mii iyi Ilaaã ilu gbugbã fei í fò mbe.

7

1 Baakəəm ña, kuwāu ihē fei tutu wai. Na ññu, ka jò idò nwa ku má sāa sāa si mii fei ku ba ara nwa do idò nwa ku maà ne taale kāmā, nò kumá nwa ku maa kōsi si Ilaaã nò ka mādò beere.

Inò didsi Pəlu

2 I jò ì ne kubi nwa ña. A kù raraa iné gò, a kù beje kuwéei iné gò, a kù nò a kù taki iné gò. 3 N kù wa n fò beebe na n ye taale ñje. Ntəi, si bei ñ fò tā, à ne kubi ñje si idò nwa, baa bii í je si kuwée wala si andei ikui. 4 N wa n naane ñe ntò ntò, nò ñ wa n tō fufu na iri ñje si mii fei. N ba gbugbã na iri ñje nò inəm í dō í caa si ijuukpā nwa fei.

5 Ijuukpāu í jò a kù sīmi waati iyi à to ilei Masedəni. À ba ijuukpā ikā ikā baa yooma fei. À ya ka ba ija hai waduude nò si idò nwa njo wa mu wa. 6 Amma Ilaaã, ññu iyi wa mua ilu inò ku fò ña gbugbã, í jò kunaai Titee í mu nwa gbugbã. 7 Kù je kunaae ññu akāi í mu nwa gbugbã, amma iyi í ni má ññe taka ñje ì mua ññu gbugbã ña. Í nò í sō wa bei ì waa bi ku yem ña ntò ntò, do bei ì ne inò ku fò ña, do bei ì ne kubim ña jiida. Ideu í jò inò didəm í kōsi hee í caa.

8 Na ñoi í jò baa bii tia iyi ñ kò ññe í fò inò ññe, n kù ne inò ku fò do iyi ñ kō. N tako ñ ne inò ku fò si waati iyi ñ ye í fò inò ññe si waati keeke gò. 9 Amma nsei inəm í dō. Kù je na iyi í jò ñ fò inò ññe, amma si na iyi í jò inò ku fò ññe í jò ì kpaasi daa ña. Bebebi í ce si na iyi í jò Ilaaã í ceò inò ku fò ññe ice. Na ññu, a kù ce ññe laalo kāmā. 10 Ntə ntə, inò ku fò iyi Ilaaã wa ceò ice í ya jò iné ku kpaasi daae nò ku ba faaba. Dimii daa ku kpaasi beebe i kaa ni, bii ñ mà. Amma inò ku fò andunya í ya bí ikui. 11 Ilaaã í ceò inò ku fò ññeu ice, nò i cò ribae nsei ña. I cò zaka bei inò ku fòu í jò ì ce laakai ña ì ce himma ì kòò ara ññe ña. Nò í jò inò ññe kù waa dō wo nò ì waa ce njo ña, ì kpā woo ce laalou iju ña. Nò í jò ì bi i yem má ña nò ì ne kubim ña. Si fei ndee ì nyisi iyi ì má si ideu ña.

12 Na ññu, bii ñ kò ññe tiau wa, n kù kō na iné iyi í ce laalou ññu akā, walakò na iné iyi í cea laalou ññu akā. Amma ñ kōi ku ba i mà sāa sāa ña si wajui Ilaaã iyi ì ne kubi nwa ntə ntə ña. 13 Na ñoi í jò à ba gbugbāu.

Kù nò kù je gbugbã ññu akāi à ba, amma iyi í re məm, à ye iyi Titee í wéeò inò didō si na iyi í jò ññe fei ì tū inə. Ññu bei í jò inò didō nwa í kōsi má. 14 Baa bii ñ tō fufu keeke bi tē na iri ññe wo, i kù dasim anyə ña, domi si bei ide ña iyi à sō ñeu fei ntəi, beebe mōi Titee í yəo iyi fufu ku tō nwa si ntəi. 15 Kubi ññe iyi Titee í ne wa kōsi si bei wa ye gigi iyi ññe fei ì jirimae nò ì gbaa ña do beere nla nla. 16 N ne inò didō do iyi an yəkò n dasi ñje naane si mii fei.

8

I ce amua do inò didō

1 Ññe kpaasim ña, à bi i mà ña bei Ilaaã í cea igbei inei Jesu ña iyi à wa ilei Masedəni didō. 2 Añai à ye laakai ku cò si ijuukpā jiida. Amma inò didō nla ñña í jò à ce amua ñña do inò akā, baa do iyi are ñña í la. 3 N je seeda iyi à na do idəbi ñña zaka bei à yəkò, nò à na məm nii hee í re zaka bei a kù waa tamaaò. 4 À mante wa ntə ntə à ni ka jò

an̄a m̄o an̄a a na sobii an̄a na irii woo dasi naane n̄a iyi à wa ilei Zudee. ⁵ À ce í re baa zaka bei à waa tamaa. Sinte titã à na Lafëe ara n̄a, à bei à na awa m̄o ara n̄a do idɔɔbii Ilaaã. ⁶ N̄n̄ui í j̄ò à t̄o Titee ku naa bi tu n̄e ku na ku sobi n̄e si bei í tako í sintie, ku ba in̄e m̄o i tambɔ ice j̄iidau be n̄a. ⁷ Fei ndeé í caa si n̄e, hai naane ku dasi do ide ku f̄o do kumã, do himma n̄e si mii fei, do kubi nwa iyi ì n̄e n̄a. N̄n̄ui í j̄ò à bi ice j̄iidau be m̄o ku caa si n̄e.

⁸ Kù je woodai n̄ wa n na n̄e, himmai in̄e ḡo n̄ai n̄ wa n s̄o n̄e ku ba ku mu n̄e kp̄aa iyi á j̄ò in̄e n̄a a ȳoɔ iyi kubi n̄n̄eu nt̄o. ⁹ Ì n̄o ì mà did̄oi Lafëe nwa Jesu Kirisi n̄a, n̄n̄u iyi í tako í je ilu amani, n̄o í ce arae ilu are na iri n̄e ku ba areu ku ce n̄e ilu amani n̄a.

¹⁰ Si ideu ih̄e ik̄oi n̄ wa n na n̄e. Hai ic̄i in̄e ì je in̄e sinte n̄a si iceu. Kù je si kucee n̄n̄u akã, amma sinte in̄e ì dasi id̄o i coo n̄a. In̄e ì s̄ia i temua i m̄osiò iceu n̄a. ¹¹ Na n̄n̄u, i hanya si beebe nsei i kpa irii iceu n̄a. Si bei ì dasi id̄o nt̄o nt̄o ì sintie do himma n̄a, beebe m̄oi á s̄ia i tambɔe n̄a do himma si bei kune n̄e í to. ¹² Bii ì na do in̄o akã, Ilaaã í ya gbai. Zaka bei ì nei í ya c̄o, n̄o baae ci ya wa si iyi ì kù n̄e n̄a.

¹³ N kù bi ti in̄e m̄o ku na ku maa gaizia n̄e na faabai in̄e ḡo n̄a, amma í s̄ia kune n̄e do tu n̄a ku munga. ¹⁴ Si nsei, kune n̄e í la. Na n̄n̄u, aa ȳok̄o i sobi in̄e n̄a iyi à wa si are. N̄o aj̄o iyi in̄e m̄o ì na ì wa si are, bii kune n̄a í la, an̄a m̄o a sobi n̄e. Beeb̄ei kunei in̄e fei á maa munga. ¹⁵ Beeb̄ei kuk̄oi idei Ilaaã í f̄o í ni, In̄e iyi í kó mana í kp̄o, kù re ḡũa. In̄e m̄o iyi í ko keeke, kù gaizia ḡũa.

In̄e n̄a iyi à b̄o amuau ku gba wa

¹⁶ Ì n̄ wa n saabu Ilaaã, n̄n̄u iyi í j̄ò Titee í bi n̄e bei awa taka nwa à bi n̄e. ¹⁷ Waati iyi ì t̄oɔe ku naa bi tu n̄e í jesi idem tengi be gbakã, n̄o n̄n̄u takae í dasi id̄o m̄o wo nt̄o nt̄o ku naa bi tu n̄e hai a kù s̄o. ¹⁸ N̄o à waa be in̄e nwa ḡo wa do n̄n̄u takae aj̄o, in̄e iyi igb̄ei in̄e Jesu n̄a fei à waa saabu na icei laabaau j̄iidau iyi wa ce. ¹⁹ Iyi í re m̄om, igb̄ei

in̄e Jesu n̄a à cicae ku si wa si isee n̄e nwa ka naaò amuau wa. Iceu à waa cooi ka naò Lafëe takae amboe n̄o ka nyisiò iyi à n̄e id̄o j̄iida ka sobiò in̄e n̄a.

²⁰ À waa ce kookaai ku ba in̄e ḡo ku maà ye taale nwa na fia n̄lau ih̄e ku mué iyi à da nwa si aw̄o. ²¹ Nt̄o nt̄o, à waa bi ka ce mii iyi í s̄ia, ku maà je si ijui Lafëe n̄n̄u akã, amma do bi amane n̄a fei.

²² À waa be n̄a do in̄e nwa ḡo má, in̄e iyi à c̄o laakaie ise f̄eefelo, à n̄o à ye í je ilu himma si ice nkp̄o. Amma nsei himmae í k̄oasi domi wa naane n̄e nt̄o nt̄o. ²³ In̄e n̄a iyi à be si n̄e n̄au wee. Titee n̄n̄ui í je minjiam iyi wa bam ice ku ce bi tu n̄e. In̄e n̄a m̄o iyi aa suu wa, an̄ai à je woo bei igb̄ei in̄e Jesu n̄a n̄o à je in̄e n̄a iyi à waa na Kirisi amboe. ²⁴ Na n̄n̄u, i nyisi n̄a iyi ì bi n̄a n̄a nt̄o nt̄o, ku ba igb̄ei in̄e Jesu n̄a a mà iyi à n̄e kp̄aa ka t̄o fufu na iri n̄e.

9

Sobi iyi aa sambaa woo dasi naane n̄a

¹ Kù j̄eem tilasi n̄ k̄o n̄n̄e tia wa na sobi iyi á je ti woo dasi Jesu naane n̄a iyi à wa ilei Zudee. ² Ì n̄ wa n f̄o beeb̄ei si na iyi í j̄ò ì mà kubi j̄iida n̄n̄e n̄o ì t̄o fufu na iri n̄n̄e bi in̄e Mased̄oni n̄a ì ni in̄e woo dasi naane n̄a iyi ì wa ilei Geresi n̄a ì t̄a s̄oalui sobiu hai ic̄i n̄a. Himma n̄n̄e í dasi in̄e nkp̄o n̄n̄a kookaai. ³ Do n̄n̄u fei, ì wa n be si n̄e in̄e nwa n̄au ih̄e wa ku ba fufu ku t̄o nwa na iri n̄n̄e ku maà je ngbe si ideu ih̄e. Ì bi i weeò s̄oalu n̄a si bei ì f̄ou. ⁴ Bii kù je beebe, bii in̄e Mased̄oni ḡo n̄a à sim wa, n̄o à na à ba i kù ce s̄oalu n̄a, naane nwa iyi à n̄e si n̄e á kpaasi anȳo. Aa f̄o ideu in̄e má? ⁵ Na n̄oi í j̄ò ì ȳoɔ iyi í s̄ia n̄ t̄o kpaasi nwa n̄au ih̄e a cuaam wa bi tu n̄e a ceò s̄oalui amua j̄iida iyi ì w̄au t̄a n̄a. Si beebe á maa j̄ilei hee n̄ maa n̄ to wa, n̄o ku nyisi iyi ì waa na do in̄o akã n̄a, kù je do tilasi.

⁶ I kù mà n̄a, in̄e iyi í gb̄e keeke, keekei í ya da? In̄e m̄o iyi í n̄o í gb̄e í la, n̄la n̄lai í ya da. ⁷ Na n̄n̄u, í s̄ia in̄e fei ku na bei í dasi id̄o, ku maà ti ku je do tilasi walak̄o do wewea, domi in̄e

iyi wa na do inò did̄si Ilaās í bi. ⁸ Ilaās á yòkò ku jò did̄s ikā ikā fei ku caa si ñe ku ba i ñe fei nd̄e do ajò fei ña. Si b̄ebei aa ba bukaatai mii iyi ì bi fei ña, hee ku gbe ññe nla nla i ceò ice j̄iida fei ña. ⁹ B̄ebei kukòì ideì Ilaās wa fò í ni, Ilaās í kp̄ea ilu are ña amanie do inò akā.

Inò akāe kaa tã baa ajò gò.

¹⁰ Ilaās í ya na woo gb̄e dimi nò ku jò ku so j̄iida ku je mii iyi á je. Nñu m̄oi á mu ññe gbugbã i ceò amua ña. Amua á yei bei dimi iyi ì waa gb̄e ña, nò Ilaās ku jò ice j̄iida ññe ku k̄òsi j̄iida. ¹¹ Á na ñe amani ikā ikā fei iyi á to i ya ceò amua ña do inò did̄s. Nò in̄e nkp̄ò á saabu Ilaās na amua ññe iyi aa ka na ñau. ¹² Ntò ntò, ice iyi ì waa ce ña wa wūa bukaatai woo dasi naane ña j̄iida. Amma kù je baa iyi be ññu akā. Á jò in̄e nkp̄ò ku saabu Ilaās. ¹³ Amua á d̄oa in̄e ña si hee ku jò a maa saabu Ilaās do yaase bei ì waa jirima ña. Ilaās ku jirima ññe wa nyisi iyi ì dasi laabaau j̄idai Kirisi naane ña. Nò aa nyi a saabu má do yaase bei ì ce ikp̄ei amani ññe do inò akā in̄e ña iyi à gbe fei. ¹⁴ Aa ce ññe kutòò do kubi nla nla na irii did̄s nlau ih̄e iyi Ilaās í ce ññe. ¹⁵ Ka saabu Ilaās na amuae iyi í kpeeò kufò do gele.

10

Pòlu wa kòò arae na ice

¹ Amu Pòlu, amu takam nii ñ wa n f̄aa ñe, amu iyi à ni ñ ya n kaye aram bii ñ wa bi tu ñe, bii ñ j̄iò ñe nò n ba ñe ide ku fò do kulele. Amma do daa did̄si Kirisi do j̄iida ku j̄ei ñ wa n t̄ò ñe ideu ih̄e. ² I maà tilasim n ba ñe ide ku fò do kulele waati iyi an na n to wa bi tu ñe, domi b̄ebei ñ dasi id̄o n cea in̄e gò ña iyi à waa ni id̄òbii ara nwai à waa ce. ³ Ntò, à wa si ara, amma a kù waa jabu do id̄òbii ara. ⁴ J̄inei igū ña iyi à waa jabuò kù je ti andunya, amma gbugbã Ilaās iyi á jò ka k̄eke bindi ña ka kpaò irii lasabui kurarai aman̄e ⁵ do dimii ara ku so iyi in̄e ña à ñe fei à waa j̄òò ide ntò Ilaās. Nò do ññui à waa k̄amiaò lasabu fei ku ba a jirima Kirisi. ⁶ À nò

à tã sòolu ka kp̄a in̄e ña iyi a kù waa jirima ideu fei iju waati iyi ì na ì waa jirima ñe dee ña.

⁷ I jò i cò mii ña iyi ì waa ye si waju ññe. Bii in̄e gò í mà kam kam iyi ññu í je ti Kirisi, ku mà si id̄e iyi b̄ebei m̄oi awa m̄ò à je ti Kirisi. ⁸ Laf̄e í mu nwa yiiko ku ba ka mu ññe gbugbã, kù je ka k̄eke ñe. Nò baa bii fufu ku t̄ò nwa í la keeke na yiikou n kaa n ye anyò. ⁹ N kù bi a ni ñ wa n da zigi ññe do tiam ña. ¹⁰ Ntò ntò, in̄e ña à ya ni tiam í lele nò í gaabu, amma bii ñ wa inò ññe n ci ya ñe gbugbã, ide ku f̄am ci ya ñe b̄ebei. ¹¹ In̄e iyi wa fò b̄ebei í s̄ia ku mà iyi ih̄e. Do yaase bei à waa kò si tia nwa bii a kù wa be, do yaase b̄ebei m̄oi kookoosu nwa á ye waati iyi aa ka wa bi tu ñe.

¹² Ntò, a kaa ka je ka wã ara nwa do in̄e ña iyi à ya maa so ara ñña lele hee ka jò ña. In̄e ññu ñau a kù ñe bisi domi à so ara ñña í baa í je mii ku wã ñe, nò à ya maa wã ñe aña duusò. ¹³ Amma awa, a kaa ka t̄ò fufu si mii iyi a kù ñe kp̄a ka t̄òò fufu. Si ice iyi Ilaās í j̄ile nwa ku cei aa ka t̄òò fufu, nò in̄e ñe je ribai ice nwa. ¹⁴ Ntò ntò, awai à naa ññe laabau j̄idau wa. Bii kù je b̄ebei wo, a kaa ka ñe kp̄ai fufu ku t̄ò. ¹⁵ Si b̄ebei, a kù waa t̄òò icei in̄e gò fufu. Amma à waa cò kp̄a, si bei naane ku dasi ññe í la wa k̄òsi, ice nwa m̄ò á na ku k̄òsi si anini ññe ¹⁶ ku ba ka yòkò ka b̄ò laabaau j̄idau si ilu ña iyi à wa waju ññe, ku maà ti ku je do fufu ku t̄ò na saabui ice iyi in̄e gò ña à ce tã.

¹⁷ Kukòì ideì Ilaās wa fò, í ni, In̄e iyi wa t̄ò fufu, ku t̄ò fufu na Laf̄e. ¹⁸ Na ññu, in̄e iyi wa cò arae in̄e j̄iida, kù je ññui Ilaās á saabu, í gbe in̄e iyi Ās Laf̄e takae wa cò in̄e j̄iida.

11

Pòlu í ni a ce laakai do woo be ilu ibo ña

¹ Oo, ñ bi i temuaòm ña bii ñ fò ide keeke iyi kù ñe yaase. Ntò ntò, i temuaòm ña. ² Ñ wa n ce igu iyi wa naa hai bi Ilaās na iri ññe, domi ñ ye ñai bei mud̄e iyi ñ mua m̄òkò akā. M̄òkòu í je Kirisi nò ñ bi n kooò ñe bi t̄ei bei

mudēe iyi kù mà mākō. ³ Amma si bei Seetam njou, í dī ijui Efa wo do bisi laabē, ò wa n ce njo lasabu nje mō ku maa na ku sinda hai si kpāai Kirisi iyi ò waa too nsei òa do naane hai ne muafiti. ⁴ Njo í nyi wa mum má si na iyi í jò bii inē gō í naa wa sisi nje idei Jesu mmu gō i ci ya kō òa. Ì ba Hundei Ilaaḍ tã òa, amma ò nyi ò tã sōlu i gba hunde mmu gō má òa. Ì gba laabaau jiidau tã òa, amma ò nyi ò tã sōlu i gba laabaau ikā má òa.

⁵ Ñ wa n tamaa inē òau ihē iyi à waa cō ara òa woo be nla òau, kama òa gō kù rem do ngōgō. ⁶ Baa bii n kù dō gēle bei inē òau ihē, kù je ò kua kumà, ò nō ò nyisi je si fei ndēe fei mam mam.

⁷ Waati iyi ò sisi nje laabaau jiidai Ilaaḍ, ò cooi ngbe ngbe. Ñ kaye aram ku ba n so je lele. Iyi ò ce beēbe ò rarai? ⁸ Ñ gba fia i gbei inei Jesu gō òa wai fei sãa sãa ò na ò sobi òeḍ. ⁹ Waati iyi ò wa bi tu je n kù je asoi inē gō nje. Bii ò ne bukaatai ngōgō, inē nwa òa iyi à ya naa hai ilēi Masedōni aḡai à ya naam mii iyi ò ne bukaatae fei wa. Ñ mu aram si fei ndēe ku ba n maà n je aso nje. Beēbe mōi an nō n maa n mu aram. ¹⁰ Do ide ntōi Kirisi iyi í wa sim, n wa n sō je iyi inē gō kù wēe si ilēi Geresi fei iyi á ganjiim n tōo fufu si ideu ihē. ¹¹ Na mii í jò ò ce beēbe. Ì waa tamaa n kù bi òei? Ilaaḍ í mà sãa sãa iyi ò bi je.

¹² Amma bei ò wa n ce nsei, beēbei an maa n ce má ku ba n dī òa kpāa, aḡa iyi à waa de a tōo fufu a ni awaḍ òa òa akāi. ¹³ Inē òau, woo be ilu ibo òai iyi à ya dī ijui inē gō òa, nō à waa kpe ara òa woo bei Kirisi òa. ¹⁴ Nkama kù wa be iyi á biti inē, domi Seetam takae á yōkō ku kpaasi arae bei amalekai Ilaaḍ. ¹⁵ Na òju, biti gō kù wēe bii woo ce icēe òa à kpaasi ara òa bei woo ce icēi Ilaaḍ òa. Amma aa ba riba òa si bei icē òa í ye.

Ijuukpā iyi Pōlu í ye si kubēe

¹⁶ Ñ wa n fō má, inē gō ku maà cōm bei sūmu. Amma baa bii ò waa cōm sūmu òa, ò gbam do beēbe, ku ba amu

mō n tōo fufu keeke. ¹⁷ Iyi ò wa n fō nsei kù je bei Lafēe í bi inē òa a ya fō. Amma si ideu ihē ò wa n tōo fufu nō ò fō ide bei sūmu. Nō bii ò wa n tōo fufu ò ne mii iyi ò wa n tōo fufui. ¹⁸ Amu takam mō an tōo fufu si na iyi í jò inē nkpō wa tōo fufu na ara. ¹⁹ Ì waa temuaḍ inē hai ne yaase òa, inē iyi ò waa tamaa ò ne yaase jiidai òa. ²⁰ Ì waa coko à waa ce je aru òa, à waa ce je ile, à waa taki je, nō à waa donda je, nō à waa sambala je. ²¹ Anyō wa mum n sō je iyi n kù ne gbugbā n ce nje beēbe.

Do òju fei, bii inē gō í ne wōkō wa tōo fufu amu mō ò ne. Ñ wa n fō ide bei sūmu. ²² À je inei Ebeē òai? Beēbe mōi amu takam. À je inei Izireli òai? Beēbe mōi amu takam. À je tōkui Aburahamui? Beēbe mōi amu takam. ²³ À je woo ce icēi Kirisi òai? Ñ re òa si be. Idem nōu, idei sūmui. Ñ ce icē ò re òa, à dasim piisōo í re òa, à tēem kpōtōo n kù mà baa jiaē. Ise nkpō nkpōi ò maai iku. ²⁴ Ise gbēewui Zuifu òa à tēem kpōtōo anu ciiji fakā kù wa si. ²⁵ Inei Romu òa à cām do golo í to ise gbēeta. À tam kuta à bi a kpam gbakā akā. Ise gbēetai akōi inyi iyi ò lō í je inyi, nō ò dasi inyi gbakā akā ò wa be hai daakō hee iju í koo í má. ²⁶ Si isēenem òa aḡo nkpō nkpō si mbirisii ò ya n maa n wa na kukōi ido do woo bata ku gba òa iyi à wa si kpāa. Aḡo gō òa ò ya n wa si mbirisi bi dimii inem òa, aḡo gō òa mō bi dimi mmu òa, aḡo gō òa mō si ino ilu, aḡo gō òa mō si gbabua, aḡo gō òa mō si tenku, aḡo gō òa mō bi inē òa iyi à sō ibo à waa ni aḡa à je kpaasi woo dasi naane òa. ²⁷ Ñ mà icē ku gaabu òa do wahala nla nla òa, à ganjiim njoo ku sū. Ari í ya kpam nō agbe í ya kpam, ò ce anu ku dī do tilasi, ò wahala do tūtū nō n kù ne jine ku dasi òa. ²⁸ Si anyii mii òau be fei, lasabum í ya maa wa si icē òa iyi ò cea igbei inei Jesu òa fei. ²⁹ Bii inē gō kù ne gbugbā, amu mō n ci ya n ne gbugbā. Bii inē gō í dasi dulum ò ya n ne ara kuroi jiidai.

³⁰ Bii í je ò wa n tōo fufui, an tōo si mii iyi wa nyisi gbugbā hai nem fei.

³¹ Ka saabu Ilaaḍ baai Lafēe nwa Jesu

do ajɔ fei. Nɲui í mà iyi n kù wa n sɔ ibo. ³² Waati iyi à wa Damasi, inɛ ngbo iyi amanlu Aretasi í jilɛ si iluu í jilɛ inɛ ɲai a maa degbe anu koofai ilu nla a ba a mum. ³³ Amma à jò n fitai hai do fɛrɛntii bindii iluu nɔ à kitaam nii si kɔlɔ, nɔ do yaase bɛɛbɛi n ce n gbãð.

12

Kuyɛ do kukɔsi iyi Ilaaɔ í nyisi Pɔlu

¹ Debɛi í gbe n tɔɔ fufu, baa bii í jɛ kù nɛ aranfãani gɔ. Amma nɛi an fɔ idei kuyɛ do kukɔsi iyi Lafɛɛ í nyisim. ² N mà inɛi Kirisi gɔ iyi à soo hee lelei Aɔ í to adɔ maatɛɛ nnyi. Do araɛi à soo do ntɔ? Mà í ce kuyɛi? N kù mà. Ilaaɔ nɲu akã dei í mà. ³⁻⁴ N mà iyi à so mɔkɔu hee bi Ilaaɔ. Nɔ n sisi n wa n fɔ má, do araɛi à soo do ntɔ? Mà í ce kuyɛi? Ilaaɔ nɲu akã í mà. Tengi bei í gbɔ ide iyi kù jɔ amanɛ ku fɔ, nɔ kaa yɔkɔ ku fɔɔ mɔm. ⁵ An tɔɔ fufu si inɛɛu bɛ. Amma n kaa n tɔɔ fufu si aram, bii kù jɛ si gbugbã hai nɛm. ⁶ Bii í jɛ n bi n tɔɔ fufu n kaa n jɛ sũmu, domi an fɔ ntɔ. Amma n kù wa n tɔɔ fufu ku ba inɛ gɔ ku maà cɔm ku re bei wa yɛm, walakɔ bei wa gbɔ hai si gɛlɛm.

⁷ Amma ku ba n maà n ce faao na kukɔsi nla, bɔɔ gɔ í na í sɔkɛ sim bei agũ. Í naai bei woo bei Seetam * ku na ku cãm nɔ ku ganjiim faao ku ce. ⁸ Iɛ gbɛɛtai n tɔɔ Lafɛɛ na irii bɔɔu ku ba ku jò n ba iri. ⁹ Amma í jɛɛm í ni, didɔm í toɛ domi si gbugbã hai nɛi inɛ ɲa aa yɛ gbugbã. Na nɲu, n bi n tɔɔ fufu si gbugbã hai nɛm ku ba gbugbãi Kirisi ku wa sim. ¹⁰ Na ɲɔi í jò n nɛ inɔ didɔ si gbugbã hai nɛm, do arabu ɲa, do inɔ ku fɔ ɲa, do ijuukpã ɲa do wahala ɲa iyi í ya bam na irii Kirisi. N ya n nɛ inɔ didɔ domi waati iyi amu takam n kù nɛ gbugbã, waati bɛɛbɛi Ilaaɔ í ya muum gbugbã.

Zigiida iyi Pɔlu í nɛ na inɛi Kōrenti ɲa

¹¹ N wa n fɔ ide bei sũmu, amma í tilasim ɲai. Inɛi í sɛa i fɔ jiidam ɲa wo, domi baa bii n kù jɛ ngɔgɔ, inɛ ɲau ihɛ iyi à waa cɔ ara ɲa woo bɛ nla ɲau,

* **12:7** woo bei Seetam amalekai Seetam nii Zuifu ɲa à ya kpe ɲa do fee ɲa, nɔ yaasei amalekai í jɛ woo bɛ.

a kù rem. ¹² N nyisi ɲɛ ntɔ ntɔ iyi n jɛ woo bɛ si kookoosum ɲa do temua nla nla iyi n ce. Kookoosu ɲau nɲui í jɛ maamaake dimi ikã ikã ɲa do icɛ gbugbã ɲau fei. ¹³ Mii n cea igbɛi inɛi Jesu gɔ ɲa iyi n kù ce nɲɛ, bii kù jɛ iyi n ni n kù bi n jɛ aso nɲɛ. Nɔ bii na nɲui, i ceem suurui kuraram.

¹⁴ Wee n tã sɔɔlu n naa bi tu ɲɛ ise gbɛɛtasia. Nɔ n kaa n jɛ aso nɲɛ má. Inɛ taka nɲɛi n bi, kù jɛ fia nɲɛ. Kù jɛ amu ɲai aa ba fia a wɔɔ baa nɲa ɲa, amma baa ɲai aa ba fia a wɔɔ ama nɲa ɲa, mà irei. ¹⁵ Inɔ didɔm nii n jɛ mii iyi n nɛ fei, nɔ n loð aram na hunde nɲɛ. Bii kubi nɲɛ iyi n nɛ wa kɔɔsi, kubi iyi í bim ɲa á kayɛ?

¹⁶ Í mà do ntɔ ɲa iyi n kù jɛ aso nɲɛ amma inɛ gɔ ɲa à ni n ya n ce nɲɛ bisii n maa n gba fia nɲɛ si asii. ¹⁷ Mà inɛ ɲa iyi n ya n bɛ si ɲɛ wa ɲau, baa inɛ akã nɲa, í taki ɲɛi? ¹⁸ N tɔɔ Titee ku naa bi tu ɲɛ, n bɔɔ wai nɲu do kpaasiu. Aa ni Titee í taki ɲɛ má ɲai? Lasabui awaò fei kù jɛ akãi? Kookoosu nwa kù jɛ akãi?

¹⁹ Í tamaa bei hai kukpɛ à waa dɛ ka kɔð ara nwa si waju nɲɛi? Aawo, kù jɛ bɛɛbɛ baakɔɔ nwa ɲa. À waa fɔ idei bei Kirisi í bi si wajui Ilaaɔ ku ba naanɛ ku dasi nɲɛ ku bɔ waju. ²⁰ N wa n ce njo bii n na n to wa bi tu ɲɛ n maà n na n ba ɲɛ bei n kù bi, inɛ mɔ, i maa ti i na i bam bei i kù bi ɲa. N wa n ce njo ija do igu ku maà wa si ɲɛ, do idɔkɔ, do nɲɛ ku wã, do arabu ɲa, do irii inɛ ku sɔ, do faau, do mii hai nɛ yaase. ²¹ N wa n ce njo Ilaaɔ ku maà na ku kayɛm si waju nɲɛ waati iyi an na n nyi wa bi tu ɲɛ má. Nɔ n wa n ce njo má n maa n na n kpata na irii inɛ nkɔɔ ɲa iyi à tako à ce dulum wo nɔ a kù kpaasi idɔ hai si abo kaafe ɲa ku sũð do si daa sãmi nkɔɔ do daa nkɔɔ nkɔɔ iyi à ya ce.

13

Idei ankãanyi do fɔɛ

¹ Kukɔi idei Ilaaɔ wa fɔ í ni, i bei i yɛ taalei inɛ baa yooma fei í sɛa ku jɛ

do sɛɛdai amanɛ minji walakɔ mɛɛta. Wee ise gbɛɛtasiã nɪ̀ n̄ wa n naa bi tu n̄ɛ bɛbɛi. ² Nɔ̀ n̄ nɛ ide iyi an s̄ɔ̀ inɛ n̄a iyi à ce dulum wo, do inɛ n̄a iyi à gbe fei. N̄ fɔ̀ tã waati iyi n̄ wa bi tu n̄ɛ ise gbɛɛjisiãu. Amma nsei iyi n kù wa bɛ, n̄ sisi n̄ wa n fɔ̀ má. Waati iyi an na n to wa bi tu n̄ɛ bɛ má, bii inɛ gɔ̀ n̄ɛ í ce ide gɔ̀ an fɔ̀ siɛ ide do kugaabu. ³ An gaabu si na iyi í jò ì bi n nyisi n̄ɛ iyi Kirisii wa fɔ̀ ide hai bi tom n̄a. Debɛi, aa yɔ̀ n̄a. Kirisi kù kua gbugbã bi tu n̄ɛ, amma wa nyisi gbugbãɛ si anini n̄ɛ. ⁴ Ntɔ̀i, à kpakpɛ si j̄li ku gaau si gbugbã hai nɛɛ, amma nsei í wɛɛ do saabui gbugbãi Ilaaɔ̀. Awa mɔ̀ à jɛ hai nɛ gbugbã si anu akã nwa do n̄ɛ, amma aa ka maa wɛɛ do n̄ɛ si anini n̄ɛ na saabui gbugbãi Ilaaɔ̀.

⁵ I wuse ara n̄ɛ i cɔ̀ yaasei kuwɛɛ n̄ɛ bii í jɛ isɛɛnɛ n̄ɛ wa too naanɛ iyi ì dasi n̄a do ntɔ̀. I kù mà n̄a iyi Jesu Kirisi í wa si n̄ɛi? Í gbe bii in̄ɛ ì mɔ̀ngɔ̀ ku nyisi iyi ì dasi naanɛ ntɔ̀ ntɔ̀ n̄a. ⁶ Amma do n̄ɛ fei n̄ tamaa aa yɔ̀ n̄a iyi kù nɛ sika awa à dasi naanɛ ntɔ̀ ntɔ̀. ⁷ Mii iyi à waa tɔ̀ Ilaaɔ̀ n̄ɛi í jɛ i maà na i ce laalɔ̀ kãma n̄a. Kù jɛ à waa dɛ inɛ n̄a a saabui icɛ j̄iida nwa n̄ɛ akã, amma iyi à waa lele, n̄ɛi í jɛ i ce mii j̄iida n̄a, baa bii inɛ n̄a à waa ni awa a kù ce nkãma. ⁸ A kù nɛ gbugbã ka kpaasiò ide ntɔ̀ do ibo, bii kù jɛ ka jò ntɔ̀u ku bɔ̀ waju. ⁹ À wɛɛò inɔ̀ didɔ̀ ka jɛ hai nɛ gbugbã n̄a bii ntɔ̀ ntɔ̀ in̄ɛ ì nɛ gbugbã n̄a. Nɔ̀ n̄ɛ mɔ̀m n̄i à waa tɔ̀ Ilaaɔ̀ ku ba i kɔ̀ n̄a. ¹⁰ Na n̄ɛi í ce n̄ kɔ̀ n̄ɛ mii n̄au ih̄ɛ hai waati iyi n̄ wa n̄ j̄iò n̄ɛ ku ba bii n̄ to wa, n maà n gaabu si n̄ɛ do gbugbã iyi Lafɛɛ í muum. Í muum gbugbãm n̄i, kù jɛ n kɛkɛò n̄ɛ, amma ku ba n̄ jò naanɛ ku dasi n̄ɛ ku bɔ̀ waju.

¹¹ Iyi í gbe nsei, in̄ɛ inɛm n̄a, i jò i nɛ inɔ̀ didɔ̀ n̄a, i ce kookaai i jɛò inɛ n̄a iyi à kɔ̀, i ya maa mua n̄ɛ gbugbã n̄a. I ce anu akã n̄a, i wɛɛò laakai ku s̄u n̄a. Ilaaɔ̀ ku wɛɛ do in̄ɛ, n̄ɛi iyi í bi wa nɔ̀ wa mu nwa laakai ku s̄u.

¹² I ce n̄ɛ fɔ̀ do kubi j̄iida n̄a. Woo dasi naanɛ n̄au fei à waa ce n̄ɛ fɔ̀.

¹³ Didɔ̀i Lafɛɛ Jesu Kirisi, do kubii Ilaaɔ̀, do anu akãi Hundei Ilaaɔ̀ ku wɛɛ do in̄ɛ fei.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Galati na

Í ce na fɔ

¹ Amu Pɔlu woo beu, amui n̄ kɔ n̄ɲe tiau ih̄e wa. Kù je aman̄ei í k̄pem n̄ jeò woo be, kù nɔ kù je in̄e gɔi í b̄em. Jesu Kirisii í k̄pem, n̄ɲu do Ilaaɔ Baaba iyi í j̄u hai si bale. ² Amu do k̄paasi woo dasi naane na iyi à wa ih̄e fei à ce igbei in̄ei Jesu na iyi à wa ilei Galati fɔ. ³ Ilaaɔ Baaba do Laf̄e Jesu Kirisi a mu n̄ɲe did̄ɔ do laakai ku s̄u. ⁴ Jesu Kirisi í na arae na irii dulum du wa ku ba ku nya wa hai si kuce laalɔi andunyau ih̄e. B̄eebei í ce í ceò idɔɔbii Ilaaɔ Baa nwa. ⁵ Ilaaɔi í n̄e amboe hee do aɲɔ fei. Ami.

Laabaau jiida ak̄ai í wee

⁶ Ideu í mum biti do iyi ò f̄usi Ilaaɔ awɔ gb̄aa gb̄aa b̄eebe t̄a na, n̄ɲu iyi í k̄pe n̄e wa si did̄ɔi Kirisi, nɔ ò waa bi ò too laabaau mmu gɔ má na. ⁷ Ntɔ ntɔ, laabaau jiida k̄ama gɔ kù wee má. Amma in̄e gɔ na à waa f̄ɔ lasabu n̄ɲe dei, nɔ à waa bi a k̄paasi laabaau jiidai Kirisiu. ⁸ Amma baa awa taka nwa walakɔ amaleka iyi í naa hai lele, bii í ce n̄ɲe waazoi laabaau mmu gɔ má, bii kù je iyi à ce n̄ɲe ih̄e, Ilaaɔ ku ceekpe laf̄e. ⁹ À tako à fɔ wo n̄ nɔ n̄ wa n̄ fɔ má, bii in̄e gɔ í ce n̄ɲe waazoi ide mmu gɔ iyi kù je iyi ò jesiu t̄a na Ilaaɔ ku ceekpe laf̄e.

¹⁰ Si ideu ih̄e aa ni n̄ wa n̄ de saabui aman̄e n̄ai? Aawo, saabui Ilaaɔi n̄ bi. N̄ wa n̄ de n̄ ce mii iyi á d̄ɔa aman̄e na si? Aawo, bii n̄ wa n̄ de n̄ ce mii iyi á d̄ɔa aman̄e na si, n̄ kaa n̄ je woo ce icei Kirisi.

B̄ei Pɔlu í jeò woo be

¹¹ In̄e k̄paasim na, n̄ bi ò mà na iyi laabaau jiida iyi n̄ sisi n̄ɲe kù je hai bi aman̄ei í naa. ¹² Kù je aman̄ei í s̄ɔm, in̄e k̄ama sisi í ceem cioe, Jesu Kirisi n̄ɲu ak̄ai í nyisim.

¹³ Ì gbɔ bei kuweem í ye na wo si waati iyi n̄ wa n̄ tɔ Ilaaɔ bei Zuifu na.

In̄e fei ò mà na kookaai iyi n̄ tako n̄ ce n̄ k̄p̄àò in̄ei igbei Ilaaɔ na iju ku ba n̄ ce n̄fe n̄na. ¹⁴ Si k̄p̄aai Zuifu na ku too n̄ wa si in̄oi in̄e na iyi à waa je waju si in̄oi saam na.

¹⁵ Amma Ilaaɔ í cicaam à bei à b̄im nɔ í k̄pem si did̄ɔe n̄ cea ice. ¹⁶ Si waati iyi í j̄leu, í nyisim Amae ku ba n̄ cea dimi mmu na waazoi laabaau jiidae. Nɔ n̄ kù bɔ bi in̄e k̄ama ku muum bisi. ¹⁷ N̄ kù nɔ n̄ kù bɔ Zeruzalemu n̄ koo n̄ ye in̄e na iyi à tako à je woo be na n̄ bei n̄ jeò woo be. Amma iyi n̄ dede gbak̄a ilei Arabii n̄ bɔ. Hai be nɔ n̄ nyi Damasi má. ¹⁸ Í k̄pe í to zakai ad̄ɔ meeta n̄ bei n̄ bɔ Zeruzalemu n̄ koo n̄ mà Sefaa *, nɔ n̄ ce aɲɔ maat̄u bi tee. ¹⁹ N̄ kù nɔ n̄ kù ye woo be mmu k̄ama be má, bii kù je Zaaki, if̄ai Laf̄e.

²⁰ Iyi n̄ wa n̄ k̄u ih̄e nt̄oi. Ilaaɔi í je seɛdam bii n̄ wa n̄ sɔ iboi.

²¹ Si anyie nɔ n̄ bɔ ilei Siri do Silisi na. ²² Waati b̄eebe igbei in̄ei Kirisi na iyi à wa ilei Zudee a kù ye wajum tit̄a. ²³ N̄ɲu de à gbɔ iyi in̄e iyi í tako wa k̄p̄a na ijuu, wee n̄sei wa waazo ide woo dasi Jesu naane na, ide iyi n̄ɲu takae wa bi ku ce n̄feeu wo. ²⁴ Nɔ à saabu Ilaaɔ na irim.

2

Pɔlu do woo be na iyi à gbe

¹ Iyi í k̄pe í to zakai ad̄ɔ maat̄e n̄ɔi n̄ nyi Zeruzalemu má, amu do Baanabasi. Nɔ à gb̄a Titee í si wa. ² N̄ kooi si na iyi í j̄ò n̄ ce kuye. Nɔ si kuye Ilaaɔi í ni n̄ koo. N̄ k̄pe in̄e ngbo na ik̄ai awaò na à t̄ɔt̄ɔ nɔ n̄ sisi n̄ɲa yaasei ide laabaau jiidau iyi n̄ ya n̄ cea dimi mmu na waazoeu wo. N̄ ce b̄eebei si na iyi í j̄ò n̄ kù bi icem iyi n̄ ce wo, walakɔ iyi n̄ wa n̄ ce n̄sei ku ce n̄fe. ³ Nɔ in̄e ngbo nau a kù tilasi Titee iyi í wa bi tom n̄u ku ce bango baa do iyi í je Gereki fei. ⁴ A kù tilasi baa do iyi in̄e gɔ na iyi a kù je in̄e nwa na do ntɔ à lɔ wa si igbeu à waa bi a tilasi in̄e fei ku ce bango. In̄e nau woo zamba in̄e n̄ai. À naai do bisi ku ba a beje ara ku n̄e nwa si anu ak̄a nwa do Jesu Kirisi nɔ

* 1:18 Sefaa n̄ɲu à ya k̄pe Piee má.

a ce wa aru. ⁵ Amma awa a kù je ide n̄ɲa baa keeke domi à bi ka leeki si nt̄ai laabaau jiidau na iri n̄ɲe.

⁶ N̄o in̄e n̄a iyi à n̄e jirima à re a kù k̄ɔsi ide k̄ama má si ide iyi n̄ f̄ou. Nt̄ai, baa bii aɲai à je ilu jirima n̄a kù j̄eem nk̄ama, domi bi Ilaaɔ in̄e ḡo kù re n̄je. In̄e ngbo n̄au be a kù k̄ɔm si ide k̄ama.

⁷ Amma à ye iyi Ilaaɔ í daam laabaau jiidau si aw̄o n̄ sisia dimi mmu n̄a, si bei í daa Pīe si aw̄o ku sisia Zuifu n̄a.

⁸ Ilaaɔi í na Pīe gbugb̄a ku j̄eò woo be bi Zuifu n̄a, mà irei. N̄ɲu m̄oi í n̄o í nam gbugb̄a n̄ j̄eò woo be bi dimi mmu n̄a.

⁹ N̄o Zaaki do Pīe do Z̄aa, aɲa iyi à je bei s̄obe si igbei in̄ei Jesu n̄a, à ye iyi Ilaaɔi í daam ic̄eu ih̄e si aw̄o na did̄e. N̄oi à jesi ka ce anu ak̄a, amu do Baanabasi ka b̄o bi dimi mmu n̄a n̄o aɲa m̄o a b̄o bi Zuifu n̄a. ¹⁰ Amma à t̄o wa ka ye ḡigii ilu are n̄a n̄a. N̄o be be m̄oi amu takam n̄ dasi id̄o t̄a.

P̄alu wa gbagba si Pīe Antīosi

¹¹ Si waati iyi Pīe í naa Antīosi be n̄ gbagba sie si bantuma si na iyi í j̄ò wa ce taale. ¹² Taaleu wee. In̄e ḡo n̄a iyi à wa bi Zaaki à naa Antīosi. In̄e n̄au à ya na gbugb̄a si bango ku ce. Hee a maa to wa Pīe í ya maa je do dimi mmu woo dasi Jesu naane n̄a aj̄o. Amma iyi in̄e n̄au à na à to wa, í fa arae ci ya je aɲaò n̄a má domi wa ce n̄jo n̄a. ¹³ N̄oi Zuifu woo dasi Jesu naane n̄a iyi à wa beu, ḡoḡo n̄a m̄o à ce bei Pīe í ceu hee à fa Baanabasi m̄o si muafiti n̄au. ¹⁴ Iyi n̄ ye a kù waa n̄e do in̄o ak̄a si kp̄ai laabaau jiidau, n̄oi n̄ s̄o Pīe si wajui aɲa fei n̄ ni, aw̄o Zuifui n̄o ì waa ce bei dimi mmu n̄a, i kù waa ce kucei Zuifu n̄a. To, beirei aa ce i tilasi dimi mmu n̄a a ce kucei Zuifu n̄a.

Zuifu n̄a do dimi mmu n̄a à ba faaba na naane ku dasi

¹⁵ Nt̄ai, awa Zuifu n̄ai, a kù je dimi mmu n̄a iyi à ya kpe ilu dulum n̄a, domi Zuifu n̄ai à bí wa. ¹⁶ Do n̄ɲu fei, à mà iyi aman̄e kaa je dee dee si wajui Ilaaɔ na wooda ku too, bii kù je na naane iyi á dasi Jesu Kirisi. Na n̄ɲu, awa m̄o à dasi Jesu Kirisi naane ku ba ka je dee dee na naane iyi à dasi

Kirisi, kù je na wooda ku too. Ilaaɔ kaa ce in̄e ḡo dee dee si na iyi í j̄ò wa jirima wooda. ¹⁷ Nsei, bii à waa de ka je dee dee na saabui Kirisi, n̄o à ba wee awa m̄o ilu dulum n̄ai bei hai je Zuifu n̄a, aa ka je ka ni ic̄ei Kirisii í j̄ò dulum wa k̄ɔsi? Aawo, ka maà lasabu be be.

¹⁸ Nsei, bii n̄ teese n̄ wa n̄ ma mii iyi n̄ tako n̄ lege wo, n̄ baa n̄ je ilu taalei.

¹⁹ Nt̄o nt̄o, woodau takae í j̄ò n̄ ye bei iku si wajue, ku ba n̄ ce kuw̄eem na Ilaaɔ.

²⁰ Í ye bei à kpakpaam si j̄i do Kirisi aj̄o. Na n̄ɲu, kù je na aram nii n̄ wee má, bebei Kirisii wa ce kuw̄eem sim. N̄o kuw̄eem iyi n̄ wa n̄ wee n̄sei, n̄ wa n̄ weei do naane iyi n̄ dasi Amaí Ilaaɔ, n̄ɲu iyi í bim̄ n̄o í na kuw̄eem na irim. ²¹ N̄ kaa n̄ f̄usi did̄i Ilaaɔ aw̄o n̄ maa n̄ jirima wooda, domi bii í je aman̄e á ȳk̄o ku je dee dee na wooda ku jirima, debei ikui Kirisiu ngbei.

3

Wooda ku jirima de, mà naane ku dasi

¹ In̄e in̄ei Galati n̄au, i kù n̄e laakai n̄a. In̄e iyi à sisia idei Jesu Kirisi iyi à kpakpa si j̄i ku gaau s̄aa s̄aa, yooi í k̄ɔt̄e n̄e. ² N̄ bi i s̄m̄ ide icu ak̄au ih̄e n̄a. Í ba Hundei Ilaaɔ na wooda ku jirima n̄ei de, mà na laabaau jiidau iyi ì gb̄o ì dasi naaneu n̄ai. ³ Beirei í ce ì kua laakai be be n̄a. Í sinti do Hundei Ilaaɔ n̄a n̄o ì waa bi i kpa irie do gbugb̄ai ara n̄e? ⁴ Ijuukp̄a iyi ì ye wo n̄a na naane ku dasi n̄e, n̄sei aa j̄ò ku je ngbe n̄ai? N̄ t̄amaa i kaa j̄ò ku je ngbe n̄a. ⁵ Iyi Ilaaɔ í na n̄e Hundee, n̄o wa ce maamaake n̄a si anini n̄e, wa cooi na wooda ku jirima n̄e? Mà na iyi í j̄ò ì gb̄o idei laabaau jiidau ì dasi naane n̄ai.

⁶ Í mà n̄a iyi kuk̄oi idei Ilaaɔ í ni, Aburhamu í dasi Ilaaɔ naane, n̄ɲu í j̄ò Ilaaɔ í dooae aman̄e dee dee. ⁷ Na n̄ɲu, i j̄ò i mà n̄a iyi woo dasi Jesu naane n̄ai à je t̄okui Aburhamu n̄a do nt̄o. ⁸ Hai tako wo Ilaaɔ í mà iyi n̄ɲu á j̄ò dimi mmu n̄a a je dee dee na naane ku dasi n̄a. N̄oi í j̄ò í sisia Aburhamu laabaau jiidau hai ku kpe í ni, hai bi t̄ei an weea in̄ei andunya

fei. ⁹ Aburhamu í dasi naane nɔ́ í ba kuwee. Bεεβε mɔ́i ine ηa iyi à dasi naane aa ba kuwee do nηu ajɔ́.

¹⁰ Ine ηa iyi à waa na gbugbã si wooda ku jirima ikpei í je tu ηa, domi à kɔ́ à ni, ine iyi kù waa mu ide à kɔ́ si tiai woodau fei nɔ́ kù waa jirimae, lafɛɛ ilu ikpei. ¹¹ Nɔ́ nsei à yɔ́ mam mam iyi ine gɔ́ kaa je dee dee si wajui Ilaaɔ́ na wooda ku jirima, domi à kɔ́ à ni, ine iyi Ilaaɔ́ í jò́ í je dee dee na naane ku dasi, lafɛɛi á ne kuwεε. ¹² Ntɔ́ ntɔ́, icui wooda kù wa si naane ku dasi. Amma à kɔ́ à ni, ine iyi í yɔ́kɔ́ wa jirima woodau dee dee, lafɛɛi á basi kuwεε.

¹³ Amma Kiriisi í ya wa hai si ikpei wooda si waati iyi í na í je ilu ikpe na iri nwa. Í na í je ilu ikpe si na iyi í jò́ kukɔ́i ideí Ilaaɔ́ wa fɔ́ í ni, ine iyi à kpakpa si antai jli fei ilu ikpei. ¹⁴ Kiriisi í ce bεεbei ku ba kuwee iyi Ilaaɔ́ í weea Aburhamuu kú je ti dimi mmu ηa na saabui Jesu Kiriisi. Nɔ́ si bεεβε awa fei aa ka ba Hunde iyi Ilaaɔ́ í wã̀ò wa na naane ku dasi.

Wooda ku jirima do ideí kuwã

¹⁵ Ine inem ηa, an so yaasei ide gɔ́ iyi ine fei í mà. Bii ine gɔ́ í kɔ́ bei í bi a kpɛ amanie hai kù ku í jilɔ́, ine gɔ́ kaa yɔ́kɔ́ ku ganji ideu hee má je ku kɔ́si, baa do iyi amaneí í kɔ́. ¹⁶ To, Aburhamu do tɔ́kuei Ilaaɔ́ í cea kuwã. Bii à ni tɔ́kue ηa, ine nkɔ́i à fãa. Amma à ni tɔ́kuei, waatɔ́ ine akãi, nɔ́ nηui í je Kiriisiu. ¹⁷ Na nηu, ide iyi ñ wa n bi n fɔ́ wee. Ilaaɔ́ í ce kuwãi ideu nɔ́ í jilɔ́. Nsei, wooda iyi í naa si anyii adɔ́ cɔ́ cɔ́ mεε do kuntaa, kaa yɔ́kɔ́ ku ganji ideu hee ku jò́ ide iyi Ilaaɔ́ í wãu ku je ngbe. ¹⁸ Amma bii na wooda ku jirimai à je tubu, kù je na ideí kuwã má. Nɔ́ wee do kuwãi Ilaaɔ́ í ceà Aburhamu didɔ́ε.

¹⁹ Debei, na mii í ce Ilaaɔ́ í na wooda. Í naai ku ba kookoosu iyi kù je tεε ku fita gbugbãa. Nɔ́ woodau wa ce iceɛi hee tɔ́kui Aburhamuu koo tóo wa. Tɔ́kuei à cea ine ηa kuwãεu. Woodau amaleka ηai Ilaaɔ́ í jò́ à na Moizi, nηu

iyi í wa gãmei Ilaaɔ́ do amane ηa, nɔ́ nηu mɔ́ ku sɔ́ ine ηau. ²⁰ Amma waati iyi Ilaaɔ́ í ce kuwãu, kù ne bukaatai ine iyi á wa si gãmei nηu do amane ηa, domi nηu akãi í ce kuwãu.

Mii iyi wooda wa lele

²¹ Debei, woodau wa jã ide iyi Ilaaɔ́ í wãu mεε. Aawo, kù je bεεβε. Ntɔ́ ntɔ́, bii í je à na wooda wo iyi á yɔ́kɔ́ ku mua amane kuwεε, Ilaaɔ́ á jò́ amane ku je dee dee wo na woodau. ²² Amma kukɔ́i ideí Ilaaɔ́ wa nyisi iyi ine fei í wa si awɔ́ gbugbãi dulum, ku ba do saabui naane ku dasi, kuwãu ku je ti woo dasi Jesu Kiriisi naane ηa.

²³ Tako wo wooda wa mu wai bei aru wa gbã wa hee Kiriisi ku maa to wa ku na ku nyisi wa kpãai naane ku dasi. ²⁴ Bεεbei, woodau wa gbã wa wa bɔ̀ò wa bi Kiriisi ku ba Ilaaɔ́ ku jò́ ka je dee dee na naane ku dasiu. ²⁵ Nsei iyi waatii naane ku dasiu í to, a kù ne bukaatai woodau ku gbã wa má.

²⁶ Bεεbei ine fei ì je amai Ilaaɔ́ na naane iyi ì dasi Jesu Kiriisi ηa. ²⁷ Ntɔ́ ntɔ́, ine iyi ì ce inyi ku dasi do irii Kiriisi fei, ì so daai Kiriisi ηai. ²⁸ Ine fei ì je akã si anu akã nηe iyi ì ce do Jesu Kiriisi ηa. Na nηu, ine gɔ́ kù je ikã, hai Zuifu ηa hee do dimi mmu ηa, hai aru ηa do ine ηa iyi à ne ara nηa, hai inaabo ηa hee do inemɔ́kɔ́ ηa. ²⁹ Bii ì nɔ́ ì je ti Kiriisi ηa, ì je tɔ́kui Aburhamu ηa. Nɔ́ aa je tubu ηa bei Ilaaɔ́ takae í ce kuwãεu.

4

¹ Nsei ñ wa n bi n na ηe yaase gɔ́. Yaaseu wee. Ama iyi á je tubui baaε, si waati iyi wa je amau kù tia aru * gɔ́, baa do iyi fei ndεε á na ku je titeε. ² Si waati iyi wa je amau, ine gɔ́ ηa à weε iyi à waa muu, nɔ́ à waa cea wãa hee í tóò waati iyi baaε í jileaa. ³ Bεεβε mɔ́i do awa taka nwa. Waati iyi à tako à weε bei ama keeke ηa, à je arui mii ndii andunya ηa wo. ⁴ Amma iyi waati iyi Ilaaɔ́ í jileu í na í to, ηai í be Amaε wa. Inaaboí í buu, nɔ́ si woodai Zuifu ηai wa ne ⁵ ku ba ku

* **4:1** kù tia aru Aru do woo ce ice fei ide akãu mbe si feei ine ηa iyi à kɔ́ akabuu titɔ́i ideí Ilaaɔ́.

ya ine ɲa iyi à wa si awɔi wooda. Í ce beɛbei ku ba ka je amai Ilaaɗ ɲa.

⁶ Nɔ Ilaaɗ í be Hundei Amae wa si ido nwa ku nyisiò iyi awai à je amae ɲa. Hundeu wa kpoo Baaba. ⁷ Si beɛbe i kù je aru má ɲa, inɛu amu ɲai bebei. To, nsei iyi ì je amai Ilaaɗ ɲa, Ilaaɗ í nyi í ce ɲe woo je tubue ɲa má.

Zigiida iyi Pɔlu í ne na inei Galati ɲa

⁸ Tako wo i kù mà Ilaaɗ ɲa, nɔ ì je arui iwē ɲa iyi a kù je Ilaaɗ. ⁹ Amma nsei ì mà Ilaaɗ ɲa. Nɔ iyi í re mɔm Ilaaɗ í mà ɲe. To, beirei í ce ì waa bi i sinda si mii ndii andunya ɲa má ɲa, iyi kù ne gbugbã nɔ kù ne beere. Na mii í ce ì waa bi i je aru ɲa má ɲa. ¹⁰ Ì ya maa na ajɔi jingau gɔ ɲa gbugbã ɲa, do cukpa gɔ ɲa do waati gɔ ɲa do adɔ gɔ ɲa. ¹¹ Nsei ñ wa n ce njo ice iyi ñ ce si gãme ɲe ku maà ce nfe.

¹² Ñ wa n tɔɔ ɲe, inɛ inem ɲa, i jile ara ɲe si agbem bei amu mɔ ñ jile aram si agbe ɲe. Waati iyi ñ wa bi tu ɲe, i kù ceem kurara gɔ ɲa. ¹³ Ì mà sãa sãa ɲa, waati iyi ñ sinti ku ce ɲe waazoi laabaau jiidau, do bɔɔi arai. ¹⁴ Amma i kù dondam ɲa, i kù nɔ i kù kɔsim ɲa, baa bii bɔɔm nɔu ku yeé í cé ɲe. Do ɲu fei, ì gban ɲai bei aa gba amalekai Ilaaɗ ɲa, walakɔ bei Jesu Kirisi takae. ¹⁵ Ì ne inɔ didɔ wo ɲa. To, nsei, mii í ce ɲe. An yɔkɔ n je seeda na iri ɲe n ni bii á ce wo aa nya iju ɲe i nam ɲa. ¹⁶ Si na iyi í jò ñ sɔ ɲe ntɔui i jò n je mbeɛ ɲe nsei?

¹⁷ Ine ɲau, à waa na ɲe ara amma kù je do yaase jiiida. À waa bi a fa ɲei hai bi tu wa ku ba i na ɲa ara ɲa. ¹⁸ Í sãa i ne himma si mii jiiida ku ce ɲa waati kãma fei, nɔ ku maà je bii ñ wa inɔ ɲe ɲu akã. ¹⁹ Inɛ amam ɲa, bei inaabo iyi wa bi ku bí í ya gbɔ ara kuro, beɛbe mɔi amu mɔ ñ wa n gbɔ ara kuro má hee idei Kirisi ku buba si ɲe ntɔ ntɔ. ²⁰ Ñ bi n wa inɔ ɲe nsei ku ba n maà n fɔ ide be ihě má, amma do ɲu fei ñ ne zigiida na iri ɲe.

Idei Agaa do Sara

²¹ I jò n bee ɲe, inɛ iyi ì bi i wa si awɔi wooda ɲa, i kù gbɔ iyi wooda wa

fɔ ɲai? ²² À kɔɔ à ni Aburhamu í bí ama inemɔkɔ minji, akã do abo aru gɔ, akã mɔ do abo iyi í ne arae. ²³ Aruu, í bí amaɛi bei à ya bí ine fei, amma ine iyi í ne araeu í bí amaɛi do kuwã Ilaaɗ. ²⁴⁻²⁵ Ideu ihě í yei bei mɔnda. Inaabo minji ɲau aɲai à je bei akabuu minji. Agaa ɲui í je bei akabuu iyi Ilaaɗ í na ine ɲa tako wo si geetei Sinai si ilei Arabi. ɲu bei í je wooda iyi wa dasi ine ɲa aru. Nɔ Agaa í yei má bei ilui Zeruzalemu iyi í weɛ nsei, domi í wa si aru do ine ɲa fei. ²⁶ Amma Sara í yei bei Zeruzalemu iyi í wa leleu iyi í ne arae. ɲui í je iye nwa. ²⁷ Nɔ à kɔɔ à ni,

Jò inɔe ku dɔ, awɔ inaabo gbenda iyi i kù bí.

La, i dɔ anu do inɔ didɔ, awɔ iyi i kù mà ara kuroi kubí,

Domi inaabo iyi à kɔsi á na ku bí ama ku re inaabo iyi í wa idei mɔkɔ.

²⁸ Nsei inɛ inem ɲa, inɛi ì je amu ɲa iyi Ilaaɗ í ce kuwãɛu bei Izaaki í yeu. ²⁹ Waati ɲu, ama iyi à bí bei à ya bí ine fei í kpã ine iyi à bí do gbugbã Hundei Ilaaɗu iju. Beɛbe mɔi í ye nsei. ³⁰ Amma kukɔi ide Ilaaɗ wa fɔ, í ni, Lele aruu do amae fei, Domi amai aru kaa je tubu do amai abo iyi í ne araeu ajɔ.

³¹ Beɛbe mɔi inɛ inem ɲa, ì mà ɲa iyi a kù je amai aru, amma amai ine iyi í ne araei à je.

5

I leekí dim dim ɲa si ara ku ne ɲe

¹ Kirisi í jò à ne ara nwa ku ba ka ne ara nwa do ntɔ. Na ɲu, i leekí dim dim ɲa si ara ku ne ɲe, i maà jò i na i je aru má ɲa.

² I de ití i gbɔ. Amu Pɔlui ñ wa n sɔ ɲe ideu ihě. Bii ì jò à dasi ɲe bango, icei Kirisi kù ne aranfãani kãma bi tu ɲe. ³ Ñ nyi ñ sisi ñ wa n fɔ má, ine iyi í jò à dasie bango, tilasii lafěe ku jirima wooda fei. ⁴ Inɛ iyi ì waa bi i je dee dee si wajui Ilaaɗ na wooda ku jirima, ì fɛɛɛ ara ɲe do Kirisii nɔ ì fũsi didɔi Ilaaɗ awɔ ɲa. ⁵ Amma awa, Hundei Ilaaɗ wa sɔ wa mam mam iyi Ilaaɗ á jò ka je dee dee na naane ku dasi

nwa. ⁶ Ntɔ ntɔ, bii à nɛ anu akã do Jesu Kirisi, à ce bango, a kù ce bango kù jɛ ide kãma. Ide iyi í nɛ amboe í re nɔui í jɛ naanɛ ku dasi iyi wa ce icɛ do kubi.

⁷ Ì waa ce kuwɛɛ nɛ wo dee dee ɲa. Yooi í ganji ɲɛ í jò i kù waa jirima ntɔu má ɲa. ⁸ Ikɔ iyi à na ɲɛu bɛ kù waa naa hai bi Ilaaɔ, nɔui iyi í kpe ɲɛ. ⁹ Na nɔui, i ce laakai ɲa, domi à ya fɔ a ni lefee keekei í ya dede pɛɛ fei. ¹⁰ Amma Lafɛɛ í jò n wa n naanɛ ɲɛ iyi i kaa ce lasabu gɔ iyi í jɛ ikã do lasabu iyi n ceu bɛ ɲa. Ine mɔ iyi wa bitandi ɲɛ, baa bii yooi Ilaaɔ á kpãa iju.

¹¹ Inɛ inɛm ɲa, bii í jɛ amu takam n wa n waaɔ hee nsei n ni inɛ ɲa a ce bangoi, na mii í ce à ya maa kpãm iju. Bii í jɛ bɛɛbɛ mɔm nii n wa n ce, ikui Jesu si jii kãa jɛa inɛ ɲa bi ku ko isɛ. ¹² Inɛ ɲa iyi à waa bitandi ɲɛu bɛ, n bi a nya ɲa ikã *.

¹³ Inɛ inɛm ɲa, à kpe ɲɛi i na i nɛ ara ɲɛ. Do nɔui fei, i maà jò ara ku nɛ ɲɛ ku mua daai inɛ taka ɲɛ kpãa i ceò idɔɔbii ara ɲɛ. Amma i ya maa sobi nɛ do kubi ɲa, ¹⁴ domi wooda fei í wa si irii ide akãu ihɛ iyi í ni, bi inɛ mmu ɲa bei ì bi araɛ. ¹⁵ I maà ya maa ɲɔ nɛ ɲa bei inɛ sako ɲa. I ce laakai ɲa ku ba i maà ce nfei nɛ ɲa.

Ka jò Hundei Ilaaɔ ku nɛò wa

¹⁶ Ide iyi n wa n fɔu wee, i jò Hundei Ilaaɔ ku maa nɛò ɲɛ. Bii ì waa ce bɛɛbɛ ɲa, i kaa ce kubi nfe nfei ara ɲɛ má, ¹⁷ domi mii iyi daai awa taka nwa í bi ci ya jɛ dimi akã do iyi Hundei Ilaaɔ í bi. Kubi minji ɲau, à ya maa jai hee a kaa ka yɔkɔ ka ce bei à bi. ¹⁸ Amma bii Hundei Ilaaɔ wa nɛò ɲɛ i kù wa si awɔi wooda má ɲa.

¹⁹ Inɛ fei í mà daai amanɛ sãa sãa. Daa ɲau ì jɛ sɛɛ ku tɔtɔ hai nɛ yaasɛ, do daa sãmi do daa nkɔ nkɔ, ²⁰ do iwɛ ku tɔɔ, do dobu dobu ku ce, do mbɛɛɛ, do ija, do igu, do idɔkɔ yaamɔ, do nɛ ku wã, do kakɔɔ, do nɛ ku fɛɛfɛ, ²¹ do kɔdɛɛ, do atɛ ku kpa inɛ, do ije ku

bi, do mii iyi í jɔ bɛɛbɛ fei. N wa n sɔ ɲɛ bei n tako n fɔ n ni, inɛ ɲa iyi à waa ce dimi bɛɛbɛ a kaa ba tubu kãma si andunya titɔi Ilaaɔ.

²² Amma mii iyi Hundei Ilaaɔ í ya bí, nɔui í jɛ kubi, do inɔ didɔ, do laakai ku sũ, do temua, do jiida ku jɛ, do inɔ akã, do naanɛ, ²³ do daa didɔ, do ara ku mu. Mii ɲau bɛ fei, wooda kù ganji ɲa. ²⁴ Nɔ inɛ ɲa iyi à jɛ ti Jesu Kirisi í yɛ bei à kpa kucei daai ara ɲɛ si jii ku gaauu, do binɛ do kubie fei. ²⁵ Si bei Hundei Ilaaɔi wa mu nwa kuwɛɛ, ka jò ku nɛò wa. ²⁶ Kù sãa ka jɛ ilu faaɔ, wala woo kosi inɛ ɲa, walakɔ ka maa ce igu si awa duusɔɔ.

6

Iya sobi nɛ si aso ɲa

¹ Inɛ inɛm ɲa, inɛ iyi Hundei Ilaaɔ wa nɛò ɲɛ, bii ì mu inɛ gɔ si kurara, i nyisi lafɛɛ kpãa jiida do daa didɔ ɲa. Nɔ i ce laakai ɲa ku ba inɛ mɔ i maà na i dasi kurara bɛɛbɛ. ² I sobi nɛ si aso * ku so ɲa. Bii ì waa ce bɛɛbɛ ɲa ì waa jirima wooda Kirisi ɲai. ³ Bii inɛ gɔ wa cɔ araɛ ngɔgɔ nɔ wee kù jɛ ngɔgɔ, wa leɛ araɛi. ⁴ I jò inɛ fei ku wuse daai nɔui takɛ nɔ ku yɛ si bii nɔui á tɔɔ fufu, amma ku maà tɔɔ fufu na iyi nɔui í re inɛ gɔ, ⁵ domi inɛ fei á so asoi † nɔui takɛi.

⁶ Awɔ iyi à waa kɔ ide Ilaaɔ, mii iyi ì nɛ fei jò i kpɔɔ do inɛ iyi wa kɔɛ si.

⁷ I maà ti i leɛ ara ɲɛ. A ci ya nyaanyi Ilaaɔ. Mii iyi amanɛ í gbɛ nɔui á da. ⁸ Bii wa gbɛ iyi daai nɔui takɛ í bi, nfe ku ceí á bíaa. Bii í nɔ wa gbɛ iyi Hundei Ilaaɔ í bi, kuwɛɛ hai tãi Hundei Ilaaɔu á bíaa. ⁹ Na nɔui, ka maà gbɛɛji do jiida ku ce, domi bii a kù mɔngɔ aa ka ba ka da si awaati iyi í jɔ. ¹⁰ Bɛɛbɛ mɔi waati iyi à ba awɔɛ fei, ka cea inɛ fei jiidaɛ. Nɔ iyi í re mɔm, ka cea kpaasi woo dasi Jesu naanɛ ɲau bɛɛbɛ.

Idei ankãanyi do fɔɔ

* **5:12** ì bi a nya ɲa ikã inɛ gɔ ɲa à ni, bii à bi mɔm a bantãm ara ɲɛa gbakã. * **6:2** aso nɔui í jɛ wahala ɲa. † **6:5** Yaasei isɛɛdeu ihɛi í jɛ, domi inɛ fei a na ku fɔ bei nɔui í ce icɛ. ‡ **6:11** hai bei do awɔi amu takam nii n kɔ ɲɛ wa Si dɔnɛɛ ɲɛa bii à waa ce leɛti à ya maa fɔi nɔ inɛ gɔ ku maa kɔɔ. Amma Pɔlu í kɔ idei ankãanyi ɲau ihɛ do awɔɛ.

¹¹ Hai ihē bei do awɔi amu takam nii n̄ kɔ n̄ɛ wa †. In̄ɛ taka n̄ɛ aa yɔɔ mɔm bei kukɔ ɲau à la à to. ¹² In̄ɛ ɲa iyi à waa bi a tilasi ɲɛ i ceò bango ɲau à waa ce beɛbei ku ba a ce mii iyi á d̄ɔa amanɛ ɲa si, nɔ a maà kpã ɲa iju na irii ikui Jesu Kirisi si j̄ii ku gaauu. ¹³ Amma aɲa taka ɲa, baa do iyi à ce bango fei, a kù waa jirimaa wooda. À bi a dasi ɲɛ bango ku cei ku ba a tɔɔ fufu si na iyi í j̄ò à yɔkɔ à kãmia ɲɛ. ¹⁴ Amma amu n kù n wa n tɔɔ fufu bii kù j̄ɛ na ikui Laf̄ɛɛ nwa Jesu Kirisi si j̄ii ku gaau. Na ikuɛu mii ndii andunya fei í yɛɛm nii bei mii iyi kù wɛɛ má, nɔ beɛbe mɔi n̄ wa n yɔɔ baa do kuwɛɛi amu takam fei. ¹⁵ À ce bango, a kù ce bango kù j̄ɛ ide kãma. Mii iyi í n̄ɛ amboe í re, ɲɲui í j̄ɛ a taka in̄ɛ tit̄ɔ. ¹⁶ Laakai ku sũ do did̄ɔ ku wɛɛa in̄ɛ ɲa iyi à waa too woodau ih̄ɛ hee do in̄ɛi Izireli ɲa, aɲa iyi à j̄ɛ in̄ɛi Ilaaɔ ɲa.

¹⁷ Hai nnyi in̄ɛ kãma ku maà wahalam má domi na irii Jesui n̄ ba dalai juju ɲa iyi à wa si aram n̄ɔu ih̄ɛ.

¹⁸ In̄ɛ in̄ɛm ɲa, did̄ɔi Laf̄ɛɛ nwa Jesu Kirisi ku wɛɛ do in̄ɛ fei. Ami.

Tia iyi Pɔlu í cea inɛi Efɛɛzu ɲa

Í ce ɲa fɔ

¹ Amui Pɔlu amu iyi ñ je woo bei Jesu Kirisi do idɔɔbii Ilaaɔ.

Íɲe inɛi Efɛɛzu ɲa, íɲe woo dasi Jesu Kirisi naane ɲa, ñ wa n ce ɲe fɔ, íɲe iyi Ilaaɔ í cica. ² Ilaaɔ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ɲɛ didɔ do laakai ku sũ.

Didɔ iyi Ilaaɔ í ce nwa si anu akã nwa do Kirisi

³ I jò ka saabu Ilaaɔ Baa Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. Na saabui anu akã nwa do Kirisi, í wee nwa do didɔ ikã ikã iyi Hundee wa mu nwa wa hai lele.

⁴ Ilaaɔ í cica wa tã hai waati iyi kù taka andunya ka je titeɛ si kpãai Kirisi, nɔ ka je inɛ kumá ɲa ka maà nɛ taale kãma bi tɛɛ. ⁵ Si kubie í lasabu wo hai ku kpe ku ce wa amaɛ ɲa si anu akã nwa do Jesu Kirisi, si bei í bi si jüida ku jɛɛ ⁶ ku ba ka saabu didɔ nla nlaɛ iyi í ce nwa si anu akã nwa do amaɛ, inɛ iyi siei kubie fei í wa.

⁷ Do saabui njei Jesui Ilaaɔ í ya wa nɔ í kpa ideidulum du wa si didɔ nlaɛ iyi í nyisi wa. ⁸ Didɔ iyi í ce nwa í caa si bei í mu nwa bisi nla nla do laakai jüida. ⁹ Nɔ í jò a mà asii iyi ɲɲu takae í dasi idɔ ku ce hai tako na jüida ku jɛɛ. ¹⁰ Lasabui Ilaaɔu iyi á ce si ajo iyi awaatie í to ɲɲui í je ku tɔtɔ mii iyi í taka fei, hai mii iyi í wa lele do iyi í wa ile fei, nɔ Kirisi ku je irie.

¹¹ Ntɔ ntɔ, mii fei wa cei si bei Ilaaɔ í bi. Na ɲɲu, à je woo je tubu bi tɛɛ na anu akã nwa do Kirisi, si na iyi í jò í cica wa wo si bei ɲɲu takae í dasi idɔ hai tako. ¹² Na ɲɲu, í jò ka saabu kulai Ilaaɔ, awa Zuifu ɲa iyi à tako à waa cɔ kpãai Kirisi wo.

¹³ Nɔ íɲe dimi mmu ɲa mɔ, ajo iyi ñ gbɔ ide ntɔu iyi í je laabaau jüida iyi wa naa ɲɛ faaba wa, waati beɛbei íɲe mɔ í dasi Kirisi naane ɲa. Nɔ Ilaaɔ í dasi nyindai ɲɲu takae si ɲe. Nyindau ɲɲui í je Hundee iyi í da ɲɛ si si bei í

ce kuwãe wo. ¹⁴ Hundeeu ɲɲui í ye bei kaazigii tubu nwa iyi Ilaaɔ í wãɔ inɛɛ ɲa wo. Nɔ wa sɔ wa kam kam iyi aa ka je tubuu si waati iyi Ilaaɔ á ya inɛɛ ɲa mam mam. Na ɲɲu, ka saabu kulae.

Kutɔɔi Pɔlu

¹⁵ Na saabui ide ɲau be feii í jò hai waati iyi ñ gbɔ baau naane ku dasi ɲɛ si Lafɛɛ Jesu do bei ñ bi woo dasie naane ɲa fei, ¹⁶ n ci ya n gbɛɛjüdo Ilaaɔ ku saabu na iri ɲɛ. Ñ wa n ye gigi ɲɛ si kutɔm. ¹⁷ Ñ wa n tɔ Ilaaɔ ilu amboe, Baa Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, ku ce ɲe ilu laakai jüida nɔ ku nyisi ɲe bei ɲɲu takae í ye ku ba i mà sã sã ɲa. ¹⁸ Ñ wa n tɔɛ má ku jò inya kumá ku lɔ si idɔ ɲɛ ku ba i mà yaasei kpãa ku cɔ si bii í kpe ɲe, do si bei tubu iyi í jileɛ woo dasie naane ɲa í la í to, ¹⁹ do bei gbugbã nlaɛ wa ce ice si awa iyi à dasie naane. Gbugbãu, í je akã do gbugbã nla ²⁰ iyi í ce í jüdo Kirisi hai si bale, nɔ í bubae si awɔ ɲɛɛ lele. ²¹ Bei Kirisi í wa í reɔ ilu irii lele fei do ilu yiiko ɲa do ilu gbugbã ɲa do lafɛɛ ɲa fei. Nɔ irie í re iri fei si waatiu ihɛ do si waati iyi wa naa. ²² Nɔ Ilaaɔ í jò í je irii mii fei, nɔ í cicaɛ ku je ilaalu nla igbɛɛ. ²³ Igbɛui í je arai Kirisi. Si igbɛui Kirisi takae í wa nɔ í kɔ dee dee, ɲɲu iyi í wa bii fei si mii baa yooma fei.

2

Hai si iku à bɔ si kuwɛɛ

¹ Tako wo ñ ye ɲai bei iku ɲa na irii kurara ɲɛ do dulum du ɲe. ² Kucei tako ɲɛ í jò ti inɛi andunya ɲa, nɔ ñ ya maa jirima Seetam, ilaalui ilu gbugbã lele ɲa. Ilaalu ɲɲui í je hundee iyi wa ce ice hee nsei si idɔ inɛ ɲa iyi a kù waa jirima ideidulum du. ³ Ntɔi, awa fei à tako à yei wo bei aɲa mɔ. Bine nwai wa nɛɔ wa, nɔ à waa ce mii iyi awa taka nwa à bi do iyi à waa lasabu. À yei wo bei inɛi andunya ɲa, aɲa iyi aa na a ye idɔkɔi Ilaaɔ.

⁴ Amma araarei Ilaaɔ í la na kubi nlaɛ iyi í bi wa. ⁵ Hai waati iyi kurara nwa í ce wa bei iku ɲa, Ilaaɔ í mu nwa kuwɛɛ do Kirisi ajo. Na didɔi ñ baɔ faaba ɲa. ⁶ Si anu akã nwa do Kirisi,

Ilaaḍ í jǐ wa hai si bale ka je bomma lele do Jesu Kirisi ajɔ. ⁷ Í ce beɛbei ku ba ku nyisi didḍ nla hai ne kɔɔɛ si jiiḍa ku jɛɛ iyi í ce nwa do saabui Jesu Kirisi hee do ajɔ fei. ⁸ Na didḍi Ilaaḍi ì ba faaba ḡa do saabui naane ku dasi. Kù je na himma nḡe, amuai Ilaaḍi. ⁹ Kù je ribai ice nḡe. Na nḡu, ine gɔ kaa yɔkɔ ku tɔɔ fufu. ¹⁰ Awa icei awɔi Ilaaḍi à je. Í taka wai si anu akā nwa do Jesu Kirisi ka ceò ice jiiḍa iyi í ce sɔɔluɛ hai ku kpe.

Dimi fei í je akā si Kirisi

¹¹ Ine dimi mmu ḡa, i ye gigi ḡa iyi ine ḡa iyi à ya ce bango ḡau à ya maa kpe ḡe hai ce bango ḡa wo. ¹² Waati beɛbe ì jǐò Kirisi ḡa wo nɔ ì je ise mmu bi inei Izireli ḡa. I kù ne baa nḡe si akabuu iyi Ilaaḍ í wāò ine ḡa. Ì wa si andunya ihē i kù waa còò kpāai nkāma ḡa, nɔ i kù wɛɛa Ilaaḍ ḡa. ¹³ Amma nsei iyi ì ne anu akā do Jesu Kirisi ḡa, ine iyi ì tako ì wa ijǐ ḡa, wee nsei ì ce amɛɛ do Ilaaḍ ḡa do saabui njei Kirisi. ¹⁴ Kirisi takaɛi í je nwa laakai ku sū, nḡu iyi í ce Zuifu ḡa do dimi mmu ḡa akā. Nḡui í kpa mbɛɛte iyi í ye bei idǐ iyi wa fɛɛfe wa wo. ¹⁵ Do ikui araɛi í kpaò irii woodai Zuifu ḡa do iwḍe ḡa ku ba ku yɔkɔ ku ce dimi minji ḡau dimi titḍ akā lege lege si nḡu takaɛ. Si beɛbei, í dasi laakai ku sū si anini nḡa. ¹⁶ Do saabui ikue si antai jǐi ku gaauui í kpaò mbɛɛte iyi a waa muò nje wo, nɔ í tɔtɔ dimi minji ḡau akā í jò à dḍ do Ilaaḍ. Anḡa fei à baa à je ara akā ajɔ. ¹⁷ Beɛbei kukɔi idei Ilaaḍ í kḍ, si bei í ni Kirisi í naa ku sisi laabaau laakai ku sū bi tu ḡe, ine iyi ì tako ì jǐò Ilaaḍ, do bi Zuifu ḡa, anḡa iyi à ceòɛ amɛɛ. ¹⁸ Nɔ ntɔi, do saabui Kirisi awa fei, Zuifu ḡa do dimi mmu ḡa, aa ka yɔkɔ ka bɔ wajui Ilaaḍ Baaba do sobii Hunde akāu.

¹⁹ Si beɛbe, i kù je dimi mmu ḡa ma, walakɔ ise mmu, amma nsei ì je inei ilu akā ḡa do woo dasi Jesu naane ḡa fei, nɔ ì je inei kpasɛi Ilaaḍ ḡa. ²⁰ Ine mɔ ì yei bei idǐ iyi à ma si antai icui ile iyi woo be ḡau do walii ḡau à jile. Jesu Kirisi takaɛi í je kuta sintei icui ileu. ²¹ Nḡui á jò ileu ku la nɔ ku ne gbugbā nɔ ku je bi ku tɔɔi Lafɛɛ iyi í má jiiḍa. ²² Na anu

akā nḡe do Kirisi, ine mɔ ì yei bei ileu, nɔ ineò ḡa ì jeò bi ku wai Hundei Ilaaḍ ḡa.

3

Icei Pɔlu na dimi mmu ḡa

¹ Na saabui iyi ihēi amu Pɔlu ñ wa n ce kutɔɔ, amu iyi ñ wa piisḍɔ si na iyi í jò ñ wa n ce icei Kirisi na irii ine dimi mmu ḡa. ² Ñ mà kam kam iyi ì gbɔ tā ḡa bei Ilaaḍ í ceem didḍ ku ba n naa n sisi nḡe yaasei didḍu, ³ do si bei nḡu takaɛ í jò ñ mà asiiɛ. Wee ñ kɔ ideu keeke tā. ⁴ Bii ì cio ideu ḡa, aa yɔɔ ḡa iyi ñ mà asiii idei Kirisi do ntɔ. ⁵ A kù sɔ inei tako ḡa asiii ideu, amma nsei Ilaaḍ í jò Hundeɛ í nyisi woo beɛ do walii kumáɛ ḡa. ⁶ Asiiu wee. Do saabui laabaau jiidai dimi mmu ḡa do Zuifu ḡau à jeò woo je tubu ajɔ. Anḡaò ḡa à baa à je ara akā, nɔ anḡa mɔ à ne baa nḡa si ide iyi Ilaaḍ í wā nḡu ku ce si Jesu Kirisiu.

⁷ Do saabui didḍ iyi Ilaaḍ í ceem si gbugbāɛ ḡoi í jò ñ je woo ce icei laabaau jiidau. ⁸ Amu iyi ñ je keekei woo dasi Jesu naane ḡa fei, amui Ilaaḍ í cea didḍ n sisia dimi mmu ḡa laabaau jiiḍa nɔ n sɔ ḡa bei didḍi Kirisi í la í to nɔ í re kumà nwa. ⁹ Nɔ n sisia ine fei bei yaasei asiii Ilaaḍ á ce ku ceò. Ilaaḍ, nḡu iyi í taka mii fei í singa asiiu ihē hai ku kpe, ¹⁰ ku ba ine ngboi lele ḡa do ilu yiikoi lele ḡa a mà yaasei bisie do saabui igbei inei Jesu ḡa si waatiu ihē. ¹¹ Beɛbei í ce í jileò ide iyi wa ce, í bei í takaò andunya, nɔ í kpa irie si Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa. ¹² Naane iyi à dasiɛui í jò à ne anu akā do nḡu. Na ḡoi í jò à ne ara nwa ka bɔ wajui Ilaaḍ do laakai akā. ¹³ Na nḡu, ñ wa n tɔɔ ḡe i maà mɔngɔ temua ḡa na ijuukpā iyi ñ wa n ye na iri nḡe, domi ijuukpāu, nḡui á jò ì ne beɛɛɛ ḡa ntɔ ntɔ.

Kubii Kirisi

¹⁴ Nɔ na saabui ideui ñ wa n gule si wajui Ilaaḍ Baaba. ¹⁵ Nḡui í je Baai nyaanze baa yooma fei iyi ì wa lele do iyi í wa ile fei. ¹⁶ Ñ wa n tɔɔɛ ku jò Hundeɛ ku mu nḡe gbugbā jiiḍa jiiḍa si idɔ nḡe si bei amboeɛ í la í to, ¹⁷ nɔ

Kirisi ku ce bi ku wae si ido nne na naane ku dasi nne. No n wa n too ma ku jo i ne gbugba i maa leeki dim dim si kubi na, ¹⁸ ku ba ine do woo dasi Jesu naane na iyi a gbe fei i yako i ma zaka bei kubii Kirisi i ci i to do kusae do kujisae do kugboka. ¹⁹ Baa do iyi kubiu i re kumai amane fei, n bi i ma yaasee na ku ba i ka mam mam bei Ilaad i ka.

²⁰ Ilaad i ne yiiko ku ce mii iyi a waa too fei do iyi a waa lasabu fei, no a yako ku ce baa mii iyi i re bebe mam hee ku caa. ²¹ I sa inei igbee na a jo ine na a ma beere waati kama fei hee do ajo fei do saabui Jesu Kirisi. Ami.

4

Anu aka iyi a ne, awa iyi a je arai Kirisi

¹ Na nnu, amu iyi n wa piiso si na iyi i jo n wa n ce icei Lafee, n wa n too ne i maa ne dee dee si bei i jo ine na iyi Ilaad i kpe a ya ne. ² I ya maa ne do ara ku kaye na, do daa dido do temua, no i ya maa mu ne na do kubi. ³ I ce kookaai i ya mu anu aka iyi Hundei Ilaad wa mu nne na saabui laakai ku su iyi i too ne. ⁴ Ara akai i wee, Hunde aka mai i wee, no kpa ku co aka mai i wee si bii Ilaad i kpe ne. ⁵ Lafee akai i wee, naane ku dasi aka mai i wee, no inyi ku dasi akai i wee. ⁶ Ilaad akai i wee iyi i je baai ine fei. Nnu i je ilalui mii fei, nnu i wa bi ine fei, no i wa si ine fei. ⁷ Amma do nnu fei awa fei a ba amua nwa si bei Kirisi i mu nwa. ⁸ Na nnu, kukai idei Ilaad wa fo i ni, Waati iyi i gu lele

I je mbee na igu i mu na aru,

No i cea ine na amua na.

⁹ To, bii a ni i gu lele, iyi be wa nyisi iyi i tako i kita i ba hee lelei ilei. ¹⁰ Ine iyi i kita i ba hee lelei ileu no i nyi i gu leleu ma ine akai, ku ba ku jo mii fei ku ka dee dee. ¹¹ Amua na iyi i cea ine na wee, i cica ine go na a je woo be na, ine go na ma walii na, ine go na ma woo sisi laabaau jida na, ine go na ma woo degbe inei igbei Jesu na, ine go na ma woo ka ine na si cio. ¹² Bebei i ce ku ba ku ceo selui woo dasi Jesu naane

na si icee, ku ba ku kosi gbugbai arai Kirisi. ¹³ No bebe mai awa fei aa ka ce anu aka si naane ku dasi no ka ma Amai Ilaad, no ka je ine ngbo ka too alai Kirisi. ¹⁴ Do yaase bebei a kaa ka je bei amu na ma, hee cio ika ika ku maa tale wa ihe walako ihe bei fufu i ya maa tale akai inyi bii fei. No ine na a kaa di iju nwa ma hee ma je a wa inyii iti nwa do bisi laalo na. ¹⁵ Amma bii a waa sisi ntou do kubi aa ka la si mii fei ka too alai Kirisi iyi i je iriu. ¹⁶ Siei awa fei a waa ka bei ikai ara, no arau fei i masie do ika ika. Nsei, bii ika fei wa ce ice si bei i jo, arau fei a lai ku maa kosi na saabui kubi.

Kuwɛ titɔ si Kirisi

¹⁷ Ide iyi n wa n so ne do irii Lafee wee. I ma jo i ya maa ne ma bei hai dasi Jesu naane na, ine na iyi a waa too lasabu nfe nfe na. ¹⁸ A ku ne laakai jida. A le ido na no a ku ma nkama. Nnu i jo a ku ne ikpe si kuwɛ iyi Ilaad wa mu nwa. ¹⁹ A ku ne anyo go ma, a na ara na mam mam si dulum a ceo daa laalo dimi ika ika fei do bine.

²⁰ Amma ine, ku je bebei i ma do Kirisi na. ²¹ N no n ma kam kam iyi i gbo idee na, no a ka ne si nto iyi i wa si Jesu. ²² Na nnu, i jo daa nwo nne na iyi wa neo kuwɛ nne wo, domi binei daa nwo nne nau wa di iju nne no wa bo ne nfe ku ce. ²³ I jo i ne ido titɔ do lasabu titɔ mam mam na, ²⁴ no i jo i ne daa titɔ na iyi i jo ti Ilaad. Daa titou, aa yoi si dee dee ku je nne do kuwɛ hai ne dulum. Iyi be hai bi nto wa naa.

²⁵ Na nnu, i ma ya so ibo ma na. I jo ine fei ku so kpaasie nto, domi a je ika ika ikai ara aka. ²⁶ Baa bii ido nne i ka, i ma ya ce dulum na. I ma ya jo idokou ku wee nne hee inunu koo lo. ²⁷ I ma jo Seetam ku ba bi ku dasi ise si ne. ²⁸ Ine iyi i ya ce ile wo, ku ma ce ile ma, amma ku ya ce ice do awee. Bebei a ba mii jida na iyi a sobio ilu are na. ²⁹ No i ma ya jo ide laalo kama ku fita hai si gele nne. Amma i ya fo ide jida iyi a mua ine na gbugba si naane ku dasi no ku sobi na si bukaata na no ine na iyi a waa gbao ku je nne aranfaani jida. ³⁰ I ma fo ino Hundei

Ilaađ ɲa, domi Hundeu bei í je seɛdai Ilaađ si ɲe hee koo toð aɲo iyi Ilaađ á ya inee ɲa mam mam. ³¹ I nyɔ daa kuro nɲe fei do idɔɔkɔ yaamɔ do idɔɔkɔ. Nɔ i maà ya gbagba si nɲe walakɔ i maà sɔ irii nɲe ɲa. I jò inɔ sãmi baa yooma fei. ³² I cea nɲe didɔ ɲa, nɔ i ya ne araare i nɲe ɲa, nɔ i ya kpaa nɲe ide i kurara ɲa bei Ilaađ i kpa ide i kurarai i nɲe mɔ na irii Kirisi.

5

Kuwɛɛ si inya kumá

¹ Na nɲu, si na iyi í jò ì je amu ɲa iyi Ilaađ í bi ɲa, i ce bei nɲu takae. ² I jò kookoosui kuwɛɛ nɲe kú nyisi kubi bei Kirisi í bi wa, nɔ í na kuwɛɛɛ na iri nwa. Kuwɛɛɛ iyi í nau nɲui í je kuwee jiida iyi inunue í dɔa Ilaađ si.

³ Inɲe ti Ilaađi í je ɲa. Na nɲu, i maà ya ce baa ngɔgɔ iyi á jò inɛ ɲa a sɔ iri nɲe a ni ì tɔtɔ sɛɛ hai ne yaase ɲa walakɔ a ni ì ce daa laalɔ ɲa walakɔ binɛ. ⁴ Nɔ i maà ya jò ide i anyɔ walakɔ ide hai ne yaase walakɔ ide nfe nfe ku fita hai si gele nɲe, domi ide dimi beɛbe kù jòð ɲe, amma i jò ide nɲe ku ya je Ilaađ ku saabu. ⁵ I jò i mà ɲa kam kam iyi woo tɔtɔ sɛɛ hai ne yaase do ilu daa sãmi ɲa, kãma nɲa kù ne ikpɛ si bommai Ilaađ do ti Kirisi. Beɛbe mɔi hee do ilu binɛ ɲa fei, kãma nɲa kù ne ikpɛ si bommai Ilaađ do ti Kirisi domi binɛ í yei bei iwɛ ku tɔɔ.

⁶ I maà ya jò inɛ gɔ ku dɔi iju nɲe do ide nfe, domi na nɲu bei í jò idɔɔkɔi Ilaađ wa naa si irii inɛ ɲa iyi a kù waa jirimae. ⁷ Na nɲu, i maà ya jò ide gɔ ku tɔtɔ ɲe do amanɛ dimi beɛbe ɲa. ⁸ Inɲe taka nɲe, si ilu kukui ì wa ɲa wo, amma nsei, ì wa si inya kumá ɲa na anu akã nɲe do Lafɛɛ. Na nɲu, i jò iseeɛɛ nɲe ku jɔ inɛ ɲa iyi à waa ne si inya kumá, ⁹ domi bii à waa ne si inya kumá kuce iyi aa ka ce nɲui í je daa didɔ baa yooma fei do dee dee ku je do ntɔ ku fɔ. ¹⁰ I ce kookaai i mà mii iyi á dɔa Lafɛɛ si. ¹¹ I maà dasi ara nɲe si kookoosu laalɔ iyi amanɛ ɲa à waa ce si ilu kuku. Amma kookoosu dimi beɛbe i ya fɔ ɲa. ¹² Anyɔ nla nla mɔm nii bii à fɔ mii iyi inɛ ɲau à waa ce si

asii. ¹³ Amma kookoosuu be bii à fɔ á fita si inya kumá. ¹⁴ Nɔ mii iyi í fita gbugbã fei í ya mái. Na ɲɔi í ce kukɔi kukɔi ide i Ilaađ í fɔ í ni, Awɔ iyi ì waa sí njoo, jí. Dede hai si inɔi iku ɲa, Nɔ Kirisi ku máe inya.

¹⁵ Na nɲu, i ce laakai iseeɛɛ nɲe. I maà jò i maa ne bei inɛ ɲa iyi a ci ya lasabu, amma i maa ne do laakai ɲa. ¹⁶ Waati iyi ì ne ɲa, i ceð ice, domi waatiu ihɛ bei waati laalɔi. ¹⁷ Na nɲu, i maà ye bei inɛ ɲa iyi a ci ya lasabu, amma i hanya ɲa ku ba i mà mii iyi Aɔ Lafɛɛ í bi i ce ɲa.

¹⁸ I maà ya jò atɛ ku kpa ɲe, domi si bei daa bereteke fei í wa. Amma i jò i kɔð Hundei Ilaađ ɲa. ¹⁹ I jò saabu do iri ku kɔ ku ya wa si faaji nɲe, i ya kɔ iri do irii Ilaađ, i cɔu do idɔ nɲe fei. ²⁰ I ya maa saabu Ilaađ Baaba waati kãma fei ɲa si mii fei do irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi.

Abo do mɔkɔ

²¹ Inɲe iyi ì mà beɛrei Kirisi, i ya sɔa nɲe iri ile ɲa. ²² Inɲe inaabo ɲa i sɔa mɔkɔ nɲe ɲa iri ile bei aa cea Lafɛɛ ɲa, ²³ domi mɔkɔi í je inɛ ngboi aboe, bei Kirisi mɔ í je inɛ ngboi igbeɛ. Igbeui í je arai Kirisi, nɔ Kirisi mɔi í je woo faabae. ²⁴ Nɔ si bei igbeu í ya sɔa Kirisi iri ile, beɛbe mɔi inaabo ɲa à ne a sɔa mɔkɔ nɲa ɲa iri ile si mii fei.

²⁵ Nɔ inɲe mɔkɔ ɲau i bi abo nɲe ɲa bei Kirisi í bi inɛi igbeɛ ɲa, nɔ í na kuwɛɛɛ na iri nɲa. ²⁶ Í nya ɲa ikã nɔ í wɛ ɲa í jò à má na saabui ideɛ. ²⁷ Í bi igbeu ku naa si wajue do kusɔae fei, ku maà ti ku ne riisi gɔ, nɔ batai araɛ ku maà yuguu, nɔ ku maà ne mii mmu dimi beɛbe gɔ ɲa má, amma í bi ku je dee deei, ku maà ne taale kãma. ²⁸ Beɛbei í jɔ mɔkɔ ɲa á bi abo nɲa ɲa bei à bi ara nɲa. Inɛ iyi í bi aboe í bi araɛi. ²⁹ Inɛ gɔ kù nɔ kù wɛɛ iyi í cé araɛ, amma í ya maa wɔoi nɔ ku maa gbɔa bei Kirisi wa ce na igbeɛ. ³⁰ Igbeɛu nɲui í je araɛ nɔ awa fei à yei bei ikɔ ikɔi araɛu. ³¹ Kukɔi ide i Ilaađ wa fɔ í ni, na nɲu, mɔkɔ á jò iyeð baɛɛi, nɔ ku wɛɛ do aboe ku ba aɲa minji fei a baa a je ara akã. ³² Asiiu ihɛ ide nla nla,

amma ideɪ Kirisi do igbɛi n̄ wa n fãa. ³³ Na n̄ju, m̄k̄o fei ku bi aboɛ bei í bi araɛ, n̄o abo fei ku jirima m̄k̄oɛ.

6

Amu ɲa do baa ɲa ɲa

¹ In̄e amu ɲa, i jirima in̄e ɲa iyi à waa mu ɲe si bei Ilaaã í bi, domi bɛɛbei í sía. ² Wooda sinte iyi Ilaaã í ceò kuwã wee. I jirima iyeò baa ɲe ɲa ³ ku ba i n̄e in̄o didõ ɲa n̄o hunde ɲe ku s̄o si andunya.

⁴ In̄e baa ɲa, i maà ya k̄õ id̄oɪ ama ɲe ɲa, amma i bi ɲa, i dasi ɲa iju ɲa i k̄o ɲa si ideɪ Aã Laf̄ɛɛ ɲa.

Aru do laf̄ɛɛ

⁵ In̄e aru ɲa, i jirima laf̄ɛɛ ɲe ɲa si andunya ih̄e do bɛɛɛ do kuyaya, ku maà j̄e do muafti, n̄o kú ye bei Kirisii ì waa cea ɲa. ⁶ Ku maà j̄e bii à leek̄i à waa c̄o ɲe ɲju akã. Bii í j̄e waati iyi à waa c̄o ɲe ɲju akã, í ye bei amanɛ ɲai ì waa cea ɲa ku ba ku d̄õ ɲa si. Amma i j̄õ i ce id̄oɪbii Ilaaã do id̄o ɲe fei bei arui Kirisi ɲa. ⁷ Ice iyi à dasi ɲe, i j̄õ i coo do himma ɲa, n̄o kú ye bei Ilaaã ì waa cea ɲa, ku maà ti ku j̄e amanɛ ɲju akã. ⁸ Ì m̄à s̄ã s̄ã ɲa iyi Ilaaã á s̄ã in̄e fei ribai ice j̄iida iyi í ce, baa bii aru, walak̄o in̄e iyi í n̄e araɛi.

⁹ In̄e laf̄ɛɛ ɲa m̄o, i cea aru ɲe ɲa bɛɛbɛ, i maà ya ta ɲa gbugbã. I m̄à ɲa iyi in̄eò ɲa fei Laf̄ɛɛ akã ì n̄e lele bii in̄e ḡo kù re in̄e ḡo.

J̄inei igũ woo dasi Jesu naane

¹⁰ Ide iyi í gbe n̄ wa n bi n s̄õ ɲe wee. Si anu akã ɲe do Laf̄ɛɛ i j̄õ gbugbã nlaɛ ku mua in̄e m̄o gbugbã ɲa. ¹¹ I d̄i j̄inei igũ ɲa iyi Ilaaã wa mu ɲe fei, ku ba i ȳok̄o i leek̄i dim dim i k̄asiò kookoosu ikã ikã Seetam ɲa, ¹² domi kù j̄e do amanɛ ɲai à waa ja. À waa jai do ilu iri laabi lele ɲa do ilu yiiko ɲa, do ilaalu andunya ilu kuku ɲau ih̄e, do in̄e in̄oòko woo ce icei Seetam ɲa. ¹³ Na n̄ju, i so j̄inei igũ Ilaaã fei i d̄i ɲa. Si bɛɛbɛ, bii aj̄oɪ wahala í na í naa, aa ȳok̄o i k̄òò ara ɲe si wajui Seetam mbɛɛ ɲe. N̄o bii ì ce igũ ì tã ɲa, i leek̄i dim dim hee k̄o. ¹⁴ Na n̄ju, i dede i

leek̄i dim dim ɲa. I j̄õ nt̄o ku wɛɛ ɲe bei santiiki iyi sooge í ya d̄iò gbankilɛ, n̄o i j̄õ dee dee ku j̄e ku wɛɛ ɲe má bei ib̄oɪ is̄o. ¹⁵ I j̄õ himmai laabaau j̄iida ku sisi ku wɛɛ ɲe bei baata ɲe. Laabaau j̄iidaui á naaò laakai ku sũ wa. ¹⁶ N̄o iyi í re m̄m, i j̄õ naane ku dasi ku wɛɛ ɲe j̄iida j̄iida bei teli iyi á ganji afa ku n̄e ina iyi Seetam mbɛɛ á ta wau ku to wa si ɲe. ¹⁷ Ì gba faabau bei fulai is̄o, n̄o ideɪ Ilaaã m̄o i gbaa ɲa bei taakubai Hundei Ilaaã. ¹⁸ Waati kãma fei i ya ce kut̄o ɲa n̄o i ya maa t̄o sobii Ilaaã ɲa. I dede i leek̄i do temua ɲa si ideɪ kut̄o do gbugbã Hundei Ilaaã, n̄o i ya ce kut̄o na irii woo dasi naane fei ɲa. ¹⁹ N̄o i cea amu m̄o kut̄o ɲa ku ba bii n̄ c̄i gele, n̄ ya n̄ ba ide iyi an̄ f̄o n̄ n̄e w̄ok̄o n̄ sisiò ideɪ laabaau j̄iida iyi wa singau wo. ²⁰ Na irii ideui n̄ j̄e woo bei Ilaaã baa do iyi n̄ wa piis̄o si n̄sei. Na n̄ju, i ce kut̄o ku ba n̄ ȳok̄o n̄ sisi ideu do w̄ok̄o bei á sía.

F̄oɪ sukud̄õ

²¹ Tisiki baak̄o nwa, woo ce ice ilu naane si kp̄ai icei Laf̄ɛɛ, á sisi ɲe laabaau fei ku ba i m̄a bei n̄ wɛɛò ɲa do mii iyi n̄ wa n ce. ²² Na ɲoɪ í ce n̄ b̄o wa si ɲe ku naa ku s̄õ ɲe bei à wɛɛò ku ba ku tũ id̄o ɲe.

²³ N̄o Ilaaã Baaba do Laf̄ɛɛ Jesu Kirisi a mua kpaasi woo dasi Jesu naane ɲa fei laakai ku sũ do kubi do naane j̄iida. ²⁴ N̄o did̄õ Ilaaã ku wɛɛ do in̄e ɲa iyi à bi Laf̄ɛɛ nwa Jesu Kirisi fei n̄o kubi ɲa ci ya kpaasi.

Tia iyi Pɔlu í cea inɛi Filipi ɲa

Í ce ɲa fɔ

¹ Amui Pɔlu do Timɔtee, aɲa woo ce icei Jesu Kirisi ɲa. À ce inɛ ɲa iyi Jesu Kirisi í cica à je tɛɛ si ilui Filipi fei fɔ, hee do inɛ ɲa iyi à je inɛ ngboi igbeu do woo ce icei igbeu fei. ² Ilaaɔ Baa nwa do Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa a mu nɲe ididɔ do laakai ku sũ.

Pɔlu í cea inɛi Filipi ɲa kutɔ

³ Ñ ya n maa n saabu Ilaaɔ waati kãma iyi ñ ye gigi nɲe fei. ⁴ Si kutɔm ɲa fei iyi ñ ya n maa n ce na irii inɛ fei, ñ ya n cooi do inɔ didɔ, ⁵ si na iyi í jò ì sobim ɲa n sisiò laabaau jiidau hai ajɔ sinteu hee ku baa nsei. ⁶ Ñ wa n mà kam kam, Ilaaɔ iyi í sinti ice jiidau ihɛ si ɲe á maa cooi hee koo kpàò iriɛ si ajɔi kunyii Jesu Kirisi wa. ⁷ Nɔ í sɪa n ce lasabu nɲe beɛbe, domi ñ ne kubi nɲe si idɔm. Ntɔ ntɔ, ì ya bam ice ku ce ɲa ile piisɔ ihɛ do waati iyi ñ ne aram wo ñ ya n maa n sisi laabaau jiidau ku ba ku ne gbugbã ku maa koo nɔ ñ ya n maa n jabu na iriɛ. ⁸ Ilaaɔ í je sɛɛdam iyi ñ bi inɛ fei bei kubii Jesu Kirisi í ye.

⁹ Mii iyi ñ wa n bee si kutɔm nɲui í je kubi nɲe ku kɔsi ku maa koo nɔ kubi nɲe ku jò kumà nɲe do bisi nɲe ku kɔsi, ¹⁰ ku ba i yɔkɔ i wũa mii ɲa iyi à je jiidà à re ɲa. Beɛbe mɔi aa je inɛ kumá ɲa, nɔ si ajɔi Kirisiu i kaa ne taale kãma ɲa, ¹¹ nɔ ice jiidà nɲe ɲa iyi ì waa ce ɲa na saabu Jesu Kirisiu ku kɔ, nɔ ku jò inɛ ɲa a ye amboei Ilaaɔ nɔ a maa saabuɛ.

Kirisi nɲui í je kuwɛɛ

¹² Kpaasim ɲa, ñ bi i mà ɲa iyi mii iyi í bam nɔu ihɛi í je waju ku bɔi laabaau jiidau. ¹³ Ntɔ ntɔ, ciikui amanlu ɲau do inɛ ɲa iyi à gbe fei à mà iyi na irii Kirisi ñ wa piisɔ ihɛ. ¹⁴ Ile piisɔ ku wam í mua kpaasi woo dasi Lafɛɛ Jesu naane nkɔ gbugbã í kɔsi à waa sisiò idei Ilaaɔ do idɔ ku buba do wɔkɔ.

¹⁵ Ntɔi, inɛ gɔ ɲa à waa sisi idei Kirisi do igu do nɲe ku wã, amma inɛ gɔ ɲa à waa cooi do yaase jiidà. ¹⁶ Inɛ nɲu ɲau à waa cooi do kubi domi à mà iyi icem nii n jabu na irii laabaau jiidau. ¹⁷ Inɛ ihɔ ɲa mɔ à waa waazo idei Kirisi, kù je do inɔ akã, amma do nɲe ku wãi. À tamaa bei aa kɔm si ijuukpãui si ile piisɔ ihɛ.

¹⁸ Bii í yɔkɔ lasabu ɲa kù je laalo walakɔ kù je jiidà, kãmaɛ kù jeɛm taale. Baa bii beirei nɲu de a sisi idei Kirisi. Inɔm í dɔ á nɔ ku dɔ ku maa kooi, ¹⁹ domi ñ mà iri kukpai iyi ihɛ nɲui í je faabam na saabu kutɔ nɲe, do sobii Hundei Jesu Kirisi. ²⁰ Mii iyi ñ dasi idɔ nɔ ñ wa n cɔ kpãaɛ kam kam nɲui í je n mà n ce nkãma iyi á jò anyɔ ku mum. Mii iyi ñ bi nɲui í je n ne wɔkɔ bei ñ ne hai tako n maa n nyisiò kulai Kirisi bii ñ wɛɛ si hunde walakɔ baa bii í je ñ ku mɔi. ²¹ Ntɔ ntɔ, bi ti amu bii ñ wɛɛ, na irii Kirisi ñ wɛɛ, bii ñ nɔ ñ ku mɔi, an ba riba. ²² Amma bii í je ñ wɛɛ si hunde an yɔkɔ n ce ice jiidà iyi í ne aranfãani, to, n kù mà iyi an cica. ²³ Lasabum wa fam ni do cingaa minji minji fei. Ñ bi n ne n koo n wa bi Kirisi, domi iyi bei í sɪa í re. ²⁴ Amma na aranfãani nɲei í sɪa í re n maa n wa si andunya má. ²⁵ Na nɲu, ñ mà iyi kù ne sika kãma an buba n wɛɛ do inɛ fei na waju ku bɔ nɲe do inɔ didɔ nɲe si naane ku dasi nɲe. ²⁶ Si beɛbe aa ba kpãa ì saabu Jesu Kirisi ɲa do inɔ didɔ na irim si waati iyi an na n wa anini nɲe má.

²⁷ Nɲu de i ya jò isɛɛnɛ nɲe ɲa ku ye bei laabaau jiidai Kirisi í fɔ. Bii ì waa ce beɛbe ɲa, bii ñ naa bi tu ɲe, walakɔ baa bii n kù naa, n maa n gbɔ iyi ì waa leekɪ si dim dim ɲa, i ya maa gbɔsi nɲe nɔ i maa jabu do inɔ akã ɲa na laabaau jiidau iyi í je icui naane ku dasi nɲe. ²⁸ I mà jò mbɛɛ nɲe ɲa a da zigi nɲe si nkãma. Nɲui á nyisi ɲa iyi anjai à waa bɔ nfe ku ce, nɔ ku nyisi inɛ mɔ iyi ì wa si kpãai faaba ɲa. Iyi be fei wa naai hai bi Ilaaɔ, ²⁹ domi Ilaaɔ í ce nɲe didɔ ì dasiò Kirisi naane ɲa, amma kù je baa iyi be nɲu akã, í ce nɲe didɔ má ì ya maa yeò ijuukpã ɲa na iriɛ. ³⁰ Inɛ mɔ

ì bam ku jabu ña si kujabu iyi ì ye ñ ce ña wo nò ì waa gbò ña iyi hee nsei ñ wa n m̀asi.

2

Kukayei Kirisi do aláe

¹ Ì mà sãa sãa ña, naane iyi ì dasi Kirisi ña wa mu nñe gbugbã. Kubiε wa dasi ñe himma. Hundei Ilaađ í j̀ ñ ne anu akã ña. Araarei Kirisi do jiidu ku jεε í wa si anini nñe. ² Na nñu, ñ wa n t̀o ñe, ì j̀ ì ya ne anu akã ña, do kubi akã, do idò akã, do lasabu akã. Iyi bei á j̀ inò didòm ku kã. ³ I màa ya ce ngògò do ñe ku wã ña walakò do fufu ku t̀o, amma ì kaye ara nñe ì ya dooa inε ña bei mii iyi à re ñe. ⁴ Nò kãma nñe gò ku màa ya ce lasabui iri nñu akã, amma ku ya ce lasabui inε mmu m̀o ña má. ⁵ I j̀ lasabu nñe si gãmei ñe ku ye bei Jesu Kirisi m̀o í ce.

⁶ Baa do iyi í to Ilaađ, kù cò arae bei mii iyi í je saai Ilaađ do tilasi.

⁷ Amma andi mii iyi í ne fei í j̀ò nò í baa í je amanε, í naa í je m̀m nii bei aru.

Iyi í sinda amanε í tã,

⁸ Í kaye arae ma nò í jirima Ilaađ hee í na arae í to siò iku si antai jii ku gaau m̀m.

⁹ Na saabu nñui Ilaađ í soo lele ntò ntò nò í naa iri iyi í ne beere í re iri fei,

¹⁰ Ku ba inε fei ku gule ku nyisiò beerei Jesu, hai inε ña iyi à wa lele do inε ña iyi à wa ilε hee do lεlei ilε fei.

¹¹ Nò gelei inε fei ku jesi iyi Jesu Kirisii í je Lafεε. Nñu bei á na Ilaađ Baaba amboe.

I mà inya ña bei fitila si andunya

¹² Inε baakòom ña, ì ya jirimam ña si waati iyi ñ wa inò nñe wo. Nsei iyi ñ j̀ò ñe í sãa ì ya màa jirimam ku re ña. I kookaai ì ce ice do njo do kuyaya ku ba ice jiidu nñe ku j̀ a màa iyi ì ba faaba ña, ¹³ domi Ilaađi wa ce ice si ñe ku ba ku mu nñe idòobi do gbugbã iyi aa yòkò ì coò ña bei nñu takae í bi.

¹⁴ Mii iyi ì waa ce fei ì coo ña kugbagba ku màa wasi walakò kakò,

¹⁵ ku ba ì má dee dee ña nò ì màa ne taale gò, inε iyi ì je amai Ilaađ ña. Kù sãa ì ne kurara gò si wajui inε laalò andunya ña iyi a kù waa too kpãa. Í sãa ì màa mà inya ña si anini nñu bei fitila ña, ¹⁶ nò ì ya màa sã ña idei kuwεε ña. Bii ì waa ce beεbe ña an t̀o fufu na iri nñe si ajò iyi Kirisi á nyi wa, si na iyi í j̀ ñ ice m̀ do kookaaim kù je ngbe.

¹⁷ Naane ku dasi nñe í yei bei kuwee iyi ì waa cea Ilaađ ña. Nò baa bii í je à kpam nii, nò ñ nikã njem bei kuwee iyi à nikã si antai kuwee nñeu, do nñu fei inòm á d̀, nò awae ña ka kpε inò didò. ¹⁸ Beεbe m̀o í sãa inε m̀o ì wεεò inò didò nò inò didò nñeu ì kpò ña do amu.

Timotee do Epafoditi

¹⁹ Bii Lafεε Jesu í je, si ajò gbeejiu ihε an be Timotee wa bi tu ñe ku ba amu m̀o n gbò laabaau nñe nò ku muum gbugbã. ²⁰ Inε kãma kù wa bi tom ihε màa iyi awaò à ne lasabu akã bii kù je nñu akã, nò nñu akã ì lasabuε í wa si ñe ntò ntò. ²¹ Inε ña iyi à gbe fei, lasabui idei aña taka nñai à waa ce, lasabu nñu kù wa si idei Jesu Kirisi. ²² Inε taka nñe ì mà ña iyi Timotee í nyisi arae ilu naane nò í na arae si ice ì laabaau jiidau ku ce do amu bei ama do baaε. ²³ Njoi í j̀ ñ wa n bi n b̀o wa bi tu ñe si waati iyi an mà bii ñ wa. ²⁴ Ñ ne naane iyi Lafεε á j̀ amu takam n naa bi tu ñe be si ajò gbeejiu ihε.

²⁵ Amma nsei, ñ ye í sãa ñ j̀ kpaasim Epafoditi ku nyi wa bi tu ñe, nñu iyi ì tako ì be sim wa ña do sobi iyi ñ biu. Nñui í je kpaasi woo ce ice m̀ nò wa bam ku jabu. ²⁶ Ñ wa n sindae wai si na iyi í j̀ wa bi inε fei ku ye ntò ntò, nò laakae í dede do iyi ì gbò ña kù waa ne baani. ²⁷ Í ce b̀o ñ ntò ntò hee í maai iku, amma Ilaađ í ce araareε. Nò kù je araarei Epafoditi nñu akã, do ti amu takam nii, ku ba inò kufòm nòu ku màa kòosi má. ²⁸ Njoi í j̀ ñ wa n saasa n ba n sinda nñe wa ku ba inò nñe ku d̀ má bii ì yò ña, nò inò kufai amu takam ku kaye. ²⁹ Na nñu, ì gbaa ña do irii Lafεε do inò didò nla nla. Í sãa ì mà beerei inε dimi beεbe ña, ³⁰ domi ì maai iku si ice ì

Kirisi. Í ta hundee í naaò sobi iyi inɛ taka nɛ i kù ba fayae i naam wa ɲa wo.

3

Béi aa jèò dee dee si wajui Ilaaḍ

¹ Nsei inɛ inem ɲa, i ya jò i wɛɛ do ino didḍ ɲa do iyi ì je ti Lafɛɛ ɲa.

Bi ti amu n kaa n gbɛɛjiò ide akāu ku kò nɛ wa, domi n mà iyi á mu nɛ gbugbā. ² I ya maa ce laakaii woo ce ice laalò ɲa iyi à nɛ daa sāmī bei aja ɲa. Ine ɲau à waa kaaba bango iyi à bu si ara. ³ Awai à ce bango do ntò, awa iyi à waa tḍ Ilaaḍ do gbugbāi Hundee, nò à waa tḍ fufu na irii Jesu Kirisi, kù nò kù je kuce nwai à waa kaaba. ⁴ Nò bii amu takam n bi an yòkò n kaaba kuce nwau. Bii inɛ gò wa tamaa si nɲu á yòkò ku kaaba kuce nwau, aa fò ide i amu má? ⁵ Si ajò mɛɛjɔsiai à dasim bango, amuu amai Izireliu, si dimii Benzamɛɛ. Amuu alalai Zuifu ɲai, bii si woodai Zuifu ɲa ku jirimai n je Farisi. ⁶ N nɛ himma ntò ntò hee n kpā inɛi igbei Jesu ɲa iju. Ine gò kaa ye taalem do yaase bei n jirima ide i wooda n wa n dede n jèò inɛ dee dee. ⁷ Amma mii ɲa iyi n wa n tamaa à nɛ riba tako fei wo, nsei n wa n cɔɔi bei mii hai nɛ bɛɛɛ na saabui Kirisi. ⁸ N dḍo fei ndɛɛ fei mɔm bei mii hai nɛ bɛɛɛ na ide iyi í nɛ amboe í re. Ideu nɲui í je Jesu Kirisi Lafɛɛm iyi n mà. Na iriɛi n jò mii fei, n doo aɲa fei bebei bei riisi iyi à kpā ku ba n nɛ Kirisi, ⁹ nò n wɛɛ do nɲu. Nò n wa n mà n kaa n yòkò n je dee dee na wooda ku jirima, amma n je dee deei si na iyi í jò n dasi Kirisi naane. Dee dee ku jɛu wa naai hai bi Ilaaḍ na saabui naane iyi à dasiu. ¹⁰ Iyi n bi, nɲui í je n mà Kirisi, do gbugbā iyi í jìò hai si bale nò n nɛ ikpē si ijuukpāɛu hee ku ye bei amu mò n ku do nɲu ajò, ¹¹ ku ba n nɛ kpāa ku cɔ iyi amu mò an jì hai si bale.

Amanii lele ku sei si

¹² Kù je n mà Kirisi bɛɛbe titā n kù toò awò kù nò kù je n kḍ. Amma n wa n ce kookaai fei ku ba n màa. Na nɲui í jò Jesu Kirisi í cem titɛɛ. ¹³ Inɛ inem ɲa, n kù wa n cɔ aram bei mii iyi n toò awò

titā, amma mii akāi n wa n ce. N ya n maa n gbɛɛ mii iyi í wa do anyim nii, nò n ce kookaai n maa n lele ti waju. ¹⁴ Bɛɛbei n ce n wa n bḍò waju bei inɛ iyi wa ce gaasai kusei, ku ba n ba riba iyi Ilaaḍ wa kpe wa ka na ka gba lele do saabui Jesu Kirisi.

¹⁵ Na nɲu, awa iyi à jì si kpāai naane ku dasi, ka ce lasabu bɛɛbe. Amma bii ì waa ce lasabu gò iyi kù waa too kpāa ɲa, Ilaaḍi á nyisi nɛ iyi kù je dee dee. ¹⁶ Si bei í jɛu fei, awa de ka maa bḍ waju si kpāa akā iyi à waa too.

¹⁷ Inɛ inem ɲa, inɛ fei i sɔsɔm ɲa. À nyisi nɛ kuce jìida. Na nɲu, i ya maa cɔ inɛ ɲa mò iyi à yòkò à waa ce bɛɛbe.

¹⁸ N sḍ nɛ tā isɛ fɛɛfɛlo, nò n nyi n wa n sisi nɛ má do kukpata, inɛ nkpò í wɛɛ iyi wa je mbɛɛi ide i ikui Kirisi si jìi ku gaauu. ¹⁹ Nfe ku cei aa kpaò iriɛ, domi ino nɲai à ya maa cea ice si agbei Ilaaḍ. Iyi í jò ku je nɲa anyò nɲui aa ya maa tḍò fufu. Mii ndii andunya ihɛ nɲu akāi à waa lasabu si. ²⁰ Amma awa, lelei Aḍi í je ilu nwa. Hai bei à waa degbe woo faaba nwa Lafɛɛ Jesu Kirisi ku nyi wa. ²¹ Do gbugbāɛ iyi á jò mii fei ku jirimaeò nɲui á kpaasiò ara hai nɛ bɛɛɛ nwau ku jò arai nɲu takɛ iyi í nɛ amboe.

4

Ide iyi à jile nwa ka ce

¹ Na nɲu inɛ baakḍm ɲa, inɛ iyi n wa n bi ku ye jìida jìida má, inɛ iyi ì ya jò n nɛ ino didḍ, nò n ya n tḍ fufu na iri nɛ, i jò i leekī bɛɛbe ɲa dim dim si Lafɛɛ.

² N wa n tḍ inaabo minji ɲau ihɛ Efodi do Sentiki a ya jò anu nɲa ku je akā si ide i Lafɛɛ. ³ Awò mò woo ce ice kpaasim, awò iyi ì je ilu naane, n wa n tḍɔi i sobi inaabo minji ɲau bɛ. Anai à bam kujabu wo si laabaau jìidau ku sisiɛ, aɲa do Kelema do woo ce ice kpaasim ɲa iyi à gbe fei, aɲa iyi iri nɲa í wa si tiaí kuwɛɛu.

⁴ I ya jò ino nɛ ku maa dḍ si Lafɛɛu do ajò fei ɲa, n nyi n fò n wa n sisi ma, i ya jò ino nɛ ku maa dḍ.

⁵ I jò inɛ fei ku ye daa didḍ nɛ ɲa, domi kunyii Lafɛɛ í maai wa. ⁶ I mà

ya jò zigi nɛe ku da do ngɔgɔ. Amma si mii fei i ya tɔɔ Ilaaɔ do ku saabu nɔ i beee bukaatai mii iyi i bi ɲa. ⁷ Nɔ laakai ku sɔi Ilaaɔ iyi í re kumàì amanɛ fei á degbe idɔ nɛe do lasabu nɛe si anu akã iyi ì nɛ do Jesu Kirisi ɲa.

⁸ Iyi í gbe nɛe, inɛ inɛm ɲa, i ya ce lasabu ɲa si mii iyi í sɔa, iyi Ilaaɔ á saabu. Mii ɲauí í je mii iyi í je ntɔ fei, do mii iyi í nɛ beere fei, do iyi wa too kpãa fei, do iyi í má fei, do iyi í dɔ fei, do iyi í jɔ amanɛ ku saabu fei. ⁹ Ide iyi ñ kɔ nɛe si nɔ ì jesi ɲau, do iyi ñ sɔ nɛe do iyi ì ye ñ ce ɲa, i ya coo ɲa. Nɔ Ilaaɔ, nɲu iyi wa mu nwa laakai ku sɔ á wɛɛ do inɛ.

Pɔlu wa saabu inɛi Filipi ɲa na amua nɲa

¹⁰ Ñ nɛ inɔ didɔ ntɔ ntɔ do iyi ñ ye ì waa ce lasabum má ɲa, nɔ ñ wa n saabu Lafɛɛ. N kaa n yɔkɔ n ni i ci ya ce lasabum ɲa, faya dei i ci ya ba ɲa. ¹¹ Kù je a ni ñ nɛ bukaatai ngɔgɔí í jò ñ wa n fɔ beɛɛ, domi ñ kɔkɔ inɔ didɔ ku nɛ si mii iyi í bam fei. ¹² Ñ mà bei ñ ya n je kuwɛɛm si waatii are, ñ nɔ ñ mà bei ñ ya n je kuwɛɛm si waatii ayo. Bii fei do iyi í bam fei, ñ ya n wɛɛ do inɔ didɔí, si waatii ayo do si waatii ari. Ñ nɔ ñ mà bei an ce bii ñ nɛ nla nla do bii n kù nɛ. ¹³ An yɔkɔ n ce fei ndɛɛ do saabui Kirisi iyi wa muum gbugbã. ¹⁴ Do nɲu fei, ì ce í sɔa ɲa do iyi ì kpɛ wahalam nɔu ɲa.

¹⁵ Inɛ inɛi Filipi ɲau, inɛ taka nɛe ì mà sãa sãa ɲa iyi laabaau jiidau ku sinti ku fɔe si waati iyi ñ nɛ hai Masedoni, igbei inɛi Jesu gɔ kù sobim bii kù je inɛ akã, awaɛ ɲai à sobi nje. ¹⁶ Waati iyi ñ wa Tesalonika, ì sobim si bukaatam ɲa, iyi kù je baa gbakã akã mɔm. ¹⁷ Kù je a ni amuai ñ wa n tɔɔ, amma ñ wa n bi riba nɛe ku kɔsɔii. ¹⁸ Andi mii iyi ì sambaam wa fei ɲa ñ yɔɔ. Í nɔ í to hee í gbe. Bei Epafoditi í naam amua nɛe wa í ceem zaka. Amua nɲeu í yeɛm nii bei kuwee iyi í nɛ inunu jiidau iyi Ilaaɔ í gba í dɔa si. ¹⁹ Do saabui Jesu Kirisi Ilaaɔ á mua inɛ fei bukaatai mii iyi ì nɛ ɲa si bei amanii

amboeɛ í to. ²⁰ Amboei Ilaaɔ Baa nwa ku wɛɛ do ajɔ fei. Ami.

Fɔɔi ankãanyi

²¹ I ce inɛ ɲa iyi Jesu Kirisi í cica à je tɛɛu fei fɔɔ ɲa. Amu do inɛ ɲa iyi à wa bi tom à ce inɛ fei fɔɔ. ²² Inɛ ɲa iyi Jesu í cica à je tɛɛu, aɲa iyi à wa ihɛ fei à ce nɛ fɔɔ. Ti inɛi kpasɛi ilaalu ɲau, inɛ nɲu í re mɔm.

²³ Didɔí Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi ku wɛɛ do inɛ fei. Ami.

Tia iyi Pɔlu í cea inɛi Kolosee ɲa

Í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Pɔlu, woo bei Jesu Kirisi na idɔɔbii Ilaaɔ, amu do Timɔtee inɛ nwa, ² à ce ɲe fɔɔ, inɛ inɛ nwa ilu naane ɲa iyi Kirisi í cica í je tɛɛ ɲa si ilui Kolosee bɛ. Ilaaɔ Baa nwa ku mu ɲɲe didɔ do laakai ku sũ.

Pɔlu wa saabu Ilaaɔ na iri ɲɲa

³⁻⁴ Hai waati iyi à gbɔ bei ì dasi Jesu Kirisi naane ɲa, do bei ì bi woo dasi Jesu naane ɲa fei, à ya ka maa ce ɲɲe kutɔɔi waati kãma fei, ka maa saabu Ilaaɔ Baai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ⁵ Waati iyi ideɪ laabaau jiidau iyi í je ntɔu í sinti to wa bi tu ɲe, à jò ì mà kpãa ku cɔ iyi ì ne ɲa. Si bɛɛbɛ, naane ku dasi ɲɲe do kubi ɲɲe fei, si kpãa ku cɔ iyi à jile ɲɲe ikpa leleui í wa. ⁶ Laabaau jiidau wa fangaa bii fei nɔ wa naaɔ kuwee wa si andunya fei. Nɔ í la wa kɔɔsi si bei í ce bi tu ɲɲe hai waati iyi ì gbɔ ideɪ didɔi Ilaaɔu ɲa nɔ ì mà bei í ye ɲa do ntɔ. ⁷ Epafaasi, woo ce ice baakɔɔ nwa, ɲɲui í kɔ ɲɲe si. Wa ce ice na aranfãani ɲɲe, ɲɲu iyi í je ilu naane woo ce icei Kirisi. ⁸ ɲɲui í sɔ wa kubi iyi Hundei Ilaaɔ í mu ɲɲe.

⁹ Na ɲɲu, hai waati iyi à gbɔ laabaau ɲɲe, waati kãma fei à ya ka maa ce ɲɲe kutɔɔi. À waa tɔɔ Ilaaɔ ku jò Hundee ku mu ɲɲe bisi do laakai ku ba i mà idɔɔbie ɲa mam mam. ¹⁰ Bɛɛbei isɛɛne ɲɲe ɲa á jò ti inɛ ɲa iyi à je ti Lafɛɛ, nɔ waati kãma fei i ya ce iyi á dɔaa si ɲa. Nɔ i ya ce ice jiidau ikã ikã fei ɲa, nɔ Ilaaɔ kumà ɲɲe ku kɔɔsi. ¹¹ À waa tɔɔ Ilaaɔ ku mu ɲɲe gbugbã si mii fei do saabu gbugbãii yiikoɛ ku ba i yɔkɔ temua si mii fei ɲa, nɔ i ya maa leekɪ dim dim ɲa. ¹² I ya maa saabu Ilaaɔ Baaba do inɔ didɔ ɲa, ɲɲu iyi í jò ì ne ikpɛ si tubu iyi í jileɔ woo dasi naane ɲa si inya kumá.

* **1:24** mii iyi í gaizia si wahala ɲa iyi Kirisi í ne ku ye Bii Pɔlu í ni bɛɛbɛ, kù je a ni ngɔɔ í gaizia iyi Kirisi kù ba kù ce na faaba nwa. Amma igbɛui wa ba wahala. Nɔ bii igbɛu wa ba wahala, ɲɲu iyi í je iriɛu kù ne sika kãma wahalau á to siei.

¹³ Do ntɔi í nya wa hai si awɔ gbugbãii ilu kuku nɔ í buba wa si bommai amaɛ iyi í bi. ¹⁴ Do saabu amaui í ya wa nɔ í kpa ideɪ dulum du wa.

Yaasei Jesu takæ do iceɛ

¹⁵ Inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ye Ilaaɔ. Amma Kirisi amaɛu Ilaaɔi, nɔ à yɔɔ, í nɔ í jɔɔi dee dee. Kirisiu í wɛɛi hai waati iyi a kù taka andunya. ¹⁶ ɲɲui í taka mii fei, nɔ mii fei í wɛɛi na iriɛ. Na saabuɛi Ilaaɔ í takaɔ mii fei iyi í wa lele do ilɛ. Mii ɲa iyi à waa ye do iyi a kù waa ye fei, ɲɲui í taka ɲa. Hai ilaalui lele ɲa do ilu iri ɲa do ilu yiiko ɲa do ilu gbugbã ɲa fei icei awɔɛi. ¹⁷ Kirisi ɲɲe í wɛɛ tã à bei à taka mii fei. Do gbugbãii í jò mii fei í wa si agbɛɛ. ¹⁸ Igbɛɛ í yei bei ara, nɔ ɲɲu mɔi í je iri. ɲɲui í je icui kuwɛɛ, nɔ ɲɲu mɔi í tako í jɪ hai si bale, ku ba ku je sinte si mii fei. ¹⁹ Ilaaɔ í bi ɲɲu ku wa si amai ɲɲu mam mam. ²⁰ Bɛɛbɛ mɔi í bi inɛi andunya fei ku dɔ do ɲɲu, hai mii iyi í wa ilɛ hee do iyi í wa lele fei. Í ce ɲɲu bei si waati iyi Amaɛ í ku nɔ í nikã ɲɲe si antai jii ku gaauu nɔ í naaɔ laakai ku sũ wa.

²¹ Inɛ mɔ, baa do iyi ì jò Ilaaɔ ɲa wo, nɔ lasabu laalɔ ɲɲe do kuce laalɔ ɲɲe ɲa à jò ì je mbɛɛɛ ɲa, ²² do ɲɲu fei, nsei Ilaaɔ í jò ì dɔ do ɲɲu ɲa. Í ce ɲɲu bei si waati iyi í jò Amaɛu í so arai amanɛ ku ba ku ku, ku ba i naa i leekɪ si wajue ɲa hai ne dulum, riisi do taale gɔ ku maà wa si. ²³ Amma í gbe i temua ɲa si naane ku dasi i leekɪ si dim dim ɲa. Nɔ si bei ì gbɔ laabaau jiidau ɲa iyi à sisia inɛi andunya fei, i maà ti i jò a sinda ɲe hai si kpãa ku cɔ iyi wa jile ɲɲe. Laabaau jiidau, amu Pɔlu, amui ñ je woo ce iceɛ.

Ice iyi à dasi Pɔlu na irii igbei inɛi Jesu ɲa

²⁴ Nsei ñ ya n ne inɔ didɔ si ijuukpã iyi ñ wa n ye na iri ɲɲe. Nɔ mii iyi í gaizia si wahala ɲa iyi Kirisi í ne ku ye, *, amui an tambɔɛ si aram na arɛ iyi í je igbɛu. ²⁵ Nɔ Ilaaɔ í cem woo ce icei igbɛu, si bei í jileem na iri ɲɲe, ku

ba n sisi ideε mam mam. ²⁶ Ideu, asiii iyi í singaa ine fei hai ku kpe, amma nsei í nyisi ineε ηa. ²⁷ Í nyisi ηai si na iyi í jò wa bi a mà bei asiii nηu í ne beεε do yiiko si anini dimi mmu ηa. Asiiu wee. Kirisi í wa si ηe, nò wa mu nηe kpāa ku cò iyi iηe mò aa ba ikpē si amboei Ilaađ ηa. ²⁸ Idei Kirisii à waa sisi, nò à waa sđ ine fei ku ce laakai, nò à kò ηa si cioε do bisi baa yooma fei. À waa ce beεbei ku ba ine fei ku jla si anu akāε do Kirisi ka bei ka tuse ηa bi Ilaađ. ²⁹ Na ηai í jò n wa n ce ice do kookaai n wa n jabu do gbugbāi Kirisi iyi wa ce ice sim.

2

¹ N bi i mà ηa bei kujabum í la í to na iri nηe do inei Laodisee ηa do ine ηa iyi a kù yem do iju fei. ² N wa n ce beεbei ku ba n mu nηa gbugbā, nò a gbasi nje do kubi, nò kumà nηa ku maa kōsi, sika kāmā ku maà wa si. Beεbe mōi aa mà asiii Ilaađ iyi í je Kirisi takae. ³ Bisi nla do kumai Ilaađ fei wa singa sie.

⁴ N wa n sđ ηe ide ηau ihēi ku ba ine gò ku maà dī iju nηe do gele didō. ⁵ Ntò ntò, baa do iyi aram í jìò ηe, lasabum í wa si ηe. Nò n ne inò didō si na iyi í jò ine fei wa ce ice si bei í jò, nò naane ku dasi nηe wa leekī si Kirisi dim dim.

Kuwεε iyi í kō si Kirisi

⁶ Na nηu, si bei ì gba Jesu Kirisi í je Lafēε nηe, i ce iseenε nηe si anu akā do nηu. ⁷ I jò icā nηe ku mi sie, nò i ba gbugbā nηe fei hai bi tεε ηa. I leekī si naane ku dasiu ηa si bei à kò nηe si, nò i ya saabu si ηa.

⁸ Nò i ya ce laakai ku ba ine gò ku maà na ku mu ηe do taε do bisii nηu takae walakò do ide ηa iyi à ya dīò ijui amanε ηa. Mii nηu ηau be wa naai hai si dedembai amanε ηa do mii ndii andunya ηa, kù je hai bi Kirisi. ⁹ Ntò ntò zaka bei Ilaađ í to fei, à yò si arai Kirisi mam mam. ¹⁰ Nò iηe mò ì kō ηa do saabui anu akā nηe do nηu, nηu iyi í je ine ngboi ilaalui lele ηa do ilu yiiko ηa fei.

¹¹ Nò si anu akā nηe do nηu à dasi ηe bango. Kù je bango iyi amanε ηa à ya

ce, amma iyi Kirisi í ya ceui. Bangou, nηui í je daa nwo nwa ηa iyi Kirisi í bu í nyòu. ¹² Ntò, si waati iyi à dasi ηe inyí í yei bei à si ηe do Kirisi. Nò à dede ηe do nηu, si na iyi í jò ì naane gbugbāi Ilaađ iyi í jūu hai si bale ηa. ¹³ Tako wo, ì yei bei iku ηa na irii kurara nηe do iyi ì je dimi mmu ηa iyi a kù ce bango. Amma nsei Ilaađ í ce ηe ilu hunde do Kirisi ajò. Í kpa idei dulum du wa fei.

¹⁴ Tako wo í yei bei à kò gbesei dulum du wa si tia
Iyi wa ye taale nwa na wooda hai jirima nwa.

Nò Ilaađ í so tiau í kpa ideε

Í kpakpae si jii ku gaauu í kpa irie.

¹⁵ Beεbei í kamiaò ilaalui lele ηa do ilu yiiko ηa

Í dasi ηa anyò si bantuma.

Do ikui Amaε si antai jii ku gaauui í kāmiaò ηa

Nò wa dabiìò ηa si inò ilu bei ilaalu ηa à ya dabiìò ine ηa iyi à mu wa hai si igū, zamaa fei ku ye ηa.

¹⁶ Na nηu, i maà ya jò ine gò ku ye taale nηe si ije do si mii ku mò. I maà jò ine gò ku tilasi ηe i maa jirimaò wooda ηa iyi à jile na ajoi jingau ηa iyi à ya ce adō do adō walakò jingau cukpa titō walakò ajoi kusimi. ¹⁷ Mii ηau be fei kù ye kaa bei ayai mii iyi wa naa ala, amma Kirisi takae nηui í je mii nòu. ¹⁸ I maà jò ine gò ku jò ì kua ribai ala nηe ku dasi ηe amaleka ηa ku tò. Dimii amanε beεbe ηa à ya naai do idei ara ku kaye, amma do ntò à ya maa saabu ara ηai na kuye ηa iyi à ya maa ce nò à ya maa tò fufu si laşabu nfe nfei amanε ηa. ¹⁹ Ine ηau a kù waa leekī si Kirisi, nηu iyi í je iri nò siei ara fei í tótò do ikō ikōε nò í ba gbugbā wa lá bei Ilaađ í bi.

Ka ku nò ka wεε do Kirisi

²⁰ Í kù do Kirisi ajò ηa si mii ndii andunya ηa. To, na mii í ce ì waa ce kuwεε nηe bei ine ηa iyi à je ti andunya. Na mii í ce ì jò à kāa nηe wooda, anηa iyi à ya ni, ²¹ maà je iyi ihē, maà tie iyi ihē, maà lu iyi ihē. ²² Mii ηau be fei á ce nfe bii à ceò ηa ice. Woodai amanε ηa do cio nηa nηui ì waa too ηa. ²³ Ntò,

wooda ɲau, bii ì waa cɔ ɲa aa ni à sɪai domi aa sobi wa ka jirima kpāai Aã ku tɔɔ gɔ, nɔ aa jò ka kaye ara nwa, nɔ ka kpā ara nwa iju, amma a kaa sobi wa ka kāmiaò kubii ara nwa.

3

Kuwɛɛ nwo do kuwɛɛ titɔ

¹ Ilaaã í dede ɲe hai si bale do Kirisi ajɔ. Na ɲɲu, i de mii ndii lele bii Kirisi wa buba si awɔ ɲei Ilaaã ɲa. ² Mii ndii lele ɲai í sɪa i ya maa lasabu si ɲa. I maà ce lasabui mii ndii ilɛ ihɛ ɲa, ³ domi ì ku si mii ndii andunya ɲa, kuwɛɛ titɔ ɲɲe í nɔ wa singa do Kirisi ajɔ bi Ilaaã. ⁴ Kirisii í je kuwɛɛ ɲɲe do ntɔ, nɔ ajɔ iyi á faata wa, do inɛi ajɔ, nɔ aa ba ikpɛ ɲɲe si amboeɛ.

⁵ Na ɲɲu, i kpa kubii mii ndii andunya iyi wa ce ice si ɲe fei. Mii ndii andunya ɲau í je abo kaafe ku sũò, do daa laalɔ, do bine, do kubi nfe nfe, do kɔdeɛi mii nkpɔ. Ntɔ ntɔ bii ì waa ce kɔdeɛ, mii nkpɔi í ya tɔɔ si agbei Ilaaã. ⁶ Mii ɲau be feii í ya fa idɔkɔi Ilaaã wa si inɛ ɲa iyi à kɔ ku jirima ideɛ. ⁷ Inɛ taka ɲɲe beɛbei ì ya tako i maa ce ɲa wo waati iyi ì wa si dulum ɲau be ɲa.

⁸ Amma nsei, i nyɔ mii ɲau be fei ɲa, hai idɔkɔ, do mbɛɛɛ, do inɔ sãmi. I maà ya jò arabu walakɔ ide ku sisi ku fita hai si geɛ ɲɲe ɲa. ⁹ Nɔ i maà ya sɔa ɲe ibo ɲa si na iyi í jò ì jò daa nwo do dɔnɛɛ tã ɲa, ¹⁰ nɔ ì nɛ daa titɔ ɲa. Ì baa ì je amanɛ titɔ ɲa iyi Ilaaã woo taka nwa wa kpaasi kpɛɛ kpɛɛ ku ba i jɔɔ nɔ i màa sãa sãa ɲa. ¹¹ Beɛbe mɔi si inɔ ɲɲe inɛ gɔ kù je mmu, hai dimu mmu ɲa hee do Zuifu ɲa, hai inɛ ɲa iyi à ce bango hee do inɛ ɲa iyi a kù ce fei, hai inɛi ilɛko ɲa do ilu iju dũdũ ɲa, hai aru ɲa do hai je aru ɲa. ɲɲu ɲau be fei Kirisi ɲɲu akāi í je fei ndɛɛ nɔ í wa si inɛ fei.

¹² Na ɲɲu, si na iyi í jò Ilaaã í bi ɲe nɔ í cica ɲe ì je tɛɛ ɲa, mii iyi í jò i mu ɲa wee, araare do jiida ku je do ara ku kaye do daa didɔ do temua. ¹³ Í ya yɔkɔò ɲe temua ɲa nɔ i ya kpa idei kurarai ɲe ɲa bii ide gɔ í lɔ si anini ɲɲe. Si bei Kirisi í kpa idei kurara ɲɲe, inɛ mɔ i ya cea ɲe beɛbe ɲa. ¹⁴ Iyi í re

mɔm i bi ɲe ɲa. Kubiui á jò i ya maa gbɔsi ɲe jiida jiida ɲa. ¹⁵ Nɔ i jò laakai ku sũ iyi Kirisi í mu ɲɲe ku maa ce ice si idɔ ɲɲe, domi si laakai ku sũu bei Ilaaã í kpe ɲe i jeò ara akā ɲa. Nɔ i ya maa saabuɛ ɲa. ¹⁶ I jò idei Kirisi ku kɔ mam mam si idɔ ɲɲe ɲa, nɔ ku mu ɲɲe bisi ntɔ ntɔ ku ba i kɔ ɲe si cio nɔ i mua ɲɲe gbugbã ɲa. ¹⁷ Si kookoosu ɲɲe do si kufɔ ɲɲe i ce fei ndɛɛ do irii Lafɛɛ Jesu nɔ i saabu Ilaaã Baaba ɲa na saabuɛ.

Anu akāi inɛ ɲa si kuwɛɛ titɔ

¹⁸ Inɛ inaabo ɲa, i sũa mɔkɔ ɲɲe ɲa iri ilɛ si bei í jò inɛ iyi í nɛ anu akā do Lafɛɛ ku ce.

¹⁹ Inɛ mɔkɔ ɲa, i bi abo ɲɲe ɲa, i maà ya jò ì gaabu si ɲa ɲa.

²⁰ Inɛ amu ɲa, i jirima iyeò baa ɲɲe ɲa si ide baa yooma fei, domi beɛbei á dɔa Lafɛɛ si.

²¹ Inɛ baa ɲa mɔ, i maà kɔ idɔi ama ɲɲe ɲa inɔ ɲɲa ku fɔ.

²² Inɛ aru ɲa, i jirima lafɛɛ ɲɲe ɲa si fei ndɛɛ si andunyau ihɛ, ku maà je bii à leeki à waa cɔ ɲe ɲɲu akā. I jirima ɲa do inɔ akā ɲa si na iyi í jò ì mà beɛɛi Lafɛɛ ɲa, nɔ ku maà je mii iyi á dɔa amanɛ ɲa si ɲɲu akāi ì waa bi ku ce ɲa. ²³ Iyi ì waa ce fei i coo do inɔ akā ɲa, nɔ ku je bei Lafɛɛi ì waa cea ɲa, kù je amanɛ ɲa. ²⁴ I mà ɲa iyi Lafɛɛ á sã ɲɲe riba ɲɲe ɲa, iyi í je tubu iyi í jileá inɛɛ ɲa, domi Kirisii í je Lafɛɛ ɲɲe iyi ì waa cea ice ɲa. ²⁵ Amma inɛ iyi í ya maa ce laalɔ, á ye ribaɛ si bei laalɔ kuceɛ í to, domi Ilaaã ci ya nya inɛ gɔ ikā.

4

¹ Inɛ lafɛɛ ɲa, i cea aru ɲɲe ɲa dee dee si bei í jò. I ye gigi iyi inɛ mɔ ì nɛ Lafɛɛ iyi í wa lele ɲa.

Iyi à dasi wa

² I temua si kutɔɔ ɲa, i ya maa tɔɔ Ilaaã waati kãma fei nɔ i maa saabuɛ ɲa. ³ Nɔ i ce nwa kutɔɔ ɲa ku ba Ilaaã ku fũ nwa kpāa ka waazo ideɛ, ku ba ka yɔkɔ ka sisi asiii Kirisi. Na asiiui ñ waò piisɔɔ nsei. ⁴ Na ɲɲu, i ce kutɔɔ ɲa ku ba n yɔkɔ n sisi asiiu si bei í jò ku ba inɛ ɲa a mà ideu sãa sãa.

⁵ I je kuwεε nηε do laakai ηa si inɔi hai dasi naane ηau. I ya ce ice jiida si waati iyi ì nε fei ηa. ⁶ I ya jò ide nηε ku dɔ̄ ku gbɔ̄ nɔ̄ ku too kpāa, ku ba i mà si bei í sía i jεa inε fei ide ηa.

Fɔ̄ɔi sukudɔ̄

⁷ Tisiki baakɔ̄ nwa, nηu iyi í je woo ce ice ilu naane do minjisiām si icei Lafēε, á sisi nηε baaum fei. ⁸ Ñ wa n bɔ̄ wai bi tu ηε ku sɔ̄ ηε bei à wεεð, nɔ̄ ku tū idɔ̄ nηε. ⁹ Onezimu, baakɔ̄ nwa ilu naane, iyi í je inei ide nηεui á suu wa. Aηai aa sisi nηε mii iyi í ba wa ihē fei.

¹⁰ Aritaaki iyi awað à wa piisɔ̄ í ce ηε fɔ̄. Maaku ifɔi Baanabasiu mɔ̄ wa ce ηε fɔ̄. Ñ nɔ̄ ñ sisi nηε idei Maakuu tã wo. Bii í naa bi tu ηε i gbaa do inɔ̄ didɔ̄ ηa. ¹¹ Jesu iyi à waa kpe Zusitu, nηu mɔ̄ í ce ηε fɔ̄. Amanε mεeta ηau aηa akāi à je Zuifu woo dasi Jesu naane ηa iyi à waa bam ice ku ce na bommai Ilaaɔ̄. À muum gbugbã ntɔ̄ ntɔ̄.

¹² Epafaasi, inei ide nηε, woo ce icei Jesu Kirisi, nηu mɔ̄ í ce ηε fɔ̄. Waati kãma fei í ya maa jabui ku maa ce kutɔ̄ na iri nηε ku ba i jã si idei Ilaaɔ̄ nɔ̄ i yɔ̄kɔ̄ i leekĩ si dim dim ηa nɔ̄ i tã sɔ̄lu i maa ceð idɔ̄bii Ilaaɔ̄ fei ηa. ¹³ An yɔ̄kɔ̄ n je seedaε iyi wa ce lasabu nηε ntɔ̄ ntɔ̄, do inε ηa iyi à wa Laodisee do Herapolisi. ¹⁴ Luku lokotoro kpaasi jiida nwau, nηu do Demasi à ce ηε fɔ̄.

¹⁵ I ce inε nwa ηa iyi à wa Laodiseeu fɔ̄ do abo iyi à waa kpe Nεnfa do inei igbei Jesu ηa iyi à ya tɔ̄tɔ̄ kpasēε. ¹⁶ Bii ì cio tiau ihē ì tã ηa i na inei igbei Jesu ηa iyi à wa Laodiseeu a cioε. Nɔ̄ bii inei Laodisee ηau mɔ̄ à cio tia iyi ñ samba nηau à tã, aηa mɔ̄ aa samba nηε wa i cioε ηa. ¹⁷ Nɔ̄ i sɔ̄ Aasipu ku dasi icei Lafēε iyi à jileau iju ku ba ku yɔ̄kɔ̄ ku faataε.

¹⁸ Fɔ̄ɔu ihē amu takam nii ñ kɔ̄ wa. Amui Pɔ̄lu ñ ce ηε fɔ̄. I maà gbεje iyi ñ wa ile piisɔ̄ ηa.

Nɔ̄ didɔ̄i Ilaaɔ̄ ku wa si ηε. Ami.

Tia sinte iyi Pɔlu í kɔa inɛi Tesalonika ɲa

Pɔlu í ce inɛi Tesalonika ɲa fɔɔ

¹ Amu Pɔlu do Silasi do Timɔtee, à ce ɲe fɔɔ, inɛ inɛi igbei Jesu ɲa iyi í wa Tesalonika ɲa, inɛ iyi í je ti Ilaaɔ Baaba do ti Lafɛɛ Jesu Kirisi ɲa. Didɔ do laakai ku sũ ku wɛɛ ɲɛ.

Naane ku dasii inɛi Tesalonika ɲa

² À ya ka maa saabu Ilaaɔ waati kãma fei na irii inɛ fei, à ya ka nɔ ka maa ye gigi ɲɛ si kutɔɔ nwa. ³ À waa ye gigi ɲɛ si wajui Ilaaɔ Baa nwa do yaase bei ì dasi naane ntɔ ntɔ ɲa, do bei ì bi inɛ ɲa do bei ì ya maa cɔ kpãai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi dim dim ɲa. ⁴ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ iyi Ilaaɔ í bi, à mà iyi í cica ɲe ì je tɛɛ ɲa. ⁵ Nɔ laabaau jiiida iyi à sisi ɲɛ wo kù naa bi tu ɲɛ do ide ɲɲu akã, amma do gbugbãi í naa, do sobii Hundei Ilaaɔ ajɔ, nɔ sika kãma kù wa si. Inɛ taka ɲɛ ì mà bei à je kuwɛɛ nwa si anini ɲɛ na aranfãani ɲɛ. ⁶ Inɛ mɔ ì too si kuce nwa do ti Lafɛɛ, domi ì gba ide Ilaaɔ ɲa do inɔ didɔ iyi Hundee í mu ɲɛ, baa do iyi í naa ɲɛ ijuukpã nla nla wa. ⁷ Si bɛɛɛ, ì baa ì je yaase jiiida iyi woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa ilei Masedɔni do Gɛresi fei aa yɔkɔ a too si. ⁸ Ntɔ ntɔ ide Lafɛɛu í fangaa hai bi tu ɲɛ, kù je si Masedɔni do Gɛresi ɲɲu akã. Amma baau naane ku dasi ɲɛ si Ilaaɔ í fangaa bii fei hee kù je baa tilasi mɔm ka fɔ ideu. ⁹ A waa fɔ bei ì mu wa ɲa si waati iyi à naa bi tu ɲɛu, do bei ì jɔ iwɛ ku tɔɔ ɲa, ì kpaasi idɔ ì sinda si Ilaaɔ ɲa ku ba ì ceaa ice ɲa, ɲɲu akã iyi í je Ilaaɔ do ntɔ nɔ ɲɲui í je icui kuwɛɛ. ¹⁰ Nɔ à gbɔ bei ì waa degbe Jesu amaɛu ku nyi wa hai lele ɲa. ɲɲui í je inɛ iyi Ilaaɔ í jĩ hai si bale, nɔ á na ku faaba wa hai si idɔkɔi Ilaaɔ iyi wa naa.

2

Ice iyi Pɔlu í ce Tesalonika

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ taka ɲɛ ì mà kunaa nwa bi tu ɲɛ kù je ngbɛ. ² Ì mà

ɲa iyi à bú wa, à kpã wa iju Filipi bɛ à bei à naa bi tu ɲɛ. Do ɲɲu fei, Ilaaɔ í mu nwa wɔkɔ à sisiò laabaau jiiidɛ si anini ɲɛ, baa do iyi inɛ ɲa à bi a ganji wa ntɔ ntɔ. ³ Kurara kù wa si waazi nwa, nɔ baa yaase bei à waa sisi ɲɛ ideu í je dee dee, a kù waa dĩ iju ɲɛ.

⁴ Amma si bei Ilaaɔ í dasi wa naane, í so laabaau jiiidɛ í da nwa si awɔ, bɛɛɛ mɔi à waa sisi ideu. A kù waa coo si bei á dɔa amanɛ ɲa si. À waa cooi bei á dɔa Ilaaɔ si, ɲɲu iyi í mà yaasei idɔ nwa.

⁵ Inɛ taka ɲɛ ì mà sãa sãa ɲa nɔ Ilaaɔ í je sɛɛda nwa iyi a kù lele ɲɛ do ide didɔ gɔ, a kù nɔ a kù ce waazou ku ba ka gba fia ɲɛ. ⁶ Nɔ a kù waa de saabu bi tu ɲɛ walakɔ bi inɛ gɔ ɲa, ⁷ baa bii aa ka yɔkɔ ka nyisi ɲɛ gbugbã nwa wo si na iyi í jɔ à je woo bei Kirisi ɲa. Amma à ce ice do daa didɔ si anini ɲɛ bei iyei ama í ya ce do amaɛ ɲa. ⁸ Si na iyi í jɔ à bi ɲɛ ntɔ ntɔ, à ya ka tã sɔɔlu, kù je ka na ɲɛ laabaau jiidai Ilaaɔ ɲɲu akã, amma do kuwɛɛi awa taka nwaí, domi à nɛ kubi ɲɛ ntɔ ntɔ. ⁹ Inɛ inɛ nwa ɲa, ì waa ye gigi bei à ce ice si anini ɲɛ hee à gbɛɛji. À ce ice dasã do idũ ku ba ka maà je asoi inɛ gɔ ɲɛ si waati iyi à waa sisi laabaau jiidai ide Ilaaɔ si anini ɲɛ.

¹⁰ Inɛ ì je sɛɛda nwa ɲa do Ilaaɔ takɛ iyi isɛɛnɛ nwa si wajui inɛ woo dasi Jesu naane ɲau í má, í je dee dee, nɔ taale kãma kù wa si. ¹¹ Inɛ fei ì nɔ ì mà ɲa iyi à ce ɲɲei bei baa í ya cea amaɛ ɲa.

¹² À mu ɲɛ gbugbã, nɔ à tũ idɔ ɲɛ, nɔ à tɔɔ ɲɛ ntɔ ntɔ ì jɔ ì maa nɛ ɲa si bei á sɔaa Ilaaɔ si, ɲɲu iyi í kpe ɲɛ si bommaɛ do si amboeɛ.

¹³ À ya ka maa saabu Ilaaɔ ajɔ fei domi si waati iyi à waazo ɲɛ ì kù doo ideu si ide amane ɲa, amma ì gbaa ɲai si ti Ilaaɔ. Nɔ bɛɛɛ mɔi í je do ntɔ, nɔ wa ce ice si inɛ woo dasi Jesu naane ɲa. ¹⁴ Inɛ inɛ nwa ɲa, mii iyi í ba igbei inɛi Jesu Kirisi ɲa iyi à je ti Ilaaɔ si ilei Zudee, ɲɲui í ba inɛ mɔ nsei. Ntɔ ntɔ ì ye ijuukpã ɲa hai bi inɛi ide ɲɛ ɲa, bei inɛ ɲau mɔ à ye bi Zuifu ɲa. ¹⁵ Zuifu ɲau ì kpa Lafɛɛ Jesu do walii ɲau, nɔ à kpã awa mɔ iju. Daa ɲɲa ci ya dɔa Ilaaɔ si, nɔ à je mbɛɛi inɛ fei. ¹⁶ À ganji mɔm

ka cea dimi mmu ɲa waazo iyi á jò a ba faaba. Bɛɛbei dulum du ɲa iyi á ya maa ce waati kãma fei í teese wa kɔ̄si wa caa. Amma idɔ̄kɔ̄i Ilaaɔ̄ í fuka si iri ɲa bɛɛbei.

Pɔlu í bi inɛi Tesalonika ɲau ku ye má

¹⁷ Inɛ inɛ nwa ɲa, si bei à kpeɔ̄ nɛe ku ye, nɔ à fɛɛfɛɛ nɛe do ara baa do iyi kù je do idɔ̄, à waa ce bɛge nɛe ntɔ̄ ntɔ̄ à waa ce kookaai ku ba ka ye nɛe. ¹⁸ À bi ka nyi wa bi tu nɛe bɛ má wo, nɔ amu Pɔlu ñ dasi idɔ̄ ise fɛɛfɛlo n naa bɛ, amma Seetam í da nwa kpãa. ¹⁹ Ajɔ̄ iyi Lafɛɛ nwa Jesu á nyi wa, yoomai á je kpãa ku cɔ̄ nwa do inɔ̄ didɔ̄ nwa. Mii aa ka tɔ̄ɔ̄ fufu má si wajue bii kù je inɛe. ²⁰ Ntɔ̄i, na iri nɛe aa ka tɔ̄ fufu nɔ aa ka nɛ inɔ̄ didɔ̄ na iri nɛe.

3

¹ Nɲui í jò waati iyi idɔ̄ nwa í kɔ̄ ku sũ, à lasabu iyi amu akã n gbe ilui Ateni. ² Nɔ à bɛ Timɔ̄tee, inɛ nwa iyi wa ce ice do Ilaaɔ̄ àjɔ̄ si icei laabaau jiidai Kirisiu. À bɔ̄ bi tu nɛe ku ba ku sobi nɛe i leeki si dim dim ɲa, nɔ ku mu nɛe gbugbã si naane ku dasi nɛe, ³ ku ba baa inɛ akã nɛe ku maà jò ijuukpãu ku da zigie. Inɛ taka nɛe ì waa mà si ɲa, inɛ nɲu kù nɛ bei á ce iyi kù ba wa. ⁴ Baa hai waati iyi awae ɲa à wɛɛ, à ya ka sɔ̄ nɛe wo ka ni aa kpã wa iju. Bɛɛbe mɔ̄i í nɔ í ce, si bei ì waa mà si sãa sãa ɲa. ⁵ Nɲoi í jò waati iyi idɔ̄m í kɔ̄ ku sũ, ñ bɛ Timɔ̄tee bi tu nɛe bɛ ku ba n mà bei naane ku dasi nɛe wa ye. Ñ wa n ce nɲo Seetam, woo lele inɛu, ku maa na ku lele nɛe i ce dulum ɲa, nɔ ice nwa ku maa na ku je ngbe.

⁶ Amma nɛe iyi Timɔ̄tee í baa hai bi tu nɛe, í sɔ̄ wa laabaau jiidai naane ku dasi nɛe do kubi nɛe. Í sɔ̄ wa iyi ì ya maa ye gigi nwa do kubi ɲa nɔ ì waa bi ku ye wa ntɔ̄ ntɔ̄ si bei awa taka nwa mɔ̄ à waa bi ku ye nɛe. ⁷ Na nɲu, inɛ inɛ nwa ɲa, baa bii í je à ye ijuukpã do wahala fei, inɔ̄ nwa de í tũ do saabui naane ku dasi nɛe. ⁸ Bɛɛbei idɔ̄ nwa í baa, si bei ì waa leeki si kpãai Lafɛɛ dim dim ɲa. ⁹ Zaka beirei aa ka yɔ̄kɔ̄ ka saabu Ilaaɔ̄ na inɔ̄ didɔ̄ nla nla iyi à nɛ si wajui Ilaaɔ̄

Lafɛɛ nwa na iri nɛe. ¹⁰ Dasã do idũ fei à waa tɔ̄ɔ̄ ntɔ̄ ntɔ̄ ku jò ka ye nɛe do iju má, ku ba mii iyi wa gaizia nɛe si naane ku dasiu ka kɔ̄ nɛe si.

¹¹ Ilaaɔ̄ Baa nwa takae do Lafɛɛ nwa Jesu a ce nwa kpãa ka naa bi tu nɛe. ¹² Nɔ Lafɛɛ ku kɔ̄ nɛe si kubi si inɛ duusɔ̄ do si inɛ fei hee kù to bei awa mɔ̄ à bi nɛe. ¹³ Nɔ ku jò idɔ̄ nɛe ku leeki si dim dim, ku jeɔ̄ dee dee, ku maà nɛ taale gɔ̄ si wajui Ilaaɔ̄ Baa nwa, si waati iyi Lafɛɛ nwa Jesu á nyi wa do inɛ ɲa iyi í cica fei.

4

Kookoosu iyi wa dɔ̄a Ilaaɔ̄ si

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, à kɔ̄ nɛe si bei í sãa i maa nɛ ɲa ku ba ku dɔ̄a Ilaaɔ̄ si. Ntɔ̄i, ì waa ce bɛɛbe tã ɲa. Amma iyi í gbe nɛe, à waa tɔ̄ nɛe do irii Lafɛɛ Jesu, i hanya i ce bɛɛbe i maa koo ɲa. ² Ntɔ̄ ntɔ̄, ì mà ikɔ̄ ɲa iyi à ba hai bi Lafɛɛ Jesu nɔ à sɔ̄ nɛe. ³ Mii iyi Ilaaɔ̄ í bi si nɛe, nɲui í je i má ɲa, waatɔ̄ i nɔ ara nɛe mam mam i maà ya ce sakara ɲa. ⁴ Inɛ fei í sãa i mà ara nɛe ku mu nɔ kuwɛɛ nɛe ku má nɔ ku nɛ bɛɛɛ, ⁵ ku maà ti ku je do kɔ̄ɔ̄ɛi ara bei dimi mmu ɲa à waa ce, aɲa iyi a kù mà Ilaaɔ̄. ⁶ Si ideu ihɛ, inɛ gɔ̄ ku maà raraa kpaasie walakɔ̄ ku jɔ̄ taki, domi Aɔ̄ Lafɛɛ á kpã woo ce mii bɛɛbe ɲa fei iju. À nɔ à sɔ̄ nɛe à kɔ̄nkɔ̄m du nɛe tã à ni i ce laakai ɲa. ⁷ Ilaaɔ̄ kù kpe wa ka naa ka maa ce sakara, amma í bi ka je inɛ kumá ɲa. ⁸ Na nɲu, inɛ iyi í kɔ̄si ikɔ̄ ɲau ihɛ, kù je amanɛi í kɔ̄si amma Ilaaɔ̄ takaei, nɲu iyi í mu nɛe Hundɛ.

⁹ Iyi í je kubii woo dasi Jesu naane ɲa, kù je tilasi a kɔ̄ nɛe wa, domi Ilaaɔ̄ í nyisi nɛe si bei í jɔ̄ i bi nɛe inɛ duusɔ̄. ¹⁰ Ntɔ̄i, ì nɛ kubii nɛe tã ɲa hee do woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa ilei Masedɔ̄ni fei. Amma à waa tɔ̄ nɛe, inɛ inɛ nwa ɲa, i hanya i ya maa ce bɛɛbe i maa koo ɲa. ¹¹ I kookaai ku ba i ya wa si anu akã ɲa, nɔ i ya ce wũai ara nɛe ɲa, nɔ i ya ce ice do awɔ̄ nɛe ku ba i ba mii iyi aa maa wɛɛɔ̄ ɲa si bei à jile nɛe. ¹² Bii ì waa ce bɛɛbe ɲa, iseɛnɛ nɛe á nɛ bɛɛɛ baa si wajui hai dasi Jesu naane ɲa, nɔ i kaa je asoi inɛ kãma ɲa.

Kunyii Lafɛɛ wa

¹³ Inɛ inɛ nwa ɲa, a kù bi i wɛɛ hai mà yaase iyi í je ti inɛ ɲa iyi à ku ɲa, ku ba i maà nɛ inɔ ku fɔ, bei inɛ ɲa iyi à gbe, aɲa iyi a kù nɛ kpãa gɔ iyi à waa cɔ. ¹⁴ Awa à dasi naane iyi Jesu í ku, nɔ í jì hai si bale má. Bɛɛbɛ mɔi à dasi naane iyi inɛ ɲa iyi à dasi Jesu naane à bei à ku, Ilaaɔ́ á jì aɲa mɔ má hai si bale.

¹⁵ Iyi ihɛ ikɔi Lafɛɛi à waa sɔ ɲɛ bɛ. Awa iyi aa ka wɛɛ si hunde si waati iyi Lafɛɛ Jesu á nyi wa, a kaa ka cuaa iku ɲa. ¹⁶ Waati nɲu, aa ka gbɔ anu ku dɔ, do imui amaleka nlau do anui kãakãakli Ilaaɔ́. Nɔ Lafɛɛ takae á kita wa hai lele. Inɛi Kirisi ɲa iyi à ku, aɲai aa tako a jì. ¹⁷ Si anyii nɲu, awa iyi à wɛɛ si hunde si waati bɛɛbɛ, á so wa awaɔ ɲa ajɔ si kudüi ijì, nɔ ka ko Lafɛɛ lele bɛ. Si bɛɛbei aa ka maa wɛɛ do Lafɛɛ hee do ajɔ fei. ¹⁸ Na nɲu, i jò i ya maa mua nɛ gbugbã ɲa na ideu ihɛ.

5

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, iyi í je ideu ajɔu do waati si bii mii ɲau bɛ á na ku ce, kù je tilasii ka kɔ nɲɛ. ² Inɛ taka nɲɛ ì waa mà sãa sãa ɲa iyi Lafɛɛ á na ku nyi wai si ajɔ iyi inɛ kãma kaa mà, bei woo ce ile ɲa à ya naa idü. ³ Waati iyi inɛ ɲa à waa ni laakai ku sũ í wɛɛ, zigiida kù wɛɛ má, bɛ gbakã iri ku kpai andunya á boe ɲa, bei ara kuro í ya ba bãasí. A kaa ba bii aa sa a bɔ má. ⁴ Amma inɛ inɛ nwa ɲa, i kù wa si ilu kuku ɲa hee ajɔu ku zamba ɲɛ bei kunaai ile. ⁵ Inɛ fei ì je inɛi inya kumá ɲa do inɛi dasã ɲa. A kù je inɛi idü ɲa iyi à wa si ilu kuku. ⁶ Na nɲu, ka maà sí njoo bei inɛ ɲa iyi à gbe, amma í sãa ka wɔ njoo ka maa ceɔ laakaii ara nwa. ⁷ Idüi inɛ ɲa à ya sí njoo, nɔ idü mɔi woo mɔ atɛ ɲa à ya mɔ atɛ ku maa kpa ɲa. ⁸ Amma awa iyi à je inɛi dasã ɲa, í sãa ka ya ce laakaii ara nwa. Ka jò naane ku dasi do kubi ku degbe wa bei ibɔi igü, nɔ kpãai faaba ku cɔ ku je nwa bei fulai iso. ⁹ Ntɔ ntɔ, Ilaaɔ́ kù kpe wa ka naa ka yɛ idɔkɔɛ, amma ku ba ka ba faaba do saabui Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ¹⁰ Nɲui í ku na iri nwa ku ba bii à wɛɛ si hunde si waati iyi á nyi wa walakɔ bii à nɔ à

ku mɔi, ka wɛɛ do nɲu ajɔ. ¹¹ Na nɲu, i ya mua nɛ gbugbã ɲa nɔ i ya maa sobi nɛ ku ba i la si naane ku dasi nɲɛ, si bei ì waa ce tã ɲa.

Idei ankãanyi do fɔɛ

¹² Inɛ inɛ nwa ɲa, à waa tɔɔ ɲɛ i ya jirima inɛ ɲa iyi à waa ce icɛ ntɔ ntɔ si inɔ nɲɛ, inɛ ɲa iyi Lafɛɛ í jò à waa gbã ɲɛ nɔ à waa nyisi ɲɛ kpãa. ¹³ I jò i nɛ kubi nɲa jiiida nɔ i mà bɛɛɛ nɲa ɲa na irii icɛ nɲa. I ya jò i wɛɛɔ laakai ku sũ inɛ duusɔɔ.

¹⁴ À waa tɔɔ ɲɛ inɛ inɛ nwa ɲa, i sɔ ilu ika ɲa a ce laakai. Inɛ ɲa iyi à mɔngɔ munya, i mu nɲa gbugbã. I sobi hai nɛ gbugbã ɲa. I temua do inɛ fei ɲa. ¹⁵ I ce laakai ɲa i maà jò inɛ gɔ ku sãa kpaasie laalɔ, amma i hanya i cea nɛ jiiida waati kãma fei ɲa do inɛ ɲa iyi à gbe fei.

¹⁶ I jò i ya nɛ inɔ didɔ waati kãma fei ɲa. ¹⁷ I ce kutɔɔ hai nɛ kɔɔ ɲa. ¹⁸ Bei í jeɔ fei i saabu Ilaaɔ́ ɲa. Bɛɛbei Ilaaɔ́ í bi i ce ɲa si kuwɛɛ nɲɛ do Jesu Kirisi.

¹⁹ I maà ganji Hundɛi Ilaaɔ́ ku ce icɛ si ɲɛ. ²⁰ I maà donda amuai walii ku ce ɲa. ²¹ Amma i jò i wũa mii fei ɲa nɔ i mu iyi í sãa ɲa. ²² I mu ara nɲɛ si kpãai laalɔ fei ɲa. ²³ Nɔ Ilaaɔ́ takae, nɲu iyi í je icui laakai ku sũ, ku nya ɲɛ i je titɛɛ mam mam ɲa, nɔ ku degbe hunde nɲɛ do laakai nɲɛ do ara nɲɛ, taale gɔ ku maà wa si, hee ku tɔɔ ajɔ iyi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi á nyi wa. ²⁴ Ilaaɔ́, nɲu iyi í kpe ɲɛu, í nɛ naane, á nɔ ku ce fei ndɛɛ.

²⁵ Inɛ inɛ nwa ɲa, i ce nwa kutɔɔ ɲa.

²⁶ I ce inɛ nwa ɲa fei fɔɔ do kubi ɲa.

²⁷ N̄ wa n tɔɔ ɲɛ do irii Lafɛɛ, i cioa inɛ nwa ɲa fei tiau ihɛ.

²⁸ Nɔ didɔi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi ku wa si ɲɛ.

Tia minjisia iyi Pɔlu í kɔa inɛi Tesalonika ɲa

Pɔlu í ce inɛi Tesalonika ɲa fɔɔ

¹ Amu Pɔlu do Silasi do Timɔtee, à ce ɲe fɔɔ, inɛ inɛi igbei Jesu ɲa iyi ì wa Tesalonika, inɛ iyi ì je ti Ilaaɔ Baaba nwa do ti Lafɛɛ Jesu Kirisi. ² Ilaaɔ Baaba do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ɲɛ didɔ do laakai ku sũ.

Ilaaɔ á kiiti inɛ ɲa si ajɔ iyi Kirisi á nyi wa

³ Inɛ inɛ nwa ɲa, í sɪa ka ya maa saabu Ilaaɔ waati kãma fei na iri ɲɛ. I jɔ ka maa ce beɛbe domi naane ku dasi ɲɛ wa kɔsi ntɔ ntɔ, nɔ kubi iyi ì ne inɛ duusɔ́ í la wa kɔsɪi. ⁴ Nɔi í jɔ à waa tɔɔ fufu na iri ɲɛ si igbei inɛi Ilaaɔ ɲa na temua ɲɛ do naane ku dasi ɲɛ si ijuukpã do wahala ɲɛ fei.

⁵ Iyi ihɛi wa nyisi kam kam iyi kiitii Ilaaɔ í je dee dee, domi ijuukpã iyi ì ye fei ɲa na irii bommai Ilaaɔi. Nɲui á jɔ Ilaaɔ ku ka ɲe si inɛ ɲa iyi à to a lɔsi bommaeu. ⁶ Ntɔi, Ilaaɔ á ce iyi í je dee dee. Inɛ ɲa iyi à waa kpã ɲe iju, á sã ɲɲa ijuukpã. ⁷ Nɔ inɛ iyi ì waa ye ijuukpã ɲau á mu ɲɛ kusimi do awa taka nwa. Iyi be á ce si waati iyi Lafɛɛ Jesu á faata wa hai lele do amaleka ilu gbugbãe ɲa. ⁸ Á naai do ina sàsá ku ba ku kpã inɛ ɲa iyi a kù mà Ilaaɔ iju, aɲa iyi a kù waa jirima laabaau jiidai Lafɛɛ nwa Jesu. ⁹ Gbese iyi aa sã ɲɲa nɲui í je nfe ku ce hee do ajɔ fei. Aa fɛɛfɛ do Lafɛɛ Jesu do si amboe ilu gbugbãe ¹⁰ si waati iyi á nyi wa ku je ilu jirima bi inɛ ɲa iyi à je tɛɛ, nɔ inɛ ɲa iyi à dasiɛ naane ɲa fei aa maa cɔɔ do beere si ajɔ nɲu. Inɛ taka ɲɛ aa wa inɔ ɲɲa ɲa, domi ì dasi seeda iyi à je ɲɲeu naane ɲa.

¹¹ Na ɲɔi í ce à waa ce kutɔɔ ajɔ fei na iri ɲɛ. Á waa tɔɔ Aɔ Lafɛɛ nwa ku jɔ ì je kuwɛɛ ɲɛ dee dee si bei í jɔ inɛ ɲa iyi à gbɔ kukpɛɛ a ce. Nɔ à waa tɔɔ má gbugbãe ku jɔ ì ce jiidai iyi ì waa dasi idɔ ɲa nɔ ku jɔ kookoosui naane ku dasi ɲɛ ku kɔ. ¹² Beɛbei irii Lafɛɛ nwa Jesu

á baɔ amboe hai bi tu ɲe, nɔ inɛ mɔ i baɔ amboe hai bi tɛɛ ɲa, do saabu didɔi Ilaaɔ do Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi.

2

Woo ce laabɔ

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, i jɔ n fɔ ideɪ kubaai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi do kutɔɔ nwa do nɲu ajɔ. N̄ wa n tɔɔ ɲe ² i maà jɔ idɔ ɲɲe ku dede ɲya ɲya bii inɛ gɔ ɲa à ni ajɔi Lafɛɛ í to wa tã. Nɔ i maà jɔ ku mu ɲe biti bii à ce waliie walakɔ waazɔɛ, walakɔ baa bii à ni awai à kɔɔ beɛbe. ³ I maà jɔ inɛ gɔ ku d̄i iju ɲɛ si ide kãma. Ajɔi Lafɛɛu ku bei ku to wa inɛ nkpɔi á fũsi naane ku dasiɛ awɔ. Si anyii nɲu, inɛ iyi wa ba Ilaaɔ jau á faata wa, nɲu iyi í je amai nfe ku ce. ⁴ Mbɛɛi Ilaaɔi wa je. Á so arae ku re mii fei, nɔ ku kɔsi Ilaaɔ do mii iyi inɛ ɲa à waa tɔɔ fei. Kpasɛi Ilaaɔ mɔm nii á koo ku buba ku maa kpe arae Ilaaɔ.

⁵ I kù ye gigi iyi ì sã ɲe ideu ihɛ tã waati iyi ì wa bi tu ɲe? ⁶ Amma titã ngɔgɔ wa ganjie ku naa nsei, ì nɔ ì mà sãa sãa mii iyi í je ɲa. Si beɛbe, kaa naa bii kù je waatiɛ í to. ⁷ Ntɔ ntɔ laalɔ wa ce tã si asii, amma í gbe inɛ iyi wa ganjieu ku nè ku bei ku fita gbugbãa. ⁸ Si anyii nɲu, inɛ iyi wa ba Ilaaɔ jau á faata wa nɔ amboei kunaai Lafɛɛ Jesu ku kpa iriɛ. Jesuu, nɲui á kpa do fufui geɛɛ. ⁹ Inɛ iyi wa ba Ilaaɔ jau á naai do gbugbãi Seetam, nɔ ku ce maamaake dimi ikã ikã fei do dobu dobu ɲa ku d̄iɔ ijui inɛ ɲa. ¹⁰ Á nɔ ku ce laalɔ dimi ikã ikã baa yooma fei ku d̄iɔ ijui inɛ ɲa iyi à waa bɔ nfe ku ce. Aa ce nfe domi a kù ne kubii ntɔu iyi á faaba ɲa. ¹¹ Nɔi í jɔ Ilaaɔ á samba banlala nla nla wa si ɲa ku ba a ya dasi ibo naane. ¹² Beɛbe mɔi inɛ ɲa iyi a kù dasi ntɔ naane, nɔ à waa ce laalɔ do inɔ didɔ, aa so taale dei.

Á cica ɲei i baɔ faaba ɲa

¹³ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ iyi Lafɛɛ í bi, à ne ka ya maa saabu Ilaaɔ waati kãma fei na iri ɲɛ, domi Ilaaɔ í cica ɲe hai sintɛɛ i baɔ faaba ɲa do gbugbãi Hundɛɛ, do naane ɲɛ iyi ì ne si ntɔu ɲa. Hundɛu nɲui í jɔ ì je inɛ kumá ɲa.

¹⁴Mii iyi Ilaaɗ wa le mbe waati iyi í kpe ñe do laabaau jiidau iyi à sisi ññe, ku ba i ne ikpẽ si amboei Lafẽe nwa Jesu Kirisi. ¹⁵Na ññu, ññe inẽ nwa ña, i leeki dim dim i mu ide ña iyi à kò ña si geledò gele walakò si tia nwau.

¹⁶Nò Ilaaɗ Baa nwa, ññu iyi í bi wa, nò do saabui didõe í mu nwa gbugbã iyi kù ne kòò do kpãa ku cò jiidu, ññu do Lafẽe nwa Jesu Kirisi takae ¹⁷a mua idò ññe gbugbã, nò a jò i leeki si dim dim i ceò ice jiidu do ide jiidu fei ña.

3

Pòlu í ni a cea aña kutò

¹Iyi í gbe, ññe inẽ nwa ña, i ce nwa kutò ña ku ba idei Lafẽeu ku fangaa gbãa gbãa nò inẽ ña a mà beereee, si bei i ce si anini ññe. ²I ce kutò ña ku ba Ilaaɗ ku nya wa hai si awai amanẽ laalò hai ne iri ñau, domi kù je inẽ feii wa dasi ideu naane.

³Amma Lafẽe ilu naanei. Á mu ññe gbugbã nò ku degbe ñe na irii Seetam, inẽ laalòu. ⁴Lafẽe í jò à dasi ñe naane. À mà iyi mii iyi à jile ññeu ì waa còò ña, nò beebèi aa ce i maa koo ña.

⁵Nò Lafẽe ku jò kubii Ilaaɗ ku kòòsi si idò ññe do temua iyi Kirisi takae wa mu nwa.

Í sía amanẽ ku ce ice

⁶Ññe inẽ nwa ña, à waa tò ñe do irii Lafẽe nwa Jesu Kirisi, i jìò kpaasi woo dasi Jesu naane baa yooma fei iyi à je ilu ika ña nò a kù waa too si kukòsi iyi à na ñeu. ⁷Ññe taka ññe ì mà ña iyi í sía i sisi daa nwa ña. Í sía i sisi daa nwa ña domi a kù je kuwèe nwa si anini ññe do ika. ⁸A kù jò inẽ gò ku wo wa nfe nfe hai sã fia, amma à ya ka maa ce icei ntò ntò alèò daakò hee ka gbèeji ku ba ka mà je asoi inẽ gò. ⁹Kù je a ni a kù ne kpãae, amma à bi awa taka nwa ka nyisi ñe yaase jiidu iyi ññe mò aa yòkò i sisi, ¹⁰domi baa waati iyi à wa bi tu ñe à sã ñe à ni, inẽ iyi kù bi ice ku ce, kù ne a jò lafẽe ku je.

¹¹Wee à gbò iyi inẽ gò ññe ña ilu ika ñai iyi a kù waa ce ngògò í gbe wòbia ku gũ. ¹²À waa sã amanẽ dimi beebè ña a

tò ña suuru na irii Lafẽe Jesu Kirisi, a ya ce ice ku ba a wo ara ña.

¹³Amma ññe inẽ nwa ña, i màà ya gbèeji do jiidu ku ce. ¹⁴Inẽ iyi í kò ku gbò ide iyi à kò si tiau ihẽ i laakae ña nò i màà jò ngògò ku kosi ñe do ññu, ku ba anyò ku muu. ¹⁵Amma do ññu fei i màà ti i dooae bei mbeee, amma i nyisise kpãa bei inẽ ññe.

Fòò ankāanyi

¹⁶Nò Lafẽe, ññu iyi í je icui laakai ku sũ, ku mu ññe laakai ku sũ waati kãma fei si mii iyi í ba ñe fei. Lafẽe kù wèe do ññe fei.

¹⁷Amui Pòlu, ñ ce ñe fòò. Fòòu ihẽ, do awai amu takam nii ñ kòòò. Ññu í je seadam si tiam ña fei. Kukòm nii mbe.

¹⁸Nò didõi Lafẽe nwa Jesu Kirisi kù wèe do ññe fei.

Tia sinte iyi Pɔlu í kɔa Timotee

Pɔlu í ce Timotee fɔɔ

¹ Amu Pɔlu n̄ wa n̄ ceɛ fɔɔ, amu iyi n̄ je woo bei Jesu Kirisi. Ilaaɔ woo faaba nwa do Jesu Kirisi, n̄ju iyi à waa cɔ kpãae, aɲai à jilɔɔ si n̄ je woo be.

² N̄ ceɛ tiau ihẽ wai Timotee, awɔ iyi ì ye bei ama abím si kpãai naane ku dasi. Ilaaɔ Baaba do Jesu Kirisi Lafẽe nwa a ce araaree a muue didɔ do laakai ku sũ.

I ce laakai woo kasi cio ilu ibo ɲa

³ Nsei, n̄ bi i buba Efɛɛzu si bei n̄ sɔɛ wo si waati iyi n̄ bɔ ilei Masedoni. Ine gɔ ɲa à wa be iyi à waa kɔ ine ɲa si cio mmu. Ganji ɲa. ⁴ Sɔ ɲa a maà ti a dasi laakai ɲa si ide ɲa iyi ine ɲa à bu à waa fɔ do irii bala nwa ɲa iyi à ya maa de ku mà. N̄ju ɲau bei wa naaɔ kakɔɔ ɲa wa, kaa nɔ kù mua ine ɲa gbugbã si naane ku dasi ɲa icei Ilaaɔ ku bei ku bɔ waju. ⁵ Amma mii iyi à waa le à waa sɔ ɲeɔ ideu ihẽi í je kubi n̄je ku kɔɔsi, kubi iyi wa naa hai si idɔ iyi í má, do idɔ hai ne taale. ⁶ Wee ine gɔ ɲa à yaa hai si ideu ihẽ nɔ à koo à lɔ si kakɔɔ nfe ku ce. ⁷ À bi aɲa a je woo kɔ ine ɲa si cioi woodai Ilaaɔ, amma aɲa taka ɲa a kù mà yaasei ide iyi à waa fɔ baa do iyi à waa fɔɔ do naane nla nla.

⁸ Awa à mà iyi wooda í s̄ia bii amanɛ ɲa à waa ceɔ ice si bei í jɔ. ⁹ Nɔ à mà iyi a kù jile wooda na ine dee dee ɲa. À jilɔɔi na woo donda wooda ɲa, do hai gbɔ ide ɲa, do ilu dulum ɲa, do ine ɲa iyi a kù mà beɛrei Ilaaɔ walakɔ mii ɲa iyi à je tɛɛ, do ine ɲa iyi à waa kpa iyeɔ baa ɲa ɲa, do woo kpa ine ɲa, ¹⁰ do woo ce sakara ɲa, do inemakɔ ɲa iyi à ya maa sũɔ n̄je, do ine ɲa iyi à waa ce ine ɲa ile à waa ta, do woo sɔ ibo ɲa, do woo ceekpe si ibo ɲa, do ine ɲa iyi à waa ce mii baa yooma fei iyi kù waa too si cio jiida. ¹¹ Cio jiidau í naai hai si laabaau jiida iyi à daam si awɔ. Ilaaɔ ilu amboei iyi í ya weea ine ɲai laabaau jiidau wa fãa.

Í saabu Ilaaɔ na araaree

¹² N̄ saabu Jesu Kirisi Lafẽe nwa, n̄ju iyi í muum gbugbã n̄ ceɔ iceɛ. N̄ saabue si na iyi í jò í kam ilu naane nɔ í cicaam si iceɛ, ¹³ baa do iyi n̄ ya n̄ maa n̄ fɔ laalɔe wo nɔ n̄ ya n̄ maa n̄ kpãa iju nɔ idɔɔkãɛ ci ya j̄i. Do n̄ju fei, í ce araarem si bei n̄ kù mà mii iyi n̄ wa n̄ ce, si na iyi í jò n̄ kù dasie naane wo. ¹⁴ Nɔ wee didɔi Lafẽe nwa í caa sim, nɔ í jò n̄ dasie naane nɔ n̄ ne kubii ine ɲa. ¹⁵ Ide ilu naane iyi í jò i yɔ awɔ i gba ɲa mam mam. Ideu wee. Jesu Kirisi í naai si andunya ku faaba ilu dulum ɲa. Amui n̄ re ɲa do dulum, ¹⁶ amma Ilaaɔ í ce araarem ku ba Jesu Kirisi ku yɔkɔ ku nyisi temua hai ne kɔɔe si amu iyi n̄ je ine ngboi ilu dulum ɲa. Nɔ n̄ bi n̄ jea ine ɲa iyi aa na a dasie naane a ba kuweɛ hai tã yaase jiida. ¹⁷ Ilaaɔ n̄ju akãi í je ilaalu hee do ajɔ fei, ci ya ku nɔ a ci ya yɔɔ do iju. Ka saabue nɔ ka mà beɛɛɛ hee do ajɔ fei. Ami.

¹⁸ Timotee amam, ide iyi n̄ wa n̄ jilɛɛ wee si bei à ce waliie wo na iriɛ. Jò idei waliuu ku je j̄ine i gũɛ iyi aa maa jabuɔ i ceɔ igũ jiida. ¹⁹ Leek̄i dim dim si naane ku dasie nɔ i maà ce nkãma iyi á jò idɔe ku ye taaleɛ. Amma ine gɔ ɲa ngu ɲa à kɔ ku gbɔ lasabu jiida iyi idɔ ɲa wa sɔ ɲa nɔ à jò naane ku dasi ɲa í ce nfe. ²⁰ Si inɔ ɲai Himenee do Alesandu à wa, nɔ n̄ so ɲa n̄ daa Seetam si awɔ ku ba a mà iyi kù s̄ia a maa fɔ laalɔi Ilaaɔ.

Idei kutɔɔ

2

¹ Mii sinte iyi n̄ wa n̄ tɔɔ ɲei í je i ya ce kutɔɔ ɲa. Mii iyi ì ne bukaatae fei, i ya tɔɔ Ilaaɔ ɲa nɔ i ya ce kutɔɔ na irii ine fei ɲa nɔ i ya saabu Ilaaɔ na iri ɲa ɲa. ² Nɔ i ya ce kutɔɔ ɲa na irii ine ngboi ile ɲau hee do inei anyi ɲa ɲau fei, ku ba ka yɔkɔ ka je andunya nwa do laakai ku sũ, nɔ ka ya ce kuweɛ jiida ku ba ine ɲa a mà beɛrei Ilaaɔ. ³ Dimii kutɔɔ beɛbei í s̄ia nɔ í ya d̄ɔa Ilaaɔ woo faaba nwa si. ⁴ Í bi beɛbei domi í bi ine fei ku ba faaba nɔ ku mà ntɔ. ⁵ Ntɔ ntɔ Ilaaɔ akãi í weɛ, nɔ ine akã m̄oi í wa si afei Ilaaɔ do amanɛ ɲa ku ba ku jò amanɛ ɲa a d̄ɔ do Ilaaɔ. Lafẽeu n̄ju í je Jesu Kirisi, n̄ju

iyi í baa í je amanε, ⁶ nɔ́ í na arae ku yaɔ́ inε fei hai si dulum deε. Beεbei si waati jiidae í nyisi wa iyi Ilaaɔ́ í bi amanε fei ku ba faaba. ⁷ Na nηui Ilaaɔ́ í cicaam n je woo waazo do woo be, nɔ́ n kɔ́ dimi mmu ηa si cio si ide ntɔ́ nɔ́ n sɔ́ ηa a dasi Jesu naane. Ntɔ́i n̄ wa n fɔ́ n kù wa n sɔ́ ibo.

⁸ Na nηu, tengi bii à ya ce kutɔ́ ηa fei, bii inεmɔ́kɔ́ ηa à wu awɔ́ lele à waa ce kutɔ́, n̄ bi ku ya je do idɔ́ kumá, idɔ́kɔ́ do kakɔ́ ku maà ya wasi.

⁹⁻¹⁰ Beεbe mɔ́i n̄ bi inaabo ηa a ya dasi j̄ine ku ne beεre ηa si azaka. Í s̄ia booda nηa kú je kookoosu j̄ida si bei í jɔ́ inaabo ηa iyi à ni aηa à mà beεrei Ilaaɔ́ a ya ce, ku maà tí ku je do iri kubai faayi walakɔ́ do sabai wura ηa walakɔ́ do lege ηa, nɔ́ a maà ya dasi j̄inei fia nkpɔ́ nkpɔ́. ¹¹ Í s̄ia inaabo ηa a gbɔ́ ciou si laakai do jirima mam mam.

¹² N̄ kù je inaabo ηa a kɔ́ si cio walakɔ́ a je inε ngboi inεmɔ́kɔ́ ηa. Amma í s̄ia a ya maa koko. ¹³ N̄ wa n fɔ́ beεbei si na iyi í jɔ́ Adamui Ilaaɔ́ í tako í taka í bei í taka Efa. ¹⁴ Nɔ́ kù je Adamui Seetam í d̄i ijue. Ijui aboεi í d̄i nɔ́ abou í kua woodai Ilaaɔ́. ¹⁵ Amma inaabo ηa aa ba faaba si kp̄ai ama ku bí bii à waa mu ara nηa nɔ́ à leekí si kp̄ai naane ku dasi do kubi do kuweε iyi í má.

Inε ngboi inεi igbei Jesu ηa

3

¹ Ide ilu naane wee. Bii inε gɔ́ í bi nηu ku je inε ngbo si igbei inεi Jesu ηa, ice j̄idai í bi. ² Í s̄ia laf̄εε ku maà ne taale gɔ́ nɔ́ ku ne abo akã lege lege, si anyie nɔ́ ku je inε gɔ́ iyi í ya saku nɔ́ ku mà arae, ku maà je amanε yaka yaka, amma ku je inε gɔ́ iyi í ya yaaε inε njoo ηa nɔ́ ku je inε gɔ́ iyi á yɔ́kɔ́ ku kɔ́ inε ηa si cio. ³ Nɔ́ ku maà je woo mɔ́ atē walakɔ́ woo bi ija, amma ku je ilu suuru iyi wa de laakai ku s̄u, nɔ́ ku maà je woo bi fia yaamɔ́. ⁴ Nɔ́ ku je inε gɔ́ iyi í nɔ́ kpas̄ε mam mam, nɔ́ amaε ηa à ya jirimaε nɔ́ à mà beεrei inε ηa. ⁵ Ntɔ́ ntɔ́, bii inε kù mà bei á ce ku mu kpas̄i nηu takaε, beirei laf̄εε á ce ku mu inεi igbei Ilaaɔ́ ηa. ⁶ Nɔ́ kù s̄ia ku je inε iyi í dasi

Jesu naane titɔ́ titɔ́, domi á yɔ́kɔ́ ku na ku ne faau nɔ́ Ilaaɔ́ á ye taaleε bei í ye taalei Seetam. ⁷ Si anyii nηu, í s̄ia hai dasi Jesu naane ηa a máa je seeda j̄idae ku ba a maà dondaε, nɔ́ ku maà na ku dasi cεkũm dii Seetam.

Woo ce icei igbei inεi Jesu ηa

⁸ Beεbe mɔ́i woo ce icei igbei inεi Jesu ηa á s̄ia a je inε ηa iyi à ne beεre, a maà tí a je ilu gele minji ηa, walakɔ́ woo mɔ́ atē yaamɔ́, walakɔ́ woo de fia do bisi laalɔ́.

⁹ Amma í s̄ia a leekí dim dim si naane ku dasi do idɔ́ iyi í má. ¹⁰ Nɔ́ í s̄ia a cɔ́ laakai nηa titá. Bii à ye a kù ne taale gɔ́ a bei a lɔ́si ice nηa ku ce. ¹¹ Beεbe mɔ́i í s̄ia abo nηa ηa a je inε ηa iyi à ne beεre, nɔ́ a maà je woo sɔ́ irii inε, amma a je woo gaya ηa iyi à ne naane si mii fei. ¹² Í s̄ia woo ce icei igbe ηau a je ilu abo akã lege lege nɔ́ a je inε ηa iyi à nɔ́ ama nηa ηa do inεi kpas̄ε nηa ηa mam mam. ¹³ Woo ce ice ηau, bii à waa ce ice nηa do inɔ́ akã aa ne beεre si kuweε nηa, nɔ́ aa ne idɔ́ ku buba ntɔ́ ntɔ́ si naane ku dasi iyi Jesu Kirisi wa mu nwa.

Asii nla nla

¹⁴ N̄ dasi idɔ́ n naa n yeε, amma n̄ kɔ́ε tiau ih̄ε wai ¹⁵ ku ba baa bii í na wa kp̄ei, i mà bei í jɔ́ inεi nyaanzei Ilaaɔ́ ηa a maa neɔ́ ara nηa, waatɔ́ inεi igbeε ηa, nηu iyi í je icui kuweε. Igb̄eui í ye bei sɔ́bei ntɔ́u do gbugb̄aε. ¹⁶ Do ntɔ́, inε gɔ́ kù weε iyi á yɔ́kɔ́ ku j̄a kulai asiii kp̄ai Ilaaɔ́ ku tɔ́ nwa.

Kirisi í baa í je amanε nɔ́ à yɔ́, Nɔ́ Hundei Ilaaɔ́ í jɔ́ à mà iyi inε dee deei.

Amaleka ηa mɔ́ à yɔ́.

À waazo ideε si dimi baa yooma fei.

Nɔ́ à dasi ideε naane si andunya.

Nɔ́ à soo lele í nyi si amboeε.

Woo kɔ́si cio ilu ibo ηa

4

¹ Hundei Ilaaɔ́ í fɔ́ dee dee í ni si awaatii ankãanyi inε gɔ́ ηa aa jɔ́ kp̄ai naane ku dasi, a máa jirima ideε woo d̄i ijui inε ηa do kukɔ́sii Seetam. ² Dimii kukɔ́si nηu wa naai hai bi ilu muafiti ηa do woo sɔ́ ibo ηa. Inε ηau à lele idɔ́ nηa hee ci ya ye taale nηa má. ³ Amanε

dimi bεεβε ηαι à ya ni kù s̄la ine ηa a so nje. Nò à ya nyi a ni má ije gò ηa à wεε iyi kù s̄la ine ηa a jòò, baa do iyi ije ηau Ilaaḗ í taka ηai ku ba woo dasie naane ηa iyi à mà ntòu a ya jòò do saabu ajò. ⁴Nk̄ama kù wa si iyi aa nyò, domi mii iyi Ilaaḗ í taka fei mii jiidai, nò í s̄la ka gba fei ndεε do saabu. ⁵Ntò ntò, mii fei í mái bii à waa ceò ice do yaase bei idei Ilaaḗ í fò do bii à waa ce kutò.

Woo ce ice jiidai Jesu Kirisi

⁶Bii ì waa kòò woo dasi Jesu naane ηa si bisiu ihē, aa je woo ce ice jiidai Jesu Kirisi, nò naane ku dasi do idei kukòsi jiidai iyi ì waa too si á yei bei ije iyi ì waa na hundee. ⁷Amma kòsi ará hai ne yaase ηa iyi a kù waa too si idei Ilaaḗ. Hanya i ce kuwεεε si bei á d̄s̄a Ilaaḗ si. ⁸Ntò, icei ara aranfāanie kù la, amma idei Ilaaḗ ku leek̄i si í ne aranfāani si mii fei, domi si bei à ne kuwεei nsei do ti ala. ⁹Ide iyi à fòu be ide ilu naanei iyi í jò i yò awò i gba ηa mam mam. ¹⁰Na ηòí í ce à jabu à waa ceò ice, domi kp̄aa ku cò nwa si Ilaaḗí í wa, n̄ju iyi í je icui kuwεε, nò í je woo faabai ine fei, woo dasi Jesu naane ηa m̄m̄m̄m̄ nii à re.

¹¹S̄ò ηa a jirima mii ηau ihē nò i kò n̄ja si cioε. ¹²Maà ti i jò a dondae na awaasũ ku jεε, amma jò i nyisi woo dasi Jesu naane ηa yaase jiidai si ide ku fòε, do kookoosui kuceε, do kubie, do naane ku dasie, do dee dee ku jεε. ¹³Hee n maa n to wa, hanya i ka kukòi idei Ilaaḗ, nò i kò ine ηa si, nò i ce waazoε. ¹⁴Maà ti i ce atafii si amua iyi í wa sie, iyi Hundei Ilaaḗ í muεε si waati iyi à ce walii na irie nò ine ngboi igbei Jesu ηa à leε awò si iri. ¹⁵Laakaiε fei ku wa si ideu ihē, nò i naa araε mam mam ku ba ine fei ku ye waju ku b̄ε. ¹⁶Ce laakai do bei ì waa je kuwεεε do cio iyi ì waa kò si nò i ya maa temua si. Bii ì waa ce bεεβε, aa ba faaba, awò do ine ηa iyi à waa gbò ideε.

Isenei woo dasi naane ηa aηa duus̄ò

* **5:9** tia bii à ya kò irii jaaḗ. Si tiau bei à ya kò irii jaaḗ ηa iyi à jesi aηa a maà so m̄kò má nò a na kuwεε n̄ja a ceàò Ilaaḗ ice hee kòò kuwεε n̄ja. Aηai inei igbei Jesu ηau à ya na bukaatai mii iyi à ne. † **5:10** ku wie kutei woo dasi Jesu naane ηa Bi Zuifu ηa bii ine gò í naa kpasē n̄ja à ya wieaa kutei bei awa m̄ò à ya ka muaa ine inyi ku m̄ò. Amma bi Zuifu ηau, arui í ya wie kutei ine njoou.

5

¹Maà ya fò si m̄kò ngbo ηa ide do gbugbā, amma jò i ba ηa ide ku fò kpεε kpεε bei baai awò takae. Nò i cea awaasũ ηa bei ifòε ηa do igbāε ηa, ²abo ngbo ηa m̄ò bei iyeε ηa, nò inaabo saatara ηa m̄ò i ce n̄ja bei wec̄ie ηa, daae fei kù má bi tu ηa.

³Gbòaa jaaḗ ηa nò i mà bεεε n̄ja, aηa iyi à je jaaḗ do ntò. ⁴Amma bii jaaḗ gò í ne amu ηa wala t̄ku ηa, í s̄la amae ηau a woo bei n̄ju m̄ò í tako í ce n̄ja. Bii à waa ce bεεβε à waa cea Ilaaḗ icei, nò n̄juí á d̄s̄a Ilaaḗ si. ⁵Inaabo iyi í je jaaḗ do ntò nò kù ne ine gò iyi á woo, kp̄aa ku c̄ε fei si Ilaaḗí í ya wa nò í ya maa ce kutò ku maa t̄ò sobie das̄ò idũ. ⁶Amma jaaḗ iyi wa je andunyae do faayi í ye bei iku baa bii í wεε si hunde. ⁷Ide ηa iyi aa ya maa s̄ò ηa mbe ku ba ine gò ku maà ye taale n̄ja. ⁸Ine iyi kù waa gbòaa nyaanzeε ηa, iyi í re m̄m̄m̄m̄ inei kpasēε ηa, laf̄εε í kòsi naane ku dasi, nò laalò ku jεε í re baa hai dasi Jesu naane.

⁹Maà ti i kò irii jaaḗ gò si tia bii à ya kò irii jaaḗ ηa * bii kù je laf̄εε í ne ad̄ò kita, nò kù je ilu m̄kò akā, ¹⁰nò ku je ine gò iyi à waa je seḗdai ice jiidae. Nò ku je inaabo iyi í mà amu ηa ku mu, nò ku je ine gò iyi í ya yaae ine njoo ηa nò ku wie kutei woo dasi Jesu naane ηa †, nò ku ya sobi ine ηa iyi a wa si wahala, nò kù je ine gò iyi í ya ce ice jiidai baa yooma fei.

¹¹Amma maà ti i doo jaaḗ saatara ηa si in̄oi jaaḗ ηa, domi waati iyi kubi á tale ηa aa ce Kirisi atafii, aa bi a so m̄kò ¹²nò aa je ilu taale ηa si na iyi í jò a kù ceò ide iyi à w̄u ice. ¹³Si anyie nò aa ne ìkà a ya maa dabii dabii kpasē do kpasē. Iyi í re m̄m̄m̄m̄, aa ya maa s̄ò irii ine ηa nò a ya maa gũ wòbia nò aa je woo sisi ide ηa. ¹⁴Na n̄ju ηau bei í jò ñ bi jaaḗ saatara ηa a so m̄kò a bí ama, nò a dasi kpasē n̄ja iju jiidai, ku ba a maà na a mua mbεε nwa ηa kp̄aa a fò laalò

nwa. ¹⁵ Ntɔ ntɔ jaaɔ̄ n̄au, gɔgɔ n̄a à yaa tã à waa too kp̄ai Seetam. ¹⁶ Amma bii woo dasi Jesu naane gɔ í n̄e jaaɔ̄ n̄a si nyaanzee, í s̄la ku sobi n̄a, ku maà ti ku k̄aa igbei in̄ei Jesu n̄a asou ku ba igbeu ku yɔkɔ ku sobi jaaɔ̄ n̄a iyi a kù n̄e in̄e gɔ.

¹⁷ Si anyii n̄nu, in̄e ngboi igbe n̄au iyi à waa ce ice jiida, í s̄la í doo n̄a ilu beere iyi à n̄e aranf̄aani nla nla. Iyi í re m̄m n̄nu í je in̄e n̄a iyi à waa ce kookaai si waazo do cio ku k̄asi. ¹⁸ Kuk̄ai idei Ilaaɔ̄ wa fɔ í ni, i maà ti i d̄i gelei ket̄e iyi wa jojo si bilee wa nya yɔyɔe. Nɔ wa fɔ má í ni, woo ce ice í n̄e kp̄aa ku gba fiae. ¹⁹ Bii à aa à s̄e taale iyi in̄e ngboi igbe gɔ í ce, maà ti i jesi ideu, bii kù je amane minji wala m̄eta í je seeda. ²⁰ In̄e n̄a iyi à waa ce dulum, s̄ n̄a si wajui in̄ei igbe n̄au fei ku ba in̄e n̄a iyi à gbe a ce n̄jo.

²¹ Ñ wa n tɔɔe si wajui Ilaaɔ̄ do Jesu Kirisi do si wajui amaleka kum̄ae n̄a, gbɔ idei kuk̄asiu ih̄e, maà ti i ce n̄joi ijui in̄e gɔ. Nɔ i maà ti i ce ngɔgɔ na kubii kpaasi. ²² Maà ti i saasa i lea in̄e gɔ awɔ si iri ku ba i maà n̄e ikp̄e si dulum dii in̄e gɔ. Fa arae hai si dulum.

²³ Maà ya m̄o inyi n̄nu ak̄a, amma i ya m̄o v̄ee keeke na baanii in̄e si na iyi í j̄ò í ci ya f̄e b̄ɔ.

²⁴ Dulum dii in̄e gɔ n̄a í ya fitai gbasasa a bei a kiiti n̄a. Amma ti in̄e gɔ n̄a í ya fitai do ank̄anyi. ²⁵ Beebe m̄oi ice jiida m̄o í ya fitai gbasasa, nɔ baa bubue iyi a kù yɔɔ waati beebe, kaa manji do ajɔ fei.

6

¹ In̄e n̄a iyi à je aru fei í s̄la a doo laf̄ee n̄na n̄a ilu jirima n̄a si mii fei, ku ba in̄e gɔ ku maà ba faya ku fɔ taalei irii Ilaaɔ̄ walakɔ kuk̄asi nwa. ² Aru n̄a iyi à n̄e laf̄ee woo dasi Jesu naane n̄a a maa donda n̄a a ni ān̄a à je saa na saabui Laf̄ee. Amma si na iyi í j̄ò in̄e n̄a iyi à waa je aranf̄aanii ice n̄n̄au à je woo dasi Jesu naane n̄a iyi Ilaaɔ̄ í bi, n̄nu í j̄ò í s̄la a ce n̄na ice ku re. Mii iyi í s̄la i waazo n̄na mbe nɔ i kɔ n̄a si cioe.

Kuk̄asi ibo do amani jiida

³ In̄e iyi wa k̄ɔa in̄e n̄a si cio mmu gɔ nɔ kù waa too ide ntɔi Laf̄ee nwa Jesu Kirisi iyi á j̄ò ka mà beerei Ilaaɔ̄, ⁴ laf̄ee ilu faau nla n̄lai, kù mà nk̄ama. Amma wa ce b̄ɔi kakɔ do ide ku fengee. Nɔ hai bei igu do ija do arabu wa naa, nɔ n̄nu í ya j̄ò in̄e n̄a a ci ya naane n̄je. ⁵ Nɔ í j̄ò irii in̄e n̄a í sinda a kù mà ntɔ, à ya maa ce kakɔ hai n̄e kɔ. À tamaa kp̄ai idei Ilaaɔ̄ ku too á ce n̄a ilu amani n̄ai.

⁶ Ntɔi, kp̄ai idei Ilaaɔ̄ ku tɔɔ amani nla gɔi, bii amane í saabu si mii iyi í n̄e. ⁷ Ntɔ ntɔ, a kù naaò nk̄ama wa si andunyau ih̄e, nɔ beebe m̄oi a kaa ka n̄eò nk̄ama. ⁸ Na n̄nu, bii à n̄e ije do nyau n̄a á s̄la ku to wai wɔ. ⁹ Amma in̄e n̄a iyi à waa bi ān̄a a je ilu fia nla, à ya dasi kulelei, nɔ bine laalɔ nkp̄o nkp̄o hai n̄e yaase a mu n̄a bei cek̄um nɔ ku s̄asi n̄a si ina iyi ci ya ku a ce nfe. ¹⁰ Beeb̄ei á ce si na iyi í j̄ò kubii fiaí í je ic̄ai laalɔ ik̄a ik̄a baa yooma fei. N̄nu in̄e gɔ n̄a à l̄osi ku de hee à yaa hai si kp̄ai naane ku dasi, à baa à dasi ara n̄na si kp̄ai wahala.

Iyi Pɔlu í dasi Timotee ku ce

¹¹ Amma awɔ iyi í je ti Ilaaɔ̄, saa mii n̄au be fei. Nɔ i lele kp̄ai dee dee ku je do beerei Ilaaɔ̄ ku mà do naane ku dasi do kubi do temua do daa did̄ɔ. ¹² Jabu jiida si kp̄ai naane ku dasi. Leek̄i dim dim si kp̄ai kuwee hai tã si bei Ilaaɔ̄ í kpee. Na kuweeui í je seeda jiida si wajui in̄e nkp̄o. ¹³ Ñ wa n s̄e si wajui Ilaaɔ̄, n̄nu iyi wa na mii fei kuwee, do si wajui Jesu Kirisi, n̄nu iyi í je seeda jiida si wajui P̄onsu Pilati, ¹⁴ jirima woodau, nɔ kuwee ku maà n̄e riisi do taale gɔ hee ku toò ajɔ iyi Laf̄ee nwa Jesu Kirisi á faata wa. ¹⁵ Ilaaɔ̄, n̄nu iyi í je icui in̄o did̄ɔ fei, á j̄ò ajɔu ku to wa si waati. N̄nu ak̄a lege lege í n̄e yiiko si mii fei, n̄nu í je ilaalu ilaalu n̄a, do Laf̄ee laf̄ee n̄a. ¹⁶ N̄nu ak̄a í je in̄e iyi ci ya ku. Nɔ í wa si inya kum̄a iyi in̄e gɔ kaa yɔkɔ ku maai si. In̄e gɔ kù yɔɔ, nɔ in̄e gɔ kaa yɔkɔ ku yɔɔ m̄m. N̄nu í n̄e beere do gbugb̄a iyi ci ya tã. Ami.

¹⁷ S̄o ilu amani n̄a a maà ti a tɔɔ fufu, nɔ naane n̄na ku maà wa si amani iyi á na ku tã, amma a j̄ò naane n̄na ku wa

si Ilaaḗ, nḡu iyi wa mu nwa fei ndεε do inḡ akā ku ba ka wεεḡ inḡ didḗ. ¹⁸ Sḗ ḡa a ce mii iyi í sía, a jε ilu amani si jiiida ku ce, nḡ a ya kpḗa inε ḡa amani nḡa do inḡ didḗ. ¹⁹ Bεεbei aa singaa ara nḡa amani jiidai ala iyi kaa beje nḡ a ba kuwεε iyi í jε kuwεε do ntḡ.

²⁰ Timotee, ide iyi à daε si αωου, muu ku sía. Fa araε hai si ide nfe nfei andunya. Maà ce kakḡḡ do inε ḡa iyi à waa tamaa aḡa à nε kumà. ²¹ Kumàui inε ḡḡ ḡa à waa ni aḡa à nε, nḡui í jḡ à nyḡ hai si kpāai naane ku dasi.

Didḗi Ilaaḗ ku wεε do inε.

Tia minjisia iyi Pɔlu í kɔa Timotee

Pɔlu í ce Timotee fɔ

¹ Amui Pɔlu, woo bei Jesu Kirisi si idɔɔbii Ilaaɔ. Ilaaɔ í dasim n sisi idei kuwɛɛ iyi í wãd wa si anu akã nwa do Jesu Kirisi.

² Amui ñ kɔɛ tiau ihɛ wa Timotee, awɔ iyi ñ bi jiidã nɔ ñ ye bei ama abím si kpãai naane ku dasi. Ilaaɔ Baaba do Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa a ce araareɛ a muue didɔ do laakai ku sũ.

Saabu do gbugbã ku mua

³ Ñ wa n saabu Ilaaɔ, nɔɔ iyi ñ wa n tɔɔ do idɔ hai ne taale si bei balam ña à tako à ce wo. Waati kãma fei ñ ya n maa n saabu Ilaaɔ na iriɛ, nɔ dasãd idũ fei ñ ya n maa n ye gigie si kutɔm.

⁴ Ñ wa n ye gigii kukpataɛ *, nɔɔi í jò ñ bi ku yeɛ ntɔ ntɔ ku ba inɔ didãm nɔu ku kɔ. ⁵ Ñ wa n ye gigii naane ku dasi hai ne muafiti iyi ñ ne. Dimiei ayie Loisi do iyee Enisi à neu. Ñ mà kam kam iyi awɔ mɔ ñ nɔɔ. ⁶ Nɔi í jò ñ wa n yeɛ gigi iyi í sĩa i ce ice do amua iyi Ilaaɔ í muɛɛ si waati iyi ñ lee awɔ si iriu, ⁷ domi Hunde iyi Ilaaɔ í mu nwa kaa jò ka ce njo, amma í ya jò ka ne gbugbã do kubi do ara ku mu.

⁸ Na nɔɔ, maà ti i ce anyɔi seɛdai Lafɛɛ nwa ku je, nɔ i maà ya ce anyɔi amu takam, amu iyi ñ wa ile piisɔɔ na iriɛ. Amma jò i jesi awaɛ ka ye ijuukpã ajɔ na irii laabaau jiidau nɔ i maa nɛd gbugbã iyi Ilaaɔ í muɛɛ. ⁹ Nɔɔi í faaba wa nɔ í kpe wa ka je inɛɛ ña. Kù je na ice nwa ña iyi à ce, amma si na iyi í jò nɔɔ takã í bi beɛbei na didɔɛ. Didɔɛu í jile nwai hai tako tako na anu akã nwa iyi à ce do Jesu Kirisi. ¹⁰ Nsei, kunaai woo Faaba nwa Jesu Kirisi í nyisi wa didɔu. Jesu Kirisiui í kpa irii gbugbã iku nɔ í nyisi wa kuwɛɛ iyi ci ya tã na saabui laabaau jiidau.

* **1:4** ñ wa n ye gigii kukpataɛ Timotee í kpatai wo si waati iyi Pɔlu wa ne. Amma Pɔlu wa bi ku naa ku yɔɔ má ku ba inɔ ku fɔ nɔɔu ku kpa iri. * **2:6** Si tia nwo gɔ ña à ya ni, “beɛbe mɔi woo logoo á ce icei do wahala ku bei ku ba amaaje.”

¹¹ Ilaaɔi í jò ñ je woo be do woo kɔsi cio ku ba n sisia inɛ ña laabaau jiidau. ¹² Nɔi í jò ñ wa n ye ijuukpãu ihɛ. Amma anyɔ kù waa muum, domi ñ mà inɛ iyi ñ dasi naane ñ nɔ ñ mà kam kam iyi í ne gbugbã ku maa mu ide iyi í jòɔm nɔu hee ajɔu koo toɔ wa.

¹³ Ide ntɔu iyi ñ sisie, muu do naane jiidã do kubi iyi à ne si anu akã nwa do Jesu Kirisi. ¹⁴ Ide jiidã iyi à daɛ si awɔ, muu do gbugbãi Hundei Ilaaɔ iyi í wa si wa.

¹⁵ Awɔ takãɛ ñ mà iyi inɛi Azii ñau fei à fũ sim awɔ. Si inɔ nɔɔa bei Fijeli do Heemɔjɛni à wa. ¹⁶ Ilaaɔ kù ce araareɛ nyanzei Onezifɔɔ domi í muum gbugbã ise feɛfelo. Kù nɔ kù ce baa anyɔi iyi ñ wa piisɔɔ. ¹⁷ Iyi í to wa Romu mɔm i dedɛɛm nii do inɔ akã hee í koo í yem. ¹⁸ Nɔ Lafɛɛ ku jò Ilaaɔ ku ce araareɛ si ajɔi kiitiu. Awɔ takãɛ ñ mà sãa sãa ice iyi í ceem Efɛɛzu.

Woo jabu jiidai Jesu Kirisi

2

¹ Na nɔɔ, awɔ amam, mua araɛ gbugbã si didɔ iyi à ne do anu akã nwa iyi à ce do Jesu Kirisi. ² Iyi ñ gbɔ ñ wa n fɔ si wajui ilu seɛda nkpɔu, daa ilu naane gɔ ña mɔ si awɔ, inɛ ña iyi aa yɔkɔ a kɔ inɛ gɔ ña mɔ si cio.

³ Ijuukpã iyi á naa sie bei amu mɔ fei, jò i jesi bei woo jabu jiidai Jesu Kirisi. ⁴ Sooge iyi í wa ikoi igũ ci ya ce wũai andunya bii wa bi ku ce idɔɔbii inɛ ngboɛ. ⁵ Woo ce gaasai ku sei kaa yɔkɔ ku ba ribai areɛ bii kù je í jirima woodaɛ ña. ⁶ Beɛbe mɔi woo logoo iyi í ce ice do wahala nɔɔi á tako ku je amaajɛ *. ⁷ Lasabu si ide ña iyi ñ wa n fɔu ihɛ, nɔ Lafɛɛ á sobie i bei i gbɔd yaasei fei ndɛɛ.

⁸ Ye gigii Jesu Kirisi, tɔkui Davidi, iyi í jĩ hai si balɛu. Ideɛi í wa si laabaau jiidau iyi ñ wa n waaɔo. ⁹ Na laabaau jiidau ñ wa n ye ijuukpã hee à ñim do sesee bei woo ce laalɔ. Amma ideɛi Ilaaɔ si à ñi. ¹⁰ Nɔi í jò ñ wa n temuãd

fei ndεε na irii ine ηa iyi Ilaaḏ í cicau, ku ba aηa mḵ a ba faaba do saabui Jesu Kirisi, nḵ a ne ikpē si amboeε iyi ci ya tā. ¹¹ Ide ilu naane wee.

Bii à ku do nηu, aa ka wεε do nηu.

¹² Bii à temua, aa ka je bomma do nηu ajḵ.

Bii à nḵ à kḵsiε, nηu mḵ á kḵsi wa.

¹³ Baa bii à je hai ne naane ηa, do nηu fei, nηu í je ilu naane,

Domi kaa yḵkḵ ku kḵsi arae.

Woo ce ice iyi kù waa ce anyḵi iceε

¹⁴ Ye ineε ηa gigii ide ηau ihē fei nḵ i kḵnkḵn du ηa si wajui Ilaaḏ i ni a maà ya maa ce kakḵḵ si ide ηa, domi dimii kakḵḵ beεbe kù ne aranfāani kāmā, í gbe ku jḵ ine ηa iyi à waa gbḵḵ a ce nfe.

¹⁵ Ce kookaai i maa ce iyi aa baḵḵ saabu si wajui Ilaaḏ, bei woo ce ice iyi kù waa ce anyḵi iceε, iyi í ya maa sisi ide ntḵi Ilaaḏ dee dee. ¹⁶ Amma waasu ide ηa iyi a kù ne aranfāani gḵ nḵ a kaa sobi ine ηa si naane ku dasi nηa, domi ine ηa iyi à waa ce beεbe à ya na a jḵḵ Ilaaḏ a maa kooi. ¹⁷ Idei ine ηau be í yei bei juju sāmi iyi wa beje ara. Si inḵ nηai Himeneε do Filetu à wa, ¹⁸ aηa iyi à jḵ kpāai ntḵ nḵ à waa keke naane ku dasii ine nkpḵḵ domi à ni awaatii kujji iku ηa í lḵ tā. ¹⁹ Do nηu fei, icui naane ku dasi nwa iyi Ilaaḏ í jile do gbugbā kaa yaya. À mà iyi ntḵi si na iyi í jḵ kukḵi idei Ilaaḏ wa fḵ í ni, Lafēε í mà ineε ηa. Nḵ í ni má, ine iyi wa kpe irii Lafēε fei ku saa laalḵ ku ce.

²⁰ Si ile nla jεε dimi ikā ikāi í ya wa be. À ce gḵgḵ ηa do wura, gḵgḵ ηa mḵ do isḵ fūfū. Ine nηu ηau be ajḵi jingau nla ηai à ya ceḵ ice. Amma gḵgḵ ηa mḵ à wεε má iyi à ce do amà, gḵgḵ ηa mḵ kaalei, ine nηu ηai à ya maa ceḵ icei ajḵ fei. ²¹ Na nηu, ine iyi wa nya arae hai si laalḵ ηa iyi nḵ fḵ ideεu fei, á yei bei jεε iyi í ne beεε. Á je ine iyi Ilaaḏ í cica ikā ku je tεε mam mam, nḵ Lafēε á yḵkḵ ku ceḵ ice si na iyi í jḵ í tā sḵḵlu ku ceḵ ice jiida baa yooma fei. ²² Saa kubi nfe nfei awaasū ηa, dεdε kpāai dee dee ku je, do naane ku dasi, do kubi, do laakai ku sū, awḵ do ine ηa iyi à waa tḵḵ Lafēε do inḵ akā. ²³ Amma maà ya ce kakḵḵ

si mii iyi kù ne aranfāani do iyi kù ne yaase, domi í mà kam kam iyi nηui í ya na ku bí ija. ²⁴ Nḵ wee kù sḵa woo ce icei Lafēε ku maa ja, amma í sḵa kù bi ine fei, nḵ kù je ine iyi á yḵkḵ ku kḵ si cio nḵ ku ya temua. ²⁵ Ine ηa iyi a kù waa jesi ideε í sḵa ku ba ηa ide ku fḵ do kùrḵ. Á yḵkḵ ku je Ilaaḏ á mu nηa kpāa a kpaasiḵ idḵ nηa a mà ntḵ, ²⁶ nḵ laakai nηa ku baa, a gbā hai si taai Seetam, nηu iyi wa mu ηa wo nḵ í jḵ à waa ce idḵḵbie.

Waatii ankāanyi

3

¹ Amma í sḵa í mà ηa iyi kuwεε nwa á na ku gaabu si waatii ankāanyi. ² Amanε ηa aa maa ce idei iri nηa, lasabu nηa fei si fiaí á ya wa, aa je woo tḵḵ fufu, aa nyisi iyi aηa à je ngḵgḵ, aa maa bu Ilaaḏ. A kaa jirima baa nηa ηa, aa je gudulu ηa, a kaa mà beεεi Ilaaḏ. ³ Aa je hai ne kubi ηa, a kaa ne araareí ine ηa, aa je woo sḵ irii ine ηa, a kaa mà ara nηa, aa je ine ku gaabu ηa, nḵ aa je mbeεi woo ce jiida ηa. ⁴ Aa je ilu zamba ηa, a kaa ne lasabu jiida, aa ne faao. Aa bi faayii andunya ku re Ilaaḏ. ⁵ Aa maa too kpāai Ilaaḏ do gele, amma ilu muafiti ηai domi à kḵsi gbugbāε. Fa arae hai bi amane dimi beεbe ηa. ⁶ Gḵgḵ ηa aa maa lḵ kpasē do kpasē ηa a maa kāmia inaabo hai donda kuleε ηa. Inaabo ηau, dulum du ηa í caa nḵ à waa too bine ikā ikā fei. ⁷ Iju iyi í má fei inaabo beεbe ηau à waa dε aηa a mà ngḵgḵ, amma a kaa nḵ a mà ntḵu pai. ⁸ Si bei Zanesi do Zambεesi à kḵsi Moizi wo, beεbe mḵi ine ηau mḵ à kḵsi ntḵu, iri nηa í sinda mam mam. Naane ku dasi nηa kù ne aranfāani kāmā. ⁹ Amma kookaai nηa kaa bḵḵ ηa bii kāmā, domi ine fei á na ku ye sūmu ku je nηa, si bei à ye ti Zanesi do Zambεesi.

Iyi Pḵlu í dasi Timotee ku ce

¹⁰ Amma awḵ í mà sāa sāa yaase bei nḵ kḵ ine ηa si cio do yaase bei nḵ ce isεεnem bí tu ηε, do mii ηa iyi nḵ dasi idḵ n ce, do naane ku dasim, do laakaim, do suorum, do kubim, do

temuam. ¹¹ Ì mà bõne iyi à nyisim do ijuukpã iyi í bam si ilui Antiõsi do Ikonimu do Lisitu. Kù ne bõne gõ iyi n kù ye be. Amma Lafëe í nyam hai si fei ndee. ¹² Ntõ, inë iyi wa bi ku ce kuwëëë dee dee si wajui Ilaaõ si anu akã iyi í ce do Jesu Kirisi kù ne bei á ce iyi kù ye ijuukpã. ¹³ Amma inë laalõ ña do woo sõ ibo ña waati kãma fei laalõ ña í ya maa kõsisi. Si bei à waa ði ijuui inë gõ ña, beëbe mõi à waa ði ijuui ara ña. ¹⁴ Amma awõ, leekí dim dim si cio iyi à kõe si, iyi ì dasi naane, domi ì mà inë iyi í kõe si. ¹⁵ Hai keekei, ì mà kukõi idei Ilaaõ iyi á yõkõ ku muë bisi i dasiò Jesu Kirisi naane ku ba i ba faaba. ¹⁶ Kukõi idei Ilaaõ fei hai bi Ilaaõ wa naa. Nõ í ne aranfãani ku kó inë ña si cio, ku nyisi amanë kuraraë, nõ ku dasië kpãa jiida má, nõ ku nyisië yaase bei á jèò dee dee, ¹⁷ ku ba inë Ilaaõ ku kõ, nõ ku tã sãlu ku ceò icë jiida baa yooma fei.

4

¹⁻² Ñ wa n tõe Timotee, i ya maa waazõa inë ña idei Ilaaõ waati kãma fei. I ya tã sãlu baa bii beirei, à je a kù je. Ñ wa n tõe si wajui Ilaaõ do si wajui Jesu Kirisi, ñu iyi á kiiti ilu hunde do iku ña. Na irii kunyie wa do kunaai bommaei ñ wa n dasië icëu be. Na ñu, leë ña, nõ i nyisi ña kurara ña, mu ña gbugbã, nõ i kõ ña si cioi idei Ilaaõ do suuru nla nla. ³ Ñ wa n fõ beëbei domi waati gõ wa naa iyi inë ña a kaa bi idei kukõsi jiida ku gbõ, amma aa dëdëa ara ña woo kõ si cio nkpõ, inë ña iyi aa leë ña do ide iyi à bi ku gbõ. ⁴ Aa kõ ku gbõ ide ntõ, nõ aa sinda ara ña si idei arái amanë ña. ⁵ Amma awõ, mu arae si mii fei, temua do ijuukpã, ce icëi laabaau jiidau ku waazõe, nõ i jò icëi idei Ilaaõ iyi ì waa ce ku kõ mam mam.

⁶ Amma amu takam, kuwëem í je bei atëi kuwee iyi à waa nikã, nõ waati iyi an jò andunya í maai wa. ⁷ Ñ jabu jiida, nõ ñ sei ñ bõ hee kõ, nõ ñ wa n leekí si naane ku dasi dim dim. ⁸ Nsei, ñ mà iyi an ba ribai dee dee ku je. Lafëe woo

kiiti dee dee á muum si ajõ ñu. Kù je amu akã, amma hee do inë ña iyi à bi ajõ kunyie wa fei.

Idei ankãanyi

⁹ Ce kookaai i hãmem wa ñya ñya, ¹⁰ domi Demasi í jòm í bõ Tesalonika si na iyi í jò í bi andunya kaa kaa. Kerësan, inë ñu í ne ikpa ilei Galati nõ Titee mõi í ne ikpa ilei Dalumasi. ¹¹ Luku ñu akã í wa bi tom ihë. Gbã Maaku inëò i naa wa ajõ ña, domi á yõkõ ku sobim si icem nõ. ¹² Ñ be Tisiki Efëezu. ¹³ Bii ì waa naa, soom kumboo ku nya tütüm wa iyi ñ jò Torasi kpasëi Kaapusi, do tiam ña, iyi í re mãm ñui í je iyi à ce do batau.

¹⁴ Alesandu gbëdeu *, í ceem laalõ ntõ ntõ. Lafëe á sãa mii iyi í ce. ¹⁵ Awõ mõi laakaie, domi í kòsì ide nwa do gbugbã.

¹⁶ Inë kãma kù nõ kù leekí do amu sinteu mãm iyi ñ wa n kòò aram, aña feii à jòm. Ilaaõ ku maà mu ña do. ¹⁷ Do ñu fei, Lafëe í leekí do amu í muum gbugbã, ku ba n waazõ laabaau jiidau mam mam nõ dimi mmu ñau fei a gbõ. Nõ ñ fita si wahalau bei inë iyi í gbã hai si gelei muusu nla. ¹⁸ Lafëe á nyam hai si laalõ baa yooma fei, nõ kù jò n lõ si bommai lelee do alaafia. Ka saabuë hee do ajõ fei. Ami.

Fõi ankãanyi

¹⁹ Ce Pisisila do Akilasi fõ do inëi kpasëi Onezifõ ña. ²⁰ Erasitu í gbe Kõrenti be nõ ñ jò Torofimu Miletu, domi kù waa ne baani. ²¹ Ce kookaai í naa hee sukui tütü ku maa to.

Ebulusi, do Pudeni, do Linusi, do Kolodia, do inë nwa ñau fei à waa cee fõ.

²² Lafëe ku wëe do awõ.

Nõ didõi Ilaaõ ku wa si inë fei.

* **4:14** gbëdeu Gbëde iyi à waa fãau ihë kù je bei gbëde ku rõ kaako ña. Inë ñu isõ ku ce booda ña do iwë iyi inë ña à ya maa tõi í ya yõ.

Tia iyi Pɔlu í kɔa Titee

Pɔlu í ce Titee fɔ

¹ Amui Pɔlu, woo ce icɛi Ilaaɗ do woo bei Jesu Kirisi, amui ñ kɔ tiau wa. À bɛm nii n koo n sobi inɛ ña iyi Ilaaɗ í cicau ku ba a dasiɛ naanɛ, nɔ a mà ntɔu si gãmɛi kpãai naanɛ ku dasi nwa. ² Iyi bei á jò a maa cɔ kpãai kuwɛɛ hai tã. Ilaaɗ ci ya sɔ ibo. Nɔ baa hai kù takai andunya í ce kuwãi kuwɛɛ hai tã. ³ Nɔ nsei, si awaati iyi í jilɛu, í jò ideu í fita. Ideui í daam si awɔ n waazɔɛ si bei í jilɛm, nɔ iyi í jɛ Ilaaɗ woo faaba nwa.

⁴ Amu Pɔlu ñ wa n ceɛ tiau ihɛ wai, Titee. Si bei do saabum nii ì dasiò Jesu naanɛ bei amu mɔ, nɔ nɔi í jò ì jɛ ama abím. Ilaaɗ Baaba do Jesu Kirisi woo faaba nwa a muuɛ didɔ do laakai akã.

Icɛ iyi Pɔlu í dasi Titee Kereti

⁵ Ñ jò Kereti bei ku ba i teese ide ña iyi í gbeu, nɔ i cica inɛ ngbo ña si igbei inɛi Jesu ña si ilu ñau fei si bei ñ sɛu.

⁶ Inɛ iyi á jɛ inɛ ngboi igbeu í gbe ku jɛ inɛ iyi kù nɛ taale gɔ, iyi í nɛ abo akã lege lege nɔ amaɛ ña à jɛ woo dasi Jesu naanɛ ña. Ku maà jɛ a maa sɔ iri ña do daa bututu nɔ a maà jɛ amu ña iyi a ci ya jirima inɛ. ⁷ Ntɔ ntɔ, inɛ ngboi igbeu icɛi Ilaaɗi wa ce. Na nɔu í gbe ku jɛ hai nɛ taale. Kù sɛa ku jɛ ilu faau, walakɔ ilu idɔakɔ, walakɔ woo mɔ atɛ, walakɔ à bi ija, walakɔ inɛ iyi wa bi ku ba fia do bisi laalɔ. ⁸ Amma í gbe ku jɛ inɛ iyi í ya yaɛ inɛ njoo ña, nɔ ku ya bi mii jiida ku ce. Nɔ ku jɛ inɛ iyi í mà araɛ. Ku jɛ inɛ dee dee do inɛ kumá nɔ ku ya saku.

⁹ Í gbe ku maa mu ide iyi í nɛ naanɛu dim dim si bei à kɔaa si. Bɛɛbei á yɔkɔ ku mua inɛ ña iyi à gbe gbugbã nɔ ku tuse ña yaasei cio jiida nɔ ku kãmia woo jã ide ña.

¹⁰ Ñ wa n fɔ bɛɛbei domi inɛ nkprɔi í wa si igbeu iyi a kù waa jirima inɛ ngbo ñau, inɛ ña iyi à waa dasi inɛ ña iju dɔdɔ do ide nfe. Si inɔ ña, Zuifu ña iyi à dasi Jesu naanɛu, aña mɔm nii à re. ¹¹ Í gbe a ganji ña, domi à waa bitandi nyaanze nkprɔ si bei à ya

maa cio ña mii iyi kù jɔ. À ya maa ce bɛɛbei ku ba a baò fia do bisi laalɔ. ¹² Inɛi Kereti gɔ takɛ iyi í jɛ woo sisi idei iwɛ ña í ni, waati kãma fei inɛi Kereti ña woo sɔ ibo ñai, nɔ à gaabu bei inɛi sako ña, ilu ika ñai, lasabu ña fei si kpãai ijei í wa. ¹³ Nɔ ide iyi í fɔu ntɔi. Na nɔu, sɔ ña ide do kugaabu ku ba a leekɔ dim dim si kpãai naanɛ ku dasi, ¹⁴ nɔ a maà na a too si alá Zuifu ñau, walakɔ woodai inɛ ña iyi à yaa hai si kpãai ntɔ. ¹⁵ Mii fei í má bi inɛ ña iyi à má, amma nkãma ci ya má bi ilu riisi ña do hai dasi naanɛ ña, domi lasabu ña do idɔ ña fei í nɛ riisi. ¹⁶ À waa fɔ do gele à ni aña à mà Ilaaɗ, amma kookoosu ña wa jã ña ide. À jɛ inɛ laalɔ do woo kò ide ña, a kaa yɔkɔ a ce mii jiida kãma má.

2

Kukɔsi jiida

¹ Awɔ takɛ kɔ ña si cio jiida. ² Sɔ mɔkɔ ngbo ña a jò a mà mii iyi à waa ce, nɔ a jɛ ilu bɛɛɛ iyi à mà ara ña nɔ a leekɔ si kpãai naanɛ ku dasi dim dim do ti kubi do ti temua. ³ Sɔ abo ngbo ña mɔ a maa jɛ kuwɛɛ ña dee dee béi í jò inɛi Ilaaɗ ña à ya ce. A maà jɛ woo sɔ irii inɛ ña wala woo mɔ atɛ. Í sɛa a ya maa mua abo aso mɔkɔ saatara ña bisi jiida ⁴ ku ba a mà bei aa bi mɔkɔ ña ña do ama ña ña. ⁵ Nɔ a kɔ ña si a mà ara ña a jɛ inɛ ña iyi aa leekɔ do mɔkɔ ña ña a maa ce icɛi abo aso mɔkɔ ña, a jɛ inɛ jiida ña iyi aa sɛa mɔkɔ ña ña iri ilɛ. Iyi bei á jò inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku fɔ laalɔi idei Ilaaɗ na iri ña.

⁶ Sɔ awaasũ ña mɔ a mà ara ña. ⁷ Bɛɛɛ mɔi awɔ takɛ, i ya jò a ye sie jiida ku ce si mii fei. Si cioɛ, nyisi ña iyi ì jɛ dee dee nɔ ì waa ce mii iyi à dasiɛ. ⁸ Sɔ ña idei ntɔu iyi a kaa yeò taalei ideɛ. Iyi bei á jò anyɔ ku mu mbɛɛ nɔ ña domi a kaa ba laalɔ nwa a fɔ.

⁹ Sɔ aru ña mɔ a jirima lafɛɛ ña ña si mii fei nɔ a ya ce mii iyi á dɔ ña si. A maà ya ba ña kakɔ ku ce, ¹⁰ nɔ a maà ya ce ña ile, amma a nyisi ara ña iyi aña à jɛ ilu naanɛ si mii fei. Bɛɛɛ inɛ

na aa màò bεεrei cioi Ilaaã woo faaba nwa.

¹¹ N ni i ce bεεbei domi Ilaaã í jò didõe í naa si andunya. Didõu á yòkò ku mua ine fei faaba. ¹² Didõu wa sõ wa ka jò kòdεei andunya do kuwεε iyi kù waa mà bεεrei Ilaaã. Bεεbei aa ka ce kuwεε nwa si andunyau ihε dee dee, ka màò ara nwa, nò ka màò bεεrei Ilaaã, ¹³ nò ka maa degbeò ajò jiiida iyi à waa cò kpāae, si bii Jesu Kirisi woo faaba nwa á nyisi amboeε. Jesu Kirisi nηui í je Ilaaã, nò nηui í la. ¹⁴ Í so arae í na na iri nwa ku ya wa hai si laalò baa yooma fei, nò ku ce wa ine kumá ηa ka na ka je bei dimi akã iyi á je titi nηu akã nò ka je ilu himma ka maa ceò ice jiiida.

¹⁵ Bεεbei í s̄ia i ya cioa ine ηa. Sõ ηa ide do kugaabu, nò i mu nηa gbugbã si bei i ne kpāae. Maà jò ine gò ku dondae.

3

Isεenei inei Jesu ηa

¹ Ye inei igbei Jesu ηau fei gigi a ya s̄ua ilaalui ile ηa do ine ngbo ηa iri ile, a ya jirima ηa, nò a ya tã s̄òlu si ice jiiida fei ku ce. ² Sõ ηa a màà ya fò laalò ine gò, nò a màà ya de anui ine gò, amma a ya cea ine fei jiiida nò a nyisi ine ηa daa didõ. ³ Í s̄ia ka ce bεεbe domi tako wo awa mà à yei bei ine ηa iyi à gbe. A kù ne yaase, a ci ya ka jirima Ilaaã, à ya ka maa ce kurara. Kòdεei andunya baa yooma fei do faayi ηai à waa neò wa. À waa ce kuwεε nwa do inò s̄ami do bine. Nò à cé nje. ⁴ Amma waati iyi Ilaaã woo faaba nwa í nyisi jiiida ku jeε do bei í bi amanε ηa, ⁵ í faaba wa. Waati bεεbei Hundee iyi í da nwa si í bí wa ise gbeejisia nò í mu nwa kuwεε titõ. Kù faaba wa si na iyi í jò à ce ice jiiida, amma si na iyi í jò í ce araare nwai. ⁶ Ilaaã í mu nwa Hundee do inò akã na saabui Jesu Kirisi woo faaba nwa, ⁷ ku ba ka na ka je ine dee dee si wajui Ilaaã na didõe nò ka je tubui kuwεε hai tã iyi à waa cò kpāae. ⁸ Ideu í ne naane. N bi i fò ideu i sisi ku ba ine ηa iyi à dasi Ilaaã naane a ce kookaai a ceò ice jiiida. Ideu ide jiidai nò í ne aranfãani bi ine ηa. ⁹ Amma i ya feò kudεdei ide hai ne yaase ηa ku ce, nò i màà ya de irii

bala nwa ηa kù mà, nò i màà ya maa ce kakòò hai tã si gãmei wooda. Iyi be fei ngbei, kù ne aranfãani kãma. ¹⁰ Ine iyi wa fεεfe ine ηa, s̄ò bei ise gbeeji i bei i nya lafεε ikã. ¹¹ Awò takae ì mà iyi amanε dimi bεεbe í yaai hai si kpāa jiiida, wa ce dulum nò kookoosue í jò à ye taalee.

Idei ankãanyi

¹² Wee an na n be Aatemasi walakò Tisiki wa bi tεε. Waati iyi ine akã nηa á na ku to wa, ce kookaai i naa i bam Nikopolisi, domi bei ñ bi n maa n wa sukui tütü. ¹³ Mua Zenasi woo mà woodau do Apolo bukaatai mii iyi à bi fei si isεene nηau, ku ba ngògò ku màà gaizia ηa. ¹⁴ Í s̄ia ine nwa ηau mà a hanya si ice jiiida ku ce, ku ba a ba bukaatai mii iyi à bi nò a màà je kuwεε nηa ngbe ngbe.

¹⁵ Ine ηa iyi à wa bi tom ihε fei à ceε fòò. Ce ine ηa iyi à bi wa si kpāai naane ku dasi fòò.

Didõi Ilaaã ku wa si inε fei.

Tia iyi Pᵋlu í kᵋa Filemᵋᵋ

Pᵋlu í ce Filemᵋᵋ fᵋᵋ

¹ Amu Pᵋlu iyi ñ wa piisᵋᵋ na irii Jesu Kirisi, amu do Timᵋtee ine nwa à ceε tiau ihḗ wai Filemᵋᵋ, awᵋ baakᵋᵋ nwa do minjisia nwa si icεu. ² Nᵋ à ce inei igbei Jesu ᵋa iyi à ya tᵋtᵋᵋ kpasḗeu fᵋᵋ do wecī nwa Apia, do Aasipu, ᵋᵋᵋ iyi wa ba wa ku jabu. ³ Ilaaᵋ Baa nwa do Lafḗε Jesu Kirisi a mu ᵋᵋε didᵋᵋ do laakai ku sū.

Kubii Filemᵋᵋ do naane ku dasiε

⁴ Waati iyi ñ wa n ce kutᵋᵋ fei ñ ya n ye gigiei nᵋ ñ ya n saabu Aᵋ Lafḗεm na irie, ⁵ domi ñ wa n gbᵋ baau naaneε iyi ñ dasi Lafḗε Jesu do bei ñ bi woo dasi Jesu naane ᵋa fei. ⁶ Ñ wa n tᵋᵋ Ilaaᵋ ku jᵋ anu akā iyi awae ᵋa à ne na naane ku dasiu ku jᵋ i mà mii jiida iyi à ne si kpāai Kirisi fei. ⁷ Baakᵋᵋm, kubieᵋ í muum gbugbā ntᵋ ntᵋ do inᵋ didᵋᵋ nla nla, domi ñ waa tū inᵋi inei Ilaaᵋ ᵋa.

Pᵋlu wa tᵋᵋa Onezimu suuru

⁸ Na ᵋᵋᵋ, baa do iyi ñ ne kpāa na irii Kirisi iyi an tilasie i ce iyi í sīa, ⁹ do ᵋᵋᵋ fei, na kubii í jᵋ ñ wa n tᵋᵋε suuru. Amu Pᵋlu, amu iyi ñ je mᵋkᵋ ngbo, nᵋ wee nsei ñ wa piisᵋᵋ na irii Jesu Kirisi, ¹⁰ ñ wa n tᵋᵋε suuru na irii Onezimu, ᵋᵋᵋ iyi í je bei amam iyi ñ bí si kpāai naaneε ku dasi si ile piisᵋᵋ ihḗ. ¹¹ Tako wo kù sobie jiida, amma nsei í je sobi nla nla bi tεε do bi tom.

¹² Nsei ñ bᵋᵋ wai bi tεε, ᵋᵋᵋ iyi ñ bi bei arai amu takam. ¹³ Ñ bi ku wa kᵋkᵋm nii wo ku sobim si agbeḗ si waati iyi ñ wa piisᵋᵋ ihḗ na laabaau jiida. ¹⁴ Amma n kù bi n ce ngᵋᵋᵋ bii kù yeε, domi n kù bi i sobim do tilasi, bii kù je do idᵋᵋbie.

¹⁵ Á yᵋkᵋ ku je inḗᵋ Onezimu ñ feeεe ᵋᵋε ᵋai wo si waati keekeu ku ba i naa i nᵋᵋ do aᵋᵋ fei. ¹⁶ Kaa nyi wa bi tεε baa bei aru ᵋᵋᵋ akā má, amma í re aru. Á nyi wai bei baakᵋᵋ jiidaε. Ñ ne kubieε ntᵋ ntᵋ, nᵋ í sīa titeε ku re, domi kù je

aruε ᵋᵋᵋ akā, í je baakᵋᵋε si kpāai Kirisi má.

¹⁷ Na ᵋᵋᵋ, bii ñ waa kam bei kpaasie, gba ᵋᵋᵋ mᵋ bei aa gba amu takam. ¹⁸ Bii ñ rarae, walakᵋ bii wa mu gbeseε, sindoe si irim. ¹⁹ Wee, ñ wa n kᵋ iyi ihḗ do awᵋi amu takam, amu Pᵋlu, an sāae fei ndεε. Baa bii n kù fᵋᵋ, awᵋ takae ñ mà iyi ñ waa mu gbesem na kuwεεε iyi ñ ba. ²⁰ Na ᵋᵋᵋ, awᵋ inεm, ñ wa n tᵋᵋε i ceem didᵋᵋ be na irii Lafḗε. Tū inᵋm si kpāai Kirisi.

²¹ Ñ ceε tiau ihḗ wai si na iyi í jᵋ ñ wa n naaneε iyi aa jirima ide iyi ñ wa n fᵋᵋ, nᵋ ñ mà kam kam aa ce ku re baa iyi ñ wa n tᵋᵋε. ²² Mii akāi í gbe, ceem sᵋlui ile bii an naa n wa, domi ñ wa n cᵋ kpāa iyi Ilaaᵋ á na ku sindoom wa bi tu ᵋᵋε má na saabui kutᵋᵋ ᵋᵋε.

Sukudᵋᵋ ku tᵋᵋ

²³ Epafaasi, awaᵋ inε iyi a wa ile piisᵋᵋ na irii Jesu Kirisi, í ni n ceε fᵋᵋ. ²⁴ Beεbe mᵋi woo bam icε ku ce ᵋᵋ, Maaku do Aritaaki do Demasi do Luku, aᵋᵋ fei à ceε fᵋᵋ.

²⁵ Didᵋi Lafḗε Jesu Kirisi ku wa si ᵋᵋε.

Tia iyi à kɔa inɛi Ebeɛ ɲa

Ilaaɔ́ í jò Amai nɲu takæ í ba wa ide ku fɔ

¹ Tako bala nwa ɲa à gbɔ ide ku fɔi Ilaaɔ́ hai si gɛlɛi waliie ɲa ise fɛɛfelo si kpāa ikā ikā. ² Amma si waatii ankāanyiu ihē awa à gbɔ ide ku fɔi Ilaaɔ́ hai si gɛlɛi Amaɛ takæ. Amaui Ilaaɔ́ í cica ku je woo je tubui mii fei, nɲu iyi aɲaɔ́ à taka andunya. ³ Amboe iyi Ilaaɔ́ í ne fei, si Amaɛi aa ka yɔɔ. Amau í jò Ilaaɔ́ takæ dee dee, í nɔ wa mu mii fei do gbugbāi ideɛ. Waati iyi í ce ice iyi á kpa ideɛi dulum dii ine ɲa í tã, ɲɔi í koo í buba lele si awɔ njei Ilaaɔ́ ilu gbugbā fei.

Amai Ilaaɔ́ í re amaleka ɲa

⁴ Si bei Ilaaɔ́ í na Amaɛu iri iyi í re ti amaleka ɲa, beɛbe mɔi Amau takæ í re amaleka ɲa. ⁵ Do ntɔ, Ilaaɔ́ kù sɔ́ ine akāi amaleka ɲau ku ni, Awɔi ì je Amam. Hai nnyi ì je baæ. Kù nɔ kù je amaleka gɔi wa fāa iyi í ni, An je baæ, nɔ nɲu mɔ ku je amam.

⁶ Amma waati iyi Ilaaɔ́ í be ama yemmaɛ wa si andunya í ni, Amalekam ɲa fei a gulɛa.

⁷ Ide iyi Ilaaɔ́ í fɔ na irii amaleka ɲau wee. Í ni,

Ñ ce amalekam ɲai bei fufu,
Woo ce icɛm ɲau mɔ bei amɛi ina.

⁸ Amma Amaɛi wa fāa iyi í ni,
Awɔi ì je Ilaaɔ́. Ñ jilɛ bommaɛ hee do aɲɔ fei.

Dee dee ku jei í je akpai bommaɛ.

⁹ Ì bi jiida nɔ ì cé laalɔ.

Na ɲɔi í ce amu Ilaaɔ́ ñ cicaɛ, awɔ Ilaaɔ́.
Ñ nɔ ñ muue inɔ didɔ nɔ ñ jò beɛɛɛ í re ti kpaasi ɲa.

¹⁰ Nɔ í sɔ́ má í ni,
Awɔ Lafɛɛ, hai sinte awɔi ì jilɛ icui ilɛ.
Do awɔɛi ì ceò lele.

¹¹ Fei ndɛɛ á ce nfe amma awɔi aa wɛɛ.
Lele do ilɛ fei á gboi bei ibɔ.

¹² Awɔi aa taabu ɲa bei jine.
Aa nɔ a maa kpaasi bei à ya kpaasi ibɔ.
Amma awɔ i kaa kpaasi, nɔ kuwɛɛɛ kàa kpa iri.

¹³ Ilaaɔ́ kù nɔ kù sɔ́ amalekaɛ gɔ kù ni,
Buba awɔ nɲem hee n ce mbɛɛɛ ɲa bi ku lesi isɛɛ.

¹⁴ Debei, mii amaleka ɲa à je. À je hunde ɲa iyi à waa cea Ilaaɔ́ ice, aɲai í ya be a koo a sobi ine ɲa iyi aa ba faaba.

2

Idei faaba

¹ Na nɲu, í sɔ́a ka mu ide iyi à gbɔ dim dim ku ba ka maà nyɔɔ, ² domi baa ide iyi amaleka ɲa à naaɔ́ wa í ne gbugbā hee ine iyi kù saaluɛ walakɔ kù jirimæ fei í ba ijuukpā iyi í jɔ. ³ Debei, beirei aa ka ce ka yɔkɔ ka saa ijuukpā bii à waa ceìò ideɛi faaba iyi í to beɛbe. Lafɛɛ takæ í tako í sisi ideɛi faabau, nɔ si anyie ine ɲa iyi à gbɔɔ à sɔ́ wa à ni ideu ntai. ⁴ Nɔ Ilaaɔ́ í ce maamaake ikā ikā fei ku ba gbugbāi seɛda nɲau ku kɔɔsi. Nɔ í cea ine ɲa amua ikā ikāi Hundee si bei í bi.

Woo faaba ine ɲa

⁵ Ntɔ ntɔ, andunya iyi á na ku naa iyi à waa fāau, kù je amaleka ɲai Ilaaɔ́ í jilɛ a je ine ngboɛ. ⁶ Amma ine gɔ í kɔ bii gɔ í ba Ilaaɔ́ ide ku fɔ í ni,
Mii amanɛ í je hee ì waa ce lasabuɛ.
Yooi í je amanɛ hee i maa gbɔaa.

⁷ Si waati keeke gɔ ì coo ine iyi kù to amaleka ɲa.

Ì muaa amboe nɔ ì jò í ne jirima nla nla.

⁸ Ì muaa gbugbā si mii fei.

Ntɔi, iyi à ni Ilaaɔ́ í naa gbugbā si mii fei, nkāma kù wɛɛ iyi kaa sūaa iri ilɛ. Amma a kù ye bii mii fei í sūaa iri ilɛ titã. ⁹ Do nɲu fei Jesu nɲu iyi à kaye wo, nsei à waa yɔɔ do amboe do jirima nla nla na wahala iyi í ye í kuò. Ntɔi, didɔi Ilaaɔ́ í tako í jò kù to amaleka ɲa si waati keeke gɔ. Ilaaɔ́ í ce beɛbei ku ba ku ye wahala ku kuò na irii ine fei.

¹⁰ Do ntɔ, Ilaaɔ́, nɲu iyi í taka mii fei nɔ wa mu fei ndɛɛ, í yɔɔ iyi í sɔ́a Jesu ku ye ijuukpā ku ba ku je amanɛ iyi í kɔ́ nɔ ku gbā amanɛ nkpɔ nkpɔ ku naaɔ́ ɲa wa si amboeɛ, domi Jesui í je icui faaba ɲa.

¹¹ Jesu iyi í we ine ɲa hai si dulum du ɲa, nɲu do ine ɲa iyi í we ɲau à je amai baa akā. Na nɲu, kù ce anyɔi ku kpe ɲa ifɔɛ ɲa ¹² tenɲi bii í ba Ilaaɔ́ ide ku fɔ í ni,

An sisia ifəm ɲa ideɛ.
 An saabuɛ si aninii inɛ ɲa iyi à tətəw.
 13 Nɔ́ í ni má,
 An dasi Ilaaɔ́ naanɛm.
 Si anyie má nɔ́ í ni,
 Amu wee do inɛ ɲa iyi Ilaaɔ́ í muum.

14 Si bei inɛ ɲau à nɛ ara do nje, Jesu takæ í na í so ara bei aɲa mɔ́. Í ce beɛbei ku ba na saabui ikuɛ ku kpa gbugbãi Seetam, ɲɲu iyi í nɛ gbugbãi iku wo, 15 nɔ́ ku ya inɛ ɲa iyi à jɛ bei aru ɲa si kuwɛɛ ɲa fei na njoɪ iku. 16 Ntɔ́ ntɔ́, kù jɛ amaleka ɲai í naa ku sobi, tɔ́kui Aburhamu ɲai í naa ku sobi. 17 Na ɲɲu, kù nɛ bei á ce iyi kù jɔ́ ifɔɛ ɲa si mii fei ku ba ku na ku jɛ woo wee nla iyi í nɛ araare nɔ́ ku jɛ ilu naanɛ si icɛi Ilaaɔ́, nɔ́ ku sã gbesei dulum dii inɛ ɲa. 18 Do yaase beɛbe á yɔ́kɔ́ ku sobi inɛ ɲa iyi à wa si kulɛɛ, domi ɲɲu takæ í yɛ ijuukpã si kulɛɛ.

3

Jesu í re Moizi

1 Na ɲɲu, inɛ inɛm ɲa, inɛ iyi ì jɛ ti Ilaaɔ́, inɛ iyi í kpe do woo dasi Jesu naanɛ ɲa iyi à gbe ku ba i bɔ́ lelei Aɔ́ ɲa, i jɔ́ í cɔ́ Jesu, ɲɲu iyi Ilaaɔ́ í be wa ku jɛ woo wee nla si kpãai naanɛ ku dasi iyi à waa sisi. 2 Bei Moizi í tako í jɛ ilu naanɛ si icɛɛ iyi í cea inɛi Izireli ɲa fei, beɛbe mɔ́i Jesu takæ í nɛ naanɛ si wajui Ilaaɔ́, ɲɲu iyi í jilɔ́ si icɛu. 3 Inɛ iyi í ma ile í nɛ beɛrɛ í re ileu takæ. Beɛbe mɔ́i Jesu í nɛ amboe nla nla iyi í re ti Moizi. 4 Ntɔ́i, ile iyi ì yɛ fei amanɛi í maɔ́, amma Ilaaɔ́i í jɛ inɛ iyi í ma mii fei. 5 Si icɛ iyi Moizi í cea inɛi Izireli ɲa fei, í yɛ bei amaacɛ ilu naanɛ si kpasɛi Ilaaɔ́ kù jɛ nwa sɛɛdai mii iyi á na ku ce. 6 Amma Kiriɲi nje amai kpasɛ ilu naanɛi iyi Ilaaɔ́ í ce inɛ ngboi kpasɛɛu. Inɛi kpasɛɛ ɲau mɔ́, awai bii à waa leekɪ si naanɛ dim dim do si kpãa ku cɔ́ iyi à waa tɔ́wɔ́ fufu.

Kusɪmi iyi Ilaaɔ́ í jileɔ́ inɛ ɲa

7 Na ɲɲu, i sotɪ i gbɔ́ ide iyi Hundɛi Ilaaɔ́ í fɔ́ í ni,
 Bii ì waa gbɔ́ ide ku fɔ́i Ilaaɔ́ nnyɪ ɲa,
 8 I maà lele idɔ́ ɲɲɛ má bei si ajɔ́ iyi ì kɔ́sɪɛ ɲa,

Si waati iyi ì cɔ́ laakaiɛ ɲa si gɔ́ɔ́ɔ́.
 9 Nɔ́i Ilaaɔ́ í ni,
 Tengi bei bala ɲɲɛ ɲa à kɔ́sim à dede idɔ́kɔ́m,
 Baa do iyi à yɛ mii iyi ì ce hee adɔ́ ciiji.
 10 Na ɲɔ́i í jɔ́ ì ce idɔ́kɔ́ do aɲa.
 Nɔ́ ì yɛ idɔ́ ɲɲa í ya sindai ajɔ́ fei hai bi tom.
 A kù mà kpãam.

11 Si idɔ́kɔ́m ì ceekpe ì ni,
 A kaa lɔ́si bi kusɪmi iyi ì ce ɲɲa sɔ́luɛu ajɔ́ kãma.

12 Na ɲɲu, inɛ inɛm ɲa, i ce laakai, i maà jɔ́ inɛ gɔ́ ɲɲɛ ku nɛ idɔ́ laalɔ́ hai dasi naanɛ, iyi á jɔ́ ku sinda hai bi Ilaaɔ́, ɲɲu iyi í wɛɛ. 13 Amma si na iyi í jɔ́ Ilaaɔ́ í mu nwa ajɔ́ nnyɪ, nɔ́ ala kù jɛ tu wa, í sɪa i ya maa mua nje gbugbã ajɔ́ fei ɲa ku ba inɛ gɔ́ ɲɲɛ ku maà jɔ́ dulum ku dɪ ijuɛ hee ku le idɔ́ɛ. 14 Ntɔ́i, à nɛ ikpɛ si kuwɛɛi Kiriɲi bii à waa leekɪ dim dim si naanɛ ku dasi iyi à nɛ hai sinte hee kɔ́ɔ́ɛ.

15 Na ɲɔ́i í jɔ́ à ni,
 Bii ì waa gbɔ́ ide ku fɔ́i Ilaaɔ́ nnyɪ ɲa,
 I maà lele idɔ́ ɲɲɛ má bei si ajɔ́ iyi ì kɔ́sɪɛ ɲa,

16 Yoo ɲai à gbɔ́ ide ku fɔ́i Ilaaɔ́ nɔ́ à kɔ́sɪɛ bii kù jɛ inɛ ɲa iyi Moizi í gbã hai ilei Ezibitiu fei. 17 Mà yoo ɲai Ilaaɔ́ wa ce idɔ́kɔ́ hee zakai adɔ́ ciiji bii kù jɛ do inɛ ɲa iyi à ce dulum nɔ́ à cuku à ku si gbabuau. 18 Si waati iyi Ilaaɔ́ í ceekpe í ni, a kaa lɔ́si bi kusɪmi iyi ɲɲu í ce ɲɲa sɔ́luɛu, yoo ɲai wa fãa bii kù jɛ inɛ ɲa iyi a kù jirima ideɛ. 19 Beɛbe mɔ́i, à yɛ iyi a kù yɔ́kɔ́ a kù lɔ́si bi kusɪmiu si na iyi í jɔ́ a kù dasi naanɛ.

4

1 Kuwãi Ilaaɔ́ iyi í ni aa ka lɔ́si bi kusɪmiu í wɛɛ baa nnyɪ. Na ɲɲu, i ce laakai ku ba inɛ gɔ́ ɲɲɛ ɲa a maà na a to wa do ankãanyi nɔ́ a ba wee aɲa a kaa ba a lɔ́ bi kusɪmiu. 2 À waaɔ́ nwa laabaau jüida si bei à cea inɛ ɲa iyi à tako à wa si gbabuau. À gbɔ́ ideu amma kù ce ɲɲa aranfãani kãma domi si waati iyi à gbɔ́, a kù dasi naanɛ. 3 Awa iyi à dasi naanɛ aa ka lɔ́si bi kusɪmiu, bi kusɪmi iyi Ilaaɔ́ í fɔ́ ideɛ í ni,

Si idɔ̀kɔ̀m n̄ ceekpe n̄ ni,
A kaa l̄si bi kus̄imi iyi n̄ ce n̄ja
sɔ̀luɛu.

Í fɔ̀ bɛɛbɛ baa do iyi í ce sɔ̀lui kus̄imiu
tã hai waati iyi í taka andunya. ⁴ Do
ntɔ̀i, bii gɔ̀ à fɔ̀ ideí ajɔ̀ mɛɛjesiaú à ni,
Ilaaɔ̀ í kpa irii icɛɛ fei nɔ̀ í s̄imi si ajɔ̀
mɛɛjesia.

⁵ Do n̄ju fei Ilaaɔ̀ í fɔ̀ ide iyi à tako à ka
wau wo iyi í ni,

A kaa lɔ̀ si bi kus̄imi iyi n̄ ce n̄ja
sɔ̀luɛu ajɔ̀ kãma.

⁶ Inɛ gɔ̀ n̄a aa na a lɔ̀ si bi kus̄imiu.
Amma inɛ sinte n̄a iyi à gbɔ̀ laabaau
jiidau a kù l̄si na ide hai jirima n̄ju.

⁷ Na n̄ju, nsei Ilaaɔ̀ í jilɛ ajɔ̀ má, nɔ̀
ajɔ̀ui nnyi. Ideu í cei bei Ilaaɔ̀ í jɔ̀ à na
à gbɔ̀ hai si gelei Davidi si anyii ad̄
nkpɔ̀ nkpɔ̀. Ideu í ni,

Bii ì gbɔ̀ ide ku fɔ̀i Ilaaɔ̀ nnyi n̄a,
I maà ti í lele idɔ̀ n̄je.

⁸ Ntɔ̀i, bii í je si kus̄imiu bei Zozue
í bɔ̀ò inɛ n̄ju wo, Ilaaɔ̀ kaa fɔ̀ ideí
ajɔ̀i kus̄imi mmu gɔ̀ iyi á na ku naa.

⁹ Bɛɛbei kus̄imi í wɛɛ má iyi í je ti inɛi
Ilaaɔ̀ n̄a bei Ilaaɔ̀ takɛ í s̄imi si ajɔ̀
mɛɛjesiaú. ¹⁰ Inɛ iyi í l̄si bi kus̄imi iyi
Ilaaɔ̀ í ce sɔ̀luɛu, í kpa irii icɛɛi si bei
Ilaaɔ̀ mɔ̀ í kpa irii tɛɛ. ¹¹ Na n̄ju, ka ce
kookaai ka l̄si bi kus̄imiu. Kãma nwa
ku maà je hai gbɔ̀ ide bei inɛ n̄ju. Bii
kù je bɛɛbɛ aa ka na ka cuku ka kua bi
kus̄imiu.

¹² Idei Ilaaɔ̀i í je kuwɛɛ, í nɔ̀ í nɛ
gbugbã. Í d̄ò anu í re taakuba ilu andɛ
minji. Í nɛ gbugbã iyi á yɔ̀kɔ̀ ku lɔ̀ò hee
lelei idɔ̀ ku fɛɛfɛ idɔ̀i amanɛ do lasabue,
ikɔ̀i ara mɔ̀ do lompi. Nɔ̀ á wuse idɔ̀bii
amanɛ do lasabue. * ¹³ Nkãma kù wɛɛ
iyi wa manjia Ilaaɔ̀ woo taka. Fei ndɛɛ
í c̄i wa jilei si wajue. Nɔ̀ n̄juí awa fei aa
ka tusea kuwɛɛ nwa.

Jesui í je woo wee nlau

¹⁴ Do ntɔ̀i à nɛ woo wee nla iyi í bɔ̀
lelei Aɔ̀ í to hee bi Ilaaɔ̀ takɛ. N̄juí í je
Jesu amaɛ. Na n̄ju, ka leek̄i dim dim si
naane iyi à dasi, ¹⁵ domi woo wee nla
iyi à n̄ju á yɔ̀kɔ̀ ku ce araarei gbugbã
hai nɛ nwa si na iyi í jɔ̀ à lelɛɛ ku ceò
laalɔ̀ si mii fei bei awa mɔ̀, amma kù

ce dulum. ¹⁶ Kitãi bommai Ilaaɔ̀i í je
tengi bii aa ka ba did̄. Na n̄ju, ka sekeɛ
si kitãu si kutɔ̀ nwa do idɔ̀ ku buba,
ku ba ku ce araare nwa nɔ̀ ku mu nwa
did̄ iyi á sobi wa si waati iyi í jɔ̀.

5

¹ Woo wee nla iyi à ya so hai si inɔ̀i
amanɛ n̄a fei, à ya sooi ku cea Ilaaɔ̀
icɛ na iri n̄ja ku ba ku ya kooa Ilaaɔ̀
amua n̄ja n̄a nɔ̀ ku ce kuwee n̄a na irii
dulum du n̄a. ² Á yɔ̀kɔ̀ ku ce suuru do
inɛ n̄a iyi a kù mà ngɔ̀gɔ̀ do inɛ n̄a iyi à
yaa hai si kpãa, si na iyi í jɔ̀ n̄ju takɛ
mɔ̀ kù kɔ̀. ³ Na n̄ju í jɔ̀, kù nɛ bei á ce
iyi kù ce kuwee na irii dulum dii n̄ju
takɛ bei wa ce na irii inɛ n̄a. ⁴ Inɛ gɔ̀
kaa yɔ̀kɔ̀ ku so araɛ ku ni n̄ju í je woo
wee nlau, bii kù je Ilaaɔ̀i í kpoo bei í
kpe Arɔ̀ò wo.

⁵ Bɛɛbɛ m̄ai baa Kirisi takɛ kù so
araɛ lele kù ni n̄ju í je woo wee nlau.
Ilaaɔ̀i í cicɛɛ, n̄ju iyi í s̄ɔ̀ í ni,
Awɔ̀i ì je Amam.

Hai nnyi n̄ je Baaɛ.

⁶ Bii gɔ̀ à kɔ̀ ide iyi í s̄ɔ̀ má í ni,
Awɔ̀i aa je woo wee do ajɔ̀ fei bei
Mɛekizedeki.

⁷ Si waati iyi Jesu í wa si andunya
í ya ce kutɔ̀ do anu ku d̄ò nla nla do
cikãaju. Í tɔ̀ sobii Ilaaɔ̀, n̄ju iyi á yɔ̀kɔ̀
ku nyaa hai si awɔ̀i iku, nɔ̀ í gbɔ̀a si na
iyi í jɔ̀ í s̄ɔ̀aa iri ilɛ. ⁸ Do iyi í je Amai
Ilaaɔ̀ fei, í kɔ̀kɔ̀ ku jirimɛ si ijuukpã iyi
í yɛ. ⁹ Iyi í kɔ̀ í tã nɔ̀ í baa í jea inɛ n̄a
iyi à waa jirimɛ fei icui faaba iyi ci ya
tã. ¹⁰ Nɔ̀ Ilaaɔ̀ í coo woo wee nlau bei
Mɛekizedeki.

Ka maà jɔ̀ naane ku dasi nwa

¹¹ Mii nkpɔ̀ í wɛɛ iyi aa ka yɔ̀kɔ̀ ka fɔ̀
si gãmɛi ideu ihɛ, amma á gaabu a sisi
n̄je yaaseɛ domi ì baa ì je inɛ n̄a iyi a ci
ya gbɔ̀ yaasei ide n̄ya n̄ya n̄a. ¹² Waati
í to bebei bii í jɔ̀ inɛ mɔ̀ i kɔ̀ inɛ gɔ̀ n̄a
mɔ̀ si ideu, nɔ̀ do n̄ju fei, ì kɔ̀ ì waa nɛ
bukaatai inɛ iyi á kɔ̀ n̄je si mii sinte n̄a
si ideí Ilaaɔ̀. Inɛ iyi ì to i je ije kili nla
nɔ̀ ì nyi ì waa nɛ bukaatai amɔ̀ má n̄a.
¹³ Inɛ iyi wa m̄m̄o fei amai, kaa yɔ̀kɔ̀
ku w̄a jiida do laalɔ̀. ¹⁴ Amma ije kili,

* **4:12** Idei Ilaaɔ̀ í je kuwɛɛ tia nwo n̄ju à ni, “Idei Ilaaɔ̀ í wɛɛ njaawɛ”.

ijei inɛ ngbo ɲai, aɲa iyi à mà jiiida do laalɔ ku wūa si na iyi í jò à nɛ dɔɔnɛɛ.

6

¹ Na nɲu, ka jò ide sinte ɲau si gāmei Kirisi nɔ ka bɔ waju ka jɛ inɛ ɲa iyi à jia. A kaa ka jilɛ icui ideu ku kɔsi má. Ideui í jɛ ideu idɔ ku kpaasi hai si kookoosui nfe ku ce, do ideu naane ku dasi si Ilaaɔ, ² do ideu ikɔi inyi ku dasi ikā ikā, do ideu awɔ ku lea inɛ ɲa si iri, do ideu kujji iku ɲa, do ideu iyi Ilaaɔ á jilɛ hee do ajɔ fei si kiitiu. ³ Kookaaii waju ku bɔi aa ka ce bii Ilaaɔ í bi.

⁴ Inɛ ɲa iyi à ba inya kumái Ilaaɔ tã, nɔ à tie amuai lele, nɔ à ba ikpɛ si Hundei Ilaaɔ, ⁵ nɔ à yɔɔ iyi ideu Ilaaɔ í sɪa, nɔ à mà gbugbāi kuweɛi ala, ⁶ bii à sinda à toa ideu Ilaaɔ anyi, a kaa yɔkɔ a sinda idɔ má, domi à sɪsɪ à waa kpakpa Amai Ilaaɔ si jii ku gaauu má nɔ à waa dasie anyɔ si bantuma.

⁷ Ntɔ ntɔ, ilɛ á yɔkɔ ku mɔ inyii ijɪ nɔ amaaɲe iyi á cea woo logoo ɲa aranfaani á fita. Bii ilɛu í ce beɛbe, á ba kuweɛi Ilaaɔ. ⁸ Amma bii agū do agū fūfū ɲai à fita si, ilɛu kù ce nɛɛi. Bii í kɔɔsi Ilaaɔ á ceekpeɛ, si anyiɛ nɔ ku joo.

⁹ Inɛ baakɔɔ nwa ɲa, baa do iyi à waa fɔ beɛbe, à waa naane ɲɛ. À mà iyi ì wa si kpāai faaba ɲa. ¹⁰ Ilaaɔ í jɛ inɛ dee dee, kaa gbeɲe icɛ nɲɛ do kubi iyi ì nyisi na iriɛ ɲa, si bei ì gbɔa inɛɛ ɲa wo ɲa, nɔ ì waa gbɔ nɲa baa nsei ɲa. ¹¹ Amma à bi inɛ baa yooma nɲɛ fei ku hanya do iju nkpa ku leekɪ si ideu hee kɔɔɛ ku ba mii iyi ì waa cɔ kpāae ɲau ku ce mam mam. ¹² A kù bi ì na ì ce ika ɲa, amma ì sisi inɛ ɲa iyi à dasi naane nɔ à temua à waa jɛdɔ tubu iyi Ilaaɔ í wā ɲa dou.

Ide iyi Ilaaɔ í wā kù nɛ sika

¹³ Waati iyi Ilaaɔ í cea Aburhamu kuwā í gbasi do irii nɲu takae si na iyi í jò inɛ gɔ kù weɛ iyi í roo má, ¹⁴ í ni, an weɛ do ntɔ, nɔ n jò dimiɛ ku kpɔ. ¹⁵ Si beɛbei Aburhamu wa temuaɔ nɔ í ba mii iyi Ilaaɔ í wā do. ¹⁶ Bii inɛ ɲa à waa gbasi ide, à ya cooi do irii inɛ iyi í re ɲa, nɔ kugbasu ku jò a mà iyi ntɔ ntɔ á cooi nɔ ku kpa irii kakɔ fei. ¹⁷ Beɛbei, inɛ ɲa iyi Ilaaɔ í cea kuwāu, í

bi ku nyisi ɲa mam mam iyi ideu nɲu kù nɛ gele ku kɔbia. Na ɲai í jò í gbasi ku ba a mà iyi ntɔ ntɔ á cooi. ¹⁸ Na nɲu, ideu kuwā do kugbasi, aɲa minjii à weɛ iyi kaa kpaasi, nɔ si ide minji ɲau be Ilaaɔ kaa yɔkɔ ku sɔ ibo. Si ide minji ɲau bei Ilaaɔ wa mu nwa gbugbā ntɔ ntɔ, awa iyi à waa leekɪ si kpāa ku cɔ iyi í jilɛ nwa nɔ à ba bi ku manji nwa sie. ¹⁹ Kpāa ku cɔu wa mu idɔ nwai dim dim bei isɔi akɔi inyi í ya gɛɛ akɔu. Isɔ iyi à nɛu wa soi dim dim do anyii ridoo bi ku wai Ilaaɔ lele. ²⁰ Tengi bei Jesu í cua nwa í lɔ na iri nwa domi í baa í jɛ woo wee nla do ajɔ fei bei Mɛekizedeki.

7

Mɛekizedeki í jɛ ilaalu nɔ í jɛ woo wee má

¹ Mɛekizedekii í jɛ ilaalu Salem do woo weɛi Ilaaɔ ilu gbugbā fei. Si waati iyi Aburhamu í jɛ amanlu ɲa igū wa baa, ɲai Mɛekizedeki í bɔ ku kɔo ku weeaa. ² Mii iyi Aburhamu í ba wa fei, í naa í ce ikpɛɛ, si mɛɛwa fei í nya akā í na Mɛekizedeki. Yaasei irii Mɛekizedekiui í jɛ ilaalu iyi í jɛ dee dee. Si anyii nɲu, í jɛ ilaalu Salem, waato ilaalu laakai ku sū. ³ Inɛ gɔ kù mà baae walakɔ iyeɛ walakɔ balae gɔ. A kù ce faajii kubie hee má jɛ faajii ikuɛ. Si beɛbe í jɔ Amai Ilaaɔ, nɔ í jɛ woo wee do ajɔ fei.

⁴ I cɔ zaka bei kulai mɔkɔu í to, nɲu iyi si waati iyi Aburhamu bala nla nwa í jɛ igū, mii ɲa iyi í ba wa, si mɛɛwa fei í nya akā í náa. ⁵ Si inɔi inɛi Levi ɲa, inɛ ɲa iyi à jɛ woo wee ɲau, wooda nwa í na ɲa kpāa, si mɛɛwa fei inɛi Izireli ɲa a nya akā a na ɲa. Do nɲu fei, à jɛ nyaanze akā, aɲa fei tɔkui Aburhamu ɲai. ⁶ Mɛekizedeki í weea Aburhamu iyi Ilaaɔ í cea kuwāu, nɔ baa do iyi Mɛekizedeki kù jɛ dimii Levi, do nɲu fei, Aburhamu í náa ikpɛu. ⁷ Kù nɛ sika gɔ, inɛ iyi í re nɲui í ya weea kpaasi. ⁸ Inɛi Levi ɲa, aɲa iyi inɛ ɲa à ya na akā si mɛɛwau fei, amane ɲai iyi à ya ku, amma Mɛekizedeki í weɛ, si bei kukɔi ideu Ilaaɔ wa fɔ. ⁹ Nsei, si waati iyi Aburhamu í náa zakaa,

í yei bei Levi takae mɔ́ í náa, n̄ɲu iyi amaε ɲa à waa ba zakaau, ¹⁰ domi baa do iyi a kù bí Levi waati beεbe, í ye bei í wa si arai balae waati iyi balaeu í ko Mεekizedeki.

¹¹ Wooda iyi Ilaađ í na inei Izireli ɲa, kpāai kuweei inei Levi ɲai í je icue. Nsei, bii í je kpāai kuweeu be á yɔkɔ ku jò inε ɲa a kō mam mam, a kaa ne bukaatai woo wee mmu gɔ́ ku naa má bei Mεekizedeki, inε iyi kù je dimii Arɔ̄, ¹² domi bii à kpaasi kpāai kuwee beεbe, tilasi í gbe a kpaasi wooda mɔ́. ¹³ Ntɔi, Lafēε nwa iyi ideu wa fāau, í je inei dimi mmu gɔ́, nɔ́ si dimiu inε kāmá kù ce icεi kuwee. ¹⁴ Ntɔ ntɔ, à mà iyi à buui si dimii Zuda. Moizi kù nɔ́ kù fɔ́ idei inε kāmá si gāmei dimiu iyi á na ku je woo wee.

Woo wee gɔ́ iyi í ye bei Mεekizedeki

¹⁵ Yaasei ideu í fita s̄aa s̄aa ši bei à ye woo wee mmu gɔ́ í fita iyi í ye bei Mεekizedeki. ¹⁶ A kù coo woo wee si na iyi í jò à buu si dimii woo wee ɲa, amma do gbugbāi kuwee iyi ci ya t̄ai. ¹⁷ Do ntɔi, kukɔi idei Ilaađ í fɔ́ na iriε í ni, Awai aa je woo wee do ajɔ fei bei Mεekizedeki.

¹⁸⁻¹⁹ Si beεbei à kpa wooda nwou nɔ́ à naađ kpāa ku cɔ́ iyi í roo wa, nɔ́ do saabuei à waa sekeε si Ilaađ. À kpa wooda nwoi si na iyi í jò kù ne gbugbā nɔ́ kù ne aranfāani. Ntɔ ntɔ, wooda kù jò nkāmá kù kō mam mam.

²⁰ Ilaađ í jilɔ̄ woo wee bei Mεekizedeki nɔ́ í gbasi ideu. Inε ih̄ɔ ɲa à je woo wee ɲa, kù je do kugbasii Ilaađ. ²¹ Amma do kugbasii Ađ Lafēε í ce Jesu woo wee í ni, Amu Ađ Lafēε n̄ gbasi ideu.

N kaa n nɔ́ n dede si idem má. Aa je woo wee do ajɔ fei.

²² Beεbei Jesu í je nwa bei akaasii akabuu iyi í s̄ia í re wa.

²³ Tengɪ bii idei Jesu do idei woo wee ɲau í nya ikā wee. Woo wee ɲau à kpɔ́ si na iyi í jò amanε ɲai iyi à ya na à ku, nɔ́ icε ɲa ku leekí. ²⁴ Amma Jesu n̄je í weei do ajɔ fei, ɲoi í jò inε mmu gɔ́ kaa s̄asi agbeε ajɔ kāmá. ²⁵ Na n̄ɲu à yɔkɔ ku faaba inε ɲa iyi à waa sekeε

si Ilaađ do saabue mam mam, domi í weei hee do ajɔ fei ku maa t̄ɔ̄ Ilaađ na iri ɲa.

²⁶ Na n̄ɲu, Jesu í je woo wee nla iyi à ne bukaataε. Kuweei n̄ɲu do ti ilu dulum ɲa kù je dimi akā. Í má, kù ce dulum ajɔ kāmá nɔ́ riisi kāmá kù wa siε. À soo í ne hee lelei Ilaađ. ²⁷ Kù ye bei woo wee nla iyi ih̄ɔ ɲa, aɲa iyi à ne bukaatai kuwee ajɔ fei, sinte na irii dulum dii aɲa taka ɲa, si anyie ti inε ɲa iyi à gbe. Inε n̄ɲu í ce kuwee akā iyi í to hee do ajɔ fei si waati iyi n̄ɲu takae í na araε. ²⁸ Woo wee nla ɲa iyi à waa ce icε bei woodai Moizi í jilε, a kù kō. Amma woo wee nla iyi Ilaađ í jilε do idei kugbasie iyi í fɔ́ si anyii woodau, n̄ɲui í je Amaε iyi í kō hee do ajɔ fei.

8

Jesu woo wee nla nwa

¹ Nsei, irii ideu wee. Awa à ne woo wee nla dimi beεbe, inε iyi wa buba lele si awɔ́ n̄jei kitāi bommai Ilaađ ilu gbugbā fei. ² Wa ce icεi woo wee nla si inɔ́ kumái bi ku wai Ađ Lafēε takae, iyi Ađ Lafēε í ce, kù je amanε.

³ À jilε woo wee nla baa yooma fei ku cea Ilaađ amua do kuwee ɲa. Na n̄ɲu, í gbe woo wee nla nwa kù ne ngɔ̄gɔ́ iyi á ceđ kuwee. ⁴ Bii í je í wa si andunya kaa je woo wee, domi woo wee ɲa à weε iyi à waa ce kuwee si bei woodai Moizi wa fɔ́. ⁵ Woo wee ɲau à waa s̄is̄i icεi lele. Icε ɲa í jɔ́ icεi kuwee ntɔ́ iyi wa ce leleu. Beεbe m̄oi, waati iyi Moizi í t̄a s̄ɔ̄lu ku ce ilei acɔ́, Ilaađ í s̄ɔ̄ í ni, jò i coo mam mam ku ye bei n̄ nyisie si antai iri kutau. ⁶ Do yaase bei icεi Jesu í ređ tu ɲa, beεbei akabuu iyi í teese si gāmei Ilaađ do amanε ɲa í ne beεre í re. Akabuuu, kuwā iyi í re do beεreui í je icue.

⁷ Bii akabuu sinteu í kō, kaa ne a kpaasie má. ⁸ Amma Ilaađ í ye taalei inε ɲa waati iyi í ni,

Amu Ađ Lafēε n̄ ni, ajɔ wa naa iyi an đí akabuu tit̄ɔ́ do dimii inei Izireli do inei Zuda ɲa.

⁹ Kaa ye bei iyi n̄ đí do bala ɲa ɲa,

Ajɔ iyi n̄ mu awɔ n̄ɲa n̄ fitaɔ n̄a hai ilei
Ezibiti.

A kù leeki do akabuu iyi n̄ di do aɲa.
Na n̄ɲu, n̄ ce si n̄a atafii.

Ideu bei, amu Aɔ Lafɛɛ n̄ fɔ.

¹⁰ Nɔ n̄ ni má, akabuum wee, iyi an di
do dimii inei Izireli n̄a si anyii
ajɔ n̄ɲu.

An dasi woodam si lasabu n̄ɲa.

An kɔɔ si idɔ n̄ɲa.

An je Aɔ Lafɛɛ n̄ɲa nɔ aa je inem n̄a.

¹¹ Ine kãma n̄ɲa kaa kó inei ilue si
cio má walakɔ kpaasie ku ba ku
màm,

Domi aɲa fei aa màm hai ama keeke
hee ku bɔ inɛ ngbo.

¹² An kpa idei kuce laalɔ n̄ɲa. N kaa n
ye gigii dulum du n̄a má.

¹³ Idei akabuu titɔ iyi Ilaaɔ wa fɔui í jò
ti takou kù ne aranfãani má. Wee mii
iyi wa gbo wa fei, wa bɔ ku kpa irii.

9

Kutɔɔi akabuu sinte do ti lele

¹ Si waatii akabuu sinteu wooda í
wɛɛ si gãmei kutɔɔ, nɔ ile bi kuwai Ilaaɔ
mɔ í wɛɛ si andunya. ² Ntɔi à gũ ilei
acɔ. Inɔ sinteu í ya kpe ile kumá. Bei
fitila í wa do taabu do pɛɛ iyi à jileɔ
Ilaaɔ. ³ Do wajui acɔ minjisiau * inɔ
mmue gɔ í wa be má iyi à ya kpe ile iyi
í re do kumá. ⁴ Bei bi kuwee iyi à ce
do wura í wa, si antaɛi à ya jo tulare.
Be mɔi kpakoi akabuui Ilaaɔ í wa iyi
à bii do wura. Si inɔ kpakoui, cakai
wura í wa, bii à dasi mana †. Nɔ si inɔ
kpakou mɔi goloí Arɔɔ iyi Ilaaɔ í jò í da
koko wo í wa, do kuta ku munga anu
si bii à kɔ wooda. ⁵ Si antai kpakoui
amaleka ilu amboe n̄au à wa. Wurai
à yɔ à ceɔ amaleka n̄au. À jò ikpa n̄a
í fũ í bii tengi bii à ya nikã n̄jei kuwee
na dulum. Amma a kaa ka yɔkɔ ka sisi
idei mii n̄au ihɛ fei n̄sei.

⁶ Do yaase beɛbei à jile fei ndɛɛ nɔ
woo wee n̄a à ya lɔ inɔ sinteu ajɔ fei
a maa ce icei kutɔɔ n̄ɲa. ⁷ Amma woo
wee n̄lau n̄ɲu akãi í ya lɔ inɔ minjisiau
adɔ do adɔ gbakã akã do n̄jei mɛɛmu
iyi í ya ceɔ Ilaaɔ kuweeu na dulum

* **9:3** acɔ minjisiau acɔ sinteu í je bi ku lɔ. † **9:4** mana ije iyi Ilaaɔ í sambaa inei Izireli n̄a wa hai lele
waatii iyi à wa gbaɲuu.

dii n̄ɲu takae do iyi inɛ n̄a à ce si kumà
hai mà n̄ɲa. ⁸ Beɛbei Hundei Ilaaɔ wa
nyisi wa iyi kpãa iyi wa bɔ inɔ ntɔ iyi í
re do kumá a kù c̄ɲu titã waatii iyi ile
sinteu í wɛɛ. ⁹ Iyi bei í je n̄wa yaasei mii
iyi wa ce n̄seiu ihɛ, domi wa nyisi wa
iyi amua n̄a do mɛɛmu n̄a iyi à ya ceɔ
Ilaaɔ kuwee n̄au kù to ku jò idɔi inɛ iyi
wa coou kù má mam mam. ¹⁰ Mii n̄au
be fei wa fɔ idei kuje do kumɔ do ara
ku wie dimi ikã ikã. Woodai ara n̄ɲu
akãi iyi Ilaaɔ í jile hee titɔɛ ku maa naa.

¹¹ Amma waatii iyi Kirisi í naa, í je
woo wee n̄la iyi í naaɔ mii jiidai ala wa
n̄nyi. N̄ɲui í lɔ ile gɔ iyi í la í re nɔ í s̄ia
í re. Kù je amane n̄ai à coo, waatɔ kù
wa si andunya iyi à taka. ¹² Kirisi n̄je
í lɔ inɔ iyi í re do kumáui gbakã akã
hee do ajɔ fei, nɔ kù je do n̄jei iwo n̄a
walakɔ ti ama ketɛ n̄a. N̄jei n̄ɲu takaei
í lɔɔ. Beɛbei í jò à baɔ faaba iyi ci ya tã.
¹³ Ine n̄a iyi a kù má à ya fãsi n̄a n̄jei iwo
n̄ai do ti ketɛ kombo n̄a do irurui ketɛ
n̄a iyi à jo, ara n̄ɲa ku bei ku má. ¹⁴ Bii
beɛbei, beirei aranfãanii n̄jei Kirisi á
to. Do saabui Hundei Ilaaɔ iyi kaa kui í
naɔ Ilaaɔ araɛ bei kuwee iyi kù ne agbe.
N̄jei á jò idɔ n̄wa ku má hai si ice n̄fe
n̄fe ku ce ku ba ka yɔkɔ ka tɔɔ Ilaaɔ, n̄ɲu
iyi í je icui kuwɛɛ.

¹⁵ Na n̄ɔi í jò Kirisi í je woo teese kpãa
ku ba Ilaaɔ ku di akabuu titɔ do amane
n̄a nɔ inɛ n̄a iyi Ilaaɔ í kpe a je tubu iyi
ci ya tã iyi í ce n̄ɲa kuwãɛu. Aa yɔkɔ a je
tubuui na iku iyi Kirisi í ku, ku yaɔ inɛ
n̄a hai si kurara n̄ɲa iyi à ce si waatii
akabuu n̄wou.

¹⁶ Akabuu dimi beɛbe iyi í je ti tubu
ku kpɛ, ku bei ku ce ice tilasi í gbe inɛ
iyi í ce akabuuu ku ku titã. ¹⁷ Ntɔi,
a kaa ceɔ akabuui tubu ku kpɛ ice bii
kù je inɛ iyi í ce akabuuu takae í ku,
domi bii í wɛɛ si hunde akabuuu kaa
ne gbugbã ku ce ice. ¹⁸ Na n̄ɔi í ce baa
akabuu sinteu, do n̄jei à d̄ɲu. ¹⁹ Sinte
Moizi í sisia inɛ fei wooda baa yooma
fei si bei Ilaaɔ í jilɔɔ. Si anyii n̄ɲu, nɔ í so
n̄jei ama ketɛ n̄a do ti iwo n̄a do inyi, nɔ
í so ikũ nkpa do amaawɔi j̄li ndii isɔpu,
í dasi n̄jeu nɔ í fãsi tiai woodau do inɛ

fei. ²⁰ Nɔ́ í ni, iyi ihēi í je nje iyi wa mua akabuu iyi Ilaaḏ́ í dī do inɛu gbugbā. ²¹ Nɔ́ í so njeu má í fāsi ilei acɔu do mii ḡa iyi à ya ceò kuweeu fei. ²² Si ideɪ wooda njei í ya jò mii nkpɔ́ ku má. Bii nje kù nikā́ Ilaaḏ́ kaa kpa dulum dii inɛ kāmā. ²³ Mii ndii andunya ḡau ihēi iyi à jò mii ndii lele ḡau à má do kuwee dimi beɛbe. Amma mii ndii lele ḡa taka ḡḡa à ne bukaatai kuwee iyi í re do beɛɛ.

Kuweeɪ Kirisi í kpa ideɪ dulum

²⁴ Á mà sãa sãa iyi Kirisi kù lɔ́ ile kumá iyi amanɛ ḡa à ce. Kù lɔ́ ile iyi í jò bi ku wa ntɔ́ ntɔ́i Ilaaḏ́u, amma í lɔ́i hee lele takae nɔ́ nsei wa leekí si wajui Ilaaḏ́ na iri nwa. ²⁵ Si bei í lɔ́ be, kù je á ni í ne bukaatai koo ce kuweeɪ araɛ tuuba nkpɔ́ nkpɔ́. Woo wee nlau, inɛ ḡḡu í ya lɔ́i adḏ́ do adḏ́ si inɔ́ iyi í re do kumá do njei mɛɛmu ḡḡ. ²⁶ Bii í je Kirisi í lɔ́ be tuuba nkpɔ́ nkpɔ́ wo, á ye ijuukpā isɛ fɛfɛlo hai sintei andunya. Amma nsei, si waatii ankāanyiu ihē, í na araɛ bei kuwee gbakā akā iyi í to ku kpa ideɪ dulum hee do ajò fei. ²⁷ Si bei Ilaaḏ́ í jilɛa inɛ fei ku ku gbakā akā ku bei ku kiitiɛ, ²⁸ beɛbe mɔ́i Kirisi í na araɛ gbakā akā bei kuwee í soð dulum dii inɛ nkpɔ́. Á nɔ́ ku na ku faata wa isɛ gbeejisia, kù je ku naa ku so dulum dii inɛ ḡa má, amma ku ba faabai inɛ ḡa iyi à waa degbeɛ ḡau kú kḏ́ mam mam nii.

10

¹ Woodai Moizi ideɪ mii ḡa iyi à jò mii jiida ḡa iyi aa na a naai wa fɔ́, kù je mii jiida ḡau taka ḡḡa. Na ḡḡu, inɛ ḡa iyi à waa sekeɛ si Ilaaḏ́ do kuwee ḡa iyi à ya maa ce dimi akā adḏ́ do adḏ́ hai ne kɔ́, woodau be kaa yɔ́kɔ́ ku jò a kḏ́ mam mam. ² Bii í je yaasei Ilaaḏ́ ku tɔ́ beɛbei á jò inɛ ḡau a má wo, idɔ́ ḡḡa kaa ye taale ḡḡa nɔ́ a kaa ne bukaatai a maa ce kuwee má. ³ Amma kuweeu, í je mii ḡḡu iyi í ya ye inɛ ḡa gigii dulum du ḡa adḏ́ do adḏ́. ⁴ Ntɔ́ ntɔ́, njei keɛɛ do ti iwo ḡau kaa yɔ́kɔ́ ku kpa ideɪ dulum.

⁵ Na ḡḡu, waati iyi Kirisi í bi ku naa si andunya í sḏ́ Ilaaḏ́ í ni, Kù je kuwee walakɔ́ amua ḡai ì bi.

Na ḡḡu í jò ì ceem ara.

⁶ Kù je kuwee ḡa iyi à ya jò si ina fei sãa sãa
Walakɔ́ kuwee iyi à ya ce na dulum dii inɛ ḡai á dḏ́ɛ si.

⁷ Si anyii ḡḡu nɔ́ ñ ni, amu wee Ilaaḏ́.

Ñ wa n naai n na n ce idɔ́ɔbie

Si bei à kɔ́ idem si tiai wooda.

⁸ Sinte titā́ Kirisi í ni, kù je kuwee walakɔ́ amua ḡai ì bi. Kù nɔ́ kù je kuwee ḡa iyi à ya jò si ina fei sãa sãa walakɔ́ iyi à ya ce na dulum nii á dḏ́ɛ si. Do ḡḡu fei kuwee ḡa iyi wa fāau à waa cooi si bei wooda í jilɔ́. ⁹ Si anyii ḡḡu í ni, amu wee ñ wa n naai n na n ce idɔ́ɔbie. Si beɛbei ì kpa irii kutɔ́ nwou nɔ́ ì kpaasie do mmue. ¹⁰ Si bei Jesu Kirisi í ce idɔ́ɔbii Ilaaḏ́, na ḡḡu í jò aa ka yɔ́kɔ́ ka má hai si dulum du wa ḡa na saabui kuweeɪ araɛ iyi í ce gbakā akā hee do ajò fei.

¹¹ Woo wee fei í ya maa ce icɛɛi ajò baa yooma fei. Nɔ́ tuuba nkpɔ́ nkpɔ́ kuwee akāu bei í ya maa ce nɔ́ kaa yɔ́kɔ́ ku kpa ideɪ dulum. ¹² Amma kuwee akāi Kirisi í ce na irii dulum. Si anyii ḡḡu, í koo í buba si awɔ́ njei Ilaaḏ́ hee do ajò fei, ¹³ wa degbe ajò iyi Ilaaḏ́ á ce mbɛɛɛ ḡa bi ku lesi isɛɛ. ¹⁴ Á yɔ́kɔ́ ku maa bubae si na iyi í jò amua akāui í jò inɛ ḡa iyi Ilaaḏ́ í ce inɛɛ ḡa à má mam mam hee do ajò fei. ¹⁵ Hundei Ilaaḏ́ mɔ́ wa je nwa seɛdai ideu. Sinte titā́ í ni, ¹⁶ Aḏ́ Lafēɛ í ni, akabuu iyi an dī do aḡa si anyii ajò ḡḡu wee.

An dasi woodam si idɔ́ ḡḡa.

An kɔ́ si lasabu ḡḡa.

¹⁷ Nɔ́ í ni má,

N kaa n ye gigii dulum du ḡa

Do wooda ku kua ḡḡa má.

¹⁸ Debei, bii à kpa ideɪ dulum, kù ne a ce kuwee ḡḡu na irie má.

Ka sekeɛ si Ilaaḏ́

¹⁹ Na ḡḡu, inɛ inɛm ḡa, aa ka yɔ́kɔ́ ka lɔ́ si inɔ́ iyi í re do kumá do idɔ́ ku buba na saabui njei Jesu. ²⁰ Ridoo iyi wa ganji inɛ ḡa a lɔ́ inɔ́ iyi í re do kumá í ga si waati iyi Jesu í na araɛ. Beɛbei í nya nwað kpa titḏ́ iyi í je ti kuweɛ. ²¹ Nɔ́ à ne woo wee nla iyi í je inɛ ngboi kpasɛi Ilaaḏ́. ²² Na ḡḡu, ka

sekeε si Ilaađ do idō hai ne muafiti do naane ku dasi hai ne sika, do idō kumá iyi kù waa ye taale nwa do ara iyi à we do inyi iyi í má. ²³ Ka jò ka leeki dim dim si kpāa ku cō iyi à waa je seedaεu ihē, domi Ilaađ, nηu iyi í ce kuwā í je ilu naane. ²⁴ Ka ce laakaii nje ku ba ka ya mua nje gbugbā iyi á jò ka bi ine ηa nō ka maa ce ice jiida. ²⁵ Ka maà ti ka jò idei kutatō nwa, si bei ine gō ηa à ya maa ce. Amma ka mua nje gbugbā. Bei ì ye ajōi Lafēε wa maai wa fei, beεbe mōi aa ya maa muaò nje gbugbā ηa.

²⁶ Awa iyi à mà ntō tā, bii à waa mōsi dulum ku ce, kuwee gō kù weε ma iyi á kpa idei dulum, ²⁷ í gbe ka weεò njo ka maa degbe kiitii Ilaađ do ina nla iyi á ce nfei mbeεε ηa. ²⁸ Inε baa yooma iyi í kua woodai Moizi fei, bii amane minji mēeta í je seedaε à ya kpaai, a ci ya ce araareε. ²⁹ Debei, ine iyi wa donda Amai Ilaađ wa cō njeε nfe, nje si bii Ilaađ í đī akabuue iyi á jò lafēε ku má, nō wa bu Hundei Ilaađ iyi wa nyisi wa didōu, i cō zaka bei mii iyi á na ku ba lafēε si ajōi kiitii á to. ³⁰ Ntō ntō, awa à mà ine iyi í fō í ni, amui an sāa ine laalō iyi í ce, amui an kpā woo ce laalō iju. Nō í ni má, amu Ađ Lafēε an kiiti inem ηa. ³¹ Ideu í to njo nla nla bii amane í dasi awōi Ilaađ, nηu iyi í weε.

³² I ye gigi mii iyi í tako í ba ηe wo ηa si waati iyi ì ye inya kumái Ilaađ ηa, ì ba ijuukpā ηa ntō ntō amma ì leeki si dim dim ηa. ³³ Waati gō ηa à ya maa bu ηe nō à kpā ηe iju si bantuma, nō si waati gō ηa mō ì ya maa mua ine gō ηa iyi à waa ye dimii wahalau be gbugbā ηa. ³⁴ Ntōi, ì ce araarei inei piisōō ηa. Iyi ine ηa à nō à gba mii ndu ηe ηa ì je ηai do inō didō, domi ì mà ηa iyi ì ne amani iyi í re do beεre iyi í ya maa weε do ajō fei. ³⁵ Na nηu, i maà fūsi idō ku buba nηe awō, domi ribae í la. ³⁶ Do ntō, í gbe i temua ηa ku ba bii ì ce idōbii Ilaađ ì tā ηa, i ba mii iyi í ce nηe kuwāε. ³⁷ Ntōi, si bei kukōi idei Ilaađ wa fō í ni,

Waati í gbe keeke, keekeke mōm. Nō ine iyi í ne ku naa á naa, kaa kpε.

³⁸ Nō inem iyi í je dee dee, á maa weε do saabui naane ku dasi.

Amma bii í nyi do anyi, inōm kaa dō do nηu má.

³⁹ Awa a kù je ine ηa iyi aa nyi do anyi a koo a ce nfe. Amma à dasi naane nō à wa si kpāai faaba.

11

Kpāai naane ku dasi

¹ Inε iyi í dasi Jesu naane í mà kam kam mii iyi nηu wa cō kpāεu nηu á baa. Í nō í mà mii iyi a kù ye do iju í weεi do ntō. ² Naane ku dasi dimi beεbei inei tako ηa à ne, ηōi í jò kuweε nηa í síaa Ilaađ si.

³ Na naane ku dasii, à mà iyi Ilaađi í taka andunya do ideε. Beεbei í taka mii iyi à waa ye hai si mii iyi a kù waa ye.

⁴ Na naane ku dasii, Abeli í cea Ilaađ kuwee iyi í ne beεre í re ti Kaεε. Na saabui naane ku dasiei Ilaađ takae í jesi amuεe nō í kpoo ine dee dee. Na naane ku dasiui Abeli wa ba wa ide ku fō hee nsei baa do iyi í ku fei.

⁵ Na naane ku dasii Enōku kù kú, Ilaađ í soo kú wa bi tee, nō ine gō kù yō do iju má. Waati iyi í wa si andunya, à ya maa je seedaε iyi kookoosue í dōa Ilaađ si. ⁶ Nō wee ine gō kù weε iyi kookoosue á dōa Ilaađ si bii kù je do naane ku dasi. Ntōi, ine iyi wa sekeε si Ilaađ í ne ku dasi naane iyi Ilaađ í weε nō ine ηa iyi à waa dedεε í ya sā nηa ribae.

⁷ Na naane ku dasii, Nowee í gbō idei Ilaađ waati iyi í ni ku ce laakai si mii iyi á na ku naa iyi kù ye titā. Í jirima idei Ilaađ nō í gbe akōi inyiu si bii nηu do inei kpasēε ηa fei aa ba faaba. Na naane ku dasiei í yeò taalei inei andunya ηa nō Ilaađ í ni í je amane dee dee.

⁸ Na naane ku dasii, Aburhamu í jēò kukpei Ilaađ nō í dasi kpāa wa ne ikpa ile gō iyi Ilaađ á náa bei tubu. Í dasi kpāa wa koo baa do iyi kù mà bii wa bō. ⁹ Na naane ku dasii í koo í buba si ileu bei ise mmu, si ile iyi Ilaađ í ceaa kuwāε. Si ilei acō ηa mōm nii í wa. Beεbei mōi Izaaki do Zakōbu à ce si anyie, aηa iyi Ilaađ í cea kuwā akāu. ¹⁰ Aburhamu í ce beεbei wa degbeò ilu nla iyi icue í ne gbugbāu. Iluu, Ilaađi í jile yaase bei á ye, nηui á nō ku maa.

11 Na saabui naane ku dasii, Sara takae * í ba gbugbã í bíò ama baa do iyi waatie í lɔ. Í mà iyi Ilaaɔ, nɔu iyi í ce kuwã, í je ilu naane. 12 Beɛbe mɔi inemakɔ akãu be, nɔu iyi í maai iku, tɔkuɛ ɔa à na à kpɔ bei andaiyai lele ɔa do bei sãai ido iyi inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ka ku mà jiaɛ.

13 Si naane ku dasii inɛ ɔau be fei à ku. A kù ba mii iyi Ilaaɔ í ce nɔa kuwãɛu, amma à yɔɔi hai jiji à coo cenkã. À fɔ iyi aɔa à je inɛ nɔoo ɔa do hai nɛ ide ɔa si andunyau ihɛ. 14 Inɛ ɔa iyi à waa fɔ beɛbe, à waa nyisi mam mam iyi aɔa à waa de ile iyi á je tu ɔai. 15 Bii í je à waa ce beɛɛi ide nɔa iyi à jò wa wo, aa ba kpãa a sinda a nyi. 16 Amma nsei à waa de ide iyi í sãa í re, waatɔ ide iyi í wa lele. Na ɔoi í ce anyɔ kù waa mu Ilaaɔ a kpoo Lafɛɛ nɔa domi í ce nɔa sɔɔlui ilu gɔ.

17 Na naane ku dasii, Aburhamu í jesi ku ceò Izaaki kuwee si waati iyi Ilaaɔ wa cɔ laakaie. Nɔu iyi Ilaaɔ í cea kuwãu, í tã sɔɔlu ku ceò ama akãɛu kuwee. 18 Nɔui Ilaaɔ í sɔ wo í ni, hai bi Izaakii dimie á fita. 19 Í mà iyi Ilaaɔ í nɛ gbugbã ku jì inɛ baa hai si bale. Do ntɔ aa ka yɔkɔ ka ni í yei bei Ilaaɔ í jũu hai si bale.

20 Na naane ku dasii, Izaaki í weea Zakɔbu do Esau, í sɔ ɔa mii iyi á na ku ce.

21 Na naane ku dasii, Zakɔbu, waati iyi í maai iku, í weea amai Zozɛfu ɔa akã akã, nɔ í lókò si golo í tɔò Ilaaɔ.

22 Na naane ku dasii, Zozɛfu mɔ, waati iyi í maai iku, í fɔ idei kufitai inɛi Izireli ɔa hai ilei Ezibiti do bei aa cea kũkũ nɔu ɔa.

23 Si waati iyi à bí Moizi, na naane ku dasii baɛ ɔa a kù ce nɔoi a kua woodai ilaaluu nɔ à singɛ zakai cukpa mɛeta, domi à ye í je ama ku sãa.

24 Na naane ku dasii, Moizi í kɔ a kpe nɔu amai ama inaaboí Faraɔ waati iyi í na í la. 25 Í gbasi a kpã nɔu iju do inɛi Ilaaɔ ɔa aɔ do iyi nɔu á maa weɛò inɔ didɔ si faayii dulum iyi kaa

kpɛ. 26 Í gbasi a yaako nɔu bei aa na a yaako Kirisi. Wa lasabu iyi dimii yaako beɛbe ku ye í nɛ beɛɛe í re amanii Ezibiti, domi amanii alai wa lele.

27 Na naane ku dasii Moizi í fita hai ilei Ezibiti, kù ce nɔoi idɔkɔi ilaaluu. Í leekiɔ dim dim bei mii iyi í ye inɛ iyi a ci ya ye. 28 Na naane ku dasii í jò à je jingauí Iku ku kua. Nɔ í jò à fãsi nɛi angudã ɔa si andɛ koofa ɔa ku ba amaleka iyi á kpa ama yemma ɔa ku mà lu amai Izireli ɔa.

29 Na naane ku dasii, inɛi Izireli ɔa à kua Tenku Nkpau si ile ngbe. Amma waati iyi inɛi Ezibiti ɔa à bi a ce beɛbe, inyi í je ɔa.

30 Na naane ku dasii, bindii Zeriko í cuku waati iyi inɛi Izireli ɔa à kaako iluu aɔ mɛɛje. 31 Na naane ku dasii, Rahabu abo à ta icuu kù ku do inɛ ɔa iyi a kù jirima Ilaaɔ aɔ, si na iyi í jò í gba woo be ɔau do inɔ akã.

32 Mii an fɔ má. Waati kù waa tom hee n ce faajii Zedeɔ do ti Baraki do Samsɔ do Zɛfutee do Davidi do Samueli do walii ɔau. 33 Na naane ku dasii à je amanlu ɔau igũ, à ce iyi í je dee dee, nɔ à ba à gba mii iyi Ilaaɔ í ce nɔa kuwãɛ. À ði gelei muusu nla ɔa, 34 à kpa gbugbãi ina nla, à ba à fita hai si awɔi inɛ ɔa iyi à waa de a kpa ɔa do taakuba. À kua gbugbã wo, amma à na à ba gbugbã má. À waa ce nɔo nɔa si igũ, à je ðimi mmu ɔa igũ. 35 Na naane ku dasii, inaabo gɔ ɔa à ba inɛ nɔa ɔa à jì wa hai iku.

Inɛ gɔ ɔa mɔ, baa do iyi à kpã ɔa iju hee à ku, a kù de aɔa a fita si, domi a waa bi aɔa a na a koo a ba kuweɛ iyi í je jiida í re. 36 À yaako inɛ gɔ ɔa mɔ nɔ à te nɔa kpɔtɔ. À ði inɛ gɔ ɔa do sesee à dasi ɔa piisɔ. 37 Gɔgɔ ɔa à ta ɔa kuta à kpa ɔa, inɛ gɔ ɔa mɔ à bu ɔa kiti minji, gɔgɔ ɔa mɔ à kpa ɔa do taakuba. Inɛ gɔ ɔa mɔ à ði batai angudã do batai iwo à waa dabiiò. A kù nɛ nkãma, à kpã ɔa iju, à wahala ɔa, 38 a kù jòò andunya. À ya maa dabii si gbabua do si antai iri

* 11:11 Na saabui naane ku dasii, Sara takae Tia nwo gɔ ɔa à ni, na saabui naane ku dasii, Aburhamu í ba gbugbã í bíò ama baa do iyi í gbo nɔ Sara takae í je gbenda.

kuta ɲa. À wa si isai kuta ɲa do isai ile ɲa.

³⁹ Inɛ ɲau fei, à jɛ ɲɲa sɛɛda jiiɗa na naane ku dasi ɲɲa. Do ɲɲu fei, a kù ba kuwã iyi Ilaaɗ í ceu. ⁴⁰ Ntɔi, si bei Ilaaɗ í jile nwa mii iyi í nɛ beɛɛɛ í re, kù bi inɛ ɲau a kɔ dee dee iyi kù jɛ do awa aɲɔ.

12

Ilaaɗ Baa nwa

¹ Na ɲɲu, si na iyi í jò woo jɛ sɛɛda nkpɔu be wa kaako wa, awa mɔ ka nɲɔ mii iyi wa bitandi wa si kuwɛɛ nwa do dulum iyi ci ya kpetɛ ku má si wa dim dim. Nɔ ka temua si kpãai kuwɛɛ iyi wa degbe wa bei woo sei í ya temua si areɛ. ² Ka dasi laakai nwa fei si Jesu. Hai bi tɛɛi naane ku dasi nwa wa naa, ɲɲu mɔi í nɔ wa kɔɔ. Í jò à kpaa si jii ku gaau, kù cɔ anyɔi dimii ikuu domi wa cɔ kpãai inɔ didɔ iyi à jileaa. Nsei, wa buba si awɔ njei kitai bommai Ilaaɗ. ³ I jò i lasabu si mii iyi Jesu í ce, si bei í temua do mbɛɛɛ nlaɔ hee í jò ilu dulum ɲa à kpaa. I mu ideu ɲa ku ba i maà kua gbugbã ɲa, nɔ i maà mɔngɔ munya ɲa.

⁴ Inɛ, si kujabu ɲɛ do dulum, i kù jabu i kù to hee si iku titã ɲa, ⁵ nɔ i gbeje idei gbugbã iyi à mu ɲɛ waati iyi à kɔ à ni,

Amam, bii Aɗ Lafɛɛ wa kpãɛ iju, ikɔi wa naɛ, maà ce si atafii.

Inɔɛ ku maà fɔ bii wa fɔ sie ide,

⁶ Domi inɛ iyi Aɗ Lafɛɛ í bi, ɲɲui í ya kpã iju,

Nɔ ku cã inɛ ɲa iyi í doo si amaɛ ɲa fei.

⁷ Na ɲɲu, i temua do ijuukpã ɲɛ domi Ilaaɗ wa ce ɲɲɛi bei amaɛ ɲa. Ama yoomai í wɛɛ iyi baaɛ ci ya kpãa iju.

⁸ Bii a kù kpã ɲɛ iju bei amu ɲa iyi à gbe, debɛi í kù jɛ amai Baaba ɲa, inɛ ama seege ɲai. ⁹ Baa nwa ɲa iyi à wa ile ihɛ à ya kpã wa iju à ya ka nɔ ka jirima ɲa. Bii beɛbeɛi, beirei iri ile ku sũa Baa nwa iyi í wa leleu í nɛ ku to ku ba ka nɛ kuwɛɛ. ¹⁰ Baa nwa ɲa à ya kpã wa iju si waati keeke si bei í sĩa ɲɲa. Amma Ilaaɗ í ya kpã wa iju na aranfãani nwa ku ba ka nɛ ikpɛ si kumáɛ. ¹¹ Ntɔi, bii à waa kpã wa iju, inɔ ku fɔi í ya jɛ nwa titã, ci ya jɛ inɔ

didɔ. Amma si anyii ɲɲu, inɛ ɲa iyi à ba ijuukpãu nɔ à kpaaɛi, à ya jɛ dee dee nɔ a jɛ kuwɛɛ ɲɲa si laakai ku sũ.

¹² Na ɲɲu, inɛ iyi í waa mɔngɔ temua, i wu awɔ ɲɛ lele, nɔ ilugũ ɲɛ ɲa iyi à gbɛɛji ɲau i mu ɲɲa gbugbã ɲa. ¹³ Nɔ i cea ise ɲɛ ɲa kpãa iyi í munga anu ɲa ku ba ilu kute bɔɔ ɲa a maà tambɔ kute ɲɲa ɲau má, amma a ba iri.

Ide iyi à sɔ wa ka ce

¹⁴ I de laakai ku sũ do inɛ fei nɔ i ce kuwɛɛ iyi í má ɲa domi inɛ gɔ kù wɛɛ iyi á yɛ Lafɛɛ bii kuwɛɛ kù má. ¹⁵ I ce laakai ɲa kãma ɲɛ ku maà na ku toa didɔi Ilaaɗ anyi, nɔ i maà jɛ ilu inɔ ku ro ɲa, domi inɔ ku rou á na ku la nɔ ku tosi inɛ nkpɔ bei icãi jii í ya yɔ. ¹⁶ I ce laakai ɲa ku ba inɛ gɔ ku maà ce sakara, nɔ inɛ gɔ ku maà na ku kɔ ku mà beɛɛi mii jiiɗa ɲa. Beɛbeɛi Esau í ce waati iyi í so yemma ku jɛɛ í taa na ije jɛɛ akã.

¹⁷ Si anyii ɲɲu, inɛ taka ɲɛ ì mà ɲa iyi í bi baa ɲɲu ku weea ɲɲu, amma í kɔaa domi kù ba kpãa ku kpaaɛi mii iyi í tako í ce baa do iyi wa deɛɛ do cikãaju fei.

¹⁸ Inɛ, kù jɛ iri kuta gɔ iyi aa yãkɔ a lui ì sɛkɛɛ si ɲa, bei inɛi Izireli ɲa à sɛkɛɛ si iri kutai Sinai. Si antai kutai Sinai ina nla nla í wa be do kudũi iji do ilu kuku do fufu dabii, ¹⁹ do kãakãaki do ide ku fɔ nla nla. Iyi inɛi Izireli ɲau à gbɔ ide ku fɔu à tɔɔ suuru à ni ku maà ti ku ba aɲa ide ku fɔ má, ²⁰ domi à waa ce njo i wooda iyi í ni, ilu hunde baa yooma iyi í lu iri kutau, baa bii mɛɛmui, aa taa kuta a kpaaɛi. ²¹ Mii iyi à yɛ be, í nɛ njo hee Moizi í fɔ í ni, njo í mum hee ñ wa n yaya.

²² Amma inɛ, iri kutai Siɔɔi ì sɛkɛɛ si ɲa, bii ilui Ilaaɗ, ɲɲu iyi í wɛɛ í wa. Iluu, ɲɲui í jɛ Zeruzalemui lele, tengi bii amaleka ɲa à ya tãtã nkpɔ nkpɔ do inɔ didɔ. ²³ Ì sɛkɛɛ si inɛ ɲa iyi à kɔ iri ɲɲa lele ɲa, aɲa iyi à jɛ ama yemmai Ilaaɗ ɲa. Ì sɛkɛɛ si Ilaaɗ ɲa, ɲɲu iyi í jɛ woo kiitii inɛ fei, nɔ ì sɛkɛɛ si inɛ jiidai tako ɲa iyi Ilaaɗ í jò à kɔ tã ɲa.

²⁴ Ì sɛkɛɛ si Jesu do njeɛ iyi í nikãu ɲa. Jesu í jɛ woo teese kpãa ku ba Ilaaɗ ku ði akabuu titɔ do amanɛ ɲa. Njeɛui, wa

ba wa ide ku fɔ, nɔ ideε í dɔ̄ ku gbɔ í re ti Abeli.

²⁵ Na n̄ɲu, i ce laakai ɲa i maà kɔ ku gbɔ ideɪ inε iyi wa ba ɲε ide ku fɔ ɲa. Moizi í ba inε ɲa ide ku fɔ si andunyau ihē í ni a ce laakai, nɔ inε ɲa iyi à kɔ ku gbɔ ideεu a kù fita si ijuukpā. To, awa mɔ iyi à waa gbɔ inε iyi wa fɔ ide wa hai lelei Aɔ̄, beirei aa ka ce ka fita si ijuukpā bii à waa toaa anyi. ²⁶ Inε iyi ide ku fɔε í tako í jò ilε í yayau, í fɔ má nsei í ni, an nyi n yaya ilε má gbakā akā amma kù je ilε n̄ɲu akā, hee do lele feii. ²⁷ Iyi í ni, an nɔ n coo má gbakā akā, wa nyisi iyi mii iyi à taka á yaya ku lɔ ku ba mii iyi kaa yaya ku wεε.

²⁸ Na n̄ɲu, ka saabu Ilaaɔ̄ domi à nε bomma iyi kaa yaya nɔ ka tɔε si bei í bi, ka mà beεεε nɔ ka jirimae. ²⁹ Ntɔi, Aɔ̄ Lafēε nwa í yei bei ina iyi í ya ce nfei mii ɲa.

13

Mii iyi aa ka ce ka dɔ̄a Ilaaɔ̄ si

¹ I ya temua si kpaasi woo dasi naane ɲa ku bi. ² I ye gígii iyi í s̄la i ya yaaε inε n̄joo ɲa, domi inε ɲa iyi à waa ce beεbe, gɔgɔ n̄ɲa ɲa à yaaε amaleka ɲa a kù mà. ³ Nɔ i ya ye gígii inε i piis̄ɔ̄ ɲa bei mii iyi à mu inε mɔ piis̄ɔ̄ ɲa. I ye gígii inε ɲa iyi à waa ye ijuukpā bei mii iyi inε taka n̄ɲε í ye ijuukpā ɲa.

⁴ I jò mɔkɔ do abo baa yooma fei ku mà beεrei abɔdɔ̄ nɔ a leekìò n̄je dim dim domi Ilaaɔ̄ á kiiti inε ɲa iyi à waa s̄ùò n̄je hai ce abɔdɔ̄ do inε ɲa iyi à waa ce sakara.

⁵ I maà ti i jò kubii fia ku mu ɲε. I jò iyi ì nε ku ce n̄ɲε zaka, domi Ilaaɔ̄ í ni, n kaa n j̄de pai, n kaa n nɔ n fū siε awɔ̄ baa ajɔ̄ gɔ. ⁶ Na n̄ɲu, aa ka yɔkɔ ka cā gende ka ni,

Aɔ̄ Lafēε í je inε iyi á sobim.

Njo kù waa mum.

Mii amanε á yɔkɔ ku ceem.

⁷ I ye gígii woo cuai tako n̄ɲε ɲa, inε ɲa iyi à tako à sisi n̄ɲε ideɪ Ilaaɔ̄. I lasabuò aranfāani iyi kuwεε n̄ɲa í naaò wa, nɔ inε mɔ i sisi naane ku dasi n̄ɲa ɲa. ⁸ Jesu Kirisi ci ya kpaasi hai ana do nnyi hee do ajɔ̄ fei. ⁹ I maà ti i jò

a fa ɲε si kukɔsi ikā ikā, domi í s̄la idɔ̄ nwa ku maa leekì si did̄si Ilaaɔ̄, ku maà je si iw̄d̄i ije ku je ɲa. Inε ɲa iyi à waa too kpāau be fei a kù ba aranfāanie kāmā.

¹⁰ Awa à nε bi kuwee gɔ nɔ woo wee ɲa iyi à waa ce icε si ile kumáú a kù nε kpāa a je ijei kuweeu. ¹¹ Í yei bei kuwee iyi woo wee nlau í ya ce. Í ya lɔ̄ò n̄jei mεεmu ɲaui si inɔ iyi í re do kumáú ku ceò kuwee na dulum dii amanε ɲa. Amma in̄ai mεεmuu takaε, angulei iluui à ya koo a joo. ¹² Na ɲɔi í jò Jesu mɔ, waati iyi í bi ku jò inε ɲa a má do n̄jei n̄ɲu takaε, í jò a kpaa angule. ¹³ Na n̄ɲu, ka bɔ bi titεε angule be, ka jesi à donda wa bei a dondaε, ¹⁴ domi a kù nε ilu gɔ si ilεu ihē iyi á maa wεε hee do ajɔ̄ fei. Ilu iyi wa naa n̄ɲui à waa dεdε. ¹⁵ Do saabuε ka maa saabu Ilaaɔ̄, waatɔ̄ ka ya fɔ do gele nwa mii iyi í ce si wajui inε ɲa. Nɔ saabuu kù je bei kuwee iyi à waa ceaa waati kāmā fei. ¹⁶ I maà gbεje jiida ku ce, nɔ i ya maa sobi n̄je ɲa, domi dimii kuwee beεbe í ya dɔ̄a Ilaaɔ̄ si.

¹⁷ I gbɔ ideɪ woo cua n̄ɲε ɲa nɔ i sū n̄ɲa iri ilε, domi à waa cɔ baanii hunde n̄ɲε si na iyi í jò Ilaaɔ̄ á na ku bee ɲa ideε. I ce beεbe ɲa ku ba a coo do inɔ did̄ɔ̄, ku maà ti ku je do inɔ ku fɔ. Bii à coo do inɔ ku fɔ, kaa ce n̄ɲε aranfāani kāmā.

¹⁸ I ya ce nwa kutɔ̄ ɲa. À mà kam kam iyi idɔ̄ nwa kù waa ye taale nwa domi à bi ka ce isεεε nwa dee dee si mii fei. ¹⁹ Iyi ñ wa n tɔ̄ ɲε ntɔ̄ ntɔ̄, n̄ɲui í je i ce kutɔ̄ Ilaaɔ̄ ku jò n baa r̄ya r̄ya bi tu ɲε má.

Kutɔ̄

²⁰ Lafēε nwa Jesu í je Woo degbe iyi í re. Na n̄jeε iyi í nikā, í jile nwa akabuu tit̄ɔ̄ iyi ci ya tā. Na n̄ɲu Ilaaɔ̄ ilu laakai ku sū, n̄ɲu iyi í dedeε hai si bale, ²¹ ku mu n̄ɲε gbugbā i ceò daa jiida ɲa ku ba i ce idɔ̄ɔ̄bie. Nɔ ku ce si ɲε mii iyi á d̄ɔ̄aa si, na saabui Jesu Kirisi. Amboe ku je ti Jesu Kirisi hee do ajɔ̄ fei. Ami.

Fɔ̄ɔ̄i ankāanyi

²² Inε inεm ɲa, ñ wa n tɔ̄ ɲε i jò i gbɔ ideɪ gbugbā ku mua iyi ñ kɔ n̄ɲε wa si

tiau ihē do temuα, domi kù sɔ. ²³ N̄ bi i mà ηα iyi à da Timotee ine nwau hai piisō. Bii í to wa íyα, an naae wa bi tu ηε.

²⁴ I ce woo cua nηε ηα fei fɔ hee do ine ηα iyi à jε ti Ilaaō fei. Woo dasi Jesu naanei ilei Itali ηα à ce ηε fɔ.

²⁵ Didōi Ilaaō ku wεε do inε fei.

Tia iyi Zaaki í kò

Zaaki í ce ña fò

¹ Amui Zaaki woo ce icei Ilaaḍ do ti Lafɛɛ Jesu Kirisi.

Ñ ce dimii Zuifu maateeji ña iyi à fangaa si andunya fei fò.

Naane do bisi

² Kpaasim ña, dimii laakai ku cò iyi á naa si ñe fei í ya jò ku je ñe inò didḵ nla nla, ³ domi ì mà ña, bii Ilaaḍ wa cò laakai naane ku dasi ñe nò ì kù mɔngò ña á bí ñe temua. ⁴ Amma ì jò temua ñe ku ce icee sãa sãa ku ba ì je inɛ ña iyi à jla nò à kḵ, nò nkãma kù gbe ñe má. ⁵ Do ñu fei bii bisi í na wa gaizia inɛ akã ñe gò, ku tɔ Ilaaḍ, ñu iyi í ya mua inɛ fei do inò akã, kù ne kugbagba. ⁶ Amma lafɛɛ ku ce kutɔ do naane, ku maà sika sika, domi inɛ iyi wa sika sika í yei bei inyii tenku iyi fufu wa yaya bii fei. ⁷ Inɛ dimi beɛbe ku maà tamaa mà ñu á ba ngògò hai bi Aḵ Lafɛɛ, ⁸ domi í je ilu idò minji iyi kù waa too kpãa akã si kuwɛɛɛ.

Are do fia ku ne

⁹ Í siã ilu are woo dasi Jesu naane ku tɔ fufu si na iyi í jò Ilaaḍ í soo lele. ¹⁰ Ilu fia mò ku tɔ fufu na irii kukayee domi á na ku lò bei kokoi jli. ¹¹ Bei inunu í ya dede do inya gbãa nò ku jo wua ku gbe, nò kokou ku cuku kusiaɛ ku tã, beɛbe mòi ilu fia á na ku wó bei kokoi jli si aninii icee.

Laakai inɛ ku cò do kulele

¹² Ilu inò didḵi inɛ iyi í yòkò í leekì dim dim si waati iyi Ilaaḍ wa cò laakaɛ, domi si anyii laakai ku còu á ba ribai kuwɛɛ hai tã iyi Aḵ Lafɛɛ í wãò inɛ ña iyi à buu. ¹³ Bii à waa lele inɛ gò do laalò ku maà ti ku ni Ilaaḵi wa lele ñu. A ci ya lele Ilaaḵ do laalò, beɛbe mòi ñu takae ci ya lele inɛ gò do laalò. ¹⁴ Amma waati iyi binei inɛ í faa í muu, ñu bei í je kulele. ¹⁵ Si anyie, bii bineu í na í la, dulum nii á bí. Bii dulum nòu í ce icee siɛ í tã nò ku bí a iku.

¹⁶ Baakòom ña, ì maà ði iju ñe. ¹⁷ Amua jiida do amua ku sãa baa yooma fei hai lelei Aḵi í ya naa. Wa naai hai bi Ilaaḵ Baaba, ñu iyi í ce inya kumái lele ña. Ilaaḵ ci ya kpaasi nò ilu kuku kù wa siɛ. ¹⁸ Si idòɔbie, í bí wa ise gbejisia do saabui ide ntɔɛ ku ba hai si inɛ ña iyi í taka fei ka je bei amaaje sinte ña iyi à je tɛɛ.

Kugbò do kuce

¹⁹ Baakòom ña, ì mà ideu ihɛ tã ña. Na ñu, í sãa inɛ fei ku ya saku ku gbòò ide, nò ku maà ya saasò ide ku fò, nò idɔɛ ku maà ya kḵ gbãa gbãa. ²⁰ Kù sãa idò inɛ ku ya kḵ gbãa gbãa domi kù je do idòkḵi amanɛ á ceò mii iyi í je dee dee si wajui Ilaaḵ. ²¹ Na ñu, ì nyò andi mii iyi í je riisi do laalò fei ña. Nò ì gba ide iyi Ilaaḵ wa gbɛ si idò ñe ña do ara kukaye, domi ideui á yòkò ku faaba ñe.

²² Ì maà jò ì leekìò ide ku gbò ñu akã, amma ì ya ceò ice ña. Bii kù je beɛbe, ì waa ði iju ara ñe ñai. ²³ Ntò ntò, inɛ iyi í gbò ideu nò kù waa ceò ice, í yei bei mòkò gò iyi wa cò araɛ si digi. ²⁴ Iyi í cò digiu í tã nò í sinda wa ne, tengi be gbakã nò í gbeje bei araɛ í ye. ²⁵ Amma inɛ iyi á je ilu inò didḵ si mii iyi wa ce fei ñu iyi í je inɛ iyi wa cio wooda do laakai nò wa jirimae do temua. Nò bii í gbò ideu ci ya gbeje nsei nsei amma í ya ceò icei. Lafɛɛ á je ilu inò didḵi si na iyi í jò woodau í je dee dee nò á nya inɛ.

²⁶ Inɛ iyi wa tamaa ñu wa too kpãai Ilaaḵ nò kù waa nò amee, lafɛɛ wa sò araɛ iboi. Kpãai Ilaaḵ ku tooɛ ngbei. ²⁷ Kpãai Ilaaḵ ku too iyi í má nò kù ne riisi kãma iyi Ilaaḵ Baaba í jilò si í je ntò, ñu iyi í je inɛ ku ya ce araarei kòyò ña do jaaḵ ña iyi à waa wahala, nò ku mà araɛ ku mu si laalò yaamòi andunya.

2

Maà ya cò bei amanɛ ña à reò nje do beere

¹ Kpaasim ña, inɛ iyi ì dasi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi naane, ñu iyi í je ilu amboe, ì maà ya jò naane ku dasi ñe ku tɔtɔò beere inɛ ña ku cò. ² Yaase

gɔ wee. Ilu fia gɔ iyi í ne ibɔ jiidau do lɛlɛawɔi wura í naa si kutɔtɔɔ nɲɛ. To, wee, ilu are gɔ mɔ í naa be do ibɔ ku gae. ³ Bii ì jirima ilu ibɔ jiidau ɲa nɔ ì ni ku buba si kitai inɛ nla ɲa, nɔ ì sɔ ilu areu mɔ ì ni ku leeki ihɔ, walakɔ ku buba ile, ⁴ ì waa cɔ bei inɛ ɲa à reɔ nje do beere ɲai. Nɔ ì waa kiiti inɛ ɲa mbe do lasabu iyi kù je dee dee.

⁵ Baakɔm ɲa, i gbɔ. Inɛ ɲa iyi à je ilu are si andunyau ihɛi Ilaaɔ í cica ku ba naane ɲa ku la nɔ a baɔ bommaɛ iyi í wɔɔ inɛ ɲa iyi à buu. ⁶ Amma inɛ, ì ya donda ilu are ɲai. Wee ilu fia ɲai à waa kpã ɲe iju nɔ aɲai à ya bɔɔ ɲe ile kiiti, mà iboi. ⁷ Aɲai à ya maa nya cɔɔi iri jiidau iyi Ilaaɔ í mu nɲɛ.

⁸ Kukɔi ideɪ Ilaaɔ í ni, bi inɛ mmu bei ì bi araɛ. Ntɔ ntɔ, mii jiidai ì waa ce bii ì waa too woodai bommai Ilaaɔu be ɲa. ⁹ Amma bii ì waa cɔ bei inɛ ɲa à reɔ nje do beere ɲa, dulum nii ì waa ce ɲa nɔ woodai Ilaaɔ á ye taale nɲɛ domi i kù waa jirimaɛ ɲa. ¹⁰ Ntɔ ntɔ, inɛ iyi í kua wooda baa akã, wooda iyi wa too bebei fei ngbei. ¹¹ Inɛ iyi í ni, i maà ce sakara, nɲui í ni má, i maà kpa amanɛ. Na nɲu, baa bii i kù ce sakara, bii ì kpa amanɛ, ì kua woodai. ¹² Na nɲu, i ya fɔ ide nɔ i ya ce bei inɛ ɲa iyi wooda iyi í ya nya inɛ á kiiti. ¹³ Inɛ iyi kù ne araareɪ kpaasi, Ilaaɔ á kiiti nɲu mɔi kaa ce araareɛ. Amma inɛ iyi í ne araareɪ kpaasi ɲa á je igũ si aɲai kiitiu.

Naane ku dasi do ice ku ce

¹⁴ Kpaasim ɲa, riba yoomai amanɛ í ne bii í ni nɲu í je woo dasi naane nɔ kù waa ce kookoosue. Naaneu be á faaba lafɛɛ? ¹⁵ Bii inɛ gɔ nɲɛ, inɛmɔkɔ walakɔ inaabo gɔ í ne areɪ jaɛ, nɔ kù ne baa ije iyi á je, ¹⁶ nɔ inɛ gɔ nɲɛ ku ni, ka sukudɔ, i ya je i yo, maà jɔ tũtũ ku kpaɛ, bii kù muua bukaatai mii iyi í ne, sukudɔi mii wa niaa. ¹⁷ Beɛbe mɔi, naane ku dasi iyi a kù waa ye kookoosue, naaneu ngbei.

¹⁸ Inɛ gɔ á yɔkɔ ku ni, inɛ ihɛ í dasi naane, inɛ ihɔ mɔ wa ce kookoosue. Amma amu an jeaa n ni, nyisim naane ku dasie iyi kù je do kookoosu, nɔ amu mɔ n nyisi naane ku dasim do kookoosue. ¹⁹ Kù je ì dasi naane iyi

Ilaaɔ akãí í weɛ? Í sɪa. Baa inɛi inɔkɔ ɲa mɔ à mà beɛbe nɔ à waa yaya do njo. ²⁰ Amma awɔ iyi i kù ne laakai, ì bi n nyisie iyi naane ku dasii inɛ gɔ iyi kù waa ce kookoosue, ngbei? ²¹ Bala nwa Aburhamu í je dee dee si wajui Ilaaɔ na kookoosue iyi í ce, si iyi í jesi nɲu ku saka amaɛ Izaaki ku ceàɔ Ilaaɔ kuwee. ²² I kù ye naane ku dasii Aburhamu nje do kookoosue wa too njei ba. Naane iyi í dasi í bàa í kɔ na kookoosue iyi wa ce. ²³ Beɛbei kukɔi ideɪ Ilaaɔu í ce iyi í ni, “Aburhamu í dasi Ilaaɔ naane, nɔ do saabui naaneu Aɔ mɔ í kàa si inɛ dee dee”. Nɔ à waa kpoɔ kpaasii Ilaaɔ. ²⁴ Debei amanɛ í ya je dee dee si wajui Ilaaɔi na saabui kookoosue iyi wa ce, kù je na naane iyi í dasi nɲu akã.

²⁵ Beɛbe mɔi abo kaafe iyi à ya kpe Rahabuu, í ce. Í je amanɛ dee dee si wajui Ilaaɔ na kookoosue si na iyi í jɔ í gba Zuifu woo be ɲau si kpasɛɛ nɔ í nya ɲa do kpãa mmu. ²⁶ Nɔi í jɔ à ni ara iyi kù ne hunde, ara ikui. Beɛbe mɔi naane ku dasi iyi kù waa ce kookoosue naane ikui.

3

Ideɪ ame

¹ Kpaasim ɲa, i maà de i kpɔ inɛ iyi ì waa bi i maa kɔ inɛ ɲa si ideɪ Ilaaɔ, domi ì mà ɲa, awa iyi à waa kɔ inɛ ɲa si cioi ideɪ Ilaaɔ, Ilaaɔ kaa ce araare nwa si kiitie. ² Si mii nkpɔi awa fei à ya ka rara. Inɛ iyi kù waa ce kurara si ide ku fɔɛ, lafɛɛ inɛ ku jɪai nɔ í ye bei inɛ iyi í dasi araɛ fei arezem. ³ Beɛbe mɔi à ya ka dasi arezem si gelei aɔi ɲa ku ba a jirima wa, ka bei ka yɔkɔ ka bɔɔ ara ɲa bii à bi. ⁴ Nɔ i ya cɔ akɔi inyi má ɲa, do bei à lau fei nɔ fufu jiidau wa ce í ya tale ɲai, amma do falafili keeke gɔi woo nyimbo akɔu í ya bɔɔɛ bii í bi. ⁵ Beɛbe mɔi ame í je mii keeke si ara, amma í ya tɔɔ fufu si mii nla.

I cɔ bei ina nyenyɛ í kere í to, amma do nɲu fei á yɔkɔ ku jo agbo nla nla. ⁶ Beɛbe mɔi ame í ye bei ina. Nɲui í je laalɔ nla nla. Nɲu mɔ ikɔ akã ara nwai, nɔ í ya beje ara nwa fei bei ina, domi laalɔ iyi í ya ce í yei bei inai ala.

⁷ Amane á yǎkǎ ku kāmia injai sako ikā ikā fei, do yei ŋa do mii ku cā ile ŋa fei do mii ndii inǎ inyi ŋa, í nǎ ŋa tā mǎm de. ⁸ Amma inε kāma ci ya nǎ amεε. Mii laalǎ gǎi iyi inε gǎ kaa yǎkǎ ku kāmia, í ne ačí ntǎ ntǎ ku kpa amanε. ⁹ Do amεi à ya ka saabuð Baaba Lafēε nwa, nǎ do nŋui à ya ka ceekpeð inε ŋa iyi Ilaað í taka bei nŋu takae. ¹⁰ Nǎ hai si gele akāu bei idei saabu do ikpe í ya fita. Inε kpaasim ŋa, kù sǎa ku je beεbe. ¹¹ Isǎ akā kaa yǎkǎ ku ne inyi didǎ do inyi laalǎ ajǎ. ¹² Beεbe mǎi kpaasim ŋa, i jǎ i mà ŋa iyi jǎi ndii figi kaa so olivi, nǎ jǎi ndii rezēε mǎ kaa so figi. Beεbe mǎi i kaa yǎkǎ i ba inyi jiida si inyi iyi í da imu.

Bisi iyi wa naa hai lele

¹³ Yoo nŋei í ne kumà do bisi. Bii lafēε í ne bisii do ntǎ, kù jǎ a yǎǎ si isεεne jiidaε do si kookoosu ŋa iyi wa ce do ara ku kaye. ¹⁴ Amma bii ì waa ce igu yaamǎ do nje ku wǎ, maà tǎǎ fufu, maà sǎa ntǎ ibo, ¹⁵⁻¹⁶ domi tengi bii igu do nje ku wǎ í wa, bei daa beεteke do kuce laalǎ fei í ya wa. Dimii bisi beεbe kù waa naa hai lele. Inε nŋu be ti andunyai, do ti idǎǎbii amanε, nǎ hai bi Seetam nii wa naa. ¹⁷ Amma bisi iyi wa naa hai lele, sinte titǎ í má. Si anyie inε iyi í ne bisiu í ya bi inε ŋa a ne anu akā, í ya maa mu arae, nǎ í ya bi nŋu ku ce mii iyi á dǎa inε ŋa si. Í ya ne araareí nǎ í ya ce ice jiida. Ci ya na kubi ntǎ, kù nǎ kù ne muafiti. ¹⁸ Inε ŋa iyi à waa de anu akā à ya ce kuwεε nŋa feii si laakai ku sū. Laakai ku sūu í yei bei dimi iyi à waa gbē nǎ mii iyi aa na a da nŋui í je kuwεε dee dee.

4

Kǎdεei andunya

¹ Mii í ya naað kakǎ do ija wa si aninii nŋε. Nŋu be wa naai hai si kǎdεei mii nkprǎ iyi wa ba idǎ nŋε ku ja. ² Ì bi i ne ngǎgǎ iyi i kaa yǎkǎ i ba ŋa, ŋǎi í ce ì ya bi inε ku kpa ŋa. Ì waa ce kǎdεei mii iyi i kaa ba ŋa, ì waa ce kakǎ do ija inε duusǎǎ. I kù ne mii iyi ì bi ŋa domi i ci ya tǎǎ Ilaað ŋa. ³ Nǎ

baa bii ì tǎǎ Ilaað i kaa ba ŋa domi do kurarai ì waa tǎǎ ŋa. Mii iyi ì waa tǎǎ na irii faayii ara nŋei. ⁴ Inε iyi i kù leekǎ inε akā ŋa, i kù mà ŋa iyi bii ì bi andunya, mbeεi Ilaaði ì ya je ŋa? Inε iyi í bi andunya, mbeεi Ilaaði í ya je. ⁵ I maà tamaa si ngbei kukǎi ideí Ilaað wa fǎ í ni, Ilaað í bi Hunde iyi í da nwa si do igu. ⁶ Amma Ilaað í ya mu nwa didǎ iyi í la í re. Nǎ beεbei kukǎi ideí Ilaað wa fǎ í ni, Ilaað kù wa anyii ilu faau ŋa amma woo kaye ara ŋai wa mua didǎε. ⁷ Na nŋu, i sūa Ilaað iri ile. I kǎsi Seetam á sa nŋε ku jǎ. ⁸ I sekeε si Ilaað nǎ nŋu mǎ ku sekeε si ŋε wa. Inε ilu dulum ŋa, i wǎǎ awǎ nŋε. Nǎ i fūuta idǎ nŋε, inε ilu idǎ minji ŋau. ⁹ I jǎ ì weε do inǎ kufǎ ŋa, i buba gǎǎwoo nŋε do kukpata. I jǎ anyi nŋε ku kpaasi do kukpata, nǎ inǎ didǎ nŋε ku je nŋε inǎ kufǎ. ¹⁰ I kaye ara nŋε si wajui Að Lafēε nǎ ku so ŋε lele.

Maà kiiti kpaasie

¹¹ Inε kpaasim ŋa, i maà ya sǎ nje laalǎ ŋa. Inε iyi wa sǎ kpaasie laalǎ, laalǎi woodai wa fǎ. Inε iyi wa kiiti kpaasie, woodai wa kiiti. Wee, bii ì waa kiiti woodau i kù je inε iyi wa jirimae, amma ì jile arae si agbei woo kiitiu. ¹² Ilaað nŋu akāi wa na wooda, nŋui í nǎ í je woo kiiti. Nŋu akāi á yǎkǎ ku faaba inε, nŋui á nǎ ku yǎkǎ ku ce inε nfe. Beirei awǎ ì ye ì waa kiitið kpaasie ŋa.

Maà tǎǎ fufu

¹³ Inε iyi ì ya maa ni, nnyi walakǎ ala aa ka bǎ ilu ihǎ ka ce sǎa be zakai adǎ akā ku ba ka ba fia, i de iti i gbǎ iyi ñ wa n fǎ nsei. ¹⁴ I kù mà bei ala nŋε á ye. Mii kuwεε nŋε í je. Kuwεε nŋε í yei bei bukǎǎ iyi á tǎtǎǎ nsei nsei nǎ ku fangaa ma. ¹⁵ Ide iyi í jǎ i fǎ ŋa wee, i ya ni ŋa, bii Ilaað í bi aa ka weε, aa ka nǎ ka ce iyi ihē walakǎ aa ka ce iyi ihǎ. ¹⁶ Amma nsei ì waa tǎǎ fufu ì so ara nŋε lele. Dimii faau beεbe fei kù sǎa. ¹⁷ Beεbei inε iyi í mà mii iyi í je jiida nǎ kù waa coo wa dasi arae dulum nii.

5

Laabaau iyi à sǎ ilu fia ŋa

¹ Nsei, inɛ ilu fia ɲa, i gbɔ̄ iyi ñ wa n sɔ̄ ɲɛ. I kpata i cã kpokpo ɲa na wahala ɲa iyi aa naa si ɲɛ! ² Amani nɲɛ ɲa í sãmi, nɔ̄ tütü ɲa à je ibɔ̄ nɲɛ ɲa má. ³ Wura nɲɛ ɲa do isɔ̄ fūfū nɲɛ ɲa fei à mu aɛ. Aɛ ku mu nɲaui á je sɛɛda si ɲɛ nɔ̄ ku ɲɔ̄ ara nɲɛ bei ina. Ì ko amani ì tɔ̄tɔ̄ɛ ɲa si waatii ankãanyiu ihɛ. ⁴ Wee i ci ya sãa woo da amaajɛ nɲɛ ɲa fia ɲɲa. I cɔ̄ inɔ̄ kufɔ̄ nɲa ɲa! Anu ku dɔ̄i inɛ ɲau í to hee si itii Aɔ̄ Lafɛɛ ilu gbugbã. ⁵ Ì ce kuwɛɛ nɲɛ ɲa si andunya do amani nla nla do faayi. Ì je ì ce kaato bei angudã iyi aa bɔ̄d̄ asɔ̄ laga ɲa. ⁶ Ì ye taalei inɛ dee dee ɲa ì kpa ɲa ɲa, a kù nɔ̄ a kù kɔ̄d̄ ara ɲɲa.

Temua do kutɔ̄

⁷ Kpaasim ɲa, inɛ fei i yɔ̄kɔ̄ temua ɲa hee Lafɛɛ koo nyið wa má. I cɔ̄ bei woo logoo i ya temua ku maa cɔ̄ ilɛɛ hee amaajɛɛ koo j̄lað. Temuai í ya ce ku yeð ij̄i sinte hee do ti ankãanyiɛ fei. ⁸ Inɛ mɔ̄ i yɔ̄kɔ̄ temua ɲa, i j̄ð idɔ̄ nɲɛ ku leeki dim dim ɲa, domi kunaai Lafɛɛ í maai wa mbɛ.

⁹ Inɛ kpaasim ɲa, i maà ya ye taalei nɲɛ ɲa ku ba Ilaaɔ̄ mɔ̄ ku maà na ku ye taale nɲɛ. Woo kiiti wee wa to wa, wa bi ku lɔ̄ wa. ¹⁰ Inɛ kpaasim ɲa, i ye gigii walii ɲa iyi à fɔ̄ ide wo do irii Lafɛɛ. I s̄is̄i temua ɲɲa iyi à ce si ijuukpã ɲɲa. ¹¹ Aa ka yɔ̄kɔ̄ ka ni ilu inɔ̄ didɔ̄ ɲai domi ngu ɲa à yɔ̄kɔ̄ temua. Ì gbɔ̄ temuai Zɔ̄ɔ̄bu ɲa, nɔ̄ ì mà mii iyi Aɔ̄ Lafɛɛ ilu araare si jiida ku jɛɛ í ceaa ɲa si anyii wahalɛ.

¹² Inɛ kpaasim ɲa, iyi í re mɔ̄m, i maà ya ceekpe do lele ɲa wala do ilɛ wala do ide mmu gɔ̄. Bii ntɔ̄i, ni ntɔ̄i, bii ibo mɔ̄i ni iboi, ku ba i maà na i dasi kiitii Ilaaɔ̄ ɲa.

¹³ Wahala í ba inɛ gɔ̄ nɲɛi? Ku ce kutɔ̄. Inɔ̄i inɛ gɔ̄ nɲɛ wa dɔ̄i? Ku saabu Ilaaɔ̄ do iri ku kɔ̄. ¹⁴ Inɛ akã nɲɛ wa ce bɔ̄ɔ̄i? Ku kpe inɛ ngboi igbei inɛi Jesu ɲa, aɲai aa jɔ̄aa ikpo si iri do irii Lafɛɛ nɔ̄ a ceaa kutɔ̄. ¹⁵ Kutɔ̄ do naaneu á yɔ̄kɔ̄ ku faaba bɔ̄ɔ̄u. Aɔ̄ Lafɛɛ á muaa baani, bii í nɔ̄ í ce dulum nii á kpa ide i dulum dɛɛ. ¹⁶ Na nɲu, inɛ fei i ce tuubai dulum du ɲɛ si wajui nɲɛ ɲa nɔ̄

i ya cea nɲɛ kutɔ̄ ɲa ku ba i ba iri ɲa. Kutɔ̄i inɛ dee dee í nɛ gbugbã nla nla.

¹⁷ Elii amanɛi bei awa mɔ̄. Í ce kutɔ̄ ntɔ̄ ntɔ̄ ij̄i ku maà rɔ̄, ij̄i í nɔ̄ í leeki zakai adɔ̄ mɛɛta do cukpa mɛɛfa. ¹⁸ Si anyii nɲu nɔ̄ í ce kutɔ̄ má nɔ̄ Ilaaɔ̄ í j̄ð ij̄i í rɔ̄ nɔ̄ í j̄ð ije í fita si ilɛ.

¹⁹ Inɛ kpaasim ɲa, bii inɛ gɔ̄ nɲɛ í j̄lò ntɔ̄ nɔ̄ kpaasi gɔ̄ í baɛ wa si kpãai ntɔ̄, ²⁰ í mà ɲa, inɛ iyi í baad̄ ilu dulum wa hai si kpãa laalɔ̄ bii í wa wo, í faaba hundei ilu dulum nɔ̄ui hai si kpãai iku, nɔ̄ Ilaaɔ̄ á kpa ide i kurara nkɔ̄pɔ̄ nkɔ̄pɔ̄.

Tia sinte iyi Piεε í kə

Piεε í ce ηa fə

¹ Amui Piεε woo bei Jesu Kirisi.

Ñ kə nηε tiau ihēi, inηe iyi Ilaađ í cica nə ì fangaa ì je ise mmu ηa si ilēi Pəntu, do Galati, do Kapadosi, do Azii, do Bitini. ² Ilaađ Baaba í cica ηei si bei í dasi idə nηu ku ce. Nə ì je inεε ηa do saabui Hundee, ku ba i jirima Jesu Kirisi ηa nə nηεε ku wε ηε.

Didə do laakai ku sū ku kəosi si kuwεε nηε.

Kpāa ku cə iyi í je ti kuwεε

³ Ka saabu Ilaađ, Baai Lafēε nwa Jesu Kirisi. Si araare nlaε, í jə kujji Jesu Kirisi wa hai si bale í bí wa ise gbeejisia. Si beεbe í mu nwa kpāa ku cə iyi í je ti kuwεε. ⁴ Nə í jile nwa tubu iyi kaa beje, kaa riisi, nə kusīaε kaa tā. Tubuui à jile nηε lele, ⁵ inηe iyi gbugbāi Ilaađ wa degbe do saabui naane ku dasi, aa ba faaba mam mam ηa. Faabau Ilaađ í ce səolue ku nyisi ηε si ajəi ankāanyiu.

⁶ Na ηəi í jə ì ya ne inə didə nla nla ηa, baa bii í je ì wa si inə ku fə nsei ηa si waati keeke, si laakai ku cə dimi ikā ikā. ⁷ Naane ku dasi nηε í ne beεre ntə ntə í re wura, domi wura á na ku tā. Do nηu fei, do inai à yəə à nya riisie. Beεbe məi, Ilaađ wa cə laakaii naane ku dasi nηε ku ba ku mà gbugbāε. Nə aa ba saabu do yiiko do beεre ηa waati iyi Jesu Kirisi á faata wa. ⁸ Ì buu baa do iyi i kù yəə ηa. Ì dasie naane baa do iyi i kù yəə titā ηa. Nəi í jə ì wεεð inə didə nla nla ηa iyi í ne amboe hee í kpeeð ku fə do gele. ⁹ Ì wεεð inə didə nla nla ηa si na iyi í jə ì waa ba ribai naane ku dasi nηε, iyi í je faabai hundee nηε.

¹⁰ Si ideii faabau ihē walii ηa iyi à ce walii si gāmei didə iyi Ilaađ í jile nηε à ce kudede jiida jiida ku ba a mà yaaseε.

¹¹ Hundei Kirisiu í wa si ηa nə í sə ηa do njuma iyi Kirisi á ba ijuukpā, nə si anyie á ba amboe. Nə à ce himma ku ba a mà waatiu do kpāa iyi wa fāau.

¹² Ilaađ í sisia walii ηau í ni ide iyi nηu í

sə ηau kù je ti aηa taka nηa, tu ηei. Nsei woo sisi laabaau jiida ηau à waazo nηe nə ì gbə ideu ηa. À fə ideii do gbugbāi Hundei Ilaađ iyi à be wa hai lele. Nə amaleka ηau taka nηa à waa bi a mà yaasei ideu.

Ka leekí si kuwεε iyi í má

¹³ Na nηu, i ce laakai ηa. I mu ara nηe ηa, nə i dàsi kpāa ku cə nηe fei si didə iyi aa na nηe si waati iyi Jesu Kirisi á faata wa. ¹⁴ I jə ì je bei amu ηa iyi à ya gbə ide nə ì maà ti i jə kədeε iyi i ya tako i maa ce ηa wo si waati iyi i kù mà ngəgə ηa kú maa neð ηε. ¹⁵ Amma i jə iseeñe nηe ηa fei ku má, bei Ilaađ í má, nηu iyi í kpe ηε. ¹⁶ Ilaađ takae í fə si kukəε í ni, í jə kuwεε nηe ku má, domi amu takam nə má.

¹⁷ Ilaađ, nηu iyi ì ya kpe Baaba ηa si kutə nηe, nηui í je inε iyi á kiiti inε fei si bei inε fei í ce nə kaa cə ijui inε gə. Na nηu, waati iyi í gbe nηe si andunya i jəə do jirima ηa. ¹⁸ Bala nηe ηa à jə nηe tubui kuwεε nfe nfe. Nə inηe taka nηe ì mà ηa iyi à ya ηei hai si kuwεεu. Kù je do isə fūfū walakə wura iyi á na ku tāi à ya ηeð. ¹⁹ Aawo, à faaba ηei do nηe ilu beεrei Kirisi, nηu iyi í ye bei angudāi kuwee hai ne leebu nə kù ne riisi gə. ²⁰ Hai waati iyi a kù taka andunyai, Ilaađ í cica Kirisiu, amma í nyisi arae si waatii ankāanyiu ihē na aranfāani nηe. ²¹ Na saabuei ì dasi Ilaađ naane ηa, nηu iyi í dedeε hai si bale nə í muua amboe ku ba naane ku dasi nηe do kpāa ku cə nηe ku wa si Ilaađ.

²² Nsei, si ntə ku jirimai ì fūuta idə nηe ηa ku ba kubii kpaasi woo dasi naane ηa iyi ì ne ηa ku maà je do muafiti. Na nηu, i bi nηe ntə ntə do idə nηe fei ηa. ²³ Í sīa i ce beεbe ηa si na iyi í jə à bí ηei ise gbeejisia, nə kù je do dimi iyi á ku, amma do dimi iyi kaa kui. Dimiui í je ideii Ilaađ, nηui í je icui kuwεε nə kaa tā. ²⁴ Kukəi ideii Ilaađ wa fə í ni,

Inε fei í yei bei fəfə,

Nə beεrei inε fei í yei bei kokoi fəfəu.

Fəfə í ya gbε, nə kokoe ku wə.

²⁵ Amma ideii Ađ Lafēε á maa wεei do ajə fei.

Ideu, nηui í je laabaau jiida iyi à waazo nηε.

2

Kuta ilu hunde

¹ Na nηu, i jò laalò baa yooma fei ηa, hai ibo ku sò, do muafiti, do igu, do irii ine ku sò. ² Si bei ama kpòtòò í ya bi àmò, inηe mò í sía i bi àmò iyi í má iyi í je idei Ilaaõ. Hundei Ilaaõí wa mu nηe amòu ku ba i la si kpāai faabau ηa, ³ si bei ì tie didõí Aõ Lafēe tã ηa.

⁴ I sekee si Lafēe wa, nηu iyi í je kuta ilu hunde iyi ine ηa à kòsi, amma Ilaaõ í cicae si na iyi í jò í ne beere bi tee. ⁵ Inηe mò, i naa wa bei kuta ilu hunde a ceò ηe ice a maò ile bi ku wai Hundei Ilaaõ. Bei aa je woo wee ηa iyi à má iyi à na Ilaaõ ara nηa bei kuwee iyi á dõaa si do saabui Jesu Kirisi. ⁶ Í sía i ce beebe ηa si na iyi í jò à kò si tiai idei Ilaaõ à ni, Ilaaõ í ni,

N̄ cica kuta ilu beere n̄ jilòò ilui Siõõ bei kuta gbugbāi icui ile.

Ine iyi í dasie naane, kaa ye anyò.

⁷ Kutau, í ne beere bi inηe woo dasi Jesu naane ηa, amma hai dasi naane ηa à kòsie. Do nηu fei, kukòi idei Ilaaõ í ni, Kuta iyi woo ma ηa à kòsi Nηui í na í je kuta gbugbāi icui ile.

⁸ Nò bii gò ηa à ya ni má, Kutau ihēi í jò ine ηa à waa koose. Nηui í ya maa keke ηa.

À koosei si na iyi í jò à kò ku dasi ideu naane. Nò nηu bei Ilaaõ í jile nηa.

⁹ Amma inηe ì je dimi iyi Ilaaõ í cica, nò inηe ì je woo weei ilaalu ηa, ì je dimi iyi í má ηa iyi Ilaaõ í ya ku ba i sisi jiida ku jee, nηu iyi í kpe ηe hai si ilu kuku ì naa ì lòsi inya kumá ilu beere. ¹⁰ Tako wo i kù je dimi ηa iyi ine gò í mà, amma nsei ì je inei Ilaaõ ηa. Tako wo i kù mà mà Ilaaõ wa ce araare nηe, amma nsei bei ì mà ηa.

Kuweei woo dasi naane

¹¹ Inηe baakòom ηa, n̄ wa n̄ tòò ηei, inηe iyi ì ye bei ine njoo do ise mmu ηa si andunyaui ihē, i jò i nò ara nηe do binei ara iyi í ya maa ce igũ do hunde nηe.

¹² I jò i ne daa jiida ηa si inòi hai dasi Jesu naane ηa, domi baa bii à waa kpe

ηe ine laalò ηa, aa ye ice jiida nηe nò a saabu Ilaaõ si ajò iyi á kiiti ηa.

¹³ I jirima ilu iri fei ηa na irii Lafēe, hai ilu ile, nηu iyi í re do gbugbā, ¹⁴ hee ku koo si ilaalui ilu ηa, ine ηa iyi í be wa ku ba a kpā woo ce laalò ηa iju, nò a saabu woo ce jiida ηa. ¹⁵ Do ntò, iyi Ilaaõ í bi, nηui í je ice jiida nηe ku ði geleì hai mà ngògò ηa si ide hai ne yaase nηa. ¹⁶ Í sía i ya maa nè bei ine ηa iyi à ne ara nηa, amma i maà ti i jò ara ku ne nηe ku ye bei acò iyi wa bii laalò. I je kuwee nηe bei woo ce icei Ilaaõ ηa. ¹⁷ I jirima ine fei ηa, i bi kpaasi woo dasi Jesu naane nηe ηa, i ce njoi Ilaaõ, nò i jirima ilu ileu ηa.

Mii iyi wahalai Kirisi wa nyisi wa

¹⁸ Inηe amaace ηa, i sūa lafēe nηe ηa iri ile i jirima ηa ntò ntò, kù je ine jiida do amane ku rò aηa akāi aa ya cea ηa, amma hee do ine ku gaabu ηa feii. ¹⁹ Do ntò, bii à waa kpā ηe iju nfe nfe, í sía i yòkò temua ηa na irii Ilaaõ. ²⁰ Bii ì yòkò temuai goloi kurarae i kù ne saabu kāma. Amma bii ì ba ijuukpā na jiida iyi ì waa ce ηa nò ì temua, mii jiidai si wajui Ilaaõ. ²¹ Na ideu bei Ilaaõ í kpe ηe domi Kirisi takae í ba ijuukpā na iri nηe nò wa nyisi ηe yaase jiida ku ba i too tuubae ηa. ²² Kù ce dulum, a kù nò a kù gbò ibo si geleē ajò kāma. ²³ Iyi à buu, kù sã nηa arabu. Iyi à kpāa iju, kù ceekpe ηa, amma í leekí do Ilaaõ iyi í ya kiiti dee dee. ²⁴ Kirisi takae í so dulum du wa si arae si jli ku gaauu, ku ba ka je bei iku si wajui dulum, nò ka ce kuwee nwa dee dee. Do saabui kumeee ηai à baò iri. ²⁵ Tako wo ì ye ηai bei angudã ηa iyi à nyò, amma nsei ì nyi wa bi woo degbeu ηa, nηu iyi wa degbe hunde nηe.

3

Abo do makò

¹ Beebe m̄ai inηe inaabo ηa, i sūa m̄akò nηe ηa iri ile, hee baa bii í je gògò nηa ηa a kù dasi idei Ilaaõ naane, daa nηe ku jò a dasi naane. Waati beebe i kù ne bukaatai ide ku fò má ηa, ² domi aa ye kuwee nηe í má, ì nò ì mà beerei amane ηa. ³ I maà dede i je abo kusia ηa do mii

ndii ara n̄ɲu akã, bei iri ku ba, do sabai wura ɲa, do nyau kusɪa ɲa. ⁴ Amma i j̄ɔ kusɪa n̄ɲe ku je si id̄ɔ n̄ɲe, kusɪa iyi ci ya tã. N̄ɲui í je daa did̄ɔ do id̄ɔ ku buba. Iyi bei í je mii ilu beere j̄iida si wajui Ilaaã. ⁵ Beɛbei inaaboi tako ɲa iyi à mà beere Ilaaã n̄ɔ à dasie naane à ya teese ara ɲa n̄ɔ à ya s̄ua m̄ak̄ɔ ɲa ɲa iri ile. ⁶ Beɛbei Sara í ce, í ya maa jirima Aburahamu, n̄ɔ wa kpoo laf̄ɛɛ. Nsei, bii ì waa ce j̄iida ɲa n̄ɔ i kù waa ce n̄joi nkãma, in̄e m̄ɔ ì je bei ama inaaboɛ ɲa.

⁷ In̄e inem̄ak̄ɔ ɲa m̄ɔ, si kuw̄ee n̄ɲe do abo n̄ɲe ɲa, i ye gigi iyi a kù to n̄ɲeò gbugbã. I j̄ɔ ì mà beere ɲa ɲa, domi Ilaaã á mua aɲa m̄ɔ kuw̄ee in̄eò ɲa aɲɔ. I ya maa ce beɛbe ku ba nkãma ku maà ganji n̄e si kut̄ɔ n̄ɲe.

Ijuukpã na j̄iida ku ce

⁸ Si anyii fei ndeɛ i j̄ɔ in̄e fei i ne lasabu akã do kubi akã ɲa. I bi n̄je bei igbã do if̄ɔ ɲa, i ce araarei n̄je do ara ku kaye ɲa. ⁹ I maà ya s̄aa in̄e laal̄ɔɛ, walak̄ɔ arabu ɲa iyi í buɛ. Í s̄ia m̄ɔm i ya jeaa do kuwee, domi Ilaaã í kpe n̄ɛi ku ba i ba kuwee ɲa. ¹⁰ Si bei kuk̄ɔi idei Ilaaã wa f̄ɔ í ni, In̄e iyi í bi ku ce kuw̄ee j̄iida n̄ɔ kù ne in̄ɔ did̄ɔ aɲɔ fei, Kù j̄ɔ laal̄ɔ ku f̄ɔ n̄ɔ kù n̄ɔ gelee si ibo ku s̄ɔ.

¹¹ Í s̄ia ku saa laal̄ɔ n̄ɔ ku ce j̄iida, Í s̄ia ku maa de laakai ku s̄u waati kãma fei,

¹² Domi Laf̄ɛɛ wa degbe in̄e dee dee ɲa N̄ɔ wa gb̄ɔ kut̄ɔ ɲa.

Amma í f̄usi woo ce laal̄ɔ ɲa aɲɔ.

¹³ Yooi á ce n̄ɲe laal̄ɔ bii ì hanya ì waa ce j̄iida ɲa. ¹⁴ Baa bii ì waa ba ijuukpã ɲa na dee dee ku je n̄ɲe, i ne in̄ɔ did̄ɔ ɲa. I maà ce n̄joi aman̄e ɲa, n̄ɔ i maà ya biti ɲa. ¹⁵ Amma i j̄ɔ Kirisi ku je Laf̄ɛɛ si id̄ɔ n̄ɲe. I tã s̄ɔlu waati kãma fei i jea in̄e ɲa iyi à waa bee yaasei kpãa ku c̄ɔ n̄ɲe. ¹⁶ Amma i je ɲa do ide did̄ɔ do beere. I j̄ɔ id̄ɔ n̄ɲe ku maa má ku ba bii à waa má n̄e ide si is̄eɛn̄e j̄iida n̄ɲe iyi wa naa hai bi Kirisi, anȳɔ ku mu ɲa si ideu. ¹⁷ Bii í je na id̄ɔɔbii Ilaaã ì waa kpãe iju na j̄iida iyi ì waa ce, iyi be í s̄ia do iyi aa maa kpãe iju na laal̄ɔ.

¹⁸ Gbakã akãi Kirisi í ku na dulum. N̄ɲu iyi í je in̄e dee dee, í ku na in̄e laal̄ɔ ɲa, ku ba ku b̄ɔɔ wa bi Ilaaã. Waati iyi à kpaa araɛ í ku amma hundee í weɛ.

¹⁹ Do hundeeui í koo í waazoa iku ɲa iyi à waa mu bei in̄e piis̄ɔɔ ɲa, ²⁰ in̄e ɲa iyi a kù tako a kù waa jirima Ilaaã si waati iyi í temuad̄ɔ ɲa hee Nowee í koo í ceò ak̄ɔi in̄yiu í tã. In̄e ɲa iyi à l̄ɔ si ak̄ɔi in̄yiu a kù kp̄ɔ, a kù re aɲa m̄eɲɔ, n̄ɔ à ba faaba hai si in̄ɔ in̄yiu n̄lau. ²¹ In̄yiu, í yei bei in̄yiu ku dasi. Kù je a ni wa nya riisii ara, amma wa nyisi iyi in̄e í dasi id̄ɔ n̄ɲu ku ce kuw̄ee iyi id̄ɔi n̄ɲu kaa ye taalei n̄ɲu si wajui Ilaaã. Mii ɲau be fei í ce na saabui kuj̄i Jesu Kirisi hai si bale, ²² n̄ɲu iyi í b̄ɔ lele n̄ɔ wa buba si aɲɔ n̄jei Ilaaã. Bei amaleka ɲa do ilu yiikoi lele ɲa do ilu gbugbã ɲa à waa s̄uaa iri ile.

4

Kuw̄ee iyi í kpaasi

¹ Kirisi í ba ijuukpã si araɛ. Na n̄ɲu, i mà ɲa iyi in̄e m̄ɔ aa ba ijuukpã n̄ɔ í s̄ia i ȳok̄ɔ temua ɲa, domi in̄e iyi í temuad̄ɔ ijuukpã si araɛ, dulum kaa kãmiaɛ má, ² n̄ɔ waati iyi í gbe si kuw̄eei andunyaɛ ku je si id̄ɔɔbii Ilaaã, ku maà ti ku je do k̄ɔdeɛ nfe nfei ara. ³ Nt̄ɔ nt̄ɔ, tako wo ì ce bei hai dasi Jesu naane ɲa à ya bi, amma í to beɛbe. Ì tako ì ce mii iyi í d̄ɔa ara n̄ɲe si ɲa, do bin̄e, do at̄ɛ ku m̄ɔ, do at̄ɛ ku kpa in̄e, do buki, do iw̄ɛ ku t̄ɔɔ iyi kù waa ba ɲa daa bututu ɲau ku ce má ɲa, n̄ɔ à waa bu n̄e. ⁴ Amma aa na a koo a sisi daa ɲa bi Ilaaã, n̄ɲu iyi í tã s̄ɔlu ku kiiti ilu hunde do iku ɲa. ⁵ Na n̄ɲu m̄ɔm nii í j̄ɔ à tako à sisia in̄e ɲa laabaau j̄iidau wo ku ba baa do iyi à ku nsei na kiitii Ilaaã iyi í tosi in̄e fei, hunde ɲa ku maa weɛ bei Ilaaã takae í weɛ.

In̄e ɲa iyi à waa ce ice do amuai Ilaaã dee dee

⁷ K̄ɔɔi mii fei í maai wa. Na n̄ɲu, i mu ara n̄ɲe do laakai, n̄ɔ i j̄ɔ hunde n̄ɲe ku w̄ɔ njoo ku ba i ȳok̄ɔ i ce kut̄ɔ ɲa. ⁸ Iyi í re fei ndeɛ, n̄ɲui í je i ce kookaai i bi n̄je ɲa, domi kubi í ya bii dulum nk̄p̄ɔ.

⁹ I ya yaae nje na do ino akã, kugbagba kù maà wa si. ¹⁰ Ine baa yooma nje fei í ba amua hai bi Ilaaã. Na nju, i ceò amua ikã ikã Ilaaãu ice na i máa sobiò nje bei woo ce ice ilu naane na. ¹¹ Ine iyi wa waazo í sía ku fò ideí Ilaaã. Ine m̀o iyi wa cea ine gò ice ku coo do gbugbã iyi Ilaaã í muua, ku ba si mii fei a ye amboei Ilaaã do saabui Jesu Kirisi, nju iyi í ne amboe do gbugbã hee do ajò fei. Ami.

Temuai inei Kirisi na si ijuukpã

¹² Ine baakɔm na, i maà bití do ijuukpã iyi wa naa si ne bei ina ku còò laakai nje. I maà tí i dooe mii ikã. ¹³ Amma i jò ino nje ku dõ bii ì waa ba ikpẽ si wahalai Kirisi na, ku ba i ne ino didõ nla nla na si ajò iyi á nyisi amboe. ¹⁴ Ine ilu ino didõ nai bii à waa bu ne na irii Kirisi, domi Hundeí Ilaaã, ilu amboe, í wa si ne. ¹⁵ Ine kãma nje ku maà jò ku ye ijuukpã na ine ku kpa, walakò na ile, walakò na laalò ku ce, walakò na wòbia ku gũ. ¹⁶ Amma ine iyi wa wahala si na iyi í jò í je inei Kirisi, ku maà jò anyò ku muu, amma í sía ku saabu Ilaaã si na iyi í jò wa so irii Kirisiu.

¹⁷ Waati í to kiitiu ku sinti. Inei Ilaaã nai aa sinti ku kiiti. To, bii í sinti hai bi tu wa, beirei iri ku kpaé á ye bi ine na iyi à kò ku dasi laabaau jiidai Ilaaã naane. ¹⁸ Kukò ideí Ilaaã wa fò í ni, Bii faabai ine jiidai na í gaabu, Beirei tí ilu dulum na do ine na iyi a kù mà beereí Ilaaã á ye.

¹⁹ Na nju, ine na iyi à waa ye ijuukpã si idɔ̀bii Ilaaã, í sía a teese a maa ce jiidae nò a leekí do woo taka nja iyi í je ilu naane.

5

Ka gbɔa inei Ilaaã na

¹ Nsei, si ino nje, ine na iyi à je ine ngboi igbei Ilaaã nai ñ wa n fãa. Amu m̀o ine ngboi bei aña m̀o, ñ nò ñ jé seɛdai ijuukpã Kirisi nò ñ ne ikpẽ si amboe iyi á na ku naa. ² Ñ wa n tɔ̀ ne, i gbɔa ine na iyi Ilaaã í da nje si awò bei à ya gbɔa angudã na, ku maà tí ku je do tilasi walakò do binei fia, amma i

na ara nje si iceu do ino akã si bei Ilaaã í bi. ³ I maà taa ine na iyi à da nje si awò nau gbugbã, amma i nyisi na kuce jiidai iyi aa too si. ⁴ Nò waati iyi Kirisi á faata wa, nju iyi í je ine ngboi woo degbe nau, aa gba riba ilu amboe iyi kusíae kaa tá na.

⁵ Beɛbe m̀oi, inje awaasũ na, i sũa ine ngboi igbe nau iri ile. Ine fei i jò ara ku kaye ku je nje bei ibò iyi à ya dasi, domi kukò ideí Ilaaã wa fò í ni, Ilaaã kù wa anyii woo tɔ̀ fufu na, amma wa cea woo kaye ara na didõ. ⁶ Na nju, i kaye ara nje si awò gbugbã Ilaaã, ku ba ku so ne lele si ajò iyi í dau. ⁷ I sò wahala nje fei bi tɛɛ, domi njuí wa gbò nje.

⁸ I mu ara nje na, i jò hunde nje ku wò njoo, domi Seetam, mbeɛ neí, í dabii wa dõ anu bei muusu nla, wa dede ine iyi á na. ⁹ I kò ara nje si waje do naane ku dasi nla nla domi ì mà na kpaasi woo dasi Jesu naane nje na iyi à fangaa si andunya fei, ijuukpã dimi akãu bei à waa ye. ¹⁰ Amma bii ì ye ijuukpã si waati keeke í tá na, Ilaaã ilu didõ fei, nju iyi í kpe ne ku ba i ne ikpẽ si amboe hai ne kɔ̀e na saabui anu akã nje do Kirisi, nju takaei á jò i kò dee ne. Njuí á nò ku jò i leekí dim dim na, nò ku mu nje gbugbã, i maà tekɛɛ hai si ideɛ na. ¹¹ Njuí i ne yiiko hee do ajò fei. Ami.

Fɔ̀i ankãanyi

¹² Ñ wa n kò nje ide keekeu ihẽ wai do sobii Silasi kpaasi ilu naane nwa. Ñ bi n mu nje gbugbã nò n nyisi ne iyi ideu ihẽ iyi ì waa leekí si dim dim nau, didõ Ilaaã do ntò.

¹³ Igbei inei Jesu na iyi í wa ilui Babiloni, iyi Ilaaã í cica bei inje m̀o, wa ce ne fɔ̀, beɛbe m̀oi Maaku iyi wa je bei amam si naane ku dasi, wa ce ne fɔ̀. ¹⁴ I ce nje fɔ̀ do kubi jiidai na.

Laakai akã ku weɛò inje iyi ì je tí Kirisi fei na.

Tia minjisia iyi Piεε í kɔ

Piεε í ce ηa fɔɔ

¹ Amui Simɔɔ Piεε amaace woo bei Jesu Kirisi.

N̄ kɔ n̄ηe tiaɔ ih̄ei, iηe iyi Jesu Kirisi, n̄ηu iyi í je Ilaaɔ woo faaba nwa, í j̄ò ì dasi naane ηa na dee dee ku jeε. Naane iyi ì dasi ηau í ne beere bei ti awa mɔ.

² Didɔ do laakai ku s̄u ku k̄ɔɔ n̄ηe si, si na iyi í j̄ò ì mà Ilaaɔ do Jesu Laf̄εe nwa ηa.

Kukpe do kucicai Ilaaɔ

³ Yiikoi Ilaaɔ í mu nwa bukaatai mii iyi à bi fei ku ba kuweε nwa do kutɔɔ nwa ku maa bɔ waju. Nɔ í ce beeb̄ei si bei í j̄ò à màa, n̄ηu iyi í kpe wa ka ba ikp̄e si amboee do si jiida ku jeε.

⁴ Beeb̄ei í ce nwa kuw̄a nla nla ilu beere ηa. Kuw̄a ηau aa j̄ò i ye bei n̄ηu takae í ye nɔ i saa kuce laalɔ s̄ami ηa iyi í wa si andunya na bine. ⁵ Na n̄ηu, i ce kookaai i k̄ɔsi iseeηe jiida si naane ku dasi n̄ηe, nɔ si iseeηe jiida i k̄ɔsi kumà, ⁶ nɔ si kumà i k̄ɔsi gaya, nɔ si gaya i k̄ɔsi temua, nɔ si temua i k̄ɔsi beerei Ilaaɔ ku mà, ⁷ nɔ si beerei Ilaaɔ ku mà i k̄ɔsi jiida ku cea n̄je, nɔ si jiida ku cea n̄je i k̄ɔsi kubi. ⁸ Bii mii ηau be à wa si ηe nɔ wa k̄ɔsi, aa j̄ò i ya maa ce kookaai si ice n̄ηe, nɔ ice n̄ηeu ku ne aranf̄aani ku ba i mà Laf̄εe nwa Jesu Kirisi ηa.

⁹ Amma ine iyi kù ne mii ηau be í yei bei f̄eju, walakɔ bei ine iyi ijue kù waa d̄ɔ, nɔ kaa ye ilu ku j̄i. Nɔ í gb̄eje iyi n̄ηu í má hai si dulum dii takoe.

¹⁰ Na n̄ηu, iηe inem ηa, i k̄ɔsi himma ku ba i mà s̄aa s̄aa iyi Ilaaɔi í kpe ηe nɔ í cica ηe, domi bii ì waa ce beeb̄e ηa, i kaa dasi dulum ajɔ k̄ama ηa.

¹¹ Beeb̄ei aa j̄ò i lɔ do beere ηa si bomma hai t̄ai Laf̄εe woo faaba nwa Jesu Kirisi.

¹² Na n̄ηi í ce n kaa n gb̄ejiɔ ku ye ηe gigii mii ηau ih̄e, baa do iyi ì màa t̄a ηa, nɔ ì waa leek̄i dim dim si ntɔ iyi ì waa mu n̄seiɔ ih̄e ηa. ¹³ Ntɔ ntɔ, waati iyi ñ weε si hunde, ñ ne n ya n maa n ye ηe gigii ku ba i ya maa wɔ njoo si ηa. ¹⁴ N̄

wa n fɔ beeb̄ei si na iyi í j̄ò ñ mà iyi kaa kpe má an j̄ò arau ih̄e, si bei Laf̄εe nwa Jesu Kirisi í s̄om. ¹⁵ An ce kookaai n s̄o ηe yaaseε ku ba i yɔkɔ i ye gigii mii ηau do ajɔ fei ηa si anyii ikum.

Ine ηa iyi à ye amboei Kirisi

¹⁶ Do ntɔ, a kù waa too si ará iyi ine ηa à waa kpa do bisi n̄ηa, si waati iyi à j̄ò ì mà gbugb̄ai Laf̄εe nwa Jesu Kirisi ηa do kunyie wa. Amma awa taka nwa mɔ à ye kulae do iju nwa ¹⁷ nɔ à gbɔ imui Ilaaɔ Baaba waati iyi í fɔ hai lele í ni, ine ih̄ei í je ama ak̄am iyi ñ bi jiida, siei inɔ did̄m fei í ya wa. Waati n̄ηu Ilaaɔ, ilu amboe nla nla, í nyisi beerei Kirisiu do amboee. ¹⁸ Si anyie, à nyi à gbɔ imui Ilaaɔ wa má hai lele si waati iyi awaɔ ηa à wa si antai geete kumáɔ.

¹⁹ Beeb̄e m̄ai naane nwa í k̄ɔsi si ideɔi walii ηau. I j̄ò i de sie it̄i ηa, domi í yei bei fitila iyi wa má inya si ilu kuku hee iju koo máɔ nɔ Jesu, n̄ηu iyi í ye bei andaiyai daakɔ, ku má inya si idɔ n̄ηe. ²⁰ Sinte, i j̄ò i mà iyi ih̄e ηa, iyi ideɔi walii gɔ kù weε si kukoi ideɔi Ilaaɔ iyi ine gɔ á tuse ndee bei í bi *, ²¹ domi ideɔi walii gɔ kù weε iyi ine gɔ í ce do idɔɔbii n̄ηu takae, amma ine ηa à ya sisi ideɔi Ilaaɔi si bei Hundee í nyisi ηa.

2

Woo kɔ si cio ilu ibo ηa (Cɔ Zudu 4-13)

¹ Walii ilu ibo ηa à weε wo si inɔi ine ηau. Beeb̄e m̄ai woo k̄asi cio ilu ibo ηa aa faata wa si anini n̄ηe. Aa naaɔ kuk̄asi ibo wa do bisi, iyi á ce ine ηa nfe, nɔ aa k̄asi Laf̄εe iyi í ya ηa. Beeb̄ei aa faa ara n̄ηa nfe ku ce anu ak̄a. ² Ine nk̄p̄ai á too daa laalɔ n̄ηa, nɔ na iri n̄ηa ine gɔ ηa aa bu kp̄ai ntɔ. ³ Na bine n̄ηa aa je ηe taki do ide ηa iyi aηa taka n̄ηa à waa lasabu. Amma hai ku kpe woo kiiti n̄ηa í t̄a s̄ɔlu ku kiiti n̄ηa. N̄ηu m̄ai á ce ηa nfe nɔ kaa kpe m̄om.

⁴ Baa amaleka ηa iyi à ce dulum wo, Ilaaɔ kù j̄ò ηa, amma í tale si ηa si isa nla nla. Tenḡi bei à waa mu ηa si ilu kuku hee aj̄oi kiiti. ⁵ Ilaaɔ kù nɔ kù j̄ò

* **1:20** iyi ine gɔ á tuse ndee bii í bi Yaasei ideu be á yɔkɔ ku je má, iyi ine gɔ í kɔ do arae.

inei tako ηau mɔ waati iyi í jò iyi nlau í je inei andunya ηa iyi a kù mà bεερεε, amma Nowee, nηu iyi í ce waazoi ide ntɔui í faaba do amane mεεje gɔ ηa. ⁶ Si anyie í nyi í ye taalei inei Sodomu do Gɔmɔ ηa mɔ má, nɔ í kpa ηa do ina. Iyi beu bei í je seeda na ine laalo ηa iyi aa na a naa. ⁷⁻⁸ Amma í nya Lotu ine jiida iyi í wa si inɔi ine laalo ηau. Í nyaai si na iyi í jò í ya ne inɔ ku fɔ na daa bututu nηa, nɔ iju iyi wa má fei laalo iyi wa ye do iyi wa gbɔ wa bitandi idɔ dee deee. ⁹ Beεbe mɔi Aɔ Lafɛε í mà bei á ce ku faaba ine ηa iyi à mà bεερεε si wahala. Í nɔ í mà bei á mu ine laalo ηa ku wahala ηa si ajɔi kiiti. ¹⁰ Ine ηa iyi à waa ce kubi nfe nfei ara ηa nɔ à donda yiikoi Ilaaɔ, wahala nηa á caa.

Woo kɔsi cio ilu ibo ηau à je ilu wɔkɔ yaamɔ ηa do woo tɔɔ fufu ηa iyi a kù waa ce nɔi ilu yiikoi lele ηa ku bu. ¹¹ Baa amaleka ηau, aηa iyi à re ηa do gbugbã do yiiko ntɔ ntɔ, a kù waa ye taalei ilu yiikoi lele ηau hee má je a bu ηa si wajui Aɔ Lafɛε. ¹² Amma ine ηau à ya maa yaako mii iyi a kù mà. À yei bei inai sako ηa iyi a kù ne lasabu kãma, nɔ aa ce nfei bei inai sako ηau iyi à bí ku ba a mu ηa a kpa ηa. ¹³ Laalo iyi à cea ine ηai aa sã nηa. Inɔ didɔ nηa fei si inaabo ηai í ya wa baa bii dasã nkpai. Baa waati iyi inɛd ηa ì tɔtɔ ì waa je ijei Lafɛε ajɔ ηa, à ya maa ce daa laalo ηai nɔ a maa ne si inɔ didɔ. À yei bei angudã kuwee ηa iyi à ne leebu do riisi. ¹⁴ Iju nηa fei si abo kaafe ηai í ya wa, dulum ci ya to ηa. À ya mu ine ηa iyi a kù waa leekɪ dim dim do taa. Idɔ nηa í ne dɔɔnei bine. Ilaaɔ í ceekpe ηa. ¹⁵ À jò kpãa jiida nɔ à nyɔ. À too kpãai walii Balamu, amai Beɔɔ, nηu iyi í bi ribai laalo ku je. ¹⁶ Amma Ilaaɔ í fɔ sie ide na kurarae. Ntɔi, gbankεe iyi ci ya fɔ ide, Ilaaɔ í jò í baa ide ku fɔ bei amane nɔ í leekɪ ide hai ne yaasei waliiu.

¹⁷ Ine ηau, à yei bei isɔ hai ne inyi walakɔ bei ijɪ iyi í dũ nɔ kaa rɔ si na iyi í jò fufu wa talee. Ilaaɔ í ce nηa sɔlui bi ku wa si ilu kuku nla nla. ¹⁸ À waa fɔ ide fufu ku tɔɔ iyi kù ne iri. À waa

fa ine gɔ ηa do bine ikã ikãi mii iyi lafɛε ηa à ne si idɔ nηa ηa ku ba a mu ηa do taa. Ine ηau, do wahalai à ba à gbã wa hai bi ine ηa iyi à wa si kurarau. ¹⁹ Ine ηa iyi à ba à mu ηau, à ya ce nηa kuwã ara ku nei, amma aηa taka nηa à je arui daa ηa iyi wa bɔd ηa nfe ku ce, domi ine fei í je arui mii iyi í kãmiaε. ²⁰ Ntɔi, ine ηa iyi à jò laalo ku cei andunya si na iyi í jò à mà Lafɛε woo faaba nwa Jesu Kirisi, bii à nyi à jò laalo ku ceu í mu ηa má í kãmia ηa ise gbeejisia, kuweei tako nηa á tia do ti ankãanyiu. ²¹ Á tia nηa bii í je a kù mà kpãai ntɔ wo do iyi à mà tā nɔ à toa woodai Ilaaɔ iyi à na ηau anyi. ²² Mii iyi í ba ηau be wa nyisi iyi mɔndau ihɛ í je ntɔ. Mɔndau í ni, aja í nyi í koo wa fa itue má. À ya ni má, kusɔɔ iyi à we í nyi wa bimbili si pɔkɔdɔ má.

3

Lafɛε á nyi wa si bei í ce kuwãε

¹ Ine baakɔm ηa, tia minjisiām wee iyi n kɔ nηe. Si tia sinteu do minjisiām fei n wa n de n jɪ lasabu jiida nηe do kukɔsi ηa iyi n wa n ye nηe gigi. ² N bi i ye gigii ide iyi walii kumá ηau à fɔ wo, do woodai Lafɛε woo faaba iyi woo be nηe ηa à sisi nηe. ³ Sinte, n bi i mà ηa iyi si waatii ankãanyi ine gɔ ηa aa na a maa ne si idɔɔbi nηa. Nɔ aa yaako nηe ⁴ a maa ni, Kirisi í ce kuwã í ni nηu á nyi wa, mà iboi. To, iwoi í wa. Kù waa nyi wa má, domi hai waati iyi bala nwa ηa à ku, mii fei í weei bei hai sintei andunya ku taka. ⁵ Amma mii akãi ine ηau à gbεje na kance. Mii iyi à gbεje wee. Waati iyi Ilaaɔ í taka lele do ile, í taka ηai do idei gεεε. Do ide ku fɔei í nyaɔ ile hai si inɔ inyi nɔ í fεεfεε do inyi. ⁶ Nɔ si anyie, do ide kufɔεui í kpaɔ irii andunyai tako si waati iyi í jò inyi í je mii fei. ⁷ Lele do ile iyi í weε nsei, do ide akãu bei Ilaaɔ á kpa ηaɔ, amma bebei do inai á je. Wa mu ηai titã hee koo toɔ ajɔ iyi á kiiti ine ηa iyi a kù mà bεερεε nɔ á ce ηa nfe.

⁸ Amma inɛ baakɔm ηa, i maà jò i gbεje mii akãu ihɛ ηa, iyi ajɔ akã í yea Ilaaɔi bei adɔ dubu, nɔ adɔ dubu í

yɛai bei ajɔ akã. ⁹ Aɔ Lafɛɛ ci ya jò ideɪ kuwãɛ iyi í jilɛu ku kɛ ideu ku kɔ̀ò si bei inɛ ɔ̀ ɲa à waa tamaa. Amma wa temua nɲɛi, domi kù bi baa inɛ akã ku ce nfe. Í bi mòm ku jɛ inɛ fei ku kɔ̀aasi idɔ.

¹⁰ Do nɲu fei, ajɔi Lafɛɛ á naai bei ile. Si ajɔ nɲui, lele á kɔ̀a iri do iba nla nla. Mii iyi í wa be fei, á ɔ̀ si ina nɔ̀ ile do mii iyi í wa si fei á kɔ̀a iri. ¹¹ Na nɲu, si bei mii ɲau fei á ce nfe beɛbe, i jò i mà sãa sãa ɲa zaka bei í sɪa isɛɛnɛ nɲɛ ku maa má nɔ̀ i mà beɛrei Ilaaɔ̀ ɲa. ¹² Nɔ̀ i maa degbe ajɔu ɲa i maa ce kookaai ku ba ku naa ɲya ɲya. Si ajɔ nɲui ina á ce nfei lele, nɔ̀ mii iyi í wa si fei ku ɔ̀ do inya gbãa nla nlaɪ inau. ¹³ Amma Ilaaɔ̀ í ce kuwã nɲu ku ce lele do ile fei titɔ̀ bii dee dee ku jɛ á wa. Nɲui à waa degbe.

¹⁴ Na saabu nɲu, inɛ baakɔ̀m ɲa, si bei ì waa degbe ajɔu, i ce kookaai Lafɛɛ ku na ku ba ɲɛ si laakai ku sũ, riisi do kurara ku maà wa si ɲɛ. ¹⁵ I doo temuai Lafɛɛ nwa bei kɔ̀aai faaba nɲɛ, si bei Pɔ̀lu baakɔ̀ nwa í kɔ̀ nɲɛ do bisi iyi Ilaaɔ̀ í muaa. ¹⁶ Ideu ihɛi í kɔ̀ si tia iyi í kɔ̀ fei tengi bii wa fɔ̀ ideɪ mii ɲau ihɛ. Si tiaɛ ɲau bii ɔ̀ ɲa í wɛɛ iyi í gaabu ku gbɔ̀, nɔ̀ hai mà ɲa iyi a kù waa leekɪ si ðim ðim à ya maa bejɛ yaasei ideui, si bei à ya maa ce do mbɔ̀i kukɔ̀i ideɪ Ilaaɔ̀ ɔ̀ ɲa. Beɛbei à waa faa ara ɲa nfe ku ce.

¹⁷ Amma inɛ baakɔ̀m ɲa, ì mà ideu tã ɲa. Na nɲu, i ce laakai ara nɲɛ ku ba kurarai inɛ ɲa iyi a kù mà beɛrei Ilaaɔ̀ ku maà jò i yaa hai si kɔ̀a jiiida iyi ì waa leekɪ si ðim ðim ɲa. ¹⁸ Amma didãi Lafɛɛ woo faaba nwa Jesu Kirisi ku maa kɔ̀si si ɲɛ, nɔ̀ kumà iyi í nɛ si gãmɛɛ ɲa ku kɔ̀si ku maa koo. Nɲui í jɛ ìlu amboe hai nsei hee do ajɔ fei. Ami.

Tia sinte iyi Zãa í kɔ

Jesu, nɔu iyi à ya kpe Ideu, nɔu í je icui kuwɛɛ

¹ A waa kɔ nɔe si ideí Jesu, nɔu iyi í wɛɛ hai sintei mii fei. Nɔu í je Ideu, nɔ í je icui kuwɛɛ má. À gbɔ ideɛ, nɔ à yɔɔ do iju nwa, à cɔɔ do laakai, nɔ awɔ nwa í luu. ² Waati iyi kuwɛɛu í faata wa à yɔɔ, nɔ í jɔ à waa je sɛɛdaɛ, nɔ à waa sisi nɔe ideí kuwɛɛ hai tã iyi í tako í wa bi Ilaaɔ Baaba wo, nɔ wee nsei í nyisi wa. ³ Iyi à ye do iyi à gbɔ, nɔu à waa sisia inɛ mɔ ku ba awaɛ nɔ ka nɛ anu akã, nɔ anu akã iyi à nɛu à nɔɔi do Ilaaɔ Baaba do amaɛ Jesu Kirisi. ⁴ À kɔ nɔe tiaɔ ihɛi ku ba inɔ didɔi awa fei ku kɔ.

Ilaaɔi í je inya kumá

⁵ Laabaau iyi à gbɔ hai bi Jesu Kirisi, nɔ à waa sisi nɔe wee. Ilaaɔi í je inya kumá, ilu kuku kãma kù wa siɛ. ⁶ Bii à ni à nɛ anu akã do nɔu nɔ à bei à waa nɛ si ilu kuku, à waa sɔ iboi a kù waa ce kookoosui ntɔ. ⁷ Amma bii à waa nɛ si inya kumá, si bei Ilaaɔ takæ í wa si inya kumá, aa ka nɛ anu akã awa duusɔɔ, nɔ nɔeí Jesu amaɛ á jɔ ka má hai si dulum fei.

⁸ Bii à ni a kù nɛ dulum, à waa sɔa ara nwa iboi, nɔ ntɔ kù wa si wa. ⁹ Amma bii à ce tuubai dulum du wa, Ilaaɔ ilu naanei, nɔu iyi í ya ce dee dee, á kpa ideí dulum du wa nɔ ku jɔ ka má hai si laalɔ ku ce nwa fei. ¹⁰ Bii à ni a kù ce dulum à waa ce Ilaaɔ ilu iboi, nɔ ideɛ kù wa si wa.

Kirisi wa sobi wa

2

¹ Inɛ amam nɔ, nɔ kɔ nɔe ideu ihɛ wai, ku ba i maà ce dulum nɔ. Amma bii inɛ gɔ í ce dulum, à nɛ inɛ gɔ iyi á tɔɔ nwa suuru bi Ilaaɔ Baaba, nɔu í je Jesu Kirisi inɛ dee deeu. ² Nɔu takæ í ce kuweei araɛ ku ba ku kpa ideí dulum du wa, amma kù je ti awa akã, do ti inɛi andunya feii.

³ Bii à waa jirima woodaɛ, si beɛbei aa ka mà iyi à màa. ⁴ Bii inɛ gɔ í ni nɔu í màa, nɔ kù waa jirima woodaɛ, lafɛɛ ilu iboi, ntɔ kù wa siɛ. ⁵ Amma inɛ iyi wa jirima ideɛ, siɛi kubii Ilaaɔ í ya kɔ do ntɔ. Mii iyi á jɔ ka mà iyi à nɛ anu akã do nɔu wee. ⁶ Inɛ iyi í ni nɔu í nɛ anu akã do nɔu, lafɛɛ í nɛ ku maa nei bei Jesu takæ í nɛ.

Wooda titɔ

⁷ Inɛ baakɔɔm nɔ, kù je wooda titɔi nɔ kɔ nɔe. Wooda nwoi, iyi í nɛ hai sinte wo nɔ. Wooda nwou, nɔu í je ide iyi í tako í gbɔ tã nɔ. ⁸ Do nɔu fei, wooda iyi nɔ wa n kɔ nɔe ihɛ, inɛ nɔu wooda titɔi, nɔ à waa ye ntɔeí si Kirisi do si inɛ taka nɔe, domi ilu kuku wa sekeɛ, nɔ inya kumá ntɔ wa daana.

⁹ Inɛ iyi í fɔ wa ni nɔu í wa si inya kumá nɔ í cé kpaasiɛ, si ilu kukui í wa hee nsei. ¹⁰ Inɛ iyi í bi kpaasiɛ, lafɛɛi í wa si inya kumá, nɔ nkãma kù wɛɛa iyi á dasiɛ dulum *. ¹¹ Amma inɛ iyi í cé kpaasiɛ, si ilu kukui í wa, si ilu kukuu mɔi í nɔ wa nɛ si. Kù mà bii wa bɔ, domi ilu kukuu í dasiɛ fɛɛju.

¹² Nɔ kɔ nɔe wai, inɛ amam nɔ, si na iyi í jɔ Ilaaɔ í nya dulum du nɛ na irii Jesu. ¹³ Nɔ kɔ nɔe wai, inɛ baaba nɔ, si na iyi í jɔ í mà inɛ iyi í wɛɛ hai sinte nɔ. Nɔ nɔ kɔ nɔe wai, inɛ awaasũ nɔ, si na iyi í jɔ í je Seetam inɛ laalɔu igũ nɔ.

¹⁴ Nɔ kɔ nɔe má, inɛ amu nɔ, si na iyi í jɔ í mà Ilaaɔ Baaba nɔ. Nɔ nɔ kɔ nɔe má, inɛ baaba nɔ, si na iyi í jɔ í mà inɛ iyi í wɛɛ hai sinte nɔ. Nɔ nɔ kɔ nɔe má, inɛ awaasũ nɔ, si na iyi í jɔ í nɛ gbugbã nɔ, nɔ ideí Ilaaɔ í wa si nɛ, nɔ í je Seetam inɛ laalɔu igũ nɔ.

¹⁵ I maà ti i bi andunya nɔ do mii nɔ iyi à wa si andunya. Inɛ iyi í bi andunya, kubii Ilaaɔ Baaba kù wa siɛ, ¹⁶ domi mii iyi í wa si andunya fei, hai kubi nfe nfei amane, do kɔdɛi mii iyi iju wa ye, hee do faau ku ce, gɔgɔɛ gɔ kù waa naa hai bi Baaba, bii kù je hai si andunya. ¹⁷ Andunya í nɔ wa tã mbe do binɛɛ, amma inɛ iyi wa ce idɔɔbii Ilaaɔ á maa wɛɛi hee do ajɔ fei.

* **2:10** iyi á dasiɛ dulum Si tiaí ideí Ilaaɔ gɔ nɔ à ni, “iyi á dasiɔ inɛ gɔ dulum”.

Mbɛɛi Kirisi

¹⁸ Inɛ amam ɲa, kɔɔi andunya í maai wa. Si bei ì gbɔ ɲa à ni inɛ gɔ iyi í je mbɛɛi Kirisi á naa, wee nsei, mbɛɛi Kirisi nkpɔ́ í to wa. Nɔ́i í jò à mà iyi kɔɔi andunya í maai. ¹⁹ Mbɛɛ ɲau, hai si inɔ́ nwai à fita, amma a kù je inɛ nwa ɲa, domi bii à je inɛ nwa ɲai wo aa wa inɔ́ nwa. Amma à fita ku ba ka mà iyi kãma ɲa kù je inɛ nwai wo do ntɔ́.

²⁰ Amma inɛ ì ba Hundei Ilaaɔ́ hai bi inɛ kumáú ɲa, nɲui í jò inɛ fei ì ne kumà ɲa. ²¹ Bii ñ kɔ́ nɲe, kù je a ni i kù mà ntɔ́ ɲa, amma si na iyi í jò ì màa ɲai, ì nɔ́ ì mà ɲa iyi ibo kãma kaa yɔ́kɔ́ ku fita hai si ntɔ́.

²² Yooi í je woo sɔ́ ibo bii kù je inɛ iyi í ni Jesu kù je Kirisi. Lafɛ́e, mbɛɛi Kirisii iyi wa kɔ́si Baaba do Ama ajɔ́. ²³ Ntɔ́i inɛ iyi í kɔ́si Ama, kù ne Baaba. Inɛ iyi í gba Amau í ne Baau mɔ́i.

²⁴ Inɛ mɔ́, ide iyi ì gbɔ hai sinteu i jò ku wa si idɔ́ nɲe. Bii í wa si idɔ́ nɲe aa ne anu akã ɲa do Ama do Baau.

²⁵ Kirisi í ce nwa kuwã. Kuwã iyi í ce nwau, nɲui í je kuwɛɛ hai tã.

²⁶ Iyi ñ kɔ́ nɲeu ihɛ́, ñ kɔ́ wai na inɛ ɲa iyi à waa bi a dasi ɲe kurara.

²⁷ Amma inɛ, Hundei Ilaaɔ́ iyi Kirisi í na ɲeu, í wa si ɲe. Na nɲu, i kù ne bukaatai inɛ gɔ́ ku kɔ́ nɲe si cioi ngɔ́gɔ́, domi Hundeu wa kɔ́ ɲe si cioi mii fei iyi í je ntɔ́, ibo kù wa si. Na nɲu, i jò ì ne anu akã do Kirisi ɲa, si bei Hundei Ilaaɔ́ í nyisi ɲe.

²⁸ Nsei, inɛ amam ɲa, i jò ì ne anu akã do Kirisi ɲa, ku ba ajɔ́ iyi á faata wa ka ne idɔ́ ku bubu, nɔ́ anyɔ́ ku maà mu wa si wajue si ajɔ́ iyi á nyi wau. ²⁹ Si bei ì mà ɲa iyi Kirisi í je dee dee, i jò ì mà ɲa iyi inɛ iyi wa ce dee dee fei amaɛi.

*Amai Ilaaɔ́ ɲa***3**

¹ I cɔ́ kubi nla nla iyi Ilaaɔ́ Baaba í bi wa, hee à waa kpe wa amaɛ ɲa. Nɔ́ ntɔ́i bɛɛbei à je. Nɔ́i í jò inɛi andunya ɲa a kù mà wa domi a kù mà Ilaaɔ́ mɔ́m wo.

² Inɛ baakɔ́m ɲa, si nsei à je amai Ilaaɔ́ ɲa, amma a kù mà beirei aa ka na ka je ala. Do nɲu fei, à mà waati iyi Kirisi á na ku faata wa aa ka jɔ́, domi aa ka

yɔ́ bei í ye. ³ Inɛ iyi wa cɔ́ kpãai ideu ihɛ́ fei, wa ce kookaai ku ba ku má bei Kirisi mɔ́ í má.

⁴ Inɛ mɔ́ iyi wa ce dulum fei, wa kua woodai Ilaaɔ́i, domi dulum wooda ku kuai. ⁵ Ì mà ɲa iyi Jesu, nɲu iyi kù ce dulum, í naai ku nya dulum dii amane ɲa. ⁶ Na nɲu, inɛ iyi í wɛɛ do nɲu fei ci ya maa mɔ́si dulum ku ce. Amma inɛ iyi wa ce dulum, lafɛ́e kù yɔ́, kù nɔ́ kù màa.

⁷ Inɛ amam ɲa, i maà ti i jò inɛ gɔ́ ku dí iju nɲe. Inɛ iyi wa ce mii iyi í je dee dee, inɛ dee dee, si bei Jesu takae í ye. ⁸ Inɛ iyi í ya maa mɔ́si dulum ku ce, inɛi Seetam nii, domi hai sintei Seetam wa ce dulum. Na ɲɔ́i í jò Jesu, amai Ilaaɔ́, í naa ku kpaò icei Seetam.

⁹ Inɛ iyi í je amai Ilaaɔ́ fei, ci ya maa mɔ́si dulum ku ce, domi kuwɛɛi Ilaaɔ́ í wa siɛ. Kaa yɔ́kɔ́ ku maa ce dulum, domi í je amai Ilaaɔ́. ¹⁰ Nsei, aa ka yɔ́kɔ́ ka mà inɛ ɲa iyi à je amai Ilaaɔ́ ɲa do inɛ ɲa iyi à je ti Seetam. Inɛ iyi kù waa ce mii iyi í je dee dee fei, do inɛ iyi kù bi kpaasiɛ, kù je ti Ilaaɔ́.

Ka bi nɲe

¹¹ Ide iyi ì gbɔ hai sinte ɲa, nɲui í je ka bi nɲe, ¹² nɔ́ ka maà ye bei Kaɛɛ inɛi Seetam inɛ laalɔ́u, nɲu iyi í kpa ifɔ́e. Na mii í ce í kpa. Í kpaai si na iyi í jò kuceɛ í je laalɔ́, nɔ́ ti ifɔ́e í je jiida.

¹³ Inɛ inɛm ɲa, bii inɛi andunya ɲa à cé ɲe, i maà jò ku mu ɲe biti. ¹⁴ À mà iyi à kua ikui, nɔ́ à lɔ́ si kuwɛɛ si na iyi í jò à bi kpaasi nwa ɲa. Inɛ iyi kù ne kubi, si ikui í wa. ¹⁵ Inɛ iyi í cé kpaasiɛ fei, woo kpa inɛi. Inɛ taka nɲe ì nɔ́ ì mà ɲa iyi woo kpa inɛ ci ya ne kuwɛɛ hai tã.

¹⁶ À mà bei kubi í ye si na iyi í jò Kirisi í na kuwɛɛɛ na iri nwa. Na nɲu, awa mɔ́ ka na kuwɛɛ nwa na irii kpaasi nwa ɲa.

¹⁷ Bii inɛ gɔ́ í ne amani si andunyau ihɛ́, nɔ́ í ye kpaasiɛ í wa si are nɔ́ í toaa anyi, beirei kubii Ilaaɔ́ á ce ku wa si inɛɛu bɛ. ¹⁸ Inɛ amam ɲa, i maà jò ka bi nɲe do ide ku fɔ́i gele nɲu akã, amma ka bi nɲe do ntɔ́ do si kuce.

Laakai ku sũ si wajui Ilaaɔ́

¹⁹⁻²⁰ Bii idɔ́ nwa wa ye taale nwa aa ka mà iyi à je ti ntɔ́ na kookoosu jiida

ɲa iy à waa ce, nɔ laakai nwa á maa sūi bi Ilaaḥ, domi à mà iyi Ilaaḥ í re idɔ nwa, í nɔ í mà mii fei. ²¹ Na nɲu, inɛ baakɔm ɲa, bii idɔ nwa kù waa ye taale nwa, à ne laakai ku sū bi Ilaaḥ. ²² Nɔ mii iyi à tɔɔe fei á mu nwa wai, domi à waa jirima woodae nɔ à waa ce mii iyi á dḥaa si. ²³ Woodaeu wee, ka dasi irii amae Jesu Kirisi naane, nɔ ka bi nje si bei í jile nwa. ²⁴ Ine iyi wa jirima woodai Ilaaḥ ɲa, í wa si Ilaaḥi nɔ Ilaaḥ mɔ í wa si lafḥe. Hundee iyi í mu nwa, nɲui í jò à mà iyi í wa si wa.

Hundei Ilaaḥ do hundei mbɛɛ

4

¹ Inɛ baakɔm ɲa, i maà ya naane ine ɲa iyi à ya ni aɲa à ne Hundei Ilaaḥ fei, amma i cɔ yaase ɲa mà à je ti Ilaaḥ ntɔ ntɔ, domi walii ilu ibo ɲa à waa kḥi si andunyau ihḥ. ² Yaase bei aa yɔkɔ i mà ine ɲa iyi à ne Hundei Ilaaḥ ɲa wee. Ine iyi í jesi iyi Jesu Kirisi í baa í je amanɛ do ntɔ fei, lafḥe í je ti Ilaaḥ. ³ Ine iyi kù jesi iyi Jesu í baa í je amanɛ do ntɔ, lafḥe kù je ti Ilaaḥ, ti mbɛɛi Kirisii. Mbɛɛi Kirisiui ì gbɔ à ni wa naa ɲau, wee í to wa si andunya tā mɔm.

⁴ Inɛ amam ɲa, ì je ti Ilaaḥ ɲa, ì nɔ ì kāmia walii ilu ibo ɲau tā ɲa, domi ine iyi í wa si ɲe í ne gbugbā í re ine iyi í wa si andunyau. ⁵ Ine nɲu ɲa ti andunyai à je, ɲɔi í jò à waa fɔ ide do bisii andunya, nɔ inei andunya ɲa à waa gbɔ ide ɲa.

⁶ Amma awa ti Ilaaḥi à je. Ine iyi í mà Ilaaḥ fei i ya gbɔ ide nwai, amma ine iyi kù je ti Ilaaḥ ci ya gbɔ ide nwa. Si beɛbei aa ka yɔkɔ ka wūa ntɔ do ibo.

Ilaaḥi í je kubi

⁷ Inɛ baakɔm ɲa, i jò ka bi nje, domi kubi wa naai hai bi Ilaaḥ. Ine iyi í ne kubi, lafḥe amai Ilaaḥi, í nɔ í mà Ilaaḥ. ⁸ Ine iyi kù ne kubi, lafḥe kù mà Ilaaḥ, domi Ilaaḥi í je kubi. ⁹ I cɔ bei Ilaaḥ í nyisi wa kubie. Í be ama akāe wa si andunya ku ba ka ba kuwɛɛ na irie. ¹⁰ Kù je awai à tako à bi Ilaaḥ amma

nɲui í bi wa, nɔ í be amae wa ku ba ku je kuwee iyi á kpa dulum du wa.

¹¹ Inɛ baakɔm ɲa, bii beɛbei Ilaaḥ í bi wa, í sɪa awa mɔ ka bi nje. ¹² Ine gɔ kù ye Ilaaḥ ajɔ gɔ, amma bii à bi nje, Ilaaḥ í wa si wa, nɔ kubie á kḥ si idɔ nwa.

¹³ A mà iyi à wa sie nɔ nɲu takae í wa si wa, si na iyi í jò í mu nwa Hundee.

¹⁴ Awa mɔ à ye iyi Ilaaḥ Baaba í be amae wa ku je woo faabai inei andunya ɲa, à nɔ à waa je seɛdae. ¹⁵ Ine iyi í jesi iyi Jesu í je amai Ilaaḥ, Ilaaḥ í wa sie, nɔ lafḥe mɔ í wa si Ilaaḥ. ¹⁶ Nɔ awa à mà kubi iyi Ilaaḥ í bi wa, nɔ à dasi kubi naane.

Ilaaḥi í je kubi. Ine iyi í ne kubi í wa si Ilaaḥi, nɔ Ilaaḥ mɔ í wa sie. ¹⁷ Beɛbei kubie í kḥ si idɔ nwa, ku ba ka ne laakai ku sū si ajɔi kiitiu, domi si bei Kirisi í ye, beɛbe mɔi awa mɔ à ye si andunyau. ¹⁸ Njo kù wa si kubi, amma kubi iyi í kḥ í ya lele njo. Na nɲu, ine iyi í ne njo, kubi ci ya kḥ sie domi njo ijuukpāi wa ce.

¹⁹ Awa à ne kubi domi Ilaaḥi í tako í bi wa. ²⁰ Bii ine gɔ í ni nɲu í bi Ilaaḥ nɔ í cé kpaasie, ilu iboi, domi ine iyi kù bi kpaasie iyi wa ye, kaa yɔkɔ ku bi Ilaaḥ iyi kù waa ye. ²¹ Kirisi í na wa woodau ihḥ í ni, ine iyi í bi Ilaaḥ á bi kpaasie mɔ.

Andunya ku kāmia

5

¹ Ine iyi í dasi naane iyi Jesui í je Kirisi, lafḥe amai Ilaaḥi, nɔ ine iyi í bi Baa í bi Ama mɔi. ² Bii à bi Ilaaḥ nɔ à waa jirima woodae, nɲui á jò ka mà iyi à bi amai Ilaaḥ ɲa mɔ. ³ Ilaaḥ ku bii í je woodae ɲa ku jirima. Woodae ɲau a kù nɔ a kù gaabu. ⁴ Ntɔ ntɔ, amai Ilaaḥ baa yooma fei í ya kāmia andunyai. Naane ku dasi nwai á jò ka kāmia andunya. ⁵ Yooi í kāmia andunya bii kù je ine iyi í dasi naane iyi Jesu í je amai Ilaaḥ.

Seɛda iyi à jea Jesu Kirisi

⁶ Jesu Kirisii í je ine iyi í naa do inyi do nje. Kù naa do inyi nɲu akā, amma do njei ajɔ. Hundei Ilaaḥ takae wa je

* **5:7** Si tia nwo gɔ ɲa, kḥi isei ideu mbɛ. Amma si tia nwo gɔ ɲa à ni, "... lelei Aḥ. Aɲa wee, Ilaaḥ Baaba do Jesu iyi à ya kpe ide, do Hundei Ilaaḥ. Aɲa meeta ɲau à je ine akā. Nɔ seɛda meeta mɔi í wa si andunyau."

sɛɛdaɛ, domi nɛɛi í jɛ ntɔ. ⁷ Woo jɛ sɛɛda ɛɛa aɛa mɛɛtaí à wɛɛ *. ⁸ Aɛa wee, Hundɛi ɛɛaɔ, do inyí, do nɛɛ. Aɛa mɛɛta ɛɛa à ce anu akã. ⁹ Awa, à ya ka jɛsi sɛɛdaí amanɛ ɛa, amma sɛɛdaí ɛɛaɔ í la í re bɛɛɛ, nɔ nɛɛu mɔi í jɛ sɛɛda iyi í jɛa amaɛ. ¹⁰ Inɛ iyi í dasi amaí ɛɛaɔ naanɛ, í nɛ sɛɛdaí si idɔɛ. Inɛ iyi kù dasi naanɛ, í ce ɛɛaɔ ílu iboi, domi kù jɛsi sɛɛda iyi ɛɛaɔ í jɛa amaɛ. ¹¹ Sɛɛdaí wee, ɛɛaɔ í mu nwa kuwɛɛ hai tã. Kuwɛɛu, í wa si amaɛ. ¹² Inɛ iyi í nɛ Amaí ɛɛaɔ, í nɛ kuwɛɛ. Inɛ iyi kù nɛ Amau kù nɛ kuwɛɛu.

Kuwɛɛ hai tã

¹³ N kɔ nɛɛ iyi ihɛ wai, inɛ iyi ì dasi irii amaí ɛɛaɔ naanɛ, ku ba í mà iyi ì nɛ kuwɛɛ hai tã ɛa. ¹⁴ À nɔ à nɛ naanɛ iyi bii à tɔɔɛ ngɔɔɔ iyi í jɛ ti idɔɔbiɛ, á gbɔ nwa. ¹⁵ Nɔ si bei à mà iyi wa gbɔ kutɔɔ nwa, à mà kam kam iyi mii iyi à tɔɔɛ fei, tu wai tã.

¹⁶ Bii inɛ ɔɔ í yɛ kraasiɛ wa ce dulum iyi kù jɛ ti iku, kù ce kutɔɔ nɔ ɛɛaɔ á muɔɔ kuwɛɛ. Amma dulum ɔɔ í wɛɛ iyi í ya bí iku. N kù ni inɛ ɔɔ ku ce kutɔɔ na nɛɛu. ¹⁷ Iyi kù jɛ dee dee fei dulum nii, amma kù jɛ fei ndɛɛi í jɛ ti iku.

¹⁸ À mà inɛ iyi í jɛ amaí ɛɛaɔ fei ci ya ce dulum ku maa mɔsi, domi Amaí ɛɛaɔ wa degbɛɛ, nɔ Seetam, inɛ laalɔu, kaɔ yɔkɔ ku ceɔɔ ngɔɔɔ.

¹⁹ À mà iyi à jɛ amaí ɛɛaɔ ɛa, nɔ andunyau fei í wa si gbugbãi inɛ laalɔu.

²⁰ À nɔ à mà iyi Amaí ɛɛaɔ í naa, nɔ í mu nwa bisi ka mà ɛɛaɔ ílu ntɔu. Nɔ à wɛɛ do ílu ntɔu do saabui amaɛ Jesu Kirisi. Jesu Kirisiui í jɛ ɛɛaɔ ílu ntɔ, nɔ í jɛ kuwɛɛ hai tã.

²¹ Inɛ amam ɛa, i fɛò iwɛ ku tɔɔ ɛa.

Tia minjisia iyi Zãa í kã

Fã

¹ Amu inε ngboi igbei inei Jesu ηa, ñ ceε fã, awã abo iyi Ilaaã í cica. Nã ñ ce amaε ηa mã fã, aηa iyi ñ bi si kpãai ntãu. Nã kù jε amu akãi ñ bi ηa, amma hee do inε ηa iyi à mà ntãu fei à bi ηai.

² À bi ηai si na iyi í jò ntãu í wa si idã nwa, á nã ku maa wεei do awa do ajò fei. ³ Ilaaã Baaba do Jesu Kirisi amaε a mu nwa didã do laakai ku sũ nã a ce araare nwa ku ba ka wεε do ntã do si kubi.

Ntã do kubi

⁴ Ñ ne inã didã ntã ntã do iyi ñ gbã amaε gã ηa à waa ne si kpãai ntã, si bei Ilaaã Baaba í jile nwa. ⁵ Nsei abooyi, ide iyi ñ kãε wau ihẽ kù jε wooda titã, amma iyi à ne hai sintei. Ñ wa n tãœi, i jò ka bi ηjε awa duusão ηa. ⁶ Kubii í jε woodai Ilaaã ku jirima. Nηui í jε wooda iyi ñ gbã hai sinteε ηa, si nηui í sãa i maa ne ηa. ⁷ Woo wa inyii itĩ nkpãi í fangaa si andunya, inε ηa iyi a kù jesi iyi Jesu Kirisi í baa í jε amanε. Inε iyi wa ce bæβε, woo wa inyii itĩ inei do mbœei Kirisi. ⁸ Na nηu, i ce laakai ηa i maà ti i nyã ribai ice nηε, i jò i jε baakaε ηa.

⁹ Inε iyi kù leekĩ si kukãsii Kirisi, nã i kãosi tεε, kù ne Ilaaã. Amma inε iyi wa leekĩ si, í ne Baaba do Ama. ¹⁰ Bii inε gã ñ naa bi tu ηε, nã kù jε do kukãsiu ihẽ, i maà gba lafẽε, nã i maà coo cenkã, ¹¹ domi inε iyi í coo cenkã, í ne ikpẽ si kuce laalãeu bei.

Idei ankãanyi

¹² Ñ ne mii nkpã ku sã ηε, amma n kù bi n kã fei ndεε si tia. Ñ bi n naa n ye ηei awaε ηa ka fã ide gεlẽd gεle, ku ba inã didã nwa ku kã. ¹³ Ifãε iyi Ilaaã í cica, amaε ηa à ceε fã wa.

Tia μετasia iyi Zãa í kã

¹⁵ Laakai ku sũ ku wεε do awã.
Kpaasiε ηa fei à ceε fã. Nã i ce kpaasi
nwa ηau fei fã akã akã.

Fã

¹ Amu ine ngboi igbei inei Jesu ηa, ñ ceε fã, Gayusi, awã iyi ñ bi jiida si kpãai ntã.

² Awã baakãom, ñ wa n tã fei ndεε ku maa nεε dee dee, nã arae ku maa ne baani si bei hundee í ye. ³ Inom í dõ ntã ntã si waati iyi kpaasi woo dasi Jesu naane gã ηa à naa nã à je seeda si bei ntã í wa siε do si bei ì waa ne si ntã. ⁴ N kù ne inã didã gã iyi í la í re iyi ñ gbã à ni amam ηa à waa ne si kpãai ntã.

Gayusi, ilu naane

⁵ Awã baakãom, ì je ilu naane si mii ηa iyi ì waa cea kpaasi woo dasi Jesu naane ηa hee do kpaasi woo dasi naane ine njoo ηau fei. ⁶ Ine ηau fei à waa je seeda kubie si inã igbei inei Jesu ηa. Ce nηa kosia si isεene nηau si bei í sia inei Ilaaã ku ce, ⁷ domi na irii Jesu Kirisii à waa ce isεeneu, a kù nã a kù gba nkãma bi hai dasi naane ηa. ⁸ Na nηu, í sia ka sobi amanε dimi beεbe ηa, ku ba awa taka nwa ka ne ikpẽ awaò ηa si icei ntã ku sisie.

Diotεefu do Demetiru

⁹ N kãa inei igbei Jesu ηa tia keeke gã, amma Diotεefu, nηu iyi í bi ku je woo cua nηa, kù jesi idem. ¹⁰ Na nηu, bii ñ naa, an fã daa ηa iyi í ne, do bei wa má wa ide laalã. Kù je baa iyi be nηu akã, ci ya gba ine njoo woo dasi naane ηa. Bii ine gã ηa à bi à gba ηa mãm í ya kã, nã ku lele ηa hai si igbei inei Jesu ηa.

¹¹ Awã baakãom, maà too kuce laalã, bii kù je kuce jiida. Ine iyi wa ce jiida, ti Ilaaã, amma ine iyi wa ce laalã kù mà Ilaaã.

¹² Ine fei, hee do ntã takae fei à waa je seeda jiida ku jei Demetiru. Nã awa taka nwa mã à waa je seeda jiida ku jεu, ì nã ì mà iyi seeda nwa í je ntã.

Fã ankãanyi

¹³ N ne mii nkpã ku sãε, amma n kù bi n kã fei ndεε si tia. ¹⁴ N wa n bi ka ye nje bii í ce ajã minji ka fã ide geledò gele.

Tia iyi Zudu í kə

Zudu í ce ña fə

¹ Amu Zudu woo ce icēi Jesu Kirisi, amu iyi ñ je ifəi Zaaki, amui ñ kə ñje tiau ihē wa, ñje iyi Ilaađ Baaba í kpe. Í bi ñe, nə wa degbe ñe í je ti Jesu Kirisi ña.

² Ilaađ ku jə araaree do laakai ku sū do kubi ku maa kəsi si ñe.

Woo kəsi cio ilu ibo ña (Cə Piē 2, 2:1-17)

³ ñje baakəəm ña, ñ dasi idə wo ntə ntə n kə ñje tiau wa, na idei faabai awae ñau. Amma wee ñ ye í cem tilasi n kə ñje tiau ihē wa nsei n kə ñje si himma ku ba i jabu i maa leekí si kukəsi ntə iyi à na ñei Ilaađ ña gbakā akā hee do ajə fei. ⁴ Tilasii n kə ñje wa nsei si na iyi í jə ñe laalə gə ña à ləsi ñə ñje do ile, aña iyi à waa kpaasi didəi Ilaađ a ba a ceə daa sāmí ña, nə a kəsi Jesu Kirisi, ñju akā iyi í je ñaalu nwa do Lafē nwa. Hai tako takoi à kə idei ijuukpā iyi ñe ñau aa na a ye si ajəi kiitiu.

⁵ Nə baa bii ñ mà fei ndeē sāa sāa ña, do ñju fei, ñ wa n bi n ye ñe gígí iyi si ñəi ñei Izireli ña iyi Ađ Lafē í nya hai ñei Ezibiti, ñe ña iyi a kù na a kù waa dasiē naane í ce nfe ña. ⁶ Nə i ye gígí amaleka ña mə iyi à donda bi ku wa ña à kəsi. Ilaađ í jə à đí ñai si ilu kuku hee do ajə fei à waa degbeə ajəi kiiti nla nla. ⁷ Bəe bə məi ñei Sodomu do ñei Goməə ña do ilu ña iyi à kaako ña à ya maa ce daa laalə bei amaleka ñau, ñeməkə do ñeməkə à ya maa sūə ñje. Na ñəi í jə à kpa irii ilu ñau do ña iyi ci ya ku, nə ñju be í jea ñe ña seeda.

⁸ Do ñju fei, ñe ña iyi à lə ñə ñje ñau, à waa ce bəe bə. Faayi ña í jə à waa dasi ara ña daa sāmí ñau be. À donda yíikoi Ilaađ nə à waa bu ñei lele ilu amboe ña. ⁹ Wee baa Miseli, ñju iyi í je ñe ngboi amaleka ñau kù ce bəe bə. Si kakəə iyi añaə Seetam à ce à waa ja

si ikui Moizi kù je kù ye taalei Seetam hee ku buu, amma í səə í ni Ađ Lafēi à la siē. ¹⁰ Amma ñe ñau, mii iyi a kù mà yaasee fei à ya buui. Nə baa mii ña iyi à mà bei mēemu ña mə à ya mà, ñjui í ya ce nfe ña. ¹¹ Aa ye ijuukpā, domi tuubai Kaēi à waa too, à dasi ara ña kurara ku ba a ba fia bei Balamu í ce, nə à kəsi Ilaađ bei Koree í ce nə à ce nfei ara ña. ¹² ñe ñau à je sankala si jingau * ñjeu, à waa ba ñe ku je do iju hai ñe anyə, ara ñai à waa wo ngbe ngbe. À yei bei ñi iyi í dū nə kaa rə si na iyi í jə fufu wa tale. À yei bei ñi iyi í da koko nə kù so, bei ñi iyi à wuu do icāe í kú mam mam. ¹³ À yei bei tenku iyi wa tängām do gbugbā. Si bei kutängām nəu í ya fā ñyiu, bəe bə məi kucei iju hai ñe anyə ña í ya maa fangaa. À yei má bei andaiya iyi í kua kpāae, nə Ilaađ wa jile ña ilu kuku nla nla hee do ajə fei.

¹⁴ Enəku mə iyi í je təku mējesiai Adamu í ce walii na iri ña í ni, Ađ Lafē wee wa naa do amaleka kumāe ña bututu, ¹⁵ ku kiitiò ñe fei nə ku ye taalei ñe ña iyi a kù màa ñau na kuce laalə ña fei do bei à dondāe, do na ide laalə ña iyi ilu dulum ña à ya maa fəaa. ¹⁶ ñe ñau, à ya maa gbagbai, nə nkāma kù wee iyi í ya sīa ña si, bine ñai wa cua ña. À ya maa təə fufui nə à ya maa ləle ñe ñai do ide didə ku ba a ba mii ndii lafē ña.

Bei woo dasi naane ña à ñe a ce

¹⁷ Amma ñe baakəəm ña, í sīa i ye gígí ide iyi woo bei Lafē nwa Jesu Kirisi ñau à tako à fə wo. ¹⁸ À sə ñe wo à ni, si waatii ankāanyi, woo yaako ñe ña aa naa iyi a kù mà bērei Ilaađ, nə bine ñai a maa cua ña. ¹⁹ Añai aa jə ñe ña a ja a maa fēfē ñje. Iyi à bi ñai aa ya maa ce, domi a kù ñe Hundei Ilaađ. ²⁰ Amma ñe baakəəm ña, i ya maa mua ñje gbugbā si naane iyi ñ dasi Jesu ña, nə i ya ce kutəə do gbugbāi Hundei Ilaađ ña. ²¹ Nə i leekí si kubii Ilaađ ña, i maa degbeə ajə iyi

* **1:12** jingau ñjeu Woo dasi naane ñau à ya tətəi a maa je nə a maa jəə ñei Lafē. I cə tiai Kərenti I, 11:18-22.

Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi á mu nɛɛ kuwɛɛ hai tã na araare nɛɛ iyi wa ce.

²² I ya ce araarei inɛ ɛa iyi à waa sika sika ɛa. ²³ Inɛ ɛa iyi aa yɔkɔ a ba faabau, i nya ɛa wa hai si ina ɛa. Inɛ ɛa iyi à gbe ɛau mɔ i ce araare nɛɛ, amma i ya ce laakai ɛa ku ba inɛ taka nɛɛ i maà dasi dulum du ɛa ɛa. I maà lu baa ibɔ nɛɛ ɛa iyi dulum du ɛa í riisi.

Saabui ankãanyi

²⁴⁻²⁵ Ilaaɔ nɛɛ akãi í je woo faaba nwa, nɛɛ iyi á yɔkɔ ku degbe ɛe i maà na i cuku ɛa, nɔ ku jò i naa si amboeɛ ɛa do inɔ didɔ, taale ku maà wa si. Amboe do jirima do gbugbã do yiiko ku je tɛɛ hai sinte, do nsɛi, hee do ajɔ fei na saabui Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. Ami.

Tiai Kuyei Zāa

Yaasei tiau

¹ Si tiau ihē n̄ k̄o asii ŋa iyi Jesu Kirisi í nya gbugbāa *. Ilaađi í naa kpāa ku nyisi woo ce icēe ŋa mii ŋa iyi á na ku ce bii í k̄oasi. N̄o Kirisi í be sim amaleka wa, amu Zāa woo ce icēe, ku ba n mà mii ŋau. ² Hai ide iyi Ilaađ í f̄o hee ku b̄o si sēeda iyi Jesu Kirisi í je fei, mii iyi n̄ ye fei n̄ wa n je sēeda. ³ Ine iyi wa cio idei waliu ihē do ine ŋa iyi à waa gb̄o n̄ à waa jirimaē, ilu in̄o did̄o ŋai domi awaatiu í maai wa.

Zāa í ce igbe mējei inei Jesu ŋa f̄o

⁴⁻⁵ Amui Zāa, n̄ ce ŋe f̄o, in̄e igbe mējei inei Jesu ŋa iyi ì wa ilei Azii.

Ilaađ, n̄ŋu iyi í wēe, iyi í tako í wēe wo, n̄o wa naa, ku mu n̄ŋe did̄o do laakai ku sū, n̄ŋu do Jesu Kirisi do hunde mēje ŋa iyi à wa si wajui kitāi bommaē. Jesu Kirisiu n̄ŋui í je woo je sēeda ilu naane, do ine sinte iyi í j̄i hai si bale, n̄o í je amanlui amanlu ŋa.

Í bi wa n̄o í faaba wa hai si dulum du wa do n̄je. ⁶ N̄o í t̄o t̄o wa í je ilaalu nwa, í ce wa woo weei Ilaađ baae. Amboe do gbugbā ku je tēe hee do aj̄o fei. Ami.

⁷ Wee, wa naa si kudūi ij̄i.

N̄o ij̄ui ine fei á ȳo,

Baa ine ŋa iyi à gūu à kpa.

Dimi ikā ikāi andunya fei

Á kpata na iriē.

Beēbei á ce. Ami.

⁸ Ađ Lafēe, ilu gbugbā fei,

N̄ŋu iyi í wēe, iyi í tako í wēe wo,

N̄o n̄ŋui wa naa í ni,

Amui n̄ je sinte do iri ku kpa.

Zāa í ye Kirisi si kuyee

⁹ Amui Zāa, kpaasi n̄ŋe. Anu akā iyi n̄ ne do Jesu í j̄o n̄ ne ikpē si ijuukpā iyi in̄e m̄o ì waa ye ŋa, do si bommai Ilaađ, do si temua. À b̄o m̄o gungum ḡo iyi à ya kpe Patim̄asi na idei Ilaađ do sēdai Jesu iyi n̄ wa n je. ¹⁰ Si aj̄o amaazuma ḡo Hundei Ilaađ í naa sim,

n̄o n̄ gb̄o imu nla nla ḡo do anyim bei ti k̄aak̄aak̄i ¹¹ í ni, k̄o iyi ì waa ye si tia, n̄o i samba tiau bi inei igbe mējei Jesu ŋa iyi à wa si ilui Efēezu, do Simiinu, do Pēegamu, do Tiatii, do Saadi, do Filadēfi, do Laodisee.

¹² Iyi n̄ sinda n̄ c̄o ine iyi wa bam ide ku f̄ou ŋai n̄ ye bi ku lesi fitilai wura mēje. ¹³ N̄o n̄ ye ine ḡo í j̄o Amai Amane wa leek̄i si aninii bi ku lesi fitila ŋau. Wa dasi ib̄o sis̄o n̄o wa d̄i santikii wura si ḡaḡaē. ¹⁴ Iriē do ntoi iriē ŋa fei í f̄auta pai pai bei iwu, n̄o ij̄ue í ye bei amei ina. ¹⁵ Isēe wa daana bei is̄o danya iyi à ȳo si ina à wiē, n̄o imue í j̄o ibai inyii tenku. ¹⁶ Wa mu andaiya mēje si aw̄o n̄je, n̄o taakuba ilu ande did̄o minji wa fita hai si geleē n̄o wajuē wa daana bei nunui das̄a. ¹⁷ Iyi n̄ ȳo, n̄ cuku si isēe bei iku. N̄o í lesim aw̄o n̄je í ni, mà ce n̄jo, amui n̄ je sinte do iri ku kpa.

¹⁸ Amui n̄ je ilu hunde. N̄ tako n̄ ku wo amma nsei n̄ wēe hee do aj̄o fei. N̄ ne yiiko si antai iku n̄o n̄ wa n mu kileei bi ku wai iku ŋa. ¹⁹ Na n̄ŋu, k̄o iyi ì ye do iyi wa ce nsei do iyi á na ku ce si anyiē. ²⁰ Andaiya mēje ŋa iyi ì ye si aw̄o n̄jem n̄o do bi ku lesi fitilai wura mēje ŋau yaasei ŋa fei wee. Andaiya mēje ŋau ì je amaleka † mēje ŋa iyi à waa mu igbe ŋau n̄o bi ku lesi fitila mēje ŋau, akā fei igbe akāi.

2

Ide iyi à s̄o inei Jesu ŋa iyi à wa Efēezu

¹ Kirisi í s̄o m̄o í ni, k̄o a amalekai igbei inem ŋa iyi í wa Efēezu. K̄oaa i ni, ine iyi wa mu andaiya mēje si aw̄o n̄je, n̄o wa ne si aninii bi ku lesi fitilai wura mēje ŋau í ni, ² n̄ mà kuce n̄ŋe do ice n̄ŋe do temua iyi ì ne ŋa. N̄ mà iyi í kaa ȳok̄o í temua do ine laalo ŋa. N̄o ì c̄o laakai ine ŋa iyi à waa kpe ara ŋa woo be amma a k̄u je woo be ŋa, n̄o ì nyisi iyi woo s̄o ibo ŋai. ³ Í waa temua ŋa, n̄o ì ye ijuukpā na irim ŋa, i k̄u n̄o ì k̄u gbēeji ŋa. ⁴ Amma iyi n̄ ye si ŋe wee, i k̄u bim bei tako má ŋa. ⁵ Na n̄ŋu, i ye gigi hai hee bii ì cuku wa ŋa, n̄o ì

* **1:1** Jesu Kirisi í nya gbugbāa yaasei ideu ihē á ȳok̄o ku je má “si ḡamei n̄ŋu takae”. † **1:20** amaleka Yaasei amalekau woo bei.

kpaasi idɔ i ce bei ì sintiò wa ɲa. Bii i kù kpaasi idɔ ɲa, an na n so bi ku lesi fitila nɲe hai si agbɛɛ. ⁶ Do nɲu fei, ì nɛ mii akā iyi í sía ɲa. Ì cé kookoosui inɛi Nikolaiti ɲa bei amu takam n̄ còo.

⁷ Inɛ iyi í nɛ ití, ku sotí ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɗ wa s̄ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Inɛ iyi í je igū, an jò ku je isoi j̄i ndii kuwɛɛ iyi í wa lelei Aɗ.

Ide iyi à s̄ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Simi-inu

⁸ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi í wa Simiinu. Kɔaa i ni, inɛ iyi í je sinte do iri ku kpa, iyi í tako í ku wo nɔ́ í dede má si kuwɛɛ í ni, ⁹ n̄ mà ijuukpā nɲe, nɔ́ n̄ mà are ku je nɲe. Do nɲu fei, ì je ilu amani ɲa. Inɛ ɲa iyi à waa kpe ara nɲa Zuifu amma a kù je Juifu ɲa, n̄ mà laalɔ iyi à ya maa ma ɲe. Inɛ ɲau inɛi igbei Seetam ɲai à je. ¹⁰ I maà ce njo na ijuukpā iyi wa naa si ɲe. Seetam á jò a dasi inɛ gɔ nɲe ɲa piis̄ɔ ku cɔ laakai nɲe. Aa ye wahala hee ajɔ mɛɛwa ɲa. Amma i jò i leekí dim dim hee i koo i kuò ɲa. Bii ì ce bɛɛɛ ɲa an mu nɲe kuwɛɛ ku je riba nɲe.

¹¹ Inɛ iyi í nɛ ití, ku sotí ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɗ wa s̄ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Inɛ iyi í je igū, iku minjisiau kaa ceaa nkāma.

Ide iyi à s̄ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Pɛɛgamu

¹² Kirisi í ni ma, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi í wa Pɛɛgamu. Kɔaa i ni, inɛ iyi wa mu taakuba ilu andɛ did̄ɔ minjiu í ni, ¹³ n̄ mà bii ì wa ɲa, Seetam nii wa je bommaɛ do gbugbā. Do nɲu fei, ì waa jirima irim ɲa, nɔ́ i kù fūsi naane iyi ì dasim awɔ ɲa, baa waati iyi à kpa Antipasi, ilu naane woo je sɛɛdam bi tu ɲe bi ku wai Seetam bɛ. ¹⁴ Amma mii iyi n̄ ye si ɲe wee. Inɛ gɔ ɲa à wa si inɔ nɲe iyi à waa too si ikɔi Balamu. Balamu í tako í s̄ Balaki bei á ce ku dasi inɛi Izireli ɲa kurara ku ba a ɲɔ inɔ iyi à ceàò iwɛ ɲa kuwee, nɔ́ a sūò abo kaafe ɲa. ¹⁵ Bɛɛɛ m̄i, inɛ gɔ ɲa à wa inɔ nɲe iyi à waa too si ikɔi inɛi Nikolaiti ɲa. ¹⁶ Na nɲu, i kpaasi idɔ ɲa.

Bii kù je bɛɛɛ, an naa si ɲe bii í k̄ɔsi nɔ́ n ce igū do inɛ ɲau do taakuba iyi wa fita hai si gelem.

¹⁷ Inɛ iyi í nɛ ití, ku sotí ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɗ wa s̄ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Inɛ iyi í je igū, nɲui an mua mana iyi wa manji wo. Nɔ́ n muua kuta fūfū si bii à kɔ iri tit̄ɛ iyi inɛ gɔ kù mà bii kù je nɲu iyi n̄ mua.

Ide iyi à s̄ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Tiatii

¹⁸ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi í wa Tiatii. Kɔaa i ni, Ammai Ilaaɗ iyi ijue í ye bei amei ina, nɔ́ isɛɛ wa daana bei isɔ danya iyi à yɔ si ina à wiɛ í ni, ¹⁹ n̄ mà kuce nɲe. Nɔ́ n̄ mà kubi nɲe, do naane ku dasi nɲe, do ice jiida nɲe, do temua nɲe. N̄ mà iyi icɛi nsei nɲe í re ti tako. ²⁰ Amma mii iyi n̄ ye si ɲe wee. Ì waa temuaò abo iyi à ya kpe Zezabeli ɲa, nɲu iyi wa kpe araɛ walii, nɔ́ i jò wa wa inyii ití woo ce icɛm ɲa do ikɔɛ ku ba a ya maa sūò abo kaafe ɲa nɔ́ a ya maa ɲɔ inɔ iyi à ceàò iwɛ ɲa kuwee. ²¹ N̄ muua waati ku kpaasi idɔɛ, amma kù bi ku jò kuce laalɔɛ. ²² Na ɲɔi í ce an jò ku sūò b̄ɔ. Inɛm̄kɔ ɲa m̄o iyi à ya maa ce sakara do nɲu, an dasi ɲa ijuukpā nla nla, bii kù je à kpaasi idɔ à jò kuce laalɔ ɲa. ²³ Si anyiɛ an kpa amaɛ ɲa. Waati bɛɛɛ igbei inɛi Jesu ɲa fei aa mà iyi n̄ mà idɔi inɛ ɲa do lasabu ɲa. An s̄aa inɛ fei si bei kookoosue í to.

²⁴ Amma inɛ iyi ì gbe si ilui Tiatii, inɛ iyi i ù too si ikɔ laalɔu ɲa nɔ́ i kù mà mii iyi inɛ gɔ ɲa à ya kpe asii nlai Seetam, n̄ wa n s̄ ɲe, n kaa n k̄a nɲe aso gɔ má. ²⁵ Amma iyi ì nɛ ɲa, i muu dim dim ɲa hee n koo n toò wa.

²⁶⁻²⁷ Inɛ iyi wa ce iyi n̄ bi hee í jeò igū hee k̄ɔ, nɲui an mua yiiko iyi amu takam n gba hai bi Baam. An muua yiikou si antai dimi fei ku maa gbā ɲa do goloi isɔ ku cā ɲa ku lɛɛɛ ɲa bei caka.

²⁸ Nɔ́ an muua andaiyai amɛjuuma.

²⁹ Inɛ iyi í nɛ ití, ku sotí ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɗ wa s̄ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

3

Ide iyi à sǎ inɛi Jesu ŋa iyi à wa Saadi

¹ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inem ŋa iyi í wa Saadi. Kɔaa i ni, inɛ iyi í nɛ hunde mɛɛjei Ilaaǎ ŋau do andaiya mɛɛje ŋau í ni, ñ mà kuce nɛɛ. Ñ mà iyi à waa fɔ à ni ì jɛ ilu hunde ŋa baa do iyi ì jɛ iku ŋa. ² I jǐ hai si iri njoo ŋa nɔ i leekǐ si kuwɛɛ keeke iyi í gbe nɛɛ ku ba i maà ku mam mam ŋa, domi ñ yɛ kookoosu nɛɛ kù jɛ dee dee bi Ilaaǎ. ³ Na nɛɛ, i ye gígii mii iyi à kɔ nɛɛ si do bei ì gbɔ ŋa. I jirimɛ ŋa nɔ i kpaasi idɔ nɛɛ. Bii i kù jǐ hai si iri njoo ŋa, an na n ba ŋe bei ile. I kaa mà waati iyi an naa si ŋe. ⁴ Do nɛɛ fei, inɛ gɔ ŋa à wa inɔ nɛɛ iyi a kù dasi ara nɛɛ riisi, aɲai aa toom nɔ a maa dasi nyau fǔfǔ, domi aɲai à jɔd.

⁵ Inɛ iyi í jɛ igǔ, nɛɛni á dasi jaaɛ fǔfǔ bɛɛbɛ. N kaa n kpa iriɛ si tiai kuwɛɛ pai. Si bantuma an jesi si wajui Baam do amalekaɛ ŋa iyi inem nii.

⁶ Inɛ iyi í nɛ itǐ, ku soǐ ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaǎ wa sǎ igbei inɛi Jesu ŋa fei.

Ide iyi à sǎ inɛi Jesu ŋa iyi à wa Filadɛɛfi

⁷ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inem ŋa iyi í wa Filadɛɛfi. Kɔaa i ni, inɛ iyi í jɛ inɛ kumá do ilu ntɔ, iyi wa mu kileei ilaalu Davidi, nɛɛni iyi bii í cǔu, inɛ gɔ kaa cǐmboɛ, bii í nɔ í cǐmboɛ, inɛ gɔ kaa cǔu, nɛɛni í ni, ⁸ ñ mà kuce nɛɛ. Ñ mà iyi gbugbǎ nɛɛ kù la. Do nɛɛ fei, ì jirima idem nɔ i kù kɔsi irim ŋa. Nɛɛni í jɔ ñ cǐ nɛɛ gambo iyi inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku cǐmbo. ⁹ Wee an da nɛɛ inɛi igbei Seetam ŋa si awɔ, inɛ ŋa iyi à waa kpe ara nɛɛ Zuifu amma a kù jɛ Zuifu ŋa, iboi à waa sɔ. An jɔ a na bi tu ŋe a naa a gule si waju nɛɛ. Aɲa fei aa mà iyi ñ bi ŋe. ¹⁰ Ñ ni i temua ŋa, nɔ i jirima idem nɔ ŋa. Na ŋɔi í jɔ amu mɔ an degbe ŋe si waatii wahala iyi wa naa si andunya fei ku na ku cɔ laakaii inɛ ŋa. ¹¹ An nyi wa, kaa kpe. Iyi ì nɛ ŋa, i muu dim dim ŋa ku ba inɛ gɔ ku maà na ku gba ribai igǔ ku jɛ nɛɛ.

¹² Inɛ iyi í jɛ igǔ, an jɔ ku jɛ sɔbe si kpasɛi Ilaaǎ, kaa fita má. An kɔ irii Ilaaǎ sɛ do irii iluɛ iyi í jɛ Zeruzalemu titɔ iyi Ilaaǎ á jɔ ku kita wa hai lele. Nɔ n kɔ iri titɔm sɛ.

¹³ Inɛ iyi í nɛ itǐ, ku soǐ ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaǎ wa sǎ igbei inɛi Jesu ŋa fei.

Ide iyi à sǎ inɛi Jesu ŋa iyi à wa Laodisee

¹⁴ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inem ŋa iyi í wa Laodisee. Kɔaa i ni, inɛ iyi à ya kpe Ami, woo jɛ sɛɛda ilu naane iyi í jɛ ntɔu, nɛɛni iyi í jɛ icui mii iyi Ilaaǎ í taka fei í ni, ¹⁵ ñ mà kuce nɛɛ. Ñ mà iyi i kù tǔ ŋa, i kù nɔ i kù gbǎa ŋa. Ñ bi wo i tǔ ŋa walakɔ i gbǎa ŋa.

¹⁶ Amma si na iyi í jɔ ì jɛ wɔwɔ ŋa, an kpa ŋe wai hai si gelem. ¹⁷ Ì ya fɔ i ni ŋa ì jɛ ilu fia ŋa, ì ba amani ŋa, nɔ i kù waa ce arei ngɔgɔ ŋa. Amma ñ wa n sǎ ŋe iyi idɔ nɛɛ wa ce bɔɔ, ì jɛ ilu araare ŋa, do ilu are do fɛɛju do basǐ ŋa. ¹⁸ Na ŋɔi í ce ñ wa n mu nɛɛ bisi, i jɔ ì ra wura iyi à yɔ si ina à wiɛ bi tom ŋa ku ba i jɛ ilu amani do ntɔ ŋa. Nɔ i ra nyau fǔfǔ i biiò anyii ara nɛɛ ŋa ku ba i maà maa nɛ bǔmbǔm ŋa nɔ anyɔ ku maà maa mu ŋe. Nɔ i ra iwɔi iju i dasi iju nɛɛ ku ba i ye ilu ŋa. ¹⁹ Inɛ ŋa iyi ñ bi fei, ñ ya n kpǎ ŋa iju nɔ n nyisi ŋa kpǎa. Na nɛɛ, i hanya i kpaasi idɔ ŋa. ²⁰ Wee ñ wa n leekǐ andɛi ile, nɔ ñ wa n cǎ gambo. Inɛ iyi í gbɔ imum nɔ í cǐim, an lɔ bi tɛɛ, nɔ n baa ku jɛ, nɔ awaɔ ka jɛ aɲɔ.

²¹ Inɛ iyi í jɛ igǔ, lafɛɛi an jɔ ku bam ku buba si kitǎi bommam, si bei amu mɔ ñ jɛ igǔ nɔ ñ buba do Baam si kitǎi bommaɛ. ²² Inɛ iyi í nɛ itǐ, ku soǐ ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaǎ wa sǎ igbei inɛi Jesu ŋa fei.

4

Ilaaǎ ku tɔɔ lele

¹ Si anyii nɛɛ bɛ, si kuyɛ ñ ye gambo gɔ í cǐ lelei Aǎ.

Inɛ iyi í tako í bam ide ku fɔ wo, nɛɛni iyi imuɛ í ye bei ti kǎakǎakǐ, í bam ide ku fɔ má í ni, gǔ wa ihɛ n nyisiɛ mii iyi á na ku naa si anyiɛ. ² Gbakǎ Hundei Ilaaǎ í so í nɛɛm. Nɔ lelei Aǎ bɛ ñ ye

kitāi bomma gə, inε gə wa buba si. ³Inε iyi wa buba beu wa daanai bei kuta ku ne fia gə ηa iyi à ya kpe zasipu do saaduani. Njoi Ađ í sū í kaako kitāu nə wa daana bei emerodu. ⁴Nə n̄ ye kitāi bomma kənfia do mεε í kaako kitāi bommau. Nə inε ngbo kənfia do mεε wa buba si antai kitā ηau, à dasi nyau fūfū do fulai wura. ⁵Njoi hai si kitāi bommau kuηəi ijī wa fita, do anu ku dā, do kulai ijī. Fitila mεεje iyi wa má í wa si wajui kitāi bommau. Anai à je hunde mεεjei Ilaađu. ⁶Si wajui kitāu dimii tenku gə í wa be, wa daana bei digi.

Mii ilu hunde mεε gə ηa à kaako kitāi bommau cinga do cingae, à ne iju bii fei anyiò waju. ⁷Mii ilu hunde sinteu í yei bei muusu nla, minjisiau mə í yei bei ama keɛ, mεetasiau wajuε í yei bei wajui amane, nə mεesiau í yei bei kungbā iyi wa fo. ⁸Ilu hunde mεε ηau à ne ikpa mεefa mεefa, nə à ne iju bii fei inə do waduude. À ya maa kō iri waati kāma fei aləð daakə a maa ni, Kumá, Kumá, Kumá, Beɛbei Ađ Lafēε ilu gbugbā fei í je, Nηu iyi í tako í wεε wo, nə í wεε baa nsei, nə wa naa.

⁹Ilu hunde ηau à waa kō iri à waa saabu inε iyi wa buba si antai kitāi bommau, nə à waa fə ideɛ amboeε do beεεε, nηu iyi í wεε do ajə fei. ¹⁰Waati iyi à waa kō iri beεbe fei inε ngbo kənfia do mεε ηau à ya seɛbataa a maa təɛi. Nə à ya bə fula nηa ηai a jiləɛ si wajui kitāi bommau a maa ni,

¹¹Awə Ilaađ, Lafēε nwa, Awəi ì to í ne amboe do beεεε do gbugbā,

Domi awəi ì taka mii fei.
Si idəɛbiεi ì taka ηa nə à wεε.

5

Tia do Angudā

¹Njoi n̄ ye inε iyi wa buba si kitāi bommau wa mu tia gə iyi à ka si awə njeε. À kə tiau anyiò waju, nə à cɛmboε do seɛda mεεje. ²Nə n̄ ye amaleka ilu gbugbā gə, í là do gbugbā í ni, yooi í to ku ga seɛda ηau ihē, nə ku fū tiau. ³Nə inε gə kù wεε iyi í wa lele walakə

ile walakə lelei ile iyi á yəkə ku cɛ tiau ku cə inəε. ⁴N̄ kpata ntə ntə si na iyi í jə inε gə kù wεε iyi í to ku cɛ tiau ku cə inəε. ⁵Njoi inε akāi inε ngbo ηau í səm í ni, maà kpata. Muusu nla iyi í fita hai si dimii Zuda, iyi í je təkui Davidiu í je igū, á yəkə ku ga seɛda mεεje ηau nə ku fū tiau.

⁶Iyi n̄ cə ikpa bi kitāi bommau nə n̄ ye Angudā iyi à ceð kuwee wo wa leeki anini be, nə ilu hunde mεε do inε ngbo ηau à kaakoε. Angudāu, í ne ngo mεεje do iju mεεje iyi í je hunde mεεjei Ilaađ ηa iyi í be si andunya fei. ⁷Angudāu í bə bi inε iyi wa buba si antai kitāu, nə í gba tiau hai si awə njeε. ⁸Iyi à naa tiau, ηəi ilu hunde mεε ηau do inε ngbo kənfia do mεε ηau à seɛbata si wajuε. Anai fei à ne məɔɔ do kəɔfui wura ηa si bii tulare í wa. Tulareui í je kutəɔi inei Ilaađ ηa. ⁹Nə à kō iri titō gə à waa ni,

Awəi ì to í gba tiau

Nə í ga seɛda ηau,

Domi à kpaε wo.

Nə do njeεi ì raa Ilaađ amane ηa

Hai si dimi fei, do fee ikā ikā fei,

Do ile fei.

¹⁰Ì tətəɔ ηa ì je ilaalu nηa,

Ì ce ηa woo weei Ilaađ Lafēε nwa,

Nə aa je bomma si andunya.

¹¹Iyi n̄ cə ilu má nə n̄ gbə anui amaleka nkɔ gə ηa, kukɔ nηa í to dubu nkɔ nkɔ. À kaako kitāi bommau do ilu hunde ηau do inε ngbo ηau. ¹²À dā anu à waa ni,

Angudā iyi à ceð kuwee wo í to ku ba yiiko,

Do amani, do kumà, do gbugbā,

Do beεεε, do amboe, do saabu.

¹³Nə n̄ gbə mii ilu hunde ηa fei iyi à wa lele do ile, do si lelei ile, do si inə inyi, andi ilu hunde iyi í wa si andunya fei, à dā anu à waa ni,

Inε iyi wa buba si kitāi bommau

Do Angudāu,

Saabu, do beεεε, do amboe,

Do gbugbā ku je tu ηa hee do ajə fei.

¹⁴Nə ilu hunde mεε ηau à je à ni, ami. Nə inε ngbo ηau à gule à ce kutəɔ.

6

À ga sēeda mēefa

¹ Nɔi n̄ ye Angudāu í ga akāi sēeda mēje ŋa iyi wa mási tiaú, nɔ n̄ gbɔ inɛ akāi ilu hunde mēe ŋau í la hee aa ni bei kulai ijii. Í ni, naa wa. ² Iyi n̄ cɔ ilu, ŋoi n̄ ye ací fūfū gɔ wa naa. Inɛ iyi wa gūu wa mu bioo, nɔ à daa si fulai amanlu. Í dasi kpāa bei woo je igū iyi wa bɔ ku je igū wa má.

³ Nɔi Angudāu í ga sēeda minjisiau, nɔ n̄ gbɔ ilu hunde minjisiau í ni, naa wa. ⁴ Nɔ ací nkpa gɔ mɔ í fita wa. Nɔ à mua inɛ iyi wa gūu gbugbā ku dede igū si andunya ku ba inɛ ŋa a kpa nje. Nɔ à naa taakuba nla gɔ.

⁵ Nɔi Angudāu í ga sēeda mēetasiau, nɔ n̄ gbɔ ilu hunde mēetasiau í ni, naa wa. Iyi n̄ cɔ nɔ n̄ ye ací dūdū gɔ wa naa. Inɛ iyi wa gūu wa mu gūa si awɔe. ⁶ Nɔ n̄ gbɔ ímu gɔ hai si aninii ilu hunde mēe ŋau, í ni, jɔ inɛ ŋa a ya ra bilee tongoo akā do fiaí icéi ajɔ akā. Bēbe mɔi fiaí ɔɔzu tongoo mēeta á ya je. Amma jɔ fiaí ikpo do v̄ɛɛ si agbēe.

⁷ Nɔi Angudāu í ga sēeda mēesiaú, nɔ n̄ gbɔ ilu hunde mēesiaú í ni, naa wa. ⁸ N̄ cɔ ilu nɔ n̄ ye ací fūfū f̄ɛ̄f̄ɛ̄ gɔ wa naa. Inɛ iyi wa gūu, iriei Iku, nɔ bi ku wai iku ŋa wa tooe. Anai à na gbugbā a kpa ikɔ akāi kukpē mēei inei andunya ŋau do inai sako ŋa iyi à wa si ilɛu do taakuba, do ari, do b̄ɔ.

⁹ Si anyii n̄ju, Angudāu í ga sēeda miusia iyi wa mási tiaú. Nɔ n̄ ye hunde amanɛ ŋa si icui bi kuweeu, anja iyi à kpa na ideí Ilaaɔ do na sēedai Jesu iyi à je. ¹⁰ Hunde ŋau à la à ni, Laf̄ɛ kumá, ilu ntɔ, hee waati yoomai ì waa degbe i bei i kiiti inei andunya ŋa, i sã ŋa gbese si na iyi í jɔ à kpa wa. ¹¹ Iyi à d̄ɔ bēbe à tā ŋoi à daa anja fei si jaae fūfū, nɔ à s̄ɔ ŋa à ni a s̄imi keeke titā hee jiai woo ce icɛ kpaasi ŋa ŋa ku k̄ɔ, anja iyi aa na a kpa bei à tako à kpa anja mɔ.

¹² N̄ cɔ ilu má si waati iyi Angudāu í ga sēeda mēefasia iyi wa mási tiaú. Nɔ ilɛ í yaya do gbugbā, nɔ inunu í kuku inya kiti kiti bei acɔ dūdū ilu sisima, nɔ cukpa í kpā konkom bei nje. ¹³ Nɔ

andaiya ŋa à wɔ wa hai lele b̄ei isoi j̄i iko í ya wɔ wa waati iyi fufu nla wa ce wa yagae. ¹⁴ Nɔ lele í t̄ɔt̄ɔ inya akā bei s̄ɛɛ iyi à ka. Nɔ iri kuta do gungum ŋa fei à yaya a kù wa agbe ŋa má. ¹⁵ Waati bēbei amanlui andunya ŋa, do ilu ilɛ ŋa, do ilaalui sooge ŋa, do ilu amani ŋa, do ilu gbugbā ŋa, do inɛ fei de, aru do inɛ ŋa iyi à nɛ ara ŋa, à waa manji si isai kuta do si afei kuta ŋa. ¹⁶ À waa d̄ɔ anu si iri kuta ŋau do si kuta ŋau à waa ni, i cuku si wa wa, i bii wa ku ba Ilaaɔ ku maà ye wa, n̄ju iyi wa buba si kitāi amanlu, do hai si id̄ɔk̄ɔi Angudāu. ¹⁷ I bii wa ŋa si na iyi í jɔ ajoi id̄ɔk̄ɔ nla nla n̄ju í to wa. Yooi á ȳk̄ɔ ku leekí si waju ŋa.

7

Inei Izireli 144.000

¹ Si anyii n̄ju, n̄ ye amaleka mēe gɔ ŋa à waa leekí si andunya gonta mēe, à waa ganji fufui andunya gonta mēeu ku ce si ilɛ do si tenku nɔ ku maà yaga j̄i gɔ. ² Nɔ n̄ ye amaleka mmu gɔ wa naa hai nunui daakɔ, wa mu nyindai Ilaaɔ, n̄ju iyi í je icui kuwɛe. Nɔ í d̄ɔ anu si amaleka mēe ŋa iyi Ilaaɔ í mu ŋa gbugbā a cea ilɛ do tenku laalɔ, ³ í ni, i maà cea ilɛ do tenku do j̄i gɔ laalɔ hee káa cea woo ce icéi Ilaaɔ ŋa nyinda si ikpo ŋa. ⁴ Nɔi à s̄ɔm jiai inɛ ŋa iyi à cea nyindai Ilaaɔ si ikpo ŋa. À wɛei anja dubu c̄ɔ do ciiji do mēe (144.000) hai si dimii inei Izireli ŋa fei. ⁵ Si dimii Zuda amanɛ dubu maateejii (12.000) à cea nyinda. Bēbe mɔi si dimii Rub̄ɛ amanɛ dubu maateejii. Si dimii Gadi amanɛ dubu maateejii. ⁶ Si dimii Azɛɛ amanɛ dubu maateejii. Si dimii Nɛfitali amanɛ dubu maateejii. Si dimii Manase amanɛ dubu maateejii. ⁷ Si dimii Simeɔ amanɛ dubu maateejii. Si dimii Levi amanɛ dubu maateejii. Si dimii Isakaa amanɛ dubu maateejii. ⁸ Si dimii Zabul̄ɔ amanɛ dubu maateejii. Si dimii Zozefu amanɛ dubu maateejii. Si dimii Benzamɛ amanɛ dubu maateejii. Inɛ ŋa iyi à daa si nyindau mbɛ.

Zamaa nkpɔ nkpɔ

⁹ Si anyii n̄ju, nɔ n̄ cɔ ilu má nɔ n̄ yɛ zamaa nkpɔ nkpɔ iyi inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ka ŋa. À fita wa hai ilɛ fei do si dimi fei do si fee ikā ikā fei. An̄a fei à waa leekɪ si wajui kitāu do Angudāu, à waa dasi jaaɛ fūfū nɔ à waa mu wuai kpakpa si awɔ n̄ŋa. ¹⁰ À waa dɔ anu à waa ni, faaba nwa wa naai hai bi Ilaaɔ Lafɛɛ nwa iyi wa buba si kitāi bommau do hai bi Angudāu. ¹¹ Nɔ amaleka ŋau fei à leekɪ à kaako kitāi bommau do inɛ ngbo ŋau do ilu hunde mɛɛ ŋau. À sɛɛbata si wajui kitāu à waa tɔɔ Ilaaɔ ¹² à ni, ami.

Kuɔɪ do amboe
Do kumà do saabu do bɛɛɛɛ,
Do gbugbā, do yiiko,
Fei ndɛɛ ku jɛ ti Ilaaɔ Lafɛɛ nwa
Hee do ajɔ fei. Ami.

¹³ N̄ɔi inɛ akāi inɛ ngbo ŋau í beem í ni, yoo ŋai à waa dasi jaaɛ fūfū ŋau ihɛ. Hai iwoi à naa. ¹⁴ Nɔ n̄ jɛaa n̄ ni, lafɛɛm, n kù mà, awɔi aa mà. Nɔ í sɔm í ni, inɛ ŋau ihɛ à fita wai hai si bɔnɛ nla nla. À fɔ jaaɛ n̄ŋa ŋa à fūutae do n̄jɛi Angudāu. ¹⁵ N̄jui í jɔ à waa leekɪ si wajui kitāi bommai Ilaaɔ à waa tɔɔɛ dasāɔ idū inɔ kpasɛɛ. Nɔ Ilaaɔ á wa inɔ n̄ŋa ku maa degbe ŋa. ¹⁶ Ari kaa kpa ŋa má hee má jɛ agbɛ, nɔ inunu kaa cā ŋa má, bɛɛbɛ mɔi inya gbāa kaa wahala ŋa ma. ¹⁷ Angudā iyi wa leekɪ bi kitāi bommau á gbā ŋa ku bɔɔ ŋa isɔi kuwɛɛ. Ilaaɔ mɔ á gbā cikāaju n̄ŋa fei.

8*À ga sɛɛda mɛɛjesia*

¹ Waati iyi Angudāu í ga sɛɛda mɛɛjesiau, ilu í coko lelei Aɔ zakai iju kameɛ kuntaa. ² Si anyii n̄ju, nɔ n̄ yɛ à na amaleka mɛɛje ŋa iyi à ya maa leekɪ si wajui Ilaaɔu kākākākɪ mɛɛje.

³ Si anyii n̄ju, amaleka mmu gɔ í na í leekɪ kɔkɔi bi kuweeu, wa mu fatai wura bii à ya jo tularɛ. À náa tularɛ nkpɔ nkpɔ ku tɔtɔɔ kutɔɔi woo dasi naanɛ ŋa ku ba ku joo si antai bi kuweei wura iyi í wa si wajui kitāi bommai Ilaaɔu. ⁴ Cuai tularɛu do

kutɔɔi woo dasi naanɛ ŋau í dede lele si wajui Ilaaɔ hai si awɔi amalekau. ⁵ N̄ɔi amalekau í so fatau nɔ í bu ina hai bi kuweeu, í dasi inɔɛ hee í kɔ, nɔ í nyɔɔ ilɛ bɛ. Waati bɛɛbɛ à gbɔ kulai ijɪ do iba ŋa nɔ à yɛ kun̄ɔi ijɪ do kuyayai ilɛ.

Kākākākɪ ŋa

⁶ Si anyiɛ, amaleka mɛɛje ŋa iyi à waa mu kākākākɪ mɛɛje ŋau, à ce sɔɔlu a fāa.

⁷ Amaleka sinteu í fā kākākākɪɛ. N̄ɔi kutai ijɪ do ina do n̄jɛ í yɔgɛɛ si n̄jɛ nɔ wa naa hai lele do gbugbā. Nɔ ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai ilɛ í jo do j̄i ŋa do fɔfɔ tūtū ŋa fei.

⁸ Nɔ amaleka minjisiau í fā kākākākɪɛ. Nɔ à nyɔ ngɔgɔ iyi í yɛ bei iri kuta nla iyi wa jo si tenku. N̄ɔi ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai tenkuu í kpɔɔ n̄jɛ, ⁹ nɔ ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai mii ilu hunde ŋa iyi à wa si inyiu à ku, nɔ ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai akɔi inyi fei í ce nfe.

¹⁰ Si anyii n̄ju, amaleka mɛɛtasiau í fā kākākākɪɛ. N̄ɔi andaiya nla gɔ iyi í ya ina bei jugula í cuku wa hai lele si ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai ido do isɔ ŋa. ¹¹ Irii andaiyau Kuro. Nɔ ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai inyiu í ro. Iyi inɛ ŋa à mɔɔ, nkpɔ n̄ŋa í ku si na iyi í jɔ inyiu í ro.

¹² Si anyii n̄ju, amaleka mɛɛsiau í fā kākākākɪɛ. N̄ɔi ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai inunu do ti cukpa do ti andaiya ŋa í dū, nɔ ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai inya kumái dasā kù wɛɛ má, bɛɛbɛ mɔi ikɔ akāi kukpɛ mɛɛtai inya kumái idū kù wɛɛ má.

¹³ Iyi n̄ cɔ ilu má nɔ n̄ yɛ kungbā wa fo hee lelei Aɔ. Kungbāu wa kpata wa dɔ anu hee lele wa ni, waiyooi, iko í jɛm, iko í jɛm. Beirei ijuukpāi inɛi andunya ŋa á to si waati iyi amaleka mɛɛta ŋa iyi à gbe ŋau aa fā kākākākɪ n̄ŋa.

9*Kākākākɪ miusia*

¹ Si anyii n̄ju, amaleka miusiau í fā kākākākɪɛ. Nɔ n̄ yɛ andaiya gɔ í cuku ilɛ hai lele wa. N̄jui à na kileei isa nla hai nɛ kɔɔu. ² Andaiyau í cɪ isau nɔ cua wa fita bei cuai ina nla, nɔ í bii inunu

í jò inya fei í dū. ³ Nò ketengbo ña à fita wa hai si cuau à waa te ile, nò à mu ñña gbugbā bei ací cencee. ⁴ À na ñña wooda à ni a maà beje fəfə walakə mii tūtū gə walakə jii gə bii kù je ine ña iyi a kù ne nyindai Ilaađ si ikpo ñña. ⁵ A kù na ketengbo ñau wooda a kpāð amanə ña bii kù je a kpā ña iju hee zakai cukpa miu. Ara kuroi ijuukpāu í mungað bei bii cencee í ta amanə. ⁶ Si cukpa miuu, ine ña aa dede iku amma a kaa ba. Aa bi aña a ku amma iku á sa ñña.

⁷ Ketengbo ñau à jə ací ña iyi à tā səəlu a bə igū. Ngəgə í wa si iri ñña bei fulai wura, nò waju ñña í ye bei ti amanə ña. ⁸ Ntoi iri ñña í ye bei ntoi irii inaabo ña nò inyi ñña í ye bei ti muusu nla ña. ⁹ À bii gendə ñña do bata ku ne sisima gə iyi bii 1i yəə aa ni isəi. Nò ikpa ñña í ya maa ce iba bei sareti nkpo iyi ací ña à waa fa bi ku ce igū. ¹⁰ À ne akpaamu ku ne ací bei cencee ña. Do akpaamu ññau bei aa kpāð amanə ña iju si cukpa miuu. ¹¹ Ilaalui ketengbo ññau í je amaleka ilu irii isa nla hai ne kəəu. Irii í je Abadəə do feei Ebeə. Do Gereki mə à ya kpooi Apoliə, waatə Woo beje.

¹² Nsei, iyi ijuukpā sinte í lə í gbe ijuukpā minji gə ña iyi aa naa má.

Kāakāakī mēefasia

¹³ Njoi amaleka mēefasiau í fā kāakāakīe. Nə n gbo ide ku fə gə hai gonta mēei bi kuweei wura iyi í wa si wajui Ilaađ. ¹⁴ Ide ku fəu í sə amaleka mēefasia iyi wa mu kāakāakīu í ni, fū amaleka mēə ña iyi à dī kəkəi ido nla iyi à ya kpe Efaratau. ¹⁵ Njoi à fū amaleka mēə ñau. Na adəu do cukpau do ajəu do isəu bei amaleka ñau à tā səəlu mam mam ku ba a kpa ikə akāi kukpē mēetai amanə ña. ¹⁶ A sōm jiai masa ñau, à wēei dubu minji ikə dubu cīə má (200.000.000). ¹⁷ Si bei n ye ací ñau do masa ñau si kuyem wee. À dasi batai igū nkpa bei ina do boogu bei bulam do igbaagba bei fainwita. Irii ací ñau í ye bei irii muusu nla, nò ina do cua do fainwita wa fita wa hai si gele ñña. ¹⁸ Ikə akāi kukpē mēetai inei

andunya ña á ku na saabui bōne mēeta ñau, waatə ina do cua do fainwita iyi wa fita hai si gele ací ñau. ¹⁹ Gbugbāi ací ñau í wai si gele ñña do si akpaamu ñña. Akpaamuu í yei bei njo, nò í ne iri. Do nñui à ya kpā ine ña iju.

²⁰ Do nñu fei, inei andunya ña iyi à gbe a kù ku si bōne u à kə ku kpaasi idə. Nə à kə ku jò mii ña iyi à ce do awə ñña ku təə. À waa məsi inei inəəko ña ku təə do iwē ña iyi à ce do wura do isə fūfū do isə danya do kuta do jii ñña, aña iyi a kaa yəkə a gbo ide, a kaa nə a yəkə a ye ilu, hee má je a ne. ²¹ Bebe məi ine ñau a kù jò ine ku kpa do dobu dobu ñña ña ku ce, do sakara ku ce, do ile ñña ña.

10

Amaleka do tia keeke

¹ N nyi n ye amaleka ilu gbugbā gə má wa kita wa hai lele. Kudūi ijí í biie bei jine iyi í dasi, nò njoi Ilaađ í wenwee si irie, wajuə wa daana bei inunu, nò kutəe í ye bei amei ina. ² Wa mu tia keeke gə iyi wa cī si awəe. Í lesi isə njee si antai tenku, isə cangəe mə si ile. ³ Nə í də anu bei muusu nla. Iyi í də anu í tā nji dagba lele mēje gə ña mə à waa də anu. ⁴ Iyi dagba lele mēje ñau à də anu à tā, gbakā n tā səəlu n kə ide ññau. Amma n gbo ide ku fə gə wa hai lele wa ni, maà ti i kə mii iyi dagba lele mēje ñau à fə. Muu si asii.

⁵ Njoi amaleka iyi n ye wa leekī si antai tenku do si ileu, í wu awə njee lele, ⁶ nò í gbasi do irii ine iyi í wēe hee do ajə fei, iyi í taka lele do ile do tenku do mii ndu ña ña fei. Amalekau í fə í ni, waati iyi í gbe kù waa sə má, ⁷ amma waati iyi amaleka mējesia u mə á fā kāakāakīe, waati bebei Ilaađ á kə mii iyi í dasi idə ku ce iyi ine kama kù mäu, si bei í sə walii woo ce icēe ña wo.

⁸ Si anyii nñu, imu iyi n tako n gbo hai leleu, í bam ide ku fə má í ni, koo gba tia keeke iyi wa cīu hai si awəi amaleka iyi wa leekī si antai tenku do si ileu. ⁹ Njoi n bə bi amalekau, n təəe ku nam tia keekeu. Nə í sōm í ni, gba i nəə. Á ro si inəe, amma á dāi si gele

bei nyikō. ¹⁰ Nɔi n̄ gba tia keekeu hai si awɔɛ, nɔ n̄ n̄ɔɔ. Ntɔi, í d̄s̄ si gelem bei nyikō, amma iyi n̄ muu n̄ tã, í roi kom kom si inɔm.

¹¹ Nɔi à s̄m̄ à ni, í gbe i sisi i ce walii má na inɛ nkpɔ, do ilɛ nkpɔ, do dimi nkpɔ, do ilaalu nkpɔ.

11

Woo jɛ sɛɛda minji ɲa

¹ Si anyii n̄ɲu, inɛ gɔ í nam mii ku wã ilɛ iyi í yɛ bei akpa, nɔ í s̄m̄ í ni, dede i koo i wã kpasɛi Ilaaɔ do bi kuweeu, nɔ i ka inɛ ɲa iyi à waa ce kutɔɔ bɛ.

² Amma maà wã bantumɛ, domi à mua dimi mmu ɲa, aɲa iyi aa tɛɛɛ ilu kumáú si afei cukpa ciiji do minji *.

³ Nɔ í ni n̄ɲu á j̄ɔ woo jɛ sɛɛda minjii n̄ɲu ɲau a fɔ ideí n̄ɲu. Aa maa we saaki ɲa, nɔ n̄ɲu á mu ɲa yiiko a ceò walii si afei ajɔ dubu do c̄ɔ minji do kita † (1.260).

⁴ Woo jɛ sɛɛda minji ɲauí à yɛ bei j̄i ndii olivi minjiu, do bi ku lesi fitila minji iyi wa leekí si wajui Ilaaɔ Lafɛi ilɛu fei. ⁵ Bii inɛ gɔ wa bi ku ce ɲa laalɔ, ina í ya fitai hai si gele ɲa ku kpa irii mbɛɛ ɲa ɲa. Bɛɛbei inɛ iyi wa dɛdɛ ku ce ɲa laalɔ á kuò. ⁶ À nɛ gbugbã a cimbo lele, ij̄i ku maà rɔ si waati iyi à waa ce walii. À nɔ à nɛ gbugbã a kpaasi inyi nje. À nɔ à nɛ gbugbã má a naaò dimii wahala ikã ikã baa yooma fei wa si andunya si waati iyi à bi fei.

⁷ Waati iyi aa je sɛɛda a tã, injai sako gɔ á ba ɲa igũ ku ce ku kãmia ɲa ku kpa ɲa. Injai sakou á fita wai hai si isa nla hai nɛ kɔɔu. ⁸ Iku ɲa á maa s̄ui si bantumai ilu nla bii à kpakpa Lafɛɛ ɲa si j̄i nɔu. À nɛ a kpe iluui wo Sodomu walakɔ Ezibiti. ⁹ Inɛ ɲa si dimi fei do si fee fei do si ilɛ fei aa c̄ɔ iku ɲa zakai ajɔ mɛeta do bubu, a kaa je a si ɲa. ¹⁰ Inɔi inɛi andunya ɲa á d̄s̄, aa ce jingau nɔ a sambaa nje amua ɲa si na iyi í j̄ɔ walii minji iyi à tako à wahala ɲa ɲau à ku.

¹¹ Si anyii ajɔ mɛeta do bubuu, Ilaaɔ í nyi í da ɲa si hunde ma, nɔ à dede à

leekí. Njo nla nlaí í mu inɛ ɲa iyi à yɛ ɲa fei. ¹² Nɔi walii minji ɲau à gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele wa ni, i gũ wa ihɛ. Nɔ à gũ lele si kudui ij̄i ijui mbɛɛ ɲa ɲa. ¹³ Bɛ gbakã nɔ ilɛ í yaya ntɔ ntɔ, nɔ ikɔ akãí kukpɛ mɛɛwai iluu í cuku. Inɛ ɲa iyi à ku si kuyayai ilɛu, kukpɔ ɲa í to amanɛ dubu mɛɛje (7.000). Zigi inɛ ɲa iyi à gbe í da ntɔ ntɔ, nɔ à ni Ilaaɔ í la.

¹⁴ Nsei, ijuukpã minjisiau í lɔ, wee mɛɛtasiaɛ wa naa má.

Kãakãakí mɛɛjesia

¹⁵ Si anyii n̄ɲu, amaleka mɛɛjesiau í fã kãakãakíɛ. Nɔi à gbɔ anu ku d̄s̄ nla nla gɔ ɲa lelei Aɔ à ni, a sindoa Aɔ Lafɛɛ nwa do inɛ iyi í cicau bommai andunyau, nɔ a je bomma hee do ajɔ fei. ¹⁶ Waati bɛɛbei inɛ ngbo kɔnfia do mɛɛ ɲa iyi à waa buba si kitãí bomma si wajui Ilaaɔu, à sɛɛbata à waa tɔɔɛ ¹⁷ à waa ni,

Aɔ Lafɛɛ, ilu gbugbã fei,

Awɔ iyi ò wɛɛ nsei, ò nɔ ò wɛɛ wo,

À waa saabuei si na iyi í j̄ɔ ò ce icɛ do gbugbã nlaɛ.

Nɔ ò sinti bommaɛ ku je.

¹⁸ Dimii andunya fei í damɔɔ.

Amma idɔɔkɔɛ í to wa.

Waati í to i kiiti iku ɲa.

Waati í nɔ í to i na walii woo ce icɛɛ ɲa riba ɲa,

Do woo dasi naanɛ ɲa do inɛ ɲa iyi à waa jirimɛ,

Hai keekeò nlaɛ.

Waati í to i ce nfei inɛ ɲa iyi à waa ce nfei andunya.

¹⁹ Nɔi à c̄i kpasɛi Ilaaɔ iyi í wa lele nɔ à yɛ kpakoi akabuue si inɔɛ. Nɔ ij̄i wa ɲɔ, nɔ à waa gbɔ iba ɲa do kulai ij̄i. Nɔ ilɛ wa yaya, nɔ kutai ij̄i ɲa à waa cuku wa do gbugbã.

12

Abo gɔ do akandama

¹ Nɔi nyinda nla gɔ í fita lelei Aɔ. Inaabo gɔ í wa bɛ, nunui í je ibɔɛ, nɔ wa leekí si cukpa nɔ wa dasi fulai andaiya

* **11:2** cukpa ciiji do minji waatɔ ad̄s̄ mɛeta do cukpa mɛɛfa. † **11:3** ajɔ dubu do c̄ɔ do minji do kita, waatɔ ad̄s̄ mɛeta do cukpa mɛɛfa.

maateeki. ² Abou í ne así, nɔ wahalai kubí do ara ku roi inɔu í jò wa dɔ anu.

³ Nɔi nyinda mmu gɔ í fita má lelei Aɔ. Akandama nkpa nla nla gɔ í wa be, í ne iri meeje do ngo mewa nɔ wa dasi fulai bomma si iriu akā fei. ⁴ Akandamau í wɔ ikɔ akāi kukpē mētai andaiyai lele ɲa í nyɔ ɲa wa si ile do akpaamue. Nɔ í koo í leekí si wajui abo iyi wa bi ku bíu, ku ba ku ɲɔ amau bii í cuku wa. ⁵ Nɔi abou í bi ama inemakɔ. Amaui á gbā dimi fei do goloí isɔ. Hee akandamau ku maa ɲɔ amau à so à bɔðe bi Ilaaɔ, bii wa buba si kitāi bommae. ⁶ Abou í sa í ne ikpa ghabua bii Ilaaɔ í ceaa sɔɔlui inya bii á wa a maa woo si afei ajɔ dubu do cɔ minji do kita (1.260).

⁷ Nɔi igū í dede lele be. Miseli do amalekae ɲa à ce igū do akandamau do amalekae ɲa. ⁸ Nɔ Miseli do amalekae ɲa à je ɲa igū. Nɔ à kɔ akandamau do amalekae ɲa a wa lele be má. ⁹ Nɔi à nyɔ akandama nla nlau wa ile. Akandamaui í je njo iyi í wee hai tako. Nɲui á ya kpe mbirisi walakɔ Seetam. Nɔ nɲui í dī ijuí inei andunya ɲa fei. À nyɔ wa ile do amalekae ɲa ajɔ.

¹⁰ Si anyii nɲu, nɔ n̄ gbɔ ide ku fɔ nla gɔ lele í ni,

Nsei, waatii faabau í to wa.

Nsei, Aɔ Lafēe nwa

í nyisi gbugbāe,

nɔ í jile bommae.

Nsei, inɛ iyi í cicau í gba inɛ ngbo ku jee,

Domi woo fɔ laaloí inɛ nwa ɲa,
nɲu iyi í ya maa fɔ laalo ɲɲa
si wajui Ilaaɔ dasāò idū

À nyɔ wa hai lele.

¹¹ Inɛ nwa ɲau à jɔ igū
do saabui n̄ei Angudāu
do sɛɛdai ntɔu iyi à je.

A kù doo kuwee ɲɲa nkāma,
amma à jesi aɲa a ku.

¹² Na nɲu, lele, jò í weeò inɔ didɔ,
Nɔ inɛ iyi ì wa lele, í weeò inɔ didɔ ɲa.
Amma inɔ ku fɔi í je ti ile,
Nɔ inɔ ku fɔi í je ti tenku,
Domi Seetam í kita si ɲe wa
do idɔkɔ nla nla,

Si na iyi í jò í mà iyi
waati keekei í gbea nɲu.

¹³ Iyi akandamau í ba à nyɔ nɲu wa ile, ɲɔi í lɔsi ku lele abo iyi í bí ama inemakɔ. ¹⁴ Amma à na abou ikpa minjii kungbā nla ku ba ku fo ku bɔ ikpa inya iyi Ilaaɔ í ceaa sɔɔluɛu si ghabua bii aa woo adɔ mēta do bubu. Tengi bei á j̄ò njou. ¹⁵ Nɔi njou í tu inyi wa hai si gelee, wa cā bei ido nla nla si anyii abou ku ba inyi ku jɔ. ¹⁶ Amma ile í faaba abou, domi í là, í mɔ inyi iyi wa fita hai si gelei akandamau wa. ¹⁷ Nɔi idɔi akandamau í kɔ si abou ntɔ ntɔ, nɔ í bɔ igū ku ce do dimie ɲa iyi à gbe, aɲa iyi à waa jirima woodai Ilaaɔ fei, inɛ ɲa iyi à waa leekí dim dim si sɛɛdai Jesu. ¹⁸ Nɔ í koo í leekí si sāai tenku.

13

Injai sako iyi wa fita hai si tenku

¹ Si anyii nɲu, n̄ ye injai sako gɔ wa fita wa hai inɔ tenku. Í ne ngo mewa do iri meeje nɔ fulai bomma wa lesi ngo ɲau fei, nɔ si iri ɲau fei à kɔ iri laalo ɲa ikā ikā iyi wa yaako Ilaaɔ. ² Injai sako iyi n̄ yeu í gaabu bei mua, nɔ kutee í ne gbugbā, nɔ gelee í ye bei ti muusu nla. Akandamau í so gbugbāi nɲu takae í naa, do kitāi bommae do yiiko nlae. ³ Iri akāi injai sakou í jɔ bei í ba kumee iyi á yɔkɔ ku kpaa, amma kumeeu í tā nɔ í ba iri. Inei andunya ɲa fei à waa cɔ do biti nɔ à waa tooe. ⁴ Aɲa fei à waa tɔ akandamau si na iyi í jò í na injai sakou yiiko. Nɔ à waa tɔ injai sakou mɔ à waa ni, yooi í ye bei injai sakou ihē. Yooi á yɔkɔ ku baa igū ku ce.

⁵ Injai sakou í ne kpāa ku tɔò fufu nɔ ku bu Ilaaɔ, nɔ í ne yiiko ku ceò gbugbāe ice zakai cukpa cijji do minji. ⁶ Nɔi í cī gelee wa bu Ilaaɔ do bi ku wae do inɛ ɲa iyi à wa lele fei nɔ wa fɔ si ɲa ide laalo. ⁷ À muaa kpāa ku ce igū do inei Ilaaɔ ɲa nɔ ku je ɲa igū. Nɔ à naa yiiko si dimi fei do fee fei do ile baa yooma fei. ⁸ Inei andunya fei á tɔe, waatɔ inɛ ɲa iyi Ilaaɔ kù kɔ iri ɲɲa si

tiai kuwεε hee ku maa taka andunya, tia iyi í je ti Angudā iyi à kpau.

⁹ Na n̄ju, inε iyi í nε ifi, ku gbə. ¹⁰ Inε iyi í nε piisōo ku bə, tilasi piisōoi á bə. Inε mə iyi à nε a kpa do taakuba, tilasi taakubai á kpa. Na n̄ju, í s̄ia woo dasi naane ηa a ya maa temua nə a leekí si naane ku dasi n̄ja *.

In̄jai sako iyi wa fita hai si ile

¹¹ Si anyii n̄ju, n̄ ye in̄jai sako gə má wa fita wa hai si ile. Í nε ngo minji bei ngoi angudā, nə wa fə ide bei akandama. ¹² In̄ja sinteui í naa yiiko iyi í nε fei ku ceò ice si wajue. Í tilasi inei ile ηa a təo in̄ja sinte iyi í ba kumεε iyi á yəkə ku kpa wo, nə í ba iriu. ¹³ In̄ja minjisiau bei í ce dobu dobu nla nla ηa hee í jə ina í kita wa hai lele í naa ile si wajui amanε ηa. ¹⁴ Í d̄i ijui inei andunya ηa do dobu dobu ηa iyi í ce si wajui in̄ja sinte iyi í náa yiikou. Wa s̄i inei andunya ηa a gbe mü iyi á jə in̄ja sinte iyi à tako à mεε do taakuba nə kù kuu. ¹⁵ In̄jai ankāanyiu í ba yiiko ku mua mii iyi à gbeu kuwεε, nə ku fə ide bei amanε, ku ba ku kpa inε ηa iyi à kə ku təε fei. ¹⁶ Nə in̄jaui í tilasi inε fei, ilu gbugbā ηa do hai nε gbugbā ηa, ilu fia ηa do ilu are ηa, aru ηa do inε ηa iyi à nε ara n̄ja ηa, à ce n̄ja nyinda si awə n̄je n̄ja walakə si ikpo n̄ja. ¹⁷ Inε gə kù wεε iyi á yəkə ku ra walakə ku ta bii kù nε nyinda iyi í je irii in̄jai sakou, walakə lambai iriε.

¹⁸ Iyi í s̄ia ka ce si laakai wee, inε iyi í nε bisi fei í s̄ia ku mà yaasei lambai in̄jai sakou. Lambaε, lambai amanεi. Jiaei c̄iə mεefa do kita do mεefa (666).

14

Iri ku k̄si inε ηa iyi à faaba

¹ Si anyiε iyi n̄ cə ilu nə n̄ ye Angudāu wa leekí si iri kutai Siō. Amanε dubu c̄iə do ciiji do mεε (144.000) í wa bi tεε, āja iyi à kə irii Angudāu do ti Baεε si ikpo n̄ja. ² Nə n̄ gbə imu gə hai lele aa ni bei ibai iri cuui inyi nla, walakə

bei kulai ijii. Iba iyi n̄ gbəu wa d̄si bei məolə iyi inε ηa à waa cā. ³ Inε ηau à waa leekí si wajui kitāi bommau, bii ilu hunde mεε ηau do inε ngbo ηau à wa. À waa k̄s̄i iri tit̄s̄i iyi inε gə kaa yəkə ku mà bii kù je amanε dubu c̄iə do ciiji do mεε ηau (144.000), āja iyi à yá hai si andunya. ⁴ Inε ηau, a kù s̄iə inaabo. À mu ara n̄ja a kù mà inaabo titā. À waa too Angudāu bii wa bə fei. À yá ηa hai si inəi amanε ηa. À yei bei amaaje sinte iyi à na Ilaaō do Angudāu. ⁵ Inε gə kù gbə ibo hai si gele n̄ja, à je inε ηa iyi à kù nε taale.

Amaleka mεeta ηa

⁶ N̄joi n̄ nyi n̄ ye amaleka gə má wa fo hee lelei Aō. N̄jui á sisi laabaau jiida iyi ci ya tā bi inei andunya fei, si ile fei, do si dimi fei, do si fee ikā ikā fei, do bi inε fei. ⁷ Í d̄s̄i anu wa ni, i jirima Ilaaō nə i naa amboe ηa, domi waati í to ku kiitiò inε fei. I təo Ilaaō, n̄ju iyi í taka lele do ile, do tenku, do isō ηa.

⁸ Amaleka minjisia gə wa too anyiε wa ni, Babiloni, ilu nlau, í cuku, í cuku. N̄jui í fa dimi fei si sakara hai nε kəεε. Sakaraεui í ye bei atē iyi wa c̄i ηa iju. Atē v̄εεui í je idəok̄s̄i Ilaaō.

⁹ Amaleka mεetasia gə wa too inε minji ηa iyi à cuau, nə í d̄s̄i anu wa ni, inε iyi wa təo in̄jai sakou do mii iyi í gbeu * fei, nə í jə à kə iriε si ikpoe walakə si awəε, ¹⁰ n̄ju mə á mə atē iyi í je idəok̄s̄i Ilaaō. Inε iyi wa ce bεεbε fei á ye b̄nε si ina do fainwita si wajui Angudāu do amaleka kumá ηau. ¹¹ Cuai ina iyi á nyisi ηa b̄nεu á dedei hee lele hee do ājə fei. Inε ηa iyi à waa təo in̄jai sakou do mii iyi à gbeu †, do inε ηa iyi à nε nyindai iriεu, a kaa nε kusimi ałèò daakə.

¹² Na n̄ju, í s̄ia woo dasi naane ηa a temua, āja iyi à waa jirima woodai Ilaaō nə à dasi Jesu naane.

¹³ Si anyii n̄ju, n̄ gbə ide ku fə gə má hai lele í ni, kə iyi ih̄ε, ilu inə did̄s̄i ηai inε ηa iyi aa na a ku hai nsei na naane

* **13:10** Tia nwo gə ηa à ya ni, inε iyi í dasi kpaasie piisōo, piisōoi aa na a dasi n̄ju mə. Inε iyi í kpa inε gə do taakuba, do taakubai aa kpa n̄ju mə. * **14:9** mii iyi í gbeu ide mii iyi à gbe í jə in̄ja sinteui wa fāa (cə Kuyε 13:14) † **14:11** mii iyi à gbeu ide mii iyi à gbe í jə in̄ja sinteui wa fāa (cə Kuyε 13:14)

iyi à dasi Lafēe. Nɔi Hundei Ilaaɔ́ í ni, ntɔi, bεεbei. Aa sími, domi ribai ice jiida nɔa á too ɔa.

Kudai amanε ɔa

¹⁴ Si anyii nɔu, nɔ n̄ ye anduulai iji gɔ, ine gɔ wa buba be í jɔ amai amanε. Wa dasi fulai wurai amanlu si iriε, nɔ wa mu kɔma ku dɔ́ anu gɔ. ¹⁵ Amaleka gɔ í fita wa hai kpasɛi Ilaaɔ́, nɔ́ í dɔ́ anu í sɔ́ ine iyi wa buba si kudui ijiu í ni, so kɔmaε i mu, domi awaatii kumu í to. Andunyau í to ku mu. ¹⁶ Nɔi ine iyi wa buba si kudui ijiu í dasi kɔmaε si andunya, wa mu.

¹⁷ Amaleka gɔ́ í fita wa hai kpasɛi Ilaaɔ́ iyi í wa leleu má, nɔu mɔ́ wa mu kɔma ku dɔ́ anu gɔ.

¹⁸ Nɔ amaleka gɔ́ í fita wa má hai bi kuweeu, í ne gbugbã si antai ina. Í la hee lele í sɔ́ ine iyi wa mu kɔma didɔ́u í ni, ka rezεe iyi í wasi andunya do kɔmaε domi í jia. ¹⁹ Amalekau í dasi kɔmaε nɔ́ í kaɔ́ isoi jii ɔa, nɔ́ í cuusi dangala bi ku fɔ́ inyii rezεe. Iyi be wa nyisi idɔ́kɔ́i Ilaaɔ́. ²⁰ À fɔ́ isoi rezεeu bi ku fɔ́ anyii inɔ́ iluu. Nɔ hai bi ku fɔ́ inyii isoi jii nɔu, nje í cã wa be hee kusɔe í to dubu akã do cɔ́ mεefa † (1.600) si yaasei ile ku wã, nɔ kujii isae í to gendei aci.

15

Amaleka ɔa do ijuukpã ankãanyi

¹ Si anyii nɔu, n̄ ye nyinda gɔ má lelei Aɔ́, í lá nɔ́ í ne njo. Iyi n̄ ye wee, amaleka mεεje gɔ ɔa à waa mu ijuukpã mεεje. Aɔai à je ijuukpã ankãanyi domi si bei idɔ́kɔ́i Ilaaɔ́ á tã.

² Nɔi n̄ ye tenku gɔ wa daana bei digi í yɔgeε do ina. Nɔ n̄ ye ine ɔa iyi à je inai sakou igũ do mii iyi à gbeu * do lambai iriε. Ine ɔa à waa leekí si antai tenkuu à waa mu mɔ́lɔ ɔa iyi Ilaaɔ́ í na ɔa. ³ À waa kɔ́ irii Moizi, woo ce icei Ilaaɔ́u, do ti Angudãu †, à waa ni,

† **14:20** dubu akã do cɔ́ mεefa si yaasei ile ku wã Lambau í ne yaase gɔ. Kusɔe í to kilo cɔ́ mεeta (300).

* **15:2** mii iyi à gbeu idei mii iyi à gbe í jɔ inɔ́ sɔ́nteu wa fãa (cɔ́ Kuyε 13:14) † **15:3** Irii Moizii do ti Angudãu Ine gɔ ɔa si kuyε nɔa, à ya ni iri ikã ikã minjii. Ine gɔ ɔa mɔ́ à ya ni iri akãi iyi wa fɔ́ bei Ilaaɔ́ í faaba wa na saabui Jesu Kirisi bei í tako í faaba inei Izireli ɔa na saabui Moizi. * **16:2** mii iyi à gbeu idei mii iyi à gbe í jɔ inɔ́ sɔ́nteu wa fãa (cɔ́ Kuyε 13:14)

Aɔ́ Lafēe, ilu gbugbã fei, Iceε í la, nɔ́ í je maamaake.

Awɔi ì je amanlui ile fei.

Kpãae í je ntɔ, nɔ́ í je dee dee.

⁴ Yooi kaa ce njoε, Lafēe.

Yooi á kɔ́ ku saabu iriε.

Awɔ akãi ì je ine kumá.

Inei ile baa yooma fei á naa bi tεε,

Aa na a gule a tɔεε,

Domi ì nyisi iyi kiitiε í je dee dee.

⁵ Si anyii nɔu, iyi n̄ cɔ́ ilu nɔ́ n̄ ye à cɔ́ kpasɛi Ilaaɔ́ iyi í wa lele, tengi bii í je bi kuwai akabuueu. ⁶ Amaleka mεεje ɔa iyi à waa mu ijuukpã mεεje ɔa à fita hai kpasɛu. À waa dasi nyau fũfũ iyi wa daana nɔ́ à waa dɔ́ santikii wura si kpaka nɔa. ⁷ Nɔi ine akãi mii ilu hunde mεε ɔa í na amaleka mεεje ɔa fatai wura ara mεεje iyi í kɔ́ do idɔ́kɔ́i Ilaaɔ́, nɔu iyi í wεε hee do aɔ́ fei. ⁸ Nɔ kpasɛu í kɔ́ do cua iyi wa naa hai si amboei Ilaaɔ́ do gbugbãε. Ine gɔ kaa nɔ́ ku yɔ́kɔ́ ku lɔ́ si inɔ́ε hee ijuukpãi amaleka mεεje ɔa koo kpàɔ́ iri.

16

Fatai idɔ́kɔ́i Ilaaɔ́ ɔa

¹ Nɔi n̄ gbɔ́ ide ku fɔ́ nla gɔ hai kpasɛi Ilaaɔ́u í sɔ́ amaleka mεεje ɔa í ni, í koo í nikã idɔ́kɔ́i Ilaaɔ́ iyi í wa si fata mεεje ɔa si ile.

² Amaleka sɔ́nteu í koo í nikã titeε ile. Nɔi dimii ngoli kuro laalɔ́ gɔ́ í naa si ine ɔa iyi à ne nyindai inai sakou nɔ́ à waa tɔ́ mii iyi à gbeu *.

³ Nɔi amaleka minjisiau mɔ́ í nikã titeε si tenku. Inyiu í sinda bei njei iku, nɔ́ mii ilu hunde baa yooma fei í ku si inɔ́ inyiu.

⁴ Nɔi amaleka mεetasiau mɔ́ í nikã titeε si ido nla ɔa do si isɔ́ ɔa, nɔ́ inyii nɔa í kpaasi nje. ⁵ Nɔ n̄ gbɔ́ anui amaleka iyi í ne gbugbã si antai inyiu í ni, awɔ́ Ilaaɔ́ ì ne ntɔ́ i kiiti be ihε, awɔ́ ine kumá, awɔ́ iyi ì wεε, ì nɔ́ ì wεεi wo.

⁶ Ine ɔa à kpa woo dasi naane ɔa do

walii ɲa à nikā nje ɲɲa, nɔ̀ ì na ɲa nje a mɔ̀. Bɛɛbei à jòð. ⁷ Si anyii ɲɲu, ò gbɔ ide ku fɔ̀ gɔ̀ má hai bi kuweeu í ni, ntɔ̀i Aɔ̀ Lafɛɛ ilu gbugbã fei, kiitiɛ í tɛ́ í je ntɔ̀.

⁸ Nɔ̀i amaleka mɛɛsiau mɔ̀ í nikā titɛɛ si inunu, nɔ̀ inunu í ba gbugbã wa jo amanɛ ɲa do inya gbãɛ bei ina. ⁹ Nɔ̀ inya gbãa nlau í jo amanɛ ɲa, nɔ̀ à waa bu Ilaaɔ̀, ɲɲu iyi í nɛ yiiko si antai bɔ̀nɛ ɲau. Amma à kɔ̀ ku kpaasi idɔ̀ a jirimɛ.

¹⁰ Nɔ̀i amaleka miusiau mɔ̀ í nikā titɛɛ si antai kitāi bommai ɲa buuu. Nɔ̀ ilu í kuku si bommaɛu. Nɔ̀ inɛ ɲa à waa ɲɔ̀ amɛ ɲɲa ɲa na ara kuro. ¹¹ À waa bu Ilaaɔ̀ na ara kuro do ngoli ɲɲa ɲa, amma à kɔ̀ ku jò laalɔ̀ ku ce ɲɲa.

¹² Nɔ̀i amaleka mɛɛfasiau mɔ̀ í nikā titɛɛ si ido nla iyi à ya kpe Efarata, nɔ̀ í gbɛ mam mam ku mua amanlui nunui daakɔ̀ ɲa kpãa a kua. ¹³ Nɔ̀ ò yɛ inɛi inɔ̀kɔ̀ mɛɛta gɔ̀ ɲa à kpaasi ara ɲɲa bei kpɔ̀lɔ̀, akã í fita wa hai si gelei akandamau, akã mɔ̀ hai si gelei ɲa buuu, mɛɛtasiau mɔ̀ hai si gelei walii ilu ibou. ¹⁴ Inɛi inɔ̀kɔ̀ ɲau à je mɔ̀cɔ̀i Seetam ɲa iyi à waa ce dobu dobu ɲa. Nɔ̀ à waa bɔ̀ bi amanlui andunya ɲa fei a tɔ̀tɔ̀ ɲa a ce igũ si ajɔ̀ nlaɪ Ilaaɔ̀ ilu gbugbã fei.

¹⁵ Nɔ̀i Jesu í ni, ò wa n naa ku zamba ɲɛ bei ile. Ilu inɔ̀ didɔ̀i inɛ iyi wa wɔ̀ ɲjoo, nɔ̀ wa dasi jɲinɛ ɲa ku ba ku maà na ku dasi kpãa bàsɪ ku na ku yɛ anyɔ̀ si bantuma.

¹⁶ Nɔ̀i inɛi inɔ̀kɔ̀ ɲau à tɔ̀tɔ̀ amanlu ɲau fei bii gɔ̀ iyi à ya kpe do fei Ebɛɛ Aamagedɔ̀.

¹⁷ Si anyii ɲɲu, amaleka mɛɛjesiau mɔ̀ í nikā titɛɛ si fufu. Nɔ̀ à gbɔ ide ku fɔ̀ nla gɔ̀ hai bi kitāi bomma iyi í wa kpaɛi Ilaaɔ̀u í ni, ide í tã. ¹⁸ Nɔ̀i ijɪ í ɲɔ̀, nɔ̀ à gbɔ iba ɲa do kulai ijɪ. Nɔ̀ ile í yaya ntɔ̀ ntɔ̀. Ile kuyayau í caa. Dimie kù ce titã hai waati iyi à taka amanɛ ɲa. ¹⁹ Ilu nlau í kpɛ ikɔ̀ mɛɛta, nɔ̀ ilui ile fei í cuku. Ilaaɔ̀ kù gbɛje laalɔ̀ ku cei inɛi Babilɔ̀ni ɲa ilu nlau nɔ̀ í nyisi ɲa idɔ̀kɔ̀ nlaɛ. ²⁰ Gungum kãma kù wa bɛ má, nɔ̀ a kù waa yɛ iri kuta ɲa mɔ̀ má. ²¹ Nɔ̀i kutai ijɪ nla nla ɲa à waa cuku si inɛ ɲa

wa. Akãɛ fei í to kilo ciiji. Nɔ̀ à waa bu Ilaaɔ̀ na bɔ̀nɛi kutai ijɪ, domi bɔ̀nɛu í caa.

17

Abo à ce sakara nla nla

¹ Nɔ̀i inɛ akãi amaleka mɛɛje ɲa iyi à waa mu fata mɛɛje ɲau í sɔ̀m í ni, naa wa, an nyisiɛ bei Ilaaɔ̀ á kiiti abo à ce sakara nlau ihɛ, ɲɲu iyi wa buba si antai inyi nlau. ² Abo à ce sakara nlau í dasi amanlui andunya ɲa sakara ku ce, nɔ̀ inɛi andunya ɲa à waa too si daa nkɔ̀ nkɔ̀ɛ hee í baa í sinda iri ɲɲa bei atɛ́ í ya sinda irii inɛ.

³ Nɔ̀i Hundei Ilaaɔ̀ í naa sim nɔ̀ amalekau í bɔ̀òm gbabua. Bei, ò yɛ abo gɔ̀ wa buba si antai ɲɲai sako nkpa gɔ̀. ɲɲai sakou í nɛ iri mɛɛje do ngo mɛɛwa nɔ̀ à kɔ̀ si araɛ fei iri laalɔ̀ ku yaako Ilaaɔ̀ ɲa. ⁴ Abou wa dasi nyau nkpa jiida gɔ̀ dimi iyi amanlu ɲa à ya dasi, nɔ̀ wa dasi booda ɲa iyi à ce do wura do kuta ku nɛ fia gɔ̀ ɲa do legɛ fũfũ bii fei. Wa mu kɔ̀ɔ̀fui wura si awɔ̀ si bii mii laalɔ̀ do riisii sakara ku ceɛ wa kã. ⁵ À kɔ̀ iri gɔ̀ si ikpɔ̀ɛ, yaasei iriui í je asii. Iriu wee, Babilɔ̀ni ilu nla, iyei inaabo à ce sakarai andunya ɲa, do iyei daa bututu fei. ⁶ Nɔ̀ ò yɛ abou í mɔ̀ ɲɛi woo dasi naane ɲa do ti inɛ ɲa iyi à kpa si na iyi í jò à je seɛdai Jesu, nɔ̀ iriɛ í sinda bei atɛ́ í ya sinda irii inɛ.

Iyi ò yɔ̀, ò biti ntɔ̀ ntɔ̀. ⁷ Nɔ̀i amalekau í sɔ̀m í ni, na mii í ce ò waa biti. An sisie asiii abou do ti ɲɲai sako iyi í nɛ iri mɛɛje do ngo mɛɛwau. ⁸ ɲɲai sako iyi ò yɛu bɛ í wɛɛ wo amma kù wɛɛ má nɛi. Bii í kɔ̀ɔ̀si à fita wa hai si isa nla hai nɛ kɔ̀ɔ̀u ku bɔ̀ nfe ku ce. Inɛi andunya ɲa iyi Ilaaɔ̀ kù kɔ̀ iri ɲɲa si tiai kuwɛɛ hee ku maa taka andunya, aa biti bii à yɛ ɲɲai sakou má, domi í tako í wɛɛ wo amma kù wɛɛ má nɛi nɔ̀ à na ku faata wa má.

⁹ Inɛ ku bei ku gbɔ yaasei ideu, í nɛ bukaatai bisi iyi í nɛ laakai. Iri mɛɛje ɲau, ɲɲai à je iri kuta mɛɛje bii abou wa buba. ¹⁰ Nɔ̀ ɲɲai à nyi à je amanlu mɛɛje ɲau. Amanlu miu í cuku tã, inɛ akã í wɛɛ si nɛi, nɔ̀ inɛ akã mɔ̀ kù to wa titã. Bii í na í to wa, kaa kpɛ. ¹¹ Nɔ̀ ɲɲai sako iyi í wɛɛ wo nɔ̀ kù wɛɛ nɛi máu,

n̄ju takae í je ilaalu meejsia, n̄o í je ine akāi amanlu meeje n̄au n̄o wa b̄nfe ku ce.

¹² Ngo m̄ewa iyi ì yeu, ānai à je amanlu m̄ewa n̄a iyi a kù je bomma titā, amma aa ba yiiko a je bomma is̄o akā do in̄ai sakou ājo. ¹³ Āna m̄ewau fei mii akāi à waa lele, n̄o aa na in̄ai sakou gbugbā do yiiko n̄na. ¹⁴ Aa ce igū do Angudāu, amma Angudāu á je n̄a igū si na iyi í j̄ò í je Lafēi lafēe n̄a n̄o í je Amanlui amanlu n̄a. N̄o ilu naane n̄a iyi Ilaās í kpe í cica, ānaò Angudāu aa je igū ājo.

¹⁵ N̄o amalekau í s̄m má í ni, inyi iyi ì ye abo à ce sakarau wa buba si antaeu be, n̄hui í je ine nkp̄o iyi wa naa hai ile ikā ikā n̄o à waa f̄o fee ikā ikā. ¹⁶ Ngo m̄ewa iyi ì yeu be do in̄ai sakou, aa cé abo à ce sakarau. Aa so mii iyi í ne fei n̄o a j̄ò basī. Aa n̄o in̄ae n̄o a joo ina mam mam. ¹⁷ Aa ce bebei si na iyi í j̄ò Ilaās í j̄ò à ce id̄obie. Bebei à ce anu akā ku ba a so yiikoi amanlu n̄na a na in̄ai sakou. Aa maa jirima in̄ai sakoui hee idei Ilaās koo ceò.

¹⁸ Abo iyi ì yeu, n̄hui í je ilu nla iyi í ne gbugbā si amanlui ile fei.

18

Kucukui Babil̄ni ilu nlau

¹ Si anyii n̄ju ñ ye amaleka mmu ḡo wa kita wa hai lele. Í ne yiiko nla nla, n̄o amboee wa daana bari bari wa má inya si andunya fei. ² Í d̄s̄ anu í ni, Babil̄ni ilu nlau, í cuku, í cuku. Nsei í baa í je bii ku wai z̄ii n̄a do bii ku manjii inei in̄ōko baa yooma fei. Yei laal̄o do yei s̄ami fei í wa be. ³ À j̄ò iluu í cuku si na iyi í j̄ò dimi fei í dasi sakarae ku ce. Sakaraeui í ye bei atē iyi wa c̄i n̄a iju. Í dasi amanlui andunya n̄a sakara ku ce do n̄ju takae ājo, n̄o woo nya s̄iai andunya n̄a à ce fia na amani nlaeu.

⁴ N̄oi ñ ḡb̄o ide ku f̄o ḡo má hai lele í ni, in̄e in̄em n̄a, i fita wa hai in̄o iluu, ku ba í maà na í ne ikp̄e si dulum d̄ee n̄o b̄ñe n̄a iyi á baa ku maà ba n̄e, ⁵ domi dulum d̄eeu í k̄a hee lele, n̄o Ilaās kù gb̄eje laal̄o n̄a iyi í ce. ⁶ Bei í cea ine n̄a, í s̄aa bebe ise gb̄eeji. Wahala iyi í dasi ine n̄a í s̄aa ik̄o minji. ⁷ Zaka bei í

so arae lele í wee do in̄o did̄s̄ si amani nlae, in̄e m̄o í nyisie ijuukp̄a do in̄o ku f̄o zaka bebe n̄a. Wa ni si id̄oe, ñ wa n buba bei amanlu, n kù je jaās̄. Bebe m̄oi n kaa n ye in̄o ku f̄o pai. ⁸ Na n̄ju, b̄ñe ikā ikā á baa si ājo akā. B̄ñe n̄au wee, b̄s̄o do in̄o kuf̄oi iku do ari. N̄ju takae á joi mam mam, domi Ās̄ Lafēe iyi í kiitie í je ilu gbugbā.

⁹ Amanlui andunya n̄a iyi à ce daa nkp̄o nkp̄o do abo à ce sakarau fei n̄o à kp̄e amani nlaeu, aa na a kpata, aa c̄a buubuu na irie si waati iyi aa ye cuai ina iyi wa joo. ¹⁰ Aa leek̄i a j̄òe si na iyi í j̄ò à waa ce n̄joi ijuukp̄a iyi í baa, n̄o aa ni, waiyooi, waiyooi, Babil̄ni ilu nla ilu gbugbā, si is̄o akāi kiiti í je.

¹¹ Woo nya s̄iai andunya n̄a aa kpata do in̄o ku f̄o na irie, si na iyi í j̄ò ine ḡo kù waa ra iwò n̄na má ¹² iyi í je wura do is̄o f̄uf̄u, do kuta jiida ku ne fia n̄a, do lege f̄uf̄u n̄a, do ac̄o f̄uf̄u kù ne fia ḡo do ac̄o iyi í je ti ilaalu do ac̄o iyi à ya ceò mānḡò b̄nsue do ac̄o nkpa jiida. Ine ḡo kù waa ra j̄ii ku ne inunu jiida ilu fia má, do dimii mii ikā ikā iyi à ce do inyii jua walak̄o do j̄ii jiida wala do is̄o nkpa wala do is̄o wala do kuta f̄uf̄u.

¹³ A kù waa ra fufui anyii j̄ii iyi à ya kpe kaneli, do nyaui aye do tulare do ikpo ku d̄s̄ inunu iyi à ya kpe miru do ikpo dimi mmu ḡo má, do v̄ēe do ikpo do iyaf̄u do bilee, do ket̄e n̄a do angudā n̄a, do ac̄i do sareti n̄na n̄a, do aru n̄a. ¹⁴ N̄o woo nya s̄ia n̄au à s̄o iluu à ni, mii jiida iyi ì bi ku je titee fei wo í l̄oe, n̄o amanie do mii ku s̄iae fei í nȳoe, amane kaa ȳo má pai.

¹⁵ Woo nya s̄ia n̄au, āna iyi à ce fia do saabui iluu aa leek̄i ku j̄i, aa maa kpata, a maa weewea na n̄joi ijuukp̄a iyi í baau, ¹⁶ aa maa ni, waiyooi, irei ì gb̄o b̄ñe iyi í ba ilu nlau ih̄e. Iluu í tako í yei bei abo iyi í ya we ac̄o f̄uf̄u ku ne fia ḡo, do ac̄o nkpa jiida do ac̄o iyi í je ti ilaalu, n̄o í ya dasi wura si arae do kuta jiida ku ne fia n̄a, do lege f̄uf̄u n̄a. ¹⁷ N̄o si is̄o akā amanie fei í ce nfe.

Woo mu ak̄oi inyi n̄au fei do woo ce icee n̄a do ine n̄a iyi à wa in̄o ak̄oi inyi n̄au fei hee do ine n̄a iyi à waa ba ije si inyi d̄ūd̄u, à leek̄i à j̄òe, ¹⁸ à waa d̄s̄

anu iyi à ye cuai kujoi iluu à waa ni, ilu nla gò kù wεε bei iluu ihē má. ¹⁹ À waa kosi iri n̄a s̄a à waa nyisiò inò ku fò n̄a. À waa kpata à d̄s̄ anu à waa ni, waiyooi, irei ì gbò b̄n̄e iyi í ba ilu n̄lau ihē. Do saabui amaniei ilu ak̄oi inyi n̄a fei à ceò fia. Nò si isò ak̄a, fei ndεε í kpòò bomma.

²⁰ In̄e inei lele n̄a, i jò inò n̄n̄e ku d̄s̄. In̄e woo dasi naane n̄a m̄o do woo be n̄a do walii n̄a, i jò inò n̄n̄e ku d̄s̄, si na iyi í jò Ilaaḍ í kiiti iluu í s̄a n̄n̄e gbese.

²¹ N̄oi amaleka ilu gbugb̄a gò í so kuta nla bei alò gò í nyò si inyi d̄ūdū í ni, beεbe m̄oi aa k̄εk̄ε Babil̄oni ilu n̄lau do gbugb̄a nò a kaa yòò má pai. ²² A kaa gbò anu ku d̄ai m̄òlò má bi titeε do woo k̄o iri n̄au do gaasia n̄au do woo f̄a k̄ak̄ak̄i n̄au. A kaa ba woo ce icei awò dimi ik̄a ik̄a má, a kaa gbò ibai alò iyi wa l̄òlò má. ²³ A kaa ye inya kumái fitila be má, a kaa nò a gbò gelei abo tit̄s̄ do m̄ak̄o tit̄s̄. Woo nya s̄iæ n̄ai à ne gbugb̄a à re wo si andunyau ihē fei, nò ì d̄i ijui inei il̄eu ihē fei do dobu do buε.

²⁴ À nyisi ilui Babil̄oni ijuukp̄a si na iyi í jò à ye sie n̄jei walii n̄a do ti woo dasi naane n̄a do n̄jei in̄e n̄a iyi à kpa si andunyau ihē fei.

19

¹ Si anyii n̄n̄u, n̄ gbò ide ku fò gò bei anu ku d̄ai zamaa ikpa lelei Aḍ í ni, ka saabu Ilaaḍ Laf̄ε n̄wa, n̄n̄ui í faaba wa, í nò í ne amboe do gbugb̄a. ² Kiitiε í je ntò, nò í te, domi í kiiti abo à ce sakara iyi í beje andunya fei do daa bututuε, nò í nyisiε b̄n̄e si na iyi í jò í nik̄a n̄jei woo ce iceε n̄a. ³ Nò à d̄s̄ anu má à waa ni, ka saabu Ilaaḍ Laf̄ε n̄wa. Cuai ilu n̄lau á maa b̄o lelei hee do ajò fei. ⁴ N̄oi in̄e ngbo k̄anf̄ia do m̄εε n̄au do ilu hunde m̄εε n̄au à seεbata si wajui Ilaaḍ, n̄n̄u iyi wa buba si kit̄ai bommau à t̄òε à waa ni, ami, ka saabu Ilaaḍ Laf̄ε n̄wa.

Jingauì ab̄d̄si Angud̄au

⁵ Waati beεbei à gbò ide ku fò gò hai ikpa bi kit̄ai bommau í ni, i saabu Ilaaḍ Laf̄ε n̄wa, in̄e woo ce iceε n̄a fei, in̄e iyi ì waa ce n̄joe, keekeò nla. ⁶ Nò n̄ gbò ide ku fò gò bei imui zamaa. Aa

ni bei iri cuui inyi nla gò walakò bei kulai ij̄i. Ide ku f̄ou í ni, ka saabu Ilaaḍ, domi Ilaaḍ Laf̄ε n̄wa ilu gbugb̄a fei í je bomma. ⁷ I jò ka nyaanyi, ka wεεò inò did̄s̄. I jò ka saabu amboeε domi ab̄d̄si Angud̄au í to wa, mud̄εεu takae m̄o í t̄a s̄òlu. ⁸ À jò í dasi nyau f̄uf̄u wau wau ku ne beεεe iyi í má. Nyau ku ne beεεeui í je kookoosu jiidai woo dasi naane n̄a.

⁹ N̄oi amalekau í s̄m í ni, kò iyi ihē. Ilu inò did̄s̄ n̄ai in̄e n̄a iyi à kpe ku je bi ku ce ab̄d̄si Angud̄au. Nò í s̄m má í ni, ideu ide ku f̄oi Ilaaḍ takaei.

¹⁰ N̄oi n̄ seεbata ku ba n̄ t̄òε, amma í ni, maà ce beεbe. Amu m̄o woo ce icei bei awò do bei kpaasiε n̄a iyi à waa mu ide ntò iyi Jesu í nyisi wau. T̄ò Ilaaḍ.

Ide ntò iyi Jesu í nyisi wau n̄n̄ui í je icui idei walii fei.

Masa ilu ac̄i f̄uf̄u

¹¹ Si anyii n̄n̄u, n̄ ye lelei Aḍ í c̄i nò ac̄i f̄uf̄u gò í faata wa. In̄e iyi wa ḡuui à ya kpe ilu naane do ilu ntò. Si nt̄oi í ya kiiti, beεbe m̄oi í ya ceò iḡu. ¹² Ijue í yei bei amei ina, nò wa dasi fulai bomma nkp̄o si iriε. Nò à kò iri gò sie iyi in̄e gò kù mà bii kù je n̄n̄u ak̄a. ¹³ Wa dasi ibò gò iyi à mù do n̄je. Iriεi Idei Ilaaḍ. ¹⁴ Woo ce iḡui lele n̄a à ḡu ac̄i f̄uf̄u n̄a à waa tooε nò à waa dasi jaæ f̄uf̄u ku ne beεεe iyi í má wau wau. ¹⁵ Taakuba did̄s̄ gò wa fita wa hai si gelee iyi á jeò dimii andunya n̄a iḡu. Si anyiε nò ku gb̄a n̄a do goloi isò nò ku f̄o inyii isoi j̄i ndii rez̄εε. Iyi be wa nyisi id̄òk̄ò n̄lai Ilaaḍ ilu gbugb̄a fei iyi á naa si inei andunya n̄a. ¹⁶ Si ib̄æ do si it̄æ à kò iriε à ni, Amanlui amanlu n̄a do Laf̄ei laf̄ε n̄a.

¹⁷ Nò n̄ ye amaleka gò ma wa leek̄i si inunu. Nò í d̄s̄ anu wa kpe yei n̄a iyi à waa fo hee lelei Aḍ fei wa ni, i naa i t̄òt̄ò í je jingau n̄lai Ilaaḍ n̄a. ¹⁸ I naa í je in̄ai arai ilaalu n̄a do ti in̄e ngboi sooge n̄a do ti woo ce iḡu n̄a, do ti ac̄i n̄a do masa n̄n̄a n̄a, do in̄ai in̄e fei, hai aru hee do in̄e n̄a iyi à ne ara n̄n̄a, keekeò nla.

¹⁹ N̄oi n̄ ye in̄ai sakou do amanlui andunya n̄a do woo ce iḡu n̄n̄a n̄a, an̄a

fei à tətəw ku ba a ce igū do inε iyi wa gū ačiu do woo ce igūε n̄a. ²⁰ N̄ai masau do woo ce igūε n̄a à mu in̄ai sakou do walii ilu ibou ajə, n̄nu iyi wa ce dobu dobu si wajui in̄ai sakou wo. Do dobu dobuui í dī ijui inε n̄a iyi à tako à nε nyindai in̄ai sakou n̄o à təw mii iyi à gbeu. À s̄asi aŋa minji fei si ina nla iyi wa jo do fainwitau njaawε. ²¹ N̄o masau í kpa woo ce igū n̄na n̄a do taakuba iyi wa fita wa hai si gεlεε. N̄o yei fei í jε in̄a n̄na í yo.

20

Ad̄s̄ dubu

¹ Si anyii n̄nu, n̄ ye amaleka gə má wa kita wa hai lelei Ađ, wa mu kileei isa hai nε kəw do sесе nla gə. ² N̄ai í bata akandama, njo iyi í wεε hai tako tako, iyi í jε mbirisi do Seetam, n̄o í dūu do sесеu hee ad̄s̄ dubu. ³ N̄o í tale siε in̄o isa nlau í səkə siε n̄o í ce nyinda ku ba ku maà dī ijui dimii inei andunya n̄a má hee ad̄s̄ dubuu koo tād. Si anyiε à nε a cūu n̄o a fūu si waati keeke má.

⁴ N̄ai n̄ ye kitāi bomma gə n̄a n̄o inε n̄a à waa buba si. À na inε n̄a iyi à waa buba si n̄au yiiko a kiiti inε n̄a. N̄o n̄ ye inε n̄a iyi à bu iri n̄na na idei Ilaađ do si na iyi í jə à jε sεedai Jesu. An̄ai a kù təw in̄ai sakou hee má jε mii iyi à gbeu, n̄o a kù jε aŋa a nε nyindaε si ikpo n̄na wala si awə n̄na. À dede hai si bale n̄o à jε bomma do Kirisi ajə ad̄s̄ dubu. ⁵ Iyi bei í jε kudede sintei iku n̄a. Amma iku n̄a iyi à gbe a kù dede hai si bale, í gbe hee ad̄s̄ dubuu koo kəd. ⁶ Ilu in̄o did̄s̄ n̄ai inε n̄a iyi à wa si kudede sinteu. An̄ai à n̄ya ikā na irii Ilaađ. Iku minjisiau kù nε gbugbā si n̄a má, amma aa maa jε woo weei Ilaađ n̄a do ti Kirisi, n̄o aa jε bomma do n̄nu ad̄s̄ dubu.

À jε Seetam igū

⁷ Bii ad̄s̄ dubuu í k̄s̄ aa jə Seetam hai si piis̄wε. ⁸ N̄o á fita koo dī ijui dimii inei andunya n̄a fei, waatə Gəgu do Magəgu *, n̄o ku tətəw n̄a a ce igū. Aa kpə bei s̄ai ačii ido. ⁹ An̄ai à dede wa hai ilε fei à naa à kaako gbodoi

woo dasi naane n̄a do ilu iyi Ilaađ í biu. Amma ina í naa hai lele, n̄o aŋa fei à jo. ¹⁰ N̄ai à so Seetam, n̄nu iyi í dī ijui inε n̄au, à s̄asi ina nla iyi wa jo do fainwitau, tengi bii à dasi in̄ai sakou do walii ilu ibou wo. Bei aa ye ijuukpā nla nla das̄ə idū hee do ajə fei.

Kiiti ankāanyi

¹¹ Si anyii n̄nu, n̄ai n̄ ye kitāi bomma nla fūfū gə do inε iyi wa buba si antae. N̄o ilε do lele à sa hai wajuε, n̄o a kù ye gəgə n̄na gə má. ¹² N̄ai n̄ ye iku n̄a, keekeə nla, à waa leekī si wajui kitāi bommau. N̄o à cī tia n̄a do tia gə iyi à ya ni tiai kuwεε. À kiiti iku n̄a si bei kookoosu n̄na iyi à kə si tia n̄au í to. ¹³ Waati beεbei tenku í sindo iku n̄a iyi à wa inə wa, n̄o iku do bi ku wai iku n̄a à sindo iku n̄na n̄a iyi à waa mu wo. An̄a fei à baa si kuwεε n̄o à kiiti n̄a si bei kookoosu n̄na í to. ¹⁴ N̄ai à so iku do bi ku wai iku n̄au à dasi ina nlau. Ina nlaui í jε iku minjisia. ¹⁵ Inε baa yooma iyi a kù kə iriε si tiai kuwεεu à soo à dasi ina nlau.

21

Lele tit̄s̄ do ilε tit̄s̄

¹ Si anyii n̄nu, n̄ ye lele tit̄s̄ do ilε tit̄s̄. Lele nwo do ilε nwo n̄au a kù wεε má. Tenku m̄o kù wεε má. ² N̄o n̄ ye ilu kumá iyi í jε Zeruzalemu tit̄s̄ í kita wa hai lelei Ađ. Í tā s̄əlu bei abo tit̄s̄ iyi wa bə məkəε ku kə. ³ N̄o n̄ gbə ide ku fə nla gə hai bi kitāi bommau í ni, nsei bi kuwai Ilaađ í wεε do amane n̄a. Ilaađ á maa wεε do aŋa, n̄o aa jε inεε n̄a. Ilaađ takae á wa si anini n̄na. ⁴ Á gbā cikāaju n̄na n̄a fei. Iku do in̄o ku fəε do kukpata do ara ku ro kaa wεε má, domi mii ndii tako n̄au fei í lə.

⁵ Waati beεbei inε iyi wa buba si kitāi bommau í ni, wee n̄ ce mii fei tit̄s̄. N̄o í s̄əm í ni, kə iyi ih̄ε domi idem ide n̄ai, n̄o í nε naane. ⁶ N̄o í s̄əm má í ni, fei ndεε í tā. Inε kāma kù takom n̄o inε kāma kaa naa do anyim. Amui n̄ jε sintei mii fei do iri ku kpae. Inε iyi agbe wa kpa fei an jə ku m̄o inyii is̄

* **20:8** Gəgu do Magəgu Ezekieli 38 do 39 í fə idei Gəgu do Magəgu. Si afeu be, Gəguu ilaalui, Magəgu mo ilεei.

hai ne fia ku sā. Nɔ inɛ iyi í mɔ inyiu fei á maa wɛɛi. ⁷ Inɛ iyi í jɛ igũ aa naa mii n̄au bɛ, nɔ an jɛ Ilaaɔ Baabaɛ, nɔ n̄nu mɔ ku jɛ amam. ⁸ Amma inɛ n̄a iyi à mɔngɔ do hai dasi naane n̄a do woo ce laalɔ n̄a do woo kpa inɛ n̄a do woo ce sakara n̄a, do woo ce dobu dobu n̄a do woo tɔɔ iwɛ n̄a do woo sɔ ibo n̄a fei aa ba ikpɛ n̄n̄a si ina nla iyi wa jo do fainwitau. Iyi bei í jɛ iku minjisiau.

Zeruzalemu titɔ

⁹ N̄ɔi amaleka mɛɛjɛ n̄a iyi à tako à waa mu fata mɛɛjɛ n̄a si bii bɔnɛ mɛɛjɛ í wa siu, inɛ akã n̄n̄a í naa í s̄m í ni, naa wa n nyisie abo titɔ iyi Angudãu í so. ¹⁰ Hundei Ilaaɔ í naa sim nɔ amalekau í bɔɔm si antai iri kuta nla gɔ. Í nyisim Zeruzalemu, ilu kumá iyi wa kita wa hai lelei Aɔu. ¹¹ Wa daana do amboei Ilaaɔ bei kuta kus̄la jiida ku ne fia gɔ iyi à ya kpe zasipu, iyi í má bei digi. ¹² Nɔ bindi nla ku gboka gɔ í kaakoɛ. Í ne andɛ maateejɛ, nɔ amaleka maateejɛ gɔ n̄a à waa degbe andɛ koofa n̄au. Si andɛ koofa n̄au à kɔ irii dimi maateejii inɛi Izireli n̄au. ¹³ Gonta mɛɛi bindiu fei í ne andɛ mɛɛta mɛɛta. Andɛ mɛɛta í wa ikpa nunui aɛ, mɛɛta mɔ í wa ikpa nunui daakɔ, nɔ mɛɛta mɛɛta í wa cingaa do cingaa. ¹⁴ À nyɔ icui bindii iluui do kuta maateejɛ. Si antaɛi à kɔ irii woo bɛ maateejii Angudãu.

¹⁵ Amaleka iyi wa bam ide ku fɔu, wa mu goloɛ wura iyi í jɛ mii ku wã ku ba ku wãɔ iluu do koofaɛ n̄a do bindiɛ. ¹⁶ Gontai iluu fei wa mungai, kuciɛ do kusɔɛ fei akãi. Amalekau í wãa do golo ku wãɛ. Nɔ kusɔɛ í ce dubu maateejɛ (12.000) si yaasei ile ku wã *. Bɛɛbɛ m̄ɔi kuciɛ do kugbokaɛ. ¹⁷ Amalekau í wã bindiu nɔ sisimaɛ í ce agbãawɔ c̄ɔ do ciiji do mɛɛ (144). Í wãa do yaase bei amanɛ n̄a mɔ à ya ce. ¹⁸ À ma bindiui do dimii kuta ku ne fia gɔ iyi à ya kpe zasipu nɔ à ma iluu takaɛi do wura alala iyi í má bei digi. ¹⁹ À nyɔ icui bindiui à ce boodaɛ do kuta kus̄la ku ne fia

gɔ n̄a dimi ikã ikã, í ne ila ikã ikã. Kuta sinteui à ya kpe zasipu, minjisiaɛ mɔ safira, mɛɛtasiaɛ agati, mɛɛsiaɛ emɛrodu, ²⁰ miusiaɛ saadonisi, mɛɛfasiaɛ saadoni, mɛɛjesiaɛ kisoliti, mɛɛjɔsiaɛ berili, mɛɛsãsiaɛ topazi, mɛɛwasiaɛ kisopazi, maatakãsiaɛ zasenti, maateejisiaɛ ametisi. ²¹ Nɔ à ce gamboi lɛgɛ maateejɛ. Gambo akã fei à cooi do lɛgɛ fũfũ akã ku ne fia. Nɔ à ce kpãai iluu do wura alala iyi í má bei digi.

²² N kù yɛ bi kuwai Ilaaɔ si iluu si na iyi í jɔ Aɔ Lafɛɛ ilu gbugbã fei do Angudãu, à wai bii fei. ²³ Iluu kù ne bukaatai inunu walakɔ cukpa iyi á máa inya, domi amboei Ilaaɔ wa má inya siɛ, nɔ Angudãu í jɛ fitilaɛ. ²⁴ Dimii ile fei á maa ne si inya kumáɛ, nɔ amanlui ile n̄a fei aa naaɔ amani n̄n̄a wa bɛ. ²⁵ Koofai iluu á maa c̄ii waati kãma fei, domi idũ kaa dũ bɛ má pai. ²⁶ Aa naaɔ amani ile fei wa do bɛɛɛɛ si iluu. ²⁷ Amma mii riisi kãma kaa lɔ bɛ. Bɛɛbɛ m̄ɔi inɛ iyi wa ce laalɔ do woo sɔ ibo a kaa lɔ bɛ pai. Inɛ n̄a iyi aa lɔ bɛ, aɔn̄ai à jɛ inɛ n̄a iyi à kɔ iri n̄n̄a si tiai Angudãu iyi í jɛ tiai kuwɛɛ.

22

¹ Si anyii n̄n̄u, amalekau í nyisim inyii ido iyi í ya na inɛ n̄a kuwɛɛ. Inyiu wa daana bei digi nɔ wa cã wa hai si kitãi bommai Ilaaɔ do Angudãu. ² Wa cã si aninii kpãai iluu. J̄ii ndii kuwɛɛ wa leek̄i si ice do icei idou. Í ya so tuuba maateejɛ si adɔ akã, gbakã akã si cukpa baa yooma fei. À ya ce iwɔ do wuai j̄ii n̄n̄u a faabaɔ dimii andunya fei. ³ Ilaaɔ kaa ceekpe inɛ gɔ má.

Kitãi bommai Ilaaɔ do ti Angudãu í wa bɛ, nɔ woo ce icei Ilaaɔ n̄au aa maa tɔɔɛ. ⁴ Aa yɛ wajue, nɔ á kɔ iriɛ si ikpo n̄n̄a. ⁵ Idũ kaa ya dũ bɛ. A kaa ne bukaatai inya kumáɛ fitila walakɔ ti inunu, domi Aɔ Lafɛɛi í jɛ inya kumá n̄n̄a. Aa nɔ a jɛ bomma hee do aɔ fei.

Kubaai Jesu

* **21:16** dubu maateejɛ si yaasei ile ku wã Lambau í ne yaase gɔ. Kusɔɛ í to kilo dubu minji do c̄ɔ minji (2.200).

⁶ N̄oi amalekau í s̄m í ni, ideu ihē ide nt̄oi, í n̄o í ne naane. Ās Lafēe, n̄ju iyi í gb̄a walii n̄au, í be amalekae wa bi woo ce icēe n̄a ku s̄o n̄a mii iyi á ce bii í k̄ōsi.

⁷ N̄oi Jesu í ni, wee, an nyi wa kaa kpe. Ilu in̄o did̄oi inē iyi wa jirima ide iyi à ce waliie si tiau ihē.

⁸ Amu Zāa n̄ gb̄o ideu ihē, n̄o n̄ ye mii n̄au. Iyi n̄ gb̄o n̄o n̄ ȳo n̄ t̄a, n̄oi n̄ seebata si wajui amaleka iyi í nyisim fei ndēu ku ba n̄ t̄oē. ⁹ Amma í s̄m í ni, maà ce beebē. Amu m̄o woo ce icēi bei āw̄o do bei walii kpaasie n̄a do bei inē n̄a iyi à waa jirima idei tiau ihē fei. T̄o Ilaā. ¹⁰ N̄oi í ni má, maà ti i singaa inē n̄a idei walii iyi à k̄o si tiau ihē domi waati í maai wa ku ce. ¹¹ Inē iyi wa ce laal̄o ku hanya ku maa ce laal̄e, inē m̄o iyi wa ce daa s̄ami ku hanya ku maa ce daa s̄amie. Inē m̄o iyi wa ce jiida ku hanya ku maa ce jiidae, inē m̄o iyi í je inē kuma ku j̄o ku má ku maa koo.

¹² Jesu í ni, wee n̄ kaa n̄ kpete n̄ nyi wa. An naaò riba wa n̄ s̄aaò inē fei si bei icēe í to. ¹³ Amui n̄ je iriò ise. Inē k̄ama k̄u takom n̄o inē k̄ama kaa naa do anyim. Amui n̄ je sintei mii fei do iri ku kpaē.

¹⁴ Ilu in̄o did̄o n̄ai inē n̄a iyi kuwēe n̄a í má bei nyau iyi à f̄o s̄aa s̄aa, ku ba a ba kp̄aa a je isoi j̄i ndii kuwēu n̄o a l̄o in̄o iluu hai do andēe. ¹⁵ Amma woo

ce laal̄o n̄a anyii iluui aa wa do woo ce dobu dobu n̄a do woo ce sakara n̄a do woo kpa inē n̄a do woo t̄o iwē n̄a do inē n̄a iyi à bi ibo n̄o à ya maa s̄o ibou fei.

¹⁶ Amu Jesu, amui n̄ be n̄je amalekam wa ku s̄o igbei inem n̄a fei ideu ihē. Amui n̄ je t̄okui Davidi, n̄o n̄ je andaiyai amējuuma iyi wa má inya.

¹⁷ Hundei Ilaā do abo tit̄o à f̄o à waa ni, naa wa, Lafēe Jesu.

Inē iyi wa gb̄o ideu fei n̄ju m̄o ku ni ku naa wa.

Inē iyi agbe wa kpa ku naa wa, inē m̄o iyi í bi inyi iyi í ya na inē n̄a kuwēe ku naa ku gba, k̄u ne ku s̄a.

Iri ku kpai ide

¹⁸ Amu Zāa, ide iyi n̄ wa n̄ s̄o inē baa yooma iyi wa gb̄o idei tiai waliuu ihē wee, bii inē ḡo í k̄ōsi ide ḡo si antai iyi à k̄o si tiau ihē, Ilaā á k̄ōsi ijuukp̄ai lafēe do b̄ōne n̄a iyi à k̄o si tiau. ¹⁹ Beebē m̄o inē iyi í kaye ide ḡo hai si tiai idei waliuu ihē, Ilaā á k̄o lafēe ikp̄ei isoi j̄i ndii kuwēe do ilu kumá iyi à sisi yaasee si tiau ihē.

²⁰ Jesu, n̄ju iyi í f̄o ideu ihē fei í jil̄o do naane, í ni, beebē an nyi wa kaa kpe.

N̄o amu Zāa n̄ je n̄ ni, ami, naa wa Lafēe Jesu.

²¹ Did̄oi Lafēe Jesu ku wēe do inēe n̄a fei. Ami.